C Š O D
CENTER ŠOLSKIH
IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI
Frankopanska 9, 1000 Ljubljana
http://www.csod.si, info@csod.si

GOZD – NAJLEPŠA IN NAJBOLJŠA UČILNICA

Zbornik mednarodne konference, CŠOD Bohinj, 6. – 8. 10. 2017

CŠOD, 2017

Odgovorna oseba
Branko Kumer, direktor CŠOD

Izdal
CŠOD, Frankopanska 9, 1000 Ljubljana
www.csod.si, info@csod.si

Leto izdaje
2017

Naklada
100 tiskanih izvodov
Elektronska oblika

Organizacijska in uredniška skupina
Mirjana Jesenek Mori
Irena Kokalj
Irena Brajkovič
Živa Pečavar
Simona Žibert Menart
Emil Mumel
Meta Vončina

Fotografije
Avtorji prispevkov

Lektoriranje
Avtorji prispevkov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.3:5(082)
37.015.31:630(082)

GOZD - najlepša in najboljša učilnica : zbornik mednarodne konference, CŠOD Bohinj, 6.-8. 10. 2017 / [fotografije avtorji]. - Ljubljana : Center šolskih in obšolskih dejavnosti, 2017

ISBN 978-961-92531-7-5

293089792

KAZALO

Priimek	Ime	Naslov	Stran
Baričič	Liljana	Team building - Kje si gozdni mož?	2
Berglez	Klavdija	Radi imamo gozd!	6
Burnik	Bojana	Promocija gozda skozi strokovni aktiv	13
Čuk	Klavdija	Zeleni velikani	17
Drganc	Lučka	Gozdni mozaik dogodivščin	24
Frank	Anja	Učenje angleščine v 1. triletju – jezikovni fitness	32
Gerčar	Ana	Doživljanje gozda preko igre do pogozdovanja	41
Gorjup Žgank	Karmen	Radi imamo gozd!	6
Grabrovec	Petra	Doživljanje gozda skozi igro	49
Gril	Janja	Geološki sprehod po gozdu	52
Hawlina	Tina	V objemu gozda	57
Horký	Michal	Pozor, poplave!	61
Hudrap	Jasmina	Popeljimo otroke v gozd po modrost	63
Jazbec	Eva	Izobraževanje mladih o podnebnih spremembah in gozdovih	68
Jesenek Mori	Mirjana	Land Art - z ustvarjanjem do znanja	70
Kačičnik	Polonca	Doživljanje gozda kot bivalnega prostora na MEPI odpravah	75
Kaplja	Špela	Okoljevarstvene zgodbe in pripovedovanje zgodb kot orodje za spletanje pristnega stika z naravnim svetom	82
Klinar	Klavdija	Četrtkovi gozdni dopoldnevi	89
Kojc	Teja	Gozd diši po učenju/čutenju	99
Koščak	Veronika	Na gozdni učni poti z učenci uvajamo tekoče učenje v obliki projektnega učnega dela	102
Košir Pevec	Vesna	Vrtec v gozdu	111
Krašna	Petra	Gozd diši po učenju/čutenju	99
Križnič Čebron	Polona	Varovalne in svarilne barve pri živalih	116
Kržič Nagy	Martina	Janko in Metka skačeta čez jarke in nabirata češarke	125
Lah	Urška	Kdo bo z nami šel v gozdiček?	132
Lampe	Jasna	Hotel za žuželke	142
Langus Peterlin	Melita	"O gozdu se učimo v gozdu"	146
Laznik	Maja	Poučevanje angleščine v gozdu	153
Lukač	Andrejka	Angleščina v jesenskem gozdu	158
Lukan	Petra	Naravoslovni dan v 4. razredu – v različnih okoljih so različna živa bitja	165
Marinšek	Gregor	Gozd in gibanje	174

Marolt	**Jure**	17 let v Rajhenavskem pragozdu	**181**
Mastnak	**Renata**	V kraljestvu gozdnega duha in gozdne vile Firi	**188**
Miklavžin	**Primož**	Aktivnosti v naravi z mladostniki iz ranljivih skupin	**193**
Palčič	**Matjaž**	Po poteh Keltov na Gorjancih	**199**
Palčič Penca	**Marjana**	Šolski škratje v gozdnih klopeh	**205**
Petan Omejec	**Maša**	Matematična učilnica narave	**213**
Pompe Kreže	**Petja**	Eksperimentalno delo pri fiziki v najboljši učilnici	**218**
Primožič	**Katja**	Spoznavanje mediteranskih dreves in grmov ob obali Strunjanskega zaliva	**225**
Pustinek Miočić	**Bojana**	Mestni gozd v knežjem mestu	**231**
Rifelj	**Tamara**	Umetnost in digitalna pismenost v gozdu	**239**
Roškarič Duh	**Zdenka**	GOZD – doživljajsko-pedagoški pristop obravnave učencev z motnjo pozornosti in hiperaktivnostjo	**246**
Rutar	**Mojca**	Skrivnost pajkove mreže	**256**
Senica	**Simona**	Orientacija v gozdu, podprta z IKT	**262**
Sever	**Kristina**	Gozdne raziskovalnice PREPLET – Preživljanje prostega časa v naravi	**269**
Skribe Dimec	**Darja**	Kako Slovenija podpira pouk na prostem	**277**
Stergar	**Irena**	Skozi pravljično igro doživljamo gozd	**284**
Stergar	**Matjaž**	Odkrivanje skrivnosti Krivopet	**291**
Šarec	**Simona**	Gozd – inovativno učno okolje	**296**
Šegula	**Dragica**	Sledi živali v gozdu	**298**
Šlebir Lekan	**Helena**	Strategija pristopov inovativnega učnega okolja (gozd)	**305**
Šolar	**Jerca**	Gozd – okolje, ki vzpodbuja inovativnost in ustvarjalnost	**311**
Štempihar	**Simona**	Gozd – najboljša učilnica z nešteto ovirami	**320**
Tajzel	**Metka**	Spremembe v slovenskih gozdovih in generacija Z	**326**
Turk Suka	**Klavdija**	Naravoslovni dan Drevesne vrste v okolici šole	**333**
Udovč	**Katarina**	Učenje v Ragovem logu in iskanje skritega zaklada	**341**
Ulaga	**Ksenija**	Gozdni marketing	**349**
Virant	**Helena**	Smrekovi vršički	**354**
Vodnik	**Cvetka**	Ragov log, naš skriti zaklad – primestni gozd v Novem mestu	**359**
Vončina	**Greta**	Pobeg iz gozda	**367**
Zupančič	**Eva**	Gozdne raziskovalnice PREPLET – Preživljanje prostega časa v naravi	**269**

UVOD

Pred vami je zbornik strokovnih prispevkov, ki so jih pripravili udeleženci mednarodne konference z naslovom Gozd – najlepša in najboljša učilnica, ki je potekala v CŠOD Bohinj od 6. do 8. oktobra 2017.

Verjamemo, da boste v zborniku našli veliko strokovnih mnenj, teoretičnih primerjav in prebiranjem prispevkov dobili tudi veliko idej za aktivnosti v gozdu.

TEAM BUILDING - KJE SI GOZDNI MOŽ?

TEAM BUILDING - WHERE ARE YOU, FOREST MAN?

Lili Baričič, dipl. ing. agr., CŠOD Burja, lilibaricic@gmail.com

IZVLEČEK

Petdnevno timsko delo v šoli v naravi predstavlja za učence in mentorja velik izziv. Projektne naloge zahtevajo aktivno sodelovanje in reševanje nalog, podajanje novih idej in predlogov ter pripravo in predstavitev teme. Team building igra je na začetku projektnega dela zelo primerna oblika dviga zavedanja udeležencev o pomembnosti vsakega člana za dobre rezultate. Gre za izkustveno učenje izven stanja udobnosti, kjer prihaja do številnih interakcij. Teoretično poznavanje pojmov za dobro delo in počutje v skupini primerjajo z dejansko situacijo v igri KJE SI GOZDNI MOŽ? S pomočjo kratke zgodbe dobijo učenci navodilo, kaj je njihov cilj v gozdu. Učenci iščejo gozdnega moža, ki je skrit v enem izmed dreves v bližnjem gozdu in le z njegovo pomočjo jim bo uspelo rešiti nalogo. Pot do drevesa pa ni lahka, kajti morajo jo prehoditi slepi in kot skupina. Mentor ves čas priprave spremlja učence in pozorno posluša in opazuje dogajanje v skupini. Pri slepi hoji mentor nudi skupini v stiski pomoč, če ga za to skupina prosi. Čas hoje praviloma ni omejen, odvisen je od taktike skupine. Po uspešno opravljeni nalogi preverimo, kaj so učenci z igro doživeli in dojeli. Mentor na ta način bolje spozna učence, prav tako pa učenci ozavestijo pomembnost vseh članov skupine, da si znajo naloge razdeliti, da rešujejo probleme, prevzemajo odgovornost, zaupajo skupini in občutijo veselje ob uspehu.

Ključne besede: gozd, projektno delo, skupina, team building, vrednote

ABSTRACT

A five-day field trip involving teamwork represents a great challenge for pupils and their mentors. Solving project tasks requires active cooperation, the presentation of new ideas and suggestions as well as the preparation of a theme. Team building activities at the beginning of a project work help pupils realize the importance of every group member for the achievement of a good result. It is an experiential learning process outside their state of comfort, which involves many interactions. Theoretical knowledge about the concepts of good work and atmosphere in the group is compared with the actual situation in the game WHERE ARE YOU, FOREST MAN? With the help of a short story, pupils get the instructions and find out what their goal in the forest is. They have to find the forest man hidden in one of the trees in the nearby forest, and only with his help will they be able to solve the task. But the path to the tree is not an easy one, because the whole group has to walk it blindfold. The mentor looks after the pupils all the time and listens carefully to the developments in the group. The mentor offers his or her help whenever the group asks for it. Generally, the walking time is not limited - it depends on the tactics of the group. When the task is finished, we examine what the pupils have experienced and learned. In this way, the mentor gets to know the pupils better. The pupils, on the other hand, learn how important each group member is, how to divide different tasks, how to solve problems, assume responsibility, how to trust each other and how to feel happiness when the group is successful.

Keywords: forest, project work, group, team building, values

1. UVOD

Team building je zelo priljubljena oblika dviga učinkovitosti v podjetjih. Vendar se zelo dobro obnese tudi pri učencih, kjer je potrebno skupinsko delo. V šoli v naravi je pogosta oblika organiziranja dela in učenja delitev na manjše delovne skupine. Vendar se dogaja, da je le del skupine aktiven, ostali pa se nalogam izogibajo. Še posebej je pomembno sodelovanje pri projektnih nalogah. Pet dni aktivnega sodelovanja in reševanja zastavljenih nalog, podajanja novih predlogov in idej ter priprava poročila in predstavitev projektne naloge, predstavlja za učence velik izziv. Mentor ima pri tem pomembno nalogo, da učence skuša pripraviti oziroma motivirati za delo tako, da so vsi učenci vključeni in aktivno prispevajo k čim boljšemu rezultatu.

Team building igra je zato dober uvod za medsebojno spoznavanje. Prilagojena mora biti skupini, terenu in ciljem, ki jih želimo doseči. Gre za izkustveno učenje izven stanja udobja, ki sproža številne interakcije med udeleženci. Člani skupine se tako na drugačen in nevsakdanji način bolje spoznajo. Ozavestijo pomembnost vseh članov skupine, razdelijo si naloge, bolje poteka komunikacija, rešujejo probleme, spoštujejo razlike med njimi, prevzemajo odgovornost, zaupajo skupini in občutijo veselje ob uspešno predstavljeni nalogi (Schary in Waldron, 2017).

2. AKTIVNOST

Pripomočki: dolga vrv (20 m), maske za oči

Kje: gozd, park, …

Število učencev: do 15

Učenci na plakat zapišejo deset do petnajst pojmov, ki so po njihovem mnenju pomembni za dobro počutje in delo v skupini. Plakat spravimo za kasneje in učence odpeljemo na štartno mesto.

Za motivacijo se učencem pove kratka zgodbe o uničujočem kometu, ki se približuje Zemlji. Njihova naloga je, da rešijo planet, vendar tega ne zmorejo sami. Poiskati morajo skrivnostnega gozdnega moža, ki jim bo pri tem pomagal. A gozdni mož se pokaže le tistim, ki ga najdejo miže. Živi namreč v enem izmed dreves v gozdu in nihče ne ve v katerem. Pravijo, da je to drevo nekje v bližini, da je mogočno, lepo in zanimivo. Do drevesa pa ni lahka pot, prehoditi jo je treba skupaj kot skupina z zaprtimi očmi. Le tako se bo gozdni mož pokazal in izvedel za nevarnost, ki grozi vsem živim bitjem ter bo svojo čarobno moč poslal v raketo, ki jo bo treba izstreliti v vesolje, da preusmeri komet.

Od štartne točke je drevo oddaljeno najmanj stopetdeset metrov. Skupina ima trideset minut časa, da izbere najlepše, najzanimivejše drevo, za katerega so vsi strinjajo, da v njem domuje gozdni mož. Prav tako imajo nalogo, da kot skupina pripravijo načrt, kako bodo našli izbrano drevo slepi in navezani na vrv. Izbira taktike je stvar skupine. Mentor je ves čas prisoten, pozorno posluša in opazuje dogajanje v skupini.

Po izteku časa se člani skupine pripravijo na štartu tako, da se vsi primejo za vrv in potisnejo masko na oči. Nihče se med aktivnostjo ne sme spustiti. Ko se slepo iskanje začne, mentor ne govori, ampak spremlja skupino. V gozdu pa obstajajo tudi dobre gozdne vile, ki rade pomagajo slepim potnikom, če rabijo pomoč. Dobra vila je mentor, ki skupini v stiski tri krat

lahko ponudi pomoč, če je za to naprošena. Seveda se morajo s tem strinjati vsi v skupini. Prva pomoč je zvočni signal iz smeri skrivnega drevesa. Druga pomoč je, da en član skupine za pet sekund pogleda, ali so na pravi poti. Če še to ne pomaga, sledi tretja pomoč, ko lahko nekdo drug iz skupine pogleda za deset sekund. Časa v tem delu običajno ne omejujemo, razen v primeru, da se stvar preveč zavleče. Cilj igre je namreč sama pot. Mentor je ves čas pozoren na komunikacijo, dogovarjanje, skrb za vse člane v skupini, na delitev nalog, reševanje problemov…

Ko skupina najde drevo, se drevesu izdela obraz gozdnega moža. Za lepilo se uporabi slano testo, nanj pa se prilepi naravne materiale iz okolice.

3. EVALVACIJA IN ANALIZA

Za razmislek o doživetem se na drugo stran plakata nariše pripravljeno raketo, ki bo preusmerila komet. Položena je na risbo karoserije vozila brez sestavnih delov. Učenci so pozvani k razmisleku, kako so se počutili v skupini ter kot kateri del vozila bi se najbolje istovetili. Vsak učenec pristopi do risbe in nariše sebe kot del vozila in pojasni zakaj. Ko so vsi umeščeni na vozilo, hitro ugotovimo, da so pravzaprav vsi deli vozila pomembni, da ima vsak svojo nalogo. Tako skupina predstavlja vozilo, ki bo z vsemi člani in skupnim delom prišla do cilja le, če bodo usklajeno delovali.

Preverimo tudi ali so se uresničili vsi pogoji za dobro delo in počutje v skupini, ki so jih zapisali na začetku igre. Hitro pridemo do uvida, kaj je dobro ter kaj bo treba popraviti. Tako na nevsakdanji način ozavestijo katere lastnosti, dejanja pripomorejo k boljšemu počutju in posledično boljšim rezultatom projektnega dela.

4. ZAKLJUČEK

Z izvedbo igre dosežemo več pomembnih ciljev. Mentor učence bolje spozna, ker se v nevsakdanji situaciji pogosto obnašajo drugače. Lahko presenetijo v pozitivnem ali v negativnem smislu. Prednost pa je predvsem v tem, da sami to izkusijo in lahko razmislijo o svojih dejanjih in o dogajanju znotraj skupine. To je dober začetek dela za dvig razpoloženja v skupini. Dobra skupina je rezultat dela vseh učencev, ker se zavedajo, da so pravzaprav vsi pomembni in vsak lahko prispeva po svojih najboljših močeh.

Gozd je za to igro primerno okolje, ker predstavlja slepim učencem neznan teren, poln izzivov. Mentor mora vsekakor izbrati primeren del gozda, ki ne predstavlja večjih nevarnosti za učence. Izbiro terena in pravila igre prilagodimo tudi starostni stopnji in sposobnostim. Pri večji skupini je zaželen še en pomočnik, ki pomaga ali usmerja skupino, če pride do težav zaradi samega terena.

5. LITERATURA

Schary, D.P. in Waldron, A.L., 2017. The *Challenge Course Experience,* **[**Journal of Experiential Education], Vol. 40(3), 295–307, https://us.sagepub.com/en-us/nam

Predstavitev avtorice

V Centu šolskih in obšolskih dejavnosti sem zaposlena dobrih 18 let. Po izobrazbi sem dipl. ing. agronomije, dodatno sem pridobila še pedagoško andragoško izobrazbo. V domu Burja poučujem učence različnih starosti. Delo v naravi nenehno ponuja številne izzive in omogoča kreativno učenje. V petih dneh šole v naravi je moj namen in želja navdušiti učence nad lepotami narave, da jo sprejemajo ne samo s čutili, ampak tudi s srcem, ter da se domov vračajo polni uporabnega znanja.

RADI IMAMO GOZD! – WE LOVE THE FOREST!

Klavdija Berglez, univ. dipl. soc. ped. in Karmen Gorjup Žgank, dipl. vzg.

Vrtec Lipa Štore, klavdijaberglez@gmail.com, zgank.karmen@gmail.com

POVZETEK

Gozd je idealno spodbudno okolje za raziskovanje in razvoj vseh področij kurikula: gibanje, matematika, umetnost, narava, jezik in družba. Naš vrtec stoji v bližini gozda, tako da je bivanje v gozdu del našega vsakdana. Otroci kažejo zanimanje in interes za igro v gozdu. Narava je posebno področje, v okviru katerega razvijamo otrokove sposobnosti za dejavno vključevanje v obdajajoče fizično in družbeno okolje ter ustvarjanje zdravega in varnega življenjskega okolja in navad (Kurikulum za vrtce, 1999). Težimo k temu, da otrok odkriva, spoznava in primerja živo in neživo naravo. Izvedba orientacijskega pohoda skupaj s starši in otroki je potekala kot zaključna prireditev v našem vrtcu. Namen takšne oblike skupnega druženja je bilo aktivno sodelovanje tako staršev in otrok. Orientacijska pot je bila prirejena glede na starost otrok, torej prvo in drugo starostno obdobje. Vloga odraslega je bila pri mlajših močnejša, pri starejših sta bili vlogi enakovredni.

Terenska delavnica na konferenci bo prirejena za drugo starostno obdobje, udeleženci bodo tako praktično preizkusili naloge iz vseh šestih področij dela v vrtcu in ves čas bodo aktivni. Aktivnost bodo lahko preizkusili pri svojem vzgojnem delu, idejo delavnice pa prenesli v svoje delovno okolje.

Ključne besede: aktivni udeleženec, didaktični pripomočki, gozd, naravni material, orientacija, orientacijski pohod, narava, naravni material, področja pedagoškega dela.

SUMMARY

The forest is an ideal supportive environment for a child's development and exploration in all curricular areas: Maths, Art, Science, Language and Social Studies. Our nursery is located in the vicinity of a forest, which is why staying and learning there is part of our daily routine. The children show great interest in playing in the forest. Nature is a special area, in which we develop child's abilities for an active integration into their surrounding physical and social environment as well as abilities to develop a healthy and safe living environment and habits (Curriculum for nursery schools, 1999). Our goal is for children to explore and learn about the animate an inanimate nature as well as to draw comparisons between them. The execution of the cross-country walk with the children and their parents took place as a final event of the school year. The purpose of such joint socialising was active collaboration of both parents and the children. The cross-country walk was adapted to children's age, i. e. the first and second age period. The role of the adult was more evident and had more importance with younger children, whereas with older children the roles were equal.

The outdoor workshop, which will take place at the conference, will be adapted to the second age period. The participants will have the chance to try out the assignments from all six curricular areas in practice and be active throughout the workshop. They will then be able to use the activities in their educational process and to implement the idea of the workshop into their working environment.

Key words: active attendee, didactic accessories, forest. natural material, orientation.

1. UVOD

Pedagoško delo v vrtcu nikoli ni monotono in suhoparno, za kar poskrbimo tako vzgojitelji kot otroci. Postavlja se nama vprašanje, ali je lahko vzgojitelj tudi gozdni pedagog, ter kakšne so razlike in podobnosti med terminoma. Z željo postati kombinacija obojega sva se v nadaljevanju odločili predstaviti primer dobre prakse. Primer orientacijskega pohoda po označeni poti smo izvedli na celotni ravni našega vrtca v obliki zaključne športno obarvane prireditve, na kateri so se nam pridružili tako otroci kot tudi njihovi starši.

2. OSREDNJI DEL

2.1. Kdo je gozdni pedagog?

Gozdni pedagogi se od klasičnih pedagogov razlikujejo v tem, da so radi v naravi in cenijo svobodo izven skupine. Imajo veščine za poučevanje v zaprtem kot tudi na prostem, so hitro prilagodljivi in se ne bojijo novosti. So inovativni, kreativni in radovedni. Delo jim je v izziv, kurikulum za vrtce oz. učni načrt sta jim le odskočna deska za boljše zamisli. Vedo, da poučevanje na prostem daje njihovemu delu nov smisel. Gozdni pedagogi včasih na lastno pest naredijo kaj, kar v vrtcu ali šoli ni dovoljeno. Cenijo tiste veščine, ki jih tako poučevanje prinaša za otroke, in se zavedajo, da vzgojno-izobraževalni proces temelji na odnosih. Učijo se tudi od otrok. Radi se družijo in prenašajo svoje znanje na druge.

Otrokom dovolijo, da se v gozdu do sitega najedo »umazanih« gozdnih jagod, napolnijo žepe z vejami in kamni ter dovolijo, da te odnesejo tudi v šolo in domov. Otroci in tudi starši pri takem vzgojitelju/učitelju čutijo varnost. Gozdni pedagogi z malo inovativnosti, ustvarjalnosti, energije in poguma prestopijo meje razreda in dosežejo veliko boljše vzgojne in učne rezultate kot njihovi kolegi, ki ostajajo v vrtcih in šolah.

Kompetence gozdnega pedagoga so:

- znanje o gozdu;
- nuditi pomoč pri učenju in uporaba različnih metod dela;
- sposobnost voditi učni proces v naravi;
- sposobnost navdušiti in prepoznati zanos;
- graditi znanje na doživetjih;
- izkoristiti situacijsko učenje;
- znati nuditi osnovno prvo pomoč.

2.2.Učinki gozdne pedagogike

Preživljanje prostega in vzgojno-izobraževalnega časa v gozdu ima za otroke številne pozitivne učinke. Otroci pridobijo pristen stik z naravo ter jo zato boljše razumejo. Otroci razvijajo občutek za odgovornost do narave, jo bolj cenijo in varujejo. Otroci so v naravi bolj ustvarjalni, svobodneje razmišljajo in so manj obremenjeni. V gozdu se učijo svobodnega gibanja, kar vpliva pozitivno na razvoj njihovih motoričnih sposobnosti pa tudi možganov. V gozdu se otroci lažje umirijo, so bolj sproščeni in lažje gradijo medsebojne odnose. Otroci pridobijo raznolike veščine, se preko igre učijo in pridobivajo izkušnje za vsakdanje življenje. Preživljanje časa v naravi v vsakem vremenu vpliva ugodno na zdravje otrok (elektronski vir: www.gozdna-pedagogogika.si).

Katharina Bancalari (2003) je na temo kreativnega oblikovanja z naravnimi materiali zapisala, da ima vsak otrok pravico so lastne predstave in svoje interpretacije tako imenovane resničnosti.

Prijaznega oziroma ljubeznivega ravnanja z gozdom se otroci naučijo igraje z navezovanjem odnosa z njim. Z zavestnim nabiranjem rastlin, z zmernim spreminjanjem oz. preoblikovanjem majhnih in velikih gozdnih površin se otroci zavedajo lepote in raznolikosti gozda. Ta čutna doživetja so drugačna od vsakdanjih ali znanstvenih izkušenj.

Kadar otroku omogočimo tesen stik z naravo, vzpodbudimo njegovo ustvarjalnost, saj pri svoji igri rad uporabi razne plodove, veje, storže ali kamenje. Tako spoznava lastnosti narave, njeno topline in raznobarvnost. Vendar je potrebno otroku v naravi postaviti določene okvire, znotraj katerega se bo počutil varnega, a vseeno dovolj samozavestnega, da bo naravo tudi samostojno raziskoval. Otrok bo s tem krepil svojo voljo ter izostril čutila. Z izkušnjami v naravi tako otroci spoznavajo svoje sposobnosti in omejitve ter krepijo samozavest.

2.3. Orientacijski pohod po označeni poti

Orientacijski pohod po označeni poti/terenska delavnica z naslovom "Radi imamo gozd" je dejavnosti oz. aktivnost, ki je osnovana na cilju asimilacije in prepletanja vseh šestih področij pedagoškega dela v vrtcu (matematika, jezik, družba, narava, umetnost in gibanje). Gre za gibalno obarvano dejavnost, v osnovi namenjeno otrokom, ki pa so se jim v našem primeru pridružili tudi starši. Gre za aktivnost, ki terja prav poseben prostor dogajanja in izvedbe, in sicer je to gozd.

Orientacijski pohod po označeni poti se prične s STARTOM. Gre za začetno točko, ki je informacijske narave in zgolj usmeri ciljno skupino v pravo smer.

START

Danes se bomo sprehodili po gozdu. Pot nam bodo kazale rdeče puščice.

Dobro opazujte, hodite tiho, da ne bomo preveč prestrašili živali, ker je tukaj njihov dom. Deset korakov stran od zadnje puščice vas čaka naloga. Po šestih nalogah, ki so označene z različnimi barvami, vas pri uspešno opravljeni zadnji nalogi čaka **ZAKLAD**.

Ko pridete do tretje puščice, vas deset korakov stran čaka 1. naloga.

Pogumno in pozorno naprej!

Sledi prva naloga, ki je modro obarvana. Modra barva napoveduje gibalno obarvano dejavnost. Gre za sprostitvene naloge, s ciljem da aktivne udeležence poveže, jim malo poviša krvi tlak in poživi krvni obtok po žilah. Postaja vsebuje kar nekaj nalog, s katerimi želimo poudariti pomen gibanja za otroka/človeka. Raziskovanje in doživljanje gozda pa je brez gibanja nemogoče. S področja gibanja poskušamo slediti naslednjim ciljem: omogočanje in spodbujanje gibalne dejavnosti otrok ter zavedanje lastnega telesa in doživljanje ugodja v gibanju. Vzgojitelj poskrbi, da nudi otrokom ustrezne izzive in jim omogoča, da se dejavnosti udeležuje sproščeno, brez strahu pred neuspehom ali zavrnitvijo.

1. NALOGA (področje: GIBANJE)

Poiščete drevo, ga objamete in mu tiho poveste, naj vas opazuje :

- Tečemo okoli drevesa,,
- Naredimo deset počepov,
- Skačemo po desni / levi nogi okoli drevesa,
- Sonožni poskoki okoli drevesa,
- Hodimo v počepu okoli drevesa,
- Hodimo po vseh štirih,
- Skačemo kot zajci okoli…..
- Primemo drevo in ga potiskamo (skušamo ga »podreti«).

Čestitam, uspešno ste opravili prvo nalogo!

Pot lahko nadaljujete in dobro opazujte puščice. Pri naslednji puščici se ustavite in deset korakov stran vas čaka nova naloga.

Sledi druga naloga, ki je obarvana rumeno, in napoveduje področje umetnosti. Za izvedbo celotnega orientacijskega pohoda je bila predpriprava nanj bistvenega pomena. Material sva zbirali tako v vrtčevskem okolju, se veliko posvetovale v strokovnih timih, obrnile sva se tudi na elektronske vire. Material, ki je bil prisoten skoraj pri vseh postajah, sva pripravili skrbno. Pozorni sva bili na to, da so bile vse fotografije »realne«, torej niso risane, otroške, popačene (npr. realna slika veverice).

2. NALOGA (področje: UMETNOST)

GLASBA: Sličice, ki ste jih našli, so vaša nova naloga:

- odkrijete sličico in poimenujete žival, ki je na njej,
- zapojete pesem, v kateri nastopa omenjena žival.

*Super, sedaj pa……

PLES:

- Zaprite oči in pozorno poslušajte.. Na kaj vas spomni glasba, ki jo slišite?
- Zaplešite, se zavrtite, kot jesensko listje, ki pleše v vetru.

LIKOVNA DEJAVNOST:

- Poiščite voščenke, ki so ob drevesu, najdete po dva svoje drevo in izdelajta FROTAŽ (vzorec drevesnega debla).
- Poiščite različen naravni material (liste, storže, kamne, palice,…) in na pripravljeno podlago polagajte material. Izdelek naj bo **čimbolj zanimiva in pisana ROZETA.**

Tudi to nalogo ste uspešno opravili. Katere barve ste že našli?

Pot nadaljujte do naslednje puščice, kjer vas deset korakov stran čaka nova naloga,

Kot je zapisano v Kurikulu za vrtce, jezikovna dejavnost v predšolskem obdobju, ki je najpomembnejše obdobje za razvoj govora, vključuje široko polje sodelovanja in sporazumevanja z odraslimi, otroki, seznanjanje s pisnim jezikom (str. 18–19). Tej postaji sva namenili veliko pozornosti, tako da vsebuje veliko podnalog.

3. NALOGA (področje: JEZIK)

V čarobni vreči so sličice. Izberete eno sličico, poimenujete narisano žival oz. predmet:

- Ugotovite prvi glas v besedi?
- Koliko zlogov ima beseda?
- Izmerite, ali je to dolga ali kratka beseda?
- Poiščite pravljico, v kateri nastopa ta žival?
- Narišite slikopis na tablo (s pomočjo sličic in krede).

Naloga je opravljena, bravo!

Še naprej sledite puščicam, na dobri poti ste!

S področja družbe sva se osredotočili na poklice. Izbrali sva dva termina (lovec – drvar) in si pri oblikovanju naloge pomagali s kopico slikovnega materiala. Naloga se je izkazala za zelo zabavno, saj je klasifikacija in razvrščanje vedno na las podobno igri.

4. NALOGA (področje: DRUŽBA)

Opišite dva termina. Pomagaj si s priloženimi slikicami in jih pravilno razvrsti:

DRVAR - LOVEC

Sedaj imate opravljene že štiri naloge in pot do zaklada je vedno bližje.

Še naprej sledite puščicam! Pri naslednji vas dva koraka stran čaka predzadnja naloga.

Po končani četrti nalogi se napetost povečuje, saj smo vedno bližje zaključku in s tem tudi zakladu. Sledi peta naloga, obarvana zeleno, in čaka nas področje narava.

5. NALOGA (področje: NARAVA)

Poiščite stvari v naravi, ki so narisane in iz njih sestavite poljubne vzorce.

Poimenujte drevesa, ki jih vidite okoli sebe.

Zaprite oči in poslušajte, kaj slišite (selektivno poslušanje).

Področji narava in matematika sta v močni korelaciji!

Sedaj pa ste že skoraj na cilju. Pred vami je še zadnja naloga!

Sledite puščicam, ki vas bodo pripeljale do zadnje naloge. Pri puščici se ustavite, preštejte do deset in ste že skoraj na cilju!

Za zadnjo nalogo nam je ostalo področje matematike, ki pa sva s kolegico spretno povezali s področjem narave. Matematika je v vsakodnevnem pedagoškem procesu stalno prisotni element, ki pa mu včasih posvečamo premalo pozornosti. S področjem narave se odlično povezujeta, med njima potekajo odlične in zanimive korelacije.

6. NALOGA (področji : MATEMATIKA in NARAVA)

- Naloga je narisana. Kaj misliš, da je potrebno narediti?
- Poišči deset kamnov in jih razvrsti po velikosti, od najmanjšega do največjega.
- Poišči deset palic in jih prav tako razvrsti po velikosti, od najkrajše do najdaljše.

Vse naloge so uspešno opravljene. BRAVO!

Zaklad se skriva v kupu listja, ki je pred vami.

Lahko je skrit...?

Tako, pa smo pri koncu! Orientacijski pohod po označeni poti je zaključen, zaklad je zaslužena nagrada. V našem primeru je bila to škatlica zdravih sladkarij. Praksa kaže, da ni potrebno, da je nagrada obilna in razkošna, zgolj pozornost za vsakega posameznika je dovolj.

3. ZAKLJUČEK

Orientacijski pohod po označeni poti sva v osnovi najprej izpeljali v obliki zaključne športne prireditve ob koncu šolskega leta v našem vrtcu. Izkazalo se je za uspešno zastavljeni projekt, ki je bil v veselje tako otrokom vrtca kot njihovim staršem. Otroci vseh skupin našega vrtca preživijo veliko časa v gozdu, saj je le ta v neposredni bližini. Gibanje na prostem radi prestavimo v okolje gozda, če so nam le vremenski pogoji naklonjeni. Vsi otroci imajo v garderobah na znaku ves čas dežne škornje, v katere smo obuti v primeru mokrote, dežja. Orientacijski pohod je bil izveden za obe starostni skupini otrok, vendar je bil za mlajše prilagojen. V prvem starostnem obdobju so bili starši za odtenek aktivnejši od staršev v drugem starostnem obdobju. Večji otroci so teren v gozdu dodobra že poznali, tako da so nekateri starši svoje otroke komaj dohajali. Pozitivni odziv in presenečenost staršev nad poznavanjem gozdnega okolja njihovih otrok je bila naša največja nagrada za dobro opravljeno delo. Dokazali sva, da je v vsakem vzgojitelju kanček gozdnega pedagoga.

4. LITERATURA

Bancalari, K. (2003). Woodart – Kreatives im Wald. V: Wallpädagogik in Österreich. Botka A., Moser E. (ur.). Gmunden, Verein der Waldpädagogen Österreichs: 51-52. V: Divjak Zalokar, L. (2008). *Pomen gozdne pedagogike pri oblikovanju odnosa otrok do gozda.*

Kurikul za vrtce (1999). Strokovni svet RS za izobraževanje, Ljubljana. Elektronski vir: www.gozdna-pedagogika.si

Predstavitev avtoric

Klavdija Berglez

Moje ime je Klavdija Berglez, prihajam iz Celja in štejem 33 let. Sem mama dveh otrok, Špele in Jaka. Po osnovni izobrazbi sem univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja, ki sem tekom dela še opravila Program za izpopolnjevanje iz predšolske vzgoje. Zaposlena sem na delovnem mestu vzgojiteljice predšolskih otrok v vrtcu Lipa Štore že sedem let. Svoje pedagoško delo zaenkrat opravljam v večini v skupinah drugega starostnega obdobja, ki mi zelo sede. Moje močno področje je sposobnost intenzivne empatije in občutek za sočloveka. Uživam v gibanju in glasbi, samoiniciativno se na glasbenem področju še dodatno izobražujem. Nikoli se ne ustrašim novih izzivov, vedno se poskušam iz vsega nekaj naučiti in vedno vidim najprej dobro v ljudeh. Uživam pri delu z otroki, ti me dopolnjujejo in mi vračajo pozitivno energijo v tolikšni meri nazaj, da iz dela nikoli ne odhajam utajena in slabe volje.

Karmen Gorjup Žgank

Moje ime je Karmen Gorjup Žgank, stanujem v Štorah in že 34 let sem vzgojiteljica predšolskih otrok. Po izobrazbi sem diplomirana vzgojiteljica, imam naziv svetovalka. Vsa leta svojega službovanja sem bila med najstarejšimi otroki, osem let tudi druga strokovna delavka v prvem razredu, letos pa sem prvič v skupini prvega starostnega obdobja. Z otroki sem hodila na različna letovanja, smučarske in plavalne tečaje, imela sem različne krožke s področja gibanja, umetnosti in narave. Sem inovativna in rada imam različne vrste izzivov. Eden od teh je tudi ta, da se preizkusim v takšni obliki, kot sva ga letos s kolegico Klavdijo pripravili na Mednarodni konferenci Gozd – najlepša in najboljša učilnica

PROMOCIJA GOZDA SKOZI STROKOVNI AKTIV

Bojana Burnik, Vrtec Hansa Christiana Andersena, Ljubljana

POVZETEK

Vrtec Hansa Christiana Andersena se nahaja v bližini Koseškega bajerja in Rožnika. Igrišča nam sicer nudijo veliko bivanja na prostem, a nam raznolika širša okolica ponuja več možnosti za aktivno doseganje kurikuralnih ciljev.

Lani nam je uspel tektonski premik v profesionalnem razvoju vrtca. Vsebinsko in organizacijsko smo rekonstruirali strokovne aktive. Preudarno smo načrtovali sodobne smeri razvoja vrtca in premišljeno uvedli spremembe. Namen aktivov je teoretično in praktično raziskovanje in vrednotenje profesionalnih ciljev z visoko stopnjo motiviranosti, saj so strokovni delavci imeli avtonomno možnost izbire. Eden od strokovnih aktivov je »Skrivnosti gozda«, kjer raziskujemo gozdno pedagogiko.

Članice smo sooblikovale cilje in akcijski načrt delovanja aktiva. Eden ciljev je medoddelčno povezovanje, da delujemo kot celota. Želimo izoblikovati oseben odnos do gozda skozi različna odkritja, izkušnje in čutna doživetja gozd. Osnovno nam je, da otrok preko igre v naravi pridobiti nove kompetence in spoznanja.

Zavedamo se, da nam gozd daje ogromno, a ugotavljamo, da je najprej potrebno zaupati sebi, verjeti v lastno prakso in vrednost za otroke in odrasle. Vračamo se k naravi. Otrokom želimo ponuditi to, kar za normalni razvoj najbolj potrebujejo - mir, čas, priložnost, raznolik material, zaupanje in ljubezen.

Strokovne delavke smo stopile iz cone ugodja – iz varne igralnice in notranjih prostorov vrtca. Imele smo začetne pomisleke, da z bivanjem v naravi več tvegamo. Opogumile smo se, opazovale otroke v gozdu in jim pripravljale ter prilagajale dejavnosti za napredek. Odrasli smo v gozdu v vlogi usmerjevalca, zgled za prijetno komunikacijo, raziskovanje in vseživljenjski odnos do narave.

Del gozda prinašamo v vrtec in s tem ozaveščamo starše ter ostale strokovne delavke.

Gozd je v letu dni postal nova igralnica, ki nas vsakič navdušuje in razveseljuje.

Ključne besede: gozd, strokovni aktiv

Že vrsto let delam v Vrtcu Hansa Christiana Andersena, ki se nahaja v bližini Koseškega bajerja in Rožnika. Že igrišča okrog naših enot nam nudijo veliko ugodja, zato smo lahko veliko zunaj in hkrati v varnem zavetju vrtca, raznolika širša okolica pa nam ponuja obilo možnosti za bivanje v naravi, gozdu, ob vodi ipd. Tako lahko aktivno dosegamo realizacijo vseh kurikularnih ciljev.

V šolskem letu 2016/17 nam je uspel tektonski premik v profesionalnem razvoju vrtca. Naredili smo rekonstrukcijo aktivov s članicami razširjenega kolegija - ravnateljica, pomočnici ravnateljice in vodje aktivov (vzgojiteljice in pom. vzgojiteljic). Že nekaj časa smo razmišljale, kako bi spremenile dotedanje aktive, predvsem nas je pa zanimalo kam hočemo peljati vrtec, katere cilje želimo dosegati preko aktivov, katere vsebine motivirajo strokovne delavce in seveda kaj želimo nadgraditi preko delovanja aktivov.

Z nevihto idej in preko debate smo nanizale vrsto aktualnih smeri razvoja. V nadaljevanju smo izbrale tiste, kjer smo bile soglasne, da jih želimo ponuditi vzgojiteljskemu zboru za nadaljni dve do tri leta. Namen aktivov je skozi tri leta teoretično in praktično raziskovanje, prakticiranje in vrednotenje začrtanih ciljev. Strokovne delavke smo se lahko odločale med sedmimi zanimivimi temami, med katerimi je bila izbrana tudi tema »gozdna pedagogika«.

Moja vloga aktivu gozdne pedagogike je dvojna. Vanj sem vključena kot aktivna članica in hkrati sem vodja tega aktiva, kar mi vedno znova predstavlja prav poseben izziv.

Aktivu se je pridružilo 16 članic. Začrtale smo organizacijsko pot aktiva. Izbrale smo ime aktiva, in sicer smo ga poimenovale »Skrivnosti gozda«. S spodbujanjem ustvarjalnih žilic smo in za graditev timskega duha smo izoblikovale logotip aktiva in pripravile terminski plan srečanj (srečanja enkrat mesečno, od 17.00 – 18.30 ure). Datume smo načrtovale vnaprej za vsak mesec posebej. Na srečanjih sta prisotni obe strokovni delavki oddelka, tako vzgojiteljica kot tudi njena pomočnica.

Nadalje smo razmišljale o strokovni rasti in akcijskem načrtu aktiva. Spraševale smo se kaj že vemo o izbranem področju, kaj nas zanima, v katero smer si želimo peljati naš aktiv, kakšna bo vloga posameznice v aktivu, kakšna so naša pričakovanja in kakšne oblike dela si najbolj želimo v našem aktivu.

Vzporedno z razvojem aktiva smo razmišljale in se dogovarjale, kako si želimo naš aktiv vplesti v vsakdanje dogajanje v skupini. Želele smo si aktivnega sodelovanja vseh članic, skupnega načrtovanja, izmenjava dobre prakse, znanj in temeljev v strokovni literaturi. Naši cilji so bili usmerjeni k temu, da so se oddelki in enote čim bolj povezale in da smo delovali kot celota. Vzpostavile smo prijeten odnos med članicami, predvsem pa izoblikovale oseben odnos do gozda, in sicer skozi različna odkritja, z izkušnjami, z vsemi čutili in raznimi doživetji v gozdu. Ves čas je bil naš cilj z otroki, preko igre in učenja v naravi, pridobiti veliko novih izkušenj, spoznanj in idej.

Dogovorile smo se za obisk gozda strokovnih delavk, saj menimo da moramo tisto kar počnemo z otroki, doživeti tudi same. Z otroki smo hodile v gozd v vseh letnih časih, posledično tudi v različnih vremenskih razmerah, ter gozd izkoristile kot naravno in bogato učno okolje.

Ugotavljale smo, da je potrebno zaupati sebi, verjeti v to kar delamo, da je to dobro za otroke in nas odrasle - za zdravje, socialni razvoj in dobro počutje.

Skozi leto smo prišle do spoznanja, da gozd ne bogati samo otrok, ampak tudi življenje nas odraslih. Znotraj aktiva smo zgradile veliko zaupanje vase in druga v drugo, vemo, da delamo dobro in smo na pravi poti. Preko naših srečanj, se je sodelovanje med nami še poglobilo. Skupaj smo načrtovale in evalvirale dejavnosti z otroki. Pomembno je bilo, da pri nalogah nismo hitele. Pustile smo, da se je razvila debata, poslušale smo druga drugo in se dopolnjevale. Veliko smo se učile druga od druge in se preko primerov dobre prakse spoznavale, ugotavljale, da smo si različne, pa vendar imamo skupno vizijo. Imele smo priložnost povedati in biti slišane. Preko uvodnih ali zaključnih dejavnosti na vsakem srečanju, je bilo v skupini čutiti pozitivno klimo, ki smo jo tekom srečanj samo še krepile. Opazilo se je veliko medsebojnega sodelovanja, dogovarjanja, prihajalo je tudi do mreženja med oddelki in med strokovnimi delavkami. Čutiti je bilo veliko pripadnost in odgovornost do aktiva.

Poleg formalnih aktivov, smo se tekom leta srečevale tudi na neformalnih srečanjih. Tako smo decembrsko druženje povezale z kulinariko. K junijski evalvaciji pa smo priredile še orientacijski pohod s pravljico in pogostitvijo v naravi.

Zavedamo se, da vse to aktiv povezuje in krepi pozitivne odnose med nami in posledično se ta energija seli v oddelke, med otroke.

Pomembno se nam zdi, da se vračamo nazaj k naravi. Želimo si otrokom ponuditi to, kar za normalni razvoj najbolj potrebujejo. Verjamemo, da je narava idealno vzgojno-učno okolje za razvijanje vseh spretnosti. Pomembno je otrokom zagotoviti vzpodbudno učno okolje. Želimo, da naravo doživljajo z vsemi čutili. Tako smo stopile iz cone ugodja – iz igralnice in notranjih prostorov vrtca.

Ob začetkih smo imele pomisleke, da z bivanjem v naravi več tvegamo. Spraševale smo se koliko svobode dopustiti otroku, kako jim v naravi prostor omejiti zaradi varnosti, kako z najmlajšimi in gibalno oviranimi priti do narave, kakšna bo podpora vodstva, staršev in sodelavk.

Vsak tandem je med letom pripravil predstavitev svojega kotička v gozdu in potem smo izglasovali naš skupni kotiček v gozdu, ki je bil najbolj primeren in dostopen vsem skupinam.

Preko različnih dejavnosti, vmesnih aktivnosti do naslednjega srečanja smo tudi same »rasle« in vse bolj živele z gozdom. Zaznavale smo gozd kot prostor, ki je lahko namenjen mirovanju ali pa gibanju. Začele smo zbrano poslušati in opazovati otroke, pa tudi sebe kaj in kako gozd vpliva na nas. Na podlagi opazovanj smo pripravljale dejavnosti, ki so otrokom omogočale napredek. Odrasli smo bili v vlogi posrednega usmerjevalca, zgled za prijazno in prijetno komunikacijo in zgled za odnos do narave in raziskovanja.

Del gozda smo prinašali tudi v vrtec, igralnic in garderobne prostore. Tako smo ozaveščale druge z našim delom in ga prikazale širši skupnosti. Sodelavcem in staršem z dejavnostmi znotraj vrtca, gozdnimi kotički v igralnicah in zunaj njih, s skupnimi obiski našega gozdička in preko delavnic. Preko oglasnih desk in drugih oblik sodelovanja smo starše seznanjali o našem delu in pomenu gozda za njihove otroke ter jih tako tudi spodbujali k sodelovanju. Imeli smo skupna druženja v naravi, v gozdičku, različne popoldanske dejavnosti z gozdno tematiko.

Ves čas je bil velik poudarek tudi na sodelovanju z vodstvom našega vrtca. Na vsakem srečanju je bila prisotna ena od članic razvojnega kolegija. Kot vodja sem bila deležna vse podpore, ter hkrati sem v njih imela pravega kritičnega prijatelja. Zavedam se, da se skozi njihove oči opazi marsikaj, kar meni v dinamiki aktiva uide.

Vodje aktivov smo se skupaj z ravnateljico in s pomočnico ravnateljice redno srečevale na razvojnih kolegijih, kjer smo poročale o delovanju aktiva, o vseh pomislekih, vprašanjih ter dilemah. Sledile smo delu vseh sedmih aktivov in spremljale strokovno rast vodij aktivov.

Na zadnjem srečanju v juniju smo članice aktiva prišle do skupnih zaključkov. Gozd nam je postal nova igralnica, ki nas vsakič navdušuje in razveseljuje. Z veseljem se vračamo v skrite prostore gozda. Doživljamo ga z navdušenjem, bodisi same ali pa v družbi otrok. Otrokom ponujamo to kar za normalni razvoj potrebujejo- mir, čas, priložnost, raznolik material, zaupanje in ljubezen.

Predstavitev avtorice

Prihajam z Mengša. Že več kot 20 let delam v vrtcu Hansa Christana Andersena v Ljubljani. Po izobrazbi sem diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. Delam v skupini otrok starih 4-5 let kot vzgojiteljica.

V svojem prispevku z naslovom »Promocija gozda skozi strokovni aktiv« želim predstaviti delovanje našega strokovnega aktiva.

Pomembno se mi zdi, da se vračamo nazaj k naravi. Moje področje razmišljanja je temeljilo predvsem na tem kako si želimo naš aktiv vplesti v vsakdanje dogajanje v skupini. Kako bom kot vodja aktiva dosegla aktivno sodelovanje vseh članic, skupno načrtovanje, izmenjavo dobre prakse, znanja in temeljev v strokovni literaturi. Moji cilji so bili usmerjeni k temu, da se oddelki in enote čim bolj povežejo med seboj in delujejo kot celota

ZELENI VELIKANI
(gozd skozi medpredmetno povezovanje in poučevanje v naravi)

GREEN GIANTS
(forest through transdisciplinary teaching and teaching in nature)

Klavdija Čuk, prof. RP
(Danila Kumar International School, Ljubljana)
cukk@os-danilekumar.si

POVZETEK

Medpredmetno poučevanje je pogosto omenjena besedna zveza, ki se zdi trend v poučevanju. Učitelji iščejo načine kako približati snov učencem na načine, ki ne bodo samo zanimivi in uporabni ampak tudi trajnejši. V prispevku je opisana medpredmetna obravnava učne enote poimenovane Green Giants oziroma Zeleni velikani v 4. razredu mednarodnega oddelka Osnovne šole Danile Kumar v Ljubljani. Ker je eno izmed vodilnih načel International Baccalaureate programa, katerega del je omenjeni oddelek, izkustveno, projektno in raziskovalno delo, pri pouku ne uporabljajo učbenikov in tako ni frontalnega pouka oziroma se mu poskušajo izogibati. Učitelj je postavljen v vlogo mentorja učencem, ki jih usmerja na raziskovalni poti do novih znanj. Glavni cilj skupine učiteljev, ki poučuje v 4. razredu, je bil transdisciplinarno, a še vedno smiselno, povezati prav vse predmete na temo gozda in v časovnem okvirju 7 – 8 tednov, ko naj bi zaključili s to učno enoto. Delo je terjalo kar nekaj usklajevanja med razredničarko ter profesorji športne, likovne vzgoje, glasbe in računalništva. Premišljeno načrtovanje je tako vodilo učence od opazovanja dreves z uporabo vseh čutil na zelenem pasu šolskega igrišča, računanja ploščine različnih drevesnih listov pa vse do obiska dnevnega centra CŠOD Arboretum, kjer so izdelali herbarij, dveh športnih dni v gozdu, likovnega (po)ustvarjanja na prostem ter izdelave glasbene podlage z zvoki gozda. Učenci so skupaj pripravili zbirko opisov nacionalnih dreves, ki je dokazala napredek tudi na jezikovnem področju. Kot zaključek enote in pomemben doprinos k okolju in zaščiti le-tega so se učenci postavili v vlogo predsednikov njihovih držav in poskušali prepričati lastne državljane in kolege k spoštovanju gozda ter v obliki zasedanja organizacije združenih narodov predstavili staršem. Cilj je bil s tem dosežen: učitelji so smiselno povezali vsa predmetna področja, učenci pa skozi opazovanje, raziskovanje in poustvarjanje osvojili zahtevana znanja in učne cilje.

Ključne besede: gozd, holistično poučevanje, medpredmetno povezovanje, poučevanje v naravi, sodelovalno načrtovanje.

ABSTRACT

Interdisciplinary teaching is a commonly mentioned phrase, which seems to be trendy in teaching. Teachers are looking for ways how to familiarize the topics they are teaching, so that they are more interesting, useful and permanent. The article describes the interdisciplinary treating of the subject topic titled Green Giants in the 4th grade of the international department of Danila Kumar International School in Ljubljana. One of the leading principles of the IBO program, which the aforementioned department is part of, is experiential, project and research or inquiry based work, therefore students do not use course

books and teacher tend to minimalize frontal teaching methods. Instead the teacher is put into the role of a mentor, who is guiding the students in their research and helps them to acquire new knowledge. The main goal of the teachers, who are teaching in the 4th grade was to transdisciplinary connect all the subjects to the topic of a forest in a time span of 7 to 8 weeks, which would take to finish this unit. It took a lot of coordination between the teachers of P.E., art and design, music and ICT. Thoughtful planning took the students from observing the trees with all their senses in the school court, to the visit in the day centre Arboretum, where they built a herbarium. They also had two sports days in the woods, art (re)production and the construction of a music background from the sounds of the woods. The students also prepared a collection of descriptions of our national trees, which also proved a major progress in the language area. As a conclusion to the unit and as a valuable addition to the protection of the environment, the students also took the role of presidents of their own countries and tried to convince their citizens and peers to respect the forest. They presented this in a form of a United Nation session to their parents. In the end the goal was achieved: the teachers have reasonably connected all the subject areas, while the students adopted the demanded knowledge and course goals, through observation, exploration and recreation.

Key words: forest, holistic approach, transdisciplinary theme, outdoor teaching, collaborative planning.

1 UVOD

Medpredmetno poučevanje že dolgo niti v slovenskem šolskem prostoru ni več novost niti samo ena od možnosti ali strategij kako znanje učencev povezati oziroma jih vzpodbujati, da bodo že sami prepoznali povezave med posameznimi področji. Celosten pristop omogoča gradnjo povezav med vsebino, znanji in spretnostmi (Dr. Sicherl Kafol, 2008).

Podobno je z učenjem v naravi, ki naj bi preseglo tradicionalno poučevanje znotraj šolski zidov in učilnic ter poneslo učenje na bolj izkustveno raven. Res je, da morda tovrstno učenje pa tudi poučevanje ne ustreza vsem povsem, vendar raziskave kažejo, da aktivnosti in gibanje v naravi pozitivno vplivajo na motoriko, zdravje pa tudi učenje. Nesporno pa poučevanje na prostem predstavlja izziv za učitelje in za samo metodično predpripravo (Brügge in Szczepanski, 2017).

V prispevku je predstavljena učena enota Zeleni velikani, kot je bila obravnavana v 4. razredu Osnovne šole Danile Kumar v Ljubljani, in sicer na mednarodnem oddelku. Priprava in delo sta bila izziv za celoten tim strokovnih delavcev, ki poučujejo v samem razredu. Cilj je bil pripraviti teme in strategije, ki bodo sledili načelom medpredmetnega povezovanja in poučevanje v naravi ter bodo hkrati zanimive za učence, njihovo znanje in veščine pa bodo trajnejše.

2. ZNAČILNOSTI PROGRAMA

Poleg zgoraj naštetih smernic smo v 4. razredu mednarodnega oddelka Osnovne šole Danile Kumar pri pripravi učne enote Zeleni Velikani sledili tudi smernicam IB (International Baccalaureate) katere članica je naša šola oziroma oddelek. Učitelj je tu v vlogi mentorja učencem, jih bolj vodi kot poučuje, učenci pa znanja in veščine pridobivajo skozi raziskovalna izhodišča in celostno, predvsem pa je v središču posameznik, učenec, ki ta znanja in veščine pridobiva skozi celoten proces, ki se pravzaprav nikoli ne konča.

Skozi leto se posvetimo 6 transdisciplinarnim učnim enotam, ki trajajo med 6 in 8 tednov. Ena izmed tem je posvečena našemu planetu, poimenujemo jo 'Sharing the planet'. V četrtem razredu tako glavna ideja govori o pomembnosti ravnovesij v naravnih okoljih, podpirajo pa jo tri pomembna raziskovalna izhodišča: 1. pomembnost raznolikosti dreves v različnih gozdovih, 2. različni ekosistemi s poudarkom na ekosistemu gozda in pomembnih delih le tega ter 3. pomembni dogodki, ki lahko vplivajo na ekosisteme in porušijo ravnovesje v njih.

3. ZASTAVLJENI CILJI SKUPINE UČITELJEV, KI POUČUJE V 4. RAZREDU MEDNARODNEGA ODDELKA OŠ DANILE KUMAR

V 4. razredu mednarodnega oddelka poleg razredničarke poučuje več učiteljev, ki tvorijo tim učiteljev razreda, in sicer učitelj športa, učiteljica likovne vzgoje, učitelj računalništva, učiteljica glasbene vzgoje, pa tudi učiteljica podaljšanega bivanja.

Cilji tima učiteljev so bili:

- navezati vsa predmetna področja s pripadajočimi učnimi cilji na enotno temo: gozd,
- pri učencih doseči razumevanje nekaterih konceptov pomembnih za to enoto,
- razvijati kognitivne spretnosti in samostojno raziskovanje,
- pa tudi razvijati čut za okolico tako samo naravo kot tudi vrstnike okoli njih.

Tim učiteljev je aktivnosti načrtoval vnaprej, se med potekom učne enote tudi večkrat sestal in pregledal uspešnost in napredovanje učencev ter po potrebi načrtoval dodatne aktivnosti in strategije.

4. NAČRTOVANE AKTIVNOSTI PO PREDMETNIH PODROČJIH

Narava dela na mednarodnem oddelku je malce drugačna kot na nacionalnem oddelku naše šole, saj ne sledimo povsem slovenskim učnim načrtom ampak smernicam IB-ja, kar pomeni da so se posamezni predmeti močno prepletali, vendar jih lahko kljub vsemu razčlenimo po predmetih.

4.1 ANGLEŠČINA

Predvideli smo naslednje aktivnosti: branje leposlovnih knjig, kot so dela Roalda Dahla, pod drevesnimi krošnjami, kjer so učenci neizmerno uživali. Izbrali smo sicer šolsko zelenico, pa je že to pomenilo dobrodošlo spremembo za učence. Nato je sledilo opazovanje dreves z uporabo čim več čutil in nato opis najljubšega oziroma nacionalnega ali najbolj znanega drevesa kot del projektnega izdelka. Tu so na pomoč priskočili tudi starši, saj mnogi otroci niso vedeli veliko o najbolj pogostih drevesnih vrstah lastne države. To smo pripisali temu, da so se mnogi učenci velikokrat selili in se niso čutili pripadni lastni državi.

Tako so učenci razvijali temeljne strategije tvorjenja pisnega besedila, npr. pisanje osnutka, usvajali in uporabljali postopke procesnega pisanja (načrtovanje pisanja, pisanje v fazah, urejanje besedil, samovrednotenje in korekcija ter druge strategije tvorjenja pisnega besedila) (povzeto po Učni načrt Angleščina, 2016).

Slika 1: Branje pod drevesnimi krošnjami

4.2 MATEMATIKA

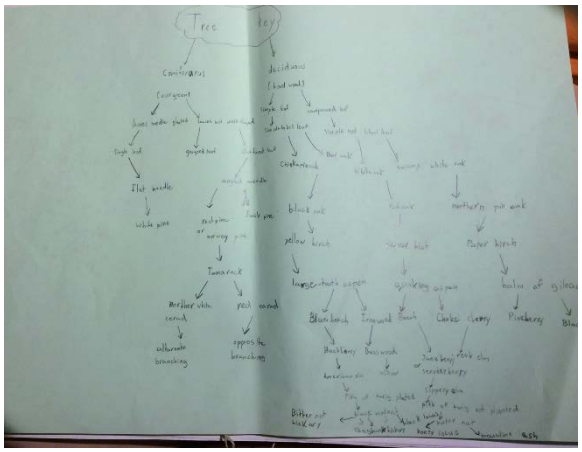
Učenci so sami nabrali različne drevesne liste in jih primerjali med seboj. Tu smo se navezali na ploščino in merili površino različnih drevesnih listov.

V obliki projektno-raziskovalnega dela so se učenci prelevili v pokrajinske arhitekte, kjer so morali zasnovati park po lastnem navdihu, a še vedno upoštevati merilo parka, najti podatke kot je na primer kolikšno površino potrebuje posamezen grm ali sadika drevesa za uspešno rast.

Pri načrtovalnih nalogah so učenci pridobivali spretnosti pri uporabi geometrijskega orodja. Nove količine (ploščino) so najprej merili z relativnimi nestandardnimi enotami (v našem primeru drevesnimi listi) in nato s konstantnimi nestandardnimi enotami (npr. svinčnik, palica, posoda idr.), s čimer smo pojasnili potrebo po uvedbi standardne enote. (povzeto po Učni načrt Matematika, 2011)

4.3 SPOZNAVANJE OKOLJA

Okoli tega predmeta smo gradili celotno temo. Učenci so skozi raziskovanje morali poimenovati skrivnostni drevesni list, kar so dosegli z zapisom svojega lastnega določevalnega ključa.

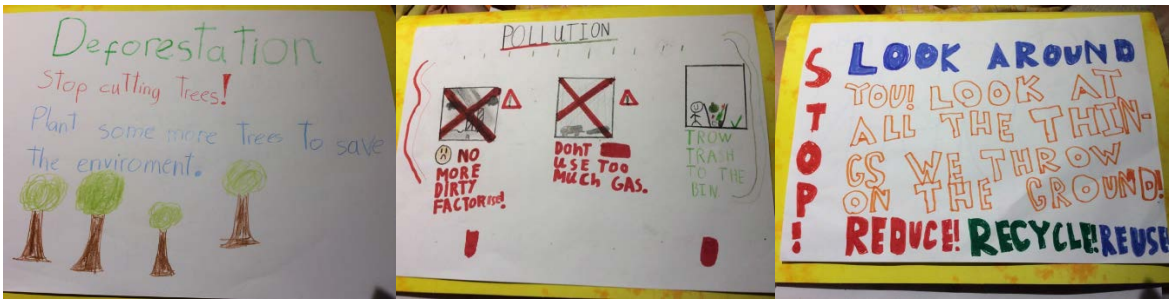
Slika 2: Izdelava lastnega drevesnega ključa

Svoje znanje in veščine prepoznavanja drevesnih vrst so lahko pokazali tudi med naravoslovnim dnevom v Arboretumu, kjer so pod vodstvom tamkajšnjega pedagoškega osebja pričeli z izdelavo herbarija.

Drevesni ključ, pa tudi zapiske na učnem listu so lahko uporabili tudi pri opisu svojega izbranega drevesa.

Opazovali in raziskovali so tudi gozd kot ekosistem in ključne elemente le tega ter to znanje aplicirali na ostale ekosisteme, hkrati pa iskali podatke, kateri dogodki lahko gozd ogrožajo in kako takšne dogodke lahko preprečujemo. Učenci so nato izdelali večje letake z gesli, ki so vzpodbujali k zaščiti okolja, še posebej gozda.

Vsak učenec se je posvetil najbolj perečim okoljskim težavam lastne države in napisal govor z možnimi rešitvami teh problemov, ki jih je predstavil in zagovarjal v vlogi predsednika države med predstavitvijo pri organizaciji Združenih narodov.

Slika 3: Letaki z gesli za zaščito okolja

Učenci so tako spoznali in se naučili: da živa bitja razvrščamo v skupine glede na skupne značilnosti, prepoznavali in poimenovali najpogostejše rastline, živali in glive v neposrednem okolju, da v rastlinah nastaja hrana, medtem ko jo živali dobijo s prehranjevanjem iz okolja, sestavljali preproste prehranjevalnih verige in jih povezali v prehranjevalne splete, spoznavali pomen proizvajalcev, potrošnikov in razkrojevalcev, se naučili pojasniti pomen prehranjevalnih spletov za ravnovesje v naravi, ter spoznali, da je človek odgovoren za trajnostni razvoj Povzeto po Učni načrt Spoznavanje okolja, 2011).

Učenci so: natančno in sistematično opazovali s čim več čutili, merili oziroma uporabljali merilne pripomočke (meter), razvrščali (sami določali merila), uvrščali in urejali (npr. zaporedje dogodkov), delali z viri: informacije pridobivali ter jih uporabili (povzeto po Učni načrt Naravoslovje in tehnika, 2011).

4.4 GLASBENA IN LIKOVNA VZGOJA

Učenci so pri glasbeni vzgoji pripravili slikovno in zvočno ponazoritev izbranega drevesa. Risbe, ki so nastale po opazovanju tako v naravi kot tudi po opazovanju fotografij, so tudi dodali svojim opisom in tako je nastala zbirka opisov dreves, zvočna podlago pa so zavrteli kot ozadje ob prebiranju in predstaviti opisov svojim staršem.

4.5 ŠPORT

Fokus med urami športa je bil seveda na kakovostno preživetem prostem času v naravi in orientaciji v gozdu. Dan dejavnosti smo tako ponovno preživeli zunaj, v gozdu. Izvedli smo dva športna dneva: pohod, kjer nas je pot vodila tudi skozi gozd, vmes pa so učenci primerjali drevesa, pripadajoče liste in plodove, ki so jih našli ob njih; drugi pa je bil posvečen orientaciji. Del dneva smo se ukvarjali s tem, kaj nam lahko pomaga v gozdu, če nimamo primernih orogij, drugi del dneva pa različnim orientacijskim igram.

Pri športu so učenci upošteva pravila varne hoje, se naučili določiti strani neba., spoznali vpliv hoje na organizem, prvo pomoč pri praskah, žuljih in pikih žuželk ter zaščito pred insekti. Ravnali smo tudi v skladu z načeli varovanja narave (povzeto po Učni načrt Šport,

4.6 RAČUNALNIŠTVO

Učenci so s pomočjo tehnologije zunaj poiskali izbrano drevo, ga fotografirali, fotografijo pa uporabili kot vir in pomoč pri opisu drevesa. Mnogi niso našli svojega izbranega drevesa pri nas v naravi (bambus, tikovec), ti so našli slikovno podobo z uporabo programskih orodij na računalniku.

Vsi učenci so svoje opise tudi zapisali v računalniški obliki.

4.7 PODALJŠANO BIVANJE

Med raziskovanjem in iskanjem podatkov, ki so jih iskali učenci, so naleteli tudi na različne vrtne in gozdne igre. Najbolj zanimiva jim je bila angleška igra 'conkers', ki jo v eni od svojih zgodb opiše tudi Roald Dahl. Za igro so učenci s pomočjo učiteljev izdelali pripomočke na vrvice navezan navadni kostanj, ki si ga igralci med seboj poskušajo izbiti, zmagovalec pa je tisti, ki uspe zbiti z vrvice vse ostale kostanje.

Slika 4: Učenci med igro Conkers-a

5 CILJI, KI SMO JIH DOSEGLI

Vsa predmetna področja so učitelji uspešno povezali v celostno učno enoto. Večkrat zaradi prepletanja niti ni bilo mogoče ugotoviti kateremu predmetu se trenutno posvečamo, kar je bilo že samo po sebi uspeh, saj so bili učenci visoko motivirani, še posebej, ker in kadar smo še več časa preživeli v naravi, čisto natančno gozdu. Njihovi rezultati so pokazali napredek na več področjih, predvsem pri zavedanju, da smo vsi odgovorni za stanje v naravi.

6 LITERATURA IN VIRI

Brügge, B., in Szczepanski, A., 2017. Learning different subject outdoors. Dostopno na: http://solstvo.rkc.si/wp-content/uploads/2017/01/Učenje-v-naravi.pdf (1.10.2017)

Dr. Sicherl-Kafol, B., 2008. Medpredmetno povezovanje. *Revija Didakta*, Letnik 18/19, str. 7-9. Dostopno na : http://www.didakta.si/doc/revija_didakta_2008_november.pdf (1. 10. 2017)

Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, znanost in šport (2011). Učni načrt za matematiko. Internetna izdaja Ministrstva za izobraževanje, kulturo, znanost in šport: http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf (oktober 2017).

Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, znanost in šport (2011). Učni načrt za spoznavanje okolja. Internetna izdaja Ministrstva za izobraževanje, kulturo, znanost in šport: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf (oktober 2017).

Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, znanost in šport (2011). Učni načrt za naravoslovje in tehniko. Internetna izdaja Ministrstva za izobraževanje, kulturo, znanost in šport: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_naravoslovje_in_tehnika.pdf (oktober 2017).

Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, znanost in šport (2016). Učni načrt za angleščino. Internetna izdaja Ministrstva za izobraževanje, kulturo, znanost in šport: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_anglescina.pdf (oktober 2017).

Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, znanost in šport (2011). Učni načrt za naravoslovje in tehniko. Internetna izdaja Ministrstva za izobraževanje, kulturo, znanost in šport: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_sportna_vzgoja.pdf (oktober 2017).

Kratka predstavitev avtorice

Klavdija Čuk je profesorica razrednega pouka in je od leta 2008 poučevala na Osnovni šoli Danile Kumar v Ljubljani, nato pa na Mednarodnem oddelku Danila Kumar International School in je razredničarka 4. razreda na omenjenem oddelku. Z zanimanjem spremlja novosti na področjih medpredmetnega povezovanja, Brain Gym-a in čuječnosti v šoli.

GOZDNI MOZAIK DOGODIVŠČIN

FOREST MOSAIC OF ADVENTURES

Lučka Drganc, univ. dipl. soc. ped, učiteljica RP
OŠ Šmartno v Tuhinju, Šmartno 27A, 1219 Laze v Tuhinju,
lucka.drganc@ossmartno-tuhinj.si

POVZETEK

Odprta učna okolja nam nudijo kakovostno učno in vzgojno okolje. Gozd je prostor, kjer delamo v sozvočju z naravo gozda in naravo otrok. Organiziranje pouka v gozdu je kompleksna naloga, ki zahteva skrbno in natančno pripravo, nudi pa neposredno učenje skozi igro. Krajnčan (2016) pravi, da igre pomenijo bazično dejavnost za doživetje, izkušnje in seveda učenje. Igrati se, posebej v naravi, je v današnjem času skorajda poseben privilegij, kljub temu, da imamo naravo v vsaki soseščini, če že ne na pragu.

Igra v gozdu je učinkovit način izobraževanja, kar zbuja pozornost učencev in jih motivira k dejavnosti, samokontroli in sodelovanju, omogoča pa vse vrste aktivnosti, kar vodi k trajnosti znanja. Učenci s čutili zaznavajo in spoznavajo naravni prostor – gozd, opazujejo živali in rastline ter se pri tem učijo uporabljati določevalne ključe, spoznavajo prehranjevalne verige, gozd skozi letne čase in različna vremenska stanja, spoznavajo sestavo tal itd. V gozdu pojejo, plešejo, se plazijo, lazijo, skačejo, tečejo, igrajo na naravna glasbila, ustvarjajo iz naravnih materialov, berejo in poslušajo pravljice, razvijajo kreativno pisanje, računajo s pomočjo ponazoril, ki jih nudi gozd itd. V tem odprtem zelenem učnem prostoru se učenci skozi igro učijo obvladovati samega sebe in pridobivajo socialne spretnosti, so fizično aktivni, preverjajo lastne moči in zmožnosti, razvijajo sposobnosti komunikacije ter sodelovanja. Učence želja po raziskovanju neznanega motivira in spodbuja k sodelovanju, spoznavanju in prepoznavanju lastnih zmožnosti ter odgovornosti, kar pa vključuje samostojno razmišljanje in presojanje ter ustvarjanje. Privzgajajo si veselje do gibanja, do spoštovanja narave, poveča se skrb in odgovornost do okolja. Govorimo o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj. Otroci imajo veliko željo po gibanju in dosti energije, zato lahko od tu črpamo motivacijo za organiziranje pouka v gozdu.

Ključne besede: odprto učno okolje, gozd, igra – dejavnosti, medpredmetno povezovanje

ABSTRACT

Open educational environment enables us quality environment for learning and education. The forest is the place, where we can work according to the nature of the forest and the nature of children. Organizing the lessons in the forest represents complex task and it requires careful and precise planning. The advantage of learning in the forest is direct learning through the game. Krajnčan (2016) claims that games represent basic activities for experiences, adventures and of course learning. Playing, especially in the nature is nowadays actually special privilege, despite the fact that the nature is very close.

Playing in the forest is effective way of educating because the pupils pay attention and they are motivated to be active, to control themselves and to cooperate. There are many different activities possible to be carried out in the forest and this enables the permanent knowledge. Pupils perceive with their senses and they research the natural environment – forest. They observe the animals and the plants and at the same time they learn how to use determination

key, they learn about the food chain, they realize the differences in the forest in different seasons and different weather, they research the soil composition. In the forest they sing, dance, crawl, jump, run, and play on the natural musical instruments, read and listen to the fairy tales, develop their ability for creative writing, they count and calculate with the elements, that forest offer them. In this open green learning place pupils learn through the games how to control themselves, they increase their social skills, they are physically active, they check their own strength and abilities, and they increase their communication skills and their abilities to cooperate. The wish to discover the unknown motivates the pupils to cooperate, to determine their capabilities and responsibility. For this purpose the pupils have to think and create independently. In the forest their ability for being physically active increases, they learn how to be respectful to the nature, they act more responsible in the nature. We talk about the learning and education for continual development. Our motivation to organize the lessons in the forest can be based on the fact that children like to be physically active and they have a lot of energy.

Key words: open educational environment, forest, game – activities, cross-curricular integration.

UVOD

Človek je del narave, ki mu nudi neskončne možnosti za preživetje, učenje, čutenje, opazovanje, gibanje, oddih itd. Je celota, sestavljena iz različnih koščkov, ki so povezani in soodvisni. Rek pravi, da je narava največja učilnica življenja. Učencu ponuja možnosti novih učnih prostorov, kjer lahko pridobiva nova znanja, ga navdušuje, spodbuja k raziskovanju in doživljanju, mu razvija radovednost in pozornost, gibanje in spretnosti ter počutje, razumevanje in doživljanje okolice in sebe. Ker je učenje proces razvijanja in stalnega spreminjanja, dopolnjevanje in nadgrajevanja tako na kognitivnem, afektivnem in psihomotoričnim področju človekovega razvoja, učenec skozi učenje razvija svoje sposobnosti in spretnosti, ki so sestavni del vseživljenjskega učenja.

Gozd nam ponudi ogromna znanja in spoznanj za življenje. Poleg naravoslovnih znanj, spoznavanja drevesnih vrst, rastlin, gozdnih tal, podnebnih sprememb, otroci gozd potrebujejo kot igrišče in kot učilnico na prostem. Vsak list, vejica ali kamenček, ki ga najdemo v gozdu, ni pomemben samo za gozd, ampak tudi za zdrav intelektualni, čustveni in socialni razvoj otroka (Györek, 2012). Gozd je prostor, ki ga lahko uporabimo kot učilnico na prostem. Pouk v gozdu nudi izzive medpredmetnega povezovanja, neposrednega učenja z opazovanjem in preizkušanjem, spodbuja ustvarjalnost, hkrati pa se učenci skozi igro naučijo obvladovati samega sebe in pridobivajo socialne spretnosti. V času pouka v gozdu so miselno in fizično aktivni, preverjajo lastne moči in zmožnosti, razvijajo sposobnost komunikacije ter sodelovanja. Učence želja po raziskovanju neznanega motivira in spodbuja k sodelovanju, samozavedanju in spoznavanju, prepoznavanju lastnih zmožnosti in odgovornosti, kar pa vključuje samostojno razmišljanje in presojanje.

Znanja ne moreš drugemu "dati" niti od nekoga "sprejeti", ampak ga mora vsakdo z lastno miselno aktivnostjo ponovno zgraditi. Znanja ne sprejemamo od zunaj, ampak ga izgrajujemo sami z lastno aktivnostjo v procesu osmišljevanja svojih izkušenj. Torej znanje ni nekaj, kar obstaja objektivno, neodvisno od tistega, ki spoznava, ampak je subjektivni konstrukt (Marentič Požarnik, 2000).

V šolskem letu 2012/13 smo z učenci sodelovali v projektih Povabilo v gozd in Srce narave nas povezuje ter se v letu 2014 vključili v Mrežo gozdnih vrtcev in šol Slovenije

(http://www.gozdnivrtec.si/sl/mreza-gozdnih-vrtcev-in-sol). Mreža gozdnih vrtcev in šol Slovenije je nastala in se razvija s pomočjo vrtcev in šol, Inštituta za gozdno pedagogiko, v sklopu inovacijskih projektov Zavoda RS za šolstvo in vseh ostalih, ki zaupajo v naše delo.

V teh letih se na naši šoli trudim vsaj enkrat mesečno izvesti pouk v gozdu. Dejavnosti v gozdu se prepletajo, in sicer tako naravoslovne kot tudi družboslovne. V gozdni učilnici učenci:

- spoznavajo živa bitja in okolja, v katerih živijo,
- spoznavajo, da so živa bitja povezana med seboj in z okoljem,
- razvijajo gibalne in funkcionalne sposobnosti,
- pridobivajo izkušnje,
- prevzemajo odgovornost zase in za druge,
- krepijo si samozaupanje,
- razvijajo pripravljenost na sodelovanje,
- odkrivajo samega sebe,
- razvijajo solidarnost,
- spodbujajo kreativnost in sposobnost improviziranja,
- razvijajo komunikacijske spretnosti,
- pojejo, ustvarjajo in si izmišljajo vzorce spremljav in zvočne vsebine,
- govorno nastopajo, se igrajo igre vlog,
- se učijo poslušati,
- odkrivajo konflikte in jih rešujejo.

Pouk ali igra v bližnjem naravnem okolju pomeni pot do zdravja naših otrok. Rezultat je boljše splošno počutje, duševno ter fizično zdravje in posledično bolj »zdravi vrtci in šole«. Otroci imajo tak pouk ali vodene dejavnosti radi in se pri tem dobro počutijo. Ti pa posledično dosegajo boljši učni uspeh (Györek, 2014).

S poukom v gozdu želim omogočiti kakovostno učno in vzgojno okolje. Skozi igro učenci aktivno spoznavajo svet okrog sebe, pridobivajo znanje iz neposrednih izkušenj in osebnostno rastejo. Kranjčan (2016) pravi, da je igra kot učno sredstvo, kot dopolnilo, kot sproščujoča dejavnost in kot lepilo za skupino ter prijetno počutje posameznika.

Ščuka (2007) poudarja, da smo učitelji le usmerjevalci, ki osvetljujemo njihova polja dogajanja in svetujemo, kadar nas prosijo za nasvet. Igra je najboljša pot do znanja, saj spodbuja radovednost, opazovanje, preskušanje, posnemanje, urjenje veščin in vse tisto, kar omogoča zavestno in hoteno učenje na njemu lasten način.

OSREDNJI DEL

Predstavila bom dan, ko je naša učilnica postal gozd, ko je bila igra učinkovit način učenja in je učence motivirala k dejavnosti. Prihajalo je do okoliščin za intenzivne socialne stike, ko se niso učili samo vsebin predpisanih v učnem načrtu, ampak so pridobivali različne življenjske izkušnje.

Organizacija pouka

Predpriprava na dejavnosti v gozdu

- ✓ Načrtovanje pouka v gozdu se lotimo nekaj dni pred izvedbo. Navadno hodimo na isti prostor v gozdu, ki nam nudi najboljše možnosti za organizacijo pouka. Z vodstvom šole

se dogovorimo za spremstvo drugega strokovnega delavca, glede na število učencev, oz. po potrebi večjega števila spremljevalcev. Če imamo možnost, se dogovorimo z razrednikom osmošolcev ali devetošolcev (ali učiteljem biologije, geografije, etike), da lahko opravičeno manjka nekaj učencev, ki bodo »varuhi postaj« v gozdu. Seveda o tem obvesti tudi starše teh učencev, ki s podpisom dovoljujejo odsotnost od rednega pouka. Lahko pa organiziramo dejavnosti tako, da učenci sami opravijo naloge na postajah.

- ✓ V kuhinji naročimo malico, ki jo bomo lahko odnesli v gozd.
- ✓ Z učenci v razredu se pogovorimo o ciljih in namenu obiska in dejavnostih v gozdu.
- ✓ Pogovorimo se o primerni opremi udeležencev (oblačila, obutev, zaščita pred klopi, nahrbtnik…).
- ✓ Pogovorimo se o pripomočkih (lupa, lovilec žuželk, opazovalne škatle, knjige o živalih in rastlinah, določevalni ključi…).
- ✓ Pogovorimo se o dogovorih, ki veljajo za delo v naravi. V gozdu smo gostje in se tako tudi obnašamo. (Z učenci oblikujemo dogovore na začetku in jih usvojijo na prvih obiskih gozda ter jih kasneje samo še ponovimo.)
    - KO BOM ZASLIŠAL DOLOČEN ZVOK (ŽVIŽG, BOBNANJE, KUKANJE), SE BOM VRNIL NA ZBIRNO MESTO.
    - OB DOGOVORJENEM ZNAKU (DVIGU ROKE, Z DLANJO POKRITA USTA) BOM PRISLUHNIL.
    - GOVORIL BOM, KO BOM IMEL MIKROFON (STORŽ).
    - JEDEL IN PIL BOM SAMO MED ODMOROM.
    - SMETI BOM DAL V NAHRBTNIK IN JIH ODNESEL DOMOV.
    - VSE NARAVNE PREDMETE BOM VRNIL V GOZD.
    - ČE SE BO KDO POŠKODOVAL, BOM TAKOJ POVEDAL.
    - NE BOM JEDEL NEZNANIH GOZDNIH SADEŽEV.
    - NE BOM SE OBMETAVAL S STORŽI IN PLEZAL NA DREVESA.
    - POTRUDIL SE BOM PO SVOJIH ZMOŽNOSTIH, DA BOM USPEŠEN.
    - POTRUDIL SE BOM, DA SE BOMO IMELI PRIJETNO IN SI BOMO TAKO USTVARILI ČUDOVIT DAN.

- ✓ Pred poukom v gozdu pripravimo postaje (slikovni znak).
- ✓ V jutranjem krogu v razredu se pogovorimo o prometni varnosti. Oblikujemo skupine, ki so lahko naključne (sami izberemo učence, ki bodo sestavljali skupino) ali nenaključne (izžrebajo barvni listič ali košček sestavljanke, list: bukev, hrast, javor…). Vsaka skupina si izbere ime in ga zapiše na potni list.

Odhod v gozd

Med hojo v gozd jim pustimo nekaj časa, da se poltiho pogovarjajo s sošolcem, s katerim hodijo. Nato usmerjamo njihovo pozornost z različnimi dejavnostmi.

- ✓ Določen del poti hodijo v tišini in prisluhnejo glasovom in zvokom. Nato se ustavijo in pogovorijo (Slišal sem petje ptic. Brnenje avtomobila. Šumenje listja).
- ✓ Opazujejo različna življenjska okolja in jih opisujejo ter primerjajo z različnimi letnimi časi. Pozorni so na spremembe (Vrt. Sadovnjak. Polje. Gozd.).
- ✓ Del poti hodijo po prstih. Del poti korakajo. Del poti drsajo z nogami. Del poti tečejo.

Na stalnem prostoru v gozdu

- ✓ Zberemo se v krogu in se primemo za roke ter tako pozdravimo gozd.
- ✓ Povem jim zvočni znak, ki bo naznanjal menjavo postaje.

- ✓ Vsaka skupina dobi načrt poti – potni list. Dobra navodila zagotavljajo varnost, uspeh in dobro počutje.

GOZDNI POTNI LIST

IME SKUPINE: _____
ČLANI SKUPINE:
_____

NAČRT POTI
MEDEVED – SRNA – LISICA – ZAJEC –
VEVERICA – RACA – SRNJAK – SOVA - GOS

DOSEŽENE GOBICE

POSTAJA	**ŠTEVILO GOBIC**
MEDEVED	
SRNA	
LISICA	
ZAJEC	
VEVERICA	
RACA	
SRNJAK	
SOVA	
GOS	

- ✓ Skupinsko delo po postajah. Na vsaki postaji si lahko učenci za uspešnost pridobijo slikovno nagrado (gobice).

Dejavnosti na postajah

1. *MEDVED: Lov za zakladom (*opazovanje, iskanje, opisovanje*)*

Iz narave vzemi stvari tako, da ne boš nič poškodoval. Stvari prinesi varuhu postaje in jih opiši.

2. *SRNA: Sprehod po krošnjah dreves* (zaupanje, vživljanje, opisovanje, empatičnost)

Delo poteka v paru. Eden ima ogledalo, ki si ga drži pod nosom. Ker tako ne vidi, kje hodi, zanj poskrbi drugi v paru. Ta ga skrbno in z vso odgovornostjo vodi po gozdu. Tisti, ki gleda v ogledalo, vidi krošnje dreves in ima občutek, kakor da hodi po njih. Vloge zamenjata in svoje izkušnje povesta varuhu postaje. Vlogi zamenjata.

3. *LISICA*: *Kdo bo zadel?* (iskanje, štetje, opazovanje, natančnost, strpnost, vztrajnost)

Vsak član skupine poišče deset storžev. Na postaji se postavijo v kolono in drug za drugim ciljajo v deblo z določene razdalje. Štejejo se zadetki.

4. *ZAJEC: Detektiv na žuželke* (opazovanje, raziskovanje, opisovanje, določevanje z določevalnimi ključi, sklepanje)

Delo poteka v paru. Vsak par dobi lovilec žuželk, lupo, opazovalno škatlo, predlogo z določevalnimi ključi. S pomočjo lovilca žuželk ulovijo žuželke in jih shranijo v opazovalno škatlo. S pomočjo predloge z določevalnim ključem določijo ime žuželke.

5. *VEVERICA: Sprehod ob vrvi (*zaznavanje s tipom, zaupanje, strpnost, vživljanje*)*

Delo poteka v paru. Eden ima oči zavezane z rutico, drugi pa ga vodi ob vrvi, ki je napeljana od drevesa do drevesa, visoko gor in nato spet nizko. Tisti, ki vodi slepega z vso odgovornostjo skrbi zanj. Vlogi zamenjata.

6. *RACA: Zaklad na vrvi* (zaznavanje s tipom, opisovanje, poimenovanje)

Delo poteka v paru. Eden ima oči zavezane z rutico, drugi pa hodi ob vrvi, na kateri so pritrjene vrečke, v katerih so različni predmeti. Tisti z zavezanimi očmi opisuje, kaj je otipal. Drugi v paru pa iz opisa razbere ime predmeta. Vlogi zamenjata.

7. SRNJAK: Stopalni detektiv (zaznavanje s stopali, opisovanje, vztrajnost)

Na gozdnih tleh je pripravljena gozdna masažna pot, v dolžini približno petih metrov. Pol metra poti je iz smrekovih iglic, sledijo: mlade bukove vejice, storži, mah, trava, suhe vejice, lubje bora, žir, itd. Učenci se sezujejo in bosi hodijo po tej gozdni poti. Lahko tudi sami dodajo delček poti.

8. *SOVA: Detektiv na rastline (*branje in razumevanje prebranega, iskanje)

Delo poteka v paru. Vsak par si izbere kartonček, na katerem je opis rastline. Eden v paru prebere opis, drugi ga posluša in poišče rastlino, ki je bila opisana. Vlogi zamenjata.

9. GOS: *Vzorčki-vzorčki* (opazovanje, nabiranje, ustvarjanje, usklajevanje in dogovarjanje)

V skupini naberejo naravne materiale in izdelajo gozdne mandale.

- ✓ Ko opravijo vse dejavnosti, poročajo o uspešnosti in povedo svoje mnenje o nalogah.
- ✓ Malica. Skrb za naravo.
- ✓ Sledi samostojna igra. Navadno izberejo gradnjo bivakov, hišic za vile, palčke, itd.
- ✓ Zberemo se v krogu. Na tarčo, ki je narisana na gozdnih tleh, vsak posameznik postavi storž in pove, kako se je danes počutil in to tudi utemelji ter pove, kaj se je naučil. Tisti, ki govori, ima »mikrofon – storž«.

Povratek v šolo

Svoje izkušnje o današnjem dnevu povedo drug drugemu.

Mnenja učencev ob koncu dneva

Eva: Meni je bilo najbolj všeč, ko smo hodili bosi po različnih stvareh. In vse postaje. Smo se zelo zabavali.

Aleksander: Meni je bilo najboljša hoja po krošnjah dreves, pa seveda, ko smo hodili bosi.

Maja: Všeč mi je bilo, ko smo delali vzorčke in metali storže v deblo. Všeč mi je bila tudi hoja ob vrvi in smo imeli zavezane oči.

Žiga: Meni je bilo najbolj všeč, da smo se danes zabavali in menjavali postaje. Nismo sedeli v šoli in smo bili zunaj.

David: Všeč mi je bilo, ko sem metal storže, ko sem lovil žuželke, ko sem vodil Benjamina, ki je imel zavezane oči.

ZAKLJUČEK

Vse bolj spoznavam, da učenje v naravi skriva v sebi nekaj več – našim otrokom ne omogoča samo doživljanja narave, ampak tudi pozitivno doživljanje samih sebe in svojih prijateljev. Otroci v gozdu ne krepijo samo znanj s področja narave, matematike, slovenščine, ampak vsak otrok na najboljši možni način razvija svoje individualne sposobnosti, cel razred se

razvija kot skupina in krepi se socialna mreža. Nemir, nepozornost, občutek utesnjenosti, stres, tekmovalnost, pomanjkanje samozavesti, ki jih pri naših otrocih opažamo pedagoški delavci, se v naravi umaknejo ustvarjalnemu navdihu in sodelovanju. V tem učnem okolju prevladuje pozitivna klima. Zeleno okolje deluje pomirjajoče, drug do drugega so bolj pozorni in med seboj delujejo sodelovalno. Hitreje se dogovorijo in sprejmejo kompromise, vsak je dejaven in se trudi, da nekaj prispeva. V gozdu je tudi manj konfliktov in tudi agresivnosti je manj. Prostor jih ne omejuje in otroci se počutijo svobodnejše, saj niso omejeni z zidovi.

Zagotovo je gozd pravi prostor za učenje, za sproščanje otroške energije in hkrati raziskovanje novega. Kot je ciljev veliko, je tudi motivacijskih sredstev nešteto. Samo opazovati moramo znati otroke in ugotoviti, kaj jih zanima in s čim bomo pritegnili njihovo pozornost.

Pomembno je, da vidimo, kot je zapisal Antoinea de Saint-Exuperya v knjigi z naslovom Mali princ: »Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno.«

Recept za zadovoljnega šolarja

Vzamemo:

- skupino ali razred učencev,
- tri smrekove storže in pet kamenčkov,
- sedem bukovih, hrastovih in javorjevih listov,
- iglic toliko, da napolnimo levi žep…

Učence primerno oblečemo in obujemo ter z njimi odhitimo v gozd. Med potjo se morajo učenci gibati, opazovati in iskati, da se njihovi žepi polnijo z listki, storži, kamenčki in iglicami. Ko je to narejeno, jih usmerimo k dejavnostim ter jih le opazujemo in občasno »potipamo«.

Uspeh zagotovljen. Srečno.

LITERATURA

Györek, N.(2012): Povabilo v gozd srečnih otrok. Evalvacijsko poročilo s priporočili za pedagoške delavnice. Kamnik: samozaložba.

Györek, N. (2014): Otroci potrebujemo gozd. Inštitut za gozdno pedagogiko in Vrtec Antona Medveda Kamnik. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko in Vrtec Antona Medveda Kamnik.

Krajnčan, M. (2016): Od igre do projekta. Znanstvena monografija. Koper: Založba Univerze na Primorskem.

Ščuka, V. (2007): Šolar na poti do sebe; oblikovanje osebnosti. Radovljica: Didakta

Maretič, Požarnik, B. (2000): Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

Predstavitev

Sem socialna pedagoginja in učiteljica razrednega pouka. Poučujem 27 let in pri svojem delu pogosto koristim odprta učna okolja kot so gozd, travnik, vrt... V šolskem letu 2012/13 se je

šola vključila v projekta Povabilo v gozd in Srce narave nas povezuje ter se nato v letu 2014 vključila v Mrežo gozdnih vrtcev in šol Slovenije. Na izobraževanjih, ki jih je razpisal Institut za gozdno pedagogiko, sem sodelovala s predavanji in delavnicami:

· Gozdni vrtci in šole, 13. 2. 2014
· Koncept gozdnih vrtcev in šol pri praktičnem delu z otroki, 15. 10. 2014
· Gozd kot ustvarjalno vzgojno-učno okolje, 12. 5. 2015
· »In motu Vita«, v gibanju je življenje, 19. 5. 2016

Od 2005 do 2015 sem v času poletnih počitnic organizirala Doživljajsko-planinske tabore, kjer so imeli učenci možnost spoznati nekaj novega, se družiti in spoznavati med seboj v drugačnem okolju ter se navajati na samostojnost, si oblikovali pristen, čustven, spoštljiv in kulturen odnos do narave kot posebne vrednote, oblikovali pozitiven odnos do hoje kot najbolj dostopne in univerzalne športne dejavnosti ter se usposabljali za samostojno planinarjenje v poznejših starostnih obdobjih.

Od šolske leta 2015/16 sem mentorica v projektu Šolski ekovrt.

UČENJE ANGLEŠČINE V 1. TRILETJU- JEZIKOVNI FITNESS

TEACHING ENGLISH TO YOUNG LEARNERS- BUILDING A STRONG ENGLISH -ENGLISH FITNESS

Anja Frank, učiteljica razrednega pouka in angleščine v 1. in 2.VIO
Osnovna šola Dragotina Ketteja, Župančičeva ulica 7, 6250 Ilirska Bistrica
frank.anja@gmail.com

POVZETEK

Mlajši učenci se srečujejo s tujimi jeziki na različne načine. Učenci 1. triletja so navdušeni in motivirani nad poučevanjem in učenjem angleščine. Jezika se učijo celostno, integrirano in s poudarkom na vsebinah ostalih predmetov, istočasno pa usvajajo jezikovne vsebine.

Ključnega pomena so premišljeni, sodobni didaktični pristopi, ki zagotavljajo in ohranjajo visoko stopnjo motiviranosti za učenje angleščine.

Pri pouku angleščine se je kot eden izmed učinkovitih pristopov izkazal pristop celostnega telesnega odziva (CTO). Pristop temelji na predpostavki, da se otroci tujih jezikov najbolje učijo prek gibalnih dejavnosti oziroma telesne aktivnosti in igre. Učenci so nad učenjem preko gibanja navdušeni in visoko motivirani. Pomembna je tudi dinamika v menjavi učnega prostora, ki ni nujno učilnica. Učenci se zelo učinkovito učijo na igrišču, v parku, na vrtu, na travniku, v gozdu…Preko različnih iger in gibalnih dejavnosti učenci začutijo življenjski prostor – gozd, spoznavajo in uporabljajo ciljno besedišče v naravnem okolju ter jezikovno, glasbeno in likovno ustvarjajo iz naravnih materialov.

Ključne besede: mlajši učenci, poučevanje in učenje angleščine, učenje skozi igro in gib, sodobni didaktični pristopi, visoka motiviranost, gozd kot učilnica

ABSTRACT

Young learners get to know in foreign languages in many different ways. Pupils in the first triad are thrilled with learning English because they learn it as a whole in a connective way and with emphasis on the contents of other school subjects. The high level of motivation for learning English is ensured and maintained by the deliberated, contemporary didactic approach.

One of the most effective language teaching method is TPR (Total Physical Response). It is based on the coordination of language and physical movement. The method and movement learning keep the pupils' motivation high. Very important in the dynamic in changing spaces or places of learning. Learning gets more efficient by learning in the gym, playground, garden, meadow or in the forest. They can feel the natural environment, like the forest is, and they simultaneously learn the target language. They can be creative in music, art and in language.

Key words: teaching and learning English, young learners, high motivation, contents, contemporary didactic approach, integrated learning, forest as a learning space

1. UVOD

Med učenci, ki se najraje učijo angleščino, so učenci 1. triletja. Razmeroma redki so tisti, ki jim angleščina ni všeč in so pri izvajanju učnih aktivnosti nemotivirani. Mnogi povedo, da jim je angleščina ena najljubših predmetov. Mlajši učenci nimajo strahu, ne odpora, niti ne jezikovnih blokad ter raznih občutkov sramu. So neobremenjeni, radovedni in zelo radi sodelujejo in se angleščine učijo. Če jim uspemo jezik približati preko gibalnih aktivnosti in zanimivih igric, bodo verjetno v šolskih klopeh raje in bo prvi šolski stik s tujim jezikom uspešen tako za učenca kot za učitelja. Pomembno je tudi, kakšen odnos do jezika ima učitelj angleščine in v kolikšni meri je ustvarjalen pri kreiranju učnih ur. Če učitelj z učenci deli navdušenje v procesu poučevanja in učenja, bodo učenci v lažjih in tudi težjih miselnih procesih prepoznavali dobrodošel izziv in jim dodatna ura na urniku ne bo predstavljala obremenitve.

V prispevku sem želela predstaviti učenje in poučevanje angleščine pri učencih 1. triletja. Osredotočila sem se na gibalne dejavnosti, medpredmetno povezovanje, aktivne učence in dinamiko učne ure, ki se kaže tudi v menjavi učnega prostora. Predstavila sem preizkušene primere dobre prakse, katere vodilo je sledeči citat.

"*Tell me , I forget*
Teach me, maybe I remember
Involve me, then I learn. "
Benjamin Franklin
"Povej mi in bom pozabil,
nauči me in morda si zapomnim,
vključi me in naučil se bom"
Benjamin Franklin

2. POUČEVANJE ANGLEŠČINE V 1. TRILETJU

Kako se učiti angleščine v šoli, kako poučevati angleščino učence 1. triletja? Priporočil, napotkov, usmeritev in primerov dobre prakse je veliko. Poudarek je na ciljih sporazumevalnih zmožnosti, ki so prepleteni, soodvisni in se največkrat razvijajo in uresničujejo celostno v odprtem didaktičnem pristopu. V tujem jeziku s pomočjo opazovanja, primerjanja, sklepanja, razčlenjevanja, urejanja, razvrščanja z lastnim raziskovanjem in odkrivanjem učenci dosegajo tudi cilje drugih učnih predmetov. (članice delovne skupine za pripravo učnega načrta Katica Pevec Semec ... [et al.], 2013, str. 8)

Poučevanje in učenje tujih jezikov v osnovni šoli ponuja učencem model vseživljenjskega jezikovnega učenja, ki ob kasnejšem dodajanju drugih jezikov vodi k posameznikovi funkcionalni raznojezičnosti (članice delovne skupine za pripravo učnega načrta Katica Pevec Semec ... [et al.], 2013, str. 4)

Teorija, strokovna priporočila in smernice so podlaga za dobro delo, niso pa vedno realizirane in udejanjene v največji možni meri. Zelo veliko težo pri učinkovitosti poučevanja ima učiteljeva osebnost. 'Dobrega poučevanja ni. So samo dobri učitelji. Z drugimi besedami, poučevanje se uresničuje samo v učiteljih; samo kot tako ne obstaja.'(J. Richards, 1994, v Cvetek , 2004)

Na drugi strani so **učenci, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalni proces**. Tudi njim moramo prisluhniti v procesu poučevanja in učenja. Poučevanje je namenjeno njim, ki so šele začeli akademsko kariero in v skupini se najde tudi takšen, ki mu sola ni najbolj ljuba. Učitelji smo tisti, ki jim skušamo učne ure približati in jih spodbuditi, da se bodo **aktivno** vključili v učni proces. To pa med drugim uresničujemo s primernimi in premišljenimi didaktični pristopi. Ko govorimo o posebni didaktiki poučevanja tujih jezikov v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, govorimo predvsem o integriranem učenju tujih jezikov, za katerega v strokovni literaturi uporabljajo tudi izraz *CLIL* (Content and Language Integrated Learning). Tak pristop učenca nagovarja celostno, saj mu omogoča (samo)uresničevanje, usvajanje novih nejezikovnih vsebin oziroma nadgradnjo obstoječih in pridobivanje (tuje)jezikovnih znanj. Poudarek je na jezikovnih in predmetnih ciljih in vsebinah ter jezikovnih standardih.

Integriran pouk in **medpredmetno povezovanje** pomeni, da se pouk vsebinsko povezuje z drugimi predmeti, a je v ospredju pridobivanje jezikovnih ciljev (prim. Jazbec, Pižorn, Dagarin Fojkar, Pevec Semec in Šečerev, 2010, str. 38, 39).

Na sliki 1 so prikazane dejavnosti, na katerih je poudarek pri pouku angleščine v 1. triletju in s katerimi gradimo jezik.

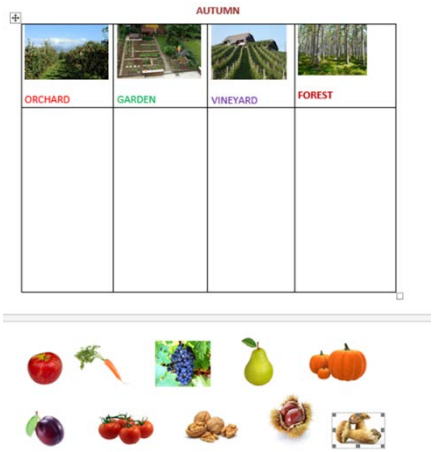

Slika 1: *ENGLISH FITNESS*, dejavnosti pri pouku angleščine (prikaz je izdelek učencev 3. razreda)

Slika 2, 3: Medpredmetno povezovanje,

Matematika na prostem, Outdoor Maths

Slika 4: Opazovalni sprehod, *What can you see in the forest/garden….?*

2.1 English fitness, učenje z gibanjem

Po Asherju (Asher, 2009) naj bi se razumevanje jezika razvijalo prek gibanja telesa. Učenci najprej le poslušajo jezik in navodila, šele ko so pripravljeni, pa spregovorijo. Njegova hipoteza je, da so možgani in živčni sistem biološko programirani, tako da poteka pridobivanje prvega in drugih jezikov v točno določenem zaporedju in na točno določen način. Glavna ugotovitev vseh njegovih raziskav je, da se učenje tujih jezikov ne začne preko produkcije, ampak prek sprejemanja. To pomeni, da je na začetku vedno prisotna t. i. tiha doba (angl. silent period), ki lahko traja različno dolgo, šele nato sledi govor. Siljenje učencev h govoru ni uspešno. Treba je počakati, da so sami pripravljeni spregovoriti.

Učenci se lahko izražajo tudi nebesedno, z gibi. Gibalno izražanje je pri naših urah angleščine vedno prisotno, je stalnica. Učenci lahko gibalno ustvarjajo in poustvarjajo, opisujejo svet okrog sebe ali pa izrazijo svoje misli in občutja. Preko gibov ustvarimo temelje in trdno podlago za kasnejše besedno izražanje.

Učenci gibalne aktivnosti radi izvajajo že zaradi same aktivnosti, saj je njihova notranja motivacija visoka, ni pa vsaka učna ura za učence zanimiva in njihova notranja motivacija ni vedno na najvišji ali visoki ravni. V tem primeru pri pouku angleščine še dodatno motiviram učence in se poslužujem raznih zanimivih asociacij, primerjav in miselnih povezav.

Z učenci 1. triletja smo se pogovarjali o načinu poučevanja ter učenja angleščine in smo povzeli in analizirali učne ure. Lahko povzamem, da je angleščina priljubljen predmet in se je radi učijo. Na vprašanje zakaj se je radi učijo, so bili v odgovoru skoraj enotni. Enoglasno so odgovorili,da se angleščine radi učijo, ker se pri urah igramo razne igre, pojemo, plešemo, telovadimo in je naša učilnica tudi vrt, šolski park, gozd, igrišče...

Njihovi odgovori kažejo na prisotnost visoke stopnje aktivnosti pri pouku, ki jo zaznajo in pohvalijo. Po nadaljnjem pogovoru, zakaj se angleščine učimo s poudarkom na gibalnih aktivnostih, smo prišli do ugotovitve, da je angleščina podobna fitnesu. Pri fitnesu treniramo naše mišice in krepimo naše telo, pri izvajanju aktivnostih v angleščini pa spoznavamo, razvijamo in širimo znanje jezika. Naše znanje je z več vaje vedno bolje. Tako so naše ure angleščine postale 'ENGLISH FITNESS'. Istočasno pa so učenci poleg miselne dejavnosti aktivni tudi telesno.

V nadaljevanju prispevka bom predstavila nekaj dejavnosti s poudarkom na učenju preko gibanja.

2. 2 Dejavnosti v konceptu English fitness

Učenci:

- plešejo na izbrane angleške pesmi;
- pripravijo kratko plesno koreografijo na izbrano angleško pesmico, izštevanko, ob kateri se gibalno, plesno in pevsko predstavijo;
- vodijo in izvajajo gibalne igre kot so Simon says, Listen and mime, Mime and quess, I'm a spider, I'm a bear…., Count and clap/stamp your feet…);
- izvajajo različne aktivnost zunaj (oblikujejo snežaka na snegu, se kepajo, skrivalnice…);
- z gibi ponazarjajo živali, rastline, naravne pojave, zvoke…

Slika 5: Oblikovanje snežaka, Kepanje *Making a snowman, Snowball fight*

Slika 6: Ples *I'm a centipede*

Slika 7: Ples v gozdičku, *We are runninng, walking…*

Slika 8: Ponazarjanje gibanja živali v v gozdu, *Ugani, Kdo sem/Who am I?*

Slika 9, 10: Igre na prostem, *Outdoor games*

Vse naštete dejavnosti učenci lahko izvajajo na prostem.

Učenci:

- oblikujejo predstavitveni poster, ki ga po oblikovanju in pripravi predstavijo;
- izdelajo maske, s pomočjo katerih dramatizirajo zgodbo;
- pripravijo pevsko predstavo 'Razred talentov', na kateri se predstavijo z glasbenimi točkami;
- igrajo in izmišljajo si družabne igre (Memory game, Say the word, Listen and repeat…);
- pesnijo kratke pesmi v angleščini.

Slika 11: Oblikovanje in priprava predstavitve na temo *IN THE FOREST*

Slika 12: Učenci so izdelali maske, s katerimi so dramatizirali zgodbo *THE MITTEN*

Slika 13: Izdelava in igranje družabne igre *Memory*

Slika 14: Štetje z gibi, *Count and clap/jump/ walk/stamp your feet…*

Slika 15, 16: Jesen, Autumn

Z uporabo koncepta English fitness ugotavljam, da so učne ure angleščine dinamične. Dinamika se kaže v didaktični strukturi učne ure, kot tudi v **menjavi učnega prostora**, ki ni vedno učilnica, ampak je razširjen na šolski okoliš (gozd, vrt, park, hodnik, telovadnica, računalniška učilnica,)

Izbrani in sodobni učni pristopi spodbujajo učence, da so v procesu učenja **aktivni,** se odločajo, izbirajo, predlagajo in sodelujejo z drugimi učenci ter z učiteljem in se tako

zavedajo svoje vloge ter iščejo načine za boljše in učinkovitejše učenje. Zavedajo se pomena učenja učenja.

Aktivni učenci zagotavljajo dinamiko pouka, ki iz frontalnega pouka ter enosmerne komunikacije in interakcije učitelj (aktivni govorec) – učenec (pasivni poslušalec) preide k interakciji učenec-učenec ter učitelj-učenec-učitelj. Učitelj opušča klasično tradicionalno vlogo in postaja opazovalec, soorganizator in sodelujoči pri igri in drugih dejavnostih. Njegova naloga je spodbujanje učencev k miselnim aktivnostim, ki jim ponujajo veliko jezika (z opisovanjem, pojasnjevanjem, razlaganjem, branjem in pripovedovanjem).

3. ZAKLJUČEK

Ugotavljam, da je poučevanje angleščine bolj učinkovito, če je pouk dinamičen in zasnovan na uporabi dejavnosti, ki omogočajo celostno učenje in učenje z gibanjem. Takšna oblika dela predstavlja učitelju dodaten strokovni izziv, saj priprava in izvedba vsake ure posebej zahteva kompetentnega učitelja z veliko strokovnega znanja. V veliko pomoč so lahko učitelju široki spektri vsebin ostalih predmetov in predmetnih področij, ki jih s svojo fleksibilnostjo, avtonomijo in svobodo izbire lahko kvalitetno vključuje v poučevanje angleščine učencev 1. triletja. Poleg svojih izkušenj in znanj vključuje tudi ideje, interese in usmeritve učencev, ki so aktivni soustvarjalci učnih ur. Menim, da visoka notranja motivacija ni zanemarljiv pokazatelj uspešnosti poučevanja in učenja angleščine in jo je potrebno ohranjati. Učenci so pripravljeni učiti se, učitelji pa moramo poskrbeti za drugi del učnega procesa, to je poučevanje, ki naj bo osredotočeno na poučevanje sodobnega, dinamičnega človeka in aktivnemu načinu življenja. Učence prav gotovo ne bomo dolgočasili z golimi slovničnimi strukturami, temveč jih želimo že na samem začetku seznaniti z živim jezikom in jih pripraviti do tega, da bodo v njem spregovorili in ga brez zadržkov smiselno uporabljali. Proces učenja tujega jezika naj bi potekal tako kot se učimo maternega jezika, preko avtentičnih situacij in postopnega grajenja komunikacijskih sposobnosti. Z združevanjem različnih aktivnosti bodo učenci vstopili v živi svet jezika, kar jim bo omogočilo idealne pogoje za čim hitrejšo osvojitev želenih jezikovnih ciljev.

4. VIRI

Cvetek, S. (2004). Kompetence v poučevanju in izobraževanju učiteljev. Pedagogika, 55 (posebna izdaja), 144-160

Guček, V. (2013). Uporaba didaktičnega pristopa celostnega telesnega odziva v drugem triletju osnovne šole, Magistrska naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Jazbec, S. in Lipavec Oštir, A., Pevec Semec, K., Pižorn, K., Dagarin Fojkar, M. in Šečerov, N. (2010). O CLIL-u. V S. Jazbec, A. Lipavec Oštir, K. Pevec Semec, K. Pižorn, M. Dagarin Fojkar, N. Šečerov (ur.), Pot v večjezičnost- zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole, zgledi CLIL-a (str. 38-39), Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s: www.zrss.si/pdf/vecjezicnostclil.pdf

Pevec Semec, K., Andrin A. idr (2013). Učni načrt TUJ JEZIK V 2. IN 3. RAZREDU. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kratka predstavitev avtorice

Sem Anja Frank, učiteljica razrednega pouka in angleščine v 1. in 2. triletju na OŠ Dragotina Ketteja v Ilirski Bistrici. Angleščino v 1. in 2. VIO poučujem 13 let, najprej v obliki interesne dejavnosti, od šolskega leta 2014/2015 pa kot del obveznega predmetnika v od 2. razreda dalje, v 1. razredu pa kot neobvezni izbirni predmet. Izkušnje imam tudi s tečajno obliko poučevanja predšolskih otrok v vrtcu.

DOŽIVLJANJE GOZDA PREKO IGRE DO POGOZDOVANJA

Ana Gerčar, mag. prof. predšol. vzg, VVE Vojke Napokoj Moravče,
ana.gercar@gmail.com

POVZETEK

Leta 2014 so tudi območje moravške doline prizadele posledice žledoloma. Otroci so v vrtcu veliko pripovedovali o svojem doživljanju ob tem, mi pa smo jih želeli aktivno vključiti v proces, s katerim bi lahko tudi sami pripomogli k izboljšanju rasti v gozdu. Z otroki smo pri dejavnostih spoznavali pomen gozdov za okolje, živali, ki prebivajo v njem in končno tudi za nas ljudi. Preko proste igre v gozdu, raziskovanjem tal, spoznavanjem lokalno rastočih gozdnih dreves, nabiranjem plodov, posaditvijo le-teh v vrtčevski vrt, s pogostim opazovanjem rasti uspelih sadik dreves, smo z otroki pridobivali nova znanja in spoznanja o pomembnosti skrbi za naše okolje, naravo – gozd. Z izdelavo hotelov za žuželke, ki prispevajo k ohranjanju žuželk, ki so pomemben člen tudi pri opraševanju gozdnih dreves, skrbjo za sadike dreves ter drugimi dejavnostmi, smo otrokom približali gozd kot življenjski prostor, kot prostor za igro in preživljanje časa v njem. Skozi izvajanje različnih dejavnosti, smo z otroki spoznavali pomen ohranjanja gozdov za ljudi ter na kakšne načine lahko otroci sami pripomorejo k temu. V letošnjem letu bodo naše sadike gozdnih dreves dovolj velike, da jih bomo v sodelovanju z revirnim gozdarjem pogozdili v bližnji gozd, s čimer bodo otroci pridobili veliko izkušnjo, po skupnem dvoletnem delu, z vzgojo lastnih prvih sadik gozdnih dreves.

Ključne besede: žledolom, hotel za žuželke, hotel za deževnike, sadike gozdnih dreves, pogozdovanje.

ABSTRACT

In 2014, the area of the village Moravče was affected by the effects of ice break. Children at Kindergarten talked a lot about their feelings, but we wanted to actively involve them in a process that could help themselves to improve the growth in the forest. With children, we learned about the importance of forests for the environment, the animals that live in it and, finally, for our people. Through free play in the forest, exploring the soil, getting to know locally growing forest trees, picking seeds, planting them in the garden, with frequent observation of the growth of successful tree seedlings, we have acquired new knowledge and knowledge about the importance of caring for our environment, nature - forest. By making hotels for insects that contribute to the preservation of insects, which are an important element in the pollination of forest trees, care for tree seedlings and other activities, we have brought children closer to the children as a living space, as a place to play and spend time in it. Through the implementation of various activities, we have learned with children the importance of preserving forests for people and in what ways children can contribute to this. This year, our seedlings will be large enough to be planted in the nearby forest, in cooperation with the forestry foresters, whereby children will have a great experience, after a two-year work, by raising their own first trees of trees.

Key words: ice break, hotel for insects, hotel for earthworms, tree planters, afforestation.

UVOD

Ker je Slovenija izrazito poraščena z gozdovi, saj prekrivajo kar 58,4 % naše države Slovenije (ZGS, 2016), Moravče pa so pretežno gozdnata pokrajina, me je interes do odkrivanja gozdov, do ohranjanja narave s pogozdovanjem, vedno pritegnil. Že od kar pomnim, sadim drevesa in to izkušnjo sem s strokovno sodelavko želela prenesti na otroke.

V skupini Metulji, katere otroke v letošnjem letu v večini vodim že četrto leto, sem se glede na interes otrok do narave, odkrivanja novega in predvsem na njihov konstantni interes do raziskovanja, opazovanja, beleženja odločila, da jim v tem šolskem letu in vse do njihovega vstopa v šolo še bolj približam pomembnost lastne vzgoje sadik iz semen, skrb zanje in nazadnje način, kako se pogozduje dvoletne sadike lokalno rastočih gozdnih dreves in kakšen je sploh pomen vzgajanja in pogozdovanja najprej za rast gozda, za živali ter širše gledano pa pomen gozdov za nas ljudi.

V januarju in februarju leta 2014 je moravško dolino in tudi njene gozdove močno poškodoval žledolom (Ministrstvo za okolje in prostor, 2014), otroci so dogodek doživljali različno, vsem pa je bilo skupno nelagodje ob izgubi elektrike, ob oteženem prihajanju v vrtec, prisoten je bil tudi strah pred ponovnim pojavom žledoloma. Premišljevala sem, kako bi otroke preusmerila, da bi se počutili boljše, kljub izredno neprijetni situaciji. Gojila sem različna izhodišča, kako bi z otroki lahko pomagali pri žledolomu oziroma pri regeneriranju gozdov, kar se mi je sprva zdelo nemogoče. Nato je kmalu vzklika ideja o pogozdovanju, ki se je nadaljevala z realiziranjem predstavitve problematike sprva strokovni delavki, nato otrokom. Ker se s saniranjem posledic žledoloma zaradi narave in težavnosti dela seveda nismo mogli ukvarjati, smo se odločili, da sami skušamo posaditi svojih prvih plodov in semen lokalno rastočih gozdnih dreves, s čimer smo na nam dostopen in mogoč način pomagali gozdovom, da se obnovijo.

S spoznavanjem pomena gozdov za ljudi smo z izvajanjem različnih dejavnosti z otroki skušali pridobiti informacije o drevesih, o njihovi rasti, pogojih rasti in možnostih za ohranjanje dreves, ki jih imajo ob začetku našega podviga tri do štiri leta stari otroci, s katerimi smo posadili prve plodove/semena gozdnih dreves. Prav ti otroci, ki so se aktivno vključili v sajenje plodov oziroma semen dreves, so sedaj stari pet do šet let in so v skupini Metulji.

METODE

Raziskovanja in spoznavanja gozda in vsega, kar pripomore k njegovi ohranitvi, smo se lotili celostno.

Z otroki smo se veliko pogovarjali o pomembnosti gozdov za okolje, živali, ki prebivajo v njem in končno tudi za nas. Skozi spoznavanje pomena dreves za čiščenje zraka, ki ga vdihavamo ter za produkcijo novega, svežega kisika, smo počasi po temah prešli na pogozdovanje samo. S pomočjo različne literature o gozdovih in življenju v njem, smo z metodo pogovora pridobivali informacije o gozdu.

Nadaljevali smo s spoznavanjem lokalno rastočih gozdnih dreves, ki smo si jih ogledali v gozdu. Na sprehodih smo drevesa opazovali skozi vse letne čase, spoznavali drevesno skorjo z risanjem le-te, z opazovanjem sprememb, ki nastajajo zaradi letnih časov ter z nabiranjem in prepoznavanjem semen in plodov, h katerim drevesom spadajo.

Skozi izvajanje različnih dejavnosti, smo z otroki spoznavali pomen ohranjanja gozdov za ljudi ter na kakšne načine lahko otroci sami pripomorejo k temu.

REZULTATI

1. GOZD SKOZI VODENE DEJAVNOSTI

1.1 OTROŠKA IN STROKOVNA LITERATURA

S prebiranjem otroške literature, ki so bile otrokom najzanimivejše in po katerih so največkrat posegli, izpostavljam naslednje: Gozd (Esenko, I.), Gozd (Anko, B.), Najlepše darilo (Emmett, J.), Janček ježek (Milčinski, F.). Preko različnih pravljic in zgodb ter tudi z drugo otroško literaturo, sem otroke s prvimi koraki uvedla v gozd na prijeten, njim poznan način. Vsebino pripovedovanih pravljic ali zgodb so otroci sprva vsebinsko narisali, jo preigravali v igrah vlog; včasih z raznovrstnimi lutkami, ki sva jih otrokom pripravile s sodelavko, drugič so se otroci sami preizkusili v dramatiziranju. Oboje jim je bilo neizmerno všeč, saj so svet pravljic z velikim veseljem prikazali najprej nama, potem pa tudi drugim otrokom našega vrtca.

Z otroškimi »vodniki« skozi gozd, z naslovom Gozd, avtorja Esenka in knjigo istega naslova, avtorja Anka, so otroci pridobivali nove in utrjevali že poznane informacije o gozdu.

Posegli smo tudi po strokovni literaturi, ki je predvsem namenjena odraslim, a smo s pomočjo le-te lažje prepoznavali drevesne vrste moravških gozdov. Tu bi izpostavila Drevesne vrste na slovenskem, avtorja Brusa, v katerih so prekrasne fotografije vseh drevesnih vrst cele Slovenije.

Z omenjeno literaturo smo pridobivali informacije o vrstah dreves, njihovih plodovih, o malih živalih, ki se pojavljajo v gozdnih tleh. Vsakokrat, ko z otroki prebiramo strokovno literaturo, pa še najdemo kakšno novo informacijo, ki naše znanje nadgradi in obogati. Polni znanja o gozdovih smo se podali na raziskovalno pot v gozd.

1.2 RAZISKUJEMO GOZD

Preko proste igre v gozdu, z raziskovanjem gozdnih tal, spoznavanjem lokalno rastočih gozdnih dreves, nabiranjem njihovih plodov, listov, smo utrjevali zavest o pomembnosti gozdov za nas vse; za otroke, odrasle in za cel naš Planet.

Gozd je že sam po sebi tako poln vsega, otrokom pa je na pogled kot čaroben. Gozd je odlično izhodišče za navezovanje prijateljstev med otroki, za dogovarjanje, skratka za gojenje medsebojnih odnosov. Otroke že od njihovih prvih stikov z vrtcem pogosto vodim v gozd, kjer gradijo bivališča za gozdne škrate. Na videz je grajenje skrivnostnih bivališč povsem spontana igra, pri kateri imajo otroci pravilo: hišice se gradijo v prijateljstvu, torej v prijetnem vzdušju, je v bistvu mnogo več. Grajenje bivališč za gozdne škrate otroke medsebojno povezuje, naučijo se dogovarjanja, brez prepirov, saj se škratje ne naselijo tam, kjer je prepir, otroci, ki se težje vključijo v dejavnosti, se sčasoma začnejo sami vključevati v dejavnost, otroci postanejo vedno bolj inovativni, iznajdljivi. Dejavnost skozi več ponovitev postane res čarobna tudi za odrasle opazovalce.

Za raziskovanje gozda so se kot primerni in nepogrešljivi pripomočki izkazali tudi različne lupe, raziskovalni lončki, pincete, lopatke. Otroci so pripomočke vzeli s sabo v gozd in tam raziskovali gozdna tla; kaj se zgodi, če z lopatko razrahljam tla, kaj vse vidimo v zemlji, na

odpadlem lubju dreves, na podrtih drevesih, vejah, listih. Vsa omenjena raziskovanja so otroke izredno pritegnila k ponovnemu vračanju v gozd.

Zanimiva tako za otroke, ki sodelujejo pri igri, kot tudi za naju s strokovno delavko, ki sva dejavnost opazovali, je igra »poti slepih«. Okoli drevesnih debel sem prepletla – navezala volneno nit, ki so jo otroci na nekem koncu prijeli, zamižali in s tipanjem vrvi hodili naprej do konca vrvi. Otroke je igra prvič povsem prevzela. V tišini, z zaprtimi očmi so prisluhnili glasovom gozda. Otroci so si vedno želeli ponovitve, kar sva jim tudi omogočili. Ob koncu je vsak otrok, ki je želel, delil z nami, kateri zvok je slišal.

Ob tej dejavnosti so otroci doživljali gozd ob glasovih ter spoznavali tudi sebe v tišini. Ob tem so se nam porajala vprašanja kot so, kako se ob sprehodu po »poti slepih« počutim, na kaj sem moral biti ob tem pozoren, kaj mi je bilo všeč in kaj morda neprijetno ...

Ob deževnih dneh pa smo si gozd uredili kar v igralnici. Z nabranimi raznovrstnimi plodovi dreves, z odpadlimi lesenimi paličicami, listi, so imeli otroci velikokrat možnost proste igre, razvrščanja nabranega po različnih kriterijih; glede na barvo, vrsto plodov oz. nabranega materiala, velikost materiala oz. plodov ... Otroci so imeli možnost prostega ustvarjanja z naravnim materialom ter tudi vodenega ustvarjanja.

1.3 PRIPRAVLJENE NALOGE

V knjigi nalog Moje dejavnosti Montessori, avtorice Eve Herrman, na spletu in tudi iz lastnih idej, sem pridobivala in oblikovala naloge za otroke moje skupine. Naloge so bile različne; pri nekaterih so otroci povezovali plodove dreves z njihovimi sencami, dorisovali polovico že narisanih drevesnih listov, obkrožili drevesne liste, ki spadajo v isto drevesno vrsto, dorisali manjkajoč plod drevesa v določenem danem zaporedju in še mnogo drugih.

2. PROJEKT LEAF

V Moravčah imamo res veliko možnosti za igro v naravi, saj smo vrtec na podeželju. Vsak daljši trenutek, ki ga imamo, izkoristimo za obisk bližnjega gozda, za igro v njem in velikokrat tudi za raziskovanje malih živali, rastlinja in seveda dreves, ki jim dajemo še poseben pomen.

V obsegu projekta Eko vrtec ter pripadajočega projekta LEAF (ekosola.si, 2015/2016), spoznavamo tudi gozd kot prostor za igro, raziskovanje, življenje, kot možnost doživljajskih sprehodov in samih doživljanj narave ob hitrem tempu življenja ter kot del nas, našega življenja. Z ekoakcijskim načrtom, v katerega smo zajeli naslednje dejavnosti: doživljajske sprehode, ustvarjanje in izdelavo hotela za žuželke (Čurč, 2013), spoznavali biotsko raznovrstnost in še druge teme, smo se skozi leto popolnoma približali temi gozda, z njo rastli in postali del nje, kar je bil tudi namen, da otroci gozd spoznajo, oživijo pomen gozda za nas in začnejo gozd živeti.

Ker se glede na moje izkušnje otroci v takem idiličnem, mirnem in pestrem okolju sprostijo, vživijo v naravo, z njo dihajo in jo samoiniciativno radi raziskujejo, se za obisk gozda res velikokrat odločimo. Včasih otrokom tam nudim le prosto igro, velikokrat pa smo v njem nabirali tudi material za ustvarjanje ter tudi za izdelavo hotela za žuželke; nabrali smo vejice, odpadlo lubje in kamenje.

Ko smo hoteli na eko vrtičku označiti, kaj vse smo posadili vanj, smo se zopet odpravili v gozd in tam poiskali odpadle veje, jih olupili, nažagali, pobarvali, me pa smo nanje napisale, katere vrste sadik ali semen smo posadili/posejali v naš vrt. Z označevalci smo tako na vrtu

prikazali, kaj vse naj bi in že raste na njem. Na ta način smo omogočili preglednost in na nek način zabeležili rast rastlin.

V našem vrtu pa ne rastejo le zelenjava in zelišča, smo jeseni 2014 vanj posadili tudi sadike oziroma semena lokalno rastočih gozdnih dreves. Posadili smo jih 30, zrastla pa je tretjina posajenih, na katere smo izredno ponosni. Po pripovedovanju gozdarja, g. Škrlepa, zaposlenega kot vodja Krajevne enote Železniki Zavoda za gozdove, s katerim sem stopila v stik, da se o pogozdovanju kar najbolje podučim iz prve roke, sem izvedela, da enoletne sadike gozdnih dreves presadimo, dvoletne sadike pa lahko že pogozdujemo. Ob vsakem obisku vrta, sadike opazujemo, beležimo njihovo rast in jih občasno tudi fotografiramo. Jeseni 2016 so bile sadike primerne za prvo presajanje, letos pa jih bomo pogozdili v gozd. Tako bodo tako otroci prvič doživeli izkušnjo pogozdovanja od plodov oziroma semena do sadike, ki so jo vzgojili sami.

Zaradi zavzetega dela na področju spoznavanja gozda in izvedenih dejavnosti v njem smo z mojo skupino otrok v letu 2016 vrtcu pridobila certifikat Znanja o gozdovih, na katerega smo izredno ponosni.

Pri celotnem procesu posaditve gozdnih dreves od ploda oziroma semena do sadike in pogozdovanja, je bilo smisel vsega otrokom privzgojiti čut, da lahko tudi sami skrbijo in ohranjajo naravo aktivno že ta trenutek in ne šele takrat, ko zrastejo.

Z otroki pa nismo sadili le gozdnih dreves. Med zimskimi meseci, ko so za malico večkrat na jedilniku citrusi, smo zbirali vse peške in jih sadili. Konec leta 2015 smo imeli v igralnici že cel nasad sadnih dreves citrusov, ki sva jih s strokovno delavko ob zaključku vrtčevskega leta 2016 otrokom podarili in za katere sedaj skrbijo sami doma. Vzklile so tudi sadike kakijev, klementin, mandarin, limon in pomaranč.

Ob prebiranju strokovne literature smo z otroki zasledili, da se žuželke, ki tudi pomagajo pri opraševanju dreves, umikajo urbanim okoljem. Ker je takih okolij vedno več, žuželke počasi izumirajo, zato je zanje treba poskrbeti.

3. HOTEL ZA ŽUŽELKE

S tem namenom smo aprila 2016 ob pomoči hišnika, ki nam je skonstruiral ogrodje hotela za žuželke, kot smo si ga v vrtcu Moravče, v naši skupini zamislili, ustvarili svoja prva dva hotela za žuželke. Ker z množično rastjo vedno novih stavb in zgradb povzročamo odmikanje oziroma beg žuželk stran od njihovih domov (Čurč, 2013), ki so si jih ustvarile, smo se odločili, da sami prispevamo k ohranitvi malih žuželk tudi mi. Na spletu sem si ogledala veliko načinov, kako lahko ustvarimo hotel za žuželke, najboljše informacije o pomenu hotela za žuželke pa sem pridobila v prispevku g. Čurča (2013), ki pomen izdelave hotela podrobno opisuje.

Vzroki, zakaj je potrebno izdelovati hotele za žuželke, so bistveni naslednji: s hotelom za žuželke bomo pomagali tem malim živalim preživeti, včasih se zgodi, da nam kakšne škodljive žuželke v vrtovih niso po godu in s hotelom jih preusmerimo na drugo lokacijo, kjer nam ne povzročajo škode na rastlinah. S hotelom za žuželke jim bomo nudili ustrezne življenjske pogoje, tako da jim ne bo potrebno hoditi v vrt. Žuželke, ki nam koristijo, pa bomo s hoteli obdržali na našem vrtu in tudi povečali populacije teh že tako redkih žuželk.

V hotele za žuželke se naseljujejo tudi pikapolonice, ki jedo ličinke škodljivih žuželk in pršice, čebele samotarke, ki so pomembne pri opraševanju rastlin in še druge (povzeto po http://www.bodieko.si/hotel-za-zuzelke).

Možnosti za primarno okolje žuželk se vedno bolj krčijo in žuželke nimajo več kam. Zgodilo pa se je tudi to, da zaradi množičnega škropljenja žuželke postajajo ogrožene, nekatere pa so celo že izumrle.

V nadaljevanju smo si z otroki s pomočjo aplikacij pogledali različne možnosti za to, kako se ustvari hotel za žuželke in se odločili za obstoječega, ki smo ga izdelali.

Pri nabiranju materiala za ustvarjanje hotela za žuželke, nam je priskočila na pomoč še ena skupina otrok, sami pa smo na sprehodu skrbno izbirali primeren material; lubje, veje, dračje, opeko, v večje poleno smo navrtali luknje in ga nažagali na primerno velikost. Ves material smo po razdelkih naložili v hotel, hišnik pa ga je fiksiral še z mrežo, da material ne bi padal ven.

Vsakodnevno, če se je le ponudila možnost, smo opazovali, kdaj se bodo naselile žuželke. V dobrem tednu so se leta 2016 že naselile prve krilate žuželke.

Izrednega pomena je, da že predšolske otroke vzgajamo v skrbi za naravo, žuželke in zase že v njihove ranem obdobju. Naj z vzgojo rastejo vrednote in čut za to, da k ohranjanju in oblikovanju okolja veliko lahko pripomoremo tudi sami.

4. HOTEL ZA DEŽEVNIKE

Pomembni za izboljšano rast vseh rastlin, ne le dreves, pa so deževniki. Z otroki smo se maja 2016 odločili, da bomo ustvarili hotel za deževnike ter s tem pripomogli k spoznavanju delovanja deževnikov in h še kvalitetnejši zemlji za rast naših sadik gozdnih dreves (Williams, 2013) v vrtčevskem vrtu. Z izdelavo hotela za deževnike so otroci spoznavali koristnost deževnikov, način gibanja in ustvarjanja deževnikovih poti v zemlji.

Priskrbeli smo si potrebni material; večje prodnike – kamne, mivko, zemljo in liste rastlin.

Najprej so otroci v prozorno posodo položili kamenje, potem pa posamezno po nivojih nasipali pesek in zemljo. Na koncu smo narejeno namočili z vodo, ker imajo deževniki izredno radi vlažno in temno okolje, le kadar je močno deževje, pridejo na površje zaradi pomanjkanja kisika. Po vrhu smo naložili liste zelenih rastlin in hotel postavili v temo ven. Na vrtčevskem vrtu smo poiskali deževnike in jih »naselili« v novo opazovalno okolje in vsakodnevno opazovali, kako raziskujejo svoje novo območje, kako so vidni njihovi rovi. Neverjetna izkušnja za otroke, spoznavati, kako se deževniki gibajo ter kako koristni so za bogatenje in rahljanje naše zemlje na vrtu.

Naše sadike gozdnih dreves so v dveh letih precej zrastle, zato smo se odločili, da na Mednarodni dan miru posadimo nekaj naših dreves v bližnji okolici.

5. MEDNARODNI DAN MIRU - PLANT A TREE - POSADITE DREVO MIRU

Z otroki skupine Metulji smo se veliko pogovarjali in raziskovali načine, kako bi pomagali naši Zemlji k boljšemu počutju, saj smo med odgovori, kako se počutimo bolje, nanizali tudi odgovor, da je naše počutje boljše takrat, ko se igramo brez prepira.

S sodelavko sva otrokom razložili, da je 21. 9. prav poseben dan za nas – Dan miru in da bomo na ta dan posadili sadike gozdnih dreves ter s tem izboljšali »počutje« našega Planeta. Listnato drevo nam namreč proizvaja čisti zrak, na ta način pa se tudi mi počutimo mnogo bolje.

Na Dan miru smo z otroki posadili dve sadiki hrasta, en javor in pravi kostanj in ko zraste, bomo lahko njegove plodove nabirali in jih zaužili. Velika so naša pričakovanja, a globoko v sebi vemo, da je pomemben zastavljen cilj, ki mu je potrebno le slediti, ostalo moramo prepustiti le času.

DISKUSIJA IN ZAKLJUČEK

Gozd je pomemben življenjski prostor za rastline, živali, hkrati pa je izrednega pomena predvsem za nas ljudi. Gozd nam nudi različne surovine za naše življenje, rastline v njem pa nam daje najpomembnejše za naše življenje – kisik, ki nas ohranja žive.

Skozi dejavnosti projekta leaf, ustvarjanje hotela za žuželke, hotela za deževnike, v bistveni dejavnosti sajenja semen in plodov gozdnih dreves, skrbjo za uspele sadike sem otroke spodbujala k ohranjanju našega okolja – gozdov, k ozaveščanju o pomenu skrbi za gozdove. Otroci so čez leto postajali vedno bolj povezani z naravo, postali so del gozda, ki ga bomo raziskovali še naprej. Gozd je bil naš prostor za igro, raziskovanje in zavetje. Postal je naše bistvo.

LITERATURA

Brus, R., 2004, Drevesne vrste na slovenskem. Mladinska knjiga Založba, Ljubljana.

Čurč, D., 2013, Hotel za žuželke – postavite ga na domačem vrtu. http://www.bodieko.si/hotel-za-zuzelke , pridobljeno 15. 6. 2016.

http://ekosola.si/2015-16/projekti/program-leaf , pridobljeno 15. 6. 2016.

Emmett, J. , 2008, Najlepše darilo. Učila international, Tržič.

Esenko, I., 2014, Gozd. Okaši, Ljubljana.

Ezra, M., 1996, Mali ježek. Učila, Tržič.

Herrmann, E. , 2016, Moje dejavnosti Montessori. Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana

Milčinski, F. 1984, Janček Ježek., Mladinska knjiga, Ljubljana.

Ministrstvo za okolje in prostor, 2014, http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/zmanjsevanje_posledic_naravnih_nesrec/zledolom_2014/ , pridobljeno 15. 6. 2016.

ZGS, http://www.zgs.si/slo/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/gozdnatost_in_pestrost/index.html , pridobljeno 15. 6. 2016.

ZGS, http://www.zgs.si/slo/obmocne_enote/kranj/krajevne_enote/ke_zelezniki/index.html (pridobljeno 15. 6. 2016).

Williams, J., 2013, http://www.education.com/activity/article/make_a_worm_hotel_kinder/ , pridobljeno 15. 6. 2016.

http://www.bodieko.si/hotel-za-zuzelke, pridobljeno 15. 6. 2016.

Kratka predstavitev avtorja

Sem Ana Gerčar, zaposlena na delovnem mestu vzgojiteljice predšolskih otrok, v OŠ Jurija Vege Moravče, VVE Vojke Napokoj, v lanskem šolskem letu pa sem se preizkusila tudi v vodenju našega vrtca kot nadomeščanje pomočnice ravnateljice vrtca, kar sem kljub zahtevnosti dela in različnim okoliščinam kvalitetno opravljala. Moje delovne izkušnje obsegajo enajst let. Zaključila sem magistrski študij za predšolsko vzgojo in pridobila naziv magistra profesorica predšolske vzgoje.

V svojem zavodu sem dejavna kot koordinatorica številnih projektov; lani sem koordinirala kar štirim mednarodnim projektom: Eko vrtec, Odgovorno s hrano, Korak za korakom, spoznavali pa smo se s projektom KA1. Letos koordiniram projektu Odgovorno s hrano in Mreženje v naravoslovju.

Moji interesi so širokega spektra. Posebej blizu mi je izražanja z glasbo, preigravanje kitare in drugih malih instrumentov, fotografiranje in oblikovanje ter skrb za celostno promocijo našega dela in s tem tudi vrtca v medijih, za kar aktivno skrbim že ves čas. Bistvo mojega dela je to, da se otroci v skupini dobro počutijo, da v našo skupino radi zahajajo in da aktivno skrbimo za naše okolje, s preprostimi, a hkrati velikimi koraki pogozdovanja.

DOŽIVLJANJE GOZDA SKOZI IGRO
FOREST EXPERIENCE THROUGH THE GAME

Petra Grabrovec, dipl. vzg., Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju – Vrtec Ciciban, petra.grabrovec@gmail.com

POVZETEK

V predšolskem obdobju ima gibalni razvoj temeljni pomen, saj je ravno v tem času otrokov organizem najbolj izpostavljen vplivom iz okolja. Zato je ključnega pomena, da se otrokom ponudi ustrezne gibalne dejavnosti, ki bodo razvile njegov gibalni in funkcionalni razvoj. Vzgojitelji v vrtcu se trudijo, da otrokom omogočijo, da svoje gibalne sposobnosti razvijajo skozi igro in jim privzgojijo športne dejavnosti kot vrednote, ki jim bodo pomagale ohranjati zdravje in jih sproščale ob psihičnih napetostih.

Otrok skozi igro spoznava sam sebe, svet okoli njega ter doživlja različna prijetna čustva. Pomembno je, da vzgojitelji v vrtcu otrokom skozi igro približajo okolje v katerem živijo. Ena izmed zelo pomembnih stvari je narava, ki nas obdaja. Zato je v predšolskem obdobju potrebno otrokom privzgojiti pozitiven odnos do narave. Če bo otrok imel do narave pozitiven odnos, jo bo cenil in zanjo kasneje v življenju tudi skrbel in jo ohranjal.

ABSTRACT

In a pre-school period motor development has a key importance because this is a time when child's organism is the most exposed to environmental influences. It is very important to offer children proper physical activities which will encourage their motion and functional development. Teachers in pre-schools try to help children develop their motor abilities through play and teach them that sport is a value which will help them stay healthy and to relax in times of mental stress.

Through play children get to know themselves and the world around them, and experience different pleasant feelings. It is important that through play kindergarten personnel introduces children to the environment we live in, and one of key aspects of the environment is nature. Because of its role it is important that in pre-school period children are taught positive attitude towards nature. If done so they will value nature and later in life help take care of it and protect it.

Ključne besede: gozd, gibanje, igra, narava, opazovanje, otrok

Igra ima velik vpliv v otrokovem razvoju. Zadnja leta je otrokove igre vse manj, saj otroci že od prvega leta naprej svoj prosti čas preživljajo v zaprtih prostorih ob raznih avdio-video pripomočkih, kot so televizije, tablice, računalniki in mobilni telefoni. Ti predmeti v veliki meri zavirajo otrokov razvoj, zato je zelo pomembno, da se vzgojitelji v vrtcu zavedajo, da je potrebno otroke voditi v naravo in jim jo približati. Igra v naravi je lahko veliko zabavnejša od igre na omejenem igrišču ali dvorišču. Pri vsem tem pa ima v otrokovem življenju veliko vlogo ravno gibanje, ki je zadnja leta kar precej zanemarjena dejavnost. Pomembno je, da otrokom že v rani mladosti približamo gibalne dejavnosti tako, da bodo do njih imeli

pozitiven odnos. Pri tem pa je pomembno da otrokom nudimo čim več opore in vzpodbude pri gibalnih izzivih, saj ima gibanje pri majhnih otrocih pomembno vlogo pri spoznavanju sveta. Otroci dan danes zaradi takšnih in drugačnih obveznosti staršev in vedno hitrejšega tempa življenja, nimajo več toliko možnosti preživljanja prostega časa v naravi. Posledično zato, ker veliko časa preživijo pred televizorjem in računalniki nimajo razvitih gibalnih sposobnosti. Zato je zelo pomembno da se vzgojitelji v vrtcu zavedajo svoje vloge in skušajo otrokom nuditi čim več pisanih, raznolikih dejavnosti in s tem pomagati staršem pri vzgajanju otrok.

Gozd v sebi skriva veliko skrivnosti. Naravno okolje in svež zraka imata na otroke velik pozitiven vpliv. Zato se vzgojitelji v nekaterih vrtcih že poslužujejo izvajanja dejavnosti na prostem. To pomeni, da dejavnosti iz igralnice preselijo v gozd in jih prilagodijo otrokovim zmožnostim ter njihovi razvojni stopnji. Otroci imajo možnost razvijati in krepiti znanje ne samo iz področja narave temveč tudi z ostalimi področij kurikuluma – matematike, jezika, družbe in umetnosti. Otroci imajo v takšnih dejavnostih možnost, da opazujejo spremembe, ki se v gozdu dogajajo ob prehajanju letnih časov, iščejo in spoznavajo gozdne živali ter spoznavajo gozdni rastlinski svet, opazujejo barve in vremenske pojave. V različnih letnih časih nabirajo naravni material s katerim na likovnih delavnicah izdelujejo čudovite izdelke. Vzgojitelji otrokom ponudijo tudi vadbene ure z naravnimi ovirami v vseh letnih časih. Otroci skozi naravne oblike gibanja s hojo, plezanjem in skoki premagujejo podrta debla in tekajo med drevesi. Skozi zabavne dejavnosti nezavedno krepijo svoje zdravje Otroci lahko pomagajo vzgojiteljicam v gozdu izdelati tudi čutno pot. V obliki orientacijskega pohoda lahko vzgojitelji otrokom ponudijo iskanje zaklada. Prav tako lahko vzgojitelj otrokom ponudi bolj umirjene dejavnosti kot je pravljična ura ali pa samo prisluhnejo tišini in se prepustijo zvokom narave. V gozdu lahko otroci pojejo tudi pesmi, zaplešejo in rajajo. V gozdu bi lahko pripravili tudi praznovanje rojstnega dne ali pa si izdelali svojo hišico – bivak. V gozdu lahko otrok razvija tudi svoja čutila. To pomeni, da lahko vonja gozd, okuša sadeže, posluša zvok in opazuje svetlobo. Veliko takšnih in drugačnih dejavnosti lahko vrti otrokom ponudijo tudi tako, da organizirajo razne vrtce v naravi. Pri vseh teh dejavnostih pa je dobro tudi otroke vzgajati v ekološkem duhu. To pomeni, da se otrokom privzgoji občutek do varovanja okolja. V vrtcih je pomembno, da vzgojitelji vpeljejo ekologijo v skupino že zelo zgodaj. To lahko počnejo s preprostimi dejavnostmi kot je ločevanje smeti, varčevanje z vodo, ugašanje luči,... Nato pa te dejavnosti prenesejo še v gozd in otrokom privzgojijo skrben in odgovoren odnos do narave, da bodo spoznali, da lahko sami vplivajo na naravno okolje in s tem omogočijo, da lahko z manjšo onesnaženostjo posledično ohranijo razne rastlinske in živalske vrste. V vrtcih poteka tudi organizirano zbiranje starega papirja. S takšnimi akcijami ohranjajo gozdove, saj je mogoče iz starega papirja narediti nov papir. Pravzaprav gozd nudi nešteto dejavnosti in doživetij za otroke in odrasle. Vloga vzgojiteljev pa je, da dejavnosti na prostem čim večkrat planirajo in jih ponudijo otrokom. Zelo pomembno je, da se vzgojitelj spoštuje naravo in se zaveda, da z svojim vzgledom pripomore k otrokovemu doživljanju narave.

ZAKLJUČEK

V takih projektih otroci spoznavajo in osvojijo veliko gibalnih problemov in razvijejo pozitiven odnos do gibalnih dejavnosti in narave. Otroci so zelo radovedna bitja, zato gozd spoznavajo in doživljajo na čisto drugačen način kot odrasli. Otroku ni dovolj samo opazovanje, on raje stvari spoznava z dotikanjem. Posledično so ob takšnih dejavnostih otroci in vzgojitelji umirjeni in sproščeni, saj menim, da ima narava nanje terapevtski učinek. V naravi se ljudje povežejo in spletejo neko močnejšo vez. Gozd je lahko velika pustolovščina za majhne in velike, le ideje je potrebno imeti in jih znati realizirati.

LITERATURA

- Bahovec, E. D., Bregar, K. G., Čas, M., Domicelj, M., Saje – Hribar, N., Japelj, B. idr. (1999). *Kurikulum za vrtce.* Ministrstvo za šolstvo. Ljubljana.
- Ofring, B. 2012. *Gremo v gozd! : 88 namigov za odkrivanje in doživljanje gozda.* Založba Narava. Olševek.
- Gyorek, N. 2012. *KUKU – GOZDNI ANTONČEK JE TU, glasilo Vrtca Antona Medveda Kamnik.* Tiskarna: Album d. o. o. Ljubljana

O avtorici

Sem diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. Zaposlena sem v vrtcu in zadnjih nekaj let uvajam gozdno pedagogiko v oddelek. Trudim se, da dejavnosti kurikuluma prenašam in izvajam na prostem – v gozdu. Tako otrokom skozi vso šolsko leto nudim sproščene dejavnosti v naravi preko katerih razvijajo svoje sposobnosti in spretnosti ter postajajo samozavestnejši.

GEOLOŠKI SPREHOD PO GOZDU
GEOLOGICAL WALK IN THE WOODS

Janja Gril, prof. geo.in zg., CŠOD Peca, janja.gril@csod.si

POVZETEK

Geologija je veda, ki večini ljudi ni domača in je v učnih načrtih ter posledično tudi v učnem procesu premalo zastopana. CŠOD Peca leži v osrčju Geoparka Karavanke, kar predstavlja odlično iztočnico za raziskovanje in popularizacijo geologije. Namen strokovnega prispevka je predstaviti geologijo in geološke posebnosti gozdne pokrajine okoli organizacijske enote Peca skozi terensko delo z učenci. Cilj prispevka je poudariti pomen geologije in njenega vpliva na svet v katerem živimo.

ABSTRACT

Geology is a science that most people are not familiar with. It certainly should be more represented in the curriculum. Unit Peca is situated in the heart of Geopark Karavanke, which represents an excellent environment for the exploration and popularization of geology. Pupils explore geological specificities of the forest landscape around the unit. The main aim is to emphasize the importance of geology and its impact on the world we live in.

Ključne besede: Geopark Karavanke, geologija, geološke učne vsebine

1. UVOD

Čeprav je geologija naravoslovna veda o nastanku, razvoju in zgradbi Zemlje je neločljivo povezana z našim okoljem v katerem živimo, kot tudi z našim vsakdanjim življenjem. Geologija je veda, ki večini ljudi ni domača in je v učnih načrtih ter posledično tudi v učnem procesu premalo zastopana. Geologije skozi izobraževalni sistem ne spoznamo dovolj, zato je tudi pri učiteljih bolj kot ne tabu tema, ki se je ponavadi v učnem procesu le površinsko dotaknejo. To pa predstavlja problem. Ta odnos do geologije skušamo v naši organizacijski enoti – domu Peca spremeniti. Dom Peca leži v osrčju Geoparka Karavanke, kar predstavlja odlično iztočnico za raziskovanje in popularizacijo geologije, saj je v naši bližnji okolici ogromno zanimive geološke, naravne, tehnološke in kulturne dediščine. Zaradi tega smo za popularizacijo geologije razvili geološke učne vsebine, kot tudi posebno ponudbo: geološke projektne in tematske tedne ter ponudbo tridnevnih programov za nadarjene.

2. GEOPARK KARAVANKE

2.1 KAJ JE GEOPARK?

Geopark je območje, ki ima opredeljeno mejo in se ponaša z izjemno geološko dediščino. Geološke posebnosti morajo izstopati na regionalnem in nacionalnem nivoju ter tudi širše. Obsegati mora zadostno število geoloških objektov posebnega znanstvenega pomena oziroma izjemno redkih geoloških objektov ali pa imajo ti veliko estetsko vrednost in izobraževalni pomen. Poleg obvezno prevladujoče geološke dediščine, geopark vsebuje običajno tudi drugo naravno dediščino ter arheološko, zgodovinsko, tehniško in drugo kulturno dediščino. (DS

Geopark Karavanke, http://www.geopark-karawanken.at/slo/o-geoparku/o-geoparku/kaj-je-geopark.html)

Geopark ima s krepitvijo splošne podobe, povezane z geološko dediščino in razvojem geoturizma, aktivno vlogo v gospodarskem razvoju območja. Geopark neposredno vpliva na območje, na prebivalce, njihove življenjske razmere in okolje. Cilj je omogočiti prebivalcem, da spoznajo vrednost dediščine območja in dejavno sodelujejo pri kulturni revitalizaciji območja kot celote. (DS Geopark Karavanke, http://www.geopark-karawanken.at/slo/o-geoparku/o-geoparku/kaj-je-geopark.html)

2.2. GEOPARK KARAVANKE

Geopark Karavanke je čezmejni geopark med Slovenijo in Avstrijo, ki ga povezujejo Karavanke, gorska veriga, po kateri je dobil tudi ime. Na tem območju se bogata geološka zgodovina prepleta z edinstveno naravo, izjemno kulturno dediščino in ljudmi, ki tukaj živijo in soustvarjajo njegovo zgodbo. (Bäk R., et al., 2015)

Geopark Karavanke obsega 5 slovenskih občin (Črno na Koroškem, Mežico, Ravne na Koroškem, Prevalje in Dravograd) ter devet avstrijskih občin (Bistrica nad Pliberkom – Feistritz ob Bleiburg, Pliberk – Bleiburg, Suha - Euhaus), Globasnica – Globasnitz, Galicija – Gallizien, Žitara vas – Sittersdorf, Železna Kapla – Bad Eisenkappel, Sele – Zell in Labot – Lavamünd. Geopark Karavanke obsega 1067 km^2 in šteje okoli 53 000 prebivalcev. (Bäk R., et al., 2015)

Geoparki so blagovna znamka pod okriljem UNESCO, ob strokovni podpori IUGS (International Union of Geological Sciences). Združeni so v svetovno mrežo geoparkov (GGN – Global Geopark Network), evropski še v regionalno mrežo evropskih geoparkov (EGN – European Geopark Network). Marca 2013 se je tudi Geopark Karavanke pridružil v družino evropskih in svetovnih geoparkov pod okriljem organizacije UNESCO. S tem je postal prvi geopark v Sloveniji, prvi čezmejni park med Slovenijo in Avstrijo in eden izmed treh čezmejnih geoparkov v globalni mreži. (Bäk R., et al., 2015)

Slika 1: Območje Geoparka Karavanke

Vir: DS Geopark Karavanke, http://www.geopark-karawanken.at/slo/o-geoparku/o-geoparku/obmoje-geoparka-karavanke.html

2.3 GEOLOŠKE POSEBNOSTI GEOPARKA KARAVANKE

Geo znamenitosti ali splošno imenovane Geosites so geološko in geomorfološko pomembne in zanimive točke ali območja v naravi. Geo znamenitosti lahko imajo poleg geološkega in geomorfološkega pomena tudi arheološki, zgodovinski, botanični, zoološki, kulturni ali tehnični pomen. (DS Geopark Karavanke, http://www.geopark-karawanken.at/slo/geopark-doivetje/geoloke-znamenitosti.html)

Na območju Geoparka Karavanke je do sedaj registriranih 48 geo znamenitosti in 14 znamenitosti Geoparka. Številne znamenitosti so opremljene z informacijskimi oz. interpretacijskimi tablami, predstavljene so v različnih publikacijah, nekatere so predstavljene v zloženkah in brošurah ali pa so del že obstoječih učnih, turističnih ali geoloških poti. (DS Geopark Karavanke, http://www.geopark-karawanken.at/slo/geopark-doivetje/geoloke-znamenitosti.html)

V Geoparku Karavanke so geološko najpomembnejše naslednje geo znamenitosti:

- Stik med Evrazijsko ploščo in Jadransko mikroploščo;
- Najbogatejše evropsko nahajališče minerala wulfenita v Mežici;
- Poseben tip orudenja v Mežici (eno od petih svetovnih območij);
- Nahajališče minerala Dravita v Dobrovi pri Dravogradu;
- Svetovna posebnost rudišča Topla zaradi njegovega nastanka;
- Obirske jame kot najlepše naravne kapniške jame v Avstriji;
- Tisoče izvirov med Jezerskim in Železno Kaplo (Bad Eisenkappel);
- Premogovnik na Lešah, ki je v času svojega delovanja s premogom oskrboval železarne v Evropi;
- Helenska grapa kot eno od treh najbogatejših evropskih nahajališč karnijskih krinoidov;
- Sledovi vulkanskega delovanja v Obirski soteski in na Smrekovcu.
  (Bäk R., et al., 2015)

2.4 CILJI GEOPARKA KARAVANKE:

- Ohranjanje geološke naravne in kulturne dediščine ter virov, kot tudi kulture in kulturne dediščine;
- Ozaveščanje, informiranje in izobraževanje o Geoparku Karavanke;
- Gospodarsko vrednotenje Geoparka tudi s pomočjo mehkega turizma;
- Splošno čezmejno sodelovanje in sonaraven ter trajnostni razvoj celotne regije;
- Ustvarjanje novih produktov.
  (Bäk R., et al., 2015)

3 PONUDBA GEOLOŠKIH UČNIH VSEBIN NA CŠOD PECA

3.1 GEOLOŠKE UČNE VSEBINE:

V programu doma Peca ponujamo štiri geološke vsebine. Spodaj je predstavljena tabela izbranih geoloških vsebin v šolskem letu 2016 / 2017. Šolam ponudimo tudi dodatno ponudbo: obisk geološke interpretacijske točke Topla ter obisk Podzemlja Pece.

UČNA VSEBINA	ŠTEVILO ŠOL	ŠTEVILO UČENCEV
PODZEMLJE BERGMANDELCA	**21**	**772**
POD MOJIMI STOPALI	**7**	**265**
NI NAM VSEENO ZA NAŠ PLANET	**6**	**261**
GEOLOŠKE DELAVNICE	**5**	**212**

3.2 PROJEKT ZA NADARJENE: LEPO JE BITI GEOLOG

Glavni namen projekta lepo je biti geolog je, da se nadarjenim učencem približajo osnove petrologije, mineralogije, paleontologije, hidrogeologije s sočasnim poudarkom na varstvu narave in geološke dediščine. Učenci geologijo doživljajo in raziskujejo z didaktičnimi pripomočki, s samostojnimi poskusi, geološkimi delavnicami, praktično uporabo geološke opreme, sestavljanjem geološke zbirke in kartiranjem ostankov rudarjenja. Učenci geologijo in naravo doživljajo z vsemi čutili na zabaven, poučen način. Tridnevni projekt za nadarjene izvajamo v skladu z učnimi vsebinami in cilji osnovne šole od šestega do devetega razreda.

Učitelji v šoli učence seznanijo z vsebino projekta. Učenci se razdelijo v štiri interesne skupine:

- Življenje rudarjev
- Kamnine in fosili Geoparka Karavanke
- Svinec in človek
- Tehnološka dediščina Mežiške doline

Učenci so vključeni v izvedbo vseh predvidenih projektnih vsebin v projektu za nadarjene. Iz vsake predstavljene projektne vsebine učenci v svoj zaključni izdelek in predstavitev vključijo spoznanja o svoji izbrani projektni temi. Zaključni izdelek učenci pripravijo po svoji presoji in izbiri (Power Point predstavitev, posnet kratek dokumentarni film, izdelava in predstavitev zloženke, plakat, ...) in ga predstavijo ostalim udeležencem projekta.

3.3 PROJEKTNI TEDEN GEOLOGIJE: GEOTEDEN

Tretji triadi osnovne šole na domu Peca ponujamo projektni teden: Geoteden. Glavni namen projektnega tedna je, da se učencem približajo osnove petrologije, mineralogije, paleontologije, hidrogeologije s sočasnim poudarkom na varstvu narave in geološke dediščine. Učenci geologijo in naravo doživljajo z vsemi čutili na zabaven, poučen način. Učencem skozi teden ponujamo pester izbor geoloških vsebin, ki jih ob koncu tedna predstavijo svojim sošolcem.

3.4 TEMATSKI TEDEN TER TRIDNEVNI PROGRAM ZA NADARJENE MLADI EKOLOG

Namen tematskega tedna Mladi ekolog je seznanjati učence, kako lahko na vseh področjih življenja z malimi koraki vsak od njih prispeva k ohranjanju našega planeta in posledično povečuje kvaliteto bivanja zase in za potomce. Hiter tempo življenja in obilica obveznosti nas odvračata od aktivnega razmišljanja in iskanja okolju in nam prijaznejših načinov ravnanja v

vsakdanjem življenju. Učence spodbujamo k razmišljanju, iskanju in izvajanju drobnih korakov, ki lahko prinesejo velike spremembe na področju ohranjanja narave. Opozorimo in pokažemo jim tudi posledice v okolju, do katerih je prišlo v bližnji okolici doma Peca zaradi delovanja Rudnika svinca in cinka v Mežici.

Tematski teden izvajamo v skladu z učnimi vsebinami in cilji osnovne šole od šestega do devetega razreda. Program projekta se prilagaja izbranim učnim vsebinam in ciljem, obsegu vsebin izbrane oblike projekta ter vremenskim pogojem.

4 ZAKLJUČEK

Lega v osrčju Geoparka Karavanke ter bogastvo zanimivih geoloških pojavov v neposredni okolici doma Peca nam ponuja možnost popularizacije geologije, česar smo se z vso resnostjo tudi lotili. Problem, kako približati geologijo učencem in učiteljem na zanimiv in poučen način, smo na domu Peca rešili s ponudbo ustreznih zanimivih učnih vsebin (Podzemlje Bergmandelca, Pod mojimi stopali, Ni nam vseeno za naš planet, Geološke delavnice), kot tudi s ponudbo projektnega tedna (Geotedna), tematskega tedna (Mladi ekolog) ter tridnevnih programov za nadarjene (Lepo je biri geolog, Mladi ekolog). Skozi svoje delo dosežemo veliko učencev kot tudi učiteljev, ki so navdušeni tako nad geološkimi delavnicami kot tudi nad terenskim delom. Tako geologija po obisku doma Peca in doživetih geoloških sprehodih po okolici naše organizacijske enote ni več tabu tema, kar je tudi cilj našega dela.

5 VIRI

Bäk R.,Bedjanič M., Fajmut-Štrucl S., Hartmann G., Herlec U., Jeršek M., Jurkovšek B., Kolar-Jurkovšek T., Komac M., Komposch C., Kralj P., Oder K., Piko M., Poltnig W., Rojs L., Schönlaub H.P., Skitek V., Varch C., Vernik M., Vodovnik P.: Geopark Karavanke, GEAart, 2015, str.13-17.

http://www.geopark-karawanken.at/slo/geopark-doivetje/geoloke-znamenitosti.html

http://www.geopark-karawanken.at/slo/o-geoparku/o-geoparku/kaj-je-geopark.html

Predstavitev avtorice

Sem Janja Gril, profesorica geografije in zgodovine. Zaposlena sem na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti, v organizacijski enoti Peca, kot učiteljica družboslovja. Ukvarjam se s poučevanjem na prostem v najboljši učilnici – naravi.

V OBJEMU GOZDA
IN THE EMBRACE OF THE FOREST

Tina Hawlina, vzg., Vrtec Šentvid, tinahawlina@yahoo.com

POVZETEK

Gozd je prostor kjer delamo v sozvočju z naravo gozda in naravo otrok. Učenje v naravi skriva v sebi nekaj več - otrokom ne omogoča samo doživljanje narave, ampak pozitivno doživljanje samih sebe in svojih prijateljev. Otroci v gozdu krepijo znanja s področja narave, matematike, jezika, gibanja, družbe, obenem pa vsak otrok na najboljši možni način razvija svoje individualne sposobnosti. Razvija se občutek za skupino, krepi se socialna mreža. Nemir, nepozornost, občutek utesnjenosti, stres, tekmovalnost, pomanjkanje samozavesti, ki jih pri otrocih opažajo pedagoški delavci, se v naravi umaknejo ustvarjalnemu navdihu in sodelovanju.

Ključne besede: gozd, tišina, domišljija, veselje, radost.

ABSTRACT

In the forest, we work in harmony with its nature and the nature of children. Learning in nature offers something more – besides helping the children to experience nature, it also enables the positive self-concept of the children and their friends. In the forest, they advance in the fields of natural science, mathematics, language, outdoor activities, and social science. At the same time, the children are able to develop their individual abilities in the best possible manner. Also evident is the development of group perception and social network strengthening. In nature, restlessness, inattention, stress, competitiveness, and low self-esteem, observed by the pedagogic workers, give way to creative inspiration and cooperation.

Key words: forest, silence, imagination, pleasure, joy,

UVOD

Vse se je začelo kot inovacijski projekt v skupini otrok starih od 4 do 6 let. Projekti se pogosto izvajajo z namenom, izboljšanja kakovosti dela z otroki. Vsebinsko se vežejo na razvojne cilje vrtca, ki so kot rdeča nit življenja in dela v vrtcu. Namen projekta v povezavi z gozdom je bil zasnovan kot praktično uporaben ter brezplačen.

Vse pogosteje pedagoški delavci zaznavamo pri predšolskih otrocih pomanjkanje samozavesti, občutek utesnjenosti, stres, nemir, nepozornost, tekmovalnost.

To me je vodilo k naslednjemu raziskovalnemu vprašanju projekta: Kako lahko obiskovanje gozda uresniči harmonijo posameznika, vrtčevske skupine? Cilj pa je bil naslednji: preseganje nemira pri posamezniku in harmonija v skupini.

1. Malo o gozdu

Na vprašanje, kaj je gozd, najdemo v literaturi veliko odgovorov. Razlaga, da je gozd z drevjem strnjeno porasel svet, ne pove veliko. Razlaga, da je gozd zapleten kompleks živega, je širša, vendar komu, ki še ni bil v gozdu, stvari ne pojasni dovolj. Navadno predstavljamo gozd kot skupnost med seboj povezanih rastlin, živali, gliv in mikroorganizmov, ki živijo na

določenem prostoru. Pestrost in kompleksnost gozda pa se kaže tudi tako, da ga vsak človek drugače sprejema in doživlja. (Eleršek, 2001, pp. 7-8)

Drevesa, do koder seže oko - to je gozd! Tridimenzionalni življenjski prostor, ki se začne globoko pod zemljo z mogočnim prepletom korenin in se konča v vrtoglavih višavah drevesnih krošenj. V gozdu mogoče podobno kot v zgradbi prepoznati posamezna "nadstropja" z značilnimi rastlinami in živalmi . (Oftring, 2012, pp. 4)

Veliko nas je, ki nas gozd s svojo enkratnostjo in lepoto prevzame in očara - impresionira. Tudi že v preteklosti je gozd navduševal človeka. Gozdovi, gaji in drevesa so bili prva svetišča. Gozd je bil simbol življenja in večnosti. Danes številni nedeljski obiskovalci in tudi stalni obiskovalci gozdov potrjujejo, da potrebujemo to okolje. Kako posameznike navdihuje in impresionira gozd in nasploh narava, razberemo in naslednjih navedkov:

Od luže na dvorišču do pravega gozda je iz vsakega slovenskega kraja komaj pol ure hoda. Se zavedamo tega bogastva? ... Samo tako, v neposrednem stiku z naravo, bo otrok vzljubil ta svet, poln čudovitih oblik in življenja. Upajmo, da bo nekoč z njim tudi odgovorno ravnal. (Vrbovšek, B.)

Gozd nima samo svoje poezije in glasbe, ampak tudi svojo mistiko. V njem je polno bajk, seveda samo za nedolžna otroška srca, ki se odpravljajo v gozd s hrepenenjem po sreči in ne z lovskim psom, ki grabi za plenom in dobičkom. Velja pravilo: so podrli prvo drevo, se je začela civilizacija, in če bo padlo tudi zadnje drevo, bo konec civilizacije. (Trstenjak, A.). (Eleršek, 2001, pp. 81-82, 87)

2. Kaj smo počeli?

Z otroki in njihovimi starši smo se dogovorili, da bomo v šolskem letu čim več časa preživeli v gozdu, v vsakem vremenu in v vseh letnih časih ter povezati vsa področja kurikula.

Otroke sem vprašala zakaj si želijo v gozd; kaj bi želeli spoznati, početi, izvedeti? Njihovi odgovori so kar deževali.

Zanima me: ali drevesa govorijo, spijo, kaj radi jejo, imajo družino, plešejo, se igrajo, imajo svoje igrače, se tepejo, katero drevo je najhitrejše, ali lahko zbolijo, jih kdaj zebe,…?

V šolskem letu smo z otroki obiskovali najbližji gozd, opazovali spremembe v daljšem časovnem obdobju (opazovanje rasti), doživljali gozd z vsemi čutili (poslušanje žuborenja potoka, oglašanje ptic, šumenje listov, vetra, božanje in objemanje drevja), hodili po različnih podlagah in premagovali ovire, opazovali debla, skorje dreves, liste in iskali razlike ter podobnosti različnih dreves. Z lupami smo iskali male živali (pajke in njihove mreže, črve, gosenice, hrošče, mravlje, žuželke), likovno upodobili rastline in živali, ki smo jih opazovali v gozdu, ustvarjali z različnimi materiali (čopiči iz smrekovih vej in palic, zemlje, snega), oponašali smo oglašanje, gibanje in vedenje živali, ki smo jih opazovali ter plesno uprizorili živalski karneval. Še posebej navdušeno smo iskali gozdna pravljična bitja in njihova domovanja (škrate, vile, palčke) ter brali pravljice in pesmi z vsebino gozdne tematike pod drevesnimi krošnjami. Ob vsem tem pa sva s sodelavko zapisovali razmišljanja otrok o gozdnih doživetjih. V gozd smo se nekajkrat odpravili tudi z gozdarjem Jakobom Šubicem, ki s svojim pristopom in dojemanjem gozda vsakič navduši tako otroke kot odrasle.

S starši smo se dogovorili, da se z otroki v prostem času čim pogosteje odpravijo v gozd in s seboj vzamejo lutko Zajčka, ki ljubljenec skupine že od jasli. Je velik prijatelj, pomočnik in tolažnik otrok. Po obisku gozda, otrok s pomočjo staršev napiše kje so bili, kaj so videli in doživeli, nariše svoj najlepši trenutek izleta in prilepi fotografijo. Otrokom in staršem sem

želela približati lepote, zanimivosti narave, razvijati telesne sposobnosti in vplivati na pozitivne medsebojne odnose tako v družini kot v vrtcu. Pohvaliti moram tako otroke kot starše, da so nalogo vsi odlično opravili.

S sodelavko sva opazili kako so otroci v skupini razvijali sodelovalen odnos, načrtovali so igro in dejavnosti skupaj, manj so se kregali in pritoževali, da ne omenim domišljije in vztrajnosti, ki so jo razvijali. Njihove izjave in risbe sporočajo naslednje izjave: kako je lep ta naš gozd; ta pot je pa res »trmasta«, naredimo hiško z palčke, skuhajmo si kosilo, kako lepo pojejo ptički, tukaj pa nič ne smrdi, poglej mojo posteljo iz listja in mahu, v gozdu je lep zrak, nabrala bom smrekove veje za adventni venček, naredila bom okraske za novoletno jelko iz gozdnih plodov, z dedkom sva hodila po ledeni luži v gozdu.

3. Kako se otroci gibajo v gozdu?

V gozdu je gibanje celostno, spontano. Menim, da je pomembno otrokom dovoliti svobodno gibanje, izražanje. Tako razvijajo lastno inteligenco ter odgovornost do samega sebe, lastne varnosti. Če je otroku samemu prepuščeno, da počne kar želi, se bo udejstvoval v dejavnostih, ki so njemu naravne in ki jih potrebuje za svoj razvoj. Seveda ni vse otrokovo gibanje v gozdu varno, zato je naloga odraslega, da ga spremlja, opazuje ter poduči. Naravno je da otrok pade in se nauči vstati. Nenaravno pa je, da ga pretirano omejujemo saj tako zatremo potrebo po ustvarjalnosti. Žal danes prepogosto počnemo prav to, zaradi strahu otroke pretirano varujemo. Posledica so prestrašeni, nesamozavestni ter gibalno slabše razviti otroci. S spremljanjem otroka v gozd mu omogočimo to, česar si najbolj želi.

4. Narava prijateljica

Ali je narava lahko prijateljica? Prijatelj je nekdo, ki je prijazen, te posluša, mu lahko zaupaš, ki se ti posveti, ko si tega želiš, ki ti pomaga, ko potrebuješ njegovo pomoč. Narava lahko nudi vse to, torej je lahko naša prijateljica. Vendar je prijateljstvo vzajemno razmerje, ki ne nastane kar samo od sebe ali po nekem ukazu. To razmerje je potrebno oblikovati vzajemno. In da ga lahko oblikujemo, je potrebno druženje. Tudi kadar gre za prijateljstvo z naravo, je treba to razmerje oblikovati. Le s to obojestranskostjo gredo stvari lažje : narava je vselej pripravljena sodelovati, izbira in odločitev ter oblikovanje razmerja je torej le na strani človeka.

Vsako zahajanje v naravo še ni komunikacija z njo. Dandanes veliko ljudi hodi v naravo, pa z njo ne znajo komunicirati. Komunicirati z naravo pomeni najprej in predvsem zavedati se je, zavedati se, da obstaja, to sprejeti in spoštovati ter ji prisluhniti in jo opazovati. (Žorž, 2001, pp. 40-41)

5. Mir in nemir

Strinjam se z Jakom Šubicem, da z mirom, ki si ga pridobim v svojem prostem času, delujem tudi v službi, med otroki. Otroci od pedagoga, vzgojitelja najbolj zaznajo energijo, občutek, ki ga izžareva. Ta je veliko pomembnejši od besed, ki jih izreče.

Odrasel človek lahko otroku odseva mir, dostojanstvo. Otroci, ki imajo kratkotrajno pozornost ter se težje umirijo imajo v gozdu enkratno priložnost, da to usvojijo. Pedagog otroke posluša, opazuje, komentira, spodbuja, si dovoli počasnosti in zbranosti.

Narava je najboljši učni pripomoček, najboljše učenje je preprosto bivanje v naravi.

V načrtovanju vsebin dela prepogosto skušamo doseči posamezne cilje, delčke znanj; celoto, temeljno vizijo pa nemalokrat zgrešimo. Učenje je celostno, težko ga je deliti na plasti predmetov. Vsa področja kurikula se v gozdu celostno prepletajo.

ZAKLJUČEK

Otroci berejo naš odnos do gozda. Naše izkušnje se bodo, večinoma v tišini prelile na otroke, učence. Če se sami radi stisnemo k drevesu, ko nam je težko, potem bodo to prav razumeli tudi otroci, učenci. Pot razvijanja čutenja potrebuje čas, zastoj, postanek.

Preko sebe čutimo vse okoli sebe. Zaznamo nevarno situacijo, znamo prepoznavati cilje v spontani igri, znamo usmerjati otroke. S tem, ko čutimo sebe, dovolimo enako vsem okoli nas. Tako bomo znali delati s celotno skupino otrok naenkrat, posamičnimi skupinami in pritegniti posameznike. Učna ura, dan, je pravzaprav lahko test čutenja sebe. SUBIC

LITERATURA

- Eleršek, L., 2001. Knjiga o gozdu : o njegovem pomenu, lepoti, podrobnostih in sestavi. Golo Brdo: samozaložba.

- Oftring, B., 2012. Gremo v gozd! : 88 namigov za odkrivanje in doživljanje gozda. Olševek: Založba Narava d.o.o.

- Žorž, B., Veber, A., Naglost, O., Jeromen, J., 2001. Biti z naravo: z naravo do telesnega in duševnega zdravja. Mohorjeva družba.

Predstavitev avtorice: vzgojiteljica predšolskih otrok, mati trem osnovnošolskih otrokom, ljubiteljica narave in vsakodnevna iskalka veselja in smeha.

POZOR, POVODEŇ! / WATCH OUT, FLOOD!

Michal Horký, MH, Lipka, michal.horky@lipka.cz

Simulační hra, kde jste starostou menší obce v podhůří. Pár domků, škola, obchod, hospoda. Každý domek má vlastní zahrádku, na blízkých obcích jsou většinou pole, obcí protéká potůček, většinu roku téměř vyschlý. Při jarních táních sněhů a po dlouhotrvajících deštích se ale velmi často rozvodní a působí značné škody na polích, zahradách i domech. Máte k dispozici 30 milionů korun, abyste svou vesnici před povodněmi ochránili. Problém ale je, že nevíte, kdy povodeň přijde. Může přijít prakticky kdykoli…

A simulation game where you become a mayor of a small village at the foothills, just a few houses, a school, a shop, and a pub. Each house has its own garden, there are usually fields on nearby hills and the stream that runs through the village is dried-up most of the year. However, during spring when the ice melts and after a long-running rains the stream often floods the fields, gardens, and houses and causes considerable damage. You have 30 million crowns at your disposal to protect your village from the flood. The problem is that you never know when it may come. It can happen virtually anytime....

Game book

Lužný les – floodplain forest

Modely řeky – river model

Protipovodňová opatření – flood protection measures

Simulační hra – simulation game

Simulační hra Pozor, povodeň! je aktivita, která je součásti enviromentálního výukového programu Organismus jménem voda. V programu žáci poznávají, jak je voda důležitá pro krajinu, jaké zásahy dělá člověk do krajiny, jak to ovlivňuje organismy, které tam žijí. Součásti programu je velká simulační hra, kde žáci rozhodují o tom, kde se postaví vodní elektrárna. Hrají si na starostu, který má peníze k tomu, aby postavil protipovodňová opatření. Během výuky jsou využívány dva modely koryt řeky, jedno je narovnané s přehradou, druhé je meandrující. Na modelech žáci vidí jak se voda pohybuje. Program má inspirovat a vést k zamyšlení o potřebě vody v krajině, fungovaní ekosystému vody, potřeba lesů a činností člověka v přírodě.

Žáci během aktivity jsou starosty malé obce, dostanou k dispozici 30 mil. Kč . Za tyto peníze mohou postavit různá protipovodňová opatření. Na „velkých kartách“ mají k dispozici k výběru 3 až 4 volby. U každé volby je cena, kterou musí zaplatit anebo získají, a kam mají pokračovat. Pokračují na „malou kartu“

Na „malých kartách“ se projeví jejich rozhodnutí. Je tam popis daného opatření, efektivitu, jakou dané opatření má. Cílem je mít co největší součet efektivity, protože najednou přijde povodeň, lektor ukončí aktivitu.

Žáci aktivitu poté dělají ještě jednou. Začínají znovu s 30 mil. Kč. Mají možnost opakovat nebo změnit rozhodnutí, které udělali v předchozím kole. Následně je reflexe, kde se s žáky bavíme o tom, které opatření bylo efektivní a které ne. S žáky se bavíme o důležitosti lesa, který má důležitou funkci pro zadržení vody v krajině.

Michal Horký je studentem Pedagogické fakulty v Brně – obor přírodopis a výchova ke zdraví. Na Lipce učí 4 roky a 8 let pracuje s dětmi a dospělými. Vede kroužek pro děti od 6 do 9 let. Autor programů pro 2. stupeň základní školy. Vede pobytové tábory pro účastníky od 7 do 17 let.

POPELJIMO OTROKE V GOZD PO MODROST
FINDING WISDOM IN THE FOREST

Jasmina Hudrap, prof. BIO-GOS, CŠOD Ajda, jasmina.hudrap@guest.arnes.si

POVZETEK

Gozd je čarobna palčka, ki začara skoraj vsakega otroka. Predšolski otrok gozd doživlja na poseben način. Gozd spodbuja njegove ustvarjalne sposobnosti in brezmejno otroško domišljijo ter omogoča veliko možnosti za razvijanje raziskovalnih dejavnosti. Otrok se z raziskovanjem gozda uči o naravnih pojavih, pridobiva izkušnje z živimi bitji ter spoznava osnovne značilnosti narave.

Poti, kako predšolskega otroka popeljemo do nekega novega znanja, je veliko. Veliko je odvisno od kreativnosti učitelja ali vzgojitelja. Ena izmed idej, kako pridobiti neko novo znanje, je preko igre. Igra je temeljna potreba otroka, za katero pa otrok potrebuje svoj čas, da osmisli in poveže informacije, saj so te zanj povsem nove.

Primer dejavnosti »Zgodba gozdne vejice« je zasnovan tako. Preko igre v gozdu otrok pridobiva novo znanje.

Zgodba gozdne vejice je dejavnost v gozdu, pri kateri otrok spoznava, kaj se v gozdu zgodi z odpadlo, posušeno gozdno vejico. Otroka na pot raziskovanja popeljemo z izmišljeno pesmijo na to temo. Besedilo pesmi otroku omogoča, da se mnogo lažje vživi v »življenje neke gozdne vejice«. Otrok naj o svoji najdeni veji pripoveduje zgodbo. S tem treniramo njegove govorne sposobnosti in krepimo njegovo samozavest. Z različnimi nalogami, ki vse vključujejo uporabo gozdne veje, otroka preko igre, gibanja, petja, opazovanja, vzgajamo k ustvarjalnemu delu, urimo ga v spretnostih, razvija sposobnost aktivnega opazovanja, doživljanja, postavlja vprašanja in odkriva samega sebe.

Otrok naj o najdeni gozdni veji čim več znanja pridobi z lastno dejavnostjo, razmišljanjem, pridobivanjem podatkov, sklepanjem, saj se na tak način podaljša njegova motivacija in ohranjanje njegovega znanja.

Na podoben način kot za dejavnost Zgodba gozdne vejice lahko pripeljemo predšolske otroke do številnih znanj, ki se navezujejo na živo ali neživo naravo gozda. Spoznavali bi lahko zgodbo kamna, storža, lista, stonoge in še in še.

Ključne besede: gozd, gozdna vejica, gozdne igre, predšolski otroci, prst.

The forest is a magic wand, which enchants almost every child. Preschool children experience the forest in a special way. It stimulates their creative abilities and enhances their limitless imagination, therefore it's perfect as a base for exploring activities. Through *adventures* in the woods a child can learn about natural phenomena, gain experience with living creatures and get to know nature.

The possibilities for preschool children gaining new knowledge are endless. It all depends on the creativity of the teacher. One of the innovative ways to teach children in through playing. Playing is an essential need of a child. *It takes time for a child to grasp new information and put them together, so this kind of learning takes a while.*

An example of an activity ‘’A tale of a forest twig’’ is designed in a way so a child can gain new knowledge about the forest through playing.

The activity ‘’A tale of a forest twig’’ is an exercise, with which children learn about what happens with a dry forest twig. We can start by drawing the child’s attention with a theme appropriate song. The lyrics of a song enable a child to be more involved in the story. A child should then tell a story about their own found twig. With this exercise, we cultivate the child’s speaking abilities and build up their self-esteem. Children are then given different tasks such as playing, moving, singing and observation. All of these include the motif of a forest twig. With this we bring children closer to creative work and we train them in different skills. Children cultivate the art of active observation, experience and deduction.

The goal is for children to gain knowledge through their own activity, as this is a good way of keeping them interested and motivated. This kind of learning also makes it more likely for the fresh information to stick.

The same principle could be applied to learning about other things regarding the animate or inanimate nature of a forest. For example, we could make up stories and teach children about rocks, leaves, tree cones or millipedes.

Keywords: forest, foresttwing, forestgames, pre-schoolchildren, soil.

1 UVOD

Gozd je spodbudno vzgojno-učno okolje za trajnostni razvoj, ki oblikuje življenje otrok. Z učenjem v gozdu zato začnemo že v predšolskem obdobju. Predšolski otroci v njem doživljajo trenutke, ki jih navdihujejo, preoblikujejo in s tem razvijajo ljubezen do narave. Skozi različne dejavnosti v gozdu otrok postaja samostojen, prevzema odgovornost in razvija osebnost. Gozd spoznava neposredno z opazovanjem, s primerjanjem in z doživljanjem.

Velikokrat se zgodi, da se otroci ob spoznavanju novih znanj v igralnici ali učilnici dolgočasijo. Učna snov je sicer lahko zelo zanimiva, a za štirimi stenami prikazana na nezanimiv, suhoparen način. Pridobivanje znanja z obiskom gozda na otrocih pusti drugačen pečat. Znanje s tem bolj osmislimo in mu podaljšamo rok trajanja. Gozd otrokovo vlogo, ki je v razredu pogosto pasivna, sedeča, spremeni v aktivno, otroku pisano na kožo. Otrokom je potrebno dovoliti, da plezajo čez hlode, skačejo v luže in bingljajo z vej. (Gyorek, 2016).

Poti, kako pridobiti različno znanje v gozdu, je veliko. Veliko je odvisno od kreativnosti vzgojitelja oziroma učitelja. Sama sem učiteljica naravoslovja. S podajanjem znanja o gozdu predšolskim otrokom sem se srečala nedavno nazaj. To je zame predstavljalo velik izziv. Ena izmed poti, kako priti do nekega novega znanja, je igra.

2 ZGODBA GOZDNE VEJICE

V procesu raziskovanja z lastno aktivnostjo otroci pridobivajo novo znanje, odkrivajo poti do cilja in se pri tem učijo premagovati ovire. Otrok je pri raziskovanju aktiven, učitelj pa samo opazuje in presoja, kdaj naj pomaga in kdaj naj se umakne. (Jeraj, 2017)

Otroci preko igre v gozdu pridobivajo novo znanje. Otrokom damo možnost, da sami raziskujejo, sami pridejo do rešitev, do cilja. Čim manj jih vodimo, usmerjamo, dajemo dodatna navodila in nasvete. Naravo naj raziskuje otrok sam.

V nadaljevanju je zapisan primer dejavnosti v gozdu z naslovom »Zgodba gozdne vejice«, ki je zasnovan na tak način.

Začne se s pesmijo »Gozdna vejica«, ki sem si jo izmislila sama. Preko pesmi in igre otroci spoznavajo naravo ter zaznavajo gozd z vsemi čuti.

Pesmi lahko vključimo v obravnavo naravoslovnih vsebin, pomembno pa je, da otroci znajo ločevati med resničnim svetom in besedilom pesmi. S pripovedovanjem v prvi osebi je kršeno pravilo realističnosti, saj vejice ne govorijo, omogoča pa mnogo lažje vživljanje otrok v življenje neke vejice. (Skribe –Dimec, 2005).

2.1. DEJAVNOST »Zgodba gozdne vejice«

2.1.1 Pripomočki:

- Odpadle gozdne veje
- Besedilo pesmi:

GOZDNA VEJICA
Tu v temnem gozdu,
vejica ležim,
skrita med odpadlim listjem,
dolgo že trohnim.

Zdaj si me pa našel,
poberi me s tal,
daj igraj se z mano,
kot nihče se še ni igral.

Ko odšel boš iz gozda,
tukaj pusti me,
tu je moje mesto,
kjer vreme spreminja me.

2.1.2 Namen naloge:

Otroci spoznajo, kaj se v gozdu dogaja z odpadlo, posušeno gozdno vejo. Veja se razkraja, na kar vplivajo različni zunanji dejavniki in potrebno je veliko časa, da se na koncu razkroji v rodovitno prst. Vse to spoznajo ob pesmi Gozdna vejica, ki je povod za pogovor o tej temi.

2.1.3 Navodila za izvedbo:

- Na gozdnih tleh vsak otrok poišče čim bolj zanimivo gozdno vejo, približno v dolžini svoje roke, ki si jo dobro ogleda in potipa.
- Otrokom odrecitiramo pesem Gozdna vejica.
- Pogovarjamo se o tem, kje je veja bila prej, kako je prišla na tla in kaj se bo z njo zgodilo.
- Otroci pripovedujejo zgodbe o svoji najdeni veji (opišejo posebnosti na njej, njeno življenjsko pot,…).
- S pomočjo gozdne veje opravijo različne naloge, preko katerih zaznavajo gozd z vsemi čuti.

2.1.4 Navodila nalog:

- Povohamo gozdno vejo in najdemo podobne vonje v naravi.
- Poiščemo sedem naravnih materialov, ki so enake barve kot veja.
- Ugotovimo, kateremu drevesu veja pripada glede na strukturo lubja.
- Na vejo nataknemo 5 odpadlih listov različnih oblik. Ugotovimo, kakšni so na otip.
- Povemo, na kaj nas gozdna veja spominja in kaj bi lahko z njo počeli (npr. metla - z njo lahko vsi pometamo po gozdnih tleh; čarobna palica - izpolni željo, mikrofon - zapojemo pesem, pisalo - rišemo na gozdna tla, štafetna palica - tečemo,…).
- S pomočjo veje se gibamo oz. telovadimo (zibljemo se kot drevesa v vetru, vejo položimo na tla in jo 10x preskočimo, preskakujemo jo kot zajčki naprej oziroma nazaj, preskakujemo jo bočno, naredimo različne vaje v parih z uporabo palice,…).
- Iz vej po skupinah sestavimo različne like.
- Najdemo še eno vejo v dolžini roke, poiščemo vsak svoje drevo. Izvedemo bobnanje po deblih dreves. Z gozdnimi vejami udarjamo po deblih in ustvarimo različne zvoke (tihe, glasne, pogoste, redke,…), ob bobnanju zapojemo tudi pesem Gozdna vejica. Z mlajšimi otroki jo lahko le ritmično spremljamo.
- Vrzi in zmagaj. V izbrano oddaljeno deblo drevesa ciljamo gozdne veje. Na tak način veje ostanejo v gozdu.

Vejica je postala metla, s katero smo pometli gozdna tla.

3 ZAKLJUČEK

Moje izkušnje z učenjem v gozdu so dobre. Otroci se učijo hitro, ker imajo vse dejavnosti smisel ter vključujejo igro in veliko gibanja.

Uvodno besedilo pesmi Gozdna vejica lahko v celoti spremenimo. Namesto pesmi je lahko zgodba, pravljica ali anekdota. Lahko se na podoben način pogovarjamo o kamnu, storžu ali zajčji deteljici.

Vsakemu otroku damo možnost, da pripoveduje svojo zgodbo o najdeni veji. S tem treniramo njegove govorne sposobnosti ter krepimo otrokovo samozavest.

Izbor nalog je lahko poljuben, kar je odvisno od časa, ki ga imamo na razpolago. Lahko spremenimo tudi naloge, če ne ustrezajo terenu, času, ali otrokom.

Otroke vzgajamo k ustvarjalnemu delu, urimo jih v spretnostih, pridobivanju izkušenj z naravnimi pojavi ter veselju v raziskovanju in odkrivanju.

4 LITERATURA

- Jeraj, C., 2017. Kaj se zgodi s snovmi v naravi. Naravoslovna Solnica, letnik XXI, št.3, 17-22 str.
- Priročnik za učenje in igro v gozdu (2016). Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica.
- Skribe – Dimec, D., 2005. Z zgodbo v razred?. Naravoslovna Solnica, letnik IX, št.2, 33 str.

Predstavitev

Sem Jasmina Hudrap, profesorica biologije in gospodinjstva, zaposlena na CŠOD Ajda. Življenjska pot me po končani izobrazbi ni zanesla v šolo, med štiri stene. Dala mi je možnost, da kot učiteljica naravoslovja večino svojega delovnega časa preživim v naravi. Delo v naravi, delo z otroki vseh starosti mi postavlja nenehne izzive, kar mi je v veliko veselje. Ker sem po duši tudi športnica, sem zelo vesela, da se lahko izpopolnjujem tudi v tej smeri in ne samo v smeri naravoslovja.

IZOBRAŽEVANJE MLADIH O PODNEBNIH SPREMEMBAH IN GOZDOVIH
YOUTH EDUCATION ON CLIMATE CHANGE AND FORESTS

Eva Jazbec, e-Zavod, info@ezavod.si

POVZETEK

Gozd ima pomembno vlogo v boju proti podnebnim spremembam, a se v izobraževalnih programih tega pogosto ne izpostavlja. Za razširitev pristopov neformalnega izobraževanja na področju podnebnih sprememb in vpliva gozdov pri njihovem blaženju, se je e-Zavod pridružil organizacijam iz Španije, Češke, Italije in Turčije v Erasmus+ projektu Educating on Climate Forests. Glavni cilj je bila priprava zbirke izobraževalnih orodij za mlade med 18. in 30. letom starosti, a se s prilagoditvami lahko uporablja za vse starostne skupine.

Nastalo je 75 aktivnosti, razporejenih v pet sklopov: prednosti in izzivi gozdov, splošno znanje o podnebnih spremembah, vloga gozdov pri podnebnih spremembah, gozdne politike in podnebne spremembe, podnebni begunci. Testirane so bile na delavnicah v skupinah mladih, ki so jih nato ocenili. Zbirka je sestavljena iz deset najboljših iz posameznega sklopa in je na voljo v slovenščini. Preostalih 25 aktivnosti in nasveti, kako zmanjševati vpliv na podnebne spremembe v vsakodnevnem življenju, so na voljo v obširnejši, angleški verziji.

Gradivo je dostopno na spletni strani www.climateforests.org.

Ključne besede: aktivnosti, gozdovi, izobraževanje, mladi, neformalno, podnebne spremembe, zbirka

ABSTRACT

Forest has an important role in fighting climate change, but is often overlooked in the educational system. With intention to broaden the approach of non-formal education on the role of forests in climate change mitigation, e-Zavod from Slovenia joined organizations from Spain, Czech Republic, Italy and Turkey in the Erasmus+ project Educating on Climate Forests. The main objective was preparing a toolbox for educating youth (18 to 30 year-old's) on the topic of climate change and forests, but can be easily adapted to a whole age span.

75 activities for youngsters were created in the project and divided in five thematic areas: forest strengths and weaknesses, general knowledge on climate change, the role of forest in climate change, forest policies and climate change, climate refugees. Later on they were distributed among project partners and tested in the groups of young people in the local workshops; the participants also scored the activities. The toolbox consists out of ten best scored activities from each thematic area, which are also translated into local languages: Slovene, Turkish, Italian, Spanish and Czech. The rest of 25 activities are available in English. Additionally, the toolbox contains a short handbook with advice for mitigating the impact on climate change with everyday actions.

The toolbox is available at the web page www.climateforests.org.

Key words: activities, booklet, climate change, education, forests, non-formal, youth

PRISPEVEK

Gozd ima pomembno vlogo v boju proti podnebnim spremembam, a se v izobraževalnih programih tega pogosto ne izpostavlja. Z namenom razširitve pristopov neformalnega izobraževanja na področju podnebnih sprememb in vpliva gozdov pri njihovem blaženju, se je pet projektnih partnerjev iz Španije, Češke, Italije, Turčije in Slovenije, združilo v Erasmus+ projektu »Educating on Climate Forests«. Glavni cilj je bila priprava zbirke izobraževalnih orodij za mlade med 18. in 30. letom starosti.

Na prvem mednarodnem sestanku so partnerji določili pet tematik, ki so predstavljale rdečo nit pri pripravi aktivnosti: prednosti in izzivi gozdov, splošno znanje o podnebnih spremembah, vloga gozdov pri podnebnih spremembah, gozdne politike in podnebne spremembe, podnebni begunci. Vsaka izmed organizacij je bila zadolžena za pripravo 15 aktivnosti v okviru dodeljene teme. Skupaj je torej nastalo kar 75 aktivnosti.

Primarno so predvidene za manjše skupine udeležencev med 10 in 20 oseb. Kraj izvajanja je določen za vsako posebej, izvajajo se lahko na prostem, v notranjih prostorih ali na oba načina. Čeprav so bile ustvarjene za mlade med 18. in 30. letom, jih je z majhnimi prilagoditvami možno izvajati za vse starostne skupine.

Izvedena so bila testiranja v ciljnih skupinah (mladi med 18. in 30. letom starosti) vsaj desetih oseb. Glavni namen je bilo pridobiti povratno informacijo o kakovosti in privlačnosti ustvarjenih aktivnosti. V vsaki državi sta bili izvedeni dve delavnici na katerih so koordinatorji projekta s pomočjo sodelavcev, prostovoljcev in drugih zainteresiranih posameznikov izvedli po tri aktivnosti iz vsakega tematskega sklopa. Za glavni del zbirke (rezultata projekta) je bilo potrebno izbrati najboljših deset iz vsakega sklopa, zato so jih udeleženci po izvedbi ocenili in podali predloge. Na podlagi komentarjev so bile aktivnosti posodobljene.

Partnerji so v splošnem ugotovili, da so mladi sicer seznanjeni s podnebnimi spremembami, a jim primanjkuje znanj o širših vplivih podnebnih sprememb na družbo (problematika podnebnih beguncev), prav tako so sklenili, da je potrebno intenzivneje ozaveščati ne samo o vplivu človeških dejanj na podnebne spremembe, ampak tudi o boljših alternativah, ki so na voljo.

Najboljših 50 aktivnosti je na voljo v angleščini, španščini, češčini, italijanščini, turščini in slovenščini. Preostalih 25 je v dodatku zbirke v angleškem jeziku. Zbirka izobraževalnih orodij vključuje še nasvete, kako zmanjševati vpliv na podnebne spremembe v vsakodnevnem življenju, ki so prav tako zgolj v angleščini.

Vse gradivo je dostopno na spletni strani **www.climateforests.org**.

Predstavitev

e-Zavod je neprofiten zavod, ki se ukvarja z raziskovanjem in razvojem na interdisciplinarnih področjih kot so trajnostni razvoj, inovacije in podpora podjetjem.

Poslanstvo zavoda je podpora integraciji evropskih politik in izboljšanje kakovosti življenja posameznikov s pomočjo projektov. Osredotočeni so na trajnostni razvoj, energetsko učinkovitost, obnovljive vire energije, nove oblike inoviranja, zaščito okolja in razvoj podeželja. Sledijo glavnim svetovnim trendom, izberejo tiste, ki lahko pozitivno prispevajo k razvoju družbe in podjetij ter jih prenesejo v Slovenijo.

LAND ART – Z USTVARJANJEM DO ZNANJA
LAND ART – WITH LAND ART TO KNOWLEDGE

Mirjana Jesenek Mori, prof. zgodovine in geografije
CŠOD Škorpijon, mirjana.mori@csod.si

POVZETEK

Land art je posebna metoda učenja, ki na zabaven, ustvarjalen, raziskovalen, izkustven, igriv način ponuja preprosto učenje v naravi, ki nas obdaja. Za aktivnosti potrebujemo le primeren prostor kjerkoli v naravi. Land art, kjer je edini material za ustvarjanje narava (naravni materiali). Land art lahko spretno navezujemo na učne cilje ostalih učnih predmetov: matematika, slovenski jezik, tuj jezik, spoznavanje okolja, naravoslovje ipd.

Ključne besede: land art, narava, ustvarjanje v naravi, ustvarjanje z naravnimi materiali

ABSTRACT

Land Art is creative and fun and can be done by anyone. It involves making art and sculptures using materials you find in nature, such as leaves, fir cones, twigs, pebbles, rocks, sand and shells. You can make animals, patterns, circles, spirals, even life size outlines of you and your friends. Whether you are at school, on holiday or just getting out and about Land Art can be done anywhere. There is so much to learn and so much fun to be had doing Land Art.

KEY WORDS: land art, nature, nature materials, crafting with nature materials

UVOD

Z metodo land art lahko dosežemo marsikateri učni cilj, ne samo pri likovni umetnosti, ampak tudi pri ostalih predmetih.

Z land art metodo:

- krepimo otroško domišljijo, ustvarjalnost, radovednost do raziskovanja in spoznavanja novega,
- metoda poteka v naravi, otroci so na svežem zraku in v gibanju,
- omogoča učenje o naravi, ki nas obdaja: različna drevesa, plodovi, rastline, kamnine, ciklus letnih časov,
- predstavlja aktivnost, ki je kombinacija ustvarjalnosti in učenja hkrati in
- predstavlja igrivo, zabavno raziskovanje narave.

2. NAVODILA ZA VODENJE UČNE URE: LAND ART

2.1. Zakaj Land art?

Land art je metoda s katero spodbudimo otroke k raziskovanju okolja z izbiro in uporabo različnih naravnih materialov. Končni cilj je ustvariti sliko, skulpturo v naravi – umetnino v naravi.

Metoda Land art spodbuja naša čustva in nam pomaga k spoznavanju raznolikosti in lepot naravnega sveta. Otroci izražajo svoj osebni odnos do svojega ustvarjanja, prav tako tudi na ustvarjanje drugih v skupini. Land art zahteva popolnoma drugačen pristop, kot npr. klasično risanje ali slikanje, prav zaradi tega so otroci za ustvarjanje v naravi zelo motivirani.

Slika 1**:** Skupinsko ustvarjanje

2.2. Kako voditi aktivnost Land art?

Za izvajanje aktivnosti, ni potrebno da je mentor umetnik. Nekaj idej za organizacijo aktivnosti:

a) Najprej otrokom razložimo kratka navodila: kaj je land art. Razložimo kaj želimo doseči? Za boljšo motivacijo otrokom pokažemo nekaj fotografij, primerov land art metode. Otrokom poskušamo prikazati čim več primerov, različnih avtorjev. Lahko jim demonstriramo tudi primer land arta, ki smo ga ustvarili sami.

b) Izberite prostor v naravi, kjer je možnost nabiranja različnih naravnih materialov, miren prostor, odmaknjen od ljudi. Izogibajmo se območjem, kjer je veliko živali, kjer bi lahko poteptali rastline in naredili veliko škode. Primerni kraji so: košček gozda, star opuščen kamnolom, obala.

c) Omejimo območje gibanja. Otroke spodbujamo, da uporabljajo pri iskanju naravnih materialov vsa čutila: opazujejo, tipajo, vonjajo, lahko se sprehajajo bosi, se udobno

namestijo. Priporočamo jim, kaj naj nabirajo oz. zbirajo: različne liste, mah, cvetlice, razna semena, jagode, lubje, vejice, blato, pesek, kamenje...razmišljajo o barvi, teksturi, obliki in teži.

Slika 2: Primer land arta

d) Opozorimo, da naj bo zbiranje materialov previdno, poudarek na varnosti, naj ne uničujejo namerno rastlin (npr. ne pulimo rastlin s koreninami). Materiale, ki jih naberejo, lahko združujejo s slino, zvežejo s travo ali vejicami, zapenjajo s trni, jih naslanjajo na kak predmet, jih sestavljajo. Najpreprostejše ideje pogosto pripeljejo do najboljšega rezultata.

e) Zelo pomembna je izbira strani, kam postavimo našo umetnino, tako da umetnina postane del pokrajine in se prekrasno vklopi v del narave (npr. ko sonce posveti v umetnino iz listov – prekrasen efekt).

Slika 3: Land art pri starejših otrocih (8.-9. razred)

f) Ne skrbite, če ne kažejo takojšnjega odziva. Proces raziskovanja je zelo pomemben, tako kot končni izdelek. Nekateri otroci se počutijo, da niso sposobni umetniškega ustvarjanja in niso takoj navdušeni za aktivnost. Zato je najbolje, da delamo v skupinah 2-3 otrok. Otroci med seboj sodelujejo, navdušujejo drug drugega.

g) Ko končamo, si skupaj pogledamo, kaj smo ustvarili. Ogledujemo si umetnine posameznih skupin, oz. se odpravimo na ogled po naravni galeriji. Vsakemu omogočimo, da pripoveduje o svoji umetnini, njegovi inspiraciji, idejah in o tem, kako so jo ustvarjali. Svoje umetnine lahko narišejo na list papirja ali jo fotografirajo za spomin.

h) Aktivnost zaključimo s pogovorom, o odnosu do aktivnosti, ali so zadovoljni kaj so naredili. Vprašanje: ali pustimo umetnine „in situ“ (lat. In positions, Na mestu) ali vrnemo stvari v naravo na prvotno mesto, kjer smo jih nabrali.

Slika 4: Land art - mandale

Najbolj poznan angleški land art umetnik je Andy Goldsworthy, toda so še drugi, ki delajo s podobnim čustvenim pristopom do narave in katerih umetnost demonstrira močno osebno povezanost z okoljem.

3. ZAKLJUČEK

Metoda land art je metoda, ki jo je dobro vključevati v redni del pouka, sploh v prvi triadi. Skoraj vse učne cilje lahko uresničimo v naravi. Primer: otroci ustvarijo kreacijo land art, ob njem si izmislijo zgodbo, jo zapišejo, lahko jo preberejo (slovenski jezik). Učne cilje matematike lahko uresničujemo s štetjem naravnih materialov, s katerimi sestavljamo land art kreacijo.

Ob kreaciji land arta, lahko učenci še zapojejo in zaplešejo (glasbena umetnost), se pogovarjajo.

Avtorica: Mirjana Jesenek Mori, profesorica zgodovine in geografije. Trenutno zaposlena kot pomočnica direktorja za pedagoško področje na CŠOD Škorpijon.

DOŽIVLJANJE GOZDA KOT BIVALNEGA PROSTORA NA MEPI ODPRAVAH

THE EXPERIENCE OF THE FOREST AS A LIVING SPACE ON THE MEPI EXPEDITION

Polonca Kačičnik, prof. bio/gos, Srednja zdravstvena šola Celje,
polonca.kacicnik@gmail.com

POVZETEK

Ob besedi gozd se nam porajajo različne asociacije: drevesa, krošnje, gozdne živali (srna, zajec, lisica, mravlje ...), podrast, gobe. Tako bi verjetno odgovorila velika večina otrok. Tisti, ki živimo z njim in ki nam občasno predstavlja celo naš življenjski prostor, pa razmišljamo veliko širše. Zanima nas, kako bi se lahko navadili živeti in dihati z gozdom, sprejemati vso njegovo veličino in ga spoštovati. Posameznik lahko pridobi znanje le z izkustvenim učenjem takrat, ko ga resnično doživi, čuti in diha z njim. Kadar postane gozd naš občasni življenjski prostor, je potrebno počasno privajanje nanj. Pri tem razvijamo občutek in odgovornost za življenje v gozdu. Začnemo razmišljati o izkušnjah, ki smo jih pridobili ob tem ter adaptacijah na popolnoma drugačno okolje, brez materialnega udobja, kot ga poznamo danes. Ob tem se pojavijo prva vprašanja: Kako se bom naučil živeti v gozdu? Kje bom spal? Kako bom spal? Kako in kje bom hodil na WC? Kako si bom pripravil topel obrok? Kaj potrebujem za preživetje in minimalno udobje? … in še mnoga druga vprašanja, na katera dobimo odgovore le, kadar imamo osebno izkušnjo. Vsi dijaki, ki so vključeni v Mepi program na naši šoli, to izkušnjo imajo. Soočijo se z vsakodnevnimi izzivi, ki jih čakajo na poti. Prebijajo se skozi gozdove, ki jim včasih predstavljajo oviro, sočasno pa tudi izziv do zastavljenega cilja. Predvsem je pomembno opazovanje svojega organizma in odzivnost na nove življenjske razmere. Dijaki bodo dali svoj velik pečat pri tovrstnih ugotovitvah.

Zaključna misel: potrebno se je osredotočiti na cilj, prisluhniti sebi in zaupati vase.

Ključne besede: preživetje, adaptacija, čutiti in prisluhniti gozdu in svojemu telesu

ABSTRACT

At the word forest we have various associations: trees, crown, forest animals (deer, rabbit, fox, ants ...), underground, mushrooms. That's probably how most children will answer. Those who live with him and whom it even represents our living space from time to time, however, are thinking about it much wider. We are interested in how to get used to living and breathing in the forest, accepting all of his greatness and respecting him. An individual can acquire knowledge only through experiential learning when he truly experiences, feels, and breathes with him. When the forest becomes our occasional living space, it is necessary to adapt to it slowly. In doing so, we develop the sense and responsibility for living in the forest. We begin to think about the experiences we have gained in this and adaptations to a completely different environment, without the material comfort, as we know it today. Here are the first questions: How will I learn to live in the forest? Where will I sleep? How can I sleep? How and where will I go to the toilet? How will I prepare a hot meal? What do I need for survival and minimal comfort? ... and many other questions that we only get answers when we have a personal experience. All students involved in the Mepi program at our school have this experience. They face the everyday challenges they are waiting for them on the expedition. They pass through forest, which sometimes represents an obstacle, and at the same time the challenge to the goal. In particular, it is important to observe your body and respond to new living conditions. Students will set their great seal on this kind of findings.

Closing thought: it is necessary to focus on the goal, listen to yourself and trust in yourself.

Keywords: survival, adaptation, feel and listen to the forest and your body

UVOD

Gozd je nepredstavljiva zakladnica narave in izjemno bogat ekosistem. V njem lahko naravo v popolnosti doživimo in se od nje ogromno naučimo. Narava ima velik vpliv na razvoj človeka, saj zagotavlja prostor za gibanje na svežem zraku, učenje in daje možnost za umiritev uma. Gozd tako vpliva na čutila, ki jih skrbno začnemo uporabljati, ko smo umaknjeni od vsakodnevnega hitrega načina življenja in najbolje lahko izklopimo skrbi, kadar se odpravimo sami v naravo in skušamo preusmeriti misli le na mir, ki ga lahko doživimo v gozdu. S predstavitvijo želim prikazati, zakaj tako cenim delo z mladimi izven šolskih klopi. Daje namreč čudovite rezultate, ki jih lahko doživijo le redki posamezniki. Verjamem, da imamo privilegij tisti, ki lahko opazujemo napredek mladih skozi Mepi projekt, skavte, tabornike in mnoge druge programe, ki se izvajajo na prostem. Mladi se v drugačnih pogojih bivanja veliko bolj povežejo med seboj in z naravo, zato dejavnosti stečejo enostavneje in bolj učinkovito.

1. KAKO SE SPOZNAVAMO Z GOZDOM?

Pri vpisu novincev v Mepi program se mi vedno poraja vprašanje, kako se bom lotila dela, da bodo dijaki razumeli in začutili tisto, kar je pomembno zanje. Tu je individualni pristop tako zelo pomemben in z vsakim je potrebno delati drugače. Včasih je v veliko pomoč predznanje iz skavtskih in taborniških odprav, velikokrat pa je najbolje začeti prav brez predznanja. Po predstavitvi programa je najpomembnejši tisti prvi del mentorjeve naloge, in sicer čim prej se odpraviti v gozd in opazovati, kako se dijaki znajdejo zunaj šolskih klopi. Izkušnje kažejo, da so dijaki sprva neverjetno glasni, ne znajo se poslušati, komunikacija je destruktivna, včasih enosmerna. V takšnih primerih je potrebno mlade samo umiriti in jim prisluhniti. Zakaj takšne reakcije, od kod izvirajo te potrebe po potrjevanju v skupini?...Tako steče skozi pogovor prvo

učenje, ki se ga niti ne zavedajo. Ena prvih vaj, ki jih naredim je »PRISLUHNIMO ZVOKOM«. To je zelo preprosta vaja, ki človeka umiri in vzpodbudi, da začne uporabljati vse čute na nezavednem nivoju. Zapremo oči in v mislih štejemo, koliko zvokov slišimo. Takrat je človek sam s sabo, se poveže, prisluhne sebi in se umiri. Nekaterim dijakom je ta vaja bila to sprva zelo neugodna in nepotrebna, vendar se je kasneje izkazalo, da jim je ravno ta vaja tolikokrat pomagala pri izbiri prave poti. Namen vaje je UMIRITEV UMA IN OSREDOTOČENJE NA CILJ. Ugotavljajo, da jih vaja pomiri, jim pomaga, da se lažje zberejo in se pravilno odločijo v ključnih trenutkih.

2. KAKO SE SOOČIMO Z NOVO POSTELJO IN PRIPRAVO OBROKOV?

Nadaljujemo s spoznavanjem naše »nove postelje«, ki običajno ni tako topla in udobna kot doma. Po večkratnih poskusih spanja na trdih in mrzlih tleh kaj kmalu začutijo potrebo po tem, da bi si izboljšali nočni spanec. Iz priloženih slik lahko vidimo, da si pomagajo s podlogami, toplimi spalkami ...

Foto: P. Kačičnik

Včasih pa dijakom predstavlja izziv spati pod tisočerimi zvezdicami. Postavijo si šotor vendar, ne spijo v njem, ampak se odločijo, da noč preživijo kar se da v stiku z naravo. Kot sami pravijo, zadihajo z naravo in jo začutijo v vsej svoji veličini.

Foto: P. Kačičnik

Življenje v gozdu pa zahteva tudi pripravo toplih obrokov, ki so še tako pomembni pri fizičnem naporu. Dijaki si znajo pripraviti topel obrok, racionalno ravnati z uporabo pitne vode, ki je na odpravi v gozdu ni na pretek in dostikrat predstavlja težavo.

V največje veselje mi je gledati nasmejane obraze, ko si po celodnevni hoji privoščijo topel obrok in ga z velikim užitkom pojedo. Takrat v njihovih očeh zaznam izredno zadovoljstvo po zagotavljanju osnovnih življenjskih potreb, po hrani. Sledi pospravljanje in počitek po obroku. Mentorji skušamo mladim pomagati s čim več življenjskimi nasveti in naslednji se mi zdi velikega pomena: ljudje smo individuumi, različno odreagiramo, poslušajte svoje telo in mu dajte to, kar potrebuje. Skozi odprave se naučijo, kako zagotavljajo potrebe organizma pri fizičnem naporu in kako se telo obnaša v različnih situacijah. Prva pomoč pri žuljih je na dnevnem redu. Pomembno se mi zdi, da na pripravah doživijo padce, ker se od tega najbolje izkustveno naučijo, kako naslednjič narediti bolje. Redni mesečni kontakti s skupino in povezovanje znotraj nje daje dobre rezultate.

Foto: P.Kačičnik (zgornja in spodnja fotografija)

3. DOŽIVLJANJE NAŠIH DIJAKOV NA ODPRAVI IN NJIHOVE IZPOVEDI

ANJA RAJGL

Najhujši trenutki so tik pred odpravo, ko se sprašuješ, kako boš svojo dnevno rutino prenesel v naravo. Ko se prvič podaš na pot, hitro ugotoviš, da imaš več, kot si misliš (v smislu udobja). Ciljam predvsem na toplo hrano, mehko posteljo in pa seveda na stranišče. Slednje je bil velik izziv za vsakega izmed nas, sedaj pa se mi zdi to nekaj najbolj normalnega in temu ne posvečam nobene posebne pozornosti. Vse je stvar adaptacije. V kolikor imaš "odprto glavo" in si pripravljen na izzive, se hitro privadiš na življenje izven civilizacije. Zame je bil najbolj čudovit trenutek, ko sem prvič našla povezavo sama s seboj. V gozdu, naravi nisem nikoli sama, čeprav slišim ptičje petje, šumenje listov in brbotanje deroče vode, me vse to sprošča in pomiri. Takrat se umirijo moje misli in prisluhnem sebi. V gozdu nismo vezani na čas, uro. To ima v času, v katerem se vse stvari odvijajo tako zelo hitro, neprecenljivo

vrednost. Priložnost imaš zares slišati svoje telo. Kadar si lačen na poti, se ustaviš in si pripraviš nekaj »za pod zob«. Si mogoče utrujen? Ni problema, uležiš se na travo, poslušaj čričke in čez pol ure si ponovno na poti. Zame osebno je to čar bivanja v naravi, da se prilagajaš potrebam svojega telesa v danem trenutku in ne potrebuješ tega prelagati na popoldne, jutri, čez vikend. Vse to ti omogoča, da vidiš srečo v majhnih stvareh, ko je vrhunec tvojega dneva spanje pod tisočerimi zvezdami, obkrožajo pa te svetleče kresničke. Tako spoznaš, kako čudovita je narava in se spomniš, da je to potrebno ohranjati. S tem se lahko ustvari čudovito sožitje med človekom in naravo, če le začnemo ceniti, to kar imamo in od česar se čedalje bolj oddaljujemo. Upam, da se čim več mladih vključi v naš program in skozi naravo najde pot do samega sebe. Če se naučiš prisluhniti notranjem glasu, boš lažje in samozavestnejše premagoval izzive.

IZAK KANJIR

Gozd, narava, svež zrak. Zelenje povsod, kamor se obrneš. Ko stopim v gozd, me spremljajo nepopisni občutki sreče, radosti ter zadovoljstva. Že od malih nog sem rad zahajal v gozd in z navdušenjem občudoval mogočna drevesa, pri skavtih pa sem se z naravo še bolj povezal. Živo se spominjam dne, ko sva prvič s sosedom sama odšla v gozd in v njem tudi prespala, zakurila sva ogenj in uživala v prečudovitem okolju. Ker sva bila stara 9 let, sva pozabila toaletni papir, zato je bilo potrebno improvizirati pri veliki potrebi v naravi. Ko prvič sam preživiš noč v temnem gozdu, te je seveda strah. S pomočjo svetilke in v družbi svojega najboljšega prijatelja pa sem ta strah z lahkoto premagal. Veščine za preživetje v naravi sem večinoma pridobil pri skavtih, kjer sem že 11. leto, nekaj pa tudi pri Mepi projektu ter preko televizije ob gledanju Bear Gryllsa. To so res nepozabni trenutki, ki jih preživljam s prijatelji. Gozd je res nekaj posebnega, spokojnega. Ko poslušam žvrgolenje ptic, čutim pri srcu toplino. Menim, da bi si vsak dan morali vzeti deset minut zase in oditi na sprehod v gozd ter se tako sprostiti in pozabiti na vse težave, s katerimi se soočamo.

FAZLI GASHI

Gozd, prostor, v katerem čutim nekaj, česar nikjer drugje ne in kjer moja duša najde izhod od monotonega vsakdanjika. Rekel bi, da sem najsrečnejši človek, ker sem na MEPI odpravah imel priložnost začutiti gozd. Premalo je besed, ki bi opisale občutek, ko sem ob dveh zjutraj ležal sredi travnika v gozdu, ko je zvok avtomobilov nadomestil veter, ki se je ovijal okoli dreves in listov. Hkrati pa sem začutil prijetno in sladko ptičje žvrgolenje, ki mi je pomagalo zaspati ob pogledu na zvezdnato nebo. Zajel sem globok dih in v pljučih sem čutil svež in čist zrak. Ta trenutek se je ustavil čas ... Začutil sem mir in močno pozitivno energijo globoko v sebi. Začutil sem gozd in za trenutek se mi je zdelo, da sem zadihal in zaživel z njim. Zbistril se mi je um. Kljub močni utrujenosti sem dobil veliko energije za naslednji dan za nadaljevanje poti. Po končanih odpravah imam občutek, da sem obrnil nov list v svojem življenju. Premagal sem izzive, za katere si nisem nikoli mislil, da jih bom. Gozd ti da priložnost, da se naučiš živeti v razmerah, ki so večini ljudi tuje ali nesprejemljive (npr. uporaba "WC-ja", priprava toplega obroka glede na okoliščine). Naučiš se reagirati ob nepričakovanih izzivih, ki se ti pripetijo na poti. Po vseh teh ciljih in izzivih, ki sem si jih zastavil in opravil, sem se vrnil v vsakdanje življenje zrelejši in pogumenjši, svojim ciljem nasproti.

METKA LUSKAR

Zvokov narave, kot so šumenje listja, petje ptic, šum potoka in drugih naravnih dragocenosti se je lahko hitro navaditi. Priznam, potrebuješ kar nekaj zagona in motivacije, da se odpraviš v naravno za nekaj dni, si tam poiščeš prostor, kjer si boš pripravil prenočišče, še prej pa prehodiš nekaj kilometrov in ur poti, a s skupnimi močmi ekipe in mentorjev se to da doseči,

to sem sama sebi dokazala. Sam začetek se mi na glavni odpravi sploh ni zdel težak, bivanje v gozdu sem že izkusila in me tega ni bilo strah. Izkušnje posameznikov pravijo, vsaka odprava je novo doživetje, nove ovire so nova spoznanja. Pomanjkanje vode sem imela ves čas v mislih. Varčevati s pitno vodo si v današnjem času sploh ne predstavljam, ko pa se znajdeš sredi gozda, na vrhu hriba, ne veš, kje se nahajaš, je to edina misel, ki ti takrat roji po glavi. Čeprav me narava, gozd zelo sprošča, sem v trenutkih tudi vznemirjena. Ni pa voda edina težava. Hrano, ki si jo razporediš na nekaj dni in jo skupaj z ekipo pripraviš brez moderne kuhinjske opreme, ni tako preprosto, vendar lahko vse realiziraš, če imaš cilj. Seveda, lačni nismo bili nikoli! Ob koncu dneva si vsak zaželi počitek, ki v takšnem okolju kljub trdim tlom in še kakšni drugi nevšečnosti, ki je doma v domači postelji nisem vajena, več kot prija. Zvok čričkov in pogled na kakšno srno, ki se znajde v bližini se ne more primerjati z ničimer. Odklop od vsakdanjega ritma življenja in skok v naravo bi moral postati rutina vsakega mladostnika. Pridružite se nam. Ne bo vam žal!

KATJA RUŽIČ

Petje ptic, rahel zvok vetra in šumenje odpadlih list dreves na koreninastih tleh, ter težki pohodniški čevlji so ustvarjali edini zvok, ki ga je bilo slišati v naravi. Tu je povsem drugače kot v mestu, kjer je noč in dan slišati hrup avtomobilov in ljudi. Ko si v naravi, te ta tišina pomirja, ti zbistri misli. A si tudi soočen z malo manj prijetnimi stvarmi, npr. kako bom preživel naslednje dni v gozdu. Sprva so neprijetni občutki, vendar menim, da se hitro navadiš, saj nimaš niti druge izbire na dvodnevni poti. »Prva pomoč« so vlažilni robčki in zobna ščetka in le malo vode. Vedno je prisoten strah, da bi vode zmanjkalo. Kljub neprijetnostim, da v naravi ni kopalnice, tople postelje, kuhinje ..., pa vse to prispeva k povezanosti z okolico. Naravo bolj razumeš, občuduješ in opaziš majhne stvari. Sončni žarki, ki skozi dan pronicajo skozi listje dreves, se kmalu poslovijo v prečudovito zvezdnato noč. Slišati je le čričke in žvižgajoč veter. S težavo zaspimo na trdih tleh in se zjutraj prebudimo v mrzel hlad jutranje rose, vendar nas zgodnje žvrgolenje ptic in topli jutranji žarki prebudijo in motivirajo za nov dan. Narava ti pomaga, da poiščeš svoj notranji glas in se hkrati povežeš z ljudmi okoli sebe, izkusiš tudi neverjetno izkušnjo občudovanja in bivanja v njeni veličini brez elektrike, trgovin, pitne vode, kjer si sam s sabo in s svojimi prijatelji.

4. ZAKLJUČEK IN UGOTOVITVE

Ugotavljam, da dijaki potrebujejo neverjetno veliko vzpodbud in usmeritev pri postavljanju ciljev. Ko cilj prepoznajo, začutijo, mu morajo slediti. Osredotočijo se nanj in kar je najpomembnejše, da izkušnjo prenesejo v vsakdanje življenje. Naučijo se sprejemati pozitivno in negativno kritiko na konstruktiven način. Ozavestijo probleme, ki jih občutijo in se o njih znajo pogovarjati. Vrh dogajanja so odprave. Potrebno je opraviti poskusno odpravo, da preverimo, ali so sposobni in zreli za nadaljevanje v projektu, opraviti je potrebno tudi kvalifikacijsko odpravo. Velik poudarek je na izgradnji tima. Vemo, da bo le pozitivna energija motivirala skupino v najbolj kriznih trenutkih, da bo premagala ovire in sledila k cilju. Poskusna odprava je prva idealna možnost, da dijaki spoznajo sebe in člane ekipe v celoti. Kadar stvari tečejo kot po maslu potem, ni težko ostati pozitiven. Problem se pojavi takrat, ko se pojavijo tudi ovire na poti (megla, dež, mraz, lakota, žeja, žulji, utrujenost ...). Takrat se najbolje opazi, kako je skupina homogena in sposobna premagovati ovire. Nemalokrat se pojavijo solze, v njihovih glavah vprašanja: Ali je meni tega treba? ... Le izkustveno učenje jih lahko popelje, da stopijo stopničko višje v življenju. Eni odnehajo, tako kot v vsakodnevnem življenju, »vržejo puško v koruzo«, zdi se jim preveč, drugi vztrajajo na svoji poti, kar jih naredi močne in jih utrdi ter pripravi za življenje. Po končani odpravi

nastopi občutek zmagoslavja, močnejši so, obrazi jim sijejo od radosti, včasih pritečejo tudi solze sreče. Izrednega pomena je evalvacija takoj po odpravi, da ozavestijo segmente, ki jih morajo dopolniti in izboljšati, tako na odpravi in seveda v njihovem življenju.
Osrečuje me, da lahko delam s tako posebnimi mladimi ljudmi in gledam svojem napredke, osebno rast, zadovoljstvo in uspehe na njihovi poti.

5. LITERATURA:

V pripevku in na predstavitvi sem uporabljala zgolj spoznanja in štiriletna opazovanja pri delu z dijaki v Mepi projektu. Ker v okviru projekta razvijamo sposobnosti izražanja svojih občutij in zaznav ter imamo dnevne evalvacije, so k nastanku tega prispevka prispevali svoj pečat tudi dijaki, ki so vključeni v projekt.

Kratka predstavitev avtorja

Avtorica tega prispevka sem Polonca Kačičnik, rojena 8.5.1975 v Celju. Diplomirala sem leta 2001, na Pedagoški fakulteti, smer biologija in gospodinjstvo. Zaposlena sem na Srednji zdravstveni šoli od leta 2002 v Celju. Področja, ki me zanimajo, je delo z mladimi na prostem, v naravi, gibanje in šport, ustvarjanje, konstruktivni pogovori z mladimi in pomoč v ključnih trenutkih življenja ter duhovna in osebnostna rast.

OKOLJEVARSTVENE ZGODBE IN PRIPOVEDOVANJE ZGODB KOT ORODJE ZA SPLETANJE PRISTNEGA STIKA Z NARAVNIM SVETOM

ENVIRONMENTAL STORIES AND STORYTELLING AS A TOOL FOR MAKING CONNECTION WITH THE NATURAL WORLD

Špela Kaplja, Društvo za poglobljeno ekologijo Terra Anima,
kapljaspela@gmail.com

POVZETEK

Gozd je učilnica Življenja, ključnega pomena za otroški razvoj. Kljub premnogim pozitivnim učinkom, ki ga ima gozd na otroke, pa žal opažam, da je površinskost še vedno prisotna v načinu kako otroci dojemajo gozd oz. naravni svet v širšem pomenu - ta ostaja na razumski ravni iz katere ne morejo splesti globlje vezi. Da bi otroci lahko poglobili svoj odnos z naravo, jo morajo najprej spoznati kot živo bitje, obenem pa spoznati sebe kot enakovreden del nje. Šele tako lahko zares dojamejo vse-prepletenost naravnega sveta in svoj pomen v tej živi matrici sveta. Da je narava živa otroci razumejo - saj vendar raste, cveti, teče in se plazi. Kako pa doseči, da bi otroci razumeli, da je narava živa - z občutki in zavestjo?

Pripovedovanje zgodb je izjemno orodje, vendar ne vseh. Klasične basni in ljudske pripovedke živalim mnogokrat pripisujejo negativne lastnosti, ki izhajajo predvsem iz človeškega strahu do njih ter kot take v otrocih vzbujajo strah do živali. Rešitev so naravovarstvene zgodbe, ki v otrocih vzbujajo navdušenje, zanimanje in spoštovanje.

Zgodbe poglobljene ekologije temeljijo na modrosti starih ljudstev, bioloških in sociobioloških značilnostih ter na intuitivnem zaznavanju. Vse to se skupaj sestavi v unikatno zgodbo, ki pelje otroke v srčno inteligenco, v njih prebuja empatijo in jim omogoča, da spletejo pristen odnos z naravo in njenimi bitji. Odnos, ki temelji na prijaznosti, sodelovanju in spoštovanju, ne pa več na strahu ali prevladi.

Ključne besede: Odnos z naravo, pripovedovanje v gozdu, umiritev, naravno učenje, prebujanje ustvarjalnosti

SUMMARY

Forest is the living classroom of Life which plays the vital role in child's development. Considering the many positive benefits of forest, I notice that superficiality is still present in the way the children perceive forest or natural world in the broader sense. Their perception remains on the mental level from which they can not form a deeper relationship with the natural world. For children to be able to form that relationship it is crucial to understand nature as a living entity and, of course, recognise themselves as equal part of it. Only then will they be able to truly comprehend the concept of all intertwines in natural world and their role in the matrix of the living world. Children understand that nature is alive, it grows, blossoms, runs and crawls, right? But how to make them understand that nature is alive - with feelings and consciousness?

Storytelling is a great tool in achieving that, though not all stories achieve the goal. In quite a lot of classic tales animals are given negative characteristics, which are mostly the product of human based fear towards them. Those tales are not inspiring for children, contrary, they plant fear or prejudice for animals and other forest beings in the children hearts. The true solution are conservational stories, which induce enthusiasm and respect in children hearts.

Unique deep ecology stories are based on old lore, biological, sociobiological characteristics and intuitive perception. They help bring on the heart awareness in children, evoke empathy and helps them to form a true relationship with nature and her beings. This relationship is based on kindness, friendship, cooperation and respect, instead of fear or dominion.

Ključne besede: Okoljevarstvene zgodbe, poglobljena ekologija, pripovedovanje zgodb, pristni stik z naravo

Key words: Connection with nature, deep ecology, environmental stories, storytelling

UVOD

Gozd je učilnica Življenja, ključnega pomena za otroški razvoj. Kljub premnogim pozitivnim učinkom, ki ga ima gozd na otroke, pa žal opažam, da je površinskost še vedno prisotna v načinu kako otroci dojemajo gozd oz. naravni svet v širšem pomenu - ta ostaja na razumski ravni iz katere ne morejo splesti globlje vezi. Prispevek predstavlja naravovarstvene zgodbe, pripovedovanje in pisanje le teh v gozdu, kot izjemno učinkovito orodje za približevanje naravnega sveta otrokom.

1. ODTUJENOST OD NARAVNEGA SVETA

Sodobni svet se je z tehnološkim razvojem, intelektualizacijo in virtualnim svetom odtujil od naravnega sveta. Z razvojem tehnologije se je človeštvo dvignilo v vladavino razuma, ki si je naravo podjarmil in jo začel uporabljati le še v svoje namene. Skupaj z spremenjenim odnosom do narave se je drastično spremenil tudi način življenja, ki se je v sedanjem času kaže na vseh ravneh človeškega obstoja - telesnem, čustvenem in duševnem. Kakšen vpliv ima odrezanost od narave na otroke je v knjigi Last child in the woods, predstavil Richard Louv. Motnja pomanjkanja narave (v izvirniku Nature deficit disorder) je postala izraz o katerem se je začelo na glas govoriti - prav tako o telesnih in vedenjskih motnjah, ki jih pomanjkanje časa v naravi povzroča otrokom. Od takrat se je ogromno spremenilo, pozitivni vplivi časa preživetega v naravi na otroke so splošno znani, iniciativ, tako znotraj izobraževalnih ter vzgojnih inštitucij, kot tudi zunaj njih, pa je vse več.

Gozd vsekakor je učilnica Življenja, ključnega pomena za otroški razvoj. Kljub premnogim pozitivnim učinkom, ki ga ima gozd na otroke, pa žal opažam, da je površinskost še vedno prisotna v načinu kako otroci dojemajo gozd oz. naravni svet v širšem pomenu - ta ostaja na razumski ravni iz katere ne morejo splesti globlje vezi. Da bi otroci lahko poglobili svoj odnos z naravo, jo morajo najprej spoznati kot živo bitje, obenem pa spoznati sebe kot enakovreden del nje. Šele tako lahko zares dojamejo vse-prepletenost naravnega sveta in svoj pomen v tej živi matrici sveta. In šele takrat lahko spletejo odnos z njo.

Da je narava živa otroci razumejo - saj vendar raste, cveti, teče in se plazi. Kako pa doseči, da bi otroci razumeli, da je narava živa - z občutki in zavestjo? Da jo spoznajo kot bitje s katerim lahko spletejo enakovreden odnos?

2. ZGODBE IN PRIPOVEDOVANJE ZGODB

Izjemno orodje so zgodbe in pripovedovanje, vendar pa ne vseh. Mnoge klasične basni in ljudske pripovedke živalim mnogokrat pripisujejo negativne lastnosti, ki izhajajo predvsem iz človeškega strahu do njih ter kot take v otrocih vzbujajo strah do živali. Rešitev so naravovarstvene zgodbe, ki v otrocih vzbujajo navdušenje, zanimanje in spoštovanje. Zgodbe, ki jih pišem, pripovedujem in uporabljam pri delu z otroci, so zgodbe poglobljene ekologije in temeljijo na modrosti starih ljudstev, bioloških in sociobioloških značilnostih ter na intuitivnem zaznavanju. Vse to se skupaj sestavi v unikatno zgodbo, ki pelje otroke v srčno inteligenco, v njih prebuja empatijo in jim omogoča, da spletejo pristen odnos z naravo in njenimi bitji. Odnos, ki temelji na prijaznosti, sodelovanju in spoštovanju, ne pa več na strahu ali prevladi.

Pripovedovanje zgodb o naravi, v naravi je nadvse učinkovito orodje. Pripovedovanje namreč spodbuja delovanje iz instinktivnega, "animalističnega" uma, kateri je zaradi uporabe virtualnih vsebin utišan. Pripovedovalec poleg glasu uporablja vizualne in neverbalne iztočnice, moč prizorišča, podaja slike in s pripovedovanjem angažira celotno poslušalčevo bit. (Tamarack Song, 2016)

Dejansko pripovedovanje seže direktno v srce in prebudi vse druge čute. Otroci, ki so sicer vajeni vizualnih vsebin, ki jim narekujejo zgodbo, so zdaj postavljeni v vlogo, kjer si sami rišejo svoje notranje slike, kar je najučinkovitejši način za prebujanje ustvarjalnosti in krepitve stika z notranjim svetom. Poleg vsega tega poslušanje zgodbe umiri otroke, zgodba je čarobno orodje, ki ustavi čas in otroke premakne v drugačno zavedanje iz katerega so sposobni naravo dojemati globlje in z njo spletati pristne stike.

3. PRIPOVEDOVANJA ZGODBE V GOZDU

Aktivnost, ki jo predstavljam sem izvajala z otroci v okviru projekta Gozdna knjiga, po katerem je izšla tudi istoimenska knjiga oz. priročnik (Gozdna knjiga, Špela Kaplja).

Projekt Gozdna knjiga je bil cikel delavnic v gozdu Blata-Mlake, izveden pod okriljem Društva za poglobljeno ekologijo Terra Anima in mentorice Špele Kaplja. V njem je skupina mladih od 7. - 16. leta spoznavala ta edinstveni ekosistem, še več, tekom njih so preko izkustev, doživetij in umetniškega ustvarjanja so spletli pristno vez s tem čudovitim blatnim kraljestvom. Mladi so s projektom dobili priložnost uporabiti svojo ustvarjalnost za zaščito naravnega okolja, kar jim je pomenilo izjemno veliko. Njihovi prispevke so objavljeni v knjigi, skupaj z aktivnostmi, ki smo jih izvajali. Takih projektov si želimo še veliko, saj je globoko spoznavanje z lokalnim okoljem, globok občutek pripadnosti, ki pride z njim ter poleg tega še priložnost, da otroci nekaj naredijo zanj, edinstvena priložnost za mlade.

Aktivnost poteka v gozdu, ob izbranem bukovem drevesu, v naslednjem vrstnem redu:

A. Predstavitev dreves

B. Pripovedovanje zgodbe

C. Kreativno pisanje

A. PREDSTAVITEV DREVESA - BUKEV

Otroke povabimo v zavetje bukve, še preden jih posedemo v krog za zgodbo, pa jim predstavimo to drevo. Povemo jim, da je bukev drevo, ki doseže višino 30 metrov, s svojo rastjo, košato krošnjo in obokom, ki ga tvori pa je včasih navdihovala arhitekte katedral. Ima srebrno lubje in doseže častitljivo starost do 300 let, botanično spada v isto družino kot hrast. V verovanjih poganskih ljudstev je bil hrast kralj gozda, bukev pa njegova kraljica. Ponekod so bukev zaradi njene veličastne pojave naslavljali s častnim nazivom MATI GOZDOV. Kot vsaka ljubeča mati tudi bukev poskrbi za svoje otroke in jeseni obilno obrodi. Z njenimi trirobi bleščeče rjavimi plodovi, imenovani žir, se prehranjujejo gozdne živali, uporablja pa se tudi kot krma za domače živali. Včasih so odpadli žir uporabljali tudi ljudje - iz njega so pridobivali okusno jedilno olje. V obdobjih hude lakote pa so iz njega delali tudi moko. Če ste v gozdu zgodaj spomladi, lahko otrokom pokažete, kako velika bukev počaka, da mlade bukve dobijo dovolj sonca in poženejo liste, šele potem one poženejo svoje. Bukve so znane tudi po svoji skrbi za druge pripadnike svoje vrste. Pomagajo bolnim in se zelo težko poslovijo od umrlih. Avtor knjige Skrivnostno življenje dreves, Peter Wohlleben, jih primerja s čredo slonov, ki tudi močno žaluje za umrlimi. Bukve se od posekanega, umrlega drevesa težko poslovijo. Povežejo se s koreninskim sistemom in posekanemu drevesu začnejo dovajati hrano. Iz hloda tako začne pogosto poganjati. Zelo rade rastejo v tesnem, gostem objemu. V nasprotju z gozdarskim in darvinističnim pogledom, ki temelji na boju za prevlado, se biomasa in plodnost bukev, ki rastejo v tesnih skupinah večata. Bukve so pravične, po zakonu uravnotežene pravičnosti si s pomočjo sodelavk gliv, porazdelijo hranila. Tiste, ki rastejo na bogatejših tleh, odstopijo hranila tistim, ki živijo bolj na revnih tleh in tako poskrbijo, da v bukovih gozdovih ni bogatih in revnih. Bukev je povezana z modrostjo, učenostjo in znanjem - predvsem znanjem iz knjig, kajti listi prvih knjig so bili pridobljeni iz tankih plasti bukovega lesa. To nam potrjuje tudi etimologija nekaterih besed: Stari slovenski izrazi za knjigo so “bukve, bukle”, nemška beseda za bukev je “Buche”, za knjigo pa “Buch”. Švedi imajo za knjigo in bukev enak izraz: “bok”. Še nekaj kar lahko opazujete, če ste z otroci v gozdu zgodaj spomladi - pokažite jim najmlajše poganjke dreves, ki spominjajo na zelene zvezke. Takrat jim lahko poveste o starodavni povezavi bukve z modrostjo in pisano besedo, ki so jo poznala stara ljudstva.

Zatem otroke povabimo, da se posedejo po tleh in prisluhnejo zgodbi. Za predstavitev bukve uporabljam svojo avtorsko zgodbo.

B. PRIPOVEDOVANJE ZGODBE

ZGODBA ZA BUKEV

(Avtorica: Špela Kaplja)

Nekoč pred davnimi časi je bilo kraljestvo. Obdano je bilo s širnim in mogočnim bukovim gozdom. Na griču, na sredi kraljestva, pa je stal dvorec. V njem sta srečno živela mlado poročena kralj in kraljica. Kraljica je pod svojim srcem nosila novo življenje in le še vprašanje dni je bilo, kdaj bo bitjece prišlo na svet.

Ko je prišel veliki dan je bil ves dvorec v velikem pričakovanju. To se je iz ure v uro stopnjevalo in postajalo vse bolj gosto - kot nebo zunaj, na katerem so se kot črna prerokba, začeli zgrinjati temni oblaki. Porod se je zapletel. V sobi, kjer je rojevala mlada kraljica, je kralj zaskrbljeno čepel v kotu, medtem, ko so ji zdravilke pomagale. Ko je strela presekala črnino noči, je kraljica omagala, še prej pa je malo bitjece z jokom naznanilo svoj prihod na svet. Klečečemu na tleh, so kralju v naročje položili malo dete, princesko. Zalil jo je s solzami

žalosti za ljubljeno kraljico in solzami sreče nad novi bitjecem. Dnevi so tekli, na dvorcu pa ni bilo več, kot je bilo prej. Nasprotno.

Mala princeska je rasla, vse dneve pa je preživljala v svoji sobi. Njenih mladih lic se še ni dotaknilo sonce in njenih ušes še ni pobožala pesem ptic. Zakaj malo deklico je bilo strah sveta, čim se ji je kdorkoli približal, je stisnjena v kot, začela neustavljivo trepetati. Kralj je sivel od žalosti in skrbi, ker pa bi naredil vse, da bi pomagal princeski, je dal napisati razpis.

Sklical je vse, zdravilke, čarovnice, še zabavljače! Vsakemu, ki bi pomagal princeski, je obljubil veliko nagrado. Ob zvoku grajske trobente so sli odjahali svet. Kraljev klic na pomoč so polepili po drevesih, hišah in osamelih vaseh. Kmalu so se začeli zgrinjati: zdravilke, čarovnice, zabavljači in vmes tudi kakšni mazači. Uspelo ni nikomur, zakaj dlje kot koraka v sobo ni zmogel nihče. Mlada princeska se je prestrašena stisnila v kot in se neustavljivo tresla. Kralj se je obupano sesedel v svoj stol ter zaprl vrata v dvorec in svoje upajoče srce. Dnevi so minevali v tišini.

Medtem pa se je od svoje najdražje Bukve, na potep odpravil škrat. Veselo je skakljal po gozdu, ko je čisto na robu gozda, nekaj pritegnilo njegovo pozornost. Bil je letak na drevesu, spran od dežja in rumenkast od dni, ki so minili, a vseeno, nekaj besed se je še dalo prebrati…Kralj…pomoč…prestrašeni princeski…Kot bi mignil je škrat stekel k svoji Bukvi. Ta ga je kot vedno pričakala z nasmehom. Nežno je obrisala vznemirjeno rdečico z lic in mu rekla naj le pove. In res je škrat hitel pripovedovati o tem, da princeska potrebuje pomoč, da je prestrašena in da ji Bukev gotovo lahko pomaga. Spet se mu je ljubeče nasmehnila, svojemu srčnemu in pogumnemu škratu, velika Bukev.

“Poslušaj. Ko bo sonce začelo zahajati in bo moja krošnja bakreno zažarela, začni nabirati suho zlato listje s tal in iz njih spleti ogrinjalo.”

Škrat je pozorno čakal sonce, v trenutku, ko se je začelo poslavljati od dneva in je bakreno obarvalo krošnjo bukve, je škrat začel nabirati liste. Počasi in previdno jih je nabiral ter pletel, Bukev pa je medtem ves čas prepevala najbolj sladko uspavanko kar si jih more svet predstavljati. Vso noč je pletel, mali škrat. In Bukev je vso noč prepevala. Ko se je zjutraj prebudilo sonce in zlato rumeno obarvalo krošnjo Bukve, si je škrat oprtal ogrinjalo in se odpravil na pot.

Pogumno je prišel na dvor in potrkal na težka grajska vrata. Se še pogumneje zagledal v veliko postavo nad njem in povedal, da je prišel na pomoč mladi princeski. Peljali so ga h kralju, ki je kot ponavadi sedel za mizo v svoji sobi. Ta se je z utrujenim pogledom zazrl v škrata in ga vprašal kaj hoče.

“Pomoč imam za vašo hči.” je rekel škrat. “Pustite mi, da ji pomagam, prosim.”

Sicer že obupani kralj, se ni mogel upreti srčni predanosti malega škrata.

“Pojdi.” mu je rekel in z roko pokazal smer princeskine sobe.

Škrat je sobo hitro našel, odprl vrata le toliko, da je skoznje potisnil ogrinjalo, potem pa se je s srcem polnim zaupanja, usedel na tla hodnika. Čakal je. Minevale so ure, deklica v sobi pa je se vse bolj približevala skrivnostnemu zlato-rjavemu ogrinjalu sredi sobe. Nekaj je bilo na njem, neka čisto posebna toplina, ki je sevala iz njega in klicala deklico bližje. Kmalu se ni mogla več upirati, stegnila je roke proti ogrinjalu in se ogrnila z njim. Take topline, take ljubeznivosti deklica ni čutila še nikoli. Bilo je kot bi se prvič v življenju znašla v materinem objemu. Tako varno, tako ljubljeno se je počutila in tako močni so bili ti občutki, da je začela jokati. Ko je kralj slišal njen jok, je vzrojil. Da je naredil še slabše, je vpil na škrata in ga dal

zaprti v temne, hladne grajske ječe. Tudi tam se je škrat ,poln zaupanja, mirno usedel in čakal…

Zakaj solze, ki jih je točila mlada princeska, niso bile solze, ki lomijo srce. Bile so solze, ki ga celijo. In ko so odtekle, se je deklica dvignila s tal. Še vedno odeta v ogrinjalo, Bukve, je prvič v življenju odstrla zavese. Pogumno odprla okno. Prvič je začutila dotik sonca na koži, prvič je njena ušesa pobožala pesem ptic. Presrečna je stekla ven iz sobe, po hodniku in stopnišču do očeta, ki je, kot vedno, sključen sivo sedel za mizo v svoji sobi. Ko mu je skočila v naročje ni mogel verjeti. Solze sreče so oživile njegove motne oči, med vriskanjem pa je zavpil:

“Škrat, rešite škrata!”

Kar z princesko v naročju je stekel v grajsko ječo, odklenil vrata in spustil škrata na prostost. Pred njega je padel na kolena, ga prosil odpuščanja in ga spraševal kako naj mu poplača zato, ker je rešil njegovo hči.

“Ah dragi kralj, veste, mi nismo za materialne dobrine. Nič nočem, edino kar lahko storite je, da se s hvaležnostjo zavedate gozdov, velikih Bukev in vsega drugega življenja v njih. Čuvajte jih in spoštujte, to je vse. Ah ja, pa domov me spustite, strašno že pogrešam svojo Bukev.”

Res se je škrat poslovil, Bukev ga je že pričakovala z zavetjem polnim radovednosti in ponosna prisluhnila škratovi zgodbi.

Princeska je rasla in barvala stene dvorca s svojim smehom. Ko je prišel čas za šolske klopi je očetu izrazila željo.

“Dragi oče, veš željo imam. Prišel je čas mojega šolanja in želim se učiti od Bukve. Ona je tista, ki me je pozdravila in rada bi se učila njene modrosti. Prosim oče, rada bi se učila v naravi, v gozdu, pri Bukvi.”

Seveda je oče ugodil njeni želji in princeska je rasla in se učila v gozdu. Ko je prišel čas je prevzela prestol in postala kraljica. Daleč naokoli je bila poznana po svoji toplini, ljubeznivosti in pravičnosti. Nikoli se ni nehala posvetovati z Bukvami, ki so jo vzgajale in njeno kraljestvo je buhtečo cvetelo - v sožitju človeškega in naravnega sveta, ki sodelovala in si pomagala.

C. KREATIVNO PISANJE

Pripravimo dva naslova, saj otroci potrebujemo okvir za pisanje. Oba naslova povzemata kvalitete bukve, katere so otroci spoznali preko predstavitve drevesa in jih močno poglobili preko poslušanja zgodbe. Naslova, ki sem jih uporabila:

- Varno ogrinjalo
- Čisto navaden dan v gozdni šoli

Otroke razdelimo v skupine po tri in jim prepustimo žrebanje naslova. Zatem sledi aktivnost kreativnega pisanja, otrokom za pisanje zgodbe pustim vsaj pol ure. Zelo lepo je, če si lahko po koncu pisanja z otroci vzamemo čas in jim damo priložnost, da svojo zgodbo preberejo ali celo kar povejo pod okriljem bukovega drevesa. To je ključnega pomena za zaključek aktivnosti.

ZAKLJUČEK

“Pripovedovanje zgodb nam ponuja val podob in čustev, ki nas vračajo k našemu najvišjemu in najglobljemu jazu. Tam se spomnimo kaj pomeni biti človek, ki živi v sozvočju in v sožitju s svetom okoli sebe.” (Terry Tempest Williams, 2007)

Poleg poslušanja zgodb, ki otrokom omogoča globoko učenje, ima učenje poslušanja in pripovedovanja zgodb za otroke še drugo, prav tako pomembno kvaliteto - to je učenje globokega poslušanja. Tega otroci razvijajo preko poslušanja zgodb in časa v naravi, ki budi njihove čute. Le-ta je ključnega pomena za otroke saj se preko njega naučijo zaznavati svet znotraj sebe, naravni svet zunaj sebe in se tako razvijati v polne, odgovorne posameznike, sposobne komunikacije in zdravega vodenja. Pripovedovanje zgodb je tako aktivnost naravnega učenja, umiritve pozornosti, spletanja stika z naravnim svetom in razvoja celovite, zdrave osebnosti.

LITERATURA

Abram., D., 2010, Becoming Animal, Vintage Books

Ažman, M., 2011, Simbolni pomen dreves, Terra Anima.

Dostopno na: www.terraanima.si

Gersie, A., Schieffelin, N., E., Collison, C, Cree, J., 2014, Storytelling for a greener world, Hawthorn Press

Kaplja, Š., 2017, Gozdna knjiga, Društvo za poglobljeno ekologijo Terra Anima

Louv, R., 2008, Last child in the woods, Algonquin Books

Song, T. , 2016, Becoming Nature, Bear Publishing

Williams, T., 2007, The power of Storytelling, Mother Earth News. Dostopno na: https://www.motherearthnews.com/nature-and-environment/the-power-of-storytelling

Wohlleben, P., 2016, Skrivno življenje dreves, Založba Narava

Špela Kaplja: Po izobrazbi diplomirana ekonomistka, po poklicu pisateljica, pripovedovalka in oblikovalka programov za delo z mladimi. Objavljenih ima pet svojih knjig, zadnji dve, Kako ozeleni Srce in priročnik Gozdna knjiga, sta s področja poglobljene ekologije. Namenjeni sta približevanju naravnega sveta otrokom in razvijanju pristnega stika z njim. Izšli sta v okviru Društva za poglobljeno ekologijo Terra Anima, katerega ustanovna članica je. Kot pripovedovalka otrokom pripoveduje zgodbe poglobljene ekologije, obenem pa je v okviru projekta Gozdna knjiga razvila orodja, s katerimi pomaga otrokom, da jih v gozdu pišejo sami, da na tak način vzpostavljajo vezi z bitji narave in se spontano učijo.

ČETRTKOVI GOZDNI DOPOLDNEVI
THURSDAY'S FOREST SCHOOL

Klavdija Klinar, prof. RP, OŠ Toneta Čufarja Jesenice
klavdija.klinar@guest.arnes.si

POVZETEK

Gozd je čudovita učilnica, ki otroke pripravi k čudenju in spontanemu raziskovanju, motivira jih za učenje. Kot učiteljica pouk rada izvajam v naravi, načrtujem in pripravljam dejavnosti na podlagi izkustvenega učenja. Z izkušnjami, opazovanjem, spoznavanjem učenci aktivno sodelujejo pri nalogah, zraven razmišljajo in pridobivajo nova znanja in se tako učijo. Navdušena sem nad poukom v gozdu in naravi, nad praktičnim in izkustvenim učenjem, raziskovanjem in opazovanjem z vsemi čuti. Ker otroci vse več časa presedijo pred elektronskimi napravami in se na splošno ne gibajo dovolj, se mi zdi pomembno, da dopoldan, ko so v šoli pri pouku, preživijo razgibano, v gibanju in na svežem zraku. Z gibanjem spodbujamo nastanek novih možganskih celic in povezav med njimi ter preprečujemo njihov propad, kar pozitivno vpliva na spomin, učenje in počutje. Več gibanja poskušam ponuditi prvošolcem s poukom v naravi, ki ga izvajam vsak četrtek. Cilji vseh predmetov so prilagojeni učenju v naravi. Poleg ciljev iz učnega načrta pridobivajo še veliko koristnega za življenje – izkušnje.

Ključne besede: gibanje, izkustveno učenje, medpredmetne povezave, pouk v naravi, spremembe v naravi

Forest is a wonderful classroom, which encourages our children to think, wonder, experience and consequently motivate them to learn. As a primary teacher I like to perform my classes outdoors, I plan and prepare activities based on learning from experience.

Students can observe, study, take part in different tasks and at the same time they develop their way of thinking and gain new knowledge therefore they learn. I am really happy about these outdoors classes, practical and experienced learning, exploring and observing with all senses. Due to the fact that nowadays children spend more time indoors in front of various electronic devices, they don’t move a lot, I assume it is of great importance to plan lessons outdoors in the open fresh air. I have outdoor lessons for first graders each Thursday morning. With outdoor activities we even stimulate the growth of new brain cells and interconnections among them and prevent their decrease. It has a special effect on our memory and good condition. With outdoors lessons we achieve not only the school subjects objectives but we also learn many advanced life experiences.

Key words: activities in nature, experienced learning, integrated learning, nature changes, outdoor lessons

UVOD

Sodobne nevrološke raziskave kažejo, da otroci potrebujejo spontano igro in gibanja po neravni površini, več socialnih odnosov. Samo tako se njihovi možgani pravilno razvijajo, bolj so organizirani, učljivi in dalj časa zbrani. Zaradi koordinacije in ravnotežja, ki ga razvijajo med gibanjem, usklajeno delujeta obe možganski polovici. Povečan dotok krvi

aktivira večjo kapaciteto možganov, kar ugodno vpliva na sposobnost pomnjenja in koncentracije. Ker je danes pri otrocih gibanja, spontane igre in socialnih odnosov premalo, jim jih poskušam ponuditi v šoli, pri pouku v naravi. Letošnje šolsko leto v 1. razredu poučujem skupaj z vzgojiteljico, kar mi omogoča, da skupino otrok lahko odpeljem na raziskovanje zunaj razreda. Z učenci se odpravimo v naravo, kjer imamo pouk. Z gozdno pedagogiko jim ponujam neposredno vzgajanje in poučevanje v gozdu o gozdu, zaznavanje z vsemi čuti, glavo, telesom, lažje ohranjanje pozornosti, spodbujanje predstav in domišljije, lastno interpretacijo resničnosti, učenje na lastnih napakah in uspehih, razvijanje motorike in gibalnih spretnosti. Učenci poslušajo ptičje petje in se učijo pesmi ter plesov, ob preštevanju vej, storžev in kamnov razvijajo številske predstave in vadijo računanje, se lovijo med drevesi, ustvarijo svoje gozdno igrišče, se učijo o drevesih, jih opazujejo, tipajo, vonjajo, objemajo, iščejo in opazujejo živali in pripovedujejo o spremembah v naravi, poslušajo in dramatizirajo pravljice, rešujejo probleme.

Na začetku šolskega leta smo se dogovorili, da bo četrtek naš gozdni dan. To pomeni, da se smo se vsak četrtek odpravili v naravo, kjer smo imeli pouk. Odšli smo ob vsakem vremenu, zato so bili otroci primerno opremljeni. S seboj so imeli gozdni nahrbtnik v katerem je bila plastenka z vodo ali termovka s čajem, kapa, rokavice, dežnik, odvisno od pričakovanega vremena. Obuti so bili v pohodne čevlje. Okrog vratu so imeli rumene rutke, saj morajo biti prvošolci v prometu dobro vidni. Starši pohvalijo zanimanje otrok za gozdni dan, saj otroci pridejo domov z vedno novimi zgodbami o gozdnih dogodivščinah: opazovanju živali, srečanju lovca, gradnji pasti za nepridiprave, lovu na zaklad, presenečenju gozdnega škrata, izdelovanju mandale, gozdnem avtobusu.

Moje priprave na pouk v naravi so se začele takoj, ko so vsi vpleteni potrdili strinjanje z izvajanjem. Učence nad poukom zunaj učilnice ni težko navdušiti, saj jih narava kar vabi k raziskovanju. Sama potrebujem, poleg vsega pedagoškega znanja, tudi dobro znanje o gozdu in naravi. Kljub temu je potrebno znati učence za točno določeno stvar navdušiti ter prepoznati in usmeriti njihov zanos in navdušenje. Še pomembneje je, da znanje z učenci gradimo na doživetjih ter trenutnih izkustvenih situacijah, da sem pripravljena izkoristiti trenutno navdušenje in jih tako nekaj naučiti. Učenje v naravi je potrebno voditi in usmerjati ob določenih pravilih. Ko učenci dobijo nalogo ali raziskujejo, se morajo držati navodil, za katera smo se dogovorili ob začetku obiskovanja gozda in veljajo vedno, ko imamo pouk v naravi. Pravila, ki jih učenci dobro poznajo so: v naravi si gost, ne zapuščaš skupine, ob žvižgu se vrneš na postajo, ne mečeš kamenja in drugih predmetov, ki jih najdeš, ničesar ne daješ v usta. Za primer nezgode imam vedno s seboj tudi prvo pomoč.

Naši gozdni dnevi potekajo po določeni časovnici. Po malici se oblečemo in odpravimo na teren. Glede na obravnavane teme izberemo lokacijo: gozd, pot ob Savi, spominski park, sprehod po mestu. Na poti imamo določene štiri postaje, kjer izvajamo naloge in usvajamo učno snov. V naravi poteka učenje z opazovanjem in preizkušanjem, učijo se na lastnih izkušnjah, na konkretnih primerih. Učenci med seboj veliko sodelujejo in si pomagajo, delajo v skupinah in ob tem razvijajo samozavedanje in prepoznavanje lastnih zmožnosti ter odgovornosti. Na peti postaji imamo zdravo malico, ki jo učenci prinesejo s seboj v gozdnem nahrbtniku. Pijejo vodo ali čaj, pojedo manjši prigrizek in sadje. Po malici imajo čas za prosto igri, v kateri učenci zelo uživajo in se vedno prehitro konča. Čaka nas še pot do šole, kjer se pouk zaključi.

OSREDNJI DEL

Ure spoznavanja okolja pri pouku v naravi potekajo ves čas. Otroci ob poti ponavljajo veščine varnosti v prometu. Spoznavajo prometne poti v okolici šole, poznajo pravila varne hoje (hoja po pločniku, prečkanje ceste čez prehod za pešce, prečkanje ceste kjer ni prehoda, skupinske hoje, hoje ob odrasli osebi po pločniku, hoje kjer ni pločnika), razumejo pomen vidnosti v prometu ter nošenja rumene rutice in uporabo kresničke.

Učenci preverjajo drug drugega, če so pripravljeni za sprehod po cesti. Pogledajo sošolca in ugotavljajo ali je primerno opremljen. V okolici naše šole iščejo znake, ki jih opozarjajo na nevarnosti v prometu.

Na stranski cesti utrjujejo pravilno prečkanje ceste. Učenci v paru prečkajo cesto in se med seboj spodbujajo k pravilnemu prečkanju ceste. Predvsem pa se navajajo na samostojnost ob novi izkušnji.

Učenci so se zelo dobro naučili opazovati in opisovati spremembe v naravi, ki jih zaznajo na sprehodu. Časovno raziskujejo, opredeljujejo in pojasnjujejo dogodke in spremembe v različnih letnih časih, prepoznajo, poimenujejo in primerjajo različna živa bitja in okolja, vedo, da je življenje živih bitij odvisno od drugih bitij in od nežive narave, znajo poiskati razlike in podobnosti med rastlinami in živalmi.

Jesenske spremembe, ki so jih opazili v naravi so tudi opisali. „Naš“ macesen se še ni spremenil, sosednji pa že. Vrtnine z vrta so pobrali. Listi dreves so se obarvali in odpadli, sadno drevje je golo. Postaja hladno, dnevi se krajšajo.

Na sprehodu v parku so videli, da vse že cveti in brsti. Opazili so že prve liste na drevesih in grmovju. Cvetlice so drugačne kot v gozdu.

Slika 1: Jesenske spremembe.

Slika 2: Sprehod po parku.

Z učenci smo se sprehodili po najstarejšem delu Jesenic in opazovali stare stavbe, ostanke življenja v preteklosti. Obiskali smo tudi muzejsko območje Stara Sava, si ogledali staro delavsko stanovanje in se igrali stare igre. Učenci so spoznavali, da je bilo življenje ljudi v preteklosti drugačno, spoznali so vidike življenja ljudi nekoč, opazovali in spoznavali stare hiše in predmete.

Ves čas, ki so ga preživeli v naravi, so skrbeli tudi za svoje zdravje: gibali so se na svežem zraku, jedli zdravo hrano in pili vodo. Doma so učenci poskrbeli za osebno higieno in počitek. Med poukom v naravi so spoznavali svoje telo in čutila, dele svojega telesa primerjali z živalskimi deli telesa.

Slika 3: Čutila.

Slika 4: Okušanje.

Slika 5: S čim so pokrita živa bitja.

Učenci so učne cilje pri slovenščini usvajali v naravi. Pravljice so poslušali, ko so sedeli na hlodih, jih dramatizirali na koreninah dreves, pesmi deklamirali gozdnim živalim in drevesom, zlogovali ter ob tem delali počepe ali poskoke, glaskovali ob žvrgolenju ptic, črke pisali v blato, sneg ali jih oblikovali iz materiala, ki so ga nabrali v gozdu.

Slika 6: Gozdno gledališče: O veliki repi.

Slika 7: Utrjevanje črk, pisanje v sneg.

Slika 8: Glaskovanje v gozdu.

Slika 9: Prostor, kjer so poslušali pravljice.

Učenci so izrekali voščila, razvijali zmožnost govornega nastopanja, vadili glasno in razločno govorjenje, vrednotili svoj in sošolčev govorni nastop.

Slika 10: Izrekanje voščila.

Slika 11: Govorno nastopanje.

Pri matematiki so cilje na konkretnem nivoju usvajali v naravi. Pomagali so si z nabranim materialom. Uporabili so ga pri reševanju nalog in problemov, ki sem jih pripravila za učence.

Med sprehodom po mestu so prepoznavali, poimenovali in opisovali geometrijske like.

Slika 12: Geometrijski liki okrog nas.

Slika 13: Navpično, poševno, vodoravno.

V gozdu so spoznavali števila, vadili pisanje v blatu, pesku, snegu, preštevali. Ugotavljali velikostne odnose med števili, odštevali in seštevali v množici naravnih števil do 20.

Slika 14: Število 4.

Slika 15: Gozdno računanje.

Pravilno so uporabljali izraze veliko – majhno, dolgo – kratko, višje – nižje. Določali so predhodnik in naslednik danega števila.

Slika 16: Velikostni odnosi.

Slika 17: Urejanje števil.

Velik del časa, preživetega v naravi, smo namenili razvijanju in utrjevanju ciljev športa. Razvijali so gibalne sposobnosti: moč, vzdržljivost, sposobnost hitrega odzivanja, koordinacijo celega telesa, moč rok in nog, hitrost in agilnost. Poleg tega so razvijali pozornost, ustvarjalnost in domišljijo, primeren odnos do narave. Navajali so se na upoštevanje pravil igre, sodelovanje s sošolci, usklajeno gibanje, poslušanje in upoštevanje navodil, dolgotrajnejše aktivno delo. Pridobivali so natančnost pri metu, občutek za prostor, spretnost in iznajdljivost. Ob igri so se razvedrili in sprostili, zadovoljili potrebo po gibanju, skrbeli za zdravo življenje, na različne načine premagovali ovire, izvajali naravne oblike gibanja.

Slika 18: Gozdni poligon.

Slika 19: Razvijanje koordinacije in pridobivanje občutka za prostor.

Glasbeno umetnost so v gozdu izvajali s pomočjo lastnih glasbil in inštrumentov, ki so jih ustvarili v gozdu. Ustvarjali so ples v skupini. Naučili so se novih pesmi in jih doživeto prepevali. Petje pesmi so spremljali z gibanjem. S pantomimo so zaigrali vsebino pesmi. Utrjevali in ponavljali so že znane pesmi, jih peli gozdnim prebivalcem in naključnim mimoidočim.

Slika 20: Gozdni pevski zbor.

Slika 21: Gozdni inštrumenti in spremljava za pesmi.

Umetnost v naravi je bila navdih za izvajanje ciljev likovne umetnosti v gozdu. Iskali so svetlejše in temnejše različice barv, razvijali domišljijo, ob delu v skupini so razvijali veščine sodelovalnega učenja, pridobivali so občutek za smiselno vključevanje likovnega motiva v naravo, navajali so se na vztrajnost, razvijali motorične sposobnosti, spoznavali, da so v naravi najdeni materiali (plodovi, veje, kamni) lahko uporabni za likovno ustvarjanje, pridobivali so izkušnje s sestavljanjem nabranih delov v likovno celoto, razvijali so občutek za prostor.

Slika 22: Razstava na prostem.

Slika 23: Gozdna obešanka.

ZAKLJUČEK

Četrtkovi gozdni dnevi so nam zelo popestrili šolsko leto. Na začetku sem imela pomisleke o izvedbi ciljev določenih predmetov v naravi. Kmalu so pomisleki zbledeli in sedaj komaj čakam, da se podamo v naravo, kjer iščem nove učne situacije, ki nam omogočajo zanimivo učenje. Učenci prav tako težko pričakujejo četrtke, saj lahko pozdravijo svoje drevo in mu zaupajo svoje težave, pogledajo v škratovo luknjo, če se v njej skriva sporočilo ali presenečenje. Želeli bi si pogostejšega obiska gozda, saj uživajo v opazovanju, spremembah, vedno novih odkritjih, fizični aktivnosti, ustvarjanju, prosti igri. Zdi se nam, da nas je narava sprejela in da smo postali del nje.

VIRI IN LITERATURA

Natalija Gyorek.: Gremo mi v gozd!: gozdni priročnik, planer. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko, 2016.

Ada Holcar ... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Glasbena vzgoja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Glasbena_vzgoja_obvezni.pdf

Metoda Kolar, Dušan Krnel, Alenka Velkavrh... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Spoznavanje_okolja_obvezni.pdf

Mojca Poznanovič Jezeršek ... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Slovenščina_obvezni.pdf

Amalija Žakelj ... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Matematika. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Matematika_obvezni.pdf

Marjeta Kovač ... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Šport. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Šport_obvezni.pdf

Natalija F. Kocjančič... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Likovna umetnost. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_likovna_vzgoja.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Gozdne dopoldneve z učenci izvajam Klavdija Klinar. Zaposlena sem kot profesorica razrednega pouka na OŠ Toneta Čufarja Jesenice, ta poklic opravljam 10 let. Delo z otroki se mi zdi izziv, ker te vsak dan presenetijo, naučijo česa novega, popestrijo dan, postavijo pred izzive, če le želim to videti in izkoristiti. Konferenca je zame odlična priložnost za nabiranje izkušenj, pridobivanje novih idej in izzivov.

GOZD DIŠI PO UČENJU/ČUTENJU
FOREST SMELLS LIKE LEARNING/ SENSING

Teja Kojc (dipl. vzg.), Petra Krašna (vzg.) OŠ Miklavž na Dravskem polju, vrtec Vrtiljak, vrtec-vrtiljak@guest.arnes.si

Gozd predstavlja pester, razgiban in učno zanimiv prostor v katerem se lahko otrok prosto giba, spoznava in preizkuša svoje zmožnosti, ima pristen stik z živo in neživo naravo ter razvija neomejeno domišljijo in celostni razvoj. Gozd nudi mnogo različnih izkušenj, ki jih nikjer drugje ne morejo doživeti v taki polnosti. Kot primer dobre prakse smo zbrali in predstavili 8 aktivnosti, ki jih lahko z predšolskimi otroki izvajate v gozdu.

Forest symbolises an interesting, diverse and learning oriented environment which offers children not only an opportunity for outdoor activities but also for learning and testing their capabilities. Forest also provides an opportunity for pristine experience with nature, develops imagination beyond boundaries and enhances child's overall development.

Ključne besede: gozd, igra, doživljajska pedagogika, predšolski otrok, naravni materiali

Key words: forest, a pre-school child, experiential pedagogics, natural materials

Gozd vpliva na kognitivno, motorično, senzorično, čutno-gibalno, psiho-socialno, emocionalno, komunikacijsko, spoznavno in osebnostno področje (Inštitut za gozdno pedagogiko, 2014).

Gozd predstavlja enega izmed najboljših možnih učnih okolij, ki so ga otroci lahko deležni. Vsak otrok v naravi na najboljši možen način razvija svoje individualne sposobnosti. Vzgojitelji opažamo velik porast nemira, motenj pozornosti… Takšna vedenja pa se v gozdu umaknejo gibanju, raziskovanju, sodelovanju, odgovornosti zase, za druge in naravo.

Gozd nam v vseh letnih časih in vseh vremenskih pojavih nudi čudovito okolje, v katerem lahko z predšolskimi otroki izvajamo različne aktivnosti, ki pokrivajo vsa področja iz Kurikuluma za vrtce (narava, družba, gibanje, umetnost, jezik in matematika) in se med seboj aktivno prepletajo.

Vse aktivnosti v gozdu otrokom nudimo skozi doživetja (doživljajska pedagogika), izkustva. Z vsebinami pa strmimo k doseganju ciljev za predšolske otroke.

»V času odraščanja je pomemben stik z naravo, in to zaradi spoznavanja naravnih zakonitosti v najširšem smislu; predvsem zaradi spoznavanja, da so vsa živa bitja s človekom vred v medsebojni povezavi. Naravo je treba doživeti. Za bivanje v naravi otroci potrebujejo spodbudo in usmerjanje staršev in vzgojiteljev, učiteljev, ki jih stojijo v strani« (Katalinič, 2010, str. 23).

Vzgojitelji pri svojem načrtovanju dejavnosti v gozdu vedno upoštevajo, da zagotavljajo otrokovo varnost, primerno obleko in obutev, zaščito pred klopi, previdnost gibanja ter upoštevajo vremenske razmere.

Vzgojitelji in starši se morajo zavedati, da s svojim vedenjem predstavljajo vzor ter otrokom tako na nevsiljiv način privzgojijo spoštljiv odnos do narave. Pri tem izhajajo iz osnovnih načel sožitja človeka z naravo: naravo spoznavamo z opazovanjem, ne kričimo in ne plašimo živali, ne delamo škode, ne onesnažujemo okolja…

OSEM AKTIVNOSTI, KI JIH LAHKO IZVAJAMO Z PREDŠOLSKIMI OTROKI V GOZDU

1. Poiščimo izgubljene predmete

Področje iz Kurikuluma: narava, gibanje

Potek aktivnosti: v gozdu med drevesi zavežemo 5 m dolgo vrv. Pod vrv na tleh skrijemo 10 predmetov. 5 predmetov je živih barv in 5 predmetov gozdnih barv (zeleno, rjavo, sivo). Otrokom predstavimo zgodbo škrata, ki se je sprehajal po gozdu in izgubil svoje najdražje predmete. Da bi jih lažje našel je napel vrvico med drevesi, kjer se je nazadnje sprehajal. Otroci preiščejo tla in najdejo predmete.

Z otroki vodimo pogovor o tem, kako težko je bilo poiskat predmete, katere predmete je bilo lažje/težje poiskat in zakaj, ali imajo tudi živali v gozdu različne barve in zakaj so takšne barve.

2. Slepa čutna pot

Področje iz Kurikuluma: gibanje, narava

Potek dejavnosti: v gozdu poiščemo primeren kotiček, kjer med drevesi napeljemo vrvico. Otrokom zavežemo oči in jih pošljemo po slepi poti, držeč se za vrvico. Otroci pot premagujejo samostojno ali s pomočjo drugega otroka, ki ga vodi za roko, ali z besedo. Pri tem premagujejo naravne ovire, kot so korenine dreves, nizko rastoče veje, storže, kamenje… Na koncu poti si otroci razvežejo oči in se z njimi pogovorimo o poti, ki so jo prehodili in kakšni občutki so jih spremljali in na kaj so bili še posebej pozorni.

3. Prisluhnimo gozdu

Področje iz Kurikuluma: umetnost, narava, jezik

Potek dejavnosti: otroci leže na gozdnih tleh z zaprtimi očmi prisluhnejo zvokom gozda. Po dogovorjenem zvočnem znaku (trk dveh palic) otroci odprejo oči in komentirajo kaj so slišali, ali je bilo oglašanje živali, ali so slišali premikanje dreves, pihanje vetra… Nato pred otroke postavimo različne materiale, ki smo jih našli v gozdu (palice, kamenje, storži, listje..). Izberemo otroka, ki z zaprtimi očmi prisluhne zvoku (udarjanje dveh palic, drgnjenje dveh storžev enega ob drugega, lomljenje vej, udarjanje dveh kamnov, drobljenje listov…). Otrok mora ugotoviti smer zvoka in kateri predmet ta zvok izvaja.

4. Lov na lisico

Področje iz Kurikuluma: gibanje, narava

Potek dejavnosti: v gozdu pripravimo kratko progo označeno z puščicami. Na različnih točkah poti pripravimo sporočila. Sporočila vsebujejo naravoslovne in gibalne naloge(primer: 1. slika ježa- ježeve bodice so tanke, dolge in ostre. Poišči drevo, ki ima kot jež tanke bodice. Kako se imenujejo takšne bodice na drevesu? Poznaš to drevo? Utrgaj eno iglico in jo poskusi s prstom. Kakšna je na otip? 2. slika zajca: zajec skače po gozdu gor in dol. Pred seboj imaš velike kamne in luže. Še ti poskusi skakat kot zajček in preskoči kamenje ter luže.)

5. Mandala iz naravnih materialov

Področje iz Kurikuluma: matematika, narava, umetnost

Potek dejavnosti: otrokom podamo navodila naj v gozdu naberejo pripomočke (palice, veje, listje, kamenje, mah, praprot, cvetlice…) s katerimi bodo ustvarili gozdno sliko. Otroci se lahko odločijo ali bodo gozdno sliko ustvarili samostojno ali v paru.

6. Hiška ob deblu

Področje iz Kurikuluma: družba, jezik, narava

Potek dejavnosti: otroke razdelimo v pare. Povabimo jih, da si naberejo naravne materiale za izdelavo palčkove hiše. Otroci si v gozdu poiščejo primerno drevo, ob katerem uredijo prostor za gradnjo hiše. Pri tej dejavnosti je poudarek na komunikaciji med vrstniki, sprejemanju kompromisov, upoštevanju drugih želja in se preizkusijo v vlogi vodje in v vlogi vodenega.

7. Knjige botre lisice

Področje iz Kurikuluma: jezik, narava

Potek dejavnosti: gre za dodaten kotiček, ki je namenjen umiku otrok od vodene dejavnosti sredi gozda. Omogoči mu, da preživi čas, ki je namenjen samo njemu in knjigi ter ima možnost počitka in umiritve. Kotiček je opremljen z mehko podlogo in izbrano otroško mladinsko literaturo s tematiko o gozdu.

8. Najlepša slika gozda

Področje iz Kurikuluma: narava, umetnost, gibanje

Potek dejavnosti: otroke razdelimo v pare. Eden izmed otrok ima zavezane oči. Drugi v bližini poišče kotiček, ki se mu zdi najbolj zanimiv in najlepši v gozdu. Tja pelje svoj par in mu odveže oči. Brez besed mu pokaže najlepšo sliko gozda. Nato lahko steče pogovor, kaj na tej sliki opazita.

»Za uresničitev otrokove želje po raziskovanju v naravi ne potrebujemo velikih priprav in potovanj« (Katalinič, 2010, str.5).

Bližina gozda vrtcu predstavlja veliko prioriteto za delo s predšolskimi otroki. Vse zgoraj navedene delavnice so bile izvedene v vrtcu Vrtiljak, ki ima v neposredni bližini gozd. Tega dnevno s pridom uporabljajo vse starostne skupine. Pozitivnega učinka dejavnosti na prostem (v našem primeru gozda) se zavedajo tako vzgojiteljice, starši kot učitelji v šoli, ki nadgrajujejo delo.

VIRI

Katalinič, D. (2010). *Prvi naravoslovni koraki.* Maribor. Univerzitetna knjižnica Maribor.

Vrtec Antona Medveda Kamnik, Inštitut za gozdno pedagogiko. (2014). *Otroci potrebujemo gozd*. Ljubljana. Narodna in univerzitetna knjižnica

NA GOZDNI UČNI POTI Z UČENCI UVAJAMO TEKOČE UČENJE V OBLIKI PROJEKTNEGA UČNEGA DELA

WE INTRODUCE FLOWLEARNING TO STUDENTS IN THE FOREST LEARNING PATH WITH PROJECT WORK

Veronika Koščak, prof. tehnike in matematike, Osnovna šola Janka Modra, Dol pri Ljubljani, koscak.veronika@gmail.com

Povzetek

Večina ljudi, ki uči, se ne zaveda, da je biti učinkovit učitelj morda najtežje delo v naši družbi. Učinkovit učitelj je tisti, ki uspe prepričati vse učence, da v šoli kakovostno delajo. To pomeni, da učenci izkoristijo svoje sposobnosti, ne pa da v šoli preganjajo dolgčas, kot jih na žalost večina počne. Projektno učno delo sodi med tiste postopke učenja, ki temeljijo na spodbujanju učencev k aktivnemu delu, sodelovanju, razmišljanju, impulzivnosti idej in zamisli, izkustvenem učenju in nenazadnje tudi pogojujejo kooperativne odnose med učiteljem in učencem. Tovrstni način osvajanja znanja in predvsem ročnih spretnosti ima veliko prednosti.

V današnjem času si šola prizadeva za kakovostno znanje vseh učencev. Učenje ni le pridobivanje znanj, spretnosti in navad, ampak je učenje progresivno spreminjanje posameznika na osnovi lastne aktivnosti, pri čemer se obstoječe znanje povezuje z novim. Takšno učenje je odvisno tudi od pričakovanj emocionalnega in socialnega doživljanja ter posameznikovih stališč. Pouk temelji na učenju z odkrivanjem, problemskemu učenju, konstruktivističnem učenju, interaktivnem učenju, projektnemu načinu dela, medpredmetnim povezovanjem in tekočim učenjem. Metodo tekočega učenja je s sodelavci razvil Joseph Cornell, ameriški vzgojitelj in ljubitelj narave. Takšna spoznanja omogočajo kakovostnejše znanje in boljše vzdušje v razredu.

Gozdna učna pot Šumberk je speljana po gozdu in je namenjena naravoslovnemu in družboslovnemu izobraževanju: spoznavanju rastlin, živali, gozdarstva, naravnih pojavov, zgodovine in tradicionalnih obrti. Učenci so med potekom projektne naloge aktivni izvajalci, s pomočjo delovnega lista samostojno odkrivajo skrivnosti gozda, sami iščejo možne rešitve in oblikujejo predloge o načinu reševanja problemov in na koncu ugotavljajo rezultate svojega dela, predvsem pa si veliko zapomnijo.

Ključne besede: Didaktika, tekoče učenje, projektno učno delo, metoda z odkrivanjem, ustvarjalni produkt

Abstract

Not everyone who is teaching and educating are aware that being an effective teacher may be one of the hardest work in our society. An effective teacher is the one who succeed to achieve that all students in school work on highest quality. That means that students take advantage of their abilities. Project work is one of those learning processes that are based on encouraging students to work actively, to cooperate, to think and give impulse ideas and to experiential learning, to condition cooperative relationships between teacher in student. This way of acquiring knowledge and above all manual skills has a great advantage.

The school is striving for the quality knowledge for all students. Learning is not only the acquisition of knowledge, skills in habits, but is also a progressive change of an individual based on one's own activities, with the existing knowledge being linked to the new one. This way of learning also depends on the expectations of emotional and social perception and the individual's views. The lesson is based on learning with discovery, constructivist learning, interactive learning, project mode of work, cross-curricular integration in current learning. The method of current learning based on Joseph Cornell's work and achieving higher quality of knowledge and a better atmosphere in the classroom.

Šumberk forest pathway is carried through the forest and is intended for science and social studies: learning about plants, animals, forestry, natural phenomena, history and traditional crafts. Students are active during the course of the project task. With worksheet they independently discovering the secrets of the forest, they search for possible solutions and formulate suggestions to solved problems. And finally they achieve results and get new knowledge.

Keywords: Creative product, Didactics, Discovery method, Flow learning, Project work.

1. Uvod

V zadnjih časih se precej govori in razmišlja o drugačni šoli, da želimo slabosti odpraviti ali vsaj zmanjšati. Pouk, ki smo ga poznali do sedaj sloni na hierarhičnih in avtoritarnih odnosih in takšni učence obremenjujejo. Učenci so bili le subjekt sprejemanja informacij, premalo se jih je neposredno vključevalo v učni proces in predvsem upoštevalo njihove interese. To pa pri učencih sproži zmanjšanje učne motivacije in učinkovitost učenja, kar še dodatno vpliva na odklonilni odnos do šole. Še v nedavni preteklosti je bila izobraženost le privilegij določenih družbenih slojev, danes pa postaja potreba. Vedno hitrejši razvoj znanosti, tehnike in tehnologije je odvisen od izobraženih potencialov države, zato je prisiljena zagotoviti izobrazbo čim večjemu številu prebivalstva. Ravno zato pa je potrebno posameznika pripraviti in usposobiti že v času njegovega rednega šolanja. Sprehod skozi gozd ugodno vpliva na vsakega človeka. Gozd je območje miru in navidezne nespremenljivosti, kar je popolno nasprotje vsakdanjega življenja povprečnega človeka. Je prostor tišine, umirjenosti, sproščenosti in neomejenosti. Sprehod skozenj nas odtrga od vsakdanjega življenja in nas približa našim koreninam. Kopasto pobočje Šumberka na levem bregu Kamniško-Bistriške ravnine je zaznamovano z življenjem apnenca in vode, ki je tu ustvarila Podreško in Dolgo jamo. Sprehod po gozdni učni poti ponuja srečanja z različnimi drevesnimi vrstami, stik s kraškimi tlemi in spoznavanje prebivalcev gozda. Gozdne učne poti so speljane po gozdovih in so namenjene naravoslovnemu izobraževanju: spoznavanju rastlin, živali, gozdarstva, naravnih pojavov in tradicionalnih obrti. Dolge so običajno nekaj kilometrov. Večinoma za hojo niso zahtevne in so namenjene sprehajalcem.

2. Projektno učno delo in ostale oblike dela z učenci

Učitelji se sprašujejo, zakaj uvajati za učitelja pogosto zahtevnejše, oblike in metode dela? Razvojne tendence v družbi vplivajo na spreminjanje odnosov in spreminjanje vzgojno-izobraževalnega koncepta (Peček, 2015). Šola se obrača na učence in njihove potrebe in zato je učiteljeva pomembna naloga odkrivanje in razvoj osebnih sposobnosti.

Slika 1: Učence usmerja in spodbuja gozdar

Vedno hitrejši je razvoj znanosti in tehnologije ter spoznanj na področju metodike in psihologije, zato povečujejo potrebo po nenehnem strokovnem izpopolnjevanju posameznika. Ker mu v času izobraževanja pridobljeno znanje ne zadostuje za razumevanje novosti, ki jih mora poznati za uspešno profesionalno delo, je primoran znanje nenehno spolnjevati z izobraževanjem in samoizobraževanjem. Razmah različnih informacijskih medijev postaja lahko prava »mora« osnovni šoli. Če bo ta ostala v svojih klasičnih okvirih in ne bo sledila spremembam v družbi, znanosti, predvsem pa didaktiki, bo prenesla svoj vpliv na učenca.

Projektno učno delo združuje elemente direktnega učiteljevega vodenja učnega procesa in elemente samostojnega dela učenca, temelji na izkustvenem učenju, spodbuja učence k aktivnemu učenju in pogojuje kooperativne odnose med učiteljem in učencem (Novak, 1990). Najznačilnejše karakteristike, po katerih se projektno učno delo loči od tradicionalnega pouka, so tematsko problemski prestop, konkretnost tematike z usmerjenostjo na življenjsko situacijo, ciljno usmerjena in načrtovana aktivnost, kateri nosilci so učenci, upoštevanje interesov, potreb in sposobnosti učencev, kooperativnost, odprtost, poudarek na izkustvenem učenju in poudarek na učenju kot primarni vzgojni funkciji projektnega dela (Novak, 1990).

2.1.Tehnična ustvarjalnost učencev

Tehnična ustvarjalnost v šoli nudi možnosti za razvijanje psihomotoričnih sposobnosti učencev. Prav posebej pa se odraža pri motoričnih sposobnostih, zato lahko cilje pri tehnični ustvarjalnosti realiziramo z delovnimi navadami (Bezjak, 1997). Glede na izkušnje lahko rečem, da je najprimernejši način vzgojno izobraževalnega dela prav projektni način dela, predvsem pri pouku tehnike in tehnologije. Projektno učno delo je usmerjeno k ciljem, zato morajo biti naloge načrtovane in dobro organizirane. Pomembno je upoštevanje učenčevih interesov in njihovih sposobnosti. S tem, ko upoštevamo njihove interese, učence motiviramo za delo in se lažje vključujejo v projektni način dela. Če pa se interesi ne pojavijo, je potrebno učence dodatno spodbujati.

Tehnična ustvarjalnost se lahko prepozna v naslednjih stopnjah: tehnična ideja ali zamisel, zbiranje podatkov in gradiv za realizacijo, realizacija in uresničevanje ciljev in kontrola rezultata.

Učenčeva tehnična ustvarjalnost se mora razvijati že od malega s tehnično kulturo. Za ustvarjanje novih idej moramo v skupini vzpostaviti čim bolj sproščeno vzdušje. Ustvarjanje zmanjšuje strah pred kritiko ali oceno, učenci morajo biti za delo motivirani in projektne naloge so nalašč za to. Tudi razstava izdelkov ali sodelovanje z izdelki na katerem izmed natečajev spodbuja motivacijo in ustvarjalnost. Vsak učenec se hoče dokazati, biti uspešen.

Slika 2: Gozdno učno pot sestavlja 14 točk

2.2.Ustvarjalni produkt

Ustvarjalni produkt opredeljuje Ghiselin. Ustvarjalnost pomeni spremembo ali prestrukturiranje dotedanjega razumevanja sveta. Čimbolj neka oseba s svojim produktom spremeni pomenski univerzum, tem bolj je ustvarjalna (Glogovec in Žagar, 1992).

S projektnim delom želim učence motivirati in v njih »prebuditi« ustvarjalni produkt, ki se izraža predvsem z operativnimi cilji, ki jih želimo doseči tako, da učenci: razvijajo ustvarjalno mišljenje, preverijo pomen skice svoje ideje za možno kasnejšo izvedbo, izdelek dimenzionirajo, ob skici natančno narišejo sestavno ali delavniško risbo ali tehniško risbo, ob spoznanju obdelave gradiv izberejo ustreznega za izdelavo predmeta, osvojijo delovne operacije, potrebne za izdelavo predmeta, spoznajo in upoštevajo varnostna pravila pri delu ter uporabljajo zaščitna sredstva.

Govorimo lahko o različnih značilnostih ustvarjalnega produkta (ideje, izdelki…). Ena od značilnosti je uporabna vrednost in premalokrat se upošteva ustvarjalnost učencev. Učenci namreč težko naredijo nekaj takega s širšo uporabno vrednostjo. Ni pa nujno, da je produkt uporaben v tistem času, v katerem je nastal. Iz zgodovine vemo, da mnogo velikih odkritij takratne družbe niso priznavale, pa so se kasneje izkazala zelo uporabna. Dostikrat pa ni možno tega kriterija uporabiti zaradi same narave ustvarjalnosti npr. umetniških stvaritev ne moremo presojati z vidika uporabnosti.

Presojanje ustvarjalnosti pa je na podlagi tega kriterija tudi lahko sporno, če novosti produkta ustrezno ne opredelimo (Peček, 2015). Nanj pa lahko gledamo z dveh vidikov. Psihološkega (upoštevamo individualni napredek osebe- če učenec napravi, česar prej ni bil sposoben) ali sociološkega vidika (merilo nam je skupina, ki ji posameznik po starosti, izobrazbi… pripada oziroma neka širša družbena skupnost). Čim bolj redek je dosežek, tem bolj je nov in neobičajen. Učenčevo ustvarjalnost lahko ocenjujemo z obeh vidikov, vendar se v vzgojni praksi bolj upošteva socialni. Izdelkov posameznih učencev ne bi smeli prepogosto primerjati z izdelki drugih učencev v skupini, saj so učenci, ki nekoliko »kasnijo« v svojem razvoju, le redko ocenjeni kot ustvarjalni, kar seveda spodbudno ne vpliva na njihov nadaljnji razvoj.

Omeniti pa je potrebno še ustreznost ali primernost, kar pomeni, da ustvarjalni produkt ustreza problemski situaciji. Prva naloga ocenjevalca je, da poišče tiste odgovore, ki niso povezani z zastavljenim vprašanjem. Šele, ko smo te odgovore izločili, pristopimo k vrednotenju preostalih odgovorov glede na stopnjo njihove ustvarjalnosti. Ustreznost pa ne smemo zamenjati s pravilnostjo.

2.3.Metoda učenja z odkrivanjem

To je posebna oblika učenja, saj učenci sami prihajajo do spoznanj po lastni miselni poti, z lastnim iskanjem, odkrivanjem, preizkušanjem …. Omogočeno jim je eksperimentiranje, opazovanje, sodelovanje, izražanje svojih mnenj in predlogov... Postopek pa poteka v šestih fazah.

V prvi fazi so se seznanili s problemom, zastavila sem jim ga sama. Problem je bil dovolj odprt, da je dopuščal različne poti reševanja in več možnih rešitev.

V drugi fazi smo poskušali opredeliti problem ter ugotavljali, kaj jim je že dano in kaj morajo sami poiskati.

V tretji fazi so zbirali manjkajoče informacije oziroma konkretna navodila in material za rešitev problema: pogovor s starši ali drugimi odraslimi osebami, z opazovanjem, eksperimentiranjem, iskanjem na spletu, pomoč pisnih virov in literature ...

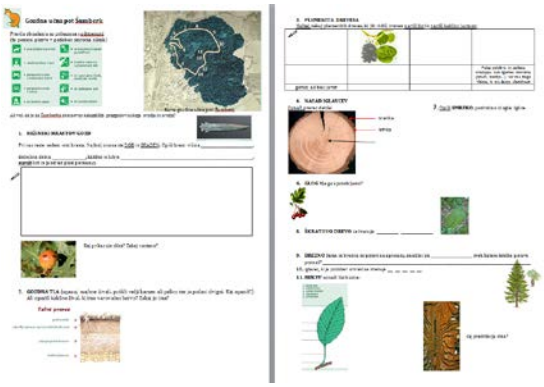
V četrti fazi so iskali različne možne rešitve in si pomagali z vprašanji.

Peta faza je bila usmerjena k vrednotenju možnih rešitev in sicer so se ravnali po vzorcu pravilno- napačno. Za dobro se je izkazalo, da so samostojno vrednotili svoje rezultate, kar je prispevalo k večji kritičnosti.

V šesti fazi pa so vse pridobljeno znanje ustrezno posplošili. To dosežejo tako, da rešujejo nove probleme, za katere velja naučeni princip reševanja, da iščejo nove primere za kak pojem... in da razumejo naučeno.

2.3.1. Prednosti učenja z odkrivanjem:

- povečuje intelektualne potenciale, otroci usvajajo informacije po poteh, da jih lahko uporabijo pri reševanju problemov,
- veča se notranja motivacija otrok, saj odkrivanje pomeni neke vrste podkrepitev,
- otroci odkrivajo raziskovalni stil za reševanje katerekoli vrste nalog in izboljšajo tehnike raziskovanja,
- boljša je zapomnitev usvojenega znanja, ker lahko otroci med učenjem organizirajo informacije v okviru lastnega sistema povezovanja.

Slika 3: Primer učnega lista za reševanje na gozdni učni poti Šumberk

2.4.Tekoče učenje

Tekoče učenje poteka v štirih stopnjah:

1. Vzbuditev navdušenja – Otroci se učijo, če ima snov pomen, je uporabna, zabavna ali pa vzbuja njihova čustva. Čas, porabljen za ustvarjanje posebnega vzdušja (radovednost, zabava, osebno zanimanje), je neprecenljiv. Ko enkrat vzbudimo navdušenje (zanos) posameznika, je to navdušenje možno usmeriti na učno uro ali izkušnjo.

2. Usmeritev pozornosti – Pravo učenje brez koncentracije ni mogoče. Aktivnosti na tej stopnji udeležence izzivajo na zabaven in kreativen Priročnik za učenje in igro v gozdu 17 način. Da bi »izzive« premagali, se morajo igralci skoncentrirati na eno izmed svojih fizičnih čutil. Tako postanejo bolj mirni, opazujoči in odprti za okolico.

3. Neposredna izkušnja – Šele ko sta pozornost in energija sodelujočih vzbujena in osredotočena, lahko začnemo dojemati naravo. Dejavnosti te stopnje imajo dramatičen vpliv, ki ljudi globlje poveže z naravo. Te dejavnosti nam omogočajo odkriti globlji, notranji čut za povezanost in razumevanje. Razvijanje ljubezni in skrbi za zemljo je možna le skozi neposredne izkušnje, drugače ostane naše znanje le na oddaljeni, teoretični ravni in se nas nikoli globlje ne dotakne.

4. Delitev navdiha – Ta stopnja omogoča zanimiv način pogleda na nau- čeno. V našem ponorelem svetu morajo učenci in učitelji vse prevečkrat skakati iz ene aktivnosti v drugo, ponovni pogled na aktivnost pa lahko našo izkušnjo okrepi in poglobi. Za to ne potrebujemo veliko časa. Lahko gre za preprosto odgovarjanje na nekaj vprašanj, vpis v dnevnik ali risanje. Goethe je rekel: »Če veselje s kom deliš, ga to podvoji.« Če omogočimo, da udeleženci svoje izkušnje delijo, se poveča učenje celotne skupine, prav tako pa se skupina poveže (Cornell J, 1989).

Slika 4: Medpredmetna povezava z geografijo, ogled kraških pojavov- brezna

3. Cilji projekta

Globalni cilji

Učenec:

- zna povezati znanje iz tehnike pridobljeno v šoli in znanje iz okolice, kjer živi z drugimi področji (energija, likovna kreativnost, ekologija, slovenska kulturna dediščina);
- razvija tehnično ustvarjalnost in kreativnost;

- spozna projektni način dela;
- razvija kooperativnost v skupini;
- razvija čutne in gibalne (senzomotorične) sposobnosti;
- pridobiva delovne navade;
- razvija pravilen odnos do dela.

Etapni cilji

Učenec:

- spozna uporabnost in zna uporabiti orodja, pripomočke in električne stroje za obdelavo materialov;
- upošteva varnostne ukrepe pri delu;
- upošteva bonton v gozdu;
- razume pomen upoštevanja varnostnih ukrepov;
- spozna vse stopnje izdelave predmeta;
- spozna in loči različne vrste polizdelkov;
- spozna poklice;

4. Iniciativa- pobuda

Pobuda je nastala v začetku šolskega leta, ko smo učitelji planirali delo in načrtovali aktivnosti učencev ob dnevih dejavnosti.

Slika 5: Povezava z naravoslovjem, razlika med smreko in jelko

5. Izvedba

Gozdnati hrib Šumberk je dragocena zelena oaza občine Domžale. Zato ga je le-ta leta 2007 razglasila za gozd s posebnim namenom. Del Šumberka je iz apnencev. Ti skupaj z vodo ustvarjajo zanimiv kraški svet, ki ga tu najlepše predstavljata Podreška jama in Dolga jama. Arheologi domnevajo, da je na Šumberku nahajališče prazgodovinske naselbine. Učno pot je zasnoval Zavod za gozdove Slovenije, KE Domžale. Vodnik je izdala Občina Domžale. Pot je krožna, z začetkom in koncem na zahodnem vznožju hriba Šumberka, ki leži na vzhodnem robu Domžal, ob sotočju Kamniške Bistrice in Rače. Nadmorska višina ob vznožju hriba je 297 m, višji od dveh vrhov Šumberka pa doseže nadmorsko višino 358 m.

Na poti je označenih 14 točk, na katerih so predstavljeni nižinski hrastov gozd, gozdna tla, plemenita drevesa, nasad iglavcev, razgledišče, glog, smreka, »škratovo« drevo, brezno, jelovo bukov gozd, bukev, življenje drevesa, borov gozd ter lubadar in sušice. Točke so označene s številkami. Vsebino poti izredno zanimivo ilustrira vodnik, ki obiskovalcem pomaga doživeti pot na aktiven način, z opazovanjem, odgovarjanjem na vprašanja in reševanjem nalog.

Učenci, ki so vključeni v dan dejavnosti pridno delajo in ustvarjajo.

Slika 6: Ogled lubadarja, navezovanje učne snovi pri tehniki in tehnologiji

6. Zaključek

Vse naše življenje je poskus čim bolje zadovoljiti eno ali več od teh potreb. Kje učenci zadovoljujejo svoje potrebe? Pri predmetih tehnika, šport, glasba, igralske dejavnosti, pri interesnih dejavnostih, dnevih dejavnosti, kjer delajo v skupini, dosežejo več, ker si medsebojno pomagajo in obenem zadovoljujejo potrebo po pripadnosti.

Čeprav se učenci med seboj razlikujejo, imajo vsi enake potrebe. Učitelji, ki to razume, bo vodil učence tako, da bodo s šolskim delom zadovoljevali svoje potrebe. Ko se to zgodi, so zadovoljene tudi potrebe učitelja. Delo učitelja je, da se z učenci pogovarja, jih posluša, omogoča, da je razred prostor, v katerem je učenje prijetno, vnaša izboljšave. Ko bodo učenci odkrili, da so sposobni kvalitetnega dela, jih bo predmet veselil. Odkritje »jaz lahko naredim nekaj dobrega, uspešnega« vodi k motivaciji. Potrebno je poskrbeti za ustrezno metodo, strategijo in didaktiko dela že v zgodnjem obdobju odraščanja. Ni pomembno koliko učne gozdne poti učenci prehodijo, pomembno je, da so med potjo aktivni izvajalci in da z vsemi čutili spremljajo pridobljeno znanje za trajnostni razvoj.

7. Literatura

Bezjak, J. (1997). Projektno delo pri pouku tehnike, kot uspešna oblika in metoda sodobne inženirske pedagogike. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Cornell J. (1989). Približajmo naravo otrokom : vodič k naravi za starše in vzgojitelje. Celje: Mohorjeva družba.

Glogovec, Z. in Žagar, D., (1992). Ustvarjalnost: Projektno učno delo. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Gozdarski inštitut Slovenije (2016). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Ljubljana: založba Silva Slovenica.

Novak, H. (1990). Projektno učno delo: drugačna pot do znanja. Ljubljana: DZS.

Pečjak, V. (1987). Misliti, delati, živeti ustvarjalno. Ljubljana: DZS.

Kratka predstavitev avtorice

Veronika Koščak je profesorica matematike in tehnike na Osnovni šoli Janka Modra, Dol pri Ljubljani, kjer poučuje matematiko in tehniko. Študij je končala na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. S sprotnim izobraževanjem s področja tehnike in matematike si je pridobila e-kompetence. Je aktivna članica Društva učiteljev tehnične vzgoje Ljubljana in sodeluje z Mestno zvezo za tehnično kulturo Ljubljana in Zvezo za tehnično kulturo Slovenije. Učenci pod njenim mentorstvom dosegajo visoke uvrstitve na državnih tekmovanjih s področja tehnike in tehnologije ter na natečajih Naj izdelek in na Evropskem projektu MUNUS.

VRTEC V GOZDU – KINDERGARTEN IN FOREST

Vesna Košir Pevec, dipl. vzg.,Vrtec Pedenjped Ljubljana,
vesnakpevec1@gmail.com

POVZETEK

Strokovni prispevek je zapis gozdnih aktivnosti skupine otrok, starih 3-6 let, vrtca Pedenjped enote Janče, ki se nahaja na obrobju Ljubljane in je obdana z gozdom. V zadnjem času se je v vrtcu opažal porast nemirnih otrok, zato smo v svoje delo z otroki vnesli določene spremembe. Odločili smo se, da izkoristimo neposredno bližino gozda in pričnemo z bolj pogostimi ter sistematičnimi obiski narave. Otrokom smo želeli približati prednosti in lepote gozda. S skupino smo večkrat na teden obiskali gozd in veliko načrtovanih dejavnosti na ravni vrtca prenesli izven igralnice v gozd. Projekte, v katerih sodeluje naš vrtec, smo skrbno izbrali in ugotovili, da lahko kar nekaj projektov izpeljemo v gozdu. Načrtovanje je potegnilo za seboj kar nekaj sprememb, saj se izvedba dejavnosti v gozdu razlikuje od dela v igralnici. Veliko manj poudarka smo tako dali likovnemu ustvarjanju, uporabili smo inovativne ideje za delo, ki so bolj primerne bivanju v gozdu. Pri samem načrtovanju smo pazili na potrebna sredstva in se zavedali, kaj vse je na razpolago v gozdu in česar ni. Tako smo projekte: Eko šolo, UNESCO ter Turizem in vrtec prenesli v gozd, kjer so otroci aktivno sodelovali in ga preko izkušenj tudi spoznavali. V prispevku predstavljamo dan v gozdu, kako smo se lotili načrtovanja tega dne in njegovo izvedbo, ko so otroci ves dan preživeli v naravi, na obronku gozda. Prav tako predstavljamo izvedbo posamičnih projektov, hkrati bomo bomo podali nekaj idej, kaj z otroki početi v gozdu in kako jim približati naravo, živali in rastline. Ugotovili smo, da se je pozornost otrok pri delu v naravi povečala, povečalo se je zanimanje otrok in aktivno sodelovanje pri izvajanju dejavnosti. Dinamika skupine se je spremenila, otroci so z navdušenjem pričakovali vsakodnevne aktivnosti v gozdu in načrtovali nove. V skupini se je zmanjšalo število sporov in otroci so postali v igralnici manj hrupni ter nemirni.

Ključne besede: gozd, gibanje, sodelovanje, dobro počutje.

SUMMARY

A professional contribution is a record of the forest activities of a group of children aged 3-6 years, kindergarten Pedenjped Janče unit, located on the outskirts of Ljubljana and surrounded by forest. Lately, the growth of restless children has been observed in the kindergarten, which is why we have made certain changes in working with children. We decided to take advantage of the immediate vicinity of the forest and start with more frequent and systematic visits to nature. We wanted to bring the advantages and beauty of the forest closer to the children. We visited the forest several times a week and transferred many of planned activities at the level of the kindergarten outside to the forest. Projects involving our kindergarten were carefully selected and a few projects were carried out in the forest. Planning has brought a number of changes because the activity in the forest differs from the work inside. We put much less emphasis on artistic creation, we used innovative ideas for work that are more suitable for the forest. In the planning itself we took care of the necessary resources and were aware of everything that is available in the forest. So we have projects: Eco school, UNESCO and Tourism and kindergarten transferred to the forest where the children actively participated and learned through experience. In the article we present a day in the forest, how we started planning this day and its implementation, when children spent the day in forest. We also

present the implementation of individual projects, at the same time we will present some ideas what to do with children in the forest and how to bring them closer to nature, animals and plants. We found that the attention of children by working in nature increased, interest of children and active participation in the implementation of activities was on higher level. The dynamics of the group changed, the children looked forward to daily activities in the forest and planned new ones. The number of conflicts in the group decreased, and the children became less noisy and restless.

Key words: forest, movement, cooperation, well-being.

GOZD – UČNO OKOLJE

Človek je skozi evolucijo razvijal in nadgrajeval različne gibalne veščine ter spretnosti. Njegovo primarno okolje je bilo vse, kar ga je obdajalo, torej narava z vsemi svojimi dobrinami in tudi pastmi. Naučil se je premagovati ovire, preživeti. Ta primarna gibanja so se ohranila skozi rodove in jih danes poznamo pod pojmom »naravne oblike gibanja« oziroma »gibalna abeceda«.

Videmškova (2002) v strokovnem mnenju knjigi Gibalna abeceda ugotavlja, da mnogo otrok nima pogojev, da bi se spoznali z osnovnimi gibalnimi koncepti. Njeno misel nadaljujejo avtorji omenjene knjige (Pistotnik, Pinter, Dolenec, 2002) z ugotovitvijo, da je potrebno veliko mladostnikov učiti ravno tega, saj jih v vsakdanjem življenju niso imeli priložnosti usvojiti. Obdobje, ki je kritično za razvoj potencialov, pa je predšolsko obdobje. Starši otroke pogosto vpisujejo v razne popoldanske športne aktivnosti, kjer so izpostavljeni različnim izzivom. Vendar, če posameznik nima razvitih osnovnih gibalnih konceptov, se bo težko spoprijemal z izzivi, ki zahtevajo sestavljena in bolj kompleksna gibanja.

Gibalne spretnosti, ki jih izvajamo v odprtem okolju, producirajo gibanja, ki zaradi spremenljivih pogojev za izvedbo terjajo širino in veliko prilagodljivost (Pistotnik, Pinter, Dolenec, 2002). Tako posameznik lahko oblikuje celo paleto različnih odgovorov na gibalne izzive, ki jih morda v drugih okoliščinah ne bi razvil. V gozdu se srečamo z različnimi vremenskimi pojavi, podlagami, neravnim terenom, vejami, štori, koreninami, mokrim listjem, različnimi nakloni, ipd. Gozd ponuja neskončne možnosti za raziskovanje lastnih gibalnih sposobnosti posameznika. Otrok mora biti ves čas pozoren na veje, drevesa, v katere bi se lahko zaletel, hkrati pa mora gledati teren pod nogami. Možgani otroka, ki se giblje v gozdu, prejmejo ogromno dražljajev, katere morajo predelati in se potem nanje ustrezno odzvati. Primer: če postavimo v telovadnici poligon ter otrokom pokažemo način izvedbe in zaporedje nalog, jim ponudimo sicer dober zgled, vendar le enoznačno reševanje problema. Na drugi stani imamo gozd in deblo, ki se je podrlo čez pot. Kako bodo otroci rešili ta izziv, je njihova naloga. Otrok se v reševanje problema aktivno vključi. Lastna aktivnost je otrokova zavestna dejavnost in tako pomembno prispeva k ustvarjanju otrokovega znanja ter tudi razvoja. Otrok tako sodeluje pri preobrazbi sebe, saj se samostojno odloča in prevzema pobude ter nadzoruje lastno vedenje ter čustva (po Zajec in drugi, 2010). Drug pomemben vidik je učenje na podlagi lastnih izkušenj. Iz vsakdanjega življenja vemo, kaj nam pomeni lastna izkušnja in kako ponosni smo, če nam končno nekaj uspe. Kaj šele, če odkrijemo nekaj novega. Ta dva vidika je potrebno močno razvijati pri otrocih, saj jih tako opremimo z motivacijo za reševanje problemov, vztrajanje in koncentracijo pa tudi s sposobnostjo za iskanje različnih poti na poti do cilja.

Ugotovili smo, da je gozd prostor, ki nam ga ni potrebno posebej pripravljati, če želimo razvijati gibalne sposobnosti otrok. Kakšna pa je potem vloga vzgojitelja v gozdu? Vzgojitelj

v gozdu mora pustiti otrokom, da sami raziskujejo. Če pogledamo zgornji primer plezanja čez deblo, je naloga vzgojitelja le ta, da poskrbi za varnost otrok. V primeru, da se otrok ustavi pred oviro in ne ve, kaj naj stori, je največja napaka, če mu vzgojitelj predlaga način rešitve. Tako otroku preprečimo lastno reševanje problema. Dovolj bodo stavki ki spodbujajo, v smislu: »Kaj pa lahko še storiš?«. S tem bomo v otroku prebudili samoiniciativnost, samozaupanje ter samozavest (Györek, 2014).

OTROK IN GIBANJE

Gibanje je človekova osnovna potreba in že skozi zgodovino so različni avtorji ugotavljali povezavo med telesno aktivnostjo ter kakovostjo življenja. V sodobnem času, ko je veliko število akcij, ki so jih opravljali naši predniki s svojo lastno aktivnostjo, avtomatizirano, je prepoznavanje te povezave še kako pomembno in nujno, če želimo otrokom, ki se še razvijajo, zagotoviti kakovostno prihodnost. S spodbujanjem gibanja pri otrocih želimo vzgojitelji razviti gibalne sposobnosti in spretnosti, hkrati pa delovati preventivno, v smislu krepitve imunskega sistema in varovanja zdravja. Gre tako za preprečevanje bolezni, kot tudi za preprečevanje poškodb. Otrok, ki se bolje zaveda svojega telesa in svojih zmožnosti ter je opremljen z izkušnjami o tem, kako se lahko reši npr. pri padcu, je bolje zaščiten pri vsakodnevnih izzivih in odzivih nanje, kot njegov vrstnik, ki teh izkušenj nima. Pri tem mu lahko pomagamo tako, da je izpostavljen čim večjemu naboru nepredvidljivih situacij, ki jih je primoran rešiti sam.

V ta namen je bivanje v naravi (v gozdu, na travniku) polno gibalnih izzivov in nalog, ki jih ne moremo ustvariti v telovadnici. Že sama razgiban teren, različne podlage, korenine, kamni in veje prispevajo k zahtevnosti in iskanju učinkovitih rešitev za gibanje. Otroci v današnjem času preveč časa preživijo na ravnih asfaltiranih ali drugih umetnih podlagah, kjer je gibanje avtomatizirano. Orodja, s katerimi ustvarjamo prepreke, kot so poligoni, dostikrat nudijo le omejeno število rešitev – npr. stožec ima le dve varianti nastavitve višine ovire. Naravno okolje nudi neomejeno število izzivov, kjer vsako podrto deblo pomeni svoj problem, ki ima svoj nabor rešitev.

Aktivni življenjski slog se tako oblikuje že v otroštvu. Gibanje za posameznika pomeni razvojno spodbudo, ki je potrebna za krepitev in varovanje zdravja in tudi ohranjanje posameznikovih gibalnih sposobnosti. Vedenjski vzorci, ki jih osvojimo v otroštvu in vključujejo redno telesno aktivnost, imajo dolgoročen pozitiven vpliv na kakovost življenja (povzeto po Šimunič, Pišot, Planinšec, 2010, str. 7-8).

Preživljanje časa v naravi deluje tako preventivno, kot terapevtsko. Bivanje v naravi, v gozdu ali na travniku ni omejeno le na razvijanje gibalnih sposobnosti, temveč posameznik preko raziskovanja in doživljanja napreduje na vseh področjih, s sebi primernim tempom. Bivanje v naravi ne razlikuje otrok glede na navade, predznanja, sposobnosti. Naravno okolje pozitivno vpliva tudi na duševno zdravje, opaziti je zmanjšanje vedenjskih motenj (Györek, 2014, str. 19).

DEJAVNOSTI V SKUPINI

Vrtci z letnim delovnim načrtom naredimo smernice za delo z otroki. Preko leta se pridružujemo različnim projektom, kjer sledimo ciljem kurikula in ciljem posamezne skupine. V svoje delo v skupini skušam vnesti čim bolj pestro in razgibano raziskovanje, kjer otroci aktivno sodelujejo. Projekt Eko vrtec, Zdravje v vrtcu in projekt Turistične zveze Slovenije smo prenesli v naravo, v gozd.

Z otroki smo si za projekt Eko vrtec izbrali del vrta in gozda v okolici vrtca in ga mesečno obiskovali. Spoznavali smo katere živali se nahajajo v okolici, ogledovali smo si jih preko

povečevala in jih vedno po ogledu spustili nazaj v varno okolje. Otroci so tako v našem bližnjem okolju našli mravlje, hrošče, ose, čebele, gosenice, pajke, pikapolonice, metulje, deževnike. Preko celega leta smo spoznavanje živali vključevali v mesečne načrte in tako podrobneje spoznali podobnosti in razlike med žuželkami in pajki; v naravi smo opazovali pajkove mreže in jih na kartonsko podlago ulovili; živali in okolje smo likovno upodobili na različne načine z uporabo pestrih likovnih tehnik. Za otroke smo v skupini pripravili tri družabne igre, pri katerih so otroci znanje o živalih lahko uporabili pri igri. Tako so nastale tri didaktične igre za otroke Živali na vrtčevem igrišču, Od gosenice do metulja, Kdo bo najhitrejši.

Naš vrtec je vključen v program Zdravje v vrtcu, ki ga je pripravil Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana (sedaj preimenovan v NIJZ). Sodelovanje v programu pomeni, da smo skozi celo leto krepili in ohranjali naše zdravje ter zdravje otrok. S posameznimi dejavnostmi smo pokrivali sledeča področja: zdrava prehrana, telesna dejavnost, medsebojni odnosi, osebna higiena, varno fizično okolje in zdravo praznovanje rojstnega dne. V naše mesečne tematike smo redno vključevali dejavnosti s katerimi smo pri otrocih krepili zavedanje po skrbi za zdravje. Zaposlene pri našem delu ugotavljamo, da se kmalu jeseni prične obdobje respiratornih obolenj, ko otroci posledično velikokrat kašljajo. V skupini smo dnevno odhajali ven na svež zrak in tako preprečevali razvoj okužb. Narava nam poleg enkratnega prostora za gibanje in igro ponuja tudi zaklade naravnih zelišč. Otroci so v gozdu nabrali smrekove vršičke, ki smo jih nato pripravili s sladkorjem za sirup smrekovih vršičkov. Vso dolgo zimo smo redno uživali sirup in pri tem neizmerno uživali, saj je bil sirup sladek in okusen. Tako smo poskrbeli za zdravje in morda zmanjšali nastanek novih obolenj.

V sklopu projekta Ekošole smo opazovali bukev, ki je bila naša glavna nit tematike Skrivnosti našega gozda. Ekošola je projekt evropskega združenja in je sestavni del prizadevanj Evropske unije za okoljevarstveno izobraževanje. Z našim opazovanjem majhne bukve smo pri otrocih krepili vzgojo za okoljsko odgovornost. V jesenskem času smo si v bližnjem gozdu izbrali majhno bukev, ki smo jo označili in jo nato od jeseni do pomladi obiskovali. Bukev smo fotografirali, pogovarjali smo se o spremembah, ki se dogajajo na njej in v okolici. Ob koncu projekta smo fotografije treh letnih časov primerjali med seboj in pripravili plakat. Otroci so preko različne literature spoznavali pomen gozda in dreves.

Projekt Turistične zveze Slovenije z naslovom ZELENI TURIZEM je bilo na predelu Ljubljane na Jančah, kjer stoji naša enota, izredno zanimivo izhodišče za naš projekt. Okolica vrtca je izredno bogata s prelepim zelenim okoljem in prečudovitim gozdom. Naš poglavitni cilj je bil, kako aktivno preživeti prosti čas v naravi, v posebnem sožitju z njo, kjer bi otroci spoznali, da je potrebno naravo spoštovati in jo ohranjati čisto. V bližini vrtca imamo gozdno jaso, kjer so si otroci večkrat izbrali prostor za igranje. Od septembra dalje smo se na ta poseben kraj večkrat vračali in se igrali izključno z naravnim materialom, ki ga ponuja pestro naravno okolje. Po obiski gozdnega vrtca v Avstriji se nama je s pomočnico vzgojiteljice utrnil ideja, da poskusno izvedemo DAN V GOZDU tudi mi. Otrokom sva predstavili idejo in pričeli z načrtovanjem tega dne. Otroci so aktivno načrtovali in dajali ideje, kaj potrebujemo za tak podvig in si razdelili naloge, kaj bo vsak izmed njih priskrbel. Naredili smo obvestilo za starše in se zelo veselili tega dne. Med igro v gozdu smo večkrat ugotovili, da imajo otroci premalo časa za igro. Ves dan v gozdu, nam je odprl možnost da dobro izkoristimo daljši čas bivanja v gozdu. Po prihodu na jaso, sem želela vključiti nekaj pripravljenih dejavnosti, vendar sem kmalu ugotovila, da si otroci želijo raziskovati po svoje in enostavno sva s pomočnico le opazovali, skrbeli za varnost in pomagali, ko je bilo potrebno. Imeti kosilo v gozdu je bilo posebno doživetje, in res ni potrebno veliko, le volja in organiziranost, pa se da narediti marsikaj. Otroci so v gozdu vlekli veje, plezali po deblih, iskali male živali, nabirali gozdne plodove in jih »pripravljali za kosilo«, igrali so se igre vlog, s palicami vrtali v debla,

izdelovali skrivališče s streho, podajali s storži, opazovali mravljišče, gradili stolpe iz nabranega materiala in še mnogo več. Otroci za bivanje v gozdu ne potrebujejo veliko; prostor za raziskovanje, čas in varnost. Te tri stvari so pripeljale do čudovitega dne preživetega v gozdu.

SKLEP

Otroci obožujejo gozd. Tam jih nič ne omejuje, ves čas so aktivni, uporabljajo svojo domišljijo in raziskujejo. Skozi te dejavnosti jih navajamo na pozitiven odnos do narave, na senzibilnost do pojavov okoli sebe. Napredujejo na vseh področjih otrokovega razvoja, pa čeprav morda na prvi pogled ne izgleda tako. Spretnost, vztrajnost, samoiniciativnost in kreativnost, ki jo razvijajo otroci ob reševanju gibalnih izzivov, lahko prenesejo tudi v druge situacije in izzive z drugih področij, saj bodo vedeli, da če zaupajo vase, v svoje sposobnosti, lahko najdejo pot do rešitve. Bivanje v naravi spodbuja posameznikovo gibanje, čute in sposobnosti, zmanjšuje stres in depresijo, prispeva k stabilnejšemu čustvenemu stanju ter krepi socialne odnose, krepita se samozavest in samozaupanje posameznika. Ravno tako se opaža upad nasilja in nestrpnosti. Telesno in duševno zdrav otrok bo lahko kos izzivom, ki mu jih bo nalagala prihodnost. Vzgojitelji lahko s pogostim vključevanjem bivanja v naravi v svoj načrt dela pomembno doprinesemo k razvoju posameznika: kratkoročno preventivno vplivamo v smislu krepitve imunskega sistema, sproščanja stresa in zadovoljevanja različnih otrokovih potreb, dolgoročno pa posamezniku omogočamo pot do razvoja čustvene stabilnosti, lastne identitete in zaupanja v lastne zmožnosti in ideje.

LITERATURA

Györek, N., …[et al]. (2014). Otroci potrebujemo gozd (gozdna popotnica). Kamnik: Vrtec Antona Medveda: Inštitut za gozdno pedagogiko.

Pistotnik, B., Pinter, S., Dolenc, M. (2003). Gibalna abeceda. Ljubljana: Fakulteta za šport: Inštitut za šport.

Šimunič, B., Pišot, R., Planinšec, J. (2010). Uvodnik. V Šimunič, B., Volmut, T., Pišot, R. (ur.). Otroci potrebujemo gibanje (str. 15-24). Koper: Univerza na Primorskem: Znanstveno-raziskovalno središče: Inštitut za kineziološke raziskave: Univerzitetna založba Annales.

Zajec, J., Videmšek, M., Štihec, J., Pišot, R., Šimunič, B. (2010). Otrok v gibanju doma in v vrtcu: povezanost gibalne/športne dejavnosti predšolskih otrok in njihovih staršev z izbranimi dejavniki zdravega načina življenja. Koper: Univerza na Primorskem: Znanstveno-raziskovalno središče: Inštitut za kineziološke raziskave: Univerzitetna založba Annales.

Predstavitev avtorice

Vesna Košir Pevec sem zaposlena v vrtcu Pedenjped Ljubljana 22 let. V začetku moje delovne poti sem delala kot pomočnica vzgojiteljice, nato končala Pedagoško fakulteto v Ljubljani smer predšolska vzgoja in pričela z delom vzgojiteljice. Trenutno opravljam poleg dela vzgojiteljice tudi organizacijsko vodenje enote vrtca. Sem aktivno vključena v večino projektov v vrtcu, najbolj pa me zanimajo mednarodne povezave med državami in izmenjava izkušenj s tujino. Trenutno sem prevzela vodenje Erasmus mobilnost K1 v katero je vstopil naš vrtec. Rada imam svoje delo in otroke in z največjim veseljem hodim v službo.

VAROVALNE IN SVARILNE BARVE PRI ŽIVALIH
CAMOUFLAGE AND WARNING COLOURS WITH ANIMALS

Mag. Polona Križnič Čebron, prof. biologije, CŠOD Soča,
polona.kriznic@guest.arnes.si

IZVLEČEK

V prispevku predstavljamo igro, ki doprinese k razumevanju evolucije prilagajanja živih bitij na okolje v katerem živijo. Z učenjem skozi igro želimo učencem približati svet mimikrije ter pomen svarilnih barv. Učenci iz naravnih materialov, ki jih najdejo v gozdu, izdelujejo živali, jih nato skrivajo in iščejo. Z izkušenjskim učenjem v gozdu jim želimo pokazati kako so prilagoditve pomembne za preživetje in da lahko žival že z majhno neprevidnostjo plača z življenjem. Poleg tega učenci v igri izražajo svojo domišljijo, krepijo kreativnost in sodelovanje v skupini. Igrica je zanimiva, saj vključuje nenavadne zamisli in ideje, ki učence na drugačen način pripeljejo do razmišljanja o pestrosti živalskega sveta. Primerna je predvsem za učence druge in tretje triade, pri obravnavanju prilagoditev živali na okolje, prehranjevalnih verigah ter sistematiki.

Ključne besede: prilagoditve živali, prikrivanje, mimikrija, mimetizem, svarilne barve

ABSTRACT

The article comprises a game, which contributes to understanding the evolution of living beings' accommodation to the environment where they live. By teaching through playing, the article aims to familiarize pupils with the world of mimicry and the meaning of warning colours. Pupils build animals out of natural materials found in the forest, hide them, and try to find them. By learning through experience, they comprehend the importance of accommodation for survival, and the fact that a tiny careless move by the animal might lead to its death. Besides, while playing, pupils express their imagination, build their creativity and cooperation in a team. The game is attractive as it involves unusual ideas on how to make pupils think about the diversity of the animal world. Mainly suitable for the second and third triad pupils, it is intended as a supplement for discussion on adaptation of animals to the environment, food chains and systematics.

Key words: animal accommodation, camouflage, mimicry, mimetism, warning colours.

1. UVOD

V življenju se srečujemo z izredno pestrostjo živalskega sveta, ki nas preseneča na vsakem koraku in nas spodbuja k razmišljanju le od kje tolikšna raznolikost živih bitij. Razlog za razumevanje tolikšne vrstne pestrosti je prilagajanje živali na okolje v katerem živijo. Zaradi naravnega izbora tistih lastnosti, ki so v danem okolju primernejše, se skozi mnoge generacije pri organizmih razvijejo prilagoditve. Z njimi imajo živa bitja več možnosti za preživetje v določenem okolju (različni habitati, podnebni pogoji, prehranjevanje, razmnoževanje …). Razmerje med plenilcem in plenom je ena od gonilnih sil evolucije. Plen nenehno razvija nove načine preživetja katerim se skuša plenilec prilagoditi. Za oboje je dobro, da so čim

manj opazni bodisi ko plenijo ali ko se želijo skriti. V ta namen najpogosteje uporabljajo prikrivanje ali mimikrijo (mimetizem). Nekateri pa so šli še dlje in so nalašč še bolj opazni z živimi barvami in vzorci. S svojimi svarilnimi barvami sporočajo, da so bodisi nevarni, strupeni ali preprosto neužitni in da jih je bolje pustiti pri miru.

2. OPREDELITEV UČNIH CILJEV

2.1 Učni cilji:

- *Učenci razumejo, da se organizmi prilagajajo okolju, v katerem živijo;*
- *Učenci spoznajo, da so genetska variabilnost in okoljski dejavniki vzrok za evolucijo in raznovrstnost organizmov;*
- *Učenci spoznajo pomen mimikrije in svarilnih barv;*
- *Učenci razvijajo skupinski odnos pri reševanju problema.*

2.2 Hipoteze:

- *Razumevanje, trajnejše in kvalitetnejše znanje učencev ob kocu igre;*
- *Medsebojno spodbujanje in pomoč pri skupinskem reševanju problema.*

3. IGRA O VAROVALNIH IN SVARILNIH BARVAH PRI ŽIVALIH

3.1 Metodologija:

Število udeležencev: 25

Starost udeležencev: 10-14 let

Trajanje: 60 min

3.2 Pripomočki:

- naravni material

- šotorka, odeja, platno ali kaj podobnega

- pisani pokrovčki od plastenk ali drug odpadni material živih barv

- delovne kartice s slikami živali

- vrvica, lepilni trak ali lepilo

- škarje

- alkoholni črn flomaster

- manjši lističi papirja

3.3 Navodila za izvedbo

3.3.1 Varovalne barve, mimikrija

Učence razdelimo v enakovredne skupine. Igro pričnemo tako, da jim razdelimo delovne kartice, na katerih so natisnjene slike živali, ki jih najpogosteje najdemo na gozdnih tleh in v podrasti (slika 1).

Slika 1: *Delovne kartice s slikami živali*

Nato poskušajo skupine izdelati čim boljši približek živali s slike, pri čemer lahko uporabljajo zgolj naravne materiale, ki jih dobijo v gozdu ali kje drugje naravi. Poiščejo material, ki leži na tleh: veje, liste, plodove, kamenje … Opozorimo jih na to, da ne smejo uničevati narave in poškodovati živih organizmov. Sestaviti morajo žival, ki se bo čim bolj zlila z okolico, njena velikost pa ne sme biti manjša od dlani (slika 2). Pri izdelavi živali si lahko pomagajo tako, da nekatere dele povežejo z vrvico ali pa pritrdijo z lepilnim trakom oziroma lepilom. Ko vsaka skupina sestavi svojo žival, jo položijo na šotorsko platno ali odejo tako, da jo lahko vidijo tudi ostale skupine in jo na kratko predstavijo s poimenovanjem in opisom njene prilagoditve (slika 3).

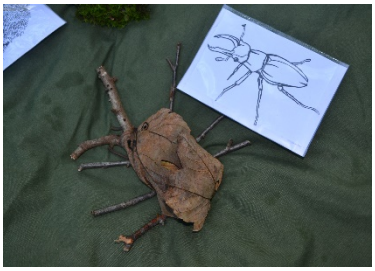
Slika 2: *Izdelovanje živali*

Slika 3: *Razstavljene živali na šotorki, učenci predstavijo svojo žival*

Slike 4, 5, 6: *Otroška kreativnost ne pozna meja*

Po ogledu vseh razstavljenih živali se skupine nekoliko razkropijo po gozdu in v petih minutah skrijejo svojo žival tako, da bo čim manj opazna. Pri tem je ne smejo z ničemer zakrivati, ostati mora vidna (slika 7). Skupinam že vnaprej določimo obseg območja, kamor lahko žival skrijejo. Pri tem se omejimo na gozdna tla ter debla dreves do enega metra višine. Za skrivanje jim damo približno 5 minut. Nato se skupine vrnejo na izhodiščno mesto. Sedaj se iskanje lahko prične.

Slika 7: *Skrivanje živali*

Iskanje poteka tako, da vse skupine hkrati na učiteljev znak začnejo iskati skrite živali. Posamezna skupina seveda svoje živali ne izda, ampak išče samo živali nasprotnih skupin. Najdene živali prinesejo in jih po vrsti, kot so bile najdene, polagajo na šotorko. Nato se skupaj pogovorimo o tem, zakaj je bila neka žival prva najdena in zakaj je bilo nekatere težko najti. Na tak način določijo zmagovalno žival in tisto ki je bila najslabše skrita.

3.3.2 Kaj če se okolje spremeni?

Okolje se lahko zaradi onesnaženosti spreminja. V ta namen šotorko, ki je varovalne barve, zamenjamo s podlago žive barve (rdečo, rumeno, belo…). Življenjsko okolje živali se pri tem spremeni. Ko položimo živali na novo podlago, razvijemo pogovor o tem, ali varovalne barve in mimikrija še delujejo.

3.3.3 Svarilne barve

Učenci v naravi poskusijo poiskati kakšen zelo vpadljiv naravni material (živordeče plodove, list jesenskih barv, lubje breze, cvet kakšne pogoste in nezavarovane rastline …). Če ne najdejo nič primernega jim učitelj da plastični pokrovček od plastenke ali kaj podobnega (slika 8). Tega morajo vgraditi v žival, ki so jo ustvarili v prvi igri. Živali nato zopet razstavijo na šotorki tako, da si jih vsi učenci ogledajo (slika 9), nato pa skrijejo, tokrat nekam drugam in jih ponovno poskusijo poiskati. Tudi tokrat živali ne smejo zakrivati.

Slika 8: *Odpadni material, ki ga lahko učenci vključijo v svojo žival*

Slika 9: *Živali na šotorki, z dodanimi »svarilnimi« elementi*

Slika 10: *Primer živali s svarilno barvo*

Slike 11-15: *Skrivanje živali s svarilno barvo*

Na koncu skupaj analiziramo kdaj in zakaj so živali lažje našli, pri čemer ugotovitve primerjamo s prvo igrico. Pri tem dodatno utrdimo razumevanje pojmov mimikrije (prikrivanja) in svarilnih barv (slika 16).

Slika 16: *Primerjava živali ki uporablja mimikrijo in živali z vključenimi elementi z živo barvo (svarilna barva)*

3.4 Priporočila učiteljem:

- Zanimiva različica naloge je tudi ta, da otroci izdelajo domišljijsko žival, neko novo vrsto, ki je do sedaj še nismo videli. To pomeni, da se lahko popolnoma prepustijo svoji domišljiji in kreativnosti. Žival poimenujejo. Izmislijo si slovensko, lahko pa tudi »latinsko« ime. Izdelane živali skupine položijo na šotorko in jih predstavijo ostalim tako, da jih poimenujejo in opišejo njihove posebnosti v smislu prednosti in prilagoditev na življenjsko okolje kjer živijo (slika 17).
- Igrico lahko zaključimo tako, da na koncu pripravimo razstavo z vsemi živalmi in otroci glasujejo za najbolj izvirno.
- Pred odhodom v gozd je potrebno zagotoviti zaščito pred klopi, primerna oblačila in obutev.

Slika 17: *Domišljijska žival*

4. REZULTATI

V praksi se je že večkrat izkazalo, da igra učence zelo pritegne. Rezultati igre so vedno zelo zanimivi, saj učenci združujejo znanje in ideje in tako nastanejo edinstveni izdelki. Poleg tega veliko doprinese tudi posebno učno okolje, čarobnost gozda in njegove neskončne možnosti za raziskovanje in s tem učenje.

Igrica je zanimiva, saj vključuje nenavadne zamisli in ideje, ki učence na drugačen način pripeljejo do razmišljanja o pestrosti živalskega sveta. Primerna je predvsem za učence druge in tretje triade, pri obravnavanju prilagoditev živali na okolje, prehranjevalnih verigah ter sistematiki. Pri izvedbi moramo biti pozorni predvsem na natančna navodila, saj so le ta ključ do uspeha k trajnosti znanja, pridobljenega ob koncu igrice.

5. ZAKLJUČEK

Pouk v naravi ponuja neštete možnosti za izkušenjsko in doživljajsko učenje. Gozd je kot nalašč za to, saj ponuja ogromno izbiro materiala, skrivališč in neomejeno možnost gibanja. Največja prednost te učilnice na prostem je, da jo lahko koristimo skozi celo leto, pri čemer je v vsakem letnem času prisotna neka drugačna čarobnost.

Učenje nam lahko velikokrat olajša igra in tako na bolj privlačen način prispeva k trajnemu znanju. Z igrico o prilagoditvah živali učenci na preprost način dojamejo, da drugačnost od drugih v živalskem svetu pomeni prednost in s tem večjo možnost preživetja in posledično tudi razmnoževanja.

6. LITERATURA

Berden Zrimec, M. 2015. Začarani krog prilagoditve plenilcev na plen. Gea, letn. 25 (jan.2015), str. 40-45. ISSN 0353-782X

Gogala, M. 1981. O živih listih in drugih primerih mimeze in mimikrije. Proteus, letn. 44, št.1 (sept. 1981), str. 7-10. ISSN 0033-1805

Gorjan, A., Javoršek L. 2012. Razišči skrivnosti živega. Delovni zvezek za biologijo v 9. razredu, 1. izd., 1. natis, Dobrova: Pipinova knjiga, str. 54-55

Starčič Erjavec, M., Klokočovnik, V. 2013. Dotik življenja. Učbenik za biologijo v 9. razredu osnovne šole, 1. izd., Ljubljana: Založba Rokus Klett, str. 68-81

Avtorica

Avtorica prispevka Polona Križnič Čebron, sem po izobrazbi profesorica biologije in gospodinjstva. Po končanem univerzitetnem študiju na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, sem nadaljevala podiplomski študij na Biotehniški fakulteti in si tako pridobila znanstven naziv: magistrica živilskih znanosti. Zaposlena sem v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti, domu Soča v Tolminu, kot učiteljica naravoslovja. V svojem poklicu vidim veliko poslanstvo, saj svoje znanje z veseljem prenašam na nove generacije, pri čemer mi vsak delovni dan pomeni nov izziv.

JANKO IN METKA SKAČETA ČEZ JARKE IN NABIRATA ČEŠARKE
HANSEL AND GRETEL JUMP DITCHES AND COLLECT PINE-CONES

Martina Kržič Nagy, dipl. vzg. predšol. otrok, drugi učitelj v 1. r., OŠ Preserje, PŠ Rakitna, martinkula.k@gmail.com

Povzetek

Pouk v kombiniranem oddelku prvega triletja predstavlja svojevrsten izziv. Največkrat se postavlja vprašanje, katere dejavnosti izbrati in izvesti ter kako doseči cilje učnega načrta za vse tri razrede hkrati.

Gozd kot učno okolje je dobra ideja za uresničitev ciljev pri vseh šolskih predmetih, ki se z vsakim višjim razredom nadgrajujejo, hkrati pa so otroci za pridobivanje novih znanj v takem okolju bolj dovzetni in motivirani. V primerjavi z učilnico se poveča tudi aktivnost otrok.

Prispevek se osredotoča na posamezne šolske predmete in izbrane učne cilje v vseh treh razredih prve triade ter na predstavitev izvedbe ur pouka v bližnjem gozdu, pa tudi na medpredmetno povezovanje.

Na poti v gozd so učenci naleteli na jarek, ki so ga preskakovali v vlogi različnih živali in s tem dosegali cilj spoznavanja različnih načinov hoje, razvijali moč nog in odriv.

Tretješolec je pod borovo krošnjo prebral mlajšim učencem pravljico Janko in Metka, ki sta si ob rešitvi pred čarovnico naredila gozdno torto, okrašeno s storži in ostalimi gozdnimi najdbami, s katero so otroci praznovali sošolčev rojstni dan. Pet različnih stvari, ki so jih nabrali, so učenci razvrstili v figurni prikaz in ga analizirali, iz tršin predmetov pa izvabljali različne zvoke (šume, poke), jih raziskovali in priredili gozdni koncert.

Otroci so se med seboj zelo povezali, si pomagali, starejši so motivirali mlajše, mlajši so se učili od starejših in obratno. Večina učencev se je izkazala z večjo osredotočenostjo in boljšo pozornostjo, čas pa je zunaj učilnice dobil drugačne dimenzije.

Sklep je sledeč: čim večkrat obiskati gozd ob vseh letnih časih in pri tem sproščeno dosegati zastavljene cilje.

Ključne besede: gozd, kombiniran oddelek, otroci, učni cilji, učenje skozi gibanje

Abstract

Lessons in a combined class of the one-, two- and three-graders is rather challenging. Most often, the question arises as to the choice of activities and the ways of achieving the curriculum-specified learning goals for all three grades simultaneously.

The forest as learning environment seems an excellent idea to achieve goals at all subjects which build up with every succeeding grade, while the children are more motivated and susceptible for learning and at the same time more active in the process.

This presentation focuses on particular subjects and achieving specified learning goals in the first three grades, as well as the way lessons were carried out in the near-by forest. It also provides some examples of inter-curricular activities.

On their way to the forest, pupils stopped at a ditch which they had to jump over acting as various animals. In this, they encountered and mimicked various walking styles and developed leg strength.

Under a pine, children listened to a third-grader read an adapted fairy tale of Hansel and Gretel, who, after having saved themselves from the witch, made a forest cake decorated with pine-cones and other forest treasures. A cake was made with the treasures provided by a student celebrating his birthday. Five types of forest objects found were classified and analysed in a graphic representation. Other objects were used to explore their sounds (e. g. noises, crackling) and create a forest concert.

In the process, students connected to each other, helped each other, the younger ones learning from the older ones and vice versa. Most students displayed enhanced focus and attention, and the time outside classroom obtained a different dimension.

The conclusion is following: to visit the forest at all seasons and achieve learning goals in a relaxed manner.

Key words: children, combined class, forest, learning goals, learning through movement

UVOD

Pouk v kombiniranem oddelku prvega triletja predstavlja svojevrsten izziv. Največkrat se postavlja vprašanje, katere dejavnosti izbrati in izvesti ter kako doseči cilje učnega načrta za vse tri razrede hkrati.

Sodobni čas s pojavom digitalizacije tudi v šole prinaša vedno več sedenja in ukvarjanja z raznimi ekrani. Raziskave v nevroznanosti potrjujejo, da se gibalni in kognitivni razvoj dopolnjujeta, saj gibanje spodbuja razvoj možganov (T. Bregant, 2017), zato sem si želela že z samim odhodom in tudi bivanjem v gozdu spodbuditi gibanje učencev.

Naravno okolje pozitivno vpliva na pozornost in njeno obnovo. V gozdu najdemo cel kup predmetov različnih oblik, barv, velikosti, ki pritegnejo pozornost sami po sebi in zaposlijo otrokov um, domišljijo in samo telo (želja po videti - radovednost, dotakniti se - gibanje, povonjati, slišati), za to pa otrok ne potrebuje nobene posebne zunanje spodbude učitelja oz. odraslega. Dražljajev je več kot dovolj, da je otrok zaposlen, učitelj pa le usmerjevalec pozornosti, ki posledično pripelje do uresničitve zastavljenega cilja, ki je lahko tudi medpredmetno povezan.

Naša šola je manjša podružnica, ki leži na planoti, obkroženi z gozdovi. Oddelek je skupek treh različnih razredov oz. različno starih otrok, ki so sicer zelo povezani med seboj, saj jih tudi številčno ni tako veliko, kot morda na kakšni večji šoli. Starejši otroci pogosto pomagajo in motivirajo mlajše, le-ti pomirjajo in se učijo od starejših. Je pa včasih težko počakati na konec razlage, na zaposlitev in zgodi se, da predvsem mlajšim pozornost pade ali uhaja drugam. Prav ob razmišljanju, kako ohraniti pozornost pri vseh treh razredih dovolj dolgo, da posredujem določeno snov, sem prišla do dejstva, da poiščem skupne cilje, velikokrat tudi teme, ki jih obravnavamo vsi skupaj, dejavnosti pa diferenciram glede na zahtevnost cilja. Tukaj se mi je gozd kot učno okolje zdel dobra ideja za uresničitev ciljev pri vseh šolskih predmetih, ki se z višjim razredom nadgrajujejo (pri posameznih predmetih lahko cilje

dosežeš kadarkoli v prvi triadi), hkrati pa so otroci bolj motivirani, osredotočeni, pozorni in dovzetni za pridobivanje novih znanj, ob pridobivanju le-teh pa so tudi bolj aktivni kot v šolski učilnici.

Do gozda je blizu, zato večkrat izkoristimo to danost kot našo prednost in več šolskih ur skupaj preživimo tam, kjer nam čas vedno prehitro mine. Iz izkušenj sodeč, otroci znanje bolj učinkovito in ob gozdnih pripomočkih hitreje povežejo, absorbirajo in si lažje zapomnijo, saj v takšnem prostoru res lahko uporabijo vsa čutila.

V prispevku sem se želela osredotočiti na posamezne šolske predmete in izbrane učne cilje v vseh treh razredih prve triade ter na predstavitev izvedbe ur pouka v bližnjem gozdu, pa tudi na medpredmetno povezovanje, ki poteka ob tem. Večina učencev je izkazala večjo osredotočenost in boljšo pozornost, čas pa je zunaj učilnice dobil drugačne dimenzije.

Sklep je sledeč: čim večkrat obiskati gozd ob vseh letnih časih in pri tem sproščeno ob medsebojni interakciji dosegati zastavljene cilje in razvijati gibalne in umske veščine.

1. Likovna umetnost

Tema: Kiparski materiali in pripomočki – oblikovanje iz naravnih materialov (Land art)

Na jasi poleg našega gozda smo poiskali prostor, kjer bomo naredili gozdno torto. Otroci so začeli zbirati različen material in začeli oblikovati krog iz smrekovih storžev, mahu in vej. Nastala je mandala – gozdna torta, ki smo jo hodili pogosto opazovat, saj nas je zanimalo, kaj se bo sčasoma z njo zgodilo. Otroci so na jaso izven šolskega časa peljali na ogled tudi svoje starše. Ko smo prišli mandalo pogledat po poletnih počitnicah (po približno letu dni), je nismo takoj našli, ker jo je med tem časom prerasla trava, delno pa so jo verjetno razdrle živali.

CILJI:

1. r : - spoznajo poklic kiparja – likovni ustvarjalec

- spoznajo, da so v naravi najdeni materiali lahko tudi uporabni za sestavljanje kipov

- razvijajo si občutek za prostor (čas)

- razvijajo motoriko

2. r: - ugotovijo uporabnost različnih naravnih materialov za oblikovanje kiparskih oblik

- spoznajo postopek oblikovanja kipa z nizanjem in sestavljanjem delčkov v celoto

3. r :- oblikujejo kiparski volumen s sestavljanjem različnih prostorskih enot

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE: MAT, ŠPO, SPO

2. Glasba

Tema: Raziskujemo in igramo na zvočila okrog nas

Pri uri glasbe smo odšli do gozda, kjer je bila naloga otrok najprej poslušati zvoke, nato pa ubesediti, kaj slišijo okoli sebe (šum, pok, zven, petje, krik, ropot, brnenje) in od kod zvoki prihajajo. Poiskati so morali nekaj predmetov iz gozda, jih uporabiti in izvabiti iz njih določen zvok, ga opisati in se predstaviti z ritmičnim vzorcem. Otroci so nabrali različne materiale (kamenje, palice, veje, polžje hišice, lubje) in raziskovali, na kakšen način iz njih izvabijo

zvok. Ko je vsak otrok predstavil svoj najdeni inštrument, mu dal ime, poimenoval zvok in zaigral ritmični vzorec, so po skupinah zaigrali zvočno sliko in spremljali petje že znanih pesmic. Pozorni smo bili tudi na poimenovanje zvokov (slišimo brnenje avtomobila in ne avto, zvonjenje in ne zvonca). Posamezni otroci so na inštrumente zaigrali ritmični vzorec, ostali so ga ponavljali. Nekaj zvočil smo odnesli s seboj v šolo in jih dali v glasbeno škatlo.

CILJI: 1., 2., 3. r

- raziskujejo zvočnost predmetov – glasbil ter ugotavljajo in opisujejo razlike

- preizkušajo in primerjajo zvoke različnih zvočil iz okolice

- zaznavajo, razlikujejo in posnemajo zvoke iz okolice in narave

- razlikujejo tihe in glasne zvoke zvočil

- poimenujejo povzročitelje zvokov oz. predmete, s katerimi ustvarjamo zvoke

- poimenujejo zvoke

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE: SPO, ŠPO

3. Matematika

Tema: Matematični prikazi: figurni, Euler-Vennov, Carrollov, drevesni

V gozdu so otroci nabrali plodove, liste in druge predmete ter jih po različnih kriterijih razporejali v prikaze oz. mreže, ki so jih naredili sami. Za lažje razumevanje smo tokrat s seboj vzeli tudi nekaj pripomočkov (kolebnice, kartončke, vrečke). Ponovili smo znanje prejšnjih ur, ko smo na kmetiji ob pomoči poljskih pridelkov spoznavali figurni, črtični prikaz in prikaz s stolpci ter ugotovili, kdo sta bila Euler in Venn. Učenci so se mešano razporedili v nekaj skupin. Naloga vsake skupine je bila, da razvrstijo nabrane predmete na različne načine. Ena izmed nalog je bila tudi ta, da pripravijo kriterije za drugo skupino, ki poskuša urediti naravne materiale pravilno. Na koncu utemeljijo, zakaj nekaterih predmetov niso mogli razvrstiti in kaj bi morali dodati, da bi jih lahko.

CILJI:

1. r : - natančno opazujejo in štejejo predmete

- podatke predstavijo s figurnim prikazom

2., 3. r : - prikažejo in berejo razporeditev predmetov z različnimi prikazi (Euler-Vennov, Carrollov, drevesni)

- razporejajo predmete po različnih kriterijih in razporeditev prikažejo z različnimi prikazi

- sistematično rešujejo probleme

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE: SPO, LUM, SLJ

4. Slovenski jezik

Tema: Pravljica Janko in Metka

S seboj v gozd smo odnesli slikanico Janko in Metka. Otroci so si poiskali udoben travnat prostor pod visokim borom. Tretješolec je pravljico prebral ostalim, ki so večinoma z zanimanjem poslušali. Po prebrani pravljici smo razjasnili neznane besede in ugotavljali, kje se pravljica dogaja, katere osebe nastopajo v njej, kakšne so (dobre, hudobne), kakšna je razlika med pravljičnim gozdom in našim gozdom, kateri čudežni predmeti so nastopali v njej in kakšne so bile književne osebe v pravljici. Povezovali smo znanja iz že prej prebranih pravljic, iskali primerjave in značilne lastnosti pravljice.

CILJI:

1. r: - poslušajo in doživljajo interpretativno prebrano pravljico

- naštejejo književne osebe

- prepoznavajo pravljične predmete in čudeže

- ločijo dobro od slabega

- razvijajo sposobnost razumevanja motivov za ravnanje književnih oseb

2. r: - zaznavajo in doživljajo posamezne dogodke v književnem besedilu kot zaokrožene celote

- pripovedujejo o književnem dogajanju

3. r: - berejo odlomke iz pravljice

- razlagajo motive za ravnanje književnih oseb

- prepoznajo značilnosti pravljice

- pripovedujejo pravljico

- likovno izražajo predstavo književnega prostora

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE: SPO, LUM

5. Spoznavanje okolja

Tema: Praznovanje

Pogovarjali smo se o praznikih in praznovanjih. Poudarek je bil na osebnih praznovanjih in na koncu pogovora smo kot presenečenje za dva učenca, ki sta praznovala rojstni dan, skupaj pripravili gozdno torto. Otroci so jo sestavili iz storžev, vejic, polžjih hišic in kamnov na s travo poraščeni krtini. Ker veter ni bil premočan, kar smo ugotovili z opazovanjem trav in dreves ter poslinjenimi kazalci, smo prižgali tudi svečke in zapeli pesmice za rojstni dan. Slavljenca pa sta morala na jasi v okolici gozdne torte poiskati darilo.

CILJI: 1., 2. r: - znajo poimenovati nekaj praznikov

- spoznajo značilnosti praznikov

- vedo, kako se pripravimo na nekatere praznike in praznovanja

3. r : - spoznavajo pestrost različnih praznovanj

- vedo, da se prazniki razlikujejo po pomenu in namenu

- ločijo praznike od praznovanj

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE: SLJ, GUM, LUM

6. Šport

Tema: Hoja in tek v naravi, preskakovanje naravnih ovir

Že na poti proti gozdu smo oponašali različne živali in s tem različne vrste hoje (po prstih, petah, kot volk, medved in različne druge živali). Med tekom so otroci naleteli tudi na oviro – jarek, ki so ga kot oviro z veliko vneme preskakovali. Hodili in tekli so na in iz klanca, po ravnini. Teren je bil razgiban (travnat, prodnat).

CILJI:

1. r : - sproščeno izvajajo naravne oblike gibanja

- navajajo se na pravilno držo telesa

- razvijajo dobre medsebojne odnose

- navajajo se na poslušanje navodil

- razvijajo odrivno moč nog

- vadijo enonožno skakanje

- navajajo se na poslušanje in upoštevanje navodil

- zadovoljijo potrebo po gibanju in igri

2. r in 3. r : - razvijajo koordinacijo celega telesa

- razvijajo hitrost in sposobnost hitrega odzivanja

- vadijo sonožno skakanje

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE: SPO, MAT

ZAKLJUČEK

V gozdu lahko izvajamo tudi druge pedagoške metode: montessori pedagogika, formativno spremljanje, plesna, gledališka pedagogika, NTC učenje. Motivacija učencev in tudi učitelja je večja, lažje je medpredmetno povezovanje ciljev, pouk je bolj spontan, vsebuje več gibanja, več idej, lažje dosegamo cilje, otroci so bolj zaposleni, fizično in umsko aktivni. Čas, preživet v gozdu, nam vedno prehitro mine, zato smo se za letošnje šolsko leto odločili, da bomo v gozdu praznovali naše rojstne dneve. V sklopu interesnih dejavnosti pa imamo krožek Gozdne ustvarjalnice, kjer bomo tudi raziskovali gozd, ustvarjali iz materialov, ki jih bomo tam našli, opazovali rastline in živali, iskali sledi, si naredili naravoslovno škatlo, prebirali pravljice pod krošnjami dreves, si naredili gozdne lutke, z njimi zaigrali igrico, izdelali ali pa poiskali gozdna darila in splezali na kakšno drevo. Glavni cilj pa je približati otrokom gozd kot prostor neskončnih doživetij, jih navdušiti za gibanje v naravi in jim omogočiti tudi spontano igro, saj tako tkejo tudi zdrave socialne vezi.

LITERATURA

Bregant, T., 2017. Pomen gibanja in raziskovanja v naravi za razvoj naših otrok. Dostopno na: https://familylab.si/pomen-gibanja-in-raziskovanja-v-naravi-za-razvoj-nasih-otrok; 12.9.2017;

2. Bregant, T., 2017. Za otroka naredite največ, če ga peljete ven. Nedelo, (9.9. 2017);

3. Györek, N., 2016. Gremo mi v gozd, Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.

4. Vilhar, U. in Rantaša B., 2016. Priročnik za učenje in igro v gozdu (zbirka Gozd eksperimentov), Ljubljana; Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica.

5. Inštitut za gozdno pedagogiko in vrtec Antona Medveda Kamnik. 2014. Otroci potrebujemo gozd, Kamnik;

6. Učni načrt RS, 2011. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/izobrazevanje__otrok_s_posebnimi_potrebami/programi/ucni_nacrti/

Kratka predstavitev avtorja

Mati Narava je s svojimi neponovljivimi oblikami moj glavni navdih tako za delo v razredu, kjer poučujem kot druga učiteljica v kombiniranem oddelku manjše šole, obkrožene z gozdovi, kot tudi v vsakodnevnem življenju, kjer mi je blizu umetnost (besede, likovna, glasbena, gledališče). Rada opazujem odnos človeka do narave in obratno. Zato svoje učence večkrat peljem ven in jih skušam navdušiti za stvari, ki navdušujejo mene.

KDO BO Z NAMI ŠEL V GOZDIČEK?

WISH TO JOIN US ON OUR ADVENTURES IN THE WOODS?

Urška Lah, OŠ heroja Janeza Hribarja, Vrtec Polhek, urska.lah@guest.arnes.si

POVZETEK

Vrata v gozd so nam vedno odprta. Žal smo nanj skoraj pozabili. Narava nam vsak dan ponuja mnogo zanimivosti, idej, izhodišč, od nas samih pa je odvisno, koliko bogastva bomo uporabili ali pa ga vsaj začutili. Prisluhnili smo povabilu gozda in se odločili, da del igre in učenja v igralnici prenesemo v gozd. V okviru projekta Gozdni vrtec je naš oddelek 3−4 letnih otrok najmanj dvakrat mesečno obiskal »naš« gozdiček. Ob prvem obisku so otroci izbrali drevo, ki je postalo »naše« drevo. Omenjeno drevo je bila rdeča nit, ki nas je vodila skozi vse obiske našega gozdička. Temeljni cilj naših obiskov je začutiti naravo kot del naše celote in postati čuječni do narave. Dejavnosti smo iz igralnice občasno preselili v gozd in tako je v trenutku naša igralnica postala tako velika, da ni ovirala prav nobenega. Otroci so postopoma začeli v naravi uživati in se v njej učiti. Velik poudarek je bil na vedenju v gozdu, varnosti in nevarnostih, ki se nam lahko pripetijo v gozdu. V gozdiček so se z nami odpravili tudi starši, učenci tretjega razreda, učiteljice in ravnateljica. Presenetil nas je celo palček in popestril naša doživetja v gozdu. Na koncu šolskega leta je vsakemu otroku pustil sporočilo. Otroci so tekom celotnega šolskega leta pridobili ogromno spretnosti. Pokazal se je velik napredek na področju gibanja in samostojnosti. Najpomembnejši napredek, ki je bil tudi naš glavni cilj in ni zanemarljiv, pa je občutljivost na naravo, ki nas obdaja. Otroci so s svojim vedenjem in komentarji dokazali, da si želijo v gozd vedno znova, vsak teden, celo večkrat na teden. To je potrditev, da so bili omenjeni obiski gozda za našo skupino prava izbira. Narava in z njo gozd je veliko bogastvo. Obdaja nas, vsakdo jo začuti in občuti le toliko, kolikor jo potrebuje.

Ključne besede: predšolski otroci, gibanje, narava, gozd, drevo, sodelovanje.

ABSTRACT

The door to the forest is always open to us. However, we have almost forgotten about it. Every day nature offers us many opportunities and ideas, but it is up to us to decide in what way we will use or at least sense those treasures. We have responded to the forest's call and decided to move some of our playroom activities there. Being part of *The Slovenian Network of Forest Kindergartens and Schools* project our group of 3-4 year-old children visited "our" little forest at least twice a month. During their first visit, the children chose a tree, which later on became "our" tree. The tree was an underlying theme of every visit. The main goal was to feel the nature as a part of us and to become aware of it. Occasionally our activities were carried out in the forest so that every child had enough space and could feel freer. Step by step, the children started to enjoy the nature and began learning new things there. The major emphasis was on the behaviour in the forest, the safety there, and also the dangers which exist there. While visiting the forest, we were also joined by the parents, the third grade students, teachers and our principal. We were even surprised by a dwarf, which made our visits even more exciting. At the end of the school year, he gave a letter to every child. During the school year, the children have acquired many skills. A great improvement can be noticed in the children's motoric functions and independence. The greatest improvement, however, is seen in the children's sensibility to nature, which was also our main goal. With their behaviour and verbal responses, the children have showed that they want to visit the forest over and over

again - every week, even more than once a week. This proves us that visiting the forest was the right choice. The nature and the forest are our treasures. They surround us and everyone can feel and experience them as much as he or she wants or needs.

Key words: kindergarden children, movement, nature, forest, tree, participation.

UVOD

Narava je najbolj bogato učno okolje, v katerem ima otrok vse možnosti za hitrejši napredek na vseh področjih, predvsem na gibalnem. Narava spodbuja otrokovo gibanje in neprestano omogoča ogromno gibalnih izzivov. »Gozd je živ, dinamičen, barvit, nenehno se spreminjajoč in prav taki so naši otroci.« (Györek, 2016, 13)

Gibanje je osnova, da se otroci razvijejo *v zdrave, samostojne in pozitivne osebnosti,* ki bodo vsem nam v veselje. »Otrok je tudi ustvarjalen, ko išče svoje načine in poti za rešitev različnih gibalnih nalog, z lastno domišljijo odgovarja na nove izzive ter izraža svoja čustva in občutja.« (Videmšek, Berdajs in Karpljuk, 2003, 67) Zato je pomembno, da gibanje otrok vsakodnevno načrtujemo in ga seveda tudi uresničujemo, zato otrokom ponudimo čim več gibalnih problemov, ki jih vsakodnevno rešujejo in se s tem razvijajo v celovite, zdrave, samostojne in pozitivne osebnosti. Ravno zaradi teh razlogov se je naš oddelek v preteklem šolskem letu odločil, da se priključi državnemu projektu Gozdni vrtec. »Lokalni gozd je tisti, ki lahko vrtcem in šolam bogati šolsko leto in daje nov smisel učnim načrtom.« (Györek, 21). Otrok si z različnimi dejavnostmi na prostem ohranja in krepi zdravje, seznanja se z lepoto ter vrednostjo narave in naravovarstvenim ravnanjem. (Povzeto po Videmšek in Visinski, 2001)

»Pomemben je vzgojiteljev odnos do narave, saj le tako lahko na najustreznejši način uvedeš otroka v doživljanje narave. Kogar narava ne osrečuje, ne sme delati z otroki (Zalokar Divjak, 1998, 131). Ključni dejavnik, ki je spodbudil nas, tri vzgojiteljice, je bil ravno to. Vse tri smo rade v naravi, narava nas sprošča in na srečo je tudi nas nekdo vpeljal v svet narave. Čuječnost do narave, občutek za naravo smo si želele in si še želimo graditi, konstruirati tudi pri otrocih, ki jih trenutno vzgajamo »Vsi vemo, kako »z luštom« počnemo in imamo radi stvari, ki so nam všeč in v nas vzbujajo prijetne ali pa tudi vznemirljive, rahlo adrenalinske občutke,« (Györek, 2016, 14) Starše gibanje v gozdu vedno bolj skrbi, sploh na našem področju, na Notranjskem, kjer je ogromno medvedov, klopov in še česa, česar se bojimo. Ravno zaradi tega si starši vedno manj izbirajo gozd za preživljanje časa v naravi. Sama sem takšno ravnanje zaznala kot problem, zato smo se oddelčne vzgojiteljice odločile, da se priključimo omenjenemu projektu. Projekt nas je spodbudil, da smo sistematično in načrtno odhajali v naš gozdiček.

NAŠ GOZDIČEK

V začetku šolskega leta smo se vzgojiteljice oddelka od 3- do 4-letnih otrok odločile za zgoraj omenjeni projekt. Projekt smo najprej predstavile staršem. Starši so bili nad projektom izredno navdušeni in so nam že med samo predstavitvijo zastavili kar nekaj vprašanj, kar je bilo za nas vzgojiteljice izredno dober znak. Staršem smo predstavile globalne cilji in splošne cilje. Globalni cilji so bili doživljanje in spoznavanje žive in nežive narave v njeni raznolikosti, povezanosti in stalnem spreminjanju; Razvijanje naklonjenega, spoštljivega in odgovornega odnosa do narave; Spodbujanje različnih pristopov k spoznavanju narave. Splošni cilji pa so bili naslednji: Otrok razvija gibalne spretnosti; Otrok uživa in se uči opazovati v naravi in z naravo; Otrok razvija čutnost; Otrok razvija naravoslovne spretnosti

(opazovanje, primerjanje in opisovanje); Otrok spoznava različne načine zbiranja, shranjevanja in prenosa informaciji; Otrok izrazi svojo ustvarjalnost skozi gozd. (Povzeto po Bahovec, 1999) Seznanile smo jih tudi s skrbjo za varnost. Največ vprašanj se je vrtelo okrog klopov, a smo s starši prišli do skupnega dogovora, ki smo se ga vsi držali. Za varnost bomo poskrbeli tako, da si bomo predhodno ogledali teren, otroci si bodo nadeli rumeno kapo, ki opozarja voznike, da so na cesti otroci, pravilno bomo prečkali cesto do gozda, se zaščitili pred insekti in se nenazadnje primerno obuli in oblekli.

Starši so se z omenjenimi predlogi strinjali. Na roditeljskem sestanku smo starše povabili, da se nam pri obisku gozdička kdaj pridružijo (ali se nam samo pridružijo ali pa nam pripravijo kakšno dejavnost). Nad povabilom so bili navdušeni, predvsem zato, ker so starši treh otrok lovci, dva starša pa sta celo gozdarja. Na začetku je bilo navdušenje veliko, na koncu pa nas je presenetila z obiskom našega gozdička samo ena mamica in za omenjen obisk smo ji vsi zelo hvaležni. Načrtovali pa smo tudi zaključno srečanje oddelka v našem gozdičku, tako da je naš zaključek šolskega leta potekal v gozdičku. Starše smo seznanile z zelenim obvestilom, ki bo na oglasni deski vedno en dan pred obiskom gozdička, tako da so tako otroci kot starši vedeli, da je naslednji dan načrtovan pohod v naš gozd. Glavni namen obvestila je bil, da so bili otroci ta dan primerno obuti, oblečeni in zaščiteni (insekti, sonce). Starše smo seznanile s tem, da bomo v gozdiček odhajali ob sredah in sicer na 14 dni oziroma po potrebi in interesu. Nikoli se nam ni zgodilo, da bi med dvema obiskoma preteklo več kot 14 dni, zgodilo se je ravno nasprotno. V spomladanskem in poletnem času smo odhajali v naš gozdiček vsak teden in celo večkrat na teden. Otroci so pokazali interes in me smo to otroško motivacijo, zanimanje izkoristile in preživljale v gozdu več časa kot je bilo prvotno načrtovano. Omenjen podatek je za vse nas še kako pomemben, saj je pokazatelj, da so otroci gozd sprejeli za svojega, ga vzljubili in si vedno znova zaželeli popotovanje vanj. K raziskovanju gozda smo spodbudili tudi starše in z njimi vzpostavili dobro sodelovanje, kar je vplivalo na boljšo komunikacijo med otroci, starši in vzgojiteljicami. Vodili smo listovnik naših obiskov gozdička oziroma vseh dejavnosti, ki so potekale v okviru projekta Gozdni vrtec. V listovnik smo sproti vlagali komentarje, zamisli in iniciative otrok, fotografije, risbe, pripomočke, naravni material. Listovnik smo si večkrat prinesli v igralnico, neprestano pa je bil na razpolago staršem, saj so si ga lahko ogledali vsak dan znova.

Naš prvi obisk gozdička je izgledal tako, da smo se z otroki odpravili na sprehod, brez vrvice, čez drn in strn. Ko smo prišli do strnjenega gozda, smo otroke spodbudile, naj začnejo opazovati naravo, drevesa, grme in naj si vsak izbere drevo, grm, kotiček v gozdu, kjer mu je najbolj prijetno. Nekaj otrok si je izbralo svoj kotiček v gozdu, kar 12 otrok od 19 pa se je ustavilo pri 'najmogočnejšem' drevesu v tem delu gozdička, kjer smo obstali. Smeh in veselje otrok, ki so stali pri drevesu, sta otroke, ki niso bili pri tem drevesu, kar privabila in tako so se nam pridružili vsi otroci, saj so videli, da se dogaja nekaj zanimivega. Vsi skupaj smo sklenili, da drevo, javor, postane naše drevo. Omenjeno drevo je bilo naša rdeča oziroma zelena nit, ki nas je vodila in razpletala niti skozi celo šolsko leto. Mreža učečih se otrok v naravi se je razpletala in njene niti so bili vse močnejše, mogočnejše in trdnejše. Pri drevesu smo naredili skupinsko sliko, nato pa še individualno, ki jo je otrok dobil v dar ob rojstnem dnevu.

Po prvem obisku smo v vrtcu narisali pot do našega gozdička in se o izletu doživeto

Skupinska slika pri drevesu (Urška Lah, 2017)

DEJAVNOSTI, KI SO POTEKALE V GOZDIČKU

Iskanje različnih predmetov: Glede na izžrebano sliko smo se razvrstili v tri skupine in nato je vsaka skupina v gozdu poiskala tisto, kar je bilo na sliki. Ena skupina je iskala jesensko listje, druga vejice, tretja skupina pa je iskala odpadke, ki ne sodijo v naravo. Otroci so bili izredno aktivni in so z navdušenjem iskali. Veseli smo bili, ker so našli veliko listja, veliko vejic in veliko odpadkov. Otroci so vedno navdušeni, če najdejo česa zelo veliko, ker pa smo našli ogromno predmetov, ki ne sodijo v gozd, je bila to velika priložnost, ki smo jo vzgojiteljice izkoristile in se o tem pogovorile ter otroke opozorile na skrb za naravo.

Iskanje odpadlega listja in razvrščanje glede na barvo ter razvrščanje v drevesni diagram. V drevesnem diagramu smo ločili liste, ki so zrasli na »našem« drevesu in liste, ki niso odpadli z našega drevesa. Otroci so z omenjeno dejavnostjo še bolj začutili »naše« drevo in bili nato pozorni na obliko listov. Tudi ko smo odhajali na igrišče, sprehode v okolici vrtca, so sami povedali: »To listje je pa takšno, kot ga ima »naše« drevo.« Pri tem obisku smo se veliko pogovarjali o listju. Otrokom je bilo potrebno kar nekajkrat razložiti, da listja in vej ne trgamo, saj so tako kot mi živa bitja. Poberemo le tisto listje, veje, ki so na tleh (jesenski listje, veter).

Opazovanje spremenjenega drevesa. Opazili smo, da je naše drevo ostalo brez listja in da je na drevesu samo še nekaj javorjevih plodov – semen. Med opazovanjem drevesa pa je eden izmed otrok opazil zanimive oblike oblakov, tako da smo nato začeli z opazovanjem oblakov. V vrtcu smo oblake narisali, izstrigli in jih opisali. Skupaj z otroki smo sestavili tudi kratko pesmico o oblakih.

Nabadanje javorjevih listov – na leseno paličico (špilo) smo nabadali listje, iz katerega smo v vrtcu izdelali deklice.

Opazovanje drevesa – drevo nima več listja, niti javorjevih semen. Ena skupina si je z lupami podrobneje ogledala deblo oziroma skorjo drevesa, druga skupina je iskala veje, iz katerih smo nato zgradili, oblikovali nekaj skrivnostnega. Nastal je skrivnostni grad.

Sprehod v megli. Bil je izredno skrivnosten in poln presenečenj. Opazili smo ogromno pajkovih mrež. Veliko zanimanja je pri otrocih sprožila rosa na travnih bilkah. Nikakor in nikakor je niso mogli prenehati opazovati.

Iskanje vej in vejic, ki so odpadle ali z drevesa ali z grma. Odnesli smo jih v vrtec in nato smo iz njih oblikovali gozdne deklice. Otroci so še z večjim veseljem iskali veje, saj so vedeli, da jih bomo potrebovali za oblikovanje gozdnih deklic.

Oblikovanje gozdnih deklic.

Oblikovanje gozdnih svečnikov, ki so nam v mesecu decembru obogatili praznično omizje. Iz razrezanih leskovih vejic smo oblikovali svečnike. Različno velike vejice smo lepili drugo ob drugo na steklen kozarec. Nato smo v kozarec postavili čajno svečko in ustvarili praznični čas.

Oblikovanje gozdne risbe (lepljenje, risanje).

Modra kapa – med sprehodom po našem gozdičku smo na veji grma zagledali modro kapo. Le čigava je? Eden izmed dečkov je imel željo in si je kapo pokril in jo nosil prav do vrtca.

Obisk poštarja – prinesel nam je Palčkovo pismo. Pisal nam je palček Igralček. Spraševal nas je, če mogoče mi vemo, kje je njegova kapa. Napisal nam je, da se v gozdu dobimo naslednjo sredo, da mu bomo kapo lahko vrnili. Otroci so bili izredno motivirani. Vsi so verjeli v palčka z modro kapo.

Srečanje s palčkom Igralčkom, ki nam je na flavto že od daleč igral lepe pesmice. Ko smo se mu približali, se je hihital in hihital od sreče, saj smo mu prinesli kapo. Takoj se je z njo pokril in se vsem otrokom zahvalil za skrb, ki so jo namenili njegovi kapi. Poslovili smo se z upanjem, da se še kdaj srečamo.

Zimski obisk našega gozdička – v gozd smo se odpravili v zimski opremi. Gazili smo po visokem snegu. Shodili smo eno gaz in nato so po njej hodili vsi otroci. Poizkušali smo narediti tudi angelčke v snegu, a ga je bilo snega preveč in bil je pretrd.

Umetniki v snegu – z vejicami, ki smo jih v jeseni nabrali v gozdu, smo risali po snegu. Prav zanimivo je bilo opazovati otroke, koliko časa so risali in se preizkušali v risanju. Njihova zagnanost je trajala neverjetno dolgo. Samo mraz nas je opomnil, da bi bilo dobro končati z risanjem in oditi v vrtec. Ena izmed deklic je predlagala, da vejice zapičimo v sneg in mogoče bo še kdo prišel risat.

Sprehod v gozd skupaj s tretješolci. Celo leto sodelujemo s tretjim razredom osnovne šole, zato smo jih povabili z nami v gozd. Preživeli smo prijetno dopoldne v gozdu. En tretješolec si je izbral enega otroka iz vrtca in tako sta z roko v roki odšla v naš gozdiček. En tretješolec in en vrtičkar sta objela drevo, se ga dotaknila in poslušala, kaj jima sporoča. *Drevo mi je povedalo, da je veselo, ker smo ga obiskali. Drevo naju je vprašalo, zakaj odrasli uničujemo naravo. Draga Ina in draga punčka. Rad imam Stari trg in vaju. Drevo je zelo veselo, ker smo prišli skupaj k njemu na obisk. Danes je lep dan.*

Hoja skozi naravni tunel – tretješolcem smo pokazali naš naravni tunel. Tudi tretješolci so bili navdušeni nad njim in so se večkrat sprehodili skozenj.

Na **pohodu** se nam je pridružila dekličina mamica. Med potjo smo imeli različne gibalne naloge. Mamica se je ves čas vključevala in prebirala naloge, ki so bile narisane na listkih. Deklica je bila zelo ponosna, ker je njena mami hodila ves čas z njo. Po tem obisku je deklica doživela v svojem razvoju nek preporod. Začela je govoriti, postala je veliko bolj pogumna in samozavestna. Otroci so po pohodu povedali naslednje: *»Naredili smo hišo. Mi, Inina mami, pa Urška, Karmen in Anže (pripravnik). Danes je bilo v gozdu v redu. Ufff, bežali smo pred nevihto. Šli smo v gozdiček in potem nazaj v vrtec. Eden je dobil nalogo in potem smo se čisto vsi smejali. Ptički smo bili in čivkali smo. Naredili smo velik krog. Vesela sem. Zelo, ker je mami prišla«.* Nekaj nalog, ki smo jih opravili med tem obiskom gozdička: Otroci bodite tiho. Jezni otroci. Otroci prepevajo. Otroci zapojejo Palčku igralčku pesmico Enkrat je bil en majhen škrat. Spremenimo se v snežinko. Spremenimo se v ptičke. Spremenimo se v nasmejane otroke. Spremenimo se v rahel veter in nato v nevihto. Otroci poskočijo.
Otroke so omenjene naloge izredno pritegnile, zato smo sklenili, da jih v prihodnosti ponovimo. Ko smo prišli iz vrtca, so otroci pokomentirali pohod. Naslednji dan pa je dekličina mami prinesla v vrtec cvetlico z listkom, kjer je bila napisana pesmica: Zunaj že sonce sije in tu je pomlad, zato z oranžnimi polhki odšla sem na pohod. Otroci lepo po pločniku so hodili in razigrano se po travniku podili, svoje drevo so mi pokazali in dokazali, da njih veter ne ustavi.

Iskanje pomladi in odpadkov. Odpravili smo se v gozd in na žalost najprej našli ogromno odpadkov. Ko smo pobrali vso nesnago, so se zasvetili mali zvončki. Vsi smo se jih zelo razveselili, saj oznanjajo daljše in toplejše dneve. Palček Igralček nam je med potjo do gozdička pripravil ogromno glasbeno-gibalnih nalog. Zopet smo se jih vsi zelo razveselili in se vsake naloge lotili z vso zavzetostjo. Palčkove naloge so bile: *postavi se na eno nogo; po travniku hodiš in kričiš; hodiš v paru – deklica in deček; hodiš po travniku ves nasmejan; postavite se v krog; igraj se z žogo, ki je zelo vroča; zelo ledena; naredite most; spremenite se v oblak; zapojte pesem En krat je bil en majhen škrat; hodiš v tišini; rajalna igra Trnuljčica je lep otrok; preberite knjigo Smešen pošastek; naredite vrsto in se primite za ramena.* Ustavili smo se pri našem drevesu in ga 1 minuto opazovali in opazili, da je brez listja, brez semen, da je prijazno, črno, rjavo, sivo in rumeno.

Deklamacija pesmi Kdo bo z nami šel v gozdiček? V gozdu so nas pričakale velike živali narejene iz kartona. Deklamirali smo pesem in iskali živali. Otroci niso pred obiskom gozdička dobili nobenega navodila, ampak so vseeno sami opazili že prvo žival, ki nas je čakala skrita v grmovju.

Praznovanje dekličinega 3. rojstnega dne. Praznovanje smo iz igralnice preselili v naš gozdiček. Praznovanje je bilo veliko bolj sproščeno kot pa v igralnici. Dejavnosti so potekale zelo umirjeno.

Regratovi cvetovi in lučke. Odpravili smo se v gozd in ko smo se spustili z vrvice, so nas na njivi že čakale regratove lučke. Bilo jih je res v izobilju in nisi vedel, katera je lepša in večja. Vse so nas nagradile z lepim letenjem krilc.

Opazovanje drevesa. Opazili smo, da se je naše drevo prebudilo. Opazili smo namreč prve liste in cvetove.

Dramatizacija zgodbice Medved išče pestunjo. Dramsko igro, ki smo jo izvajali v igralnici, smo poskusili zaigrati tudi v našem gozdičku. Otroci so 5-krat zaigrali igro in še in še bi jo, vendar nam čas tega ni dopuščal. Obiskali smo tudi naravni tunel, ki se je zelo spremenil (ogromno zelenega listja – pomlad).

Obisk našega gozdička skupaj z učiteljico naravoslovja ter ravnateljico šole in vrtca. Razvrstili smo se v štiri skupine. Vsaka skupina je iskala predmete z eno, določeno lastnostjo. Spoznavali in utrjevali smo lastnosti mehko – trdo, gladko – hrapavo. Dejavnost je potekala zelo dolgo. Opazili smo, da se otroci med predstavljanjem materiala niso dolgočasili, saj se je vsak zabaval po svoje, vseeno pa so vsake toliko časa prisluhnili otroku, ki je predstavljal svoj material.

Srečanje z učiteljico naravoslovja, (Urška Lah, 2017)

Prepoznavanje lastnosti – hrapavo. (Urška Lah, 2017)

Zaključno srečanje s starši. Dobili smo se pred vrtcem in z ogromno pozitivne energije odšli proti našemu gozdičku. Vmes so nas čakale različne naloge, ki so jih izžrebali otroci. Ko pa smo prišli do našega drevesa, smo se prijeli v krog in zopet izvedli nalogo, ki jo je izžrebal izbran otrok. Nato pa smo odšli proti naravnemu tunelu, da bi ga pokazali še staršem. V tunelu nas je čakala košara, v kateri so bile pisemske ovojnice z imeni otrok. Palček igralček je otrokom napisal lepe misli. Za vsakega otroka je napisal svojo misel:

A, si kot regratova lučka, ki s svojo nežnostjo zapleše in zapoje celemu travniku.

K, vedno prav imaš, čeprav vseh stvari še ne poznaš.

O, si prava mala mamica, ki obvlada vse, kar za dojenčke dobro je.

M, se rad s prijatelji igraš in sestavljanke obvladaš, da vedno presenetiš nas.

M, vedno v skupini za red poskrbiš, da vsak dobro ve, kje mesto mu je.

M, obvladaš vse, kar za misliti je in ves tvoj svet z »možgančki« je prežet.

N, vzgojiteljica mala, v vrtcu se igra in zelo rada dobro pomagati zna.

M, sončen obraz krasi tvoj nasmeh, zraven pa drugim podeliš nekaj lepih besed.

M, rada zapoješ in se smejiš, s prijatelji v vrtcu veselje deliš.

B, si super junak, ki ima zelo bogat besedni zaklad.

Ž, plesni koraki in iskrice v očeh, zaznamujejo tvoj razigrani svet.

M, tiho in mirno se v vrtcu igraš, najraje se pa z mamico »pocrtaš«.

L, si majhen droben beli cvet, ki dobro ve, da za bombonček se splača narediti vse.

I, prav vsi v vrtcu vedo, da z Ino igrati se je lepo.

K, vse posrkaš v svoj svet in z igro povežeš vse, kar znaš, da vedno presenetiš nas.

T, plavolasa deklica, ki red in roza barvo in starega ata rada imaš.

H, si rada princeska, ki se v vrtcu igra in s svojim nasmeškom očarati zna.

S, izbiraš si igre, ki jih rada imaš in vedno jih vestno tudi dokončaš.

Prebiranje misli, (Urška Lah, 2017).

Skupen krog, narejen po slikovnem navodilu. (Urška Lah, 2017).

Tretješolce smo povabili na zadnji skupni pohod v gozd. Tretješolci so si izbrali naslednje igre: igranje nogometa, risanje po flomastru, razne gibalne igre in ustvarjanje zanimivih risb, ki so nastale po risanju s flomastri. Otroci so bili zelo počaščeni, da so se tretješolci odpravili z nami v gozd. Vsi skupaj smo preživeli zelo prijetno dopoldne.

EVALVACIJA PROJEKTA

Pri obiskih v gozdu so sodelovali otroci, vzgojiteljice, starši, tretješolci in njuni učiteljici, pomočnica ravnateljice vrtca in sodelavke. Na aktivu vrtca smo projekt predstavile sodelavkam. Z uvodno motivacijo aktivno v aktiv smo se sprostile s popolnoma enakimi nalogami, ki smo jih uporabljale pri otrocih.

Predstavitev projekta sodelavkam, (Urška Lah, 2017)

Reševanje gibalne naloge, (Urška Lah, 2017)

Priznati je treba, da so bili otroci veliko bolj motivirani, sproščeni in tudi realnejši. Otroci so bili po vsakem obisku presenečeni, kaj vse nam ponuja gozd in so si želeli v gozd spet takoj naslednji dan. Po mnenju Györekove morajo imeti »poleg polnih žepov kamenčkov, trave in blata tudi polno glavo.« (Györek, 2016).

V projekt smo brez težav vključevale tudi otroka s posebnimi potrebami z diagnozo cerebralna paraliza 3. stopnje. Otrok ima z odločbo dodeljeno spremljevalko in tako sta se lahko z vozičkom vsakič odpeljala z nami v gozd. Delček poti ga je ena izmed nas nesla, zato smo ga lahko vključevali prav v vse aktivnosti, ki so potekale v gozdu. Omenjeni deček je bil v gozdu vedno zelo sproščen in ga je doživljal v vsej raznolikosti, ki jo ponuja narava. Izkušnja nam pove lahko samo to, da se tisto, v kar smo mi prepričani in v kar verjamemo, zgodi brez težav.

Sprehod z roko v roki do našega gozdička, (Urška Lah, 2017)

Natikanje odpadlega lista na leseno palčko, (Urška Lah, 2017)

Otroci so se srečanja v gozdu s starši izredno veselili in ko je bilo srečanje za nami, so se o tem izletu pogovarjali še zelo veliko časa. V igralnici je bil en mesec plakat s slikami in komentarji otrok. Plakat je bil najbolj obiskan del igralnice v tem mesecu. Otroci so se ob njem zadrževali veliko časa, se veliko pogovarjali ob njem in seveda je bilo čutiti eno samo pozitivno energijo.

Vse tri vzgojiteljice smo izredno vesele, ker se nam ni nikoli zgodilo kaj takega, kar bi nas razžalostilo (v celem šolskem letu se ni zgodila nobena poškodba, srečanje medveda, klop). Ravno zaradi tega ostajajo v naših glavah sami lepi spomini, ki bodo trajali in trajali. »Gozd nastopi z vso nenaporno, pristno, naravno, nevsiljivo podobo, ki pozitivno spodbuja številne razvojne lastnosti otrok.« (Györek, 2016, 13) Spremljali nas bodo celo življenje, če se ne bomo vsega spomnili, bodo ostali spomini v naših glavah na drug način, v našem razvoju (gibalni razvoj, ljubezen do narave).

ZAKLJUČEK

Vsak obisk gozda je bil drugačen, poseben in neponovljiv. Naši obiski gozdička so se razlikovali. Včasih smo obiskali gozd kot ena skupina, večkrat pa smo bili razdeljeni po skupinah, kar je omogočilo lažji pogovor in aktivnost vseh otrok. Otroci so med šolskim letom postopoma pridobili ogromno spretnosti. Ob izvajanju projekta so se otroci izjemno dobro in prijetno počutili, kar je bilo razvidno iz njihovega sodelovanja pri dejavnostih in neprestanem komuniciranju o gozdičku.

Največji napredek sem začutila na področju odnosa do narave (čuječnost), gibalnega razvoja in samostojnosti. Otroci so na začetku potrebovali ogromno pomoči, spodbud pri

premagovanju poti do našega drevesa, že po novem letu pa je bilo opaziti, da zmorejo veliko več. Nekaj zaslug ima pri tem razvoj otrok, največ zaslug pa bi prisodila našim kontinuiranim obiskom gozda. Občutek imam, da je projekt našim otrokom, vrtcu, staršem in sodelavcem veliko doprinesel. Nekaterim veliko, nekaterim ogromno, nekaterim pa malo manj. Upam, da je slednjih čim manj oziroma nič. Od vsakega posebej je odvisno, koliko teh izkušenj in znanj bo odnesel s seboj v življenje. Vsak je imel priložnost, da gozd začuti, je v njem sproščen in ga izkoristi v vsem njegovem izobilju. »Vsak otrok bo v gozdu za sebe našel nekaj, kar mu bo ustrezalo.« (Györek, 2016, 16)

Narava nam je ponujala ogromno, veliko smo izkoristili, česar pa nismo, še vedno čaka na nas, zato bomo gozd obiskovali tudi v tem šolskem letu. Izbrali smo si nov gozdiček, saj si želimo vzgojiteljice nekaj izziva. Otroke smo odpeljale v tri različne gozdičke in jih nato povprašale, v katerega si želijo. Z glasovanjem smo izbrali gozdiček, v katerem raste ogromno smrek. Vsi skupaj se že veselimo naslednjega petka, ko spet začnemo z našimi obiski gozdička. Veliko oziroma ogromno spodbud za nadaljnje delo smo dobile od staršev, saj ni bilo niti ene pogovorne ure, kjer starši ne bi spregovorili o projektu in ga pozdravili z veliko naklonjenostjo. Prišli smo celo do zaključka, da so si starši želeli, da je njihov otrok naslednje šolsko leto v skupini, ki bo vključena v projekt Gozdni vrtec.

LITERATURA

Bahovec, D. E., (1999). Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Györek, N., (2016). Gremo mi v gozd. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.

Videmšek, M., Visinski, M., (2001). Športne dejavnosti predšolskih otrok. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Videmšek, M., Berdajs, P., Karpljuk, D., (2003). Mali športniki. Gibalne dejavnosti otrok do tretjega leta starosti v okviru družine. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Zalokar Divjak, Z. (1998). Vzgoja za smisel življenja. Ljubljana: Educy.

Kratka predstavitev avtorice

Sem Urška Lah in sem na Mednarodni konferenci Gozd - najlepša in najboljša učilnica predstavila prispevek z naslovom Kdo bo z nami šel v gozdiček. Imam 12 let delovne dobe, od tega sem bila samo dve leti vzgojiteljica, preostala leta pa sem bila pomočnica vzgojiteljice. Trenutno imam deljeno delovno mesto, tako da sem nekaj odstotkov vzgojiteljica, večina odstotkov pa pomočnica vzgojiteljice. V vseh teh letih sem bila zelo aktivna na različnih področjih. Sodelovala sem v veliko projektih, ki potekajo na nivoju države in šole. Bila sem tudi aktivna udeleženka na 3 konferencah, in sicer na Mednarodni konferenci Otrok v gibanju, na konferenci v Bosni, ki jo organizira mreža Korak za korakom in na 5. Mednarodni konferenci ki jo organizira Mib, Sodelovanje med vrtcem in starši »družinami«. Trenutno sem aktivna v projektu Gozdni vrtec, Mreža Gozdnih vrtcev in šol in koordinatorka v Mednarodnem projektu NA-MA Poti.

HOTEL ZA ŽUŽELKE – BUGS HOTEL

Jasna Lampe, prof., OŠ 27. julij, Kamnik, jasna.lampe@gmail.com

Učenci naše šole zelo slabo poznavajo rastlinstvo in živalstvo, prav tako so slabi opazovalci narave, zato je bil naš prednostni cilj naučiti učence opazovati naravo z vsemi čutili in raziskati biotsko pestrost, ki jo nudi šolski okoliš. Znano je, da je Kamnik z okolico izredno bogat z gozdovi in raznolikim rastjem, medtem, ko je živali mnogo manj zaradi težke industrije in neposrednega vpliva ceste. Tako se je porodila ideja, da popestrimo šolski habitat z malimi žuželčjimi hoteli, z razlogom ohranitve vrst členonožcev in drugih nevretenčarjev kot so metulji, čebele, ose, mravlje, pajki, muhe, lesne uši…, ki igrajo pomembno funkcijo pri opraševanju prehrambenih rastlin. Naloge smo se lotili z učenci 7., 8. in 9. razreda skozi naslednje faze: skiciranje idej, priprava gradiva, izdelava šablon in označevanje, vrtanje v les, povrtavanje v les, izžagovanje, sestavljanje predelnih sten, izdelava strehe, polnjenje prostorov, montaža strehe in postavljanje hotelov za žuželke v šolski okoliš.

Ključne besede: hotel, ohranitev vrst, primer dobre prakse, šolski habitat, žuželke

The students at our school have very limited knowledge of flora and fauna and are also poor observers of nature. Therefore, are main goal was teaching them to observe nature with all their senses and exploring the biotic diversity of our school district. It is well known that Kamnik and its surroundings are rich with forests and different vegetation, while there are fewer animals due to heavy industry and the direct impact of the road. Thus, the idea was born to enrich the school habitat with small insect hotels, where we could preserve different species of arthropods and other non-vertebrates such as butterflies, bees, wasps, ants, spiders, flies, woodlice, etc., which all play an important role in pollinating our food crops. We approached the project with our students in the 7th, 8th and 9th grade working through the following phases: sketching ideas, preparing the material, making and producing templates, drilling wood, sawing, building the partition boards, making the roof, filling up the spaces, installing the roof, and arranging the insect hotels around the school.

Keywords: an example of good practise, bugs, hotel, school habitat, the conservation of the species

UVOD

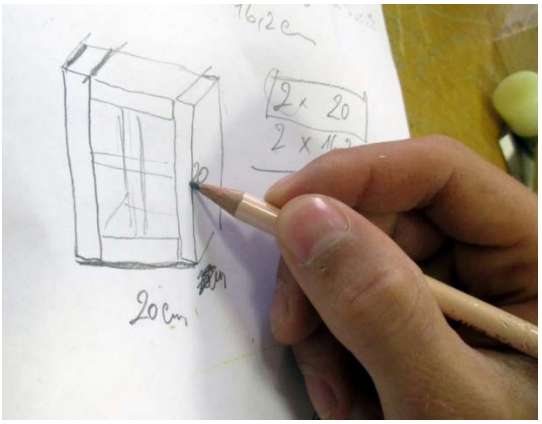
Na OŠ 27. julij smo se z vključitvijo v projekt »Eko šola« začeli seznanjati z novimi naravoslovnimi pojmi, ki so povezani z biotsko raznovrstnostjo. Začetne ugotovitve so pokazale, da učenci zelo slabo poznavajo rastlinstvo in živalstvo, prav tako so slabi opazovalci narave, zato je bil naš prednostni cilj naučiti učence opazovati naravo z vsemi čutili in raziskati biotsko pestrost, ki jo nudi šolski okoliš. Znano je, da je Kamnik z okolico izredno bogat z gozdovi in raznolikim rastjem, medtem, ko je živali mnogo manj zaradi težke industrije in neposrednega vpliva ceste.

Z lanskoletno ureditvijo učilnice na prostem, je sledila nova ideja popestriti šolski habitat z malimi žuželčjimi hoteli z razlogom ohranitve vrst členonožcev in drugih nevretenčarjev kot so metulji, čebele, ose, mravlje, pajki, muhe, lesne uši…, ki igrajo pomembno funkcijo pri opraševanju prehrambenih rastlin, kot sta sadje in zelenjava. Samemu projektu so dodali težo s tem, da smo naravoslovne dejavnosti povezali s tehniškimi in likovnimi, kar je lepo razvidno iz uporabljenega gradiva.

IZVEDBA

V projekt so bili vključeni učenci 7., 8. in 9. razreda, skupaj z učiteljem tehnike in tehnologije ter ob sodelovanju učiteljice naravoslovja. Najprej so naredili načrt, ki so ga nato udejanjili skozi naslednje faze:

1. faza: **SKICIRANJE** IDEJ

2. faza: **PRIPRAVA** GRADIVA

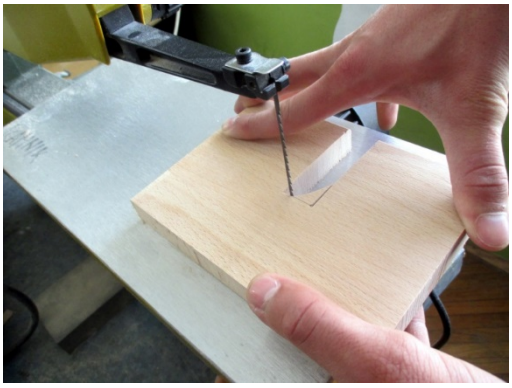
3. faza: **IZDELAVA** ŠABLON IN OZNAČEVANJE

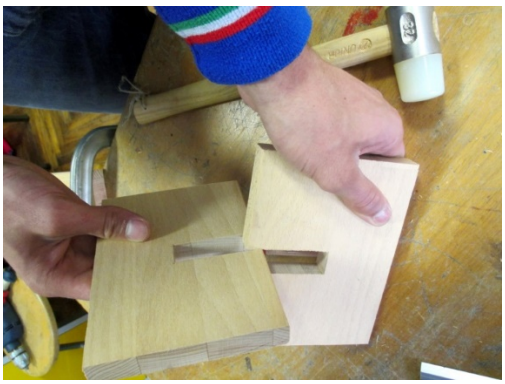
4. faza: **VRTANJE** IN **POVRTAVANJE** V LES (ročni in namizni vrtalnik)

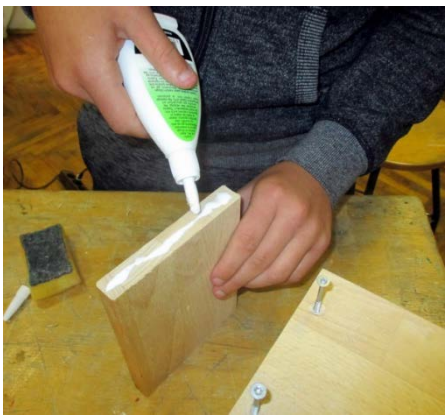

5. faza: **IZŽAGOVANJE** UTOROV V PREDELNIH STENAH

6. faza: **SESTAVLJANJE** PREDELNIH STEN IN OSTALIH LESENIH DELOV

7. faza: **POLNJENJE** PROSTOROV

8. faza: **IZDELAVA** (zarisovanje, rezanje, vrtanje) IN **MONTAŽA** STREHE

ZAKLJUČEK

Menim, da je izdelek izvrsten primer dobre prakse in med predmetnega povezovanja, hkrati pa tudi dokaz, kaj učenci s posebnimi potrebami ob ustreznem vodenju zmorejo. V ta projekt, oziroma izdelek je bilo vloženo ogromno truda naših učencev in potrpljenja učiteljev, zato je prav, da njihovo delo vidite tudi drugi, vsebina pa je aktualna in uporabna tudi v drugih okoljih.

Avtorica

Jasna Lampe, profesorica športne in specialne športne vzgoje – zdravstvene športne vzgoje, ravnateljica OŠ 27. julij, trenutno usmerjena predvsem na področje dela z otroki s posebnimi potrebami in njihovim usposabljanje za življenje.

"O GOZDU SE UČIMO V GOZDU"

"LEARNING ABOUT THE FOREST IN THE FOREST"

Melita Langus Peterlin, prof. RP, OŠ Domžale,
melita.langus-peterlin@guest.arnes.si

Povzetek

Na OŠ Domžale se učitelji trudijo izobraževati o gozdu v gozdu. Naravoslovne dneve pripravljajo v sodelovanju z gozdarji, učence usmerjajo v spoznavanje in zaznavanje gozda z vsemi čutili. Prizadevajo si, da bi učenci pridobivali izkušnje s konkretnim delom na terenu, saj je na tak način pridobljeno znanje trajnejše. S poukom v gozdu so dodatno motivirani in zavzeti za delo. V učencih želijo zbuditi željo po raziskovanju in poznavanju dejstev o gozdu ter potrebo po biti v gozdu in občutiti njegovo pravljičnost. Dejavnosti, ki jih izvajajo, potekajo tudi po sistemu tekočega učenja, ki ga je razvil Jospeh Cornell. Z njimi v učencih zbudijo navdušenje za gozd, jim usmerijo pozornost, da ga lahko neposredno izkusijo in doživijo. Doživetja in občutki, ki jih potem učenci opisujejo in delijo z drugimi, učiteljem povedo, da jih vodijo po pravi poti. Doživljanje gozda z vsemi čutili v učencih povzroči spremembe v mišljenju, občutenju in obnašanju do sebe in drugih, do živega in neživega.

Ključne besede: čutila, gozd, izkušnje, navdih, navdušenje, pozornost

Abstract

The teachers at Domžale Elementary School try to educate students about the forest in the forest. They prepare the natural science days in cooperation with the foresters and direct their students to get to know and perceive the forest with all their senses. They strive to give pupils the experience of field work in the form of outdoor learning, since in this way their acquired knowledge is more permanent. With the outdoor lessons in the forest, students are additionally inspired and motivated to work. Their aim is to awaken the desire to explore in the students and know the facts about the forest and also a certain desire to be in the forest and experience its magic. The activities they carry out are conducted through the system of flow learning, developed by Joseph Cornell. With these activities they animate students to feel enthusiastic about the forest as well as focus their attention to being able to experience it directly. Experiences and feelings that the pupils later describe and share with others tell the teachers, that they are guiding and encouraging them down the right path. Experiencing the forest with all their senses also causes changes in the way students think, feel and behave towards themselves and others, towards the living and the inanimate world.

Keywords*:* attention, enthusiasm, experience, forest, inspiration, senses

1. Uvod

Besede, uporabljene v naslovu "O gozdu se učimo prek gozda", so staro načelo gozdne pedagogike (Zalokar v Miklavec, 2013), v kateri izšolani gozdarji vodijo ljudi skozi gozd. Preko bogatega doživetega učenja jim posredujejo znanje o funkcijah in pomenu gozda. Na OŠ Domžale zato v sodelovanju z njimi vodimo učence v gozdove na bližnji Šumberk na

naravoslovne dneve ali na tabore v različne dele Slovenije, kjer spoznavajo in zaznavajo gozdove z vsemi čutili. Pri starejših učencih pa gremo še malo dlje. Preko gozda in potovanja skozenj spoznavajo sebe, preizkušajo svoje sposobnosti. Uporabljajo tisto, kar o njem že vedo, ga opazujejo in odkrivajo v njem tudi marsikaj negozdnega.

Na naši šoli stremimo k temu, da bi bilo znanje in izkušnje, ki jih učenci skozi učni proces pridobivajo, trajnejše. Učitelji smo moderatorji, ki jih na poti usvajanja znanja in pridobivanja izkušenj vodimo in usmerjamo. Tak način dela sicer včasih od nas zahteva več priprav, organizacije in odgovornosti kot če bi snov podali frontalno.

Način, kako jim snov podamo, oziroma, kako do znanja in izkušenj pridejo, je pomembnejši od snovi same.

Če proces pridobivanja znanja poteka v naravi, v gozdu, to učence še dodatno motivira in spodbudi. Zelena barva jim da energijo, bolj so sproščeni. Pouk izven učilnice oziroma konkretno doživljanja gozda z vsemi čutili v njih povzroči spremembe v mišljenju, občutenju in obnašanju kot ugotavljajo strokovnjaki Dillon idr. (2005). Otroci, sploh mlajši, so po naravi radovedni in za pouk in raziskovanje zunaj skoraj ne rabijo spodbude. Že to, da jih peljemo ven, je zanje zadostna motivacija za delo. Ko pa k dejavnostim zunaj štirih sten dodamo še svojo energijo, je uspeh zagotovljen.

2. Gozd – v gozdu in z gozdom

Zalokar (v Miklavec, 2013) piše, da so stiki z naravo pomembna predpostavka za zdrav duševni razvoj otrok. Naravno okolje jim daje občutek gotovosti in varnosti in jim omogoča, da pustijo svoji domišljiji prosto pot. Poleg tega preživljanje časa v naravi zmanjšuje stres in ima terapevtski učinek na številna zdravstvena stanja (Warden v Miklavec, 2013).

Zato poskušamo kolikor in kadar je le možno vsebine o gozdu učencem podajati v gozdu, jih skupaj z gozdom voditi do spoznanj. Uporabimo ga tako za učni pripomoček kot za sobivanje z njim, za prostor druženja in hkrati umik od drugih, za prostor sprostitve, spoznavanja samega sebe in drugih. Že biti v njem, ga začutiti in z njim čutiti, je pravljično.

Ljudje imamo pet različnih čutil in najbolje in najdlje nam ostane v spominu tisto, kar preizkusimo s čim več različnimi. Mlajši kot so otroci, toliko bolj jim je dotik prirojen oz. se avtomatsko najprej dotaknejo tistega, kar imajo pred seboj. Če učenci prihajajo do spoznanj tudi z uporabo tipa, vonja in okusa, ne le sluha in vida, smo naredili velik korak k boljšemu razumevanju, pomnjenju, k trajnejšemu znanju.

Učni proces zasnujemo tako, da pridejo do spoznanj, znanj, vedenj, idej, sami, s svojim delom, preizkušanjem, delovanjem, ne podajamo mi snovi frontalno, ampak jih skozi dejavnosti pripeljemo do izkušenj in znanja.

Po Davidu A. Kolbu (v Marentič Požarnik, 1992) gre pri izkustvenem učenju za neposredno srečanje s pojavom, ne le za razmišljanje o njem ali o možnosti, da bi nekaj naredili v resnični situaciji. Opisuje ga kot proces, ki se začne s konkretno izkušnjo, ki ji sledi razmišljujoče opazovanje, razumevanje in preizkušanje novih spoznanj. Marentič Požarnik (1992) povzema, da je izkustveno učenje cikličen in kontinuiran proces pretvarjanja izkušenj v znanje. Je celosten proces prilagajanja svetu, saj združuje tako procese zaznavanja, kot čustvovanja, delovanja in razmišljanja.

2.1. O gozdu se učimo v gozdu

Če želimo v učencih zbuditi potrebo po biti v gozdu, po raziskovanju le-tega, jim vseh njegovih zanimivosti ne smemo razkriti. Če ga bodo znali gledati s pravimi očmi, mogoče celo zaprtimi, bodo začutili njegovo skrivnostnost in v njem videli pravljičnost. Skoraj v vsakem gozdu, ki smo ga do sedaj z najmlajšimi učenci obiskali in ga raziskovali, se najdejo škratja drevesa. Eno takih je na bližnjem Šumberku, kjer imajo, po ugotovitvah otrok, škratje svojo "kopalnico z jacuzzijem". V Logarski dolini v bližini Doma planincev imajo palčki celo naselje v koreninah dreves. Tudi večnadstropne bloke z dvigali so otroci že videli med čarobnim večernim sprehodom skozi gozd. Treba jim je samo znati odpreti njihove notranje oči in domišljija ne bo poznala meja.

Slika 1: pravljični gaber na Šumberku

Včasih je naš namen samo, da se umaknemo iz učilnice ven, že zato, da doživljamo stvari okrog sebe v drugačnem okolju kot običajno, da zaznamo še druge občutke. Gozd je torej lahko objekt proučevanja ali pa samo prostor, kjer se nekaj dogaja.

Z mlajšimi učenci odkrivamo gozd tudi preko dejavnosti po Cornellu (v Cornell, 1998). Ta ameriški naravoslovec je skozi dolgoletno vodenje naravoslovnih dejavnosti izoblikoval sistem učenja z naravnim tokom, ki ga je poimenoval tekoče učenje (Cornell, 1998). Sistem vsebuje štiri stopnje, ki mehko prehajajo ena v drugo: (1) zbuditev navdušenja, nato (2) usmeritev pozornosti, (3) neposredna izkušnja ali doživljanje in (4) delitev navdiha z drugimi (v Cornell, 1998).

2.1.1. Zbujanje navdušenja

Pri igri *živalski deli* so učenci razdeljeni v skupine, vsaka si izbere žival. Nato morajo žival sestaviti, tako da vsak od njih prevzame vlogo enega dela telesa. Nato se morajo tudi premikati in obnašati kot ta žival. Otroci se v igro zelo vživijo, se sprostijo, postanejo odprti za nova spoznanja o naravi. Najprej si običajno izbirajo bližnje oziroma njim bolj domače živali, potem pa postanejo tudi drzni in sestavljajo in predstavljajo živali, ki jim niso tako blizu.

V igri *življenjska piramida* oblikujemo skupine z najmanj po šest učencev. Namignemo jim, da morajo biti trije rastlina, dva rastlinojeda žival in en plenilec. Vsak najprej poimenuje, kar bo predstavljal. Šele potem jim povemo, da bodo s svojimi telesi zgradili piramido. Pri postavljanju piramide moramo biti previdni in paziti na kakšni podlagi jo gradimo, saj se na koncu običajno podre. Učenci se ob tem zelo zabavajo, hkrati pa si bolj živo predstavljajo naravni prehranjevalni proces.

Netopir in vešče je igra, kjer otroci stojijo v krogu. En otrok – netopir je v sredini. Tako kot netopir ne vidi, ima tudi on zavezane oči. Določimo še enega do tri otroke, ki so vešče, tudi v sredini. Netopir zaznava razdalje z odbojem zvoka. Ko netopir zakliče: "Netopir.", se morajo

vešče odzvati s klicem: "Vešča." Netopir mora biti zelo zbran, da bo pravilno zaznal, kje se njegova vešča skriva in jo na ta način ujel.

Slika 2: netopir in vešče

2.1.2. Usmeritev pozornosti

Pri *zvočni igri* stojijo ali sedijo obrnjeni ven iz kroga. Za približno minuto zaprejo oči. Na ta način usmerimo njihovo pozornost samo prek sluha. Vsakokrat, ko slišijo zvok, dvignejo en prst. Nato naštevajo zvoke, ki so jih slišali.

Slika 3: zvočna igra

Opazovanje preko ogledalc: Gozd učenci običajno opazujejo in dojemajo nekje od tal do višine oči, mogoče se občasno ozrejo malo višje. Večinoma opazijo in zaznajo rastje pri tleh, podrast in debla. Kljub temu, da vsi vedo, da krošnje so, da so del drevesa, jih ne opazijo ali namenoma opazujejo tolikokrat kot dele gozda bližje tlom. Do drugačnega pogleda na drevesa pridejo z opazovanjem preko ogledalc. V rokah vodoravno držijo ogledalce, stojijo na mestu ali se počasi premikajo in gledajo vanj. Potem običajno povedo, da je tak pogled čisto drugačen od videnja, ki so ga poznali do tedaj.

2.1.3. Neposredna izkušnja ali doživljanje

Igra *fotografski aparat* poteka v parih, eden je snemalec, drugi fotoaparat. Fotografski aparat mora imeti oči zaprte toliko časa, dokler snemalec ne zagleda zanimive podrobnosti ali prizora. Takrat usmeri sošolčev obraz k objektu fotografije in mu s pritiskom na sprožilec (uho) odpre zaklopko fotoaparata (oči). Fotoaparat ima zaklopko odprto tri do pet sekund, ko mu jo s prijemom za uho spet zapre. Nato ga previdno vodi do naslednjega prizora v gozdu. Lahko hodita, ležita, stojita, čepita, ne smeta se pogovarjati. Snemalec mora sošolca voditi s primernim občutkom, saj je le-ta slep. Tako posnameta pet fotografij. Nato vlogi zamenjata. Ob koncu eno od fotografij tudi "razvijejo", tako da jo narišejo.

Učenci med kratkotrajnim opazovanjem predmeta fotografije nimajo časa za druge misli, zato so takrat res usmerjeni samo v trenutno opazovanje prizora.

Slika 4 in 5: fotoaparat

Ker ne smemo pozabiti tudi na tip, se igramo *dotik.* Dotikamo se listov, drevesne skorje, plodov, najbolj pa si učenci zapomnijo izkušnjo, ko se z dlanjo dotaknejo mravljišča. Tega se običajno sami po sebi ne spomnijo. Na dotik jih moramo pripraviti z dejavnostmi prejšnje stopnje, ob katerih so se umirili. Dlan morajo imeti iztegnjeno in jo samo nežno prisloniti ob mravljišče. Ne smejo pritisniti ali se naslanjati nanj. Vsi učenci običajno niso pripravljeni na ta dotik, teh tudi ne silimo. Tisti, ki pa se za to odločijo, opisujejo čutenje tisočerih dotikov, nenehnega gibanja pod dlanjo in pretoka energije. Ko dlan povonjajo, so presenečeni, saj ne pričakujejo takega vonja. Nekaterim je všeč, nekaterim ne, vsi pa imajo za sabo čudovito izkušnjo stika z življenjem mravljišča.

Slika 6: dotik mravljišča

Kaj bomo pa danes jedli? je dejavnost, ki zahteva odprtost otrok in prenos naše energije. Gozd lahko tudi okušamo, saj skriva mnogo dobrot. Poleg gob, ki jih otroci doma občasno jedo in jesenskega nabiranja kostanja, so tu še pomladanske dobrote, ki jih poznajo le redki od njih. Cvetovi orlice skrivajo v sebi sladko medičino, sveži poganjki na vrbovih vejicah se jim sicer ne zdijo okusni, ko jih požvečijo, vendar jim preženejo utrujenost in glavobol. Smrekovi vršički s svojim smolnatim okusom se jim tudi zdijo zdravi. Zajčja deteljica jih s kislostjo odžeja. Smrdljivi regrat jih po vonju spomni na krompir, okus pa jim ni všeč, običajno ga izpljunejo.

Slika 7 in 8: Kaj bomo pa danes jedli?

Z *zakopavanjem plodov* dobijo enega od odgovorov na vprašanje, kako to, da je v gozdu vedno več dreves. Učencem naročimo, naj vsak nabere približno šest plodov dreves, ki jih najde na tleh. Ko se s plodovi vrnejo, jim povemo, naj jih zakopljejo ali skrijejo na tri različna mesta. Nato se spet vrnejo na skupno mesto. Potem jim naročimo, naj poiščejo mesta, kamor so zakopali svoje plodove. Ko se vrnejo k nam, nekateri z vsemi plodovi, nekateri ne, jim šele povemo, da so bili kot veverice, ki so si naredile zalogo plodov, vendar potem niso našle vseh shrambic. Tako na zanimiv način dojamejo, da tudi gozdne živali pomagajo k širjenju gozda.

2.1.4. Delitev navdiha z drugimi

Odpeljemo jih na miren kotiček v gozdu, povemo jim, da je čaroben, saj jih bo popeljal v čudovite gozdove. Pri igri *meditacija* otroke lahko mi vodimo skozi domišljijsko potovanje, lahko pa si sami predstavljajo gozdove, kamor potujejo. Pozorni naj bodo, kaj vse bodo v njihovem gozdu videli, slišali, vonjali, jedli, otipali, da bodo potem lahko to delili z ostalimi.

Pri igri *Poslušaj, kaj ti govori* trava, skala, kamen, grm, zajčja deteljica, otroke usmerimo v razmišljanje o življenju živih bitij ali neživih predmetov v gozdu. Učenci si izberejo svoj objekt in se z njim "pogovarjajo" o njegovem nastanku, dogodkih v njegovem življenju, o občutkih. Na plan pride otroška domišljija in pripovedujejo zelo zanimive stvari. Nekateri z bolj realnega stališča, drugi bolj domišljijsko in vpletejo več človeških lastnosti.

Navdih lahko delijo tudi preko petja *pesmi* o naravi, gozdu. Lahko pojejo že znane pesmi, nekateri pa si celo izmislijo svoje pesmi na temo živali ali določene rastline. Petje združimo še z enim prijetnim opravilom – peko kruhkov.

Slika 9: petje ob peki kruhkov

3. Zaključek

S pridobivanjem neposrednih izkušenj na terenu – v gozdu pridemo do globljega zavedanja o gozdu in s tem trdnejšega in trajnejšega znanja o njem, torej smo na dobri poti k trajnostnemu znanju, ugotavljamo na OŠ Domžale.

Pouk izven učilnice oziroma konkretno doživljanja gozda z vsemi čutili ima na učence tudi bolj osebnostne ali značajske učinke. V njih povzroči spremembe v mišljenju, v občutenju in obnašanju kot ugotavljajo strokovnjaki Dillon idr. (2005). Njihove ugotovitve se potrjujejo tudi na naših učencih. Pouk oziroma dejavnosti o gozdu prek gozda imajo na učence spoznavne, čustvene, medosebne in fizične učinke. V gozdu pridobijo nova znanja, bolje in lažje razumejo odnose v naravi. Spremeni se jim osebni pogled na gozd, odprejo se jim nova videnja. Skozi skupinske dejavnosti si razvijajo komunikacijske spretnosti, na plan prihajajo njihove vodstvene in organizacijske sposobnosti, povezujejo se in sodelujejo, bolje se spoznavajo med seboj. Učenci si s fizično aktivnostjo pridobivajo kondicijo, spoznavajo možnosti gibanja v naravi ob zavedanju, da so tudi oni odgovorni zanjo in njeno ohranitev.

Tudi v primeru, da jih samo peljemo v gozd, brez namena učenja o njem, že z umikom izven štirih sten povzročimo, da se pri učencih izboljšuje pomnjenje. Ko se premaknejo ven, spoznavajo naravo, družbo in odnose v njej skoznje same. Zaznavajo povezanost narave in družbe, njuno soodvisnost. Skozi vse dejavnosti pa prihajajo do pomembnih spoznanj o sebi, svojem ravnanju in odnosu do narave in soljudi. Pridobivajo si samozaupanje, občutijo in spoznavajo pomembne vrednote zase, za skupnost. Skozi sodelovanje v skupini se spreminjajo odnosi med njimi, med seboj se bolje spoznavajo in pri tem pridobivajo nove spretnosti.

4. Literatura

Cornell, J. (1998). *Veselimo se z naravo – naravoslovne dejavnosti za vse starosti*. Celje: Mohorjeva družba

Dillon, J., Morris, M., O'Donnell, L., Reid, A., Rickinson, M., Scott, W. (2005). *Engaging and Learning with the Outdoors – The Final Report of the Outdoor Classroom in a Rural Context Action Research Project.* National Foundation for Education Research. Pridobljeno s https://www.nfer.ac.uk/publications/OCR01 10. 9. 2017

Marentič Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje – modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja? *Sodobna pedagogika, 43*(1-2), 1-16

Miklavec, K. (2013). Gozdna pedagogika v Sloveniji. *Antroponovičke*. Pridobljeno s https://antroponovicke.wordpress.com/2013/06/06/gozdna-pedagogika-v-sloveniji-2/ 10. 9. 2017

Wikipedia. *David. A. Kolb*. Pridobljeno s https://sl.wikipedia.org/wiki/David_A._Kolb 10. 9. 2017

Kratka predstavitev avtorja

Melita Langus Peterlin je profesorica razrednega pouka. V prvi triadi poučuje že 20 let, od tega 17 let na OŠ Domžale. Poučevanje ji je v zadovoljstvo, rada pa ima tudi izzive, zato se podaja v različne projekte. Vodila je projekte Šole za ravnatelje, kot multiplikator izvajala IKT tečaje za učitelje. Sedaj se končuje drugo leto njenega koordiniranja Programa MEPI oziroma tretje leto pripravljanja in vodenja MEPI odprav. Z učenci sodeluje v eTwinning projektih, v projektu Erasmus+, v Mreži gozdnih vrtcev in šol. Išče različne načine, kako pri učencih razviti kompetence za uspešno in zadovoljno življenje.

POUČEVANJE ANGLEŠČINE V GOZDU –– ENGLISH LESSONS IN THE FOREST

Maja Laznik, prof. angl. in slov., Osnovna šola Vransko-Tabor,
majalaznik32@gmail.com

Povzetek

Pouk angleščine ni več le učenje slovničnih časov ter besed iz slovarčka. Ure postajajo vse bolj dinamične, saj želimo učencem približati tuj jezik na atraktiven način. Komunikacijski pristop nam je prinesel možnost, da naša nova učilnica za angleščino postane tudi gozd, kjer lahko razvijemo vse 4 sporazumevalne zmožnosti-poslušanje, branje, govorjenje in pisanje, hkrati pa uresničimo veliko ciljev in vsebin. Raziskovanje gozda ter aktivnosti v njem so primerne za učence od najnižjih razredov pa vse do devetega razreda.

Učitelj v naravi ni več edini vir informacij in frontalni podajalec suhoparnih informacij, ampak je usmerjevalec in spodbujevalec, učence vključuje v različne oblike dela, ki lahko potekajo individualno, v dvojicah ali skupinah ter dodeljuje izvirne naloge, s katerimi učenci razvijajo zmožnosti sodelovalnega učenja, pridobivajo samozavest, osmislijo sporazumevanje. Odnos učitelj-učenec postane odprt in učitelj smiselno upošteva učenca kot enakopravnega sogovornika.

Učilnico v naravi prilagodimo glede na interese, zaznavne tipe, kognitivne stile, prevladujoče inteligence, sposobnosti, motivacijo, predznanje in nenazadnje diferenciacijo.

Odložimo učbenike, delovne zvezke in slovarje! Stopimo ven, poglejmo okoli nas - barve, oblike, prijetne vonjave, raznovrstni glasovi … Preštejmo drevesa, primerjajmo višino dreves, poiščimo liste različnih oblik, opišimo okolico, vprašajmo mimoidočega za pravo pot, zaprimo oči in opišimo, kaj slišimo, vonjamo, tipamo, odprimo oči in povejmo, katere barve vidimo, povejmo sošolcu, zakaj radi hodimo v gozd, kaj smo zanimivega počeli, kaj je v naravi dovoljeno in kaj ne, pogovarjajmo se o zdravem življenjskem slogu, določimo smeri neba! Res zabavno, pa nič se nismo učili … Uporabili pa smo toliko slovničnih struktur in raznovrstno besedišče!

Ključne besede: angleščina, gibanje, igra, gozd, komunikacija, motivacija, zaznavanje

Abstract

English class is no longer focused just on learning grammar, tenses and new words from a dictionary. Classes are becoming increasingly more dynamic as we try to introduce foreign languages to students using attractive innovative approaches. An approach based on communication brought the possibility to take our classroom out to the forest, which allows us to develop all 4 communication channels: listening, reading, speaking and writing, and to simultaneously achieve numerous goals and process new content. Activities in the forest and forest exploration are suitable for the youngest students of primary school and students up to 9th grade.

Out in nature, a teacher is no longer the only source of information and the main distributer of dryly information, but a guide, a facilitator, who assigns students to work on various assignments, either individually, in pairs or in groups. They issue special tasks for students which help them experience and develop collaborative learning, gain self-confidence and

make communication seem more meaningful. The teacher-student relationship becomes more open and teachers sensibly acknowledge students as worthy partners in dialogue.

Classes in nature are adapted according to interests, perception types, cognitive styles, dominant intelligence, ability, motivation, existing knowledge and lastly, differentiation.

Let's drop our textbooks, workbooks and dictionaries! Let's step outside and look around us – colours, shapes, pleasant smells, different environment sounds … Let's count the trees, compare their height, find leaves of various shapes, describe our surroundings, ask a passer-by for directions, close our eyes and describe what we hear, smell, feel, let's open our eyes and name the colours we see, let's tell our classmate why we enjoy going to the forest and what interesting things we have done, let's speak about things that are allowed in nature and those that aren't, let's discuss a healthy lifestyle, determine directions in the sky! That's a lot of fun and we didn't even have to study … Yet we've managed to use a lot of grammatical structures and a diverse vocabulary!

Key words: English, movement, play, forest, communication, motivation, perception

1. Zakaj pouk angleščine v gozdu?

Komunikacijski pristop pri poučevanju angleščine nam je prinesel veliko svobode pri metodiki poučevanja in podajanja snovi. Nerada se osredotočam samo na učbenik, delovni zvezek in slovar, po mojem mnenju bogato učno okolje ni le učilnica z vso IKT opremo in wi-fi dostopom, v večini primerov je naše učno okolje, ko govorimo o učenju tujega jezika, bogatejše že, ko naredimo samo en korak iz šole. Že razvita znanja in kompetence učencev lahko razvijamo v naravi, pouk na prostem je zlasti dragocen v času, ko mladi preživijo največ prostega časa pred ekrani in pedagoški delavci opažamo, da so naši učenci precej odtujeni od narave, veliko jih sploh ne najde povezave z njo. Sama pri pouku angleščine sploh nisem opazila otrok, ki imajo razvito osmo inteligenco, inteligenco za naravo, so radi zunaj in opazujejo naravne pojave, ustvarjajo iz naravnih materialov … Ne glede na to, da smo pri pouku veliko skakali, tekali po učilnici, se igrali, sem pogrešala več prostega gibanja, svežega zraka in opazovanja resničnega sveta okoli nas.

Sodobna šola od nas zahteva, da vsakodnevno spodbujamo inovativnost, ustvarjalnost ter drugačnost posameznika. Bila sem pred nalogo, kako personalizirati učenje in razvijati različne učne stile. Komu niso blizu igre, gibanje in sproščen pogovor? Preskok na pouk na prostem ni enostaven, sploh z vidika organizacije. Kdo nas bo spremljal v gozd, na travnik ali samo v naš eko vrt in zakaj? Pomembno je, da je inovativnim oblikam učenja naklonjeno vodstvo šole, ki mora odobriti spremstvo pri večjih skupinah ali pa koga od njih povabiš na hospitacijo, kjer se stoodstotno potrudiš, da ga prepričaš o pozitivnih učinkih poučevanja na prostem.

2. Primeri različnih dejavnosti poučevanja angleščine v gozdu

V prispevku bom predstavila le nekaj primerov pouka angleščine v gozdu. Opisana bo dejavnost učitelja in učencev ter cilji, ki jih želim doseči s posameznimi dejavnostmi, le-te izvajam v osnovni šoli z učenci od 4. do 9. razreda. Pred odhodom poudarim, naj s sabo ne jemljejo ničesar, a učencem je to še vedno španska vas, saj za pouk pa le moraš imeti vsaj list papirja in svinčnik. In ravno v tem je čar poučevanja na prostem. Zakaj bi morali vedno pisati? Pri poučevanju angleščine v naravi so dejavnosti še posebej osredinjene na dve zmožnosti: govorno in slušno, pisanje in branje poteka (ne vedno!) pred ali po obisku gozda.

Preden se izpred šole odpravimo v gozd, ki je oddaljen le 10 min hoje, učencem dam navodila za varno pot, tako že četrtošolci spoznajo angleške izraze za pločnik, prehod za pešce, levo-desno (*'pedestrian area', 'zebra crossing', 'pavement', 'look left and right' …).*

Preden začnemo s potjo, preverimo, kaj imamo oblečeno in obuto. Učenci povedo, kaj naj bi imeli oblečeno in kaj od dodatne opreme je priporočljivo, da imamo s sabo. Pri tej dejavnosti se osredotočimo na uporabo modalnih glagolov '*should'* (naj bi) in '*shouldn't'* (naj ne bi) ter na besedišče, povezano z oblačili, ter dodatno opremo *(hiking boots, anorak, trainers, sports clothes, anorak, jacket, umbrella …).*

Učenci so ponavadi začudeni, ko enega izmed njih z učiteljem spremljevalcem pošljem do prvega križišča, a ne povem, s katerim namenom. Ko s skupino preostalih učencev pridemo do njega, ga povprašamo, kje je najbližja pot do gozda. Enega izmed učencev že po poti pripravim, da bo čakajočega vprašal za navodila za nadaljevanje naše poti. Cilj te dejavnosti je ponoviti uporabo dialoga za *'Directions'* (navodila za pot). Če se kdaj sprehodimo skozi kraj, že po poti sprašujem učence, kje živijo, tako mi morajo razložiti, kako od izhodiščne točke pridemo do njihove hiše. Ta pogovor je ustrezen za učence 3. VIO. Fraze, ki jih pričakujem, *so: 'Excuse me, where is the way to the forest?' 'Turn left/right'. 'Go straigt ahead and turn left/right'* …

Kot že rečeno, imamo med potjo čas za pogovor. Preden vstopimo v gozd, ponovimo gozdni bonton, torej, kaj smemo početi v gozdu in kaj ne, kaj se od nas pričakuje in kaj je prepovedano. Tukaj se najbolj osredotočimo na EKO vsebine pa tudi na odnos do rastlin in živali. Cilj te dejavnosti je uporaba modalnih glagolov, ki izražajo obligacijo in prepoved: *'have to', 'must/mustn't', 'should/shouldn't.,*

Najbolj raznolike so dejavnosti v jesenskem gozdu, ena izmed zanimivejših je igra z listjem, ki jo uporabimo za utrjevanje strukture *'Present Continuous'*. Učencem povem, da je brcanje listja ena izmed mojih najljubših stvari jeseni. Z vprašanjem *'What do you like?'* utrdimo strukturo *'like + -ing'*. Posamezne učence vprašam, kaj imajo radi jeseni. Odgovarjajo: *'I like kicking leaves.'/'I like picking apples.'/'I like picking brown leaves.'* … Ko učenci nimajo dovolj razvitega besednega zaklada, jih sama spodbudim z vprašanji: *'Do you like …?'*. Posamezniki odgovorijo z *'Yes, I do.'/'No, I don't.'*

Učencem dam navodilo, da naredijo čimvečji kup listja, lahko si pomagajo z rokami, nogami, vejami, torej improvizirajo. Med dejavnostjo jih ne priganjam, saj se ponavadi izkaže, da se med lovljenjem listja, grabljenjem in sestavljanjem ogromnega kupa blazno zabavajo in sprostijo, spodbuja pa se tudi komunikacija, medsebojno zaupanje ter odločanje. Takšne socialne veščine so zelo pomembne za trajnostni razvoj. Ko je kup narejen, jim rečem, naj najprej vsi skočijo vanj, potem vsi mečejo listje v zrak, na koncu pa ga brcamo. Učence po teh treh dejavnostih prosim, da se obrnejo stran od kupa listja in pozorno poslušajo. Eden izmed učencev pride in naredi eno izmed prejšnjih dejavnosti (skoči v kup, meče listje v zrak ali brca listje). Učence vprašam: *'What is he doing?'* Pričakujem odgovore, ki vsebujejo opisni sedanjik, *'Present Continuous Tense' ('He is jumping.'/'He is kicking up the leaves.'/'He is throwing the leaves'*. Pri tej dejavnosti se učenci zelo sprostijo, so gibalno aktivni, se močno skoncentrirajo na zvoke in uporabljajo slovnično strukturo ter se naučijo nekaj novih besed (*'Turn around and listen.' 'What is he doing?' 'a pile of leaves', 'jump into the pile of leaves', 'kick up the leaves' …).*

Pri tej dejavnosti lahko učence vprašamo, ali bi isto dejavnost lahko izvajali v mesecu decembru. Tako se razvije pogovor o jeseni, padanju listja, letnih časih in značilnostih le-teh. učenci utrjujejo besedišče, povezano z letnimi časi in naravnimi pojavi.

V gozdu vsakič znova obudimo vsa čutila, ustavimo se, globoko zadihamo, pogledamo okoli sebe, tiho opazujemo. Potem zapremo oči. Spet globoko zadihamo in izpraznimo svoje misli. Učence sprašujem: kaj slišiš, kaj vonjaš, kaj čutiš? Kaj okusiš? Pri tvorjenju vprašanj uporabljam modalni glagol s pomenom 'moči' (*'can'*): *'What can you smell/hear/touch …?*' Učenci odgovorijo z istim modalnim glagolom: *'I can smell/hear/touch …'*. Učenci izgovarjajo povedi, ki vsebujejo glagol 'moči', hkrati pa uporabljajo vsa svoja čutila, so torej popolnoma osredotočeni. Učence, ki imajo težave z izražanjem, spodbudim z vprašanji: *Can you …?'* To dejavnost lahko nadgradimo še z uporabo glagola '*can't*', tako da učence vprašamo, česa pa ne morejo slišati, videti, čutiti v gozdu *(I can't hear the cars/see the houses …').* Pri učencih, ki so že spoznali modalni glagol 'moči' za izražanje preteklosti, *'could'*, uporabim vprašanje, kaj so videli/slišali, ko smo hodili proti in potem po gozdu: *'What could you hear/see/smell?'*

Jesenski gozd nam ponuja ogromno materiala za opazovanje in ustvarjanje. Že z najmlajšimi učenci, ki se šele začenjajo učiti tujega jezika, lahko skočimo v barvit gozd ter se barve naučimo na zanimiv način: namesto da sedimo v razredu in učencem kažemo kartice s posameznimi barvami, stečemo med barvita drevesa in skačemo po listih toplih barv. Učenci se razdelijo v skupine, njihova naloga je, da v eni minuti prinesejo čimveč stvari različnih barv. Zmagovalna je skupina, ki ima pri sebi čimveč različnih barv. Uporabimo poimenovanja za barve: *'Look, this is yellow/orange/brown/green …'*. Učenci pri tej dejavnosti tečejo, iščejo, se skoncentrirajo na različne barve ter so pazljivi, da ne trgajo ali uničujejo rastlin.

Za utrjevanje poimenovanj za barve dam učencem navodilo, naj čimhitreje najdejo določeno barvo, uporabim navodilo: *'Show me something red/yellow/brown …'*. Učenci tečejo po gozdu, pazljivo poslušajo in iščejo posamezne barve.

Pri pouku angleščine tudi računamo, in sicer pri učenju poimenovanj za števila, naj bodo to števila do 10, 20 ali do 1000. Jeseni imamo na voljo na tisoče drobnih pripomočkov za računanje, ki ležijo kar na tleh. Moje navodilo je: 'Poberi 16 listov, v zrak vrzi 3. Koliko jih ostane? Sedaj poberi še 6 listov. Koliko jih je v roki? V zrak vrzi 12 listov. Koliko jih je v roki? Poberi še 2 lista. V zrak vrzi 8 listov. Koliko jih ostane v roki?' Učenci morajo poznati izraze za števila ter *'pick up', 'throw the leaves in the air'* … Učenci uspešno opravijo nalogo, če pravilno izračunajo preostalo število listov oz. da jim v roki ne preostane nič listov. Isto aktivnost učenci izvajajo v parih ali v skupini.

S tal poberem naključno število listov. Učence vprašam: Koliko rjavih/rdečih/rumenih listov imam v roki? Učenci morajo pri tej dejavnosti poznati izraz *'How many?*' in poimenovanja za števila. Učenci odgovarjajo s kratkimi odgovori.

Druga možnost pri tej dejavnosti je, da učenci presodijo, če je moja trditev pravilna ali napačna. Če je pravilna, naredijo tri počepe, če je napačna, trikrat poskočijo. Primer: V roki držim 5 rjavih listov in rečem: *'There are four brown leaves in my hand.'* Pravilen odziv bi bili trije poskoki, saj sem povedala napačno trditev. Učitelj sam presodi, koliko trditev postavi in kakšne 'odzive' si izmisli za pravilen ali napačen odgovor. To dejavnost učenci kot drugo fazo izvajajo v dvojicah, tako da eden pove trditev, drugi pa se odziva. Cilj te dejavnosti ni samo poimenovanje števil, ampak tudi utrjevanje barv, še posebej pa se tu osredotočimo na slovnični strukturi *'There is'/'There are'*.

V gozdi pa ni zanimivo samo listje, ampak so prisotne tudi živali, zato izvjamo v zvezi z živalmi tudi nekaj aktivnosti, najprej se pogovorimo, katere gozdne živali učenci sploh poznajo in katere od njih so jim najljubše. Z najmlajšimi učenci se lahko igramo pantomimo, kar jim je še posebej všeč, saj zaigrajo živali v njihovem 'domačem okolju'.

Starejši učenci pa že lahko opisujejo gozdne živali in se osredotočajo na njihove posebnosti, prehranjevalne navade … Napovem igro ugank. Opisala bom eno izmed gozdnih živali, učenci pa morajo uganiti, o kateri govorim. Odgovarjati ne smejo z besedo, ampak s kretnjami: če govorim o lisici, pokažejo tek na mestu; če govorim o zajcu, naredijo tri poskoke; če opisujem ptico, razprostrejo roke in se gibajo levo-desno-gor-dol; ko opisujem polža, naredijo tri sklece. *(It is orange. It has got a log tail./It has got wings. It has got a beak./It can fit ito the shell. It moves really slow./It jumps. It's got two long ears.)* To dejavnost učenci izvajajo tudi po skupinah, eden pove opis, drugi odgovarjajo s kretnjami. Cilj te dejavnosti je pozorno poslušanje, opisovanje in prepoznavanje osnovnih značilnosti gozdnih živali.

Učenci ostanejo v skupinah, vsaka iz listov, vej, storžev ustvari eno žival, druge skupine ugotovijo, katera je.

Vsaka skupina si poišče površino, na katero bo odlagala liste. Najprej poiščemo liste z različnih vrst dreves in se jih naučimo poimenovati. Nato napovemo tekmovanje: V eni minuti položi liste na površino v pravilnem vrstnem redu čimvečkrat v naslednjem vrstnem redu: chestnut tree, oak, beech. Zmaga skupina, ki bo ustvarila čimdaljše zaporedje teh treh listov. Pri tej dejavnosti se naučimo poimenovati različna drevesa *(oak/chestnut tree/beech …),* ponovimo poimenovanja za oblike *(oval/round …)*, učenci tečejo, iščejo in se osredotočajo na pravilno zaporedje.

Učence vprašam, česa je v gozdu največ. Pogovarjati se začnemo o drevesih: lahko jih opišemo in kasneje primerjamo. Pri primerjavi največkrat uporabimo stopnjevanje pridevnikov, torej spet utrjujemo slovnično strukturo. *'Look! This tree is really tall. Which tree is taller? The birch is taller than the spruce. And that tree is the shortest. This bark is smooth. This bark is smoother*.'

Da utrjujejo stopnjevanje pridevnikov, učencem dam nalogo, da poiščejo najmehkejšo/najbolj grobo stvar/najvišje drevo/najdaljšo vejo v gozdu. (*Show me the longest stick/the softest thing/the tallest tree …)* To dejavnost izvajamo s posamezniki ali pa razdeljeni v skupine ali v dvojice.

3. Zaključek

Po večkratnem obisku gozda ali samo zelene okolice šole sem bila navdušena nad določenimi učenci, ki so v naravi pokazali dosti večje zanimanje in pozitiven odnos do predmeta in teme kot pa pri sedenju v razredu, torej sem dobila potrditev, da so v gozdu dovzetnejši za učenje in sprejemanje novih informacij. Tako kot pri pouku v učilnici se tudi pod milim nebom prilagajamo učnim stilom učencev, spodbujamo višje miselne procese, spoštujem mnenja učencev in da ustvarjam pozitivne odnose ipd.

Učitelji lahko gozd uporabimo za spodbujanje učenja, tako da se v naravi z učenci gibamo ali samo sproščamo, raziskujemo, širimo znanje o določeni temi, organiziramo aktivnosti, ki vključujejo vsa čutila in iz katerih učenci pridobijo izkušnje, se pogovarjajo o varovanju okolja ... Vse to spada v izobraževanje za trajnostni razvoj.

ANGLEŠČINA V JESENSKEM GOZDU

Andrejka Lukač, prof., Osnovna šola Dragomirja Benčiča - Brkina Hrpelje

Povzetek

Učenje tujega jezika v prvem triletju osnovne šole zahteva celostni pristop in čim večji približek učenju prvega jezika. Tuji jezik se tesno povezuje s cilji, vsebinami in dejavnostmi pri drugih predmetih.

Gozd nam omogoča celostno učenje v naravi, v njem učenci pridobivajo nove izkušnje na naravoslovnem področju in pri angleščini.

V drugem razredu smo učiteljice želele medpredmetno povezati obravnavo letnih časov, zato so k dejavnostim pri spoznavanju okolja dodali še angleške vsebine. Podali smo se v gozd, kjer so učenci aktivno spoznavali in doživljali svet okrog sebe ter pridobivali pozitiven odnos do bivanja v naravi. Velik poudarek je bil na multisenzoričnem učenju. Učenci so se gibali, opazovali, poslušali, tipali in vonjali ter se ob tem spontano učili besede in pesmi v angleščini.

Abstract

Foreign language learning in early years of primary school demands a holistic approach and it has to be as close to first language acquisition as possible. Foreign language is closely connected with aims, topics and activities of other subjects.

Forest enables holistic learning in nature. Pupils gain new experience in natural sciences and English.

Teachers in the second grade wanted to cross-curricularly integrate the learning of seasons that is why English topics were added to activities in natural sciences. They went to the forest where pupils actively learnt and experienced the world around them and gained a positive attitude towards spending time in nature. The emphasis was on multisensory learning. Pupils were moving, observing, listening, touching, smelling and simultaneously learning words and songs in English.

Ključne besede: jesen, gozd, angleščina, spoznavanje okolja, medpredmetne povezave

Uvod

Učenje in poučevanje tujega jezika v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je specifično. Dobro je, da se povezuje z ostalimi šolskimi predmeti, saj tako predstavlja bolj naravno učenje. Učni načrt za angleščino v drugem in tretjem razredu osnovne šole (2013) predlaga situacijsko, doživljajsko in komunikacijsko naravnan pouk jezikov, ki naj vključuje celosten, veččutni pristop, kar pomeni vključevanje jezikovnih in nejezikovnih prvin (npr. govorica telesa, gestikulacija), s katerimi učenec širi znanja tujejezikovnih struktur, ob tem pa razvija čustvene, ustvarjalne, socialne in kognitivne zmožnosti.

V drugem in tretjem razredu se tuji jezik tesno povezuje s cilji, vsebinami in dejavnostmi učencev pri drugih šolskih predmetih. Cilj povezovanja predmetov je spodbujanje celostnega učenja in poučevanja. Povezovanje predmetov naj poteka na ravni vsebin, procesnih znanj (npr. iskanje virov kot spretnost) in na konceptualni ravni (npr. poglabljanje razumevanja istih pojmov pri različnih predmetih) (UN TJA, 2013).

Povezovanje učenja tujih jezikov s predmetom spoznavanje okolja je naravno in spontano, saj cilji obeh predmetov izhajajo iz otroka (človeka) in njegovega okolja. Najpomembnejša splošna cilja predmeta spoznavanje okolja sta razumevanje okolja in razvijanje spoznavnega področja, ki se uresničujeta z aktivnim spoznavanjem okolja (UN SPO, 2011). Pri poučevanju tujega jezika v drugem razredu je poudarek na spodbujanju in razvijanju govornih in slušnih spretnosti/zmožnosti. Pri pouku učencem v čim večji meri omogočimo, da izkusijo, razumejo in uporabijo jezik v simuliranih okoliščinah in medsebojni komunikaciji. Učni pristop naj bo celosten in veččuten (uporaba vseh čutil), vključuje naj jezikovne in nejezikovne prvine (UN TJA, 2013). Vsebine spoznavanja okolja lahko pri tujem jeziku izvedemo v fazah motivacije, usvajanja nove snovi, utrjevanja ali nadgradnje.

Pouk na prostem je odlična priložnost, da učitelj poučevanje v naravi izkoristi za doseganje učnih ciljev različnih predmetov ter izkustveno učenje.

Gozd je idealen prostor za doživljajsko pedagogiko in okoljsko vzgojo ter neskončen vir barv, vonjev, zvokov, slik, idej in še mnogočesa. Gozd daje nešteto priložnosti za celostno učenje v naravi, saj otrok nabira nove izkušnje, jih ureja, nadgrajuje, povezuje, širi zanimanje in pridobiva pozitiven odnos do bivanja v naravi, do varovanja njene raznolikosti (Priročnik za učenje in igro v gozdu, 2016).

Poučevanje na prostem ima številne pozitivne posledice za otroka, za njegov kognitivni, emocionalni in socialni razvoj ter na njegovo zdravje. Čas preživet v naravi, pozitivno vpliva tudi na ustvarjalnost in jezikovni razvoj (O'Brien in Murray, 2005 v Muñoz, 2009). Učenci si učne izkušnje v naravi bolj zapomnijo, to pomeni, da pridobljene informacije v spominu ostanejo dlje in pomagajo razviti občutek za svet okrog nas, s povezovanjem čustev in učenja (Learning Outside the Classroom Manifesto, 2014).

Učenje in igra v naravi pomagata učencem spoštovati naravo in okolje ter razumeti soodvisnost ljudi , živali in rastlin ter ima pozitivne učinke na razvoj ekološke zavesti (King's College London, 2010). Učitelji moramo zato preko različnih vsebin v učencih vzbuditi čut do narave, spoštljiv odnos do nje in okoljsko ozaveščenost ter jih tako vzgajati in izobraževati za trajnostni razvoj. Poleg tega lahko vsak učitelj, ki otroke redno pelje ven, vidi uživanje, čudenje in navdušenje, ko otroci aktivno sodelujejo s svojim okoljem. To počasi vpliva na otrokova čustva do narave ter vedenje do nje.

Ingvar (2011) pravi: "Za naše možgane je ključnega pomena, da preživimo čas zunaj, v naravi, v simfoniji zvokov, svetlobe in oblik, ki jih ponuja narava. Slišati moramo petje ptic, pihanje vetra, videti moramo sončno svetlobo in sence, meglice, barve, rože, žuželke. Razvoj možganov je odvisen od spodbud, ki jih ponuja narava. Če učenje postane dolgočasno, se možgani preprosto izklopijo." (Štemberger, 2012, str. 85)

Osrednji del

Angleščina v jesenskem gozdu

V neposredni bližini osnovne šole Dragomirja Benčiča - Brkina Hrpelje je urejena Naravoslovno-zgodovinska učna pot. Učitelji, učenci in drugi obiskovalci velikokrat izkoristimo možnost odkrivanja kulturne dediščine v našem kraju ter spoznavanja naravnih značilnosti. Nedaleč stran se nahaja tudi gozd. Z učenci ga velikokrat obiščemo ter se v njem učimo, sprostimo, razgibamo in ustvarjamo.

Učiteljici drugega razreda in učiteljica angleščine smo se odločile medpredmetno povezati obravnavo letnega časa jesen. Dejavnosti smo izvedle v gozdu ob učni poti v Hrpeljah.

Naši cilji pri predmetu spoznavanje okolja so bili:

- učenci usmerjeno opazujejo, uporabljajo več čutil, opazovano narišejo ali napišejo,
- opredeljujejo in pojasnjujejo spremembe v različnih letnih časih,
- opisujejo vreme, rastline in okolico ter uporabljajo ustrezno besedišče.

Naši cilji pri predmetu tuji jezik angleščina so bili:

- učenci razvijajo osnovne strategije poslušanja in slušnega razumevanja (pozorno poslušanje, razumevanje navodil, jezik razreda, razumevanje glavnih idej itn.),
- se nebesedno in besedno odzivajo,
- spoznavajo izvirna besedila v tujem jeziku (pesmi, navodila) in razvijajo medkulturne in večjezikovne zmožnosti/spretnosti.

Opazovalni sprehod

Pred odhodom na opazovalni sprehod v gozd smo se z učenci pogovorile o poteku dneva in o pravilih, ki jih moramo upoštevati. Povedale smo jim kam bomo odšli, kaj bomo spoznavali in opazovali ter kako bodo potekale dejavnosti.

S seboj smo vzeli vse potrebne pripomočke in material za delo (pisala, barvice, podlago za pisanje, učne liste, lepila, risalne liste).

Med potjo do gozda smo učence usmerjale k opazovanju in opisovanju sprememb v naravi okoli nas.

Začutimo gozd z vsemi čuti

Začutimo gozd z vsemi čuti je bila naša prva dejavnost, ko smo prispeli v gozd. Učence smo povabile k opazovanju in čutenju okolice z vsemi čuti ter jim postavljale vprašanja, ki so usmerjala njihovo pozornost.

Slika 1: Pet čutov

VIDIM – Poglej okrog sebe. Poglej oblake, drevesa. Kaj se dogaja z njimi?

SLIŠIM – Zapri oči in pozorno prisluhni. Kaj slišiš?

VOHAM – Zapri oči in vdihni skozi nos. Zaznaš kak vonj?

TIPAM – Potipaj travo, zemljo, bližnje drevo. Kakšno je?

OKUŠAM – Se da kaj okusiti? Kaj bi lahko okušali?

Slika 2: Opazovanje gozda z vsemi čuti

Učenci so se potopili v okolje, opazovali so drevesne veje in oblake, poslušali so šelestenje listja in druge zvoke iz okolice, vohali in tipali so drevesno lubje ter listje in povedali, kaj se v gozdu lahko okusi.

Vreme

To dejavnost smo izvedli v angleščini. S pomočjo slikovnih kartic smo opisali trenutne vremenske razmere in zapeli pesem How's the weather?

Slikovne kartice:

Slike 3, 4, 5, 6, 7: Vremenski znaki

How's the weather?

How’s the weather? It’s sunny.
How’s the weather? It’s sunny.
How’s the weather? It’s sunny.
It’s sunny, today.

How’s the weather? It’s rainy.
How’s the weather? It’s rainy.
How’s the weather? It’s rainy.
It’s rainy, today.

How’s the weather? It’s cloudy.
How’s the weather? It’s cloudy.
How’s the weather? It’s cloudy.
It’s cloudy, today.

How’s the weather? It’s windy.
How’s the weather? It’s windy.
How’s the weather? It’s windy.
It’s windy, today.

How’s the weather? It’s snowy.
How’s the weather? It’s snowy.
How’s the weather? It’s snowy.
It’s snowy, today.

Samostojno delo

Sledilo je individualno delo z učnim listom Jesen v gozdu / Autumn in the forest. Učenci so dobili navodila za reševanje v slovenskem jeziku. Nato so si poiskali prijeten kotiček v gozdu,

kjer so se osredotočili na opazovanje okolice in reševanje učnega lista. Učni list so reševali v tišini, saj so se tako lažje in bolje vživeli v dogajanje v gozdu.

Učni list: JESEN V GOZDU / AUTUMN IN THE FOREST
OPAZUJ IN NARIŠI, KAR SI OPAZIL-A.

VREME / WEATHER	OBLAČILA / CLOTHES
	
BARVE / COLOURS	PLOD / FRUIT

Ko so učenci zaključili z izpolnjevanjem učnega lista, smo se zbrali in skupaj pregledali odgovore in strnili ugotovitve. Pregledovanje je potekalo v obeh jezikih. Učencem je bilo samostojno delo zanimivo, saj so na ta način več doživeli, slišali in občutili.

Barve

Učence smo v angleščini pozvale da poiščejo liste različnih barv. Sledilo je poimenovanje barv in štetje listov posameznih barv. Nato smo zapeli pesem Autumn leaves are falling down in metali listje v zrak.

Autumn leaves are falling down,
falling down, falling down.
Autumn leaves are falling down,
orange yellow, red and brown.

(melodija pesmi London Bridge Is Falling Down)

Slika 8:Prepevanje pesmi in obmetavanje z listi

Gozdne živali

Z igro *"Abracadabra, you're a bear."*, ki je potekala v angleščini, so se učenci razgibali in razigrali saj so se morali preleviti v gozdne živali. Ob tem so spoznavali živali, ki živijo v gozdu. Za lažje prepoznavanje živali sem le-to vsakič pokazala na slikovni kartici.

Šolski dan se je zaključil z ustvarjanjem živali iz naravnega materiala. Učenci so nabrali gozdne plodove, liste in manjše vejice ter z njim oblikovali razne gozdne živali.

Slika 9: Jež

Slika 10: Lisica

Slika 11: Metulj

Zaključek

Učenci so se navdušeno vključevali v dejavnosti in jih aktivno izvajali. Izbrane dejavnosti so bile primerne za doseganje ciljev pri spoznavanju okolja in tujemu jeziku angleščina. Navodila v angleščini so bila podana postopno, dejavnosti pa nakazane. Nazornim, jasnim in kratkim navodilom v angleščini so učenci uspešno sledili. Prepletanje angleškega in slovenskega jezika ni povzročalo težav. Učenci so z veseljem so pokazali tudi že pridobljeno znanje tujega jezika (barve, vremenska stanja…).

Učenci so spoznali, da je gozd veliko več kot samo to, kar lahko vidimo. Z usmerjenim opazovanjem so opazili, slišali, otipali in vonjali veliko novih stvari, na katere prej sploh niso bili pozorni.

Timsko sodelovanje učiteljic se je izkazalo kot zelo uspešno. Odločile smo se, da ga ponovimo vsako leto in da poiščemo še druge možnosti sodelovanja, medpredmetnega povezovanja in izvajanja pouka v gozdu.

Literatura

King's College London. (2010). Beyond Barriers to Learning Outside the classoom in natural environments., Pridobljeno 25. 8. 2017 s svetovnega spleta: file:///C:/Users/uporabnik/Downloads/LOtC-barriers-analysis%20(1).pdf

Learning Outside the Classroom Manifesto. (2006). Prodobljeno 5. 9. 2016 s svetovnega spleta: http://www.lotc.org.uk/wp-content/uploads/2011/03/G1.-LOtC-Manifesto.pdf

Lili in Bine 2. Samostojni delovni zvezek za spoznavanje okolja v drugem razredu osnovne šole. (2016). Ljubljana. Rokus Klett.

Muñoz, S. A. (2009). Children in the Outdoors. Pridobljeno 20. 8. 2017 s svetovnega spleta: http://tcrsb.ca/hal/Professional%20Documents/Children%20and%20The%20Outdoors%20-%20A%20Literature%20Review.pdf

Pesem: How's the weather. Pridobljena 3. 9. 2016 s svetovnega spleta: https://mapleleaflearning.com/songs/sing-and-play-green/hows-the-weather/

POT v večjezičnost - zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole. Zgledi CLIL-a. (2010). Pridobljeno 10. 9. 2016 s svetovnega spleta: http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnostclil.pdf

PRIROČNIK za učenje in igro v gozdu. (2016). Pridobljeno 20. 8. 2017 s svetovnega spleta: http://dx.doi.org/10.20315/SilvaSlovenica.0003

Skribe - Dimec, D. (1992). Ali znamo doživeti gozd?, Biologija v šoli, letnik 1, št. 2, str. 12–17.

Štemberger, V. (2012). Šolsko okolje kot učno okolje ali pouk zunaj. Razredni pouk, revija Zavoda RS za šolstvo. Letn. 14 (1/2), jul. 2012. 84-90.

Učni načrt. Spoznavanje okolja. (2011). Pridobljeno 10. 9. 2016 s svetovnega spleta: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Spoznavanje_okolja_obvezni.pdf

Učni načrt. Tuji jezik v 2. in 3. razredu. (2013). Pridobljeno 20. 8. 2015 s svetovnega spleta: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_TJ_2._in_3._razred_OS.pdf

Viri slik

- Slika 1: Pridobljeno 5. 9. 2016 s svetovnega spleta: https://devcentral.f5.com/Portals/0/Users/252/32/123132/5-senses.jpg
- Slika 2: lastni vir
- Slike 3, 4, 5, 6, 7: Pridobljeno 5. 9. 2016 s svetovnega spleta: https://wtpotus.files.wordpress.com/2010/07/weather.png
- Slika 8: Pridobljeno 15. 9. 2016 s svetovnega spleta: https://thumbs.dreamstime.com/x/happy-children-playing-autumn-leaves-park-childhood-leisure-friendship-people-concept-group-kids-maple-having-62848873.jpg
- Slike 9, 10, 11: lastni vir

NARAVOSLOVNI DAN V 4. RAZREDU – V RAZLIČNIH OKOLJIH SO RAZLIČNA ŽIVA BITJA

NATURAL SCIENCE DAY IN GRADE 4 – VARIOUS LIVING BEINGS IN DIVERSE ENVIRONMENTS

Petra Lukan, prof., OŠ Gorje, petra.lukan@guest.arnes.si

Povzetek

Učitelji si prizadevajo dobro učiti, zato pri poučevanju lastne sposobnosti in spretnosti uporabljajo skupaj z dobro premišljenimi učnimi metodami in didaktičnimi načeli. Izhodišče za načrtovanje in izvajanje njihovega dela so učni načrti.

V učnem načrtu je med splošnimi cilji predmeta na prvem mestu zapisano, da imajo učenci pri predmetu naravoslovje in tehnika možnost in priložnost naravo in tehniko izkustveno doživljati. Učiteljeva ključna vloga pri poučevanju je ustvarjanje spodbudnega učnega okolja in situacij. Pri naravoslovju in tehniki torej ustvarjajo pogoje, kjer bodo učenci lahko ohranjali naravoslovno radovednost in željo po učenju, razvijali svoj način učenja in se hkrati učili samostojnega raziskovanja.

Sodoben način življenja velikokrat prinaša tudi večjo ločenost človeka od narave in okolja. Glede na dejstvo, da danes mnogi naši učenci izgubljajo stik z okoljem in veliko časa preživijo v zaprtih prostorih, pred računalniki in drugimi sodobnimi napravami, se avtorici zdi pomembno, da v šolah čim bolj pogosto v skladu z možnostmi, ki jih ponuja lokalno okolje, izvajajo nekatere izkustvene oblike pouka tudi na prostem.

Kot primer dobre prakse predstavlja naravoslovni dan z naslovom V različnih okoljih so različna živa bitja, ki ga je ob upoštevanju splošnih in operativnih ciljev, standardov znanja in didaktičnih priporočil iz učnega načrta Naravoslovje in tehnika pripravila v 4. razredu za učni sklop Živa bitja. Gre za primer izkustvenega učenja in okoljske vzgoje, ki ga izvaja v gozdu ob reki Radovni, v domačem okolišu.

Ključne besede: izkustveno učenje, naravoslovni dan, pouk na prostem, učni načrt, živa bitja

Summary

Teachers seek to give quality lessons to their students and thus combine their own skills and expertise with well-considered and well-prepared teaching methods and educational principles, the base of which is the curriculum.

Students should be given the possibility to meet natural sciences through non-formal learning experience, as it is stated in the curriculum. A teacher's key role is to create a supportive learning environment and situations, where pupils can maintain and pursue their curiosity and desire to learn, to develop and find their own way of learning and researching the subject independently.

Because of the modern way of life, people have become greatly separated from nature and environment. Many of our students spend their time in closed rooms, surrounded by computers and other devices, losing the contact with outside environment. The author of this contribution thus finds that it is an important role of a teacher and education system as such, to offer to pupils as many forms of experiential learning outside the classroom as often as possible.

She provides an example of good practice: a natural science day titled ‘’Various living beings in diverse environments’’ that she prepared for the pupils of fourth grade, based on strategic and operational objectives, educational standards and recommendations for the teaching component Living beings. The venue of the natural science day is the local forest near the Radovna River.

Key words: curriculum, experiential learning, living beings, learning outside the classroom, natural science day

1. UVOD

Nazaj k naravi – slavni izrek izhaja iz 18. st., iz obdobja razsvetljenstva. Lastnik je znameniti francoski filozof Jean-Jacques Rousseau, ki je z njim izražal nasprotovanje napredku v znanosti, umetnosti, tehniki, gospodarstvu, saj naj bi po njegovem vse to vodilo k osiromašenju izvirne človeške narave, sreče in harmonije. Če danes pomislimo na našo ujetost v svet tehnologije in tempo življenja, ne bi mogli trditi, da se je zelo motil. Omenjam ga tudi zato, ker je v svojih razmišljanjih o vzgoji med drugim zagovarjal vzgojo otrok preko izkustev.

In danes se izkustveno učenje ponovno ali pa še vedno uvršča med najbolj učinkovite načine poučevanja.

Namen pouka v današnjem času ni več le pridobivanje različnih podatkov in informacij, saj različni mediji omogočajo dostop do njih na vsakem koraku. Sodobni načini poučevanja zelo poudarjajo izkušenjsko učenje, zato mu moramo v šoli nameniti dovolj časa in pozornosti. V okviru predmeta naravoslovje in tehnika se nam v povezavi z doseganjem različnih ciljev kar same ponujajo različne možnosti, da okolje neposredno približamo učencem in jim s tem omogočimo stik s konkretnimi predmeti in pojavi. Tak je bil tudi namen naravoslovnega dneva. V različnih okoljih so različna živa bitja, ki poglablja in dopolnjuje znanje, ki so ga učenci 4. razreda pridobili med rednim poukom naravoslovja in tehnike. V prispevku želim predstaviti načrtovanje in izvedbo.

Opredelitev izkustvenega učenja v učnem načrtu

Učni načrt poudarja vlogo učitelja, ki naj bi ustvarjal spodbudno učno okolje in situacije, ki omogočajo učencu razvijanje naravoslovnih spretnosti in veščin.

V splošnih ciljih predmeta naravoslovje in tehnika je posebej izpostavljen cilj izkustvenega učenja. Učenci naj del svojega časa preživljajo v različnih naravnih in umetnih okoljih, kjer sistematično opazujejo s preprostimi opazovalnimi pripomočki. Ob tem se izkustveno seznanjajo z nekaj preprostimi naravnimi (niso odvisni od posegov človeka) in umetnimi (odvisni od posegov človeka) sistemi, tako da neposredno opazujejo, kako delujejo in kako so sestavljeni. Če spoznavajo, opazujejo z vsemi čutili ali vsaj z več čutili. Če je osnova dejavnosti konkretna izkušnja, so pri doseganju ciljev uspešnejši, znanje je dolgotrajnejše.

Vsebinski in organizacijski vidiki pouka na prostem

Pouk na prostem je pouk zunaj učilnice in lahko poteka na najrazličnejših lokacijah. Najširša opredelitev pouka na prostem je, da je to organizirano učenje, ki poteka zunaj šolskih stavb. Pouk na prostem se sklicuje na filozofijo, teorijo in prakso izkustvenega učenja in okoljske vzgoje.

Za pouk na prostem obstaja veliko različnih razlogov, kot so npr.:

• omogoča učencem realno, pozitivno izkušnjo,

• izboljša fizično in mentalno zdravje učencev,

• poveča motivacijo, navdušenje, samozavest; manj je težav z motnjami pozornosti,

• izboljša vedenje učencev v razredu (timsko delo, povezanost skupine itd.),

• poveča ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje; manj je poškodb,

• izboljša učne dosežke,

• omogoča socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje itd.),

• spodbuja individualne učne metode,

• poveča skrb in odgovornost za okolje (vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj),

• omogoča medpredmetno povezovanje (Skribe Dimec, 2014, str. 79, 80).

Namen priprave naravoslovnega dne

Namen naravoslovnega dne je bil, da smo z učenci 4. razreda v konkretnem okolju ponovili in utrdili ter nadgradili znanje o življenjskih okoljih in živih bitjih, ki smo ga v predhodnih urah že spoznali pri pouku v učilnici. Želela sem, da poglobijo svoje znanje tako, da začutijo konkretno okolje in pestrost, prilagoditve ter povezanost živih bitij v njem, da razmišljajo o vplivu človekovih dejanj na ogroženost narave in skrbi za ohranjanje naravne dediščine. Pri pripravi sem imela za cilj tudi medpredmetno povezovanje, diferenciacijo, aktivno vključevanje in medsebojno sodelovanje vseh učencev in učenk.

2. OSREDNJI DEL

2.1 Načrtovanje in izvedba naravoslovnega dne

Na naši šoli imamo običajno 1 velik ali 2 manjša oddelka 4. razreda in naravoslovni dan V različnih okoljih so različna živa bitja vedno organiziramo za vse učence 4. razreda hkrati (približno 30 otrok).

Za pouk na prostem (naravoslovni dan) sem izbrala od šole slabo uro hoda oddaljen gozd, ki leži v Triglavskem narodnem parku ob reki Radovni, katerega del je tudi mlaka. Prostor je dovolj velik in varen, da lahko sprejme večjo skupino otrok in ponuja zelo raznoliko učno okolje.

Izhodišče za načrtovanje je učni načrt za naravoslovje in tehniko, učni sklop Živa bitja, v katerem so zapisani operativni cilji in standardi znanja.

Preglednica 1: (Učni načrt za naravoslovje in tehniko, 2011, str. 17, 22)

Operativni cilji (obvezni in izbirni)	**Standardi**
RAZVRŠČANJE ŽIVIH BITIJ	**ŽIVA BITJA**
Učenci znajo: • razvrstiti živa bitja v skupine po skupnih značilnostih, • opredeliti vrsto kot osnovno enoto za razvrščanje in da so glavne skupine živih bitij kraljestva, • prepoznati najpogostejše vrste rastlin, živali in gliv v neposrednem okolju, • razložiti zunanjo zgradbo rastlin,	Učenec: • ve, da živa bitja razvrščamo v skupine glede na skupne značilnosti, • prepozna osnovne značilnosti nekaterih večjih skupin rastlin (npr. cvetnice, mahovi, praprotnice) in živali (nevretenčarji (polži, školjke, žuželke, pajki, kolobarniki) in vretenčarji (ribe, dvoživke, plazilci, ptiči in sesalci),

• razlikovati med rastlinami s cvetovi in rastlinami brez cvetov, • prepoznati najpogostejše drevesne in grmovne vrste, ki rastejo v ožjem okolju (po listih, cvetovih in plodovih), • *prepoznati les najpogostejših drevesnih vrst v ožjem okolju*, • razložiti zunanjo zgradbo živali, • razlikovati med nevretenčarji (polži, školjke, žuželke, pajki, kolobarniki) in vretenčarji (ribe, dvoživke, plazilci, ptiči in sesalci), • *povezati zunanji videz živali z njenim načinom življenja, spolom, okoljem ipd*.	• pozna in poimenuje najpogostejše rastline, živali in glive v neposrednem okolju, • *zna razlikovati živa bitja po zunanji zgradbi, prehranjevanju in po življenjskem okolju,* • ve, da so živa bitja prilagojena okolju, v katerem živijo.
Naravoslovni in tehnični postopki in spretnosti	
Učenec zna: • natančno in sistematično zaznavati/ opazovati s čim več čutili, • meriti oziroma uporabljati merilne pripomočke (meter, tehtnica, termometer, merilni valj, manometer idr.), • razvrščati (sam določa merila), uvrščati in urejati (npr. zaporedje dogodkov), • prikazati in brati podatke iz grafičnih zapisov (prikaz s stolpci in vrsticami, figurni prikaz in črtični prikaz), • uporabljati veščine eksperimentalnega dela ob izvajanju preprostih poskusov, • *načrtovati in izvajati preprosto raziskavo, oblikovati sklepne ugotovitve in poročati,* • varno uporabljati orodja in pripomočke.	
Vsebine: mahovi, praprotnice, semenke, rastline s cvetovi in brez cvetov, drevesne in grmovne vrste v ožjem okolju, nevretenčarji, vretenčarji	

Dejavnosti, ki jih izvedemo, ponujajo možnost medpredmetnega povezovanja z različnimi predmeti. ŠPO – hoja in gibanje v naravi, DRU – ponovitev različnih geografskih pojmov (krnica, potok, reka, travnik, vodno zajetje, škropljenje travnikov, vrste gozdov, orientacija …), LUM – skiciranje, risanje, SLJ – branje, razumevanje, izražanje, zapisovanje, opisovanje, sporočanje, MAT – merjenje, razvrščanje, uporaba preglednic, GUM – poslušanje, zaznavanje različnih zvokov.

Učence razporedim v skupine po 4 ali 5. Zanje pripravim učne liste z nalogami, ki skupinam omogočajo samostojno delo.

Naloga učiteljev razrednikov in spremljevalcev na naravoslovnem dnevu je predvsem v usmerjanju in opazovanju dela učencev.

Učenci pri delu uporabljajo svoje peresnice, podlage za učne liste in podlage za sedenje. Za pomoč pri reševanju nalog imajo na voljo literaturo s slikovnim materialom, določevalne ključe, lupe, plastične lončke in posodice, cedila, metre, termometre, ki jih odložimo na skupen prostor in jih po potrebi prosto uporabljajo.

Glede na število učencev v skupini določim individualne naloge: nadzornik dela – skrbi, da pri reševanju nalog sodelujejo vsi člani skupine, varuh časa – skrbi, da bo skupina končala pravočasno, varuh potrebščin – edini, ki smejo skupini prinašati potrebščine in so odgovorni za njihovo vrnitev, zastopnik – prihaja na posvete z učiteljem, prenaša skupini navodila in informacije … Razdelitev vlog omogoča, da je delo v skupini še bolj pripadno in odgovorno.

2.2 Potek naravoslovnega dne

Priprava učencev pred odhodom (pri uri naravoslovja in tehnike) – predstavim cilje in namen naravoslovnega dne, naročim pripomočke, opozorim na ustrezno opremo, oblačila, zaščito pred klopi

8.00 – zbiranje, navodila za pot (prve opazovalne naloge), odhod proti Radovni

8.45 – prihod v gozd, oblikovanje skupin; pojasnim razloge in željo, da bi bile uspešne, kaj pričakujem od njih (samostojnost, raziskovanje, odgovornost, znanje in tudi prizadevnost), opozorim na varnost (mlaka, reka), odnos do okolja v katerem gostujemo, razdelim učne liste, predstavim časovni okvir dejavnosti in prostor, v katerem lahko opravljajo svoje naloge

9.00 – delo po skupinah

10.00 – malica in kratka analiza opravljenega dela

10.30 – nadaljevanje dela po skupinah

11.30 – kviz in predstavitev rezultatov, kratka analiza dela – povratna informacija

12.00 – odhod proti šoli

2.3 Naloge za učence

Odločila sem se za kombinacijo samostojnega učenja, kjer učencem pustim, da samostojno odkrivajo, izkušajo, doživljajo in vodenega učenja, kjer sem za učence pripravila naloge in dejavnosti, zapisane na učnih listih. Pri pripravi nalog sem v čim večji meri poskušala slediti ciljem in kriterijem naravoslovne pismenosti:

• poznavanja pojmov, razumevanja pojavov in procesov;

• naravoslovnih postopkov (sposobnosti in spretnosti): zaznavanje, delo s podatki (zbiranje, zapisovanje, urejanje, branje), primerjanje, razvrščanje, uvrščanje, urejanje, merjenje, napovedovanje, izvajanje poskusov, oblikovanje domnev, načrtovanje in izvajanje preproste raziskave, zaključevanje itd.;

• stališč: vedoželjnost, objektivnost, kritičnost, občutljivost, natančnost itd.;

• splošnih dejavnosti: aktivnost pri skupinskem delu, sodelovanje z vrstniki, upoštevanje navodil, vzdrževanje reda na delovnem prostoru (Mršnik, Novak., 2014, str. 16).Naloge so zapisane na učnih listih. Vsak učenec dobi svoj snop učnih listov z nalogami, ki jih rešujejo večinoma skupinsko. V opazovalne naloge je vključena tudi sama pot do gozda.

Po poti do gozda morajo učenci opazovati okolico in si zapomniti čim več geografskih in naravoslovnih pojmov in pojavov, ki so jih spoznali pri pouku. Za zaključni kviz jih bodo zapisali v tabelo.

Prva uvodna naloga v gozdu učence umiri in jim omogoči, da v tišini in z vsemi čutili začutijo okolico oziroma prostor okoli sebe. Vse naslednje naloge jih vodijo po vrsti skozi sistem živih bitij. Vsaka naloga se začne s kratkim uvodom, ki učencem s ključnimi podatki pomaga razumeti in rešiti nalogo. Čas in kraj reševanja si učenci prilagajajo in izbirajo sami, določen je čas za malico in skupni zaključek s kvizom in analizo rezultatov.

Cilj/Standard Učenec:	Naloga
• zna natančno in sistematično zaznavati/opazovati s čim več čutili	1. Člani skupine si v gozdu poiščite miren kotiček. Usedi se na blazinico, utihni, vključi vsa čutila in nekaj minut samo opazuj in občuti okolico (slika čutil). Kaj si opazil? Napiši in primerjaj s sošolci. (preglednica – mokrega, starega, zelenega, novega, glasnega, gladkega, dišečega, neznanega …)
• ve, da so živa bitja prilagojena okolju v katerem živijo • zna prikazati podatke v preglednici	2. Živa bitja so na okolje, v katerem živijo, prilagojena z barvo, obliko telesa, vedenjem … Sprehodite se po bližnji okolici, dobro poglejte okoli sebe in poiščite tri primere živih bitij iz rastlinskega in živalskega kraljestva. V preglednice vpišite imena živih bitij, narišite skice in zapišite čim več prilagoditev na okolje (preglednica za 3 primere – ime, skica, prilagoditve).
• ve, da živa bitja razvrščamo v skupine glede na skupne značilnosti • pozna in poimenuje najpogostejše rastline, živali in glive v neposrednem okolju • ve, da so živa bitja prilagojena okolju v katerem živijo	3. Poleg rastlin in živali so ena izmed skupin živih bitij glive. Živijo v vseh življenjskih okoljih, celo na koži. Poiščite predstavnika gliv. V kakšnem okolju uspevajo glive (suho ali vlažno)? Skicirajte in opišite, kje in kaj ste našli (preglednica – ime, skica, opis življenjskega prostora).
• zna razlikovati med rastlinami s cvetovi in rastlinami brez cvetov • pozna in poimenuje najpogostejše rastline, živali in glive v neposrednem okolju	4. Rastline, ki imajo cvetove in semena, so semenke. Oprašujejo jih živali, veter ali voda. Rastline, ki nimajo cvetov, so alge, mahovi in praprotnice. V tabelo vpišite čim več predstavnikov, ki jih opazite v svoji okolici. Če ne poznate imena, zapišite kratek opis rastline in rastišča (preglednica za 8 primerov – semenke/alge, mahovi, praprotnice).
• ve, da živa bitja razvrščamo v skupine glede na skupne značilnosti • prepozna osnovne značilnosti nekaterih večjih skupin rastlin in živali • *zna razlikovati živa bitja po zunanji zgradbi, prehranjevanju in po življenjskem okolju* • meriti oziroma uporabljati merilne pripomočke • zna razvrščati, uvrščati in	5. Tudi živalsko kraljestvo je razdeljeno. Ena skupina živali so polži, školjke, kolobarniki (deževniki in pijavke) (fotografije predstavnikov, opis kolobarnikov). Poiščite primere okoli sebe, jih opazujete in skicirajte. Razvrstite in primerjajte jih po velikosti, zapišite rezultate merjenj. Če poznate imena, jih tudi zapišite. Kakšno je njihovo življenjsko okolje, kje ste jih našli? Ali veste, s čim se prehranjujejo (preglednica za 4 primere – ime, skica, bivališče, hrana, velikost)?

urejati	
• ve, da živa bitja razvrščamo v skupine glede na skupne značilnosti • prepozna osnovne značilnosti nekaterih večjih skupin rastlin in živali • zna razvrstiti živa bitja v skupine po skupnih značilnostih • pozna in poimenuje najpogostejše rastline, živali in glive v neposrednem okolju • zna (varno) uporabljati orodja in pripomočke	6. Druga skupina živali so členonožci. Imajo zunanje ogrodje. To so raki, stonoge, pajkovci in žuželke. Med seboj se razlikujejo po številu okončin (fotografije s poimenovanjem delov telesa – raki, stonoge, pajkovci, žuželke). Kdo je členonožec na sliki? Kaj veste o njem (slika – klop)? Poiščite nekaj predstavnikov členonožcev, njihovo zgradbo poglejte pod lupo in jih uvrstite glede na zgornje primere. Pomagajte si s ključem za razvrščanje (preglednica – število opazovanj za posamezne predstavnike skupine, skica enega primera, kam sodi).
• prepozna osnovne značilnosti nekaterih večjih skupin rastlin in živali • zna razvrstiti živa bitja v skupine po skupnih značilnostih • pozna in poimenuje najpogostejše rastline, živali in glive v neposrednem okolju	7. Živa bitja, ki imajo hrbtenico zgrajeno iz vretenc, se imenujejo vretenčarji. Ločimo 5 skupin: ribe, dvoživke, plazilci, ptiči in sesalci. Kateri predstavniki živijo v okolju, v katerem se nahajate? Napišite nekaj primerov. Vsaki živali pripišite tudi, kje ste jo našli (preglednica – primeri po skupinah, najdišča).

Po končanem reševanju nalog od 1 do 7 se skupine pripravijo še na zaključni kviz. Pregledajo vprašanja za pripravo, se posvetujejo in skupaj odločajo o pravilnih rešitvah. Ob dogovorjenem času izvedemo kviz, kjer skupine tekmujejo med seboj. Če s pripravo končajo pred dogovorjenim časom, lahko prosto raziskujejo po okolici, čas namenijo igri ali počitku.

Izberi rastlino, ki cveti. Imenuj jo in pokaži njene rastlinske organe.	Izberi rastlino v okolici in povej kateri deli cveta privabljajo opraševalce?
Kako imenujemo ženski in kako moški del cveta? Ali drži, da je oprašitev prenos cvetnega prahu na pestič?	Naštej 5 prilagoditev gozdnih živali ali rastlin na svoje življenjsko okolje.
Kako s skupnim imenom imenujemo rastline, ki jih opraŠuje veter? Zakaj nimajo živo obarvanih cvetov?	Naštej pet živali, ki jih najdeš v krošnjah dreves. V katero skupino živalskega kraljestva sodijo?
Naštej pet živali, ki jih najdeš v mlaki. V katero skupino živalskega kraljestva sodijo?	Naštej pet živali, ki jih najdeš na gozdnih tleh. V katero skupino živalskega kraljestva sodijo?
Obrni nekaj kamnov ob robu reke. Opiši žival, ki jo najdeš, v katero skupino sodi. Pomagaj si z določevalnim ključem.	Človek in narava sta neločljivo povezana. Komentiraj naš odnos do narave. Kako jo lahko zavarujemo?
Katere dele narave moramo še posebej	Kaj pomenita izraza ogrožena rastlinska in

varovati? Navedi tri primere.	živalska vrsta? Navedi po en primer.
Kaj je struga, imenuj reko v bližini, kje sta njen levi in desni breg? Pokaži strani neba.	Izmeri in primerjaj temperaturo vode v reki in mlaki.
Besede sestavi v smiselno poved. BITJA RAZLIČNIH SO V RAZLIČNA OKOLJIH ŽIVA (V različnih okoljih so različna živa bitja.)	Kateri del žive narave je najbolj pomemben za obstoj drugih dveh (živali, rastline ali ljudje)?
Miže otipaj 3 drevesne liste in ugotovi, kateri rastlini pripadajo (hrast, javor, bukev).	Po vonju prepoznaj trohneči in zdrav les.

Kviz izvedemo tako, da predstavniki iz skupne vrečke izbirajo vprašanja in nanje odgovarjajo. Kot zadnjo nalogo, ki je enaka za vse, v nekaj minutah zapišejo čim več geografskih in naravoslovnih pojmov, ki so jih opazili na poti od šole do gozda. Preštejemo točke, zmagovalce nagradimo. Za konec izvedemo še kratko evalvacijo, ki služi kot povratna informacija učencem in učiteljem. Pogovorimo se, kako so jim bile dejavnosti všeč, kakšne so bile težave, kaj bi spremenili, kaj je bilo še posebej dobro.

Ko se z učenci vrnemo v šolo, eno uro naravoslovja in tehnike namenimo delu v razredu, kjer skupaj pregledamo in primerjamo rešitve nalog na učnih listih in se o njih pogovorimo.

3. ZAKLJUČEK

Že prva izvedba naravoslovnega dne je presegla pričakovanja, zato smo tako obliko izvedli že trikrat. V enem dopoldnevu učenci večinoma samostojno ponovijo celoten učni sklop o živih bitjih za 4. razred. Končni rezultati učenja z vsemi čutili oz. učenja v gozdnem okolju so povsem drugačni kot pri poučevanju v razredu. Učenci pri delu pokažejo večjo sproščenost, samostojnost, povezanost, motiviranost, kasneje pri preverjanju in ocenjevanju pa obsežnejše in bolj poglobljeno znanje. Glede na vsakokratno zadovoljstvo vseh udeležencev in kvalitetno znanje s tem naravoslovnim dnem dokazujemo, da je intenzivnost izkustvenega učenja v naravi veliko večja kot intenzivnost poučevanja v razredu.

LITERATURA

Vodopivec, I., Papotnik, A., Gostinčar Blagotinšek, A., Skribe Dimec, D. in Balon, A., 2011. Učni načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje in tehnika. [elektronski vir]. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_naravoslovje_in_tehnika.pdf [30. 9. 2017].

Žakelj, A., Skribe Dimec, D., Mršnik, S., Novak, L., [et al.], 2014. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Naravoslovje [elektronski vir] Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.zrss.si/pdf/pos-pouka-os-spozn-okolja.pdf [30. 9. 2017].

Dnevi dejavnosti, b. d. [elektronski vir] Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Dnevi_dejavnosti.pdf [30. 9. 2017]

Skribe Dimec, D., 2007. S preverjanjem znanja do naravoslovne pismenosti. Ljubljana: DZS.

Smith, J. in Gilbert, I., 2012. Iznajdljivi učitelj: kako se vaši učenci naučijo več, medtem ko ste sami obremenjeni manj: preizkušeni nasveti in zamisli za učinkovito poučevanje, Ljubljana: Rokus Klett.

Wikipedia, Jean-Jacques_Rousseau. [elektronski vir] Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Rousseau [30. 9. 2017]

Kratka predstavitev avtorja:

Sem profesorica razrednega pouka, zaposlena na OŠ Gorje. V več kot 25 letni praksi sem poučevala vse predmete od 1. do 5. razreda. Pri svojem delu in tudi sicer posebej velik poudarek dajem stiku z naravo ter naravoslovnim in okoljskim vsebinam.

GOZD IN GIBANJE – FOREST AND MOVEMENT

Gregor Marinšek, prof. šp. vzg., CŠOD – dom Gorenje,
gregor.marinsek@csod.si

POVZETEK

Človeško telo je ustvarjeno za gibanje. Ustvarjeno je za tek, skoke, plazenje, plezanje in druge naravne oblike gibanj v naravnem okolju. Je produkt in zmešnjava prilagoditev dvo milijonske evolucije. To je naša prava narava.

Moderni človek pa živi v okolju, ki mu ne omogoča, da izrazi svoje evolucijske potenciale. Čez dan preveč sedi, se zadržuje v zaprtih prostorih ter izvaja gibanja, ki so prisiljena in nenaravna. Njegova okolja so rigidna in predvidljiva. Gibalno je vedno bolj kozmetično naravnan; pri vadbi mu je cilj le izoblikovati telo, kot mu ga predstavljajo mediji, kar pa ni nujno funkcionalno telo. Gibanja so le ozko usmerjena in lahko celo negativno vplivajo na telo.

Posledice takšnega načina življenja so precej tragične. Največji ubijalec so bolezni srca in ožilja. Debelost, sladkorna bolezen, pogoste težave z dihali, alergije, bolečine na skeletu in še bi lahko naštevali, so stanja, s katerimi smo se sprijaznili in se nam zdijo normalna. Vendar pa temu ni tako.

Gozd je naše naravno okolje in v povezovanju z njim se vračamo v naše naravno stanje. Je popoln prostor za izvajanje osnovnih in kompleksnih gibanj, ki jih izvajamo v nepredvidljivem okolju, ki je polno ovir, kar te prisili, da se zavedaš tako pravilne tehnike gibanja kot tudi okolice. S tem telo preplavljamo s celoto paleto dražljajev, s čimer aktiviramo mnoge evolucijske potenciale in prilagoditve, ki so nas naredile takšne, kakršni smo danes

Človek, ki živi v skladu s svojo naravo, ki sprosti svoje gibalne potencialne v kompleksnem okolju, občutno zmanjša ali izniči vpliv t.i. civilizacijskih bolezni. Je bolj v stiku sam s sabo, zna premagovati vsakdanji stres in se počuti, kar je najpomembnejše, bolj svoboden in srečen.

Ključne besede: gozd, igra, kompleksno okolje, naravno gibanje, okoljski izzivi.

ABSTRACT

The human body is created for movement. It is created for running, jumping, crawling, climbing and other human natural movements in natural environment. It is a product and a mixture of adjustments of two million years of evolution. This is our true nature.

A modern human lives in an environment which doesn't allow them to express their evolutionary potentials. One tends to sit too much, spend time inside and move in an unnatural manner. One’s environment is predictable and unchallenging. For most people the aim of physical exercise is to look good instead of having a functional body. Consequently, one’s movement is limited and can even have a negative impact on the body.

The consequences of such lifestyle are well known. Cardiovascular diseases are the leading causes of death in western society. Obesity, diabetes, asthma, allergies, chronic pain, etc. are conditions we have got used to and are accepted as normal.

Forests present our natural environment and accepting their influence can bring us to our natural state. It is a perfect place to perform basic and complex natural movements, which are

done in an unpredictable environment. It forces one to think about proper movement techniques as well as their surroundings. A body can be stimulated in many ways and can unlock our evolutionary adjustments and potentials that made us who we are today.

A human living according to the principles of his own true nature and evolving his movement potential in a complex environment significantly reduces and eliminates the influence of the so-called western diseases. This allows him to act in accordance with his biological abilities and overcome everyday stress, which brings feelings of freedom and happiness.

Key words: forest, play, complex environment, natural movement, environmental challenges.

1. UVOD

V imenu »Naravno gibanje« se skriva širok spekter gibanj, ki so evolucijsko pogojena. Tovrstno gibanje je za vsakogar; je varno, osnove zmožnosti so skrite v vsakem od nas in ponuja kompetence ter splošno telesno pripravljenost za katerokoli področje življenja. Osnova so naravne človeške gibalne zmožnosti, ki omogočajo vse življenjsko telesno aktivnost.

Ideja o naravnem gibanju kot oblika koncepta vadbe izvira iz 19. stoletja. (McDougal, 2015). Že v času industrijske revolucije so se pionirji telesne vzgoje zavedali pomena praktičnih veščin, ki jih lahko učinkovito uporabimo v resničnem svetu. Friedrich Jahn (oče gimnastike), Francisco Amoros (knjiga A Guide to Physical, Gymnastic, and Moral Education) in predvsem Georges Hebert s svojim sistemom Method Naturelle, so že takrat prepoznali naravne oblike gibanja kot učinkovito protiutež tegobam, ki jih prinaša civilizirano življenje.

Mnogi avtorji in antropologi (Morris, 1971; Lieberman, 2015; McDougal 2015) ugotavljajo, da živimo podobno kot živali v živalskem vrtu. Če primerjamo žival v njenem naravnem okolju z živaljo v živalskem vrtu, opazimo spremembe v obnašanju, zdravju ter tudi spremembe telesa te živali. Podobne spremembe lahko opazimo tudi pri modernem človeku. »Human Zoo« ali človeški živalski vrt je moderen, globalen in rastoč fenomen, ki je nastal na močni kombinaciji družbenih navad, tehnološkega okolja in komercialnih pritiskov. Ljudje večinoma živimo v mestih, večino časa preživimo v zaprtih prostorih, prikrajšani smo naravne svetlobe, dihamo zrak, ki je onesnažen tako zunaj kot znotraj, prehranjujemo se večinoma z veliko količino industrijsko predelane hrane, podvrženi smo senzoričnemu in fizičnemu stresu ter pogosto pomanjkanju spanja. Povečan odklon od naravnega sveta in naše prave narave na modernega človeka vpliva negativno telesno, mentalno in duhovno.

Kronične bolečine, prekomerna telesna teža, depresije, pogosta obolelost in splošno pomanjkanje energije so simptomi Sindroma »Zoo« človeka. Moderna družba nas celo prepričuje, da so ti normalni in neizogibni.

Vendar temu ni tako. V naši pravi naravi je, da smo močni, zdravi, srečni in svobodni. Posledice lahko odpravimo le tako, da se vrnemo k svoji pravi naravi. Človeško bitje je ustvarjeno za gibanje; za hojo in tek, lovljenje ravnotežja, skakanje, plazenje in lazenje, plezanje, plavanje, dvigovanje in nošenje, metanje in lovljenje ter borbo.

Brez dvoma ni pravega in trajnega zdravja ter vitalnosti brez izpolnjevanja naravne potrebe po gibanju. Seveda isto velja tudi za druge biološke aspekte v našem življenju, kot so prehrana, spanje, dihanje, izpostavljenost naravni svetlobi in stiku z naravo.

V naši učni vsebini želimo otrokom zbuditi njihove naravne potrebe po gibanju, da odkrijejo in nadgradijo njihove lastne zmožnosti ter jim zbuditi njihov naravni stik z naravo.

2. DELITEV NARAVNIH OBLIK GIBANJ

Ko govorimo o naravnem gibanju pri človeku, pomislimo na specifične gibalne zmožnosti človeške vrste. Predstavljajmo si kako se človeška »žival« giba v naravi za svoje preživetje – to je človekovo naravno gibanje.

Pistotnik (2003) meni, da so naravne oblike gibanja osnovna, za življenje pomembna gibanja. Srečamo jih praktično na celotni razvojni poti človeka. Ta so nam tako v preteklosti kot tudi danes omogočala kakovostnejše življenje. Na njihovi osnovi so se nato razvila zahtevnejša, sestavljena gibanja. Zato razvoj športa in športne rekreacije ni niti naključen niti trenuten pojav, temveč ju lahko označimo kot željo po vrnitvi k naravi in potrebo po naravnih oblikah gibanja.

Klasifikacijo naravnih oblik gibanja lahko po Pistotniku (2003) razdelimo v dve temeljni skupini:

a. PEDIPULACIJE oz. LOKOMOCIJE, kamor spadajo vsa premikanja telesa v prostoru, to so plazenja in lazenja, hoja in tek, plezanja, skoki (v daljino, v višino in v globino) ter padci.

b. MANIPULACIJE, v katerih je zajeto opravljanje osnovnih gibalnih operacij s posameznimi telesnimi segmenti, kot so meti in lovljenja predmetov, udarci in blokade udarcev ter prijemi. Avtor dodaja, da so manipulacije nekakšna nadgradnja lokomocij. V glavnem so omejene na upravljanje z različnimi predmeti ali opravljanje dela s posameznimi telesnimi segmenti, npr. z roko.

V vsakdanjem življenju pa se pogosto pojavljajo tudi sestavljena gibanja, ki jih prav tako prištevamo k naravnim oblikam gibanja. To so potiskanja, vlečenja, upiranja ter dviganja in nošenja.

Velja omeniti tudi razliko med filogenetskimi in ontogenetskimi oblikami gibanja. Pri filogenetskih oblikah gibanja gre za prirojena gibanja, ki so enotna v razvoju vseh nas (seveda pod pogojem, da razvoj ni moten). Sem spadajo plezanje, plazenje, hoja, tek, skoki itd.

Na drugi strani pa imamo ontogenetska gibanja, ki so naučena. Cemič (1997) pravi, da se teh gibanj človek nauči kot delno ali popolno avtomatizirano verigo gibalnih akcij. Kot primer lahko navedemo smučanje, drsanje itd.

3. GOZD IN IGRA

Gozd je človekovo naravno okolje in mnogo evolucijskih prilagoditev je človek razvil ravno zaradi življenja v takšnem okolju (Lieberman, 2015). Ponuja ogromno pozitivnih spodbud za človeški organizem: zelena barva, zrak, fitoncidi, zvoki. Že sama bližina gozda, sploh pa ko smo v njemu prisotni in uporabljamo svoje čute, povzroči mnogo fizioloških sprememb v telesu. Tako dandanes poznamo že kar nekaj dejavnosti (kot so gozdno kopanje, gozdna terapija, gozdni selfness,…), katerih namen je z obiskom gozda spodbujati dobro počutje in zdravje.

Na Japonskem, kjer so gozdno kopanje utemeljili že leta 1982, so opravili obsežno študijo o fizioloških učinkih gozdnega kopanja (The Japanese Society for Hygiene, 2009). Rezultati kažejo, da lahko gozdna okolja zmanjšajo koncentracije kortizola, zmanjšajo pulzni tlak, znižajo krvni tlak, povečajo parasimpatični živčni dejavnik in zmanjšajo aktivnost simpatičnega živca v primerjavi z mestnim okoljem.

Gozdovi in druga naravna, zelena okolja tako lahko zmanjšajo stres, izboljšajo razpoloženje, zmanjšajo jezo in agresivnost ter povečajo splošno srečo. Obiski gozdov lahko tudi okrepijo naš imunski sistem s povečanjem aktivnosti in števila celic ubijalk, ki uničujejo rakave celice (USDA Forest Service, Pacific Northwest Research Station, 2010).

S stališča gibanja ponuja gozd stimulativno in raznoliko okolje, ki ga tvori velika raznolikost spremenljivk, kot so neravna tla, veliko naravnih ovir, hrapavost debel, spolzkost tal, nesimetričnost bremen in vpliv vremena. Takšno okolje nas prisili, da gibanje izvajamo osredotočeno, da pazimo tako na samo tehniko giba kot tudi na okolje, kjer gibanje izvajamo (Movnat, 2015). Pomembno vodilo je, da v zahtevnejšem okolju izvajamo manj zahtevna oziroma osnovna naravna gibanja kot so plazenja, lazenja, sonožni skoki, meti lažjih bremen, vaje ravnotežja in hoja med ovirami.

Varnost mora biti na prvem mestu. Gozd oziroma del gozda, kjer dejavnost izvajamo, mora vodja zelo dobro poznati. Prav tako je potrebno z okoljem seznaniti otroke. Za to so najbolj primerne igre, katerih cilj je opazovanje in odkrivanje okolice. Dejavnost prekinemo vedno, kadar ocenimo, da bi nadaljevanje lahko pomenilo ogrožanje varnosti vadečih.

Največ pa otrokom pomeni, da se v gozdu igrajo in ta igra je najbolj pristna v naravi, v gozdu, ob rekah, na snegu, travnikih, kjer ustvarjajo v svoji domišljiji in spoznavajo naravo skozi gibanje in prosto igro.

4. UČNA VSEBINA NARAVNO GIBANJE NA CŠOD GORENJE

Z učno vsebino Naravno gibanje želimo otrokom zbuditi naravno potrebo po gibanju, da odkrijejo in nadgradijo svoje lastne gibalne zmožnosti. Hkrati je namen učne vsebine zbuditi njihov naravni stik z naravo.

Ciljna skupina so učenci 2. in 3. izobraževalnega obdobja v OŠ ter dijaki od 1. do 4. letnika srednjih šol. Učenci so zaradi upoštevanja varnostnih načel razporejeni v skupine do 12 učencev.

Program lahko izvajamo kot tri- ali petdnevni tedenski program, od ponedeljka do petka, in sicer od septembra do decembra ter od aprila do junija. Vsebina je primerna tudi kot tema aktivnih počitnic.

Glavni prostor izvajanja je gozd s svojimi naravnimi ovirami. Možna pa je tudi uporaba športne dvorane in igrišča doma Gorenje ter bližnjih travnikov.

Izvajamo lahko vse dejavnosti iz nabora naravnih oblik gibanja. Sem spadajo vsa premikanja telesa v prostoru, ki jih imenujemo LOKOMOCIJE (plazenje in lazenje, hoja in tek, plezanje, skoki in padci) in MANIPULACIJE, v katerih je zajeto opravljanje osnovnih gibalnih operacij s posameznimi telesnimi segmenti, kot so meti in lovljenje predmetov, udarci in blokade udarcev ter prijemi.

Pri vseh je cilj, da posameznik uspešno izvede nalogo in je pri tem učinkovit. Vse dejavnosti se izvajajo igrivo, sproščeno ter varno. Glede na možnost izvedbe v časovnem okviru, smo se osredotočili predvsem na:

1. Lovljenje ravnotežja.

Ravnotežje predstavlja jedro in začetek vsakega giba. Vaje lahko izvajamo na ravnih tleh, na neravnem terenu, na deski, na podrtem drevesu ali na napetem traku.

2. Skoki v daljino in višino.

Poudarek je na pravilnih in natančnih skokih, zlasti pa je pomemben doskok – absorpcija udarca.

3. Preskoki ovir.

Preskakujemo lahko nizke veje, potoček, partnerja.

4. Plazenje in lazenje.

To so najbolj učinkovite vaje za pravilno držo, za krepitev mišic telesnega jedra ter učenje hitrega ter učinkovitega vstajanja s tal.

5. Plezanje.

Splezati preko ovire ali na drevo je ena bistvenih preživetvenih sposobnosti.

6. Dvigovanje in prenašanje bremen ter meti le-teh.

Pravilen dvig in prenos bremena ali partnerja predstavljata ključno gibanje v vsakdanjem življenju.

Vsaka učna enota se začne z ogrevanjem. Sestavljajo ga razne gibalne igre, igre z elementi ravsa ter vaje za gibljivost in okretnost. Sledi učenje posameznih tehnik, po principih faz motoričnega učenja ter upoštevanju varnosti. Zelo je pomembno, da vsaka dejavnost predstavlja otrokom izziv. Otrok naj je ne dojema kot vadbo. To dosežemo z elementi igre, s postavljanjem v konkretne situacije (npr. preskok potočka) ter z uporabo zadostnega števila gibalnih elementov, ki so otrokom blizu (npr. lovljenje, preskoki, skoki v globino, meti, itd.).

Glavni namen tovrstnih gibanj je raziskovanje otrokovih gibalnih zmožnosti. Dejavnosti vadeči ne smejo dojemati kot vadbo ampak kot igro. Prav tako ne vključujemo elementov tekme in ne iščemo zmagovalcev in poražencev. Pri ravsu je namen zgolj s pomočjo partnerja krepiti svoje lastne sposobnosti, ne pa biti boljši od koga drugega.

Zelo pomembno didaktično načelo je, da zahtevnost gibanj prilagajamo zahtevnosti okolja. To pomeni, da lahko v manj zahtevnem okolju izvajamo tudi kompleksnejša gibanja in obratno. V kompleksnejšem okolju izvajamo predvsem osnovne naravne oblike gibanja.

4.1.KOMBINACIJE OZ. POLIGONI

Vsaka učna enota naj se konča s kombinacijo naučenega. Sestavljena naj bo iz 5-7 naučenih elementov, ki jih povežemo v niz. Kombinacijo naj sestavlja po en »težji« element (npr. plezanje) ter 1 ali 2 »lahka« elementa (npr. hoja, vaje ravnotežja). Kombinacija naj traja 5-7 minut ali 3-7 serij brez postanka ali počitka. Izvajamo jih lahko v telovadnici, na travniku ali v gozdu. Pomembno je, da se vadeči več čas premika, med posameznimi elementi lahko hodi, teče, se plazi, odvisno od želene intenzivnosti.

Otroke razdelimo v dve ali tri skupine, odvisno od velikosti celotne skupine. Ena skupina se loti kombinacije, druga počiva ali skrbi za posamezne ovire ter varnost.

S kombinacijami utrjujemo naučene tehnike, zato je treba paziti, da zaradi utrujenosti ne pride do napak v tehniki, pravilni drži, dihanju itd. V kolikor to opazimo, je potrebno zmanjšati intenzivnost. S kombinacijo vplivamo na splošno telesno pripravo v smislu razvijanja motoričnih spretnost, kot tudi na razvoj srčno žilnega in dihalnega sistema.

Primer kombinacije:

Lazenje po vseh štirih ležno za rokami po hribu navzgor 20 m - hoja po podrtem deblu s prestopom vmesne veje – dvig kamna in bočni met proti hribu – naskok na štor z mesta sonožno in seskok – lazenje po vseh štirih sedno pred rokami po hribu navzdol 20 m – nošnja partnerja štuporamo 10 m.

4.2.PLEME GRE NA LOV

Pleme gre na lov je druga oblika povezovanja naučenih in spontanih oblik gibanja v naravnem okolju. Pleme, skupina do 6 lovcev, izbere svojega vodjo in ta jih vodi skozi gozd. Pri tem uporablja različne oblike gibanja glede na strmino, obliko terena ter vrsto ovir, ki jih najdejo na poti. Ostali lovci ga pri tem posnemajo in poskušajo ne zaostati. Vodja lova se premika najprej v počasni hoji, nato pa gre vedno hitreje. Zelo je pomembno, da vodjo spremlja odgovorna oseba, ki prekine lov, če pride do ogrožanja varnosti sodelujočih.

5. ZAKLJUČEK

Namen šolske športne vzgoje je bogatenje znanja ter razvijanje telesnih sposobnosti in lastnosti. Hkrati je pomembno sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. Z redno in kakovostno športno vadbo prispevamo k skladnemu biopsihosocialnemu razvoju mladega človeka, sprostitvi, nevtralizaciji negativnih učinkov večurnega sedenja in drugih nezdravih navad. Ob sprotni skrbi za zdrav razvoj mladostnika vzgajamo in učimo, kako bo v vseh obdobjih življenja bogatil svoj prosti čas z gibalnimi vsebinami. Z zdravim življenjskim slogom bo tako lahko skrbel za svoje dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem.

Po mojem mnenju je šolska športna vzgoja preveč naravnana k učenju posameznih športnih panog in tekmovanju. Naravne oblike gibanj se uporabljajo predvsem na nižji stopnji izobraževanja in se kasneje v vzgojnem procesu opustijo. Tovrstno gibanje dojemamo kot smešno in otročje. Po mojem mnenju bi morali elemente naravnih oblik gibanj ohraniti skozi vse stopnje izobraževanja in jih z vsako stopnjo nadgraditi.

Učenje telesnih sposobnosti v resničnem svetu, tako v naravi kot v mestu, je tisto, kar nas dela to kar smo v svojem bistvu. Omogoča nam pripravljenost na izzive, ki jih lahko povzročijo nepredvideni dogodki kot so nesreče ali vojne in hkrati ustvarja zmožnost pomagati sočloveku. Naravno gibanje postaja vedno bolj prepoznavno pri trenerjih različnih športnih panog, vojski in izvajalcih programov ohranjanja zdravja. Nihče ne začne iz nič, kajti prav vsi imamo v sebi osnovno zmožnost naravnih oblik gibanja. Le prebuditi jih je treba.

VIRI IN LITERATURA:

- Cemič, A. 1997. Motorika predšolskega otroka. Ljubljana: dr. Mapet.
- Pistotnik, B. 2003. Osnove gibanja: gibalne sposobnosti in osnovna sredstva za njihov razvoj v športni praksi (druga popravljena in dopolnjena izdaja). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- McDougal, C. 2009. Born to run. New York: Vintage books, Random House LLC.
- McDougal, C. 2015. Natural born heroes. New York: Random House LLC.
- Morris, D. 1971. The naked ape. London. Corgi Books.

- Liberman, D. 2015. Zgodba človeškega telesa: evolucija, zdravje in bolezen. Prevedla Špela Vodopivec. 1 natis. Ljubljana. UMco
- MovNat. 2015. Workshop Manual. MovNat LLC. Pridobljeno na MovNat seminarju 21. 5. 2015 v Ljubljani.
- Outside Online. 2010. The Workout Time Forgot. Pridobljeno 21. 3. 2016. https://www.outsideonline.com/1896516/workout-time-forgot
- The Japanese Society for Hygiene. 2009. The physiological effects of Shinrin-yoku (taking in the forest atmosphere or forest bathing): evidence from field experiments in 24 forests across Japan. Online: The National Center for Biotechnology Information. Pridobljeno 30. 9. 2017. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2793346/
- USDA Forest Service, Pacific Northwest Research Station. 2010. "The healing effects of forests. Online: ScienceDaily. 26 July 2010. Pridobljeno 30. 9. 2017. https://www.sciencedaily.com/releases/2010/07/100723161221.htm

Avtor

Gregor Marinšek je zaposlen v CŠOD Gorenje kot učitelj športa in praktičnih vsebin. Po izobrazbi športni pedagog, v prostem času pa aktivni alpinistični inštruktor, pri svojem delu z mladimi vedno bolj spoznava pomen in vlogo gibanja v naravi. Pred tremi leti se je seznanil z sistemom MovNat, ki ga sistematično in metodično vključuje v svoje delo.

17 LET V RAJHENAVSKEM PRAGOZDU

17 YEARS IN VIRGIN FOREST

Jure Marolt, univ. dipl. biolog in prof. biologije, CŠOD Jurček,
jure.marolt@guest.arnes.si

Povzetek

Sodobni način življenja in elektronski motilci so zaprli naše otroke za štiri stene, kjer med seboj tekmujejo, kdo je preživel več časa za računalnikom. Ure in dneve prostega časa zapravljajo v navidezni resničnosti, pri tem pa se ne zavedajo, da je pravi svet tam zunaj. Svet poln svetlobe, barv, vonjev, čustev, izzivov. Svet, za katerega so bila njihova čutila narejena. Njihova čutila so otopela, saj nimajo izkušnje iz najboljše učilnice na svetu, iz gozda. Otroci v najbolj pomembnem razvojnem obdobju, med 5-im in 12-im letom, prihajajo na petdnevni program šole v naravi v CŠOD Jurček, kjer se spoznajo z naravoslovnimi in športnimi aktivnostmi. V naravi raziskujejo živali kraških jam, živali in rastlinje reke ter potoka, življenje na travniku in v gozdu. CŠOD Jurček leži v osrčju obsežnega bukovo-jelovega gozda, ki se razteza čez cel balkanski polotok in nudi življenjski prostor ogroženim živalskim vrstam, ki jih le stežka najdemo drugje. Tako se v pragozdovih Rajhenavskega Roga pogosto srečamo z medvedom, prisluhnemo tuljenju volkov ali v snegu sledimo največji mački, risu. Učenci so najbolj navdušeni, če najdemo svež medvedji iztrebek, saj to pomeni, da je medved blizu in takrat se njihova čutila predramijo. Z veseljem objamejo 500 let staro jelko ali okušajo zdravilna zelišča. Njihova domišljija se prebudi in v vsakem štoru ali podrtem deblu vidijo obraze, vzorce. Po celodnevnem učenju v najbolj starem pragozdu v Evropi je preobrazba popolna. Gozd zapustijo polni čustev, vtisov, znanja in ni učenca, ki mu bi bilo dolgčas v takšni učilnici.

V članku bomo opisali 17-letne pozitivne izkušnje poučevanja v najboljši učilnici na svetu, v Rajhenavskem pragozdu.

Ključne besede: gozdna pedagogika, poučevanje, Rajhenavski pragozd, CŠOD Jurček, pomanjkanje stika z naravo

Abstract

Modern lifestyle and electronic technologies have locked our children behind walls, where they compete with each other, who spends more time behind the computer. Hours and days of free time are wasted in virtual reality, while they are not aware that the real world is out there. The world full of light, colors, odours, emotions, challenges. Their senses were made for the real world, but they risk to become rusty, lacking the experience of the world's finest classroom, the forest. Children in their most important development period, aged between 5 and 12, come to our outdoor education center, to participate in science and sport activities. Pupils explore karst caves, animals and plants of the rivers and streams, life on the meadows and in the forest. Center is located in the heart of an extensive birch-fir forest, that stretches across the entire Balkan Peninsula. It offers a living space to endangered animal species, which are difficult to find elsewhere. Here, in the virgin forests of Rajhenavski Rog, we often meet a bear, listen to the wolf's howl, or follow the lynx´s steps in the fresh snow. The pupils are thrilled if we stumble on fresh bear poop, telling us that the bear is close and their senses are awakened. They are happy to embrace the 500-year-old tree or taste wild herbs. Their imagination is awakened and in every stork or broken trunk they see shapes, faces, patterns.

Just one full day in the most ancient primeval forest in Europe, and the transformation is complete. Pupils leave the forest full of emotions, impressions, new knowledges, and there is no student who was ever bored in such a beautiful classroom.

In this article, we will describe the positive 17-year-long experience of teaching in the best classroom in the world, the Rajhenav virgin forest.

1. Današnja mladina in sindrom pomanjkanja stika z naravo

Pred 17 leti, na začetku delovanja kočevske šole v naravi, je bilo otrok, ki svojega prostega časa niso preživljali v naravi, zelo malo. Prihajali so predvsem iz mestnega okolja. Danes je stanje povsem drugačno, saj današnja mladina prosti čas preživlja na preštevilnih popoldanskih krožkih, popoldan rešujejo gore delovnih nalog ali pa sedijo ure in ure za elektronskimi napravami in se utapljajo v socialnih omrežjih.

Otroci nekoč so znali plezati po drevesih, pa drevesa niso imela niti certifikata niti A-testa. Otroci nekoč so se vozili s kolesi, lovili ribe v potoku, se igrali v gozdu, znali zakuriti ogenj in speči krompir. Domov so se praviloma vračali v poznih večernih urah z umazanimi rokami in raztrganimi hlačami, a z nasmehom na obrazu in obogateni z življenjskimi izkušnjami najboljše učilnice na svetu, narave.

Otroci so danes ves čas pod vplivom sodobnih elektronskih medijev in socialnih omrežij. Obsežna raziskava fundacije Kaiser Family (2005) je pokazala, da otroci med 8-im in 18-im letom preživijo šest ur in pol z različnimi oblikami medijev. Otroci preživijo v povprečju 3 ure pred televizijo, 2 uri poslušajo glasbo ter 1 uro igrajo računalniške igrice. Seštevek elektronski izpostavljenosti znese kar 45 ur in pol na teden. V primerjavi s podatki, da otroci berejo samo 43 minut na dan, se s starši družijo samo 2 uri ter gibanju namenijo samo 1 uro na dan, ugotovimo, da je stanje alarmantno.

Še bolj zaskrbljujoč je podatek iste fundacije (2010), ki v novejši raziskavi ugotavlja novodobni pojav večopravilnosti, tako imenovani »multitasking«, kar pomeni, da otroci uporabljajo več medijskih vsebin hkrati. V letu 2010 so otroci preživeli že 7 ur in pol z elektronskimi tehnologijami, če pa upoštevamo še večopravilnost, pa čas, preživet ob elektronskih vsebinah, naraste na skoraj 11 ur na dan.

Starši bi se morali zavedati, kako pomembno je gibanje za razvoj otroka, tako mentalno kot fizično. Ameriška agencija za zdravje je v raziskavi potrdila pomen gibanja in tako staršem sporoča, da naj bi bili otroci vsak dan najmanj eno uro telesno aktivni (2008).

Louv je v svoji knjigi iz leta 2005 opisal novodobni pojav, ki ga je poimenoval »nature deficit disorder«. Gre za motnjo pri otrocih, ki nimajo stika z naravo, tj. sindrom pomanjkanja stika z naravo, in je v populaciji otrok, ki odraščajo z elektronskimi motilci, v porastu. Tudi v Sloveniji. Včasih smo se s sodelavci še čudili, ko otrok ni znal zavezati svojih čevljev pri desetih letih, danes pa nas ne čudi več, ko potožijo, da ne znajo lulati v gozdu, saj so prvič v življenju soočeni s to izkušnjo. Včasih so otroci želeli vsak izlet ali pohod podaljšati, danes je problem prestopiti prag šole. Očitno so današnji otroci drugače opremljeni kot nekoč: poznajo cel kup nepovezanih faktografskih podatkov, ne znajo pa prijeti polža, ježa, žabe. Sredi pragozda jih skrbi za profil na socialnem omrežju, ne znajo pa prisluhniti vetru, poiskati okusnega zelišča ali zakuriti ognja.

Kot kaže, so današnji otroci izgubili stik z naravo ter pozabili na veščine, ki so bile tako samoumevne le nekaj let nazaj.

2. CŠOD – Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Center šolskih in obšolskih dejavnosti že 25 let organizira programe šole v naravi, ki se jih učenci na osnovnošolski in srednješolski stopnji udeležujejo v 24 domovih po različnih regijah Slovenije. V domovih izvajamo naravoslovne, družboslovne ter športne aktivnosti, ki se vedno izvajajo v naravi, v vseh letnih časih in vseh vremenskih pogojih. Šole se prostovoljno udeležujejo petdnevnih programov, ki uresničujejo cilje iz šolskega kurikuluma, poudarek pa je tudi na spoznavanju lokalnih naravnih značilnosti.

V južnem delu Slovenije, kjer se raztezajo obsežni gozdovi, leži CŠOD Jurček. Naš program je prilagojen otrokom prve triade osnovnošolskega izobraževanja s poudarkom na spoznavanju različnih naravnih okolij v okolici doma. Kočevska regija ima največjo pokritost z gozdom (90%) v Sloveniji, tako se večji del programa izvaja v gozdu ali ob gozdu. Učenci raziskujejo življenje na travniku, v kraški jami, v gozdu, ob jezeru ali na reki Rinži. Učimo se o gozdu, v gozdu, za gozd. Naša posebnost pa je program, ki učencem omogoča obiskati in raziskovati Rajhenavski pragozd, pragozd, ki ga gozdar Hartman uvršča med najstarejše in najlepše pragozdove v južnem delu Evrope (1987). V njem lahko vidijo, slišijo, vonjajo in otipajo stvari, ki jih ni v nobenem učbeniku ali elektronskem mediju.

3. Rajhenavski pragozd

Najstarejši in najlepši pragozd v Sloveniji, Rajhenavski pragozd, leži v osrednjem delu Kočevskega Roga, obsežnega gozda v južnem delu Slovenije. Dinarski pragozd, v katerem prevladujeta bukev in jelka, se je razvijal tisočletja v odsotnosti človeka in samo viziji umnega gozdarja se imamo zahvaliti, da bo tak ostal še naprej. Dr. Leopold Hufnagel je z drobno opombo v gozdnogospodarskem načrtu obvaroval sedem tisoč let star gozd, v katerem še nikoli ni pela sekira (Hartman, 2014). Tako se lahko danes učimo in raziskujemo v edinstveni naravni učilnici, ki nam nudi odgovore o izjemnem ekosistemu mogočnih dreves, živali, gliv. Mogočnost pragozda začutimo, ko se sprehodimo pod ogromnimi krošnjami velikanskih dreves, ki kljubujejo naravnim silam. Samo v pragozdu lahko srečate 500-letne orjake, ki so pognali v času, ko je Krištof Kolumb odjadral na zahod. Zrastejo 50 metrov in več, več kot je še do nedavnega sanjal človek pri gradnji hiš. Če jih želite objeti, pa je potrebno pripeljati še nekaj prijateljev, raje ducat. To so kraljevska drevesa. Na sprehodu po ozki stezici, speljani med mogočnimi debli orjakov, se počutimo tako majhne, ponižne, krhke.

Pragozd Rajhenav je tudi redko območje, kjer lahko srečamo tri največje evropske zveri, medveda, volka in risa. Medved in volk tu vztrajata že od nekdaj, ponovna naselitev risa v Sloveniji, leta 1973, pa velja za najuspešnejši projekt ponovne naselitve risov v Evropi. V naši pragozdni učilnici tako redno videvamo znake, da v gozdu nismo sami, saj risi zelo radi hodijo po podrtih deblih (Krofel in Potočnik, 2016), teh pa je v pragozdu veliko.

V Rajhenavskem pragozdu lahko zaprete tudi oči in prisluhnete oglašanju ogroženih ptic, ki so izredno ekološko občutljive. Balkanski in triprsti detel ter kozača imajo tu najboljše pogoje za gnezdenje (Perušek, 1991).

4. 17 let učenja v Rajhenavskem pragozdu

CŠOD dom Jurček leži v bližini Kočevja, večjega mesta, od katerega je pragozd oddaljen le 15 kilometrov. Do pragozda se peljemo z avtobusom in čas izkoristimo za pripravo na spremembo njihovih pričakovanj, saj je pogosto izkrivljena zaradi vpliva medijev. V pragozdu tako ni praljudi, ni opic, ni strupenih kač, ni mesojedih rastlin, ni mumij. Mnogi otroci se namreč bojijo spoznavati svet okoli sebe, saj imajo povsem napačne predstave o tem, kaj je tam zunaj ali pa celo mešajo resnični ter navidezni svet.

Doživljanje različnih izzivov in preizkušenj je osnova za rast in razvoj samostojnih in kritičnih otrok, tako so bili pozitivni učinki šole v naravi zabeleženi in dokazani že večkrat (Gros, 2002; Louv, 2005; Zalokar Divjak, 2008; Vilhar in Rantaša ur., 2015). V nadaljevanju bomo izpostavili še nekaj dodatnih pozitivnih učinkov, ki so se pokazali po 17-ih letih učenja v najboljši učilnici na svetu, v pragozdu.

4.1 V pragozdu lahko vse starostne skupine bolj kvalitetno in neposredno osvojijo cilje iz šolskega kurikuluma o naravnih procesih v gozdu

CŠOD domu Jurček največkrat obiščejo učenci prve triade, ki tekom šolskega leta spoznavajo različna življenjska okolja, pestrost živalstva in rastlinstva ter njihovo medsebojno povezanost. Vse to in še veliko več lahko spoznajo v pragozdu, ki je nedotaknjen, primarni življenjski prostor, v katerem tečejo procesi rojstva, rasti in smrti že tisočletja. Pragozd ima trikrat več lesne mase kot navadni gozd (Hartman, 2014). Tu lahko v živo vidijo, da zna narava sama poskrbeti za nemoten potek življenja. Tu lahko opazujejo pestrost življenja v gozdnih tleh, pestrost različnih oblik, velikosti in barv zelišč, gliv, lišajev, praproti in mahov. Tu lahko vidijo in spoznajo, kako iz malega krilatega semena jelke zraste 500-letna kraljica Roga. Tu lahko opazujejo največje evropske zveri v njihovem naravnem okolju in raziskujejo njihove potrebe ter spoznajo, da to niso krvoločna bitja, znana iz pravljic. Tu lahko opazujejo vpliv človeka na prvobitno okolje in kaj te spremembe prinašajo.

Pogosto se zgodi, da obiščemo pragozdno učilnico z istimi učenci v drugem letnem času in zanimivo jim je, da jo poznajo, pa vendar odkrijejo veliko novega.

Pestra paleta barv, naravnih zvokov in specifičen vonj močno pripomorejo k trajnejšemu pomnjenju informacij, ki niso samo opazovanje slik na digitalnem projektorju ali lepljenje samolepilnih nalepk v delovnem zvezku. Pragozd je živa učilnica!

4.2 Ob gibanju na svežem zraku so otroci bolj pozorni, lažje razmišljajo in si bolje zapomnijo

V pragozdu ni apatičnih, nemotiviranih otrok. Ob Rajhenavskem pragozdu vodi 7 kilometrov dolga planinska pot, ki jo tudi s 6-letnimi otroki prehodimo. Na poti se večkrat ustavimo in opazujemo določene posebnosti, ki jih najdemo ob poti. Njihova telesa so ogreta, možgani polni kisika, čutila pa se končno prebudijo iz elektronske omame. Tako je pomnjenje v šoli v naravi bistveno trajnejše kot pri sedečem učenju. V šoli v naravi izvajamo dejavnosti čez celo leto, v vseh vremenskih razmerah in le redko se učenci pritožijo, da bi bili raje za štirimi stenami.

4.3 Učenje v pragozdu aktivira vsa čutila in vsa čutila se učijo o pragozdu

Zavedanje, da lahko za bližnjim grmom vidijo 300 kilogramskega medveda, zaslišijo tuljenje mogočnega volka ali na drevesu opazijo praske risa, zbudi še zadnjo čutilno celico in takrat se lahko res posvetimo učenju in raziskovanju pragozda. Nato ugotovimo, da je potrebno tudi nekaj izkušenj, da se umirimo in prisluhnemo zvoku vetra, čebel, listja, detlov ali sov. Ali pa, da zaznamo, da v pragozdu ni zvokov, ki bi jih povzročal človek.

Učimo se o vsebnosti vode v padlih deblih orjakov, pri tem pa je potrebno izbrati primerno dišeč les ter ga močno stisniti, da priteče kaj vode. Naloga, ki jo fantje z veseljem ponavljajo, pri tem pa punce lovijo kapljice v dlani. Redka, a še bolj imenitna priložnost pa se pojavi, ko najdemo svež iztrebek medveda. Mnogo staršev bi bilo presenečenih, koliko nosov izkoristi tako priložnost.

Preprosta, a zelo priljubljena izkušnja je slepa steza (Cornell, 1994). Otrokom s prevezanimi očmi napeljemo tanko vrvico po gozdu, pri tem pa večkrat spremenimo smer, jo speljemo čez podrta debla ali navežemo na vrvico neznane naravne predmete. Pri tem jim je odvzeto primarno čutilo, vid, in takrat se šele zavedajo, preko katerih čutil še zaznavajo svojo okolico. Starejši učenci enako pot opravijo bosi in z začudenjem ugotovijo, da imamo tudi na podplatih čutila za tip. Obilo smeha je sestavni del slepe steze.

V pragozdu je tudi obsežen nabor okusov različnih zelišč. Nekateri otroci so bolj navdušeni nad kislostjo zajčje deteljice, drugi bolj cenijo mentolov priokus sladke koreninice, tretji pa raje kopljejo podzemni gomolj divje čebule. Za vsakega se najde nekaj.

V pragozdu nihče ne odstranjuje odpadlih dreves, zato je potrebno v naši učilnici pogosto plezati čez podrta debla, katera imajo tako priročno pritrjene veje, kot bi bila debla narejena v tovarni plezal in tu se igrala povsem spremenijo po vsakem neurju. Preizkus vzdržljivosti, koordinacije in ravnotežja opravljamo na vsakem koraku. Nekateri otroci večkrat zapored.

4.4 Prebujena domišljija v pragozdu pomaga otrokom pri njihovi kreativnosti

Učenci lahko opazujejo mrtva drevesa s številnimi luknjami, ki so jih naredili detli in žolne, teh v navadnem gozdu ne morejo videti, saj so tam sušice odstranjene. Drevesa v pragozdu imajo pogosto tudi bolezni, ki povzročijo nenavadno rast ali bujno razrast drevesnih gliv, ki dosežejo izjemne velikosti. V teh deformacijah vidijo otroci različne obraze, živali in stvari (npr. palčke, vilince). Učenci vseh starosti radi ustvarjajo majhne palčke, njihove vasi in mesta iz naravnih materialov, saj gozdni odpad ponuja veliko več priložnosti in večjo izbiro za ustvarjalno igro kot šolska igrišča in kupljene igrače. Vsak mesec je v pragozdu drugače, na voljo so nove barve, novi materiali, nove teksture, nove palice, novi listi, novi kamenčki, nove hišice. Te igrače nič ne stanejo, so proizvedene sonaravno, trajnostno in nihče jih ne rabi pospravljati za sabo. Pragozd je res najboljša učilnica.

4.5 V pragozdu prevladujejo pozitivni socialni odnosi

Ko se odpravljamo na raziskovanje pragozda v odmaknjen kočevski pragozd se lahko zanesemo samo na tisto, kar smo prinesli s seboj. Na to je potrebno učence še posebej opozoriti, da si lahko precej olajšajo izlet, če si med seboj pomagajo pri nošnji nahrbtnikov ali izposoji opreme. Ko izstopimo iz avtobusa in se prekine še signal mobilnega telefona, ter na smerokazu sredi gozda piše 15 kilometrov do najbližjega mesta, vsak učenec začuti, da si bo potrebno medsebojno pomagati. Zato je potrebno le nekaj dodatne vzpodbude, da si med seboj delijo hrano in pijačo, vetrovko, dežnik. Včasih kakšen robček, včasih pa tudi nogavice. Še posebej nas razveseli, ko cela skupina vzpodbuja utrujenega sošolca, mu nesejo nahrbtnik ali mu pomagajo pri plezanju čez deblo. Pri plezanju čez deblo se pogosto pozabijo celo zamere sprtih sošolcev in iz pragozda prihajajo praviloma samo prijatelji.

4.6 V pragozdu čas teče drugače, ne učimo se za točke

Pragozd je star 7000 let. V njem teče čas drugače kot v mestu. Vse se dogaja počasi, a premišljeno in z razlogom, učinki so pogostokrat vidni čez leto, dve ali desetletje. Po 17-ih letih lahko rečemo, da smo komaj pokukali v njega. Čas teče drugače kot v učilnici in to začutijo tudi učenci. Naenkrat imamo vsi dovolj časa. Tudi pri malici sredi gozda se nikomur ne mudi. Zgodi se, da pri malici sredi gozda opazujejo malega medvedka, ki nasproti nas malica regratove lučke. Nobene panike. Učenci in učitelji preživijo pet dni pod enakimi pogoji, zato se pogosto zbližajo, drug drugega spoznajo iz novega zornega kota. Učenci, ki so v učilnici vir vseh nestrpnosti, v naravi postanejo nevidni, nimajo časa, ne potrebe po izstopanju. Učitelji pogosto rečejo, moja skupina je čisto drugačna. Ja, obiskali smo pragozd.

5. Zaključek

Pragozd je najboljša učilnica. V njej nam nikoli ni dolgčas, saj je vsak dan drugačna, tako za učitelja in učenca. Oba se vsak dan učita. O pragozdu, pa tudi drug o drugem. Včasih učitelj učencu pokaže kaj novega, naslednji dan pa je lahko obratno. Vsak dan je drugačen, drugo vreme, druga svetloba, barve, vonjave, zvoki. Učilnica je živa. Nikoli ne veš, kaj se bo zgodilo, ko stopiš notri.

Rajhenavski pragozd je posebna učilnica, polna čarobnih zgodb, nekatere med njimi so stare že 17 let, pa se zdi kot da so se komaj začele. Nekatere zgodbe so stare vsaj 500 let, pa nič ne kaže, da se bodo v kratkem končale. V 17-ih letih še nisem srečal učenca, ki ne bi prisluhnil dobri zgodbi, pravljici. Moč pravljic je za pouk neprecenljiva, še posebej če jo slišiš v pravljični deželi, v pragozdu.

Največkrat se na otrocih opazi vpliv obiska gozdne učilnice po odsevu v njihovih očeh. Ko govorijo o gozdni žabi, ki so jo našli pod mahom, pa jim zažarijo oči. Včasih pa se samo zdi, da se jih pragozd ni dotaknil, a mnogo kasneje srečamo njihove starše in vprašajo, kaj smo pa delali v pragozdu, da njihov otrok sili v gozd in z dlanjo stiska star gnil les. Takrat naši učenci postanejo učitelji.

Viri in literatura

Cornell, J. (1994). Približajmo naravo otrokom. Celje. Mohorjeva družba.

Divjak Zalokar, L. (2008). Pomen gozdne pedagogike pri oblikovanju odnosa otrok do gozda. Diplomska naloga. Ljubljana. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

Gross, J. in sodelavci (2002). Z glavo v naravo. Ljubljana. Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Hartman, T. (1987). Pragozd Rajhenavski Rog. Strokovna in znanstvena dela. Ljubljana. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

Hartman, T. (2014). Pragozd : pranarava Kočevske = Virgin Forest : Kočevje Primeval Nature. Ljubljana. Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Kaiser Family Foundation web page. Retrieved August 31 2011, from http://www.kff.org/entmedia/7250.cfm http://www.kff.org/entmedia/mh012010pkg.cfm

Krofel in Potočnik. (2016). Stopinje in sledovi živali. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije.

Louv, R. (2005) Last Child in the Woods: Saving Our Children From Nature-Deficit Disorder. ZDA. Algonquin Books.

Perušek, M. (1991). Ptice pragozdnih ostankov Rajhenavski Rog, Birds of rajhenavski rog, the remains of Slovene virgin forest. Ljubljana. Acrocephalus. DOPPS.

Vilhar in Rantaša ur. (2016). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Ljubljana. Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica.

U.S. Department of Health & Human services web page. Retrieved August 31 2011, from http://www.hhs.gov/news/press/2008pres/10/20081007a.html

Kratka predstavitev avtorja

Jure Marolt je biolog in profesor biologije v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti, v domu Jurček, v Kočevju. Ima 17-letne izkušnje v poučevanju naravoslovja, družboslovja in športa v gozdnem in pragozdnem okolju, v katerem se redno srečuje z medvedom, volkom in risom.

V KRALJESTVU GOZDNEGA DUHA IN GOZDNE VILE FIRI

IN THE KINGDOM OF THE FOREST GHOST AND THE FOREST ELF FIRI

Renata Mastnak, prof., OŠ Slivnica pri Celju, renata.mastnak@slivnica.si

Izvleček

Članek opisuje doživete primere pouka naravoslovja in biologije z učenci predmetne stopnje v gozdu z namenom potrditve naslova konference: «Gozd - najlepša in najboljša učilnica«.

Predstavlja moje delo z učenci v gozdu s konkretnimi načini izbire ciljev učnih načrtov za naravoslovje v šestem in sedmem razredu, biologijo v osmem in devetem razredu in vseh treh izbirnih predmetov iz biologije. Na podlagi osebnih izkušenj navajam dobre in slabe strani pouka v gozdu, izbrane cilje, metode in oblike dela, primere povezovanja z lokalnimi društvi in opisujem organizacijo in izvedbo terenskega dela, sodelovanja z zunanjimi sodelavci zavodov in drugih organizacij.

Navajam tudi razloge in slabe izkušnje, težave, zaradi katerih pouka v gozdu ne izvajam tolikokrat, kot bi ga lahko, in predstavljam poti in rešitve, ki sem jih v več kot dvajsetletnem vztrajanju izvajanja pouka v naravi kljub vsem spremembam učnih načrtov, pravilnikov in zakonov našla in so se v praksi izkazale za učinkovite.

Le z izmenjavo dobrih primerov iz prakse, s sodelovalnim iskanjem inovativnih poti, premišljenim uvajanjem uporabe sodobne tehnologije in vztrajnim vzgajanjem spoštljivega odnosa ter varnega gibanja v naravi bomo ohranili naravne vrednote in gradili prijazno in vzpodbudno okolje.

Ključne besede: *didaktika poučevanja, učilnica v naravi, sodelovanje z lokalno skupnostjo*

Abstract

The article depicts examples of my biology and natural sciences classes that I carried out in forests. The aim of the article is to confirm the conference title: ‘’Forest – the most beautiful and the best classroom.’’

It portrays the teaching targets from the official curricula for natural sciences in the sixth and seventh grade, biology in the eighth and ninth grades, and all three optional biology subjects, that I chose to tackle in my teaching. I assess the strengths and weaknesses of teaching students in forests and list my teaching targets and methods. Moreover, I give examples of collaborations with local nature groups and other organisations, and describe the process of the organisation and execution of the aforementioned fieldwork.

Furthermore, I name the reasons why I don’t carry out fieldwork in forests as often as I would want, and illustrate possible solutions that I have found to be effective in the course of my 20 years of teaching.

In order to instil an environmental conscience in our students, it is necessary to expose them to the respectful and proper experience of nature, as well as find a balanced amount of technological usage in our classrooms.

1 Uvod

Le dobro uro hoda izpred naše šole pa smo v svetišču, kjer so naši predniki častili boga reke Voglajne Akvona. Ljudje, ki so živeli v preprostih hišah, spletenih iz protja na kamnitih temeljih, so našli varen dom v gozdu vrh Rifnika. Zgodovina pripoveduje o šesttisočletnem načinu življenja ljudi nad Šentjurjem, zgodba pa o deklici Firi, ki je zapustila ljudsko skupnost in se še danes kot gozdna vila lovi po naših gozdovih z gozdnim duhom. Vendar lahko gozdno vilo Firi sreča le pošten in dober človek.

Zgodba je odlično izhodišče za učenje v gozdu. Je zanimiva, motivacijska, kar mimogrede nas spomni na kulturno dediščino in ima odličen nauk. Kdo je dovolj pošten in dober človek, da bo med našim poučnim raziskovanjem gozda uzrl tudi Firi?

Če bi se naši predniki vrnili v današnji čas, bi bili zagotovo zgroženi in zmedeni nad odtujenostjo ljudi od narave in nad »čaščenjem današnjih *bogov*«.

Strah pred klopi in drugimi *nevarnostmi,* ki na nas *prežijo* v gozdu, popolna izgubljenost orientacije v naravnem okolju, nepoznavanje najpogostejših gozdnih vrst živih bitij, naporna hoja zaradi fizične invalidnosti kot posledice lenobnega načina življenja, pa Firi in gozdnemu duhu ob Voglajni večinoma omogočata brezskrbno uživanje gozdnega miru.

Razen ko zaradi požrešnosti gozd preveč napadejo gobarji in spravljivci lesa.

Kjer pa so medijsko dobro oglaševane urejene gozdne poti, največkrat do hrupnih planinskih koč in gostišč, se ljudje po njih množično odpravljajo s prevoznimi sredstvi, do koder le lahko, da bi pobrali v gozdu vse, kar lahko, in iz njega izgnali pravega gozdnega duha.

Vzgoja ljudi, da bi gozd spoznali kot življenjski prostor, ki nam omogoča varno preživetje, postaja tako vedno težja naloga. Želimo, da gozd postane učilnica življenja. Ostane naj najbolj prijazna učilnica do vseh, ki nam jo omogočajo.

Prepovedi, pravila, kazni se kažejo kot edina učinkovita sredstva za ohranitev naravnih okolij. Želimo pa si razumevanja in spoštljivega odnosa do narave, ki so ga imeli naši predniki zaradi neposredne odvisnosti od narave. Danes iščemo načine gradnje mostov nazaj tja do Nje, ki nam še vedno edina omogoča preživetje.

Za velik del vzgoje so odgovorni starši. Veliko pa lahko s pravilnim didaktičnim pristopom k obvezujočim učnim načrtom naredimo tudi učitelji.

2. 1 Izbira ciljev iz učnih načrtov

Uvedba devetletke je korenito spremenila učne načrte spoznavanja narave in biologije. Še bolj pa so na učiteljevo izbiro oblik in metod dela vplivali pravilniki, s katerimi so spremenili dolžnosti in pravice učencev. Verjamem, da v najboljši veri, da bodo stvari spremenili na boljše. Danes lahko odnosi, delo in znanje potrdijo, da bi bilo bolje učiteljem dovoliti vzgajati, staršem in učencem pa nositi svoj del odgovornosti. Iz naših učencev in otrok staršev rastejo obiskovalci gozdov in narave.

Devetletka pa je prinesla tudi mnogo dobrih stvari. Med drugim smo učiteljice naravoslovja iz novih učbenikov in delovnih zvezkov lahko spoznale, kako lahko za doseganje vsakega cilja v učnem načrtu najdemo mnogo različnih metod in oblik dela in jih tako večina dosežemo tudi s poukom v gozdu.

S pridobljeno spretnostjo bi lahko danes prav vse cilje učnih načrtov za naravoslovje in biologijo realizirala s skrbno izbranimi metodami dela in z dobro zasnovanimi učnimi urami v najlepši in najboljši učilnici – v gozdu.

Učenje v gozdu je za učence drugačen, nov način usvajanja novih znanj in zahteva posebej v prvih urah porabo časa in energije za spoznavanje pravil, ki so pri delu v učilnici drugačna in običajnejša ter s tem lažje sprejemljiva.

Naša šola, Osnovna šola Slivnica pri Celju, leži obdana z gozdom na gričku nad vasjo Gorica. V bližini leži Slivniško jezero in teče reka Voglajna. Če prihajate iz smeri Celja, se pri nas začnete vzpenjati in spuščati preko hribovitega kozjanskega sveta. Večji del našega območja tako prerašča gozd. Zaradi vpliva alpskega, celinskega, panonskega in ilirskega podnebja živimo na območju izredne življenjske pestrosti. Podeželje ohranja stik z naravo. Vse nove možnosti razvoja sveta pa s seboj prinašajo tudi k nam nove pasti. Predvsem odtujenost na vseh področjih in zaradi neznanja nepotreben strah.

Učni načrt nam torej omogoča pouk izvajati v gozdu. Prednosti pouka v gozdu so še doseganje ciljev kognitivnega področja in vzgoje za zdravo življenje.

2. 2 Zakaj se ne odločam pouka še večkrat izvajati v gozdu?

Prevelike skupine, pomanjkanje časa, dodatno delo z organizacijo terenskega dela, dodatno delo z vzgojo učencev takih staršev, ki so pozabili na svoj delež dela z otrokom za takšno obliko dela, odvisnost od vremena, oziroma primerna obutev in obleka učencev, pomanjkanje zavedanja učencev, da je tudi takšna oblika dela učenje v naravi čisto pravi pouk in da bo potrebno pridobljeno znanje dokazati pri ocenjevanju znanja in bo primerno nagrajeno ter ocenjeno.

Učence seznanim in učim, kako se spoštljivo in varno vedemo v naravi. Večina učencev se na terenu giblje varno in spoštljivo do okolja. Vedno več učencev pa zahteva dodatno delo, energijo, čas, pogovore z učenci in s starši. Najlažje je pouk s terena preseliti v učilnico, saj s tem odpade prej našteto dodatno delo učitelja, ob tem pa dodatnih znanj oropamo in na nek način kaznujemo tudi tiste novih znanj željne spoštljive učence.

Primerneje je pouk diferencirati, pri tem nam lahko pomagajo ravnateljica, pedagoginja, knjižničarka, sodelavke, lokalna društva in zavodi.

Najuspešnejši učitelj pa zmore najti načine, s katerimi privzgoji spoštljiv odnos in upoštevanje varnega gibanja na terenu vsem učencem.

Vsako leto učencem ponudim izbirni predmet iz biologije in pri predstavitvi vsebin in terenske oblike izvedbe poudarim, da naj predmet izberejo tisti, ki želijo poznavanje narave razširiti in poglobiti in so pripravljeni na terensko delo z vsemi zahtevami varnega in spoštljivega gibanja v naravi.

Število prijavljenih učencev vsako leto narašča. Zanimiva pa je tudi struktura prijavljenih. Terensko delo iz biologije izbirajo učenci, ki imajo težave z upoštevanjem pravil spoštljivega in varnega obnašanja že v razredu. Kot razlog izbire terenskega dela navedejo gibanje v naravi in spoznavanje domače okolice.

Spopadam se z vedno novimi izzivi, kako nadomestiti zamujeno vzgojno delo, da nam bo na terenu ostalo dovolj časa in energije za spoznavanje novih znanj. Na terenu nas pogosto spremljajo tudi zunanji sodelavci, ki postajajo vedno bolj presenečeni nad obnašanjem in neznanjem učencev. Torej je delo na terenu danes potrebno še bolj in še večkrat.

2. 3 Kdaj izvajam pouk v gozdu?

Šolsko leto v vseh razredih predmetne stopnje začenjamo z obiskom gozda ob šoli, med letom v njem realiziramo vse vsebinske cilje učnih ur, ki predvidevajo spoznavanje naravnih okolij

in odnosov človeka do njih, tople pa tudi mokre jesenske ure, sončne zimske, dišeče pomladne in vroče poletne ure. Na kratek sprehod skozi gozd se namesto uvodne motivacije namenimo tudi vedno, ko zaznam, da pridejo učenci preutrujeni ali preveč raztreseni za načrtovano delo v razredu. Učenci se tako umirijo, nadihajo svežega zraka in v preostanku ure lažje, hitreje in z večjo motivacijo opravijo načrtovane potrebne dejavnosti. V celoti so na terenu realizirane vsebine izbirnih predmetov iz biologije in nekaj naravoslovnih dni ter ur krožka.

2. 4 Kako izvajam pouk v gozdu?

Ker je šola obdana z gozdom, potrebujemo le nekaj minut in le-ta že postane naša učilnica.

Ravnateljica in starši takšen način pouka podpirajo. Pred odhodom v tajništvo sporočim, kam gremo. Na vrata učilnice obesim znak, da smo na terenu. Učence natančno seznanim s pravili dela, jim podam navodila in razdelim pripomočke za delo, pospremim v garderobo, obvezno preverim prisotnost, primerno obutev, obleko in razumevanje navodil. Nadzorujem upoštevanje spoštljivega in varnega vedenja na terenu, z opozarjanjem na zanimivosti ob poti jih še dodatno motiviram in se trudim kljub vsem resnim zahtevam in upoštevanjem določenih pravil izpeljati zanimivo, poučno, pestro, varno, predvsem pa prijetno učno uro.

Na terenu učence vzpodbujam k opazovanju in fotografiranju zanimivosti, obenem se pogovorimo o etičnem fotografiranju narave. Predstavim jim literaturo, v kateri najdejo še več informacij. Seznanim jih tudi z računalniškimi programi in aplikacijami določevalnih ključev, orientacije, določanja nadmorske višine, snemanja in oblikovanja video filmov.

Ko telefonov ne uporabljamo kot učne pripomočke, morajo biti *na tiho* varno pospravljeni v nahrbtnikih.

Obliko dela izberem glede na zastavljene cilje, številčnost, materialne možnosti in strukturo učne skupine.

Priprava na terensko delo pa vedno zahteva tudi iskanje novih zanimivosti, anekdot in iger za motivacijo in sproščanje. Zelo pomemben del vsakega učenja v naravi je poleg vsega znanja znati navdušiti.

Pouk v naravi vsebuje vse elemente učne ure v razredu: uvodno motivacijo, nova znanja, preverjanje in ponavljanje ter zaključek. Pred tem pa je potrebno opraviti še veliko organizacijskih načrtovanj.

2. 5 Za tiste, ki želijo gozd še večkrat obiskati in ga bolje spoznati

Dodatnega učenja v gozdu, v naravi pa so deležni učenci, ki se priključijo planinskemu krožku. Na pohodih, pripravah na tekmovanje Mladina in gore iz Planinske šole, planinski orientaciji spoznavajo pravila spoštljivega in varnega gibanja v naravi, rastlinski in živalski svet, zavarovane in ogrožene vrste, varovanje narave.

Pri čebelarskem krožku spoznavajo medovite rastline.

Z Ribiško družino Voglajna sodelujemo pri spoznavanju in opozarjanju na varovanje narave ob Slivniškem jezeru, ki leži v kotlini, obdano pa je s pestrim mešanim gozdom.

V sodelovanju s turističnim krožkom in Turističnim društvom v kraju smo zasnovali, načrtovali in izvedli dvodnevni tabor Po kozjanskih gričkih.

Zasnovali in pripravili smo tudi vsebine za vodnika in tematske table ob vodni učni poti Voda je Dobrina in učni planinsko rekreativni poti S klopce na klopco.

V sodelovanju s Kozjanskim parkom v Mednarodni mreži šol biosfernega območja Obsotelje in Kozjansko smo več let raziskovali in za predstavitev raziskovalne naloge izdelali poučna filma o kamninah in travniških orhidejah na območju življenja učencev naše šole.

V sodelovanju z lokalnimi društvi in zavodi tako učencem omogočimo še več gibanja v naravi in tako privzgajamo spoštljiv odnos do narave.

3 Zaključek

Dokler bodo učenje v naravi podpirali ravnateljica, sodelavke, starši, zunanji sodelavci in si ga želeli vedoželjni in vzgojeni učenci, bom iskala poti, da ga bomo varno in poučno čim pogosteje izvajali še naprej.

Le z izmenjavo dobrih primerov iz prakse, s sodelovalnim iskanjem inovativnih poti, premišljenim uvajanjem uporabe sodobne tehnologije in vztrajnim vzgajanjem spoštljivega odnosa ter varnega gibanja v naravi bomo ohranili naravne vrednote in gradili prijazno in vzpodbudno okolje.

Gozd je najboljša učilnica, potrudimo se, da bo tudi ostal najprijaznejša do vsega živega in neživega, ki ga sestavlja. Ne dovolimo, da iz njega izženemo gozdno vilo Firi in gozdnega duha.

Kratka predstavitev avtorja

Renata Mastnak, prof. biologije, kemije in naravoslovja v OŠ Slivnica pri Celju, naravovarstvenica.

AKTIVNOSTI V NARAVI Z MLADOSTNIKI IZ RANLJIVIH SKUPIN

Primož Miklavžin, univ.dipl.soc.del., Dijaški dom Bežigrad Ljubljana

Povzetek

Kot alternativa formalnim oblikam vzgoje in izobraževanja, ki potekajo za zidovi, se vse bolj poudarja pomen izkustvenega učenja v naravi. V naravi na spontan način poteka predvsem socialno učenje, pomen katerega se preveč zanemarja. Aktivnosti v naravi, ki so skrbno načrtovane in vodene v smeri, da iščejo in poudarjajo močne točke posameznikov, so gotovo najboljše vzgojno orodje, ki lahko pomembno prispevajo k večanju socialne kompetence mladostnikov. Še posebej so aktivnosti v naravi učinkovite za vzgojo, pomoč in podporo mladostnikom ki imajo določene razvojne težave ali primanjkljaje.
Mladi, ki imajo zaradi okoliščin specifične težave, potrebujejo predvsem niz pozitivnih izkušenj s pomočjo katerih bodo postopno lahko pridobili samozavest in pridobili zaupanje v ljudi in prihodnost. Skupne izkušnje v naravi med udeleženci ustvarjajo močne in pristne vezi, kar je lahko izjemen vzgojni kapital pri nadaljnjih bolj ali manj formalnih obravnavah.

Ključne besede: aktivnosti, narava, vzgoja, mladostniki, specifične težave

Abstract

Experiential outdoor learning should be regarded as one of important aspect of education. With use of various activities which are searching and strengthening inner resources there are numerous opportunities for social learning, which is very important part of education.
Outdoor activities are very effective for support and care of youth which are struggling and have some difficulties or special needs. They need many positive experiences to gradually gain on self-esteem and faith in other people and the future.
Mutual experiences in the nature have the power to create strong bonds between participants which can lead to stabile and positive relationships. And that's great capital for further more formal forms of educational and support processes.

Key words: activities, nature, education, youngsters, special needs

UVOD

Strokovnjaki, ki se ukvarjamo z vzgojo in izobraževanjem otrok in mladostnikov, smo vedno znova pred izzivi. Pri svojem delu se bolj ali manj pogosto srečujemo z otroki, ki potrebujejo posebno obravnavo in skrb.

Kadar naši varovanci lepo napredujejo v skladu z učnim ali vzgojnim načrtom, smo zadovoljni in imamo občutek, da smo prispevali svoj delež k razvoju … Kaj pa takrat ko se, kljub našim prizadevanjem, problematika samo še stopnjuje? Smo takrat neuspešni? Morda smo kaj spregledali? Bi lahko uporabili kakšno učinkovitejšo intervencijo? Smo izčrpali vse možnosti?

To so vprašanja, na katera moramo vedno znova iskati odgovore.

Svojo kariero sem začel v vzgojnem zavodu Frana Milčinskega Smlednik, kjer sem kot matični vzgojitelj skrbel za učno-vzgojni napredek varovancev. Kmalu po začetnem

privajanju in uvajanju sem naletel na velike težave in probleme, ki jih sam nisem znal učinkovito reševati, zato sem se vrtel v začaranem krogu neuspešnih intervencij in konfliktov.

Pri spopadanju z vsakdanjimi konfliktnimi situacijami sicer nisem bil povsem sam, saj sem imel podporo kolegov vzgojiteljev in svetovalne službe. Informacije, ki sem jih dobival iz vseh strani, so mi bile v določeno pomoč, ključna pa je bila lastna aktivnost, ki je izhajala iz vprašanja, ali lahko pri sebi morda kaj spremenim, izboljšam.

Zato sem podrobno analiziral svoje intervencije, se učil ozaveščati in nadzorovati lastna čustva, primernih komunikacijskih tehnik, krepil svoje močne točke in se trudil odpravljati šibkosti. To je proces, ki se nikoli zares ne konča.

Odnos, pozitiven pristop in avtonomen vzgojni stil

Pri obravnavi otrok, še posebej posameznikov s primanjkljaji oziroma posebnimi potrebami, je bistveno, da jih okolje sprejema in jim omogoča optimalni razvoj potencialov (Kavkler, 2011).

Poleg znanja in aplikacije v prakso je za uspešno integracijo otrok s posebnimi potrebami pomembno predvsem, da se pri obravnavi – v skupini ali v razredu – počutijo varno in sprejeto. Pri tem je veliko odvisno od odnosa in stališč, ki jih gojijo strokovni delavci do otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Pozitivna stališča so temelj, na katerem lahko gradimo uspešno integracijo (Marentič Požarnik 2003, Galeša 1995, v: Lorger 2016).

Grajenje odnosa je zahteven, dolgotrajen in postopen proces, še posebej znotraj formalnega okvira, ki temelji na storilnosti v okviru učnega in vzgojnega načrta. Velika ovira za vzpostavitev odnosa smo lahko mi sami s svojimi odpori in obrambnimi mehanizmi. Najranljivejši otroci se pogosto vedejo zelo odklonilno, včasih tudi agresivno. Bečaj poudarja, da se pri obravnavi otrok, ki imajo čustvene in vedenjske težave, ne sme delati po zdravi pameti. Otroci, ki so čustveno neprilagojeni, se navadno vedejo ravno obratno od njihovega notranjega počutja (Bečaj 1988). Dobro je, da se tega zavedamo in si prizadevamo, da presežemo predsodke in strahove. Pri tem se lahko vzgojitelj/učitelj opre na svetovalno službo in druge strokovnjake.

»Le kombinacija timskega soustvarjanja rešitev, materialne in strokovne podpore ter izobraževanja učitelja daje učitelju samozavest, da sprejme učence s posebnimi potrebami v razred, in mu omogoči optimalni razvoj potencialov« (Kavkler, 2011).

Iskanje stičnih točk s posameznimi otroki in mladostniki je v formalnem učno-vzgojnem okolju pogosto težka naloga. Treba je iskati in ustvarjati priložnosti, kjer odrasli izstopimo iz strogih vlog in se prelevimo v nekoga, ki razume, podpira in sprejema - »oseben pristop«. Pri tem se mi zdi bistveno, da je učno-vzgojni pristop usklajen z našo osebno naravnanostjo. Bolj kot z besedami na otroke namreč vplivamo s svojimi stališči in vrednotami.

Da mora pedagog, v skladu s svojim poslanstvom, voditi in vzgajati svoje varovance predvsem z etosom svoje osebnosti, je že pred mnogimi leti poudarjal pionir šolskega svetovalnega dela Pediček. Kot osnovno metodo tega procesa je določil vodenje oziroma svetovanje, ki ga je opredelil kot »človeško toplo in prizadevno, skoraj materinsko in očetovsko svetovanje vzgojitelja varovancu v vseh prilikah njegovega duševnega in osebnostnega zorenja« (Pediček 1956).

Učenje socialnih veščin

V vzgojno-izobraževalnih ustanovah je vedno večji delež otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Njihov učno-motivacijski in socialni položaj je najšibkejši, zaradi česar

potrebujejo največ pomoči (Lorger, 2016). Košir (2013) poudarja, da je najpogostejša oblika pomoči mladostnikom, ki imajo težave v medvrstniških odnosih, trening socialnih veščin, ki ga najpogosteje izvajajo svetovalni delavci.

Problematika otrok s čustvenimi težavami je najizrazitejša v interakciji z okoljem – z odraslimi in vrstniki. Ključno je torej, da te otroke učimo primernih načinov vedenja in komuniciranja ter jim pomagamo, da lahko na socialno sprejemljiv način izražajo in zadovoljujejo svoje želje.

Pri delu, ki sem ga izvajal na terenu, je pogosto prihajalo do spontanih situacij, ko so se otroci lahko učili socialnih veščin:

V vzgojni skupini, kjer sem imel 10 fantov, smo se popoldan, po učenju in delu na vrtu, odpravili na sprehod do bližnjega igrišča, kjer smo nameravali igrati nogomet. Nogomet je bil med fanti zelo priljubljen način sprostitve napetosti. Ko smo tega dne prispeli na igrišče, smo na vsesplošno razočaranje ugotovili, da je celo igrišče že zasedeno. Neka skupina je očitno najela prostor za piknik in razkošno zasedla celoten prostor.

Opazoval sem fante, kako so postajali vedno bolj nestrpni. Najpogumnejši fant, ki je tudi sicer imel status neformalnega vodje, je zelo jezen stopil do mene in v razburjenem tonu že skoraj kričal: »Gremo se dol skregat in jih spodit iz igrišča!« Nekaj fantov je takoj potegnilo z njim in že je zavladalo borbeno vzdušje. Fantje so bili takoj pripravljeni iti v borbo in s skupnimi močmi poskusiti z igrišča na silo izriniti vsiljivce.

Fante sem pomiril in jim pojasnil, da se da nastalo situacijo urediti na bolj sprejemljiv način, brez nepotrebnih konfliktov in težav.

Stopil sem dol na igrišče in ogovoril goste ter jim pojasnil nastalo situacijo. Prosil sem jih, naj nam odstopijo del nogometnega igrišča, da lahko odigramo tekmo. Prijazno so se odzvali, nam ponudili dobrote z žara in se nam nato pozneje pridružili pri igri. Fantje so najprej negotovo in zmedeno gledali, kaj se dogaja, nato pa so bili zelo veseli, da lahko igrajo in da imamo še družbo.

Ob takšnih priložnostih sem uvidel, kako slabo so ti otroci opremljeni za vsakdanjo komunikacijo in kako so, bodisi zaradi impulzivnosti ali zaradi pomanjkljive socializacije, omejeni pri izbiri ustreznih reakcij v interakciji z okoljem. Pri svojem delu zato iščem priložnosti, da varovancem, dijakom, prosilcem za azil in drugim mladostnikom, s katerimi delam v okviru različnih projektov, nudim socialne stike z okolico, kjer se lahko na terenu neposredno učijo novih socialnih spretnosti in jih v varnem okolju preizkušajo.

Izkustvene aktivnosti na terenu

Pri iskanju svojega vzgojnega pristopa sem si v velikim meri pomagal z aktivnostmi v naravi, ki so moja močna točka. Z organiziranjem športnih in drugih aktivnosti, taborov in drugih projektov sem dobil občutek kompetentnosti.

Na podlagi povratnih sporočil otrok in videnih rezultatov sem kmalu uvidel, da je najbolj dragocen čas, ki ga preživljam s svojimi varovanci, kadar smo nekje na terenu in počnemo nekaj skupaj, čim dlje od osovraženih zidov institucije. Otroci so se zunaj hitreje sprostili poleg tega so na terenu spontano nastajale številne ugodne situacije, ki so mi omogočale, da sem se približal posameznikom. Takrat smo pozabili, da sicer stojimo na dveh bregovih.

Ta spoznanja so me motivirala, da sem sistematično in načrtno začel uporabljati prostočasne aktivnosti kot pomemben element vzgoje. S kolegom vzgojiteljem sva organizirala izlete, nogometne tekme, kolesarske ture in druge aktivnosti. Otroci so ponujene aktivnosti zelo

dobro sprejeli. Pozitivne spremembe so bile opazne na vseh ravneh. Otroci so začeli pozitivno sprejemati tudi mene, ki sem postal nekdo, »ki se z nami igra, se zabava in skrbi, da se kaj počne«. Kot mlademu vzgojitelju mi je to utrjevalo potrebno samozavest. Rad imam šport, aktivnosti v naravi, zabavne igre, smeh in razposajenost, zato mi ni težko ustvarjati sproščenega vzdušja, in tudi sam uživam, ko sem z mladostniki kje v naravi.

Aktivnosti v okolici, šport in zabavne igre so postale najboljši medij, prek katerega sem lahko vstopal v svetove mladih, se z njimi zbližal in postopno pridobil njihovo zaupanje.

Na terenu se bistveno hitreje vzpostavljajo medsebojne vezi, saj med nami ni formalnih distanc in se lahko zato resnično spoznamo in začutimo. Še posebej, če se v divjino odpravimo za nekoliko daljši čas – na projekt ali taborjenje. To je pogosto zelo naporno, odgovorno in tvegano delo. Učinki tovrstnih aktivnosti pa so tako intenzivni, da je vredno truda.

Kvalitetno preživljanje časa v dijaškem domu

V dijaškem domu opažamo, da delež storilnostno zelo obremenjenih otrok z leti narašča. Morebitne probleme, ki zaradi tega nastopijo, rešujemo individualno s pomočjo staršev. Takšne mladostnike spodbujamo, da si kljub obveznostim vzamejo čas tudi za sprostitev in zabavo. Veliko pogosteje pa se srečujemo z dijaki, ki imajo časa dovolj, morda celo preveč. Odmikajo se od dogajanja, se zapirajo v sobe in so neopazni. Nekateri se preprosto ne znajdejo v vrvežu in se jim morda zdi, da ne zmorejo tempa, ne čutijo moči, da bi se vključili in počeli nekaj, kar bi jih veselilo. Morda so ranjeni, imajo slabe izkušnje ali pa jim manjka le nekaj motivacije, spodbude in podpore. Med dijaki pa so tudi posamezniki, ki so preprosto nezainteresirani, pretirano nagnjeni k ležernosti in se jim ničesar, kar ni na klik, preprosto ne da. Te je potrebno »poriniti« v aktivnosti.

V sklopu samoevalvacijskega projekta, ki ga izvajamo že nekaj let, smo si to šolsko leto za tematiko izbrali prav kvalitetno preživljanje časa v dijaškem domu.

Določili smo si dva cilja:

- Povečati število dijakov na domskih dogodkih in interesnih dejavnostih.
- Soustvarjanje dijakov in vzgojiteljev pri domskih dogodkih in interesnih dejavnostih.

V akcijskem načrtu smo nato podrobno opredelili vse dejavnosti, ki jih bomo izvajali, da bomo dosegli želena cilja, odgovorne nosilce, roke in merila.

Namen projekta je organizirati aktivnosti, ki so pri dijakih priljubljene in posledično pritegniti k sodelovanju tudi sicer neaktivne posameznike in s tem vplivati na njihovo vključitev med vrstnike in na boljšo samopodobo. O pozitivnih učinkih organiziranih aktivnosti je dr. Viljem Ščuka zapisal: »Mladostniku ponudim delavnice z vajami, interakcijskimi igrami, preizkusi, izkustvenimi nalogami in doživetji, ki so mu nemara bližje. V njih naj preko izkušenj prepoznava lastne odzive in išče svojo pot do sebe – brez teoretičnih razlag in brez nagovarjanja k raznim prepričanjem. Take delavnice so nekakšna »enajsta šola pod mostom«, kjer mladostnik preko igre spoznava različne življenjske okoliščine in jih s pomočjo miselnih predelav kot nova znanja vključuje v lastno življenje.« (Ščuka, 2007, str. 250)

Priročnik za boljšo samopodobo mladostnikov mlade nagovarja k aktivnosti, če želijo izboljšati svoj položaj med vrstniki: »Kaj lahko naredim da pridobim in obdržim prijatelje? Ne zapiram se preveč v svoj svet. Kar sicer rad počnem, delam skupaj z drugimi. Vključujem se v skupinske dejavnosti na šoli in izven nje. Pri skupinskih aktivnostih se povezujem z

drugimi, pa tudi drugim dajem možnost, da me spoznajo. Spoznajo lahko tiste moje lastnosti in sposobnosti, ki bi drugače ostale skrite.« (Tacol, 2011)

Zavedamo se, da so skupinske aktivnosti, ki potekajo v prostem času, pomemben člen kvalitetne vzgojne obravnave, zato skrbimo za pestro dogajanje, kjer vsak lahko najde kaj zase.

Odkrivamo divjino

Z zavedanjem pozitivnih vzgojnih učinkov aktivnosti v naravi sva s kolegom Andrejem Tomšetom v Dijaškem domu Bežigrad Ljubljana, v šolskem letu 2015/16, pričela z izvajanjem projekta »Odkrivamo divjino«.

Prvo aktivnost, pohod na Planjavo pri Kamniku, smo izvedli aprila 2016. Odziv dijakov je bil pozitiven – poleg treh spremljevalcev se je pohoda udeležilo 15 dijakinj in dijakov – kar naju je spodbudilo, da nadaljujeva z organiziranjem pohodov. Junija 2016 smo se povzpeli na Kompotelo pri Kamniku (2000 m), v šolskem letu 2016/17 pa smo nato izvedli še zahteven pohod na Kalško goro, šli novembra na Veliko planino in nato aprila še na Nanos.

Namen projekta je v prvi vrsti popularizirati aktivno preživljanje prostega časa v naravi in privzgajati in negovati temeljne vrednote kot so: aktivnost, vzdržljivost, sodelovanje, medsebojna pomoč, ljubezen do narave … Želela sva si pridobiti in vključiti čimbolj raznoliko populacijo dijakov, da bi bili s tem tudi dobri pogoji za medvrstniško učenje.

K pohodom sva prednostno vabila dijake, za katere sva ocenila, da jim bo aktivnost v veliko korist. Pri tem sva bila pozorna, da je imela skupina močno »zdravo jedro«. Nisva hotela, da bi se naših pohodov prijela nalepka »specialnih obravnav«. To bi mlade bržčas pričelo odvračati, kar je pogosto primer pri obravnavah, ki so usmerjene v urejanje šibkosti namesto v grajenje moči.

Hoja v hribe se je med mladostniki dobro prijela, zato imava namen projekt izvajati tudi v naslednjih šolskih letih in program obogatiti s kakšnimi večdnevnimi pohodi v visokogorje.

Petih omenjenih pohodov se je skupaj udeležilo 47 različnih dijakov. 8 dijakov se je udeležilo dveh ali treh različnih pohodov.

Veseli naju dejstvo, da nama je uspelo k sodelovanju pridobiti zelo različne mladostnike. Sodelovali so tudi posamezniki, ki se sicer težko vključujejo v druge aktivnosti in se spopadajo z različnimi težavami. Takšnih je bilo 17 – 2 dijaka s psihiatrično obravnavo, 9 s socialnointegracijeskimi težavami, 6 dijakov iz Bosne. Ti so imeli priložnost, da lahko v spontanem, sproščenem in varnem okolju v objemu gora, navezujejo stike z vrstniki in se izklopijo od vsakodnevnih skrbi in stresa.

Vsi udeleženci pa so utrdili svoje zdravje in pridobili tudi na samozavesti, saj je vzpon na vrh dvatisočaka objektiven dosežek, ki je v naši kulturi cenjen podvig.

ZAKLJUČEK

Dijaški domovi imamo pomembno vlogo, da skrbimo za mladino, ki nam je zaupana v varstvo. Imamo tudi številne možnosti, da preventivno in tudi kurativno vplivamo na (boljše) zdravje svojih varovancev. Pomembno se mi zdi, da se z dijaki ukvarjamo celostno in se individualno približamo potrebam in željam posameznih dijakov.

Sam sem pristaš aktivnega načina življenja in tak življenjski slog med mladimi promoviram. Prepričan sem, da imajo, poleg neposrednih zdravstvenih učinkov, veliko preventivno moč pred škodljivimi pasivnimi razvadami.

Zadovoljni, nasmejani obrazi in pozitivne male spremembe pri posameznikih, ki jih na projektih, ki jih organiziram, opažam, me vedno znova navdajo z novim valom energije in željo po organiziranju in izvajanju novih in novih tovrstnih podvigov.

Literatura in viri

Ščuka, V. 2007. Šolar na poti do sebe. Radovljica: Didakta

Tacol, A. 2011. 10 korakov do boljše samopodobe, Celje: Zavod za zdravstveno varstvo

Bečaj J. (1988). Leopold Bregamt(!) in obravnavanje disocialnosti pri nas. Ptički brez gnezda.

Predvor: Društvo defektologov Slovenije Sekcija MVO

Kavkler, M. (2011). Konceptualne osnove obravnave učencev z učnimi težavami.Učenci z učnimi težavami: Pomoč in podpora. Ljubljana: Pedagoška fakulteta

Košir, K (2013). Socialni odnosi v šoli. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo

Lorger T. (2016). Sociometrični položaj dijakov s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU) v srednjem poklicnem izobraževanju. Vzgoja in izobraževanje, letnik XLVII, številka 5-6 (2016). Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Pediček F., (1958). Priročnik za vzgojitelje: I. zvezek. Ljubljana: Pedagoški center – svet za šolstvo LRS

PO POTEH KELTOV NA GORJANCIH – IN THE FOOTSTEPS OF CELTS AT GORJANCI

Matjaž Palčič, prof., OŠ Šentjernej, matjaz.palcic@guest.arnes.si

Povzetek

Učenci se vse bolj zadržujejo v učilnicah, zaprtih prostorih. Tako gozd postaja vse večja neznanka in poučevanje v njem rezervirano zgolj za šole v naravi. Vse to sili k inovativnemu pristopu dela z učenci.

V tem okolju se učenci srečajo z naravno in kulturno dediščino. Proučujejo življenjska okolja različnih živali, manjše otipajo, ovohajo, preštejejo z uporabo vzorca štetja. Orientirajo se v naravi, izračunajo višino dreves.

Pohodi po gozdu trajajo več ur, zato si pametno razporejajo hrano, pijačo in energijo. Pripravijo si obrok hrane na odprtem ognju, katerega so sami zakurili. Opazujejo raznolike podobe dreves, s katerimi se je narava umetniško poigrala. Spoznajo zgodovinska dejstva in arheološke ostanke naših prednikov. Med hojo si krajšajo čas s prepevanjem pesmi.

Vse to narekuje izredno medpredmetno povezanost pri poučevanju v gozdu.

Po poteh Keltov na Gorjancih učenci doživijo korake naših prednikov, tako dedkov, ki so tu drvarili, kot znamenitih prebivalcev pozne antike.

Na poti srečujejo naključne majhne živali. Vedno se ustavijo pri velikih mravljiščih, kjer jih presune mravljična kislina in število mravelj ter njihove gradbene sposobnosti. Kako visoka je ta bukev? To izračunajo z metodo podobnih trikotnikov.

Na izpostavljenem delu tega gozda ugotavljajo, zakaj so si tu Kelti izbrali prostor za svoja bivališča. Primerno pripravijo ogenj, si spečejo meso in preprost nekvašen kruh. Ogenj na koncu temeljito pogasijo in uredijo pogorišče. Na poti obiščejo ostanke cerkve iz osmega stoletja, ostanke stoletnega mlina in žage ob potoku, ki teče po dolini.

Pri prečkanju potoka opazujejo posamezne ribe, poiščejo raka in močerada. Ob koncu gozdne poti še zapojejo kakšno pesem, saj so v samem gozdu čimbolj tiho.

Učenci ob takšni poti doživijo gozd z bolj odprtimi čutili in spoznajo dejstva ter zanimivosti v njihovi neposredni okolici. V kratkem času se naučijo in spoznajo mnogo več.

Ključne besede: Kelti, pot, dediščina, doživetje, čutenje

Abstract

Pupils are spending more and more time in the classrooms and indoors. Therefore, the forest has become a big unknown and teaching in it is only common at summer camps. All this drives us to an innovative approach to the work with pupils.

In this environment pupils get to know the natural and cultural heritage. They learn about the living environment of various animals. They can touch, smell and count the smaller ones, using a sample count. They orientate themselves in the nature and also calculate the height of trees.

Hiking in the forests lasts more hours, therefore they need to distribute their food, water and energy wisely. They cook their food on the open fire, which they make by themselves. Pupils

observe the diverse shapes of trees, which are the art of the nature. They get to know the historical facts and see the archaeological remains of our ancestors. In order to pass the time while hiking, they are singing songs.

This all indicates the extraordinary cross-curricular interconnection in the forest school.

In the footsteps of the the Celts at Gorjanci, the pupils will experience the traces of our ancestors and grandfathers, who cut wood there and also the famous inhabitants of the late antiquity.

On their way, they are meeting the random small animals. They always stop by the big anthills, where they are surprised by the formic acid, the number of ants and their construction abilities. How tall is this beech? That will be calculated using the method of similar triangles.

In the exposed part of this forest the pupils are trying to find out, why have the Celts chosen this place for their dwellings. They will make the fire properly, bake the meat and a simple unleavened bread. In the end they will thoroughly put the fire out and clean the campfire ring. Along the way they will visit the remains of the church from the eighth century, the remains of the hundred-year old mill and the sawmill along the stream, which flows down the valley.

While crossing the stream, they are observing all types of fish and searching for the crayfish and salamander. At the end of the forest path they will sing a song, as they are as quiet as possible in the forest.

On this journey, the pupils will experience the forest with more opened senses and will also learn about the facts and places of interest, which are in their surrounding. In short time they will learn and experience much more.

Key words: feeling, heritage, adventure, The Celts, journey

1. Uvod

Navkljub vsem modernim, tehnološko dovršenim, elektronsko vodenim, podprtimi z nešteto aplikacijami in medmrežnimi povezavami učenci ne morejo in ne zmorejo razumeti, doumeti prenekaterih zakonitosti narave in drugih dejstev, če ravno nimajo te priložnosti, da to na njim primeren način občutijo, doživijo, spoznajo na svoji koži.

Učenci se vse bolj zadržujejo v učilnicah in zaprtih prostorih, tudi doma. Vse manj je aktivnosti v naravi. Vse manj je spodbud, ali pa je mogoče premalo le – teh, in ne samo za gibanje v naravi temveč tudi za učenje v njej. Slednje zahteva še več napora od učiteljev v šoli in staršev doma.

Na spletu je mogoče najti odgovor ali rešitev v trenutku. V naravi pa to traja. Vendar si vsi ljudje, še posebej najmlajši, zapomnijo in znajo le, če vse kar je za njih novega spoznajo, občutijo, doživijo, otipajo, ovohajo, naredijo, večkrat preizkusijo,… Skratka tu je prisotna še neka druga dinamična aktivnost. Tako gozd postaja vse večja neznanka in poučevanje v njem »rezervirano« zgolj za šole v naravi ali pa gozdne šole. Vse to sili k inovativnemu pristopu dela z učenci.

2. Osrednji del

Na pohodu po Gorjancih se učenci srečajo z naravno in kulturno dediščino. Gorjanci, hribovje, katerega pokriva povečini bukov gozd, v njem so tudi hrast, kostanj v nižjih predelih in smreka v višjih, so vir navdiha tako za učitelja kot za učence. Iz tega vira se črpa nešteto

idej, dogodivščin, spoznanj, želja za nadaljnja raziskovanja, kjer se zgodovina, geografija, naravoslovje in druge znanosti prepletajo z liriko in epiko.

Učenci proučujejo življenjska okolja različnih živali, manjše živali otipajo, ovohajo, preštejejo oziroma določijo približno število primerkov z uporabo vzorca štetja. Orientirajo se v naravi s pomočjo opazovanja Sonca, naučijo se izračunati višino drevesa….

Vse to je mogoče preveč pozabljeno. Če pa je pozabljeno, ne nudi zadostne motivacije k nadaljnjemu raziskovanju in učenju mladih. Tu seveda lahko nastopi učitelj.

Pohodi po gozdu trajajo več ur. Zato si učenci pametno razporedijo hrano, pijačo in energijo.

Pot po poteh Keltov se prične v dolini gradov, pod Gorjanci. Na tem delu stojita dva gradova in dve graščini oziroma izpostavi le-teh. Tu se učenci srečajo predvsem s preteklostjo teh grajskih gospodov in kmetov, ki so tu živeli ter bili kasneje v tesni povezavi z našimi literarnimi ustvarjalci. To je Janez Trdina (Bajke in povesti o Gorjancih), učitelj, ki je zbiral bajke po narodnem izročilu in jih spisal ter izdal. Bival je na gradu Gracarjev turn. France Prešeren pa je zahajal na grad Prežek, ki stoji ob samem vznožju tega dela Gorjancev. Zgodb, katere slišijo učenci o bivanju teh velikanov, je precej. Kasneje spoznajo še nekatere druge literate mlajše generacije, ki opisujejo te kraje, bodisi zgodovinsko ali domišljijsko.

Pot se vzpenja v smeri juga, ob strugi potoka Pendirjevka, ki reže strugo po ozki globeli. Na tem delu se učenci srečajo z naravno znamenitostjo, ki se imenuje Minutnik oziroma širše slovensko zaganjalka. Voda v izviru v določenem časovnem intervalu presahne in kasneje zopet začne izvirati. Učenci spoznajo način pretakanja vode na način natege. S temi zakonitostmi se srečajo že v učilnici, ko naredijo poizkus s kozarcem polnim vode, v katerega vodo lahko natočijo s kupčkom.

S pomočjo cevi in posode z vodo tudi prikažejo natego. Tu lahko spoznajo molekularno povezanost vode tako, da se držijo za roke ter tako doživijo vlek vode iz posode.

Bajka govori, da se v votlini pod Gorjanci nahaja velika riba, ki odpira in zapira usta in tako izpušča vodo proti izhodu. Druga govori o velikem zmaju, ki se vsake toliko časa obrne v votlini in z repom zamahne ter tako potisne vodo proti izviru. Učenci te zgodbe navdušeno poslušajo, otipajo in doživijo pa tudi izvir sam.

Tu so se pred mnogimi leti tudi začele Keltske poti proti vrhu vzpetine, ki se danes imenuje Grobišče. To ljudstvo si je iskalo varno zavetišče in ga našlo na vrhu te vzpetine. Učenci prehodijo pot od vznožja do vrha in nazaj ter ugotavljajo, zakaj so si izbrali ravno ta kraj. Res pa je, da učenci že imajo predznanje o tem, kako so Kelte pregnali Rimljani oziroma jih potisnili na obrobje.

Na poti preko slikovite pokrajine učenci opazujejo podobe dreves, s katerimi se je narava umetniško poigrala, primerjajo jih s pravljičnimi in sedanjimi podobami. Po prihodu na greben srečajo osamljena visoka drevesa. To so bukve, ki še kljubujejo vremenskim in drugim vplivom. Tu najspretnejši učenci izmerijo višino teh bukev. Pri tem uporabijo metodo podobnih trikotnikov in s pomočjo križnega računa določijo višino drevesa. Poleg te drevesne vrste spoznavajo v okolici še druga drevesa in grme ter jim določijo vrsto s pomočjo drevesnega ključa.

Pot učence vodi po planoti, kjer se srečajo s številnimi vrtačami, saj so Gorjanci osamelec dinarsko kraškega sveta, kjer so ti kraški površinski pojavi zelo očitni. Po teh vrtačah se sprehodijo do dna ter doživijo njihovo veličino in globino. Tu učenci plezajo na lovske opazovalnice, ki so namenjene predvsem odstrelu divjih svinj, ki jih je v tem predelu dovolj.

Ob robu gozdne poti učenci srečajo nekaj mravljišč, ki so zavidljivih dimenzij. Najpogumnejši sami potrepljajo mravlje z dlanjo in kasneje povonjajo dlan ter zaznajo mravljično kislino. Manj pogumni povonjajo učiteljevo dlan. Vse pa prevzame oster vonj, ki prodre skozi nosne votline. Sama zgradba mravljišča je še posebej zanimiva s svojim edinstvenim načinom gradnje teh malih gradbenikov, ki presenetijo s svojimi sposobnostmi zlaganja drobirja.

Na tem delu Gorjancev, na vrhu planote, doživijo velike travnike, košenice in že prej omenjene vrtače. Gozdovi, drevesa, ki rastejo okoli in tudi ta, za katerimi so ostali le panji in so bila posekana v duhu velike privatizacije ter izkoriščanja gozdov, še posebej presunejo učence. Namreč že sami se zavedajo posledic krčenja gozdov, še posebej nepremišljenega. Prav gotovo pa v tem delu, kjer zgodovinska dejstva nakazujejo na katastrofalne posledice. Prav po tem robu brezglave poseke se učenci vedno sprehodijo.

Po slemenu pomenljivega imena - Zidani gaber, se učenci spustijo proti Grobišču. Pot po kateri hodijo je res kakor zidana, pa čeprav naravna. Tam doživijo hojo po slemenu. Dejansko je to, kakor da hodijo po slemenu strehe hiše, ob tem pa občudujejo in merijo obsege spodnjega dela debel velikih bukev, ki rastejo na tem delu. Na teh drevesih je polno markacij evropske pešpoti E7. Ob tem ugotavljajo, zakaj so na tem delu narisane markacije le z ene strani dreves. Spoznajo pomen te poti ter potek le- te od zahoda do vzhoda Slovenije.

Prav po teh poteh so hodili naši predniki; dedki, ki so tu drvarili. Še posebej na delu Gorjancev, ki se imenuje Grobišče. Tu so prav drvarji zaslužni za odkritje keltskih grobov. Te so po naključju odkrili ob vleki hlodov, ki so z grobov na ta način premaknili kamnite pokrove in tako razkrili sarkofage s skeleti. Učenci na tem delu še vedno opazijo jame, kjer so bila grobišča, ki so jih kasneje v celoti premaknili v muzej. Seveda kar niso že pred tem izropali zanesenjaki. Ob tem se naučijo pomena artefaktov za muzej in za kasnejše rodove.

Kelti so naši nesojeni predniki, ali pač Slovani. Verjetno po zgodovinskih dejstvih malo eni malo drugi. Kakorkoli že, učenci doživijo njihovo vsakdanjo pot do vode, ki je bila v dolini nekaj sto metrov nižje, in nazaj. Ogledajo si prostor, kjer so imeli svoje kolibe in bivališča.

Osvojijo sam vrh grebena, vzpetine oziroma piramide, ki je vidna šele od daleč. Še najbolj pa z letalskega posnetka. Le kako so morali tako dobro poznati ta del Gorjancev. Učenci poznajo zgodovinska dejstva, da so jih pregnali agresivnejši Rimljani. Kelti so se umaknili na strateško varno a ozko ozemlje. Ugotovijo, da so bili varni zaradi samega položaja naselja, ki je bil na vrhu piramide. S tega dela so se lahko branili pred napadalci, pokopališče pa so imeli na sosednjem, nekaj sto metrov stran oddaljenem vrhu, ki ni bil tako zaščiten. Učenci ob hoji navkreber doživijo to strmo in težavno pot vsakdanjega življena Keltov.

Da Kelti, oziroma vsaj njihov duh še živi, pričajo dejstva. Namreč simbol Šentjerneja je petelin – latinsko gallus. Kelti pa so sami sebe imenovali Gali oz. Galati. Podobnost je kot na dlani. Tudi imena moških prebivalcev teh krajev so mnogokrat Gal. Ta našteta dejstva, ko jih učenci začutijo v smislu ja saj res, pripomorejo k razumevanju tega dela zgodovine.

Da je pristnost tega bivanja še boljša, si učenci tik pod vrhom, ob skalni gmoti, pripravijo ogenj. Naberejo suhljad, od listja do drobirja in večjih vej. Pripravijo kurišče, ki ga zavarujejo s kamenjem. Na ognju spečejo na palici nabodene obarjene klobase in preprost kruh, ki ga naredijo iz nekvašenega testa. Tega tudi ovijejo okoli palice in ga nad plamenom rahlo opečejo, ta je poznan pod imenom twist.

Po okusnem obroku počistijo za seboj, še posebej pogorišče, ki ga dokončno pogasijo z vodo, ki so jo prinesli s seboj samo za ta namen.

Pot nadaljujejo po vzpetini navzdol, kjer čez slab kilometer zavijejo z glavne poti proti vzhodu. Čez nekaj časa naletijo, na razgibanem površju, na nekoliko bolj raven predel. Zob časa je naredil svoje, tako po krajšem opazovanju tega predela učenci opazijo, da pravzaprav stojijo sredi manjše ploščadi, kjer so v poznem 5. oz. 6. stoletju zgradili prostorno enoladijsko cerkev, ki naj bi stala vse do 9. stoletja. Po podrobnejšem raziskovanju še vedno najdejo kamnite temelje.

Na poti ves čas spremljajo s pomočjo analognega višinomera svoj položaj oziroma trenutno nadmorsko višino, na kateri se nahajajo.

Ko se po gozdni poti spustijo že precej nižje, pridejo do ostankov mlina in žag, ki so stali na tem delu potoka. Te so delovale še pred prvo svetovno vojno. Na kamnitih, še dobro ohranjenih ostankih učenci proučijo, kje je bil mlin, kje je bila žaga. Ugotavljajo, zakaj so te zgradbe bile postavljene tako globoko v gozd.

Pri prečkanju potoka opazujejo posamezne, redke ribe. V strugi obrnejo kakšen kamen in poiščejo raka koščaka ter na robu zasledujejo močerada. Ob večji pozornosti pa opazijo tudi kačjega pastirja, ki je endemičen, saj živi le ob potokih. Včasih imajo srečo in jih obišče na roki, ramenu,… Spoznajo, da je popolnoma nenevaren, kar je v nasprotju z vsesplošnim prepričanjem. Navduši jih dejstvo, da mu pobegne le redkokatera muha, saj leti s hitrostjo do 60 km na uro.

Gozdna pot se na tem delu kmalu konča in preide v gozdno makadamsko cesto. Tu učenci zapojejo kakšno pesem, saj se v samem gozdu trudijo, da so čim bolj tiho. Ker tudi na ta način pokažejo spoštovanje do narave in po nepotrebnem ne plašijo živali. Pri hoji s čim manj hrupa vidijo in slišijo mnogo več.

3. Zaključek

Vse te aktivnosti narekujejo na izredno medpredmetno povezanost pri proučevanju gozda in samem poučevanju v njem. Po poteh Keltov na Gorjancih učenci doživijo korake naših prednikov, tako dedkov, ki so tu drvarili, lovili živali,… kot znamenitih prebivalcev pozne antike. Sloviti Turki in Uskoki, ki so naseljevali to območje, ga ropali v nižjih predelih – ti pa čakajo učence v višjih razredih, kjer lahko njihovo življenje spoznajo tudi s pomočjo literarnih del dolenjskih avtorjev. Narava z vsemi svojimi prebivalci in elementi navdihuje učence pri njihovem raziskovanju. Tako z velikim veseljem in vnemo brskajo ob vznožju Gorjancev in po pobočjih, kjer še vedno najdejo fosilne ostanke polžev, ki so tu živeli v že davno odteklem Panonskem morju.

Učenci ob takšni poti doživijo gozd z mnogo bolj odprtimi čutili. Spoznajo dejstva in znamenitosti ter zanimivosti v njihovi neposredni okolici. V kratkem času se naučijo in spoznajo mnogo več. Takšno doživljanje gozda in vseh stvari povezanih z njim si učenci, ko enkrat le-to doživijo želijo še naprej. Tako se njihov predlog oziroma vizija absolutno nagiba k samemu naslovu, da je gozd najlepša in najboljša učilnica.

Literatura:

1. Jordan, S., Kuhelj, J., Mencin, S., Plevnik, M., Podgoršek, C., Podobnik, L., et al., 2011. *Petelinovo dvorišče (Turistični vodnik po občini Šentjernej)*. Šentjernej: Turistično društvo Šentjernej.

2. Titl J., 2004. *Kelti in Slovenci.* Koper: Samozaložba.

Avtor se predstavi

Matjaž Palčič je profesor razrednega pouka. Kot učitelj je zaposlen na OŠ Šentjernej, kjer poučuje v 5. razredu. Naravoslovne vsebine so njegovo veliko zanimanje – od mravlje do vesolja.

ŠOLSKI ŠKRATJE V GOZDNIH KLOPEH – SCHOOL DWARVES IN THE FOREST DESKS

Mag. Marjana Penca Palčič, prof., OŠ Šentjernej, marjana.penca@guest.arnes.si

Povzetek

Vsi cilji učnega načrta so dosegljivi tudi izven šolskih klopi, v naravnem okolju. Gozd daje možnost za razvijanje radovednosti, spontanega raziskovanja. Že nekaj let se v jeseni učenci 2. razreda odpravijo v bližnji gozd. Pred odhodom v gozd se seznanijo z gozdnim bontonom. Že med hojo opazujejo naravo jeseni. V gozdu jesen še posebej lahko začutijo. Opazujejo drevesa, jih poimenujejo, iščejo plodove, odkrivajo manjše živali in jih opazujejo z raziskovalnim lončkom. Učenci predvsem uživajo v gozdnih igrah. Vsebine spoznavanja okolja se medpredmetno povezujejo z ostalimi učnimi predmeti. Tako učenci preštevajo gozdne plodove, jih razvrščajo, iz suhih vejic gradijo škratov dom, delajo odtise različnega lubja, pišejo zgodbo drevesa, opisujejo živali, z zaprtimi očmi prisluhnejo zvokom gozda, preskakujejo manjše hlode, zadevajo drevesa s storži. Delo poteka v skupinah. Dejavnosti v skupinah so sicer natančno načrtovane, vendar dajejo prednost interesom učencev, učenju iz lastnih izkušenj. Učenci so pozorni tudi na morebitne odpadke v gozdu. Odpadke poberejo in jih odnesejo v bližnji smetnjak. Učenci tako spoznajo, da je potrebno naravo – gozd čuvati. V razredu sledi evalvacija pouka v gozdu. To je čas za pripovedovanje vtisov, občutkov, vrednotenje lastnega dela in strnitev ugotovitev. Plodove in vejice, ki jih prinesejo iz gozda, uredijo v naravoslovnem kotičku. K vsakemu plodu in listu napišejo ustrezno ime drevesa ter pripravijo plakat s slikovnim materialom. Učenci imajo pouk v gozdu radi. Prednost takšne izvedbe pouka je v svobodi gibanja, spontanosti učenja in večji motivaciji za delo.

Ključne besede: jesen, medpredmetno povezovanje, pouk v gozdu, spoznavanje okolja

Abstract

All the curriculum objectives can be also reached outside of the school benches, in the natural environment. The forest enables to develop curiosity, spontaneous research. For several years now, each autumn the pupils of the 2nd grade go to the forest nearby. Before going there, they learn about how to behave in the forest. While walking, they are observing the nature in the autumn. It can be felt especially well in the forest. They observe the trees, name them, search for the fruits, discover small animals and observe them with the insect viewer. Most of all, pupils enjoy the games in the forest. The content of the environment knowledge is interlinked with other school subjects. Pupils count the forest fruits, classify them, build dwarf homes from dry branches, make prints from various barks, write story of the tree, describe animals, listen to the sounds of the forest with their eyes closed, jump over smaller logs, get to know the trees with cones. They work in groups. While the activities in groups are precisely planned, the interests and own experiences of the pupils are still a priority. Pupils also pay attention to possible waste in the forest. They collect the waste and take it to the nearest waste bin. This is how they learn that they need to protect the nature and the forest. Later in the classroom follows the evaluation of the lesson in the forest. This is the time to tell the impressions and feelings, evaluate one's work and summarize the findings. The fruits and twigs, which they bring from the forest, will be arranged in the corner of natural sciences. To the each fruit and leaf they write the corresponding name of the tree and also create a poster with pictures. Pupils love the forest school. The advantage of this way of schooling is the free movement, spontaneity of learning and greater motivation for work.

Key words: autumn, cross-curricular interconnection, forest school, learning about the environment

1. Uvod

»Vse knjige sem zaprl, ena sama pa ostane vsem očem odprta za vselej: knjiga narave« (Jean-Jacques Rousseau).

Otroci so v današnjem času vse manj v stiku z naravo. V ospredje stopa informacijska tehnologija. Na prednosti narave se pozablja. Otroci premalo časa preživijo v naravi, da bi si lahko pridobili različne izkušnje. Posledično je njihovo poznavanje narave slabše, pogosto imajo napačne predstave o naravi. Na njihovi poti odkrivanja sveta okoli sebe jim moramo zato nuditi pomoč, saj si prav na podlagi svojih izkušenj razlagajo svet okoli sebe. Njihovi dedki in babice so preživeli veliko več časa v naravi. Znali so si izrezljati piščalko ali lok, narediti punčko…

V zgodnjem otroštvu so pogoste izkušnje iz naravnega okolja nujno potrebne za razvoj pozitivnega odnosa otrok do narave in zanimanje zanjo (Wilson, 2012). Preživljanje prostega časa v naravi na otroke deluje pomirjujoče in daje prosto pot njihovi domišljiji, učenju iz izkušenj. Prav izkušenjsko učenje nam pomaga, da so spoznanja, do katerih pridemo, bolj trajna. Pogoji za odraščanje naših otrok v naravi so dobri. Vendar ali znamo to tudi izkoristiti?

Nevroznanstveniki poudarjajo, da so možgani zaradi gibanja bolj učinkoviti kot med mirnim sedenjem (Zupančič Grašič, 2016). Učenje v naravi pri učencih zbudi navdušenje, usmeri njihovo pozornost, jim omogoči neposredno izkušnjo oziroma doživljanje in jim daje možnost, da svoje navdušenje delijo z drugimi.

STOPNJE UČENJA	**ZNAČILNOSTI**	**KORISTI UČENJA V NARAVI**
1. STOPNJA **Zbuditev navdušenja**	Igrivost, budnost, pripravljenost	- ustvarja navdušeno razpoloženje - razvija budnost - premaguje pasivnost - ustvarja sodelovanje - privablja pozornost - ustvarja dobro skupinsko dinamiko - poveča pozornost
2. STOPNJA **Usmeritev pozornosti**	Zavzetost	- poveča čas pozornosti - poglablja zavedanje, ker osredotoča pozornost - pozitivno usmerja navdušenje nastalo na 1. stopnji - razvija spretnost opazovanja - umirja duha - razvija sposobnost spremljanja bolj občutenih doživetij narave
3. STOPNJA **Neposredna**	Zatopljenost	- ponuja neposredno, izkustveno, intuitivno razumevanje - boljše učenje zaradi lastnega odkrivanja,

izkušnja oz. doživljanje		raziskovanja - spodbuja začudenje, empatijo, ljubezen - razvija osebno privrženost ekološkim idealom
4. STOPNJA **Delite navdiha z drugimi**	Idealizem	- okrepi osebne izkušnje oz. doživetja - temelji na spodbujajočem razpoloženju - predstavlja navdihujoče modele vlog - družba vrstnikom daje pogum - povezuje skupino - omogoča povratno informacijo učitelju

Tabela 1: Učenje v naravi (povzeto po Cornell,1998)

Skribe – Dimec (2014) navaja, da pouk na prostem:

- učencem omogoča realne, pozitivne izkušnje,
- izboljša njihovo fizično in mentalno zdravje,
- poveča motivacijo za učenje, navdušenje in samozavest,
- učenci imajo manj težav z motnjo pozornosti,
- izboljša vedenje učencev (timsko delo, povezanost skupine itd.)
- poveča ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje,
- izboljšuje učne dosežke,
- omogoči socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje, itd.),
- spodbuja individualne učne metode,
- poveča skrb in odgovornost za okolje,
- omogoča medpredmetno povezovanje.

Pozitivne izkušnje z okoljem so pomembne tudi za čustveni razvoj. Otroci, ki se igrajo v naravi, so bolj pozitivno naravnani drug do drugega (Wilson, 2008). Razlogov za pouk v naravi – gozdu je veliko. Potrebna je predvsem fleksibilnost in pripravljenost učitelja, da izvede pouk izven učilnice.

2. Pouk v gozdu

Gozd je odličen prostor za učenje učencev drugega razreda. Ponuja nam vrsto zvokov, vonjav, dotikov, eksperimentiranja, praktičnega preizkušanja, možnosti medpredmetnega povezovanja. Že nekaj let se v jeseni z učenci odpravimo v gozd. V gozdu učenci poleg naravoslovnih vsebin nadgrajujejo in utrjujejo znanje tudi pri drugih učnih predmetih. Učenci preko različnih aktivnosti:

- opazujejo, kako se narava spreminja skozi letne čase,
- opazujejo živa bitja v svoji okolici,
- berejo lističe z nalogami,
- praktično rešujejo matematične naloge,
- pripovedujejo zgodbe o drevesih,
- gradijo škratove hišice,
- hodijo po podrtih drevesih, jih preskakujejo,
- mečejo storže v cilj,
- sodelujejo v gozdnih igrah,
- skrbijo za čisto okolje,
- se navajajo na sodelovanje in delo v skupini.

2. 1 Priprava na pouk v gozdu

Pred odhodom v gozd se učenci v učilnici pripravijo. Ponovijo, kaj o gozdu že vedo iz prvega razreda in obnovijo gozdni bonton ob pomoči slikovnega gradiva. Sledi sprehod do gozda. Po prihodu v gozd se učenci zberejo v krogu. Primejo se za roke, zaprejo oči in prisluhnejo zvokom. Učenci povedo, kaj vse so slišali. Nato se osredotočijo na drevesa. Na njihovo podobnost, različnost. Učenci odgovarjajo na zastavljena vprašanja:

- Kaj je drevo oz. po čem se drevo razlikuje od drugih rastlin?
- Iz česa nastane drevo? Poiščejo nekaj semen.
- Ugotavljajo, kakšne pogoje potrebujejo semena, da lahko vzkalijo in začnejo rasti.
- Poiščejo bor in naberejo storže (olesenele/sveže z drevesa).

Skupaj pridemo do ugotovitve, da so med luskami storža semena. Učenci nato ugotavljajo, kako padajo semena na tla iz različnih višin. V padajoča semena pihajo in ugotavljajo vremenske pojave, ki poskrbijo za to, da seme pade daleč od drevesa. Nekaj semen zmočimo in ugotavljamo, kako padajo na tla namočena semena.

2. 2 Delo v skupinah – medpredmetno povezovanje nalog

Najprej omejimo prostor gibanja v gozdu. Dogovorimo se za pravila dela v skupinah. Delo poteka v štirih skupinah. Skupine imajo enake naloge. Člani v skupini se pri branju nalog izmenjujejo. Dejavnosti omogočajo sodelovanje, medpredmetno povezovanje, celostno učenje. Med sprehodom po gozdu in opravljanju nalog skupine v vrečke naberejo po en primer različnih plodov, ki jih najdejo na tleh.

Primer nalog:

1. NALOGA

1. POIŠČITE MAJHNO DREVESCE – MANJŠE OD VAS.

DREVO JE SEDAJ MANJŠE OD TEBE. JE ŠE ZELO NEŽNO. LAHKO GA OBGRIZEJO SRNE, ZAJCI. PAZI, DA GA NE POHODIŠ.

2. POIŠČITE VELIKO DREVO - HRAST. DOTAKNITE SE NJEGOVEGA DEBLA. POSKUSITE GA PORINITI. POGLEJTE NA TLA. VZEMITE LIST DREVESA. POIŠČITE ŠE PLOD. LIST IN PLOD DAJTE V VREČKO.

MAJHNO DREVESCE JE ZRASLO V VELIKO DREVO.

2. NALOGA:

1. POIŠČITE SI SVOJE DREVO.

2. PRIMITE SE ZA ROKE IN OBJEMITE DREVO.

3. KOLIKO SE VAS MORA DRŽATI ZA ROKE, DA DREVO LAHKO OBJAMETE?

4. OGLEJTE SI LISTE IN KROŠNJO DREVESA. JE SKORJA PRI VSEH DREVESIH ENAKA?

5. KAKO BI DREVO POIMENOVALI?

6. Z VOŠČENKAMI NAREDITE ODTIS DREVESNEGA LUBJA.

7. KAKŠNO ZGODBO BI VAM DREVO LAHKO POVEDALO?

8. NAPIŠITE ZGODBO DREVESA.

3. NALOGA:

1. NA GOZDNIH TLEH POIŠČITE ŽIVAL IN JO DAJTE V RAZISKOVALNI LONČEK.

2. ŽIVAL DOBRO OPAZUJTE.

3. NATANČNO JO OPIŠITE.

4. ŽIVAL VRNITE, KJER STE JO NAŠLI.

4. NALOGA:

1. NABERITE RAZLIČNE LISTE, PLODOVE…

2. OPIŠITE, KAKŠNE BARVE SO DRVESNI LISTI.

3. POIMENUJTE, KATERIM DREVESOM PRIPADAJO LISTI.

4. PREDMETE SHRANITE V VREČKE.

5. NALOGA:

1. PREŠTEJTE PLODOVE V VREČKI.

2. PREŠTEJTE LISTE V VREČKI.

3. ČESA IMATE VEČ?

4. KATERA BARVA NA LISTIH PREVLADUJE?

6. NALOGA:

1. ZAPRITE OČI IN PRISLUHNITE.

2. KAJ SLIŠITE?

3. POIŠČITE PREDMET, S KATERIM LAHKO USTVARITE ZVOK.

4. TIHO ZAPOJTE PESEM, KI SMO SE JO NAZADNJE UČILI. PESEM SPREMLJAJTE Z ZVOČILOM, KI STE GA NAŠLI.

7. NALOGA:

1. POIŠČITE MANJŠE PODRTO DREVO.

2. SKUŠAJTE HODITI PO DREVESU. VSAK V SKUPINI NAJ POSKUSI TRIKRAT.

3. PRESKOČITE DREVO.

8. NALOGA:

GOZDNI ŠKRATI POTREBUJEJO NOV DOM. IZ SUHIH VEJIC NAREDITE ŠKRATOM DOM.

Učenci preko kartic z nalogami berejo, pišejo, se govorno izražajo, sledijo navodilom (bralno razumevanje). Nadgradijo svoje znanje o gozdu iz prvega razreda. S pomočjo konkretnega materiala računajo do 20 s prehodom. Z naravnim materialom oblikujejo prostor, prepevajo in razvijajo motorične spretnosti. Skupinsko delo jim omogoča večjo povezanost, sodelovanje, razvoj socialnih veščin.

Po končanem skupinskem delu se učenci ponovno zberejo. Na vrsti je igra Gozdni poštar. V vrečko damo nekaj stvari, ki smo jih predhodno nabrali v gozdu. Učenci se razvrstijo v krog, gozdni poštar pa hodi okoli kroga in govori: "Gozdni poštar k vam hiti in vam pošto razdeli." Tam kjer se izštevanje konča, se poštar ustavi in ponudi vrečo, da si izbrani vzame nekaj iz vreče in pove, kaj je to. Če zna poimenovati, je njegovo, drugače mora prevzeti vlogo poštarja in raznašati naprej.

Učenci imajo radi tudi igro Srake in vrane. Skupini stojita nasproti. Med njima je meja iz suhih vej, ki jo pripravijo učenci. Če je trditev pravilna, srake lovijo vrane. Če je trditev napačna, vrane lovijo srake. Kogar ujamejo preden doseže domačo mejo, se mora pridružiti nasprotnemu moštvu.

Nekaj primerov:

- Bor jeseni izgubi iglice.
- Hrast je listavec.
- Želod je plod hrasta.
- Sedaj je poletje.

Pri igrah se učenci sprostijo in si naberejo spet novih moči za delo.

Gozd ponuja veliko materiala tudi za »gozdno matematiko«. Vsak učenec nabere 20 storžev. Sledi individualno nastavljanje računov s storži in računanje. Na konkretnem primeru računajo do 20 s prehodom, tako da s storži poiščejo rešitev za razčlenitev drugega člena. Učenci so za računanje s konkretnim materialom v gozdu bolj motivirani, kot pa so za računanje s paličicami in jajčki v razredu.

Pred odhodom v šolo poberejo morebitne smeti v gozdu. Na ta način se učijo, da je potrebno z naravo ravnati odgovorno. Tako tudi sami prispevajo majhen košček v mozaik čiste narave.

2. 3 Evalvacija v razredu

V razredu zberemo vtise. Učenci povedo:

- Kaj novega so spoznali?
- Kaj jim je bilo v gozdni učilnici všeč?

Učenci na poseben list papirja napišejo pismo sebi. V njem zapišejo vse, kar se želijo spomniti. Pismo je strogo zaupno. Učenci ga dobijo čez nekaj časa nazaj. Cornell (1998) pravi, da ima ta dejavnost dva koristna učinka. Pisanje pisma učvrsti v mislih, kar so se učenci iz izkušenj naučili. Prejeto pismo pa okrepi navdušenje, ki ga potrebujejo za nadaljnje stike z naravo.

Pri likovni umetnosti učenci v naslednjih dneh naredijo odtise drevesnih listov. Iz posušenih listov dreves pa naredijo lepljenko z motivom živali. Pri glasbeni umetnosti prepevajo pesem Enkrat je bil en majhen škrat.

2. 4 Gozdni kotiček v razredu

Učenci urejajo tudi naravoslovni kotiček. Pripravijo plakat s fotografijami dreves, listov, plodov, gozdnih živali in herbarij drevesnih listov.

V vodo namočijo oleseneli in svež storž, ki so ga prinesli iz gozda. Opazujejo, kako storža reagirata na vodo čez 1, 2 uri in po 1 dnevu ter podajo utemeljitve. V stekleno opazovalnico nasujejo zemljo iz gozda in vanjo posadijo nekaj semen (želod, kostanj, žir). Vsak dan opazujejo ali je prst dovolj vlažna in jo po potrebi navlažijo. Opazujejo, kaj se dogaja. Semena kmalu začnejo kaliti. Kaleča semena učenci odnesejo domov. Nekateri jih posadijo v domačem gozdu ali pa kar na vrtu in naprej opazujejo, kaj se dogaja z njimi.

3. Zaključek

Gozdni prostor ponuja odprto učno okolje, kjer učitelj pri učenju uporablja materiale, situacije, ki mu pridejo na pot. Takšna oblika izobraževanja je bolj prilagojena posamezniku. Učencem je hkrati omogočeno gibanje in učenje. Učenje v gozdu prav tako spodbuja razvoj domišljije. Učenci se ob novih spoznanjih, ugotovitvah prvinsko čudijo. To zanimanje, vznesenost pa se splača negovati. Potrebujemo ju pri vseživljenjskem učenju. Učenje v gozdu je precej drugačno kot v učilnici, kjer se od učencev pričakuje, da bodo mirno sedeli. Učenci pa so pogosto nemirni in se težko osredotočijo na pouk. Poučevanje v avtentičnem okolju omogoča aktivnejše učenje, večjo osredotočenost, boljše medpredmetno povezovanje in izkustveno učenje. Predvsem izkušnje pa učenci najbolj potrebujejo. Kadar delo poteka še v skupinah, učencem damo možnost, da okrepijo socialne veščine in se lažje razvijejo v celostno bitje. Razlogov je več kot dovolj, da se pouk pogosteje preseli iz šolskih klopi v naravo – gozd.

4. Literatura

1. Cornell, J., 1998. *Veselimo se z naravo (priročnik za naravoslovne dejavnosti)*. Celje: Mohorjeva družba.

2. Skribe - Dimec, D., 2014. Pouk na prostem. V: Žakelj, A. ur. *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi: spoznavanje okolja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. (str. 79 – 83). Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/2577/1/Skribe_Pouk_na_prostem.pdf [9. 9. 2017].

3. Wilson, R., 2012. *Nature and young children: encouraging creative play and learning in natural environments.* London; New York: Routledge.

4. Zupančič Grašič, J., 2016. *Otroci se bolje učijo, če niso povsem pri miru*. [časopis] Dostopno na: http://www.delo.si/nedelo/otroci-se-bolje-ucijo-ce-niso-povsem-pri-miru.html [8. 9. 2017].

Kratka predstavitev avtorice

Marjana Penca Palčič je magistrica znanosti. V svojem raziskovalnem delu se je ukvarjala predvsem z vplivom povratne informacije na motiviranost učencev za učenje. Leta 2006 je magistrirala na Pedagoški fakulteti v Ljubljani pod mentorstvom dr. Cvete Razdevšek Pučko. Zaposlena je na Osnovni šoli Šentjernej, kjer poučuje 2. razred. Zanima jo tudi naravoslovje. Že nekaj let na šoli vodi interesne dejavnosti z naravoslovno vsebino.

MATEMATIČNA UČILNICA NARAVE

MATHEMATICAL CLASSROOM OF NATURE

Maša Petan Omejec, prof. RP, OŠ Leskovec pri Krškem,
maska.petan@gmail.com

Preživljanje časa v gozdu naj postane del vsakodnevnih dejavnosti tako v šoli kot doma, saj ponuja igro, učenje in vzgojo. Otroci tako pridobijo pristen stik z naravo, ter jo zato bolje razumejo, cenijo in varujejo. Zaradi sodobnega načina življenja ima vse več otrok vedenjske in čustvene težave, motnje pozornosti, ter učne težave. Pri nas so gozdovi varni in urejeni, kar nam omogoča, da otroci hodijo po njih in si tako v naravi pridobivajo znanje in izkušnje. Prav vsi predmeti se lahko poučujejo in se med seboj povezujejo, ter dopolnjujejo v naravi. Tudi pri pouku matematike otroci razvijajo urejenost, doslednost in delovne navade. Učenci se zavejo, da matematično znanje in reševanje matematičnih nalog ni stvar sreče ali posebnega daru, temveč plod predhodnega znanja, refleksije, delavnosti in motiviranosti. V tretjem razredu ocenjujemo in primerjamo dolžine, merimo s standardno in nestandardno enoto, zapisujemo količine z merskim številom in enoto. Ugotovljeno je, da znanje, ki ga otroci pridobijo v naravi je dolgotrajnejše, saj je pridobljeno z izkustvenim učenjem, otroci so bolj motivirani za delo. V gozdu se zaradi naravnega okolja lahko presegajo marsikatere razlike.

Ključne besede: drugačnost, matematika, merjenje, narava, uspešnost.

Spending time in the forest should become part of everyday activities at school and at home, as it offers play, learning and education. Children thus gain genuine contact with nature, and they therefore better understand it, appreciate and protect it. Because of the modern way of life, more and more children have behavioral and emotional problems, disturbance of attention, and learning difficulties. In our country, the forests are safe and tidy, which enables us to walk in them and thus acquire knowledge and experience in nature. All class subjects can be taught and interconnected, and complementary in nature. Even at Maths, children develop orderliness, consistency and work habits. Pupils realize that mathematical knowledge and solving mathematical tasks is not a matter of happiness or a special gift, but the fruit of prior knowledge, reflection, hard work and motivation. In the third class we evaluate and compare the lengths, measure by a standard and non-standard unit, we record quantities with a measurement number and a unit. It is found that the knowledge children acquire in nature is more prolonged, as it is acquired through experiential learning, children are more motivated to work. In the forest, due to the natural environment, many differences can be exceeded.

Key words: difference, mathematics, measurement, nature, success.

Uvod

Poučujem na OŠ Leskovec pri Krškem, kjer imamo vpisanih 621 učencev. Od tega je 70 učencev Romov in v zadnjem času se k nam priseljuje vse več učencev tujcev, katerih materni jezik ni slovenski. Tako se vsakodnevno srečujemo z različnimi problemi in hkrati z izzivi.

V razredu so različni otroci s svojimi potrebami (vedenjske in čustvene težave, motnja pozornosti in koncentracije, učne težave, kot so motnje branja, pisanja, računanja, primanjkljaj na socialnem področju…)

Vse to je problem sodobnega časa. Družinski način življenja, pomanjkanje preživljanja časa v naravnih okoljih, omejenost gibanja, zaprtost otrok v notranjost prostorov, prepuščanje otrok televiziji, telefonom, računalniškim igricam, številne vodene dejavnosti in seveda storilnostno naravnan šolski sistem.

Osrednji del

Kaj lahko storim? Kako poučevati?

Razmišljala sem o tem, da bi izvedli matematično učno uro v naravi – v gozdu. V glavi sem imela nekaj idej, a vseeno sem se poslužila še spleta in našla kar nekaj uporabnih idej. Med drugim sem naletela tudi na gozdno pedagogiko, ki mi je pomagala načrtovati učno uro v gozdu. Je metoda okoljskega vzgajanja in izobraževanja, ki ne ponuja samo spoznavanja gozda oziroma narave kot ekosistema, ampak bistveno posega tudi v vzgojo in celostni razvoj otrok, ter odraslih. Je recept za zdrav, umirjen in optimalen razvoj otrok in tudi vseh nas. Teži k temu, da postane gozd samoumeven del vsakodnevnih dejavnosti in ne le ena od mnogoterih možnosti, ki so otrokom le občasno na voljo.

Učencem sem predstavila učne cilje, ki so vezani na sklop merjenja.

- Zna poimenovati enoto za količino.
- Zna oceniti, primerjati, meriti in zapisati količine z merskim številom in enoto.
- Zna računati z enoimenskimi merskimi enotami.
- Zna meriti s standardnimi in nestandardnimi enotami.

Nato smo skupaj miselno načrtovali in oblikovali konkretne dejavnosti (ocenjevanje dolžine, merjenje s koraki, prsti, palicami, merjenje z merilnim metrom).

Dogovorili smo se tudi , kaj vse moramo vzeti s seboj v gozd.

Naslednji dan so učenci kazali izredno motiviranost za delo. Bili so primerno obuti in oblečeni, s seboj so imeli merilne metre, pisala, učne liste in celo malico. Po desetih minutah hoje smo prispeli v gozd. Sledilo je nekaj besed o gozdovih, uporaba čutil in spoznavanje terena.

Nadaljnje delo je potekalo v skupinah. Tokrat sem jih razdelila v skupine sama, saj sem želela, da so skupine homogene. Pričeli so z delom. Učenci so bili zelo aktivni. Moja naloga pa je bila, da jih opazujem in si beležim opažanja.

Najprej so ocenjevali razdalje od enega drevesa do drugega, pa širino lista, višino praproti, obseg drevesa, dolžino želoda… Svoje ugotovitve so zapisovali na učni list. Sledilo je merjenje z nestandardno enoto. Merili so s koraki, prsti, palicami…

Na podlagi opazovanja, sem ugotovila, da učenci ne ločijo standardnih od nestandardnih enot, da merijo zelo površno in da bo potrebna še kakšna ura frontalne razlage.

Res, da so bili učenci zelo aktivni, pri svojem delu so se zabavali, vendar ciljev, ki smo si jih zadali nismo uresničili. Vrnili smo se v šolo.

Naslednji dan smo nadaljevali s frontalno razlago. Naš cilj je bil, da ločimo standardno in nestandardno enoto. Skozi izmišljeno zgodbo o velikanih in deklah, ter aktivnim sodelovanjem, smo spoznali kakšna je razlika in zakaj so naši rezultati pri merjenju s koraki, prsti, palicami različni. Ugotovili smo, zakaj ne merimo z nestandardnimi enotami.

Ko smo merili z metri, so ugotovili, da je potrebno poleg merskega števila zapisati tudi enoto. Pri ocenjevanju dolžine pa so ugotovili, da je potrebno izbrati pravilno mersko enoto. Če merimo dolžino igrišča izberemo m, pri dolžini svinčnika izberemo cm… Ocenjevali in merili smo različne stvari v razredu. In padla je ideja, da gremo ponovno v gozd in tam gradimo škratove hiše po meri.

Zakaj primer dobre prakse?

1. Večja aktivnost vsakega posameznika.

V gozdu so bili prav vsi učenci zelo aktivni. Razdelili so si delo in sodelovali. V razredu se nam dogaja, da so zelo aktivni učno boljši učenci, slabši so v ozadju in so pasivni.

2. Boljše učno okolje, ki nudi individualen napredek.

V razredu so si učenci po predznanju različni. Gozd je idealen prostor, kjer lahko vsak najde dejavnost zase in se uči, ter napreduje. Razlike so v znanju, hitrosti, iznajdljivosti…

3. Učno okolje, ki nudi gibanje in zrak.

Za otroke v tem starostnem obdobju je še kako pomembno gibanje. Ko so iskali veje, so plezali, se kotalili, plazili, se vlekli… In da so na svežem zraku tudi šteje.

4. Uporaba vseh čutil.

Prav zanimivo je bilo, ko smo med delom poslušali petje ptic, šelestenje vetra, pokanje vej pod nogami, vonjali gobe, mah, otipavali mokro listje, zemljo…

5. Veliko boljše medvrstniško učenje.

Otroci se veliko naučijo eden od drugega. Večkrat si določene stvari razložijo po svojo in jih podkrepijo s primeri.

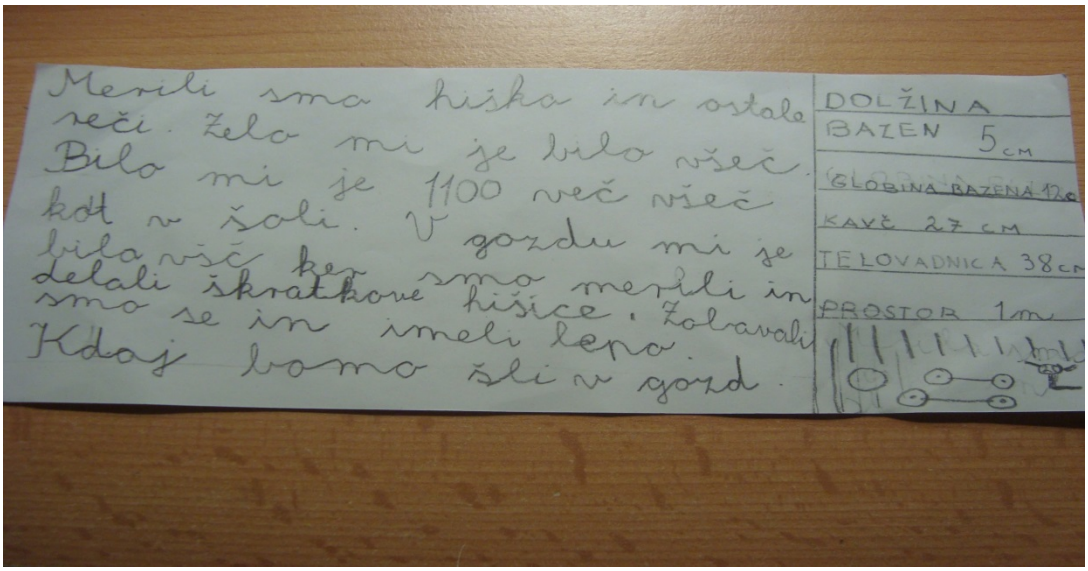

6. Boljša interakcija.

V razredu se nam dogaja, da kakšen učenec ne želi sedeti zraven kakšnega drugega učenca, ali mu ne želi podati roke. V gozdu teh predsodkov ni bilo. Ko je bilo potrebno prijeti za meter in izmeriti dolžino veje so si med seboj pomagali, vlekli so se v hrib, se skupaj veselili, med delom iskali še boljše ideje…

7. Večje pomnjenje.
8. Medpredmetna korelacija.

Pri izdelavi škratovih hiš smo med seboj povezali več predmetov. Hoja, naravne oblike gibanja spadajo k športu. Pot do gozda poteka večji del ob cesti. Ponovimo cestna pravila in seveda se zavedamo pomena varnosti v prometu. Čutila, zrak, gozdovi so teme pri spoznavanju okolja. Samo merjenje, ocenjevanje dolžine, zapis z enotami in merskim številom je cilj pri matematiki. Po opravljenem delu zapojemo še pesmico o škratu. Izdelovanje škratovih hiš likovna umetnost in na koncu sledi še refleksija. Zapis, slovenski jezik. Za nas je zelo pomembno izražanje čustev. In refleksije otrok zelo veliko povedo.

9. Preverjanje in ocenjevanje znanja na drugačen način.

V naših šolah je vse preveč ocenjevanja na listih, za šolskimi klopmi s svinčnikom v roki. V gozdu lahko na drugačen način preverimo in ocenimo njihovo delo. Ko so merili veje, sem jih spraševala za kaj jo bodo uporabili, koliko je dolga, ali je daljša od tiste veje ki že sloni…

Zaključek

Tokrat so bili vsi cilji realizirani. Učenci so bili pri delu zelo aktivni, pridobili so nova znanja, sodelovali so, se gibali in pri svojem delu zelo uživali. Na koncu so bili tudi zelo ponosni na svoje izdelke.

Literatura

- http://gozdna – pedagogika.si/
- Cornell J., Približajmo naravo otrokom, Mohorjeva družba, Celje, 1994
- https://www.gozd-les.com
- Vilhar U., Rantaša B, Gozd eksperimentov, Priročnik za učenje in igro v gozdu, Silva Slovenica, Ljubljana 2016
- Uršič N., Pomen proste igre v gozdu za predšolske otroke, diplomsko delo, Ljubljana, 2014

EKSPERIMENTALNO DELO PRI FIZIKI V NAJBOLJŠI UČILNICI

EXPERIMENTAL WORK IN PHYSICS IN THE BEST CLASSROOM

Petja Pompe Kreže, prof. fizike in tehnike, OŠ Log-Dragomer,
petjapk@gmail.com

Povzetek

Dandanes se ljudje premalo gibljejo, premalo časa preživijo v naravi, na svežem zraku. Preživljanje časa v zaprtih prostorih in preveč sedenja slabo vpliva na zdravje. Med dolgimi šolskimi dopoldnevi s prekratkimi odmori popušča zbranost učencev. Marsikatero dejavnost bi lahko iz razredov prenesli v naravo, na bližnji travnik ali v gozd. Kadar učenec z več čuti sprejme neko informacijo, jo bolj doživi, lažje razume in bolj mu ostane v spominu. Z doživljanjem in opazovanjem narave okrog sebe, se mu zdijo nova spoznanja veliko bolj smiselna in koristna, kot pri frontalnem podajanju snovi v razredu. Physis starogrško pomeni narava. Ni boljše učilnice za preučevanje naravnih pojavov, torej za pouk fizike, kot je narava sama. Eksperimentalno delo, ki je celo v učnem načrtu priporočeno, je še veliko bolj učinkovito, če ga izvedemo na prostem. Kadar učenci delajo samostojno ali po skupinah, potrebujejo podrobna navodila. Za učitelja je terensko delo precej zahtevnejše. Pripraviti mora primerno zahtevne učne liste prilagojene predznanju učencev, prilagojene okolju, kjer bodo vaje potekale, prilagojene času, ki bo terenskemu delu na voljo, prilagojene letnemu času in vremenu in tako dalje. Pripraviti mora zadostno število ustreznih merilnih naprav ter drugih pripomočkov za varno in kvalitetno delo. Učence mora vnaprej seznaniti s potekom dela in jih opozoriti na varnost pri delu. Vloženi trud se obrestuje. Še posebej zanimivo doživetje in v veliko popestritev pa je učencem, kadar imajo priložnost srečati zanimive ljudi z raznolikimi poklici, kateri so jim pripravljeni predstaviti svoje delo.

Ključne besede: eksperimentalno delo, fizika, narava, terensko delo, učni list

Abstract

Today people do not move enough and spend too little time in nature, in the fresh air. Spending time indoors and over-sitting have a bad effect on health. During long school days with short breaks, the concentration of pupils slows down. Many activities could be transferred from classes to nature, to the nearby lawn or to the forest. When a student receives some information with more senses, he experiences it more, he understands it more easily and remembers it better. By experiencing and observing the nature around him the new insights seem to him to be more meaningful and useful than in the frontal way of learning in the classroom. Physis in ancient Greek means nature. There is no better classroom for the study of natural phenomena, that is for teaching physics, such as nature itself. Experimental work, which is even recommended in the syllabus, is much more effective outdoors. When students work alone or in groups, they need detailed instructions. For the teacher working outside is much more demanding. He has to prepare suitably demanding worksheets adapted to the prior knowledge of students, adapted to the environment where the exercises will take place, adapted to the time that will be available to the fieldwork, adapted to the time and the weather and so on. He must prepare a sufficient number of suitable measuring devices and other

accessories for safe and quality work. Students need to be informed in advance about the course of work and warned about safety at work. The effort involved is rewarding. Especially interesting is the experience and in great enrichment it is for the students when they have the opportunity to meet interesting people with diverse professions, who are ready to present their work.

Key words: experimental work, fieldwork, nature, physics, worksheet

1. Uvod

Eden najboljših načinov učenja je izkustveno učenje. Ljudje si zapomnimo le delček tistega, kar slišimo, precej več tistega, kar tudi vidimo in večino tistega, kar doživimo. Kadar pri neki dejavnosti aktivno sodelujemo, ostanemo veliko lažje zbrani, ker smo prisiljeni o tej dejavnosti razmišljati. Če imamo svojo zadolžitev čutimo odgovornost, da jo opravimo. Sama imam veliko pozitivnih izkušenj z eksperimentalnim delom. Učenci se tega načina dela vedno razveselijo, še posebej, če lahko pri poskusih aktivno sodelujejo. Pri rednem pouku smo omejeni s prostorom in časom. Sama se trudim izpeljati čim več fizikalnih meritev, vendar te poskuse izvajamo v razredu ali ostalih šolskih prostorih ali okolici šole. Nekoliko lažje je

izpeljati v naravi dneve dejavnosti, ker nismo vezani na šolski zvonec, ampak imamo na voljo ves dan.

Slika 1: Fizika v okviru pouka in dni dejavnosti

Precej več svobode imamo učitelji pri načrtovanju izbirnih predmetov. Pri le teh lahko urnik in prostor prilagajamo posamezni skupini učencev ter učnim ciljem, ki smo si jih zadali. Pri izbirnem predmetu projekti iz fizike in ekologije sem v zadnjih nekaj letih večino ur izpeljala izven šolskih prostorov. Z učenci smo nekaj ur preživeli v okolici šole, kjer smo opravljali zanimiva opazovanja in fizikalne meritve, kot so opazovanje vremena, izhlapevanje vode, merili smo temperaturo v različno obarvanih avtomobilih na soncu in ve senci, preučevali segrevanje vode v sončnih kolektorjih ipd. Kar nekaj popoldnevov in sobot smo porabili za obiske zanimivih ustanov in institucij v naši okolici, kot so inštitut Jožef Štefan, Centralna čistilna naprava Ljubljana, Slovenski festival znanosti, Hiša eksperimentov, Tehnični muzej v Bistri in druge. Vsako leto smo se za en konec tedna odpravili na tabor, ki smo ga preživeli v enem od Centrov šolskih in obšolskih dejavnosti ter njegovi okolici, kjer smo v sodelovanju z tamkajšnjimi učitelji raziskovali in preučevali značilnosti tamkajšnje pokrajine.

Zaradi mojih dobrih izkušenj ter zadovoljnih povratnih informacij učencev, se vedno pogumneje in pogosteje odločam za delo v najlepši in najboljši učilnici, v naravi.

Slika 2: Izbirni predmet Projekti iz fizike in ekologije

2. Delovni list za eksperimentalno delo na prostem

V šoli merimo širino zvezka, dolžino mize, povprečno višino učencev v razredu, debelino lista v delovnem zvezku,... Predstaviti želim primer, kako lahko snov, ki jo obravnavamo pri rednem pouku in je zajeta v učnem načrtu za fiziko, prenesemo izven šolskih prostorov, na primer v CŠOD Bohinj. Delovne liste sem prilagodila okolici doma. Kadar se z učenci odpravim nekam v naravo, se vedno trudim, da kar se da izkoristim to priložnost in učencem ponudim nekaj, kar jim v šolskih prostorih ne bi mogla. Delo v Bohinju sem si zamislila tako, da bi si učenci pri merjenju čim več pripomočkov poiskali kar v neposredni okolici doma. Pri umerjanju le teh bi si pomagali le z najosnovnejšimi merilnimi pripravami kot so merilni trak ali metrska palica, ura, kotomer,... Izkušnje, kako se lahko znajdemo v naravi nam pogosto pridejo prav tudi v prostem času. Morda bi jim kot zanimivost ob zaključku dela predstavila in razložila uporabo katere od sodobnih merilnih priprav kot so na primer laserski merilnik razdalj.

MERJENJE DOLŽINE, ČASA, MASE IN SILE TER RAČUNANJE PLOŠČINE, HITROSTI, POSPEŠKA,

Zaradi večje natančnosti opravi več meritev, jih zapiši in izračunaj povprečno vrednost.

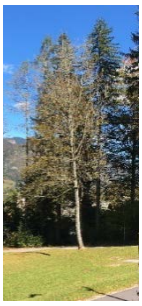
1. MERJENJE DOLŽINE

1.1. Merjenje razdalje do drevesa s koraki:

Najprej izmeri povprečno dolžino svojega koraka ob merskem traku (npr. od pete do pete) na cm natančno.

Nato s koraki izmeri razdaljo do izbranega drevesa in jo izrazi v metrih. Rezultat smiselno zaokroži (na dm natančno).

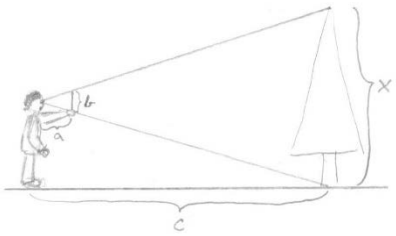

1.2. Merjenje višine drevesa:

Višino drevesa lahko izmeriš na različne načine. Predlagam, da si izbereš enega od spodnjih dveh. Lahko tudi oba in nato primerjaš rezultat.

1.2.1. Izmeri dolžino svoje roke od ramena do dlani. V iztegnjeno roko primi palico. Drži jo navpično, tako da je vrh palice navidezno na istem mestu kot vrh drevesa katerega višino meriš. S palcem na palici označi točko, ki navidezno sovpada z najnižjo točko drevesa. Izmeri kolikšen del palice (od vrha do palca) navidezno prekriva višino drevesa. Dolžino roke označi z a, dolžino palice, ki prekriva drevo označi z b in razdaljo do izbranega drevesa s c.

Višino drevesa x izračunaj po enačbi:

$$a : b = c : x \;\rightarrow\; \frac{c}{a} = \frac{x}{b} \;\rightarrow\; x = \frac{c}{a} b$$

1.2.2. Ob merjeno drevo prislonite metrsko letev. V iztegnjeno roko primite svinčnik ali slamico in z nohtom zaznamujte tolikšen del svinčnika, da z njim navidezno prekrijete metrsko palico. Ta del svinčnika potem prestavljajte ob drevesu navzgor do vrha. Zapiši meritve. Če nimate metrske palice, lahko primerjate znano višino učenca (npr. 150 cm) z višino drevesa.

1.3. Merjenje debeline drevesa

Predlagam, da v okolici poiščeš dve čim bolj ravni palici. Z njima objameš drevo, tako da sta vzporedni. Z merilnim trakom izmeriš razdaljo med palicama. Zaradi večje natančnosti izmeri razdaljo med palicama na obeh straneh drevesa.

1.4. Merjenje obsega drevesa

Za merjenje obsega drevesa lahko uporabiš gibljiv merilni trak. Če le tega nimaš na voljo, si pomagaj z vrvico ali pa v okolici poišči na primer upogljivo vejo, katero ovij okoli drevesa oziroma jo večkrat prestavi (če je drevo zelo debelo ali pa veja prekratka). Drevo lahko tudi objameš. Če je predebelo, naj se vas več prime za roke.

1.5. Izračunaj presek debla

Namig: $o = 2\,\pi\,r$ $pl = \pi\,r^2$

1.6. Po klancu odmeri razdaljo 5 m ter jo označi (npr s kamni, vejicami ipd).

2. MERJENJE ČASA

2.1. Izmeri koliko časa potrebuje žogica, da se je skotali po 5 m dolgem klancu.

3. RAČUNANJE HITROSTI

3.1. Izračunaj njeno povprečno hitrost kotaljenja.

$$\bar{v} = \frac{s}{t}$$

3.2. Kolikšna je bila njena končna hitrost, če je bila začetna hitrost nič.

$$\bar{v} = \frac{v_z + v_k}{2} \text{ -> } v_k = 2\bar{v}$$

4. RAČUNANJE POSPEŠKA

4.1. S kolikšnim pospeškom se je kotalila?

$$\Delta v = v_k - v_z$$

$$a = \frac{\Delta v}{t}$$

5. MERJENJE MASE

5.1. S pomočjo tehtnice izmeri maso žogice.

6. MERJENJE SILE

6.1. Kolikšna je sila teže žogice?

6.2. Izmeri naklon klanca. Pri merjenju si pomagaj s kotomerom in navpično vrvico na katero obesi utež.

6.3. Načrtovalno izračunaj statično in dinamično komponento sile teže žogice.

Težavnosti nalog prilagajamo starosti in spretnosti učencev.

Smiselno je, da učenci opravljajo po parih ali manjših skupinah, da si lahko pri merjenju pomagajo.

Navodila in učni listi morajo biti prilagojeni predznanju učencev, okolju, kjer bodo vaje potekale, prilagojeni času, ki je na razpolago, letnemu času in vremenu. Pripraviti in prinesti moramo zadostno število ustreznih merilnih naprav ter drugih pripomočkov za varno in kvalitetno delo.

Učence moramo vnaprej seznaniti s potekom dela in jih opozoriti na varnost pri delu.

3. Zaključek

V okviru izbirnih predmetov, interesnih dejavnosti in šol v naravi smo se prepričali, da delo v naravi združuje prijetno s koristnim. Učenci so si v sproščenem delavnem vzdušju pridobili veliko zanimivih izkušenj in novih znanj. Med rednim poukom je sicer zaradi časovne omejitve nekoliko težje zapuščati šolske prostore, se pa trudimo v te namene izkoristiti čim več dni dejavnosti.

4. Kratka predstavitev avtorice

Petja Pompe Kreže živi v Ljubljani. Delo z otroki ji je izziv in veselje. Poučuje na osnovni šoli. Ena od njenih zadolžitev je poleg poučevanja tehnike, fizike, izbirnih predmetov, tehniških in prometnih krožkov, izpeljave kolesarskega izpita,... tudi izpeljava številnih tehniških dni in taborov.

Pri njenih predmetih je zelo pomembno, da učenci čim več vidijo, preizkusijo in doživijo, saj si tako na novo predelano snov veliko lažje predstavljajo in si zapomnijo.

SPOZNAVANJE MEDITERANSKIH DREVES IN GRMOV OB OBALI STRUNJANSKEGA ZALIVA

RESEARCHING MEDITERRANEAN TREES AND BUSHES AT THE BAY OF STRUNJAN

Katja Primožič, CŠOD Breženka, katjaprimozic@hotmail.com

POVZETEK

V Sloveniji prava mediteranska vegetacija ni razvita, temveč pripada obala Slovenske Istre le submediteranski vegetaciji. Prava evmediteranska vegetacija je razvita le fragmentarno, na osamljenih otočkih apnenca sredi fliša.

Ker je Slovenska Istra naša edina pokrajina, ki leži neposredno ob morju, ima zato razvite najizrazitejše obsredozemske značilnosti. Podnebne razmere so v Slovenski Istri dovolj ugodne za rast mediteranskih predstavnikov in prav zato je človek te rastline sem zanesel in vzgajal. Oljka, lovor, rožmarin, sredozemski bori, oleander, … so del rastlinstva, ki ga je človek uporabljal za svojo prehrano, začimbe, okras ali kako drugače.

V Slovenski Istri so splošno razširjene vrste kot so črni gaber, mali jesen, nekatere vrste hrastov in še mnoge druge, za katere pa je značilno, da so listopadne. Z drevesnimi predstavniki submediteranske vegetacije se učenci lahko srečajo tudi v drugih domovih in v svojem domačem okolju.

Zaradi tega smo v našem domu dali prednost obravnavi nekaterih avtohtonih ter drugih neavtohtonih mediteranskih predstavnikov rastlin. Spoznavanje mediteranskih predstavnikov je pobuda za širjenje znanj o rastlinah, ki jih drugod v Sloveniji ne najdemo.

Raziskovalna učna pot poteka v bližnji okolici doma Breženka in zajema 16 točk. Potek spoznavanja različnih rastlinskih predstavnikov izvajamo z izkustvenim učenjem tako, da učenci samostojno znotraj delovne skupine opravljajo naloge z uporabo čim več čutil. Na samem terenskem delu po postajah vsi člani skupine aktivno sodelujejo, soodločajo o poteku poti, o poimenovanju rastline in o odgovoru, ki ga vpišejo na delovni list. Med potekom dela so na kontrolnih točkah prisotni učitelji, ki učence vzpodbujajo, usmerjajo in jim pomagajo pri izvajanju aktivnosti. Tako učenci kot učitelji na celotni učni poti skrbijo tudi za varnost pri delu.

Z znanjem, ki ga učenci pridobijo z v naravi pridobljenimi izkušnjami, lahko ob koncu učne poti samostojno spoznajo nekaj predstavnic sredozemskih rastlin, ugotovijo in povzamejo katere so prilagoditve teh rastlin na poletno sušo ter spoznajo uporabnost sredozemskih rastlin.

Ključne besede: aktivna vloga učenca, geološka sestava, izkustveno učenje, mediteranske rastline, mediteransko podnebje, prilagoditve mediteranskih rastlin, raziskovalna učna pot

ABSTRACT

The real Mediterranean vegetation is not present in Slovenia, however sub-Mediterranean vegetation can be found on the coast. True evmediterranean vegetation is developed only fragmentarily on isolated islands of limestone surrounded by flysch.

Istria is the only Slovenian region situated next to the sea, this is why most distinctive sub-Mediterranean characteristics are present. Climate characteristics in Slovenian Istria are favourable enough for Mediterranean vegetation to grow. People brought and grew Mediterranean plants here because of their usefulness and value. Olive tree, bay laurel, rosemary, Mediterranean pine, oleander,… are part of vegetation used by humans for food, as aromatic spices, for decoration or for some other purpose.

Generally in Slovenian Istria species like hophornbeam, ash tree and some species of oaks and even many other species prevail, all of which are characterized as deciduous trees. Students can encounter tree specimens of sub-Mediterranean vegetation in other Centres for school and outdoor education (hereinafter referred to as "CŠOD") locations and in their local environment.

In our CŠOD location we prioritize learning about some indigenous and other non-indigenous representatives of Mediterranean plants which students are not familiar with. We take this initiative to spread knowledge about our Mediterranean representatives because they cannot be found in other parts of Slovenia.

Our explorative learning path is situated in the close proximity of Breženka CŠOD and it includes 16 learning points. In the course of learning about different Mediterranean specimens, a real world learning is applied: students in small groups are solving the tasks with all of their senses independently. In the fieldwork at every individual point all members of the group actively participate, co-decide about naming the plants and about the answers to the questions on provided work sheets. In the course of experimental work teachers are present at control points and they encourage, guide and help students to carry out the activity. Throughout the entire path both students and teachers take care of safety at work.

With the knowledge and experiences acquired in nature at the end of the learning path, students can independently identify some specimens of Mediterranean plants, find out and summarize which are Mediterranean plants' adaptations to summer drought and they learn about usefulness of these plants.

(One of Mediterranean plant's adaptation is: small, dark leaves covered with a waxy outer layer to retain moisture in the dry summer months.)

Key words: explorative learning path, geologic composition, Mediterranean climate, Mediterranean plant's adaptation, Mediterranean vegetation, real world learning**,** students active participation,

1. UVOD

Slovenska Istra je naša edina pokrajina, ki leži neposredno ob morju, zato ima najizrazitejše obsredozemske značilnosti. Pokrajina poleg obale obsega flišno gričevje vse do izrazite meje, ki jo predstavlja strma stopnja kraškega roba nad Črnim Kalom (Senegačnik, 389).

Fiesa se nahaja ob Tržaškem zalivu, ki je skrajni severni del Jadrana, kjer se Sredozemlje najglobje zajeda v evropsko celino. Slovensko obalno morje je del tega zaliva, ki ga omejujeta črta med Savudrijskim rtom in Gradom ter obalna črta. Celotna obalna črta Tržaškega zaliva je dolga 130 km, pri čemer Sloveniji pripada le borih 46,6 km. Ob lepem vremenu lahko iz katere koli vzpetine vidimo vseh 570 km^2 površine Tržaškega zaliva. Le dobra petina naše obale je še naravne in od človeka še nespremenjene. Značilnost naše obale je eocenska sedimentna kamnina fliš, ki je naložena v skoraj vodoravnih plasteh. Plasti peščenjaka, laporjev in karbonatnega turbidita so debele od nekaj milimetrov do več kot enega metra. Proti morju se spuščajo v strmih flišnih stenah, ki pa nikjer ne segajo do morske površine in

pod njo. Strunjanska stena je z višino 80 m sploh najvišja flišna stena v Jadranu. Starejše, mezozojske apnence srečamo – kot erozijsko razgaljene sklade – samo na nekaj sto metrih obale pri Izoli, kjer se spuščajo od obrežja vse do sedimentnega dna (Richter, 12).

Kar se tiče kameninske sestave na obali prevladuje fliš, ki se izmenjuje z rečnimi nanosi, malo tudi z apnencem (Senegačnik, 84).

V flišnih pokrajinah so prisotne evtrične rjave prsti, v kraških pa rjave pokarbonatne prsti, ponekod značilna kraška rdeča prst jerovica (Senegačnik, 380).

Zakaj pa na flišu ni razvita zimzelena vegetacija? Fliš je nepropustna vododržna kamnina, ki se zaradi velike vsebnosti vode težje segreva kot apnenec, zato so tla vlažna in hladna in neprimerna za uspevanje tistih mediteranskih rastlin, ki bi v tem podnebju sicer (če bi bila podlaga iz apnenca) uspevale (Ekologija rastlin, skripta).

Z oznako obsredozemske želimo povedati, da ne gre za povsem »prave« sredozemske pokrajine, ampak za take, pri katerih so glavne sredozemske značilnosti zaradi lege na robu Sredozemlja sicer prisotne, vendar v že nekoliko omiljeni ali delno spremenjeni obliki. Pri podnebju se to kaže v (pre)nizkih temperaturah in (pre)veliki količini padavin, pri rastlinstvu pa v tem, da ni več nujno zimzeleno kot v »pravih« sredozemskih pokrajinah, je pa vseeno precej drugačno in bolj sredozemsko od tistega v celinski notranjosti države(Senegačnik, 374).

Glede kameninske sestave in površja je za obsredozemske pokrajine značilna izrazita dvojnost: tu se prepletajo flišne in kraške pokrajine. Flišne pokrajine sestavlja eocenski fliš, ki ni enotna kamnina, ampak skladovnica pomešanih, plasti laporja, peščenjaka, vložkov apnenca in še česa. Na njem se je razvil površinski vodni odtok, zato je površje razrezano z grapami in dolinami, v ravninah pa so naplavne ravnice iz gline in ilovice, ki so ponekod zamočvirjene. Najznačilnejša reliefna oblika je gričevje, ki le ponekod dobi značaj hribovja. Ker fliš hitro razpada in ni odporen proti eroziji, se na njem kmalu razvijejo dokaj rodovitne prsti. Zaradi ugodnega podnebja sta tradicionalni dejavnosti sadjarstvo in vinogradništvo. Posebnost pri obdelovanju tal na flišu so kulturne terase. Flišne pokrajine so bile tradicionalno bolj kmetijske kot kraške, vendar se kmetijstvo v sodobnem času tudi na njih opušča (Senegačnik, 377 – 378)

Podnebje je submediteransko. To pomeni, da so temperature v povprečju nekoliko nižje, količina in razporeditev padavin pa sta nekoliko drugačni kot pri »pravem« mediteranskem podnebju. Padavin je več, višek je pozno jeseni in ne pozimi. Vegetacijska doba je predvsem zaradi višjih zimskih temperatur daljša kot v notranjosti države (Senegačnik, 380).

Takoj je potrebno povedati, da v Sloveniji prava - mediteranska – vegetacija sploh ni razvita, temveč pripada obala Slovenske Istre le submediteranski vegetaciji. Prava – evmediteranska – vegetacija je razvita le fragmentarno, na osamljenih »otočkih« apnenca sredi fliša. Pri nas tako opazujejo velecvetno magnolijo, lovor, črniko, navadni rožmarin, žajbelj, oleander, pravo sivko, oljko, brnistro ali žuko, vednozeleno cipreso, obmorski bor, navadni kaprovec, figovec, mandljevec, etrursko kosteničevje, navadna jagodičnica, navadna tamariša, navadni lepljivec, bela metlina.

V Sredozemlju zelo razširjeno drevo je tudi kaki, vendar to ni avtohtona vrsta, prihaja z Daljnega vzhoda.

Povsod na flišni podlagi je v Slovenski Istri pogosta »bambusasta» ali tudi »koruzasta« trava, ki v naših krajih ni samonikla. Verjetno je podivjala iz nekdanje gojitve, prinešena pa je bila iz Azije zaradi vsestranske uporabnosti njenih olesenelih stebel.

Tako lahko poudarimo, da samoniklo (avtohtono) rastlinstvo prepoznamo kot:

- splošno razširjeno
- oziroma, kot rastlinstvo, ki se ponovno uveljavi po morebitnem uničenju.

K submediteranski vegetaciji štejemo toploljuben in listopadni gozd, ki ima v svojem sestoju velik delež mediteranskih vrst. Predstavniki toploljubne listopadne vegetacije so v notranjosti Slovenije razširjene povsem običajne domače vrste kot so na primer različne vrste hrastov, mali jesen ter črni in kraški beli gaber.

S temi drevesnimi in grmovnimi vrstami se učenci lahko srečajo tudi na drugih domovih ter v svojem domačem okolju.

Prav zaradi tega smo na našem domu dali prednost obravnavi nekaterim avtohtonim ter drugim neavtohtonim **mediteranskim predstavnikom rastlin.**

2. CILJI

Področja šole v naravi, doživljajske pedagogike in okoljske vzgoje je težko razmejiti, ker se med sabo močno prepletajo. Vsa tri področja pa poudarjajo **izkustveno učenje**. Pričakovana rezultata takega učenja sta: izboljšanje medosebnih odnosov in aktivna vloga učenca v učnem procesu(Gril, J., str.3).

Naši cilji so bili:

- spoznati mediteranske predstavnike, ki se pojavljajo na našem območju,
- z opazovanjem ugotoviti prilagoditve mediteranskih rastlin na sušno podnebje,
- spoznati uporabo rastlin (kot začimbe, kot hrana, za okras),
- spoznati značilnosti oljke kot kulturne rastline,
- spoznati značilnost in uporabnost oljčnega olja.

Večina mediteranskih rastlin je bila k nam prinešenih in gojenih zaradi svoje uporabne vrednosti bodisi kot:

- uporabe v prehrani,
- uporabe v industriji,
- začimba,
- uporabe za okras.

Delo po postajah učitelj uporabi v določeni fazi poučevanja, ko je mogoče razvijati naravoslovne spretnosti in sposobnosti ter uporabi učenčevo znanje in izkušnje. Gre za aktivno obliko dela, ki temelji na učenčevih osebnih izkušnjah, te pa so pomemben element notranje učne motivacije in ustvarjalnosti (Močnik, M., str. 27).

Iz definicije o raziskovanju je nastal posplošen opis pouka z raziskovanjem: Učence vodi k razvijanju razumevanja naravoslovnih pojmov skozi neposredno izkušnjo s snovmi, predmeti, rastlinami in drugimi bitji, s pomočjo knjig in drugih virov ter strokovnjakov, ob spontanem argumentiranju in izmenjavi mnenj.

Potek spoznavanja rastlin smo si na domu Breženka zamislili kot **Raziskovalni potep po opisani poti**, ker smo ugotovili, da tako učenci **prevzamejo aktivno vlogo** v učnem procesu

ter samostojno in **aktivno ustvarijo** svoje znanje na terenu. To znanje še dopolnijo, ko odgovarjajo na vprašaja na učnih listih v učilnici s pomočjo prilog pred in po prihodu s terena, opazujejo različne tipe na sušno okolje prilagojenih listov pod stereo mikroskopom, še enkrat vohajo eterična olja različnih mediteranskih začimbnih rastlin, ki jih pridobimo tako, da stremo liste v terilnici ter jih primerjajo z vonjem, ki so ga spoznali na terenu.

Svoje občutke ob koncu dejavnosti obogatijo tudi z okušanjem oljk in oljčnega olja na končni degustaciji.

V uvodnem delu učne enote učence zberemo v učilnici, skupaj se posedejo v delovne skupine, ki jih predhodno določijo učitelji spremljevalci.

Skupinam razdelimo učne pripomočke (povečevalna stekla), učno gradivo (delovne priloge fotografij rastlin, priloga o oljki, delovni listi). Nato sledi opis poteka načina dela, časovna razporeditev poteka dela po postajah, navodila glede varnosti pri delu na terenu. Zaradi same varnosti na terenu so na učni poti na kontrolnih mestih učitelji, ki opazujejo delo učencev.

Aktivnost učencev se prične, po seznanitvi z napotki za delo in varnost na terenu. Na samem terenskem delu po postajah vsi člani skupine aktivno sodelujejo, soodločajo o poteku poti, o poimenovanju rastline, o odgovoru, ki ga vpišejo na delovni list. Vsi opazujejo najprej celotno rastlino in jo primerjajo s fotografijami rastlin na prilogah, razpravljajo in rastlino poimenujejo. Nato bolj natančno opazujejo rastlinske organe, najprej liste, katere zelo natančno **pogledajo** s povečevalnim steklom, jih tudi **otipajo** in **povohajo** ter **primerjajo** velikosti listnih ploskev posameznih predstavnikov. Če so na rastlini razviti tudi cvetovi, plodovi si učenci ogledajo tudi te.

Učenci med celotno potjo skrbijo tudi za varnost pri delu in skušajo čim boljše reševati probleme ter se soočati z novimi izzivi in čim bolje sodelovati z vsemi člani skupine.

3. ZAKLJUČEK

Šola v naravi pomeni za vse udeležence neprecenljivo izkušnjo, ki pomembno pripomore k dvigu kakovosti medsebojnih odnosov, k trajnejšemu in bolj uporabnemu znanju učencev, razvijanju socialnih spretnosti, navajanju na samostojnost, prevzemanje odgovornosti,… Številni udeleženci izkušnjo s šolo v naravi opisujejo kot sproščeno, a vseeno zelo delovno okolje, doživljajsko bogatejše okolje, kot okolje, ki časovno ne omejuje, kot del pedagoškega procesa, ki je drugačen in ima številne prednosti. Ali kot pravi Goleman (1997), misel, ki se «usede« v srce, je drugače prepričljiva kot misel, ki se porodi iz glave (Štemberger 2015: 3 - 5).

Tako lahko ob koncu učne poti **samostojno** iz na raziskovalni poti pridobljenih znanj spoznajo nekaj predstavnic sredozemskih rastlin, **ugotovijo in povzamejo** katere so prilagoditve teh rastlin na poletno sušo, poznajo uporabnost spoznanih rastlin.

Ključne besede: aktivna vloga učenca, geološka sestava, izkustveno učenje, mediteranske rastline, mediteransko podnebje, prilagoditve mediteranskih rastlin, raziskovalna učna pot

Kratka predstavitev avtorja

Katja Primožič po izobrazbi diplomirani biolog na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Zaposlena na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti na domu Breženka v Fiesi kot učitelj naravoslovja s poudarkom poučevanja morske biologije. Svoje raziskovanje o morju dopolnjujem z dolgoletnim potapljanjem in športnim ribolovom. V prostem času se ukvarjam

s kolesarjenjem, planinarjenjem v Sloveniji in tujini. Med dolgimi sprehodi v gore raziskujem fosile in minerale. V prostem času se najbolj sprostim z vrtnarjenjem v oljčniku.

4. LITERATURA:

Brus, R. (2012): Drevesa in grmi Jadrana. Modrijan, Ljubljana, 10 – 11.

Gril, J., (2009):Izkustveno učenje: Šola v naravi, okoljska vzgoja in doživljajska pedagogika, Šola v naravi, Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi, Letnik I, 3.

Močnik, M. (2002): Od postaje do postaje. Naravoslovna solnica, letnik 7, št. 1, str. 27.

Krnel, D. (2007): Pouk z raziskovanjem. Naravoslovna solnica, letnik 11, št. 3, str. 8.

Richter, M. (2014): Naše morje, Mediteranum, Piran, str. 12.

Senegačnik, J. (2012): Slovenija in njene pokrajine. Modrijan založba d. o. o., Ljubljana, str. 84, str. 374 , str. 380, str. 389.

Štemberger, V. (2015): Šola v naravi, Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi, Letnik 7, junij 2015, str. 3 – 5.

MESTNI GOZD V KNEŽJEM MESTU

Bojana Pustinek Miočić, prof. zg. in soc., CŠOD, pustinek.bojana@gmail.com

POVZETEK

Prispevek obravnava mestni gozd, kot območje dela programa dnevnega centra CŠOD v Celju, ki se leži v neposredni bližini starega mestnega jedra. Učenci spoznavajo kako mestni gozdovi predstavljajo možnosti okolja za razvoj mestnih parkov. Posamezniki, skupine se lahko v območju sproščajo, doživljajo naravo in se hkrati tudi izobražujejo. Njegova zgodovina, ki sega v čas celjskih grofov pa predstavlja najpomembnejše kulturne in naravne znamenitosti gozda. V prispevku se predstavi cilj spoznavanje naravne in kulturne dediščine, ter pomen gibanja v naravi v okviru dneva dejavnosti, ki jo dnevni center CŠOD izvaja v Celju, v okviru programa »Celeia - Cilli – Celje«. Učenci doživljajo in spoznavajo, da mestni gozd ne pomeni le drevesa in običajne vloge gozda, temveč je tudi možnost v gozdu najti zgodovinske znamenitosti, športne površine in posebnosti kot je celjska učilnica na drevesu. Obisk največje drevesne hiše v mestnem gozdu v Celju, v Sloveniji, predstavlja za učence zelo zanimivo novo učno okolje, kjer zaključimo naše raziskovanje.

Ključne besede. mestni gozd, mestni park, Celje, Celeia, Cilli, dan dejavnosti, DC CŠOD, dnevni center, naravne in kulturne znamenitosti, Savinja, učilnica na drevesu - drevesna hiška

ABSTRACT

The article deals with the town forest as a part of the program of the daily center of CŠOD in Celje, which lies in the immediate vicinity of the old town. Pupils learn how the urban forests represent the potential for an environment for the development of urban parks. Individuals, groups can relax in the area, experience nature and learn at the same time. Its history, which dates back to the time of Celje Counts, represents the most important cultural and natural heritage of the forest. The article presents the goal of getting to know the natural and cultural heritage, and the importance of the movement in nature within the day of the activity that the day center CŠOD carries out in Celje, within the framework of the Celeia - Cilli - Celje program. Pupils experience and learn that the city forest is not just a tree and the usual role of the forest, but it is also possible to find in the forest historical sites, sports surfaces and specialties such as the Celje classroom on the tree. The visit of the largest tree house in the city forest in Celje, Slovenia, represents a very interesting new learning environment for students, where we conclude our research.

Key words: city forest, city park, Celje, Celeia, Cilli, day of activities, CŠOD, natural and cultural sights, Savinja, a classroom on a tree - a tree house

UVOD

V okviru Javnega zavoda CŠOD se je po vsej Sloveniji se je oblikovala mreža izpostav – dnevnih centrov (DC CŠOD). Izpostave DC so nosilke enodnevnih dejavnosti, ki se vključujejo v učne programe različnih razredov osnovne in srednje šole. Dnevi dejavnosti se odvijajo na lokacijah, ki so primerne za uspešno praktično dopolnilo k učnim vsebinam posameznih predmetov (Enodnevni programi, 2017).

V okviru dnevnega centra v Celju je CŠOD s šolskim letom 2016/2017 pričel z izvajanjem programa Celeia-Cilli-Celje. Na osnovi učnih ciljev zapisanih v učnih načrtih kot sta spoznavanje naravne in kulturne dediščine Slovenije, ter pomen gibanja v naravi, razvijanje ljubezni do njene naravne in kulturne dediščine, so se izoblikovale dejavnosti, ki povezujejo kulturno dediščino Celja-knežjega mesta z naravno dediščino. Enodnevni program v Celju je zastavljen tako, da sledi ciljem učnih načrtov po medpredmetnem povezovanju in poučevanju na prostem. Program povezuje kulturno in naravno dediščino in vključuje nove pristope. Mestni gozd Celje z drevesno hiško predstavlja v tem tudi del programa v inovativnem učnem okolju. Spoznavanje znamenitosti Celja-knežjega mesta in raziskovanje s povezovanjem mestnega gozda tik ob njem je izziv, ki ga predstavljam v tem prispevku. V njem želim predstaviti zgodovino mesta in gozda ter njuno vlogo nekoč in danes. To so tudi vsebine, ki jih skupaj z učenci odkrivamo v Celju-knežjem mestu in v mestnem gozdu z mestnim parkom.

1. Dan dejavnosti

Dan dejavnosti začenjamo na levem bregu reke Savinje v starem mestnem jedru Celje, kjer učenci spoznavajo bogato zgodovino mesta. Knežji dvor, stara grofija in ostanki antične Celeie so najpomembnejši pričevalci mestne zgodovine. Iz mestnega jedra se sprehodimo na levem bregu Savinje do kipa Splavarja, ki spominja na številne splavarje, ki so splavljali les po reki Savinji, nato Savi vse do Črnega morja. Postanek ob mostu preko reke je točka, kjer se nam ponuja veličasten pogled na Celjski grad, reko Savinjo, mestni park in mestni gozd. Naredimo povzetek in uvod poti, ki nas bo popeljala iz mesta v gozd. Otroci skozi svoje izkušnje obiskovanja gozda povzemajo s sklepanjem pomena, ki ga ima mestni gozd na mesto Celje. Splavarjev most je povezovalec mesta in gozda, ki se začenja v mestnem parku. Naš obisk mestnega gozda v Celju tudi mi začenjamo v mestnem parku.

Najprej se podamo do Meškovega studenca, kjer je naravni izvir pitne vode. Poleg vodnjakov so bili v Celju pomembni tudi studenci. Med najbolj poznane sodi Meškov (nekoč Seidlov) studenec. Seidl Johan Gabriel je bil v prvi polovici 19.st. učitelj na celjski gimnaziji (Nedeljski dnevnik, 2012). Pri studencu se začenja gozdna učna pot, ki nas pripelje k drevesni hiški. Pot je označena s številnimi tablami, s pomočjo katerih učenci spoznavajo vloge gozda. Obisk drevesne hiške je zelo izobraževalno inovativnega pomena. Na osnovi samostojnega dela v skupinah učenci spoznajo razvoj mestnega gozda v Celju in nastanek mestne hiške, ter njeno vlogo pri izobraževanju obiskovalcev mestnega gozda. V mesto se vračamo po Srčni gozdni poti, ki nam nudi uporabo poučnih izobraževalnih tabel ob sledenju našega dela z doživljanjem mestnega parka v mestnem gozdu. Učenci imajo zemljevid mestnega gozda v katerega vpisujejo najpomembnejše točke v gozdu. V okviru srčne poti poteka tudi označena trim steza. Z učenci naredimo tudi katero od predstavljenih vaj. Pot nas pripelje nazaj v mestni park. Ob slikovnem gradivu, v obliki starih razglednic parka, odkrivamo spremembe v parku. Učenci poiščejo objekte, ki se nahajajo v samem parku in jih vrišejo v svoje karte. Steber Heraklejevega svetišča, kapucinska cerkev Sv. Cecilije, cerkev Sv. Miklavža na hribu nad parkom so najpomembnejše med njimi. S tem zaključimo našo poučno pot skozi mesto v gozd in nazaj v mesto.

2. Celeia - Cilli – Celje

Učenci spoznavajo zgodovino mesta in njegove znamenitosti. Prva naselbina je bila na rečni terasi pod Miklavškim hribom zgrajena že v času starejše železne dobe. Nekaj stoletij kasneje jo je nadomestila keltska naselbina Keleia, najpomembnejše obrtno in trgovsko središče v takratnem Noriku. Cesar Klavdij je Celeio po mirni priključitvi rimskemu imperiju povzdignil

v mesto. Sodobniki so jo imenovali celo druga ali mala Troja (Strahovnik, 2011). Slovela je po razkošnih javnih stavbah, kolonadah in kopališčih.

Reka Savinja je ob koncu 3. stoletja prestavila strugo z današnjega severnega dela mesta na sedanje mesto in s tem odnesla s sabo vse, kar je bilo dragocenega. S tem mestna zgodovina ni končana.

Grofje in knezi Celjski so bili med najmogočnejšimi gospodarji mesta, a jih je pohlep leta 1456 pripeljal do izumrtja. Vzpon in padec Celjskih je tudi zgodba o najslavnejši in najpomembnejši plemiški rodbini s sedežem na območju današnje Slovenije. Prestolnica celjske knežje družine se je razvila iz majhne trške naselbine. Leta 11.4.1451 je grof Friderik II. trg Celje povzdignil v mesto. V spomin na ta dogodek je mestna občina Celje leta 1991 razglasila ta dan za svoj občinski praznik (Žerič, 2011).

Sredi 19. stoletja, ko je v Celje pripeljala južna železnica, se je Celje znašlo tudi na zemljevidu turističnih mest (Strahovnik, 2011). Število prebivalstva je začelo naglo naraščati, saj je mesto znalo izkoristiti svojo prometno lego, privlačno za trgovce in industrialce. Celje je danes mesto z 37.540 prebivalci in se ponaša s številnimi naravnimi in kulturnimi znamenitostmi. Najbolj atraktivna sta srednjeveška bisera; Stari grad kot ena najbolje obiskanih turističnih točk pri nas, in Knežji dvorec kot varuh arheološkega razstavišča Celeia - mesto pod mestom (Žerič, 2011).

Celje vedno znova dopolnjuje svojo turistično ponudbo z vedno novimi dosežki. In eden od njih je tudi ureditev mestnega parka in gozda, ki se nahaja na južni strani mesta na desnem bregu reke Savinje (Zavod Celeia, 2016).

3. Mestni park - vloga in pomen nekoč in danes

Celjski mestni gozd se začenja v mestnem parku, katerega lastnik in oskrbnik je mestna občina Celje. Poleg zelenih površin najdemo tukaj rekreacijske površine in kulturne znamenitosti. Če primerjamo Celje pred sto leti in danes vidimo, da se je mesto zelo spremenilo. V imenu napredka, pa se je naredilo tudi veliko škode, najbolj so se zanemarile zelene površine. Z leti se je njihova površina vedno bolj krčila, na tretjino svoje nekdanje velikosti. Na pragu 20. stoletja pa so se Celjani začeli zavedati njegovega pomena, kar je bila nova vzpodbuda in pobuda za prenovo in revitalizacijo parka in mestnega gozda. Zgodovina parka s starimi razglednicami je predstavljena v publikaciji. Stare razglednice obenem kažejo in ohranjajo podobo kot jo je park imel nekoč. Stare razglednice hrani Osrednja knjižnica Celje.

Ob razvoju industrializacije, novih prometnih poti in gospodarskih tokov se je razvil nov družbeni sloj premožnega meščanstva in inteligence, ki so se s padcem srednjeveških obzidij začeli obračati navzven, v odprti kmetijski in gozdni prostor na obrobju mest. Prebivalstvo je iskalo zdravja, oddiha in zabave v naravnem okolju. Mestne oblasti so začele načrtno urejati kmetijske in gozdne prostore na obrobju mest. Vsa večja srednjeevropska mesta, pa tudi naša so v tem času dobila večje parkovne ureditve in promenade, ki so povezovale mesta s krajinsko okolico. Namenjena so bila družabnim stikom, prireditvam, športu, pa tudi počitku ali preprosto uživanju naravnih lepot. Temu trendu je sledilo tudi Celje in na obrobju starega mesta začelo urejati prve parkovne urejene nasade. Tako se je proti jugu in vzhodu mesto približalo svojemu naravnemu obrobju, preko mostu čez Savinjo povezalo z Miklavškim hribom, Anskim vrhom, Liscami na jugu. Na vzhodu pa se je gozdu pridružil še Grajski hrib z razvalino.V klasicističnem slogu so iz mesta vodile k pomembnim sprehajalnim in razglednim točkam ravne in senčne drevoredne poti. Prvotni pašnik na desnem bregu Savinje pod Miklavškim hribom (Savinjski travnik), je po letu 1856 začel dobivati drugačno podobo. Ob

rečnem bregu so zasadili dvojni drevored divjih kostanjev in tako je nastala promenada, ki je bila osnova bodočega mestnega parka. Leta 1871 ustanovljeno nemško Olepševalno društvo je začelo z zasajanjem cvetličnih gred, drevja, grmovnic in postavilo prvo kavarno ob vznožju Miklavškega hriba. V parku so zgradili še gozdno restavracijo s kegljiščem, glasbeni paviljon ob obisku cesarja Franca Jožefa leta 1891 v Celju in uredili poti z razglednimi točkami. V parku so se odvijale tombole, razne igre, množične proslave, spominska srečanja. Park je imel tudi otroško igrišče. Med 1. svetovno vojno je bil park zapuščen, Po letu 1921 pa so zaposlili mestnega vrtnarja Martina Jelovška. Strokovno znanje si je pridobil na mariborski kmetijski šoli, rastline pa je gojil in razmnoževal tudi v rastlinjaku. V tem času je park dobil opremo kot so laternaste svetilke, stilne klopi, vodnjak za pitje vode. Iz teniškega igrišča je nastalo drsališče.

K parku je od vsega začetka kot njegov sestavni del sodila reka Savinja. V 19. stoletju so bila njena obrežja še položna, voda pa kristalno čista. Ob Savinji je bilo več kopališč, ki so bila ločena za Slovence in Nemce, moške in ženske. Celje je bilo prav zaradi teh kopališč znan letoviški kraj. Ob reki so bila tudi perišča, kjer so perice prale in sušile perilo. Zaščitni znak mesta pa je bilo tudi splavarstvo, ki se je odvijalo po reki vse do njene regulacije po drugi svetovni vojni. Reka Savinja je hudourniška reka in življenje ob njej so zaznamovale poplave. Ob vsakem večjem deževju je voda preplavila park, obrežni pas in uničila nasade in ureditve ob reki. V poplavi leta 1954 je mesto izgubilo podobo, ki jo je imelo. Posledično spremenjeno korito reke in propadel leseni Kapucinski most sta odgnala kopalce, perice in splavarje. Njihova podoba se je ohranila le še na fotografijah, danes pa nanje spominja kip Splavarja tik pred mostom, ki povezuje danes mesto s parkom in gozdom.

Po drugi svetovni vojni se je poznalo, da je bilo za park vedno manj denarja. Kljub temu je mesto nadaljevalo s tradicijo urejanja in povezovanja mesta z naravo. V 80. letih je od starega parka ostalo le malo, predvsem je iz parka bila odstranjena vsa parkovna oprema, zasaditve so dobile drugačen koncept, parkovne steze so asfaltirali . Iz skromnih drsalnih in teniških površin pa je nastalo športno igrišče in hokejsko drsalna dvorana s parkirišči, ki sta prevelika za park. V nekdanjo povezavo med mestom in naravo (mesto-reka-park) je posegla tudi prometna cesta, ki povzroča vsakodnevno onesnaževanje.

Vendar se Celjani »v zadnjih nekaj letih vse bolj zavedamo, da je park duša našega mesta, kjer vedno znova iščemo tiste vrednote, ki so jih tod iskali naši predniki…« (Kolšek in Kač, 2000, p.16). Poleg tega pa je park kulturni spomenik krajinskega oblikovanja 19. stoletja in zgodovinski člen mestnega jedra (Kolšek in Kač, 2000).

4. Mestni gozd - vloga in pomen nekoč in danes

Mesto Celje ima svoj mestni gozd vse od 15. stoletja, ko so celjski grofje prebivalcem podarili posest med Pečovnikom in Vipoto, z namenom, da jim omogočijo sečnjo in zagotovijo energetski vir. Čeprav gozd tedaj še ni imel v življenju mesta takšnega pomena, da bi ga uvrščali med druge mestne pravice. Pravica do lesa je bila tedaj meščanom samoumevna. To je najbrž tudi razlog, da mestni gozd ni omenjen v listini v kateri je Friderik II. mestu podelil mestne pravice. Plemstvo je iz gospodarskih razlogov ustvarjalo trge in mesta. Zaradi oskrbe so jim postopoma dodelili pravico do gmajn in gozdov. Tako je do gmajn in gozda prišlo tudi Celje.

V obdobju do leta 1850 je gozd služil samo vsakdanjim gospodarskim potrebam . Mestni gozd je bil v večjem delu poraščen z bukvijo, zato je bil predvsem osnovni vir za kurjavo meščanov in občinskih ustanov. V drugi polovici 18. stoletja so se pojavile pobude za razdelitev mestnega gozda, saj je magistrat za kritje povečanih občinskih izdatkov izvajal posek, ki je trajal preko 20 let. Meščani so predlagali, da bi gozd razdelili med vse lastnike

meščanskih hiš v Celju, ki imajo mestne pravice v mestni občini. Avstrijski gozdni zakon je leta 1852 proglasil nedeljivost občinskih gozdov. Tako se je celjski mestni gozd ohranil vsaj do konca tisočletja (Košutnik, 2013).

Raziskava stanja in pomena urbanih gozdov Celja leta 1991 je pokazala, da so ti dokaj dobro ohranjeni, vendar so njihove ekološke in socialne vloge slabo prepoznavne, gozdovi slabo dostopni, kaže se pomanjkanje ustreznih poti (Hostnik, 1993). Leta 1993 je bil izdelan prvi koncept razvoja socialnih funkcij v urbanih gozdovih Celja. Opredelijo razvojna območja gozda in mrežo gozdnih poti (Hostnik, 1993). Leta 1997 mestni svet zavaruje urbane gozdove s posebnim odlokom, ki je prvi tovrstni akt v Sloveniji. Celje začne načrtno odkupovati zasebne gozdove v zavarovanem območju (Odlok o razglasitvi gozdov s posebnim namenom v Mestni občini Celje, 1997).

V letu 2000 se je na območju Anskega in Miklavškega hriba po projektih Zavoda za gozdove Slovenije začela gradnja in obnova gozdnih poti, ki jo je financirala Mestna občina Celje. V letu 2004 so izdelali logotip »mestni gozd Celje«. Predstavlja ga hiša na drevesu kot navdih in prostor svobode in neodvisnosti. Hiša na logotipu na simbolni ravni predstavlja mesto, drevo pa gozd. Drevo s svojo krošnjo varuje, z deblom pa podpira hišo oz. mesto. Izrazito nasprotje med gozdom in mestom je v znaku poudarjeno z rdečo in zeleno barvo, ki sta nasprotna pola v barvnem krogu. Mestni gozd Celje je bil skupaj z Dunajem, Stockholmom, Bristolom in Milanom izbran med 5 evropskih primerov dobre prakse upravljanja urbanih gozdov. Leta 2013 pa je bil je med več kot 200 prijavljenimi projekt »green4grey« predstavljen kot drugi najboljši projekt. V letu 2014 se je začelo izvajanje projekta, v letu 2015 pa gradnja drevesne hiške. Otvoritev je bila septembra 2015 (Hostnik in Ostan, 2016).

5. Projekt »Mestni gozd Celje«

Na pobudo krajevne enote Zavoda za gozdove Slovenije je bil leta 1996 zasnovan projekt »Mestni gozd Celje«. Njegovi cilji so bili; trajnostna ureditev gozda, zavarovanje in upravljanje gozdnih površin, doseganje ekoloških in socialnih funkcij gozda (Zavod Celeia Celje, 2016). Celje je eno od mest, ki ima v svoji neposredni bližini ohranjene gozdove. Zaradi njihovega blagodejnega vpliva na urbano bivalno okolje so za mesto izjemno dragocen ekosistem. Zmanjšujejo škodljive in nadležne vplive onesnaženega zraka, povečujejo življenjsko pestrost ter krasijo mesto. Poleti z zniževanjem visokih temperatur v mestu delujejo kot »naravna klimatska naprava«. Gozdovi na mestnem robu so tudi dragocene zelene površine, ki prebivalcem in obiskovalcem mesta nudijo vsakodnevni stik z naravo in sprostitev. **Gozdovi v bližnji okolici Celja** so od leta 1997 zavarovani kot posebno naravno območje. Obsegajo skoraj 700 hektarov gozdnih površin. Mestu najbližji so gozdovi nad mestnim parkom ter na pobočjih Anskega vrha in Miklavškega hriba. To območje, ki obsega več kot 100 hektarov gozdov, je z načrtnim razvojem v zadnjih dveh desetletjih postalo največja javna zelena površina. Mestni gozd Celje je v tem obdobju z inovativnim razvojem postal primer dobre prakse tudi za druga mesta. Projekt v sodelovanju z Mestno občino Celje vsebinsko in organizacijsko vodi celjska krajevna enota Zavoda za gozdove Slovenije (Služba RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2015).

Mestna občina Celje je nosilna partnerica mednarodnega projekta **»Gozdovi za mesta – »GREEN4GREY«**. Cilji projekta so: trajnostno upravljanje urbanih gozdov Celja in Rovinja, revitalizacija, opremljanje, promocija njihove naravne in kulturne vrednosti.

Urbani ali mestni gozdovi so gozdni ekosistemi, ki jih pogojuje lega v bližini ali znotraj gosto naseljenih urbanih območij. Vloga mestnih gozdov je, da;

- ohranjajo in povečujejo biotsko raznovrstnost ekosistemov na lokalni ravni,

- vplivajo na kakovost bivanja in ekološko stabilnost širšega urbanega okolja,
- imajo pomembno vlogo pri izobraževanju in ozaveščanju o naravnem okolju,
- predstavljajo odličen prostor za oddih in rekreacijo mestnih prebivalcev.

Današnje površine urbanih gozdov so relativno majhne in prostorsko razpršene. Poglavitni dejavniki, ki danes ogrožajo urbane gozdove, so neurejeno upravljanje in financiranje, pospešen ekonomski razvoj, pritiski industrije in infrastrukture. Obenem pa raste vloga urbanih gozdov pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in njihov vpliv na kakovost urbanega bivalnega prostora. Tako je mestni gozd pridobil sedem doživljajsko-rekreativnih in eno izobraževalno-izkustveno pot v dolžini 14 km, otroško igrišče, prireditveni oder ter drevesno opazovalnico (Zavod Celeia Celje, 2016).

6. **Drevesna hiška**

Drevesna hiška je informativni in izobraževalni center mestnega gozda za šolske skupine in druge obiskovalce gozda. V mesecu maju 2015 se je pričelo z gradnjo drevesne opazovalnice v Mestnem gozdu Celje. Gozdna hiška je največja v Sloveniji in je namenjena predvsem izobraževanju mladih o gozdovih.

V hiški pa potekajo tudi kulturne prireditve, razstave in dogodki. Obisk je brezplačen. Nahaja se sredi mestnega gozda, dostop do nje pa je možen po več označenih poteh. Nahaja se med krošnjami dreves, dno hiške je na višini 5,5 m, najvišji del hiše pa na višini 9 m. Postavljena je je med petimi drevesi, petih bukvah in eni smreki in stoji še na treh stebrih. Pritrjena je s posebnimi vijaki, ki ne poškodujejo lesa. V celoti je narejena iz duglazije, lesa, ki ga najdemo v mestnem gozdu. Duglazija je drevo ameriškega izvora (24ur.com, 2015). Hiška je stala 70.000 evrov in večino denarja za njeno gradnjo je prispevala Evropska unija. Izgradnja hiške predstavlja nadgradnjo razvoja gozda, ki se je začel že v 19. stoletju. Pot do hiške se pričenja pri Meškovem studencu, tik ob vstopu v mestni gozd in park (MMC RTV Slovenija, 23.9.2015). Ogled je brezplačen, možno pa jo je tudi najeti. Hiša naenkrat sprejme največ 30 oseb. Drevesna hiša v celjskem mestnem gozdu je že v prvem letu delovanja presegla vsa pričakovanja. Iz skromne drevesne opazovalnice, kar je bilo njeno izvorno poslanstvo, je prerasla v prostor srečevanja. Je prostor za obiske narave, laboratorij, prostor kreativnih delavnic, in zunanjih in notranjih koncertov, pesniških večerov in razstav. Z vsemi elementi mestnega gozda je postala znana ne le v Celju, temveč tudi po Sloveniji in v tujini tudi kot atraktivna destinacija v okviru različnih oblik sonaravnega in kulturnega turizma. Hiška je tudi predmet mednarodne strokovne pozornosti od gozdarjev, biologov, ekologov, umetnikov ter arhitektov, ki so ji podelili že mnogo strokovnih priznanj. Do drevesne hiše se pride po nezahtevni gozdni poti. Pot od železniške postaje vodi mimo hotela Evropa, po Prešernovi ulici do Glavnega trga, po Gosposki ulici do Osrednje knjižnice, čez Splavarski most, po Partizanski cesti do Meškovega studenca in nato v gozd (Zavod Celeia Celje, 2016). **1. oktobra 2017 je Drevesna hiška v celjskem mestnem gozdu praznovala drugi rojstni dan.** V letu 2015 je bilo obiskovalcev 5703, v naslednjem letu 7614, letos pa je Drevesno hišo obiskalo 4973 ljudi (Celje.info, 2017).

ZAKLJUČEK

Povezovanje kulturne in naravne dediščine, v okviru izvajanja programa DC CŠOD, dneva dejavnosti »Celeia Cilli Celje« v Celju omogoča dejstvo, da se mesto nahaja tik ob reki Savinji in mestnem gozdu. Le »korak«, ki ga predstavlja Splavarski most, loči mesto in gozd, sivi beton od zelenja. Celje se predstavlja kot primer dobre prakse v vsej Evropi. Že v času

celjskih grofov in knezov zasledimo, da je gozd spadal med mestne pravice meščanov in jim služil kot energijski vir. Do sredine 18. stoletja celjski mestni gozd služi vsakdanjim gospodarskim potrebam. Nastanek in oblikovanje mestnega parka na desnem bregu reke Savinje leta 1856 predstavlja začetek tradicije oblikovanja in urejanja mestnega gozda. Najpomembnejši mejnik predstavlja Odlok mestne občine iz leta 1997, s katerim so zavarovali urbane gozdove v okolici Celja. V okviru projektov »Mestni gozd Celje« in »Green4grey« mestni gozd v Celju dobiva novo podobo, ki privablja učence in obiskovalce vseh starosti. Revitalizacija in opremljanje gozda, promocija naravne in kulturne vrednosti gozda so zastavljeni cilji Mestne občine Celje in Zavoda za gozdove Slovenije, OE Celje, ki se uresničijo v obliki gozdnih učnih poti, otroškega igrišča in največje pridobitve mednarodnega projekta, to je drevesna hiška. Drevesna hiška je nadgradnja razvoja gozda, ki se je začel v 19. stoletju. Predstavlja atraktivnost inovativnega učnega okolja v naravi, sredi gozda, o gozdu in njegovih vlogah ter pomenu. Učenci spoznajo, da gozd ni le v okras mestu, ampak je njegova naravna klimatska naprava, njegova pljuča in njegovo srce, kjer se lahko obiskovalci obenem gibajo, družijo in izobražujejo.

»Gozd je naše največje naravno bogastvo. Predstavlja del naše naravne in kulturne dediščine ter identitete slovenske krajine. Pomembno prispeva k prepoznavnosti Slovenije v svetu, s svojo ohranjenostjo pa kaže na naš trajnostni odnos do narave in življenjskega okolja « (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2017).

Viri in literatura

Celje.info, 2017, *Drevesna hiša kmalu z 20 tisoč obiskovalci,* (online) Dostopno na: http://www.celje.info/kultura/drevesna-hisa-kmalu-z-20-tisoc-obiskovalci/ (2017).

Center šolskih in obšolskih dejavnosti, 2014-2017, *Enodnevni programi*. (online) Dostopno na: http://www.csod.si/stran/enodnevni-programi (2017).

Damir, Ž., 2011, *Celeia Cilli Celje.* Celje: Pokrajinski muzej.

Hostnik, R, in Ostan, A., 2016. *Razstava Zgodovina ideje.* Celje: Mestna občina Celje.

Hostnik R., 1996. *Primestni gozdovi Celje*. Celje: Mestna občina Celje.

Kolšek, A. in Tatajana, K., 2000, *Celjski mestni park; narava v mestu in mesto v naravi*. Celje: Mestna občina Celje.

Košutnik, D., 2013, *Celjski mestni gozd v Pečovniku.* Celje: Zavod za gozdove Slovenije.

Lenarčič, M., 2011, *Savinja.* Nazarje: Zavod RS za varstvo narave, OE Celje.

MMC RTV SLO, 2015, *Celjani imajo največjo drevesno hišo v Sloveniji.* (online) Dostopno na: http://4d.rtvslo.si/arhiv/prispevki-in-izjave-slovenska-kronika/174361445http://www.24ur.com/ekskluziv/zanimivosti/celjani-imajo-najvecjo-drevesno-hiso-v-sloveniji.html (2017).

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2017, *Gospodarjenje z gozdovi*. (online) Dostopno na: http://www.mkgp.gov.si/11%252527/delovna_podrocja/gozdarstvo/gospodarjenje_z_gozdovi/ (2017).

Nedeljski dnevnik, 2012, *Doklej še voda?.* (online) Dostopno na: https://www.dnevnik.si/1042439360 (2017).

Preslica, 2012-2017, *Obisk gozda*. (online) Dostopno na: https://www.gozd-les.com/obisk-gozda (2017).

Služba RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2015, *Green4grey.* (online) Dostopno na: http://green4grey.eu/?page_id=6865 (2017).

Odlok o razglasitvi gozdov s posebnim namenom v Mestni občini Celje, 1997, Mestna občina Celje/ Ur.l.RS37/97,12/07.

Zavod Celeia Celje, 2017, *Mestni gozd*. (online) Dostopno na: (http://www.celje.si/sl/kartica/mestni-gozd (2017).

Zavod Celeia Celje, 2016, Drevesna hiša v mestnem gozdu. (online) Dostopno na: http://www.celje.si/sl/kartica/drevesna-hisa-v-mestnem-gozdu (2017).

Žerič, D., 2011, *Celeia CIlli Celje.* Celje: Pokrajinski muzej Celje.

24ur.com, 2015, *Celjani imajo največjo drevesno hišo v Sloveniji*. (online) Dostopno na: http://www.24ur.com/ekskluziv/zanimivosti/celjani-imajo-najvecjo-drevesno-hiso-v-sloveniji.html (2017).

Predstavitev avtorice

Bojana Pustinek Miočić, profesorica zgodovine in sociologije, zaposlena sem kot učiteljica v dnevnem centru Centru šolskih in obšolskih dejavnosti (DC CŠOD). V Javnem zavodu CŠOD sem zaposlena od leta 2002. V okviru dnevnih centrov izvajam devet programov na različnih lokacijah; Velenju, Ljubljani, Pomurju, Snoviku, Zgornji Savinjski dolini in Celju. V DC CŠOD sem raziskala možnosti, pripravila, oblikovala in vzpostavila sedem programov, med njimi tudi program, ki ga od septembra 2016 CŠOD izvajam v Celju.

UMETNOST IN DIGITALNA PISMENOST V GOZDU

ART AND DIGITAL LITERACY IN THE FOREST

Tamara Rifelj, dipl. slikarka, Ekonomska šola Novo mesto,
tamara.rifelj@gmail.com

POVZETEK

Primestni gozd Ragov log se nahaja v neposredni bližini naše šole, zato ga zadnja leta, ko je v njem urejena še gozdna učna pot, pogosto uporabljamo za učilnico tudi pri predmetih: likovna umetnost, izražanje s sliko in zvokom ter snemanje in montaža v programu medijski tehnik.

Cilj: opozoriti na estetsko funkcijo gozda oz. ji dati večji pomen, doživeti naravo kot vir navdiha za ustvarjanje, doživeti mir in tišino v hrupnem svetu ter uporabiti IKT sredstva za ovekovečenje narave, kar vodi v večje spoštovanje narave in v osebnostno rast.Gozd kot primarni vir estetike, nam služi za umetniški navdih, za likovno/pesniško ustvarjanje, za učenje fotografiranja in snemanja filmov. Učenci/dijaki tako razvijajo digitalne in medijske kompetence ter krepijo kulturno zavest in izražanje.

Ideja : Naravoslovni dan in digitalna pismenost

Učenci / dijaki dobijo osnovna navodila v foto in video studiu. Posebna priprava na scenarij ni potrebna, saj dokumentirajo le delo sošolcev, učenje ali umetniško izražanje na prostem, v gozdu in ob reki Krki. Da je enako delo omogočeno vsem udeležencem, snemajo s svojimi mobilnimi aparati.

Sledi prenos podatkov iz mobilnikov v računalnik ter urejanje in montaža posnetega video materiala v računalniški učilnici. Izdelek opremijo z brezplačno dostopno glasbo, ki jo poiščejo na spletu, lahko pa ohranijo avtentični zvok, če je zapis dovolj kvaliteten.

Učenci marsikaj že obvladajo, zato delo poteka dokaj učinkovito.

Rezultati: Učenci ponosno odidejo domov vsak s svojim izdelkom na USB ključku ali pa uporabijo možnost shranjevanja dokumenta v oblaku.

Učilnica v naravi oz. terensko delo vzgaja in izobražuje učence/dijake za trajnostni razvoj, jih usposobi za opazovanje, prepoznavanje in analiziranje naravnih vrednot gozda, vzpodbuja kulturno zavest in izražanje, hkrati pa omogoča razvoj digitalne pismenosti izven standardiziranih okolij.

Ključne besede: digitalna pismenost, likovna umetnost, gozd, IKT, trajnostni razvoj, tišina

ABSTRACT

Suburban forest Ragov Log is located very close to our school. Last few years, when the forest also has its own learning path, we often use it as a classroom for different subjects, such as fine art, art, expression with picture and sound, recording and montage in the media technician programme.

Objective: To draw attention to the aesthetic function of the forest and to give it greater significance, to experience nature as a source of inspiration for creation, to experience peace and silence in a noisy world, and to use ICT to achieve immortality of the nature, which leads to greater respect for nature and personal growth.

As the primary source of aesthetics, the forest serves us for artistic inspiration, for art and poetry creation, for studying photography and film shooting. Pupils/students thus develop digital and media competences and strengthen cultural awareness and expression.

Idea: Natural science day and digital literacy

Pupils/Students get basic instructions in photo and video studio. There is no need for special preparation for the script, because only the work of classmates is documented, such as learning or artistic expression in the open air in the forest and along the Krka river. In order to enable the same work for all participants, they shoot with their mobile devices.

Following steps are transferring data from mobile phones to the computer, editing and montage of recorded video material in a computer classroom. After that they add free accessible music that they search online, but they can also retain authentic sound if the record is of high quality.

Since pupils/students have already enough knowledge, the work is done rather effectively.

Results**:** Pupils/Students proudly go home with their final product stored on USB key or they store it in the cloud.

Classroom in the nature or fieldwork raises and educates pupils/students for sustainable development, it trains them to observe, identify and analyse natural values of the forest, it stimulates their cultural awareness and expression, but at the same time it allows the development of digital literacy outside standardized environments.

Key words: digital literacy, visual arts, forest, ICT, sustainable development, silence

1. Umetnost, gozd in digitalna pismenost

Umetnost je dejavnost, katere namen je ustvarjanje in oblikovanje del estetske vrednosti. (SSKJ)

Prva prebivališča Homo Sapiensa so bile jame, skrite v gozdovih. Gozd, kot zibelka civilizacije in eno najpogostejših okolij pričetka prve človeške vrste je danes v tako imenovani digitalno – informacijski dobi še kako pomemben kot okolje, ki naravno brez vsiljivih slikovnih informacij vzpodbuja posameznikovo ustvarjalnost.

Posameznik, dijak, učenec skozi lastno izkušnjo oz. t.i. izkustveno učenje neposredno doživlja naravo in prepoznava estetsko funkcijo gozda. Gozd nam služi za umetniški navdih, za likovno ustvarjanje, za učenje fotografiranja in snemanja filmov. Učenci/dijaki tako razvijajo digitalne in medijske kompetence, krepijo kulturno zavest in izražanje ter se izobražujejo za celostni trajnostni razvoj. *Pri likovni dejavnosti gre za zgled kakovostne komunikacije s prostorom. Stična točka med likovno dejavnostjo in trajnostnim razvojem/trajnostno kulturo je prav v odnosu do okolja/prostora. Ključni problem je namreč človek s svojim odnosom do okolja.* (Flajšman, 2011)

Vloga gozdu, kot vira ustvarjalnega navdiha in novih znanj je za današnjega otroka in mladostnika, ki večino časa preživi v virtualnih okoljih pomembna zato , da se razvije v ozaveščenega in odgovornega posameznika, ki razume pomen in funkcijo gozda ter čuječe vstopa v soodvisen odnos človeka in narave.

Zavedanje pomena narave in njenega pozitivnega vpliva tako na posameznika kot tudi na družbo in po drugi strani dejstva, da v današnjem času in prostoru, tu in zdaj brez sodobne informacijske tehnologije in komuniciranja preko sodobnih vizualnih medijev, enostavno ne gre je pomembno za vse pedagoške delavce.

Uporaba in ustvarjanje sodobnih likovno - vizualnih (in)formacij je za učence in dijake stvar življenjske nuje. Ta realnost je lahko za učitelja/profesorja, ki se poslužuje zgolj klasičnih metod poučevanja in pri svojem delu uporablja samo učbenik, medtem, ko učenci/dijaki pasivno sedijo v šolskih klopeh, prepisujejo učiteljevo razlago s table v zvezek in se snov učijo na pamet, težavna. Po drugi strani pa mu digitalno informacijska doba seveda s kančkom osebne kreativne iznajdljivosti, ponuja številne nove pristope, načine in rešitve, kako kvalitetno, zanimivo in v koraku s časom obdelati določeno učno vsebino oz. jo približati ter z njo navdušiti in vzpodbuditi notranjo motivacijo današnjih mladih. Navsezadnje je digitalna pismenost ena najpomembnejših kompetenc 21. stoletja, saj si življenja brez nje ni več mogoče Prav tako ne moremo spregledati vpliva, ki ga ima sodobna informacijska in komunikacijska tehnologija na spremembo v današnjem vzgojno – izobraževalnem procesu.

2. Ragov log – učilnica v naravi

Ragov log je gozdiček na desni strani reke Krke, svojevrstna oaza miru in priljubljeno sprehajališče tako starejših kot mlajših prebivalcev Novega mesta. Še posebej zanimiv in nevsakdanji je zaradi sožitja z reko Krko in samega mesta. Odlična lokacija šole, ki se nahaja v neposredni bližini gozda nam omogoča, da naravno okolje čim pogosteje uporabljamo kot prostor ustvarjalnega navdiha, učenja likovnih tehnik, snemanja in fotografiranja, prepoznavanja lepote žive in nežive narave ter doživljanje miru ter tišine v hrupnem svetu.

Učilnica v naravi je naravni podaljšek klasične učilnice in je hkrati idealen prostor za realizacijo številnih ciljev, ki so del učnega načrta.. Je prostor za raziskovanje, poizkušanje, razvijanje lastnih interesov, okolje, kjer posameznik vstopa v neposredno interakcijo z naravo in preko lastnih izkušenj razvija svoje spretnosti, odriva nove pojme in vsebine ter bogati in razvija svojo lastno ustvarjalnost (Maynard in Waters, 2007).

2.1 Ragov log – pouk umetnosti v gozdu

Pouk likovne umetnosti ter predmetov v programu medijski tehnik: izražanja s sliko in zvokom ter snemanja in montaže potekajo deloma v učilnici za likovno umetnost, deloma v računalniških učilnicah v večji meri pa v naši učilnici v naravi oz. v Ragovem logu.

Pri pouku likovne umetnosti spoznavamo posamezne likovno teoretične vsebine pa tudi umetnike, ki so na različne načine vključevali naravo v izraznost svojih likovnih del. Ker je Novo mesto kraj številnih uspešnih ustvarjalcev, ki so svoje inspiracije črpali ravno iz narave pogosto obravnavamo in analiziramo predvsem dolenjske umetnike in njihove krajine. Dijaki tako spoznajo različne likovne tehnike ter načine upodabljanj. Rezultat le-tega je samostojno vrednotenje in podoživljanje likovnih stvaritev. Dijaki tako izostrijo občutljivost do stvaritev preteklosti ter skrb za varovanje in ohranjanje narave.

Za uspešno realizacijo likovne naloge se z dijaki najprej seznanimo z naravnimi zakonitostmi samega terena in izberemo tehnike, ki so primerne za delo v naravi. Tehnike izbiramo glede na čas, ki ga imamo na voljo oz. učni načrt. Pogosto izbiramo med risarskimi tehnikami, kot

so: svinčnik, oglje, pastel in tuš. Bolj vešči dijaki izberejo tudi slikarske tehnike, kot sta akril ali. tempera. Ker je digitalna tehnologija del našega vsakdana se poslužujemo tudi različnih sodobnih tehnik in orodij za učenje in ustvarjanje kreativnih zamisli. Klasično orodje, kot sta svinčnik in oglje zamenjamo za fotoaparat ali mobilni telefon. Uporaba sodobne tehnologije vnaša dinamiko v sam učni proces, vzpodbuja večjo aktivnost mladostnikov oz. pripadnikov digitalne generacije ter pozitivno vpliva na njihovo notranjo motivacijo.

Čas lepega vremena izkoristimo tako, da likovno učilnico zamenjamo z učilnico v naravi - Ragovim logom, kjer pričnemo z delom. Dijaki neposredno spoznavajo likovno teoretične vsebine kot je linearna perspektiva, v konkretna slikarska dela pa vključujejo barvno in zračno perspektivo. Seznanijo se z različnimi globinskimi ključi, kompozicijskimi načeli in barvnimi kontrasti. Dijaki svobodno izberejo najprimernejše izreze oz. detajle, ki predstavljajo ali simbolizirajo motiv gozda, mostu in (ali) obrežja reke Krke. Uspešne likovne stvaritve razstavimo na šolski razstavi z najboljšimi pa tudi uspešno sodelujemo na različnih natečajih tako doma kot tudi v tujini.

Primeri:

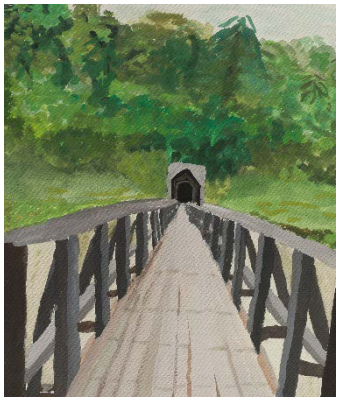
Motiv: Ragov log, tehnika: oglje, tempera

Maja Boh, 2. c

Iva Vidic, 1. a

Nuša Bevk, 1. b

Motiv: narava, tehnika: fotografija, vezenje

Doroteja Imperl, 2. e

Bujar Muharemi, 1. b

Kristjan Hočevar, 2. d

2.3 Gozd skozi objektiv

V programu medijski tehnik, pri strokovnih predmetih kot so izražanje s sliko in zvokom ter snemanje in montaža je uporaba in koriščenje učilnice v naravi še posebej pomembna in nujna saj gre za vsebine, ki zahtevajo veliko praktičnega in terenskega dela.

Organizacija in izvedba pouka se bistveno ne razlikujeta od pouka likovne umetnosti. Ker se z vsebinami teh dveh predmetov dijaki srečajo v višjih letnikih in primestni gozd in učilnico v naravi že dodobra poznajo, predhoden ogled samega terena načeloma ni potreben. V video in foto studiu se seznanijo z teoretičnim delom skupaj pa izberemo cilje in načine prenosa teorije v prakso. Motiv gozda ponuja številne možnosti različnih interpretacij. Likovno znanje ter uporaba sodobne tehnologije skozi prakso, dijakom omogoča doživljanja in raziskovanje narave skozi nove svojevrstne izkušnje. Mladostnik se ob raziskovanju tako lepe kot manj lepe narave (smeti, uničevanje gozda) osebno sooča z ekološko problematiko ter tako neposredno razvija pozitiven odnos do ohranjanja in varovanja narave.

Uporaba fotoaparata za ovekovečenje narave, razen upoštevanja teoretičnih ciljev, ki jih zahteva naloga najpogosteje ne potrebuje večje predpriprave razen v primerih ko je cilj kompleksnejša zgodba oz, foto esej.

Primer: Motiv drevesa skozi kompozicijo in teksturo, tehnika: fotografija

Delo dijakov 3. letnika v programu medijski tehnik.

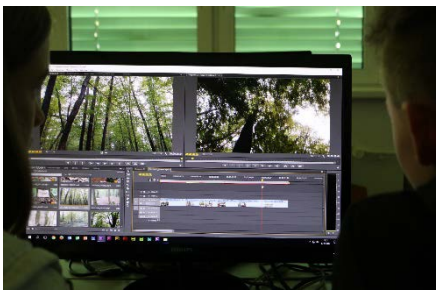
Film je ena najbolj razširjenih umetnosti med mladimi. Uporaba video kamere za realizacijo naloge, katere cilj je film oz. video zapis pa od dijakov zahteva aktivno sodelovalno delo s katerim pridobivajo in razvijajo zavest o nujnosti medsebojne povezanosti in zaupanja. oz. timskega dela. Dijaki in dijakinje pri predmetu spoznajo zakonitosti snemanja in montaže, skozi vaje pridobivajo veščine iz zasnove, razvoja, organizacije in snemanja filmskega dela, razvijajo samoiniciativnost, ustvarjalnost, družbeno refleksijo in kritično mišljenje v skupinskem in projektnem delu razvijajo vzajemnost in sodelovanje, enakopravne odnose ter pridobivajo sposobnost prilagajanja skupini.

Samo delo potekava v treh fazah: pred produkcija, produkcija in post produkcija. Faza pred produkcije in post produkcije potekata v šolskem okolju oz. v računalniških učilnicah. Prva potrebuje nekoliko več časa saj od dijakov zahteva kreativno mišljenje. Dijaki iščejo ideje oz. zgodbo, oblikujejo sinopsis, ki je osnova iz katere nato razvijejo dokončni scenarij. V motiv gozda pogostokrat postavijo človeka. V učilnico v naravi v gozd in ob reko Krko se odpravijo v fazi produkcije oz. snemanja. Dijaki snemajo v paru ali timu in po končanem snemanju odidejo nazaj v šolo. Zadnja faza je faza post produkcije, ki zahteva uporabo IKT oz. delo na računalniku zato montažo video posnetka oz. zgodbe opravijo v računalniški učilnici.

Filmska in avdiovizualna ustvarjalnost predstavljata eno najbolj razširjenih oblik kreativnega izražanja in možnosti soočanja mladih s pomembnimi vidiki ter problemi sodobnega sveta tudi okoljskimi. Z aktivnim delom na filmu oz. dokumentarnem video zapisu dijaku omogočamo razmislek o življenjskih temah, posameznikovih in družbenih vrednotah ter jih spodbuja, da si ustvarijo svoj pogled na- svet.

Filmska vzgoja zato vpliva na mladostnikov družbeni, etični in čustveni razvoj, pripomore k raziskovanju univerzalnih tem ter spodbuja k razlikovanju in sprejemanju različnih pogledov na svet.

2.4 Primer dobre prakse – tehnični dan za osnovnošolce

Na Ekonomski šoli Novo mesto smo izvedli tehnični dan za osnovnošolce oz. devetošolce OŠ Šmihel. Učenci so obiskali našo gozdno učno pot v Ragovem logu, ter hkrati dokumentirali gozd, delo in zanimive detajle v naravi.

Pred obiskom sem osnovnošolcem posredovala »pred« navodila za uspešno snemanje in zaključek oz. jih opozorila na pripravo mobilnega telefona. Da je enako delo omogočeno vsem udeležencem snema vsak s svojim mobilnim aparatom.

Učenci so ob prihodu na Ekonomsko šolo dobili osnovna navodila za snemanje. Posebne priprave na scenarij ni bilo potrebne, saj so dokumentirali le delo sošolcev, učenje ali umetniško izražanje na prostem, v gozdu in ob reki Krki. Skupaj smo odšli v Ragov log, kjer sem učence opozorila na prave trenutke snemanja in likovno zanimive kompozicije, kadre. Po ogledu Gozdne učne poti in samega Ragovega loga je sledila faza postprodukcije. Učilnico v naravi smo zamenjali za računalniško učilnico. Z učenci smo prenesli podatke iz mobilnikov v računalnik. Za montažo smo uporabili Adobe Premiere CC programsko opremo s katero so se večinoma prvič srečali. Pripravila sem osnovna navodila za uporabo programa ter jih preko demonstracije s pomočjo projektorja vodila skozi celoten proces urejanja in montaže posnetega video materiala. Učenci so navodilom za uporabo programske opreme z lahkoto sledili. Video izdelke so opremili z brezplačno dostopno glasbo s spleta ali pustili avtentični zvok, če je bil zapis dovolj kvaliteten.

Rezultat: Učenci so ponosno odšli domov vsak s svojim izdelkom na USB ključku, nekateri so uporabili možnost shranjevanja dokumenta v oblaku.

Učilnica v naravi oz. terensko delo vzgaja in izobražuje učence/dijake za trajnostni razvoj, jih usposobi za opazovanje, prepoznavanje in analiziranje naravnih vrednot gozda, vzpodbuja kulturno zavest in izražanje, hkrati pa omogoča razvoj digitalne pismenosti izven standardiziranih okolij.

3. Zaključek

Umetnost se rojeva v tišini. Tišina je tudi pogoj za celostno doživljanje narave. V naravnem okolju in tišini se prebudijo vsa naša čutila. Naravo zato lahko raziskujemo na več načinov. Jo vonjamo, otipamo, okušamo, opazujemo detajle, veduto pokrajine, barve in oblike listov, razbrazdanost debel, mehkobo mahu in poslušamo bivanjske zvoke. Raziskovanje narave skozi gib in tišino aktivira vsa čutila in prebuja umetniški in ustvarjalni navdih.

Pri svojem delu se bom v prihodnje usmerila predvsem v to, da mladostnikom razložim in dokažem, kako veliko vrednost ima tišina v našem življenju. Tišina ima zelo veliko

terapevtsko oz. zdravilno vrednost. Na ekonomski šoli Novo mesto bom zato v okviru projekta zdravje za dijake in dijakinje izvedla skupinsko delavnico, kjer bomo klasično likovno učilnico zamenjali z učilnico v naravi in ustvarili skupinsko mandalo. Čopiče in barve bomo zamenjali z naravnimi materiali kot so: kamni, listje, vejice, gozdni plodovi in odpadlo lubje, za likovno podlago oz. papir pa izbrali gozdna tla. Mandala, kot simbol enosti in harmonične povezave vsega, kar smo in, kar nas obdaja, bo postavljena v zunanji, naravni prostor, dostopna vsem sprehajalcem gozda.

4. Viri in literatura

Flajšman B.: Likovna vzgoja in trajnostni razvoj. Trajnostni razvoj kot načelo vzgoje in izobraževanja pri likovni in glasbeni vzgoji ter filozofiji. Zbornik referatov in razprav, št. 3/2011 (elektronski vir). (Citirano: 28.9.2017). Dostopno na naslovu: http://www.ds-rs.si/sites/default/files/dokumenti/zbornik_trajnostni_razvoj_kot_nacelo_viz_pri_lg_vzgoji.pd

Maynard, T. in Waters, J.: Learning in the outdoor environment: a missed oportunity? Early Years: An International Research Journal, 2007, 27(3), 255-265.

(SSKJ) (elektronski vir). (Citirano: 29.10.2017). Dostopno na naslovu: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=umetnost)

Avtorica

Sem Tamara Rifelj, diplomantka slikarstva, trenutno na magistrskem študiju likovnih umetnosti. Po številnih različnih delovnih izkušnjah svoje ustvarjalno mišljenje, ljubezen do umetnosti, narave in družbe sedaj že šesto leto prenašam na srednješolsko populacijo. Ker smo v digitalno informacijski dobi, se moje zanimanje znotraj pedagogike in umetnosti vrtijo predvsem v smeri uporabe sodobnih vizualno izpovednih orodij in raziskovanje načinov, kako ohraniti to, kar smo, s tem, kar postajamo.

GOZD – doživljajsko-pedagoški pristop obravnave učencev z motnjo pozornosti in hiperaktivnostjo
FOREST – experiential pedagogical approach to pupils with attention deficit hyperactivity disorder

Zdenka Roškarič Duh, prof. defektologije, OŠ Miklavž na Dravskem polju,
zdenka.roskaric@guest.arnes.si

POVZETEK

Motnja pozornosti in koncentracije s hiperaktivnostjo oziroma angleško Attention deficit hyperactivity disorder, je trenutno ena najbolj pogostih motenj pri otrocih in odraslih. Motnja sodi v skupino vedenjskih in čustvenih motenj. Vključuje simptome kot so, pomanjkanje pozornosti, pomanjkanje koncentracije, hiperaktivnost oziroma pretirana motorična dejavnost ter impulzivnost. Učenci s to motnjo težko obvladujejo svoje vedenje, težko sledijo pouku, ne zmorejo mirno sedeti, pozorno poslušati, se prilagajati delovnemu urniku, opravljati domače naloge in navezovati stike z vrstniki v socialnem okolju. Gozd je okolje, ki uspešno prispeva, ne samo k oblikovanju otrokove osebnosti nasploh, temveč vpliva tudi na razvoj doživljanja, umirjenosti in pozornosti tudi pri učencih s posebnimi potrebami.

Ker imamo gozd v bližini šole, smo po načelih doživljajske pedagogike zasnovali obravnavo učencev z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo. Izhodišče je bilo doživljanje gozda, kot okolja, ki vpliva na zdrav duševni razvoj, daje občutek gotovosti in varnosti in pri otrocih z motnjo pozornosti in hiperaktivnostjo povečuje umirjenost, zbranost, pozornost in senzibilnost. Učence smo z umikom iz vsakdanjega okolja učilnice in hrupa ter z ustreznimi dejavnostmi usmerjali v opazovanje gozda in vseh zakladov gozda ter s tem urili njihovo pozornost, umirjenost in koncentracijo. ki se je nato prenašala na druga okolja in področja učenčevega življenja. Z usmerjenim opazovanjem učiteljev in defektologinje smo ugotovili, da so učenci z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo, s pogostim zahajanjem v gozd, z doživljanjem okolja gozda in s sodelovanjem v usmerjenih dejavnostih v gozdu, izboljšali moteče, impulzivno vedenje, sledenje pouku, opravljanje domačih nalog in prilagodljivost šolskemu okolju in vrstnikom.

Ključne besede: gozdno okolje, motnja pozornosti in koncentracije s hiperaktivnostjo

ABSTRACT

Attention deficit hyperactivity disorder is temporary one of the most common disorders among children and adults. That disorder is one kind of behavioural and emotional disorders. Its symptoms are deficit of attention, deficit of concentration, hyperactivity or excessive motoric activity and impulsiveness. Pupils having this disorder hardly manage their behaviour, listen during classes, cannot sit, adapt the schedule, do homework and establish contacts in their social environment. The forest presents an environment which not only enables shaping of child's personality, but it also has an impact on developing child's experiencing, calmness and attention by children with special needs.

Since there is a forest close to our school, we designed special treatment of children with attention deficit disorder according to experience pedagogy. The starting point was experiencing the forest as the environment which has positive impact on emotional development. It offers sense of certainty, safety and it enlarges calmness, concentration and sensitivity. Children are focused on observing the forest and its treasures without being

distracted by noise. In this way their concentration and calmness were built. In addition, that had an effect on other areas of pupil's life and environments. By directing the observation of teachers and defectologist we can conclude that children with attention deficit disorder improve their impulsive behaviour, listening to classes, doing their homework and adapting to their school environment and peers by going to the forest, experiencing it and taking part in directional activities.

Key words: forest environment, attention deficit hyperactivity disorder

1. Uvod

Ob današnjem hitrem tempu življenja vedno več otrok in mladostnikov preživlja svoj prosti čas v socialni izolaciji pred televizorjem in računalnikom, vstran od narave, vse večji je vpliv škodljivih dejavnikov na zdravje in rast otrok. Ti vplivi povzročajo šibke socialne odnose, težave v zdravju, izgubo stika s samim seboj, primanjkljaje in motnje v razvoju ter neprimerne vedenjske vzorce. Otrokove težave, primanjkljaji in motnje so lahko tudi posledica genetskih ali nevroloških vzrokov, vendar vedno delno povezane z vplivi okolja. Ena od takšnih motenj je tudi motnja pozornosti s hiperaktivnostjo. Ker imamo v bližini šole gozd, smo delno po načelih doživljajske pedagogike zasnovali obravnavo učencev z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo. Izhodišče je bilo doživljanje gozda, kot okolja, ki vpliva na zdrav duševni razvoj, daje občutek gotovosti in varnosti in pri otrocih z motnjo pozornosti in hiperaktivnostjo povečuje umirjenost, zbranost, pozornost in senzibilnost. Z usmerjenim opazovanjem učiteljev in defektologinje smo ugotovili, da so učenci z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo, s pogostim zahajanjem v gozd, z doživljanjem okolja gozda in s sodelovanjem v usmerjenih dejavnostih v gozdu, izboljšali moteče, impulzivno vedenje, sledenje pouku, opravljanje domačih nalog in prilagodljivost šolskemu okolju in vrstnikom.

2. ADHD – motnja pozornosti in koncentracije s hiperaktivnostjo

Motnja pozornosti in koncentracije s hiperaktivnostjo oziroma angleško attention deficit hyperactivity disorder (ADHD), je trenutno ena najbolj pogostih motenj pri otrocih in odraslih. Kar 80 odstotkov vzrokov za to skupino motenj je genetskih in 20 odstotkov okoljskih (Ščuka, 2015). Raziskave kažejo, da ima v celotni šolski populaciji 8 do 10 odstotkov šolskih otrok to motnjo in njihovo število še narašča (Ščuka, 2015). V našem prostoru se za skupino težav, vključujoč nepozornost, prevzburjenost, hiperaktivnost, impulzivnost in težave z odložitvijo neposredne zadovoljitev najpogosteje uporablja pojem hiperkinetična motnja (Pulec, 2001). Hiperkinetičnost primarno nakazuje pretirano, nesmotrno motorično aktivnost. Poudariti je potrebno, da se hiperaktivnost nanaša tako na otrokovo miselno dejavnost, kot tudi na motorično aktivnost (Pulec, 2001). Motnja sodi v skupino vedenjskih in čustvenih motenj. Nikoli povsem ne izzveni, se pa s starostjo lahko nekoliko ublaži. Izraz motnja pozornosti s hiperaktivnostjo se uporablja za označevanje skupine motenj z naslednjimi značilnostmi:

- zgodnji nastanek (navadno v prvih petih letih življenja),

- pomanjkanje vztrajnosti pri dejavnostih, ki zahtevajo kognitivno zavzetost,

- težnja k prehajanju od ene dejavnosti k drugi, ne da bi bila katera koli od teh dejavnosti končana,

- dezorganizacija,

- slabo usmerjena in pretirana dejavnost (Košir, 2008).

»Vzroki motnje so v nevrokemičnih posebnostih (zlasti v delovanju nevrotransmiterjev), ki vplivajo na delovanje izvršilnih funkcij in povzročajo pretirano, brezciljno dejavnost (hiperaktivnost), odkrenljivo pozornost ali impulzivnost« (Košir, 2008, str. 16). Težave so lahko različne, odvisno od prisotnosti in kombinacije simptomov. Biološki dejavniki se vzajemno povezujejo s psihosocialnimi dejavniki – težave v okolju lahko vzdržujejo ali zaostrujejo moteče in neučinkovito vedenje otrok z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo ali brez hiperaktivnosti (Košir, 2008). Ko govorimo o otrocih s pomanjkljivo pozornostjo in hiperaktivnostjo, govorimo o težavah, ki se pojavljajo na naslednjih področjih:

- pozornost (npr. pomanjkljivo sprejemanje, predelovanje in pomnjenje informacij, težave pri prepoznavanju in osredotočanju na bistveno, težave pri dolgotrajnem vzdrževanju pozornosti, težave pri spremljanju več informacij hkrati, težave pri prehajanju iz ene dejavnosti v drugo…).

Pri otroku se pozornost s starostjo kvantitativno in kvalitativno spreminja. Včasih se, zaradi različnih vzrokov, ne razvija tako, kot bi pričakovali – je za starost nezrela (Končar, 1997). Nepozoren otrok se zelo težko osredotoči na samo eno dejavnost. Nobena dejavnost ga ne zanima prav dosti in kaj kmalu mu postane dolgčas. Če pa ga katera izmed dejavnosti že zanima, pa ima nepozoren otrok velike težave z osredotočenostjo ter organizacijo. Takšen otrok se zelo težko uči nove snovi, saj mu enostavno primanjkuje vztrajnosti, ki je za učenje nujno potrebna. Pogosto tudi pozablja, izgublja svoje stvari, deluje zasanjano, ne posluša navodil (http://www.oshjh-staritrg.si/files/2013/03/ALI_JE_MOJ_OTROK_HIPERAKTIVEN.pdf)

- kontrola reagiranja – impulzivnost (odreagirajo, nekaj rečejo, naredijo brez pomisleka, v skladu z njihovimi trenutnimi nagibi in potrebami, slabo predvidevajo posledice svojih dejanj, težko počakajo na vrsto, nepremišljeno odgovorijo, prekinejo dejavnost, pogovor drugih, pri reševanju nalog so zelo hitri, nenatančni, izdelke oddajo, še preden jih pogledajo…). Impulziven otrok ne premisli, preden odreagira na dano situacijo. Pogosto skače v besedo. Zelo hitro eksplodira, čemur lahko sledijo neprimerni komentarji brez zadržkov, včasih pa tudi udarci. Takšen otrok se ne zaveda posledic svojih dejanj. Težava pri impulzivnem otroku je tudi ta, da težko počaka na vrsto. Zato se lahko vriva v vrsto, na primer pri malici, s čimer jezi svoje sovrstnike in vzgojitelje (http://www.oshjh-staritrg.si/files/2013/03/ALI_JE_MOJ_OTROK_HIPERAKTIVEN.pdf).

- kontrola aktivnosti – nemirnost (imajo potrebo po nenehnem gibanju – sprehajanje, vstajanje, raztegovanje; so drobno nemirni – se presedajo, igrajo s predmeti, čečkajo; težko izvajajo umirjene dejavnosti, njihovo gibanje je pogosto polno odvečnih pretiranih gibov, nenehno govorijo, se oglašajo…). Hiperaktiven otrok je v nenehnem gibanju, se zelo težko umiri, preseda se na stolu in ne more dlje časa vztrajati pri določeni dejavnosti. Misli mu pogosto begajo – še preden izgovori stavek do konca, je z mislimi (in dejanji) že pri neki drugi aktivnosti. Tak otrok pogosto pleza po sobi, skače, stika po predalih, veliko govori, razmetava, zelo pogosto menjuje igre oz. aktivnosti, zelo težko miruje. Težave ima pri aktivnostih, ki zahtevajo tišino in zbranost . Posamezni otroci imajo težave na enem ali več področij. Pogosteje se motnja pozornosti s hiperaktivnostjo pojavlja pri dečkih kot pri deklicah – med desetimi otroki s to motnjo je kar devet dečkov in le ena deklica. Slej ko prej pa se težave s pozornostjo začnejo odražati pri učenju in prilagajanju pouku. Učenci s temi težavami se zaradi svojih posebnosti težko prilagodijo pouku: težko vzdržijo pri miru vso šolsko uro, preslišijo navodila, pomanjkljivo sledijo razlagi, ne zapišejo si vsega, izgubljajo potrebščine, so nemirni, vstajajo od mize, vpadajo v besedo, motijo sošolce (Rotvejn Pajič, 2008). Prav tako ne moremo pozabiti na posledice, ki jih takšne težave puščajo na oblikovanju otrokove osebnosti in kognitivnih spretnosti. Nenehno soočanje z negativnimi

sporočili, negativnimi sredstvi spodbujanja in nezmožnostjo izpolnjevanja zahtev, ki jih pred otroka postavljajo družina, vrstniki in učitelji vplivajo na nastanek nizke samopodobe, slabega samospoštovanja in celo umika pred zahtevami okolja.

3. Učinkoviti pristopi pomoči učencem z motnjo pozornosti, impulzivnosti in nemirnosti

V redne osnovne šole so z odločbo o usmeritvi vključeni učenci z različnimi posebnimi potrebami. V največjem številu so vključeni učenci, ki so v odločbi o usmeritvi opredeljeni kot otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja so otroci s težjo obliko specifičnih učnih težav, pri katerih se zaradi znanih ali neznanih motenj ali razlik v delovanju centralnega živčnega sistema kljub povprečnim ali nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim pojavljajo izrazite težave pri branju, pisanju, pravopisu in/ali računanju. Pojavljajo se tudi zaostanki v razvoju in/ali motnje pozornosti, pomnjenja, mišljenja, koordinacije, komunikacije, socialnih sposobnosti in/ali emocionalnega dozorevanja. Primanjkljaji vplivajo na kognitivno predelovanje besednih in nebesednih informacij, ovirajo usvajanje in avtomatizacijo šolskih veščin ter vse življenje vplivajo na učenje in vedenje. So notranje narave in niso primarno pogojeni z neustreznim poučevanjem in drugimi okoljskimi dejavniki, vidnimi, slušnimi ali motoričnimi okvarami, nevrološkimi motnjami in motnjami v duševnem razvoju ter vedenjskimi in čustvenimi težavami ali motnjami, čeprav se lahko pojavljajo skupaj z njimi (Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami, 2015). V to skupino učencev sodijo tudi učenci z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo. Po odločbi o usmeritvi se takšnim učencem zagotovi v okviru individualiziranega programa izvajanje potrebnih prilagoditev ter izvajanje dodatne strokovne pomoči za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj. Učenčeve težave se pojavljajo na kontinuumu od blažjih, enostavnih, do izrazitih, kompleksnih. V prvi vrsti je pomoč za premagovanje dražljajev, ovir oziroma motenj usmerjena v pristope, programe in treninge za izboljšanje učenčevega funkcioniranja, ki so usmerjeni v delo z učencem. V ta okvir sodijo:

- urjenje pozornosti, usmerjene pozornosti, pozornosti na podrobnosti,
- trening koncentracije, zbranosti,
- trening za umirjanje,
- trening vaj »obeh hemisfer«,
- urjenje senzorike,
- učenje in urjenje organizacijskih strategij,
- strategij samouravnavanja oziroma samoregulacije,
- socialnih in komunikacijskih veščin,…

Te oblike urjenja so sistematične, redne in potekajo v individualnih in skupinskih oblikah pomoči – v majhnih skupinah, v okolju, ki je bolj preprosto in predvidljivo, učenec lažje spoznava, osvaja in uri nove veščine, ki pa jih potem »prenese« tudi v razred (Pulec Lah, Rotvejn Pajič, 2011).

Pristopi, ki temeljijo na načelih doživljajske pedagogike:
- vztrajno urjenje stika s seboj (pozornosti in zbranosti),
- urjenje čutnih zaznav oziroma senzoričnih sposobnosti (senzorna integracija),
- doživljajsko izražanje,
- urjenje samoobvladovanja,
- prepoznavanje lastnega načina odzivanja (samozavedanje),
- redna gibalna in športno-rekreacijska vadba (Ščuka, 2015).

Doživljajska pedagogika predstavlja celosten pedagoški pristop, ki pri posamezniku doživljajskopedagoškega dela vzbudi vse čute in celostno recepcijo uporabi v vzgojno-izobraževalne namene. Elementi doživljajske pedagogike so povezani z naravo, vzgojo in izobraževanjem (Krajnčan, 1998). Bistvo doživljajske pedagogike je neko doživetje. Izhodišče vsakega doživetja je občutenje samega sebe. Izkušnja se oblikuje skozi vsoto doživetih deležev. Iz izkušnje rastejo spoznanja, iz katerih lahko morebiti nastanejo uvidi. Doživetje, izkušnja, spoznanje in uvid so torej pomembni pojmi v in za doživljajsko pedagogiko (Krajnčan, 1998). Eden od najpomembnejših namenov doživljajske pedagogike je usmeriti uporabnike k razvijanju vpogleda vase (samozavedanja), znanj in veščin, ki jih lahko prenesejo v svoje realno življenje, ko zaključijo strukturirano izkušnjo (Luckner, Nadler, v Farkaš, 2013). V doživljajski pedagogiki sledimo nekaterim temeljnim načelom:

- celotnost (vključevanje telesne, duševne in duhovne izkušnje v učno dogajanje),
- naravnanost k delovanju (otrok z lastno aktivnostjo lažje uvidi in razume povezave med vzroki in posledicami),
- naravnanost k skupini (od otroka se zahtevajo sodelovanje, komunikacija, odgovornost),
- soodločanje in soustvarjanje (ko otrokom vzbudimo občutek, da doprinašajo s svojim soustvarjanjem, jih navdušimo in motiviramo za sodelovanje, hkrati pa krepimo razvoj odgovornosti),
- nove možnosti odnosov (možnost za spremembe v odnosih in za vzpostavljanje novih odnosov),
- naravnanost in potrebe mladih (zadovoljevanje potreb po gibanju, aktivnosti ter preizkušanju poguma, spretnostni in moči, s čimer otroci spoznavajo same sebe),
- naravnanost k naravi (čustveno sprejemanje naravnega okolja v doživljajskem projektu povežemo s pozitivno izkušnjo ter v otrocih tako vzbudimo občutek za povezanost med človekom in naravo),

- ven iz vsakdana (otrok se umakne iz poplave dražljajev, medijev, vrveža in v nasprotju z enoličnim vsakdanom z doživljajsko pedagogiko ustvarjamo številna nasprotja, ki otroka spodbujajo k razmišljanju in mu nudijo nove izkušnje) (Geršak, 2016). Vse to otroku, mladostniku omogoča, da prenese izkušnjo iz doživljajske pedagogike v realno okolje in vidi povezavo med izkušnjo v naravi, gozdu in situacijami, ki nanj vplivajo v drugih vidikih življenja (npr. prenesti zmožnost usmerjene pozornosti v šolsko okolje). Takšen prenos izkušnje vpliva na izboljšanje šibkih področij posameznika, kar jih še bolj motivira za uporabo na novo pridobljenih znanj in spretnosti. Čeprav gre pri doživljajski pedagogiki za teoretične koncepte, jih je mogoče neposredno in po segmentih prenašati v prakso in dosegati doživljajsko pedagoške cilje.

Združili smo doživljajsko pedagoške cilje in cilje pomoči za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj usmerili na različna področja učenčevega razvoja, predvsem pa v:

- krepitev pozornosti, osredotočenosti,
- krepitev umirjenosti, premišljenosti,
- krepitev osebnostne vzdržljivosti,
- razvijanje vztrajnosti, natančnosti,
- krepitev lastne organiziranosti,
- krepitev samozaupanja in pozitivne samopodobe,
- odkrivanje samega sebe in podpiranje izgradnje osebne identitete,
- spodbujanje izkustva in doživljanja ter njunega ozaveščanja,
- spodbujanje kreativnosti, improviziranja, samoiniciativnosti,

- učenje samonadzora ter odlaganja zadovoljitve potreb,
- razvijanje pripravljenosti na sodelovanje in povezovanje z drugimi,
- spodbujanje komunikacijskih spretnosti,
- vzpostavljanje pozitivne naravnanosti do učenja,
- razvijanje občutka pripadnosti in solidarnosti,
- motiviranje za pomoč drugim in za sodelovanje z njimi,
- motiviranje za sodelovanje pri razvijanju pravil in za njihovo upoštevanje,
- sposobnost prepoznavanja in ozaveščanja medosebnih konfliktov ter razvijanje kompromisov,
- sprejemanje skupinskih nalog in odgovornosti,
- razvijanje senzibilnosti in empatičnosti,
- razvijanje grobe in fine motorike s pomočjo različnih praktičnih delovnih nalog in športnih aktivnosti,
- posredovanje telesnih izkušenj in vzpostavljanje intenzivnega stika z lastnim telesom.

4. Učenci z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo v gozdu

»Doživljajsko področje, s katerim je nujno oblikovati otrokovo osebnost, je doživljanje narave« (Zalokar Divjak, 1996, str. 60). Gibanje je eden ključnih načinov za krepitev in vzdrževanje telesnega in duhovnega zdravja. Otrok potrebuje za skladen psihofizični razvoj veliko naravnega gibanja, ki ga najlažje realiziramo na prostem: na igrišču, na travniku, v gozdu ipd. (Zalokar Divjak, 2000). Gozd ima velik pomen za življenje ljudi. Njegovi vplivi niso le okoljski in gospodarski, temveč tudi socialni. Gozd je prostor za umirjanje, druženje, telesno in duševno sprostitev, izobraževanje…in ima velik pomen za celotno družbo. Gozd je okolje za učenje. V njem lahko spoznavamo številne procese žive in nežive narave in gozdarsko delo. Gozdne učne poti in naravoslovne učne poti so primer organiziranega izobraževanja. Vzgojno vlogo najpogosteje izkoriščajo izobraževalne ustanove, od vrtca do univerze, ki prostor gozda izkoriščajo za kvalitetnejše izobraževanje in vzgajanje otrok in mladostnikov. Gozd kot osnovno okolje doživljajskega projekta pogojuje različne komponente otrokovega doživljanja. Z aktivnim in samoiniciativnim raziskovanjem gozda, narave bo otrok tudi krepil svojo voljo in svojo samozavest, pridobival bo na motivaciji ter se uril v pozornosti. Izkušnje v naravi dajo otroku možnost spoznavati lastne sposobnosti in omejitve ter lastno samozavedanje in samospoznavanje (Zalokar Divjak, 1998). Z aktivnostmi v gozdu učenca spodbujamo k umiku od vsakodnevnih novodobnih in tehnoloških naprav in jih usmerjamo v razvoj samoregulacije. Urjenje sposobnosti umirjanja zavesti, usmerjanja pozornosti in integracije s samim seboj ter v naravnem okolju gozda omogoča stopnjo učenja, ki ga nadgradimo s prenosom teh sposobnosti v druge vsakodnevne okoliščine (Zalokar Divjak, 1998). K razvoju pozornosti in zbranosti vplivamo z različnimi smernicami, s katerimi se otrok v stiku z naravo gozda aktivira in ozavesti svoje doživljanje. Ko otrok sodeluje v aktivnostih, ki potekajo v gozdu uporablja vsa čutila ter je tako fizično kot umsko aktiven, kar prinaša pomembne in velike učinke na njegovo učenje (Geršak, 2016).

5. Izvajanje dejavnosti za učence z ADHD v okolju gozda

V našo šolo so bili z odločbo o usmeritvi vključeni trije učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenje, z motnjo pozornosti in koncentracije s hiperaktivnostjo. To so bili trije fantje, eden je obiskoval tretji razred, dva sta obiskovala peti razred. Po odločbi o usmeritvi je imel vsak učenec dve uri dodatne strokovne pomoči namenjene pomoči za premagovanje primanjkljajev. Tako sem program pomoči za te tri učence načrtovala delno tudi izven učilnice, izven šolske stavbe. Ker imamo v bližini šole gozd, sem delno tudi po načelih

doživljajske pedagogike zasnovala obravnavo teh učencev. Z učenci smo dvakrat do trikrat tedensko odšli v gozd. Časovno so bile dejavnosti različno izvedene, včasih samo eno uro, večkrat pa od dve do tri ure strnjeno, saj smo združili ure dodatne strokovne pomoči vseh treh učencev. Ko smo z učenci prišli v gozd, smo v uvodu vedno izvedli različne gibalne igre, igre sproščanja, vodene vizualizacije ter s tem dosegli umirjenost, sproščenost in odprtost učencev za izvajanje treningov in dejavnosti.

5.1 Treningi za izboljšanje učenčevega funkcioniranja pozornosti in koncentracije, umirjenosti, zbranosti

- pohod učencev z vnaprej pripravljenimi smernicami (iskanje določenih dreves; poslušanje zvokov; kaj v gozdu vidimo levo, kaj desno, kaj severovzhodno…),
- pohod, ki ga vodi izbrani učenec in določa minuto hitre hoje, minuto počasne hoje, minuto počitka z opazovanjem gozda,
- hoja po hlodu in pri tem mora učenec ujeti visečo vrečico z drobno pozornostjo (nagrada),
- hoja po traku (slackline) za telesno ravnotežje in notranje ravnovesje – kdo naredi več korakov,
- ciljanje tarče s storži,
- metanje storžev v koš,
- prepoznavanje in iskanje listov posameznih listavcev,
- ustvarjanje neke oblike, nakita, risbe iz gozdnega materiala (po lastni izbiri),
- oblikovanje matematičnih likov iz palic,
- hoja po osmici, ki je narejena med dvema drevesoma (razvoj povezovanja leve in desne hemisfere),
- pomnjenje številskega vzorca (učenec pomni zaporedje števil in išče pravilen številski vzorec med listi, ki visijo na drevesih),
- pomnjenje številskega vzorca z dodanimi številkami zgoraj, spodaj (išče med listi, ki visijo na drevesih),
- pomnjenje zaporedja parov števil (išče med listi, ki visijo na drevesih),
- pomnjenje zaporedja barv listov, npr. rjav-zelen-rdeč-rumen (prvi korak: učenec pomni in poišče pravilno zaporedje med nastavljenimi listi; drugi korak: pomni zaporedje in nastavi listje po spominu),
- hoja med drevesi kot kaže kartica,
- na drevesih visijo različni predmeti – kdo vidi in si zapomni več predmetov,
- hoja po gozdu po spominu (pedagog opiše pot po kateri naj hodijo),
- pomnjenje zaporedja različnih gozdnih predmetov (npr. storž, list, veja, gozdna jagoda; ima 2 sekundi časa, da si ga ogleda in nato nastavi enako zaporedje),
- vaje korakanja s sledenjem oči po slišanih navodilih (npr. koraka in sledi navodilom – levo poišči visoko bukev, zgoraj na desnem drevesu z očmi poišči storž…),
- risanje risbe s palico v gozdna tla po navodilih (nariši kvadrat, levo zgoraj nariši krog, v sredino nariši drevo…)
- izziv tišine (vsi smo tiho in poslušamo zvoke, za podaljševanje pozornosti in zbranosti merimo čas, ki ga vsak dan podaljšujemo,
- učencem zavežemo oči in vsakega postavimo pred drevo, drevo tipa in si ga poskuša zapomniti (debelino debla, hrapavost skorje, veje, grče, korenine…), nato vsak svoje drevo nariše.

5.2 Doživljajsko pedagoške dejavnosti za razvoj socialnih veščin, sodelovanja, organizacije, samonadzora

- učenci v sodelovanju poiščejo dolge veje, vsaj dva do tri metre in jih skupno privlečejo na določen prostor v gozdu,
- učenci poiščejo krajše veje, od 30 do 50 cm in morajo iz njih zgraditi stolp,
- učenci samostojno izvedejo pohod na osnovi narisanega načrta, kjer jih na poti čaka reševanje nalog, katerih rešitev je pomembna za nadaljevanje poti,
- učenci nabirajo material v gozdu, ki ga uporabimo za pripravo razstave (dejavnost je časovno omejena in se morajo dogovarjati, kdo bo kaj nabiral),
- posamezni učenec išče in nabira suho lubje, storže, iglice (vsak učenec dobi svojo zahtevo, dejavnost časovno omejimo in nato preštejemo nabrani material vsakega učenca – nagrada),
- učenec po navodilih drugega učenca poišče skriti predmet (npr. levo od bukve, tri korake naprej, za štorom…),
- iskanje skritega zaklada z branjem načrta in s prepoznavanjem dreves in grmovnic, (dejavnost časovno omejimo in le s sodelovanjem pridejo do zaklada),
- s sodelovanjem naberejo gozdni material žir, želod, palice, iglice, storže, lubje, semena…in izdelajo maketo učilnice ali naselja,
- s sodelovanjem morajo preiti zahtevno oviro (zložene palice in veje, ki se jih ne smejo dotakniti in se ne smejo premakniti)
- s sodelovanjem naberejo material in izdelajo majhen bivak po navodilih,
- prehodijo poligon s postajami in reševanjem nalog povezanih z gozdom, ki učence pripeljejo do cilja,
- s sodelovanjem označujejo prehojeno pot z izbranim gozdnim material tako, da se zmorejo po tej poti vrniti,
- hoja z vodenjem in sledenjem med drevesi (učenci se povežejo s palicami in eden učenec vodi, druga dva mu sledita,
- enemu učencu zavežemo oči in ga drug učenec vodi z navodili po gozdu, med drevesi…

V času izvajanja načrtovanih dejavnosti v gozdu so defektologinja in učitelji usmerjeno opazovali vključene učence ter njihovo vedenje, delo in sodelovanje pri pouku. Opazovanje so beležili po opazovalni listi , ki je zajemala področja: umirjenost, osredotočenost, natančnost, vztrajnost, organiziranost in sodelovanje (Galeša, 2003) .

Primer:

UMIRJENOST	neustrezno			ustrezno	
- umirjeno opravi zadano nalogo	1	2	3	4	5
- delo opravi na svojem mestu	1	2	3	4	5

Zbrani podatki so pokazali, da so učenci napredovali na vseh omenjenih področjih, saj so bili na vseh področjih ovrednoteni s stopnjami 3, 4 ali 5.

6. Zaključek

Učenci so se zavedali lepote, umirjenosti in raznolikosti gozda. Ta čutna doživetja so drugačna od vsakdanjih, v šolskih klopeh. Tako so zelo uspešno preko vaj, izkušenj in doživetij v gozdu pridobivali spretnosti, odpravljali primanjkljaje, razvijali svoja šibka

področja in spoznanja oblikovali v svojo osebnost ter pridobitve prenašali v realno šolsko okolje, kjer so bili uspešnejši v svojem funkcioniranju in v doseganju znanja.

LITERATURA IN VIRI

- Ali je moj otrok hiperaktiven? Dostopno na http://www.oshjh-staritrg.si/files/2013/03/ALI_JE_MOJ_OTROK_HIPERAKTIVEN.pdf). 28.9.2017.
- Divjak Zalokar, L. (2008). *Pomen gozdne pedagogike pri oblikovanju odnosa do gozda*. Diplomsko delo. Dostopno na http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_divjak_zalokar_luka.pdf . 28.9. 2017.
- Farkaš, M. (2013). *Doživljajska pedagogika v osnovni šoli.* Diplomsko delo. http://pefprints.pef.uni-lj.si/1941/1/Diplomsko_delo_Manca_Farka%C5%A1.pdf.
- Galeša, M. (2003). *Pomoč otrokom s posebnimi potrebami. Ocenjevanje zmožnosti in posebnih potreb otrok v osnovni šoli ter načrtovanje individiualiziranih programov – praktični pristop.* Celje:Valmar.
- Geršak, A. (2016). *Doživljajska vzgoja v naravnem okolju – taborjenje.* Diplomsko delo. Dostopno na https://dk.um.si/Dokument.php?id=95590 . 27.9.2017
- Krajnčan, M. (1999). *Doživljajska pedagogika: metoda, moda ali kaj več?* Socialna pedagogika, vol. 3, št. 2, str. 135-154.
- *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf. 28.9.2017.
- Pulec, S. (2001). *Pomoč otrokom s pomanjkljivo pozornostjo in hiperaktivnostjo.* Modul 6. Pedagoška fakulteta Ljubljana.
- Pulec Lah, S., Rotvejn Pajič, L. (2011). *Spodbujanje učne uspešnosti učencev z učnimi težavami zaradi motnje pozornosti in hiperaktivnosti.* V: Košak Babuder, M., Velikonja, M. Učenci z učnimi težavami : pomoč in podpora. Ljubljana : Pedagoška fakulteta. Str.: 158-175.
- Rotvejn Pajič, L. (2008). *Premagovanje težav s pozornostjo.* V: Kavkler, M., Končnik Goršič, N. Nekaj v pomoč učiteljem : vodnik za poučevanje skupine učencev z učnimi težavami, ki počasneje usvajajo znanja. Str.:35-44.
- Ščuka, V. (2015). *Življenje in delo s hiperaktivnimi (ADHD) šolarji.* Seminar za učiteljski zbor OŠ Miklavž na Dravskem polju.
- Zalokar Divjak, Z. (1996). *Vzgoja JE ... NI znanost.* Ljubljana : Educy.
- Zalokar Divjak, Z. (1998).*Vzgoja za smisel življenja*. Ljubljana : Educy.
- Zalokar Divjak, Z. (2000). *Vzgajati z ljubeznijo*. Krško : Gora.

Avtorica

Moje ime je Zdenka Roškarič Duh, sem profesorica defektologije in zaposlena na Osnovni šoli Miklavž na Dravskem polju. Zaposlena sem na delovnem mestu učiteljice dodatne strokovne pomoči. Pomoč za premagovanje primanjkljajev, ovir oz. motenj nudim že otrokom v vrtcu ter učencem od prvega in tudi do devetega razreda. Pri svojem delu vedno iščem načine in oblike dela, s katerimi bi bili učenci s posebnimi potrebami čimbolj uspešni pri učenju in v življenju nasploh.

SKRIVNOST PAJKOVE MREŽE

THE MYSTERY OF A SPIDER WEB

Mojca Rutar, prof. kemije in fizike, CŠOD Soča, mojca.rutar1@gmail.com

POVZETEK

Večina ljudi ne mara pajkov, vendar pa so to izjemna bitja, ki lovijo mrčes in tako pripomorejo k omejevanju njihovega števila. Najzanimivejša posebnost pajkov je njihova sposobnost proizvajanja in uporabljanja svilnate niti. Pajki jo povlečejo z nogami iz predilnih bradavic na zadku in jo namestijo, kamor je potrebno. Nit je najprej lepljiva in vlažna, nato na zraku otrdi ter postane čvrsta in elastična. To počnejo nagonsko. Od svojega prvega dne do smrti proizvajajo in uporabljajo pajčevino na mnoge načine in namene. Veliko pajkov vsako noč splete novo mrežo. Pajkova mreža je po fizičnih lastnostih eden najmočnejših materialov. Zaradi kombinacije moči in elastičnosti je to material prihodnosti. S prispevkom želimo otrokom približati pajkovo mrežo kot edinstveno stvaritev, ki bi nas morala navdušiti. Zlasti v meglenem ali rosnem jutru nam pajčevina pokaže svojo lepoto, ko na njej visijo številne drobne kapljice in le-ta izgleda kot biserna ogrlica. Najboljši način, da otroci spoznajo pajkovo mrežo je, da jo sami izdelajo. Otroke spodbujamo k opazovanju njene zgradbe in razpredenosti med vejevjem, grmovjem, … Skozi različne igre, ki ponazarjajo pajčevino, otroci doživljajo njeno lepoto, zahtevno izdelavo in namembnost. Otroci se vživijo v vlogo plena ujetega v pajčevino in se iz nje poskusijo rešiti. Dejavnosti so zasnovane tako, da otroci krepijo kreativnost, motorične spretnosti, se naučijo koordinirati svoje gibe in razvijajo občutek telesa v prostoru. Medpredmetna povezanost je razlog, da so aktivnosti primerne tako za vrtčevske otroke kot za osnovnošolce.

Ključne besede: pajek, pajkova mreža, pajčevina, pajkova nit, igre v gozdu.

ABSTRACT

Most people do not like spiders, however, they are wonderful creatures that help us catch vermin and in this way limit their number. The most interesting characteristic of spiders is their ability to produce and apply the silky thread. Spiders pull it out of spinning appendages on their abdomen with their legs and place it wherever needed. At first the thread is sticky and damp, later it dries in the air and becomes stronger and more elastic. They do this instinctively. Spiders produce and apply their spider web from the first day of their life till their death in many ways and for many purposes. Many spiders make a new web every night. According to physical characteristics, a spider web is one of the strongest materials. Because of its combination of strength and elasticity it is the material of the future.

With this article we want to make a spider web more familiar to pupils as a unique creation, which should fill us with enthusiasm. Especially on a foggy or dewy morning, a spider web reveals its beauty when many tiny drops hang on it and it seems as a pearl necklace. The best way for pupils to get familiar with a spider web is to make their own. We encourage children to observe its structure and manner of installation among branches, bushes, etc. Children in this way experience its beauty, demanding composition and its purpose. Pupils familiarize themselves with the role of the prey caught in a spider web and try to rescue themselves out of it. Activities are structured in a way that pupils strengthen their creativity, motor skills, learn how to coordinate their movements and develop the feeling of the body in space. Activities

are suitable for children in kindergartens and elementary schools because of its connection with various subjects.

Key words: spider, spider web, spider thread, spider silk, outdoor games.

1. UVOD

Marsikateri otrok obožuje Spidermana, si želi v sobi in na majici njegovo sliko, toda živi, pravi pajki v hiši niso zaželeni ne pri otrocih, kaj šele pri odraslih. Večina ljudi ne mara pajkov. Ne zavedamo se, da so pajki plenilci, žuželke pa so njihov glavni plen, torej so izjemna bitja, ki nam pomagajo loviti mrčes in tako omejujejo njihovo število. Najzanimivejša posebnost pajkov pa je njihova pajčevina. Z nalogo želimo otrokom približati pajkovo mrežo kot edinstveno stvaritev, ki nas zagotovo navduši. Najboljši način, da otroci spoznajo pajkovo mrežo je, da opazujejo njeno zgradbo in razpredenost med vejami ter da jo poskušajo izdelati sami. Skozi različne igre o pajčevini, otroci doživljajo njeno lepoto, občudujejo zahtevno izdelavo, spoznavajo lastnost ter namembnost te mojstrovine.

2. IGRE O PAJKOVI MREŽI

2.1. Metodologija

Število udeležencev: 25

Starost udeležencev: 9-13 let

Trajanje: 90 min

2.2. Pripomočki

- svinčnik
- papir
- škarje
- tanjša vrvica oz. volna
- močnejši lepilni trak
- širši trak ali debelejša vrv
- naravni material
- pinceti
- plastični pokrovčki
- škatli s prepleteno elastiko
- štoparica

2.3. Navodila za izvedbo

2.3.1. Izdelajmo kolesasto pajkovo mrežo.

Otroci na papir narišejo pajkovo mrežo, nato jo v gozdu poiščejo in si jo dobro ogledajo, saj jo bodo morali kasneje tudi sami izdelati. Spodbudimo jih, naj pri izdelavi mreže ne obupajo, naj bodo vztrajni, saj tudi pajek vztrajno plete mrežo in skoraj vsak dan ustvari novo. Otrokom pokažemo različne končne izdelke pajčevine. Pogovorimo se, kaj potrebujemo za njihovo izdelavo in jim razložimo postopke izdelave izdelkov. Vsak posameznik se sam odloči, katero in kako veliko pajčevino bo izdelal ter si nabere potreben material. Opozorimo jih, da ne smejo uničevati narave, da uporabljajo le veje in vejice, ki ležijo na tleh. Ko spletejo pajčevine, jih izobesimo tako, da so dobro vidne vsem. Pogovorimo se, da tako kot v naravi niti dve pajčevini nista enaki, tako so tudi naše pajčevine med seboj različne.

Pri igri otroci izdelajo kolesaste mreže (te so nam najbolj poznane), lahko pa igro dopolnimo tako, da otroke s pomočjo fotografij seznanimo z različnimi vrstami pajčevin, ki jih pletejo pajki. Otroci po skupinah izdelajo različne vrste pajčevin in pri tem razmišljajo zakaj prihaja do razlik ter katere vrste živali bi se ujele v takšno pajčevino.

Slika 24: Izdelki pajkovih mrež.

2.3.2. Velikanska pajkova mreža lahko postane pravo igrišče.

Otroke razdelimo v dve skupini. Vsaka skupina iz vej in vejic, ki ležijo na tleh v naravi izdela okrog drevesa svojo velikansko pajkovo mrežo, polmera približno tri metre. Otrokom razložimo, da pajek kljub številnim očem slabo vidi, zato se zanaša na dotik, ki mu pove, da se je žuželka zadela v mrežo in zato steče k njej. V to mrežo naključno položimo plastične pokrovčke, ki smo jih prinesli s seboj, le-ti predstavljajo pikapolonice, ki so se ujele v mrežo. Otroci imajo nalogo, da jih rešijo. Določimo, kje otroci v mrežo vstopijo in kje izstopijo ter da to počnejo štafetno, ko eden mrežo zapusti, je drugi na vrsti. Skupina, ki bo prva pobrala vse pikapolonice, bo zmagala. Če se otrok mreže (vej ali palic) dotakne, gre na cilj brez pokrovčka, tako pikapolonica ni rešena. Poskrbimo, da je pokrovčkov ravno toliko, kolikor je otrok v skupini, tako se imajo možnost preizkusiti vsi otroci v reševanju pikapolonice.

Pri tej nalogi se otroci ne smejo dotakniti mreže, lahko pa nalogo naredimo bolj zahtevno, tako da morajo otroci, pri reševanju pikapolonic, hoditi po vejah in loviti ravnotežje.

Slika 25: Velika pajkova mreža.

2.3.3. Ukradi pajku plen.

Tudi v tej igri otroci rešujejo predmete iz pajkove mreže, le da igra zahteva nekoliko več finomotorike. Na tla jim postavimo dve vnaprej izdelani pajčevini (škatla, prepletena s tanko elastiko). Pogovorimo se o čvrstosti in elastičnosti pajčevine. Tako kot pri prejšnji igri tekmujejo v dveh skupinah. Vsaki skupini damo pinceto, s katero štafetno rešujejo predmete, ki so pod pajčevino. Tista skupina, ki prva pobere vse predmete, je zmagovalna. Mreža se pri igri ne sme zatresti. Če pa se to zgodi, mora učenec spustiti predmet nazaj v mrežo. Število predmetov je enako številu udeležencev v skupini.

Slika 3: Ukradi pajku plen

2.3.4. Lepljiva pajčevina.

Z otroki se pogovorimo, da je pajkova mreža lepljiva, še celo bolj kot samolepilni trak in da se zato žuželke v mrežo zlahka ujamejo ter zakaj se pajek ne zalepi na svojo mrežo. Otroke razdelimo v dve skupini. Vsaka skupina izdela lepljivo pajkovo mrežo iz lesenih vej in močnega lepilnega traku, katerega dolžina je omejena. Priporočljivo je, če je lepilni trak obojestranski. Ko je pajčevina narejena, se tekmovanje začne. Vsak otrok izbere tri predmete iz narave in jih z razdalje enega metra vrže v svojo mrežo. Zmaga tista skupina, ki se ji na mreži zadrži največ predmetov. Pri štetju predmetov se pogovorimo, kateri predmeti iz narave so bili najbolj ustrezni pri metanju v pajčevino, kateri so mrežo poškodovali ali bi jo poškodoval.

Slika 26: Lepljiva pajčevina.

2.3.5. Preplet pajčevine v gozdu.

Otrokom razložimo, da je pajkova mreža zelo močna in da je dolžina niti, ki jo pajek uporabi za preplet pajčevine, lahko tudi osemnajst metrov. Z otroci odmerimo to dolžino na močnejšo vrv oziroma širši trak. Razložimo jim, da zato ker smo veliko večji od pajka in žuželk, ki jih pajek lovi, bomo za našo pajčevino uporabili veliko daljšo vrv (dolžine najmanj petdeset metrov). To dolgo vrv prepletemo po gozdu med drevesi in vejami, da izdelamo ogromno pajkovo mrežo. Otroci tudi v tej igri tekmujejo v dveh skupinah, držijo se za roke in se kot gosenica premikajo skozi pajčevino. Vsi v skupini morajo sodelovati, skupaj se morajo odločati katera pot skozi pajčevino bo najlažja in najhitrejša za vse. Naša naloga je, da merimo čas, ki ga skupina porabi, da se reši iz pajčevine. Tista skupina, ki iz mreže pride v najkrajšem času je zmagovalna skupina.

Igro lahko naredimo še bolj zahtevno, tako da dotik mreže pomeni kazenske minute. Na primer, en dotik pomeni eno minuto več pri izmerjenemu končnemu času.

Slika 27: Preplet pajčevine.

2.4. Priporočila učiteljem

Igre lahko zaključimo tako, da se pogovorimo, kako na svetu pridobivajo in uporabljajo pajkovo nit ter da človeku doslej še ni uspelo izdelati umetne niti z enakimi lastnostmi.

Igre so primerne za osnovnošolske otroke, če pa bi igre poenostavili, bi jih lahko uporabili tudi v vrtcu.

3. REZULTATI

Otroci se radi igrajo, zato igre otroke vedno pritegnejo, radi sodelujejo in tekmujejo med igro. Po igrah otroci veliko bolj opazujejo pajčevine, se o njih pogovarjajo in jih ne uničujejo, pajke

pa sprejemajo kot bitja, ki uničujejo mrčes in kot prave umetniške ter gradbene ustvarjalce, ki nas vedno znova presenetijo s svojim izdelkom.

4. ZAKLJUČEK

Narava je prava učilnica, ki nas največ nauči. V gozdu je veliko materialov, ki jih lahko uporabljamo kot pripomočke za učenje in igro. Učenje podkrepljeno z igro pa prispeva k trajnejšemu znanju.

5. LITERATURA:

Toylor, B. 2002. Pajki. Mladinska knjiga Založba d.d., Ljubljana

Hrastar, M. 2017. Pajčja nit, eden najmočnejših materialov narave. Gea, letnik XXVII (julij 2017), str.25-28.

http://pinterest.com/pin/398357529532388964/?source_app=android

http://pinterest.com/pin/398357529532296141/?source_app=android

http://pinterest.com/pin/398357529532296073/?source_app=android

http://pinterest.com/pin/398357529532228574/?source_app=android

Avtorica prispevka

Mojca Rutar, sem po izobrazbi profesorica kemije in fizike. Po končani izobrazbi sem bila najprej po pogodbi zaposlena na Višje strokovni šoli za gostinstvo in turizem, kasneje pa v dijaškem domu v Tolminu. Ker je dijaški dom prevzel Center šolskih in obšolskih dejavnosti, sem nadaljevala delo v domu, na delovnem mestu učitelj naravoslovja. Delo z otroki me je vedno veselilo in mi je bilo večen izziv, predvsem kako otrokom približati naravoslovje, kako poskrbeti, da bo pridobljeno znanje trajnejše oziroma, da bo dlje, še bolje in za vedno ostalo v njihovih »glavah«.

ORIENTACIJA V GOZDU, PODPRTA Z IKT

ICT-SUPPORTED ORIENTATION IN THE FOREST

Simona Senica, Osnovna šola Planina pri Sevnici, simona.senica2@gmail.com

V prispevku je predstavljen primer izvedenih aktivnosti v 3. razredu – učenci so sodelovali pri orientacijskih igrah z uporabo pametnih telefonov. Homogena ekipa, ki so jo sestavili sami, je na začetku dobila opis poti samo do prve kontrolne točke, tam je bilo potrebno poiskati »skrito pismo« s kodo QR in opis poti do naslednje kontrolne točke. Ekipe so štartale v razmaku od 5 do 6 minut. Na kontrolni točki so kodo QR skenirali s pametnim telefonom in tako našli naloge, s pomočjo katerih so z merjenjem, opazovanjem, razvrščanjem, ugibanjem, poslušanjem, tipanjem in ustvarjanjem spoznavali gozd, živali in rastline v njem. Na posameznih postajah so bili v škatlicah, na lesenih ploščah ter listih dreves pripravljeni pripomočki za delo, ki so jih morali skrbno pospraviti na isto mesto, kjer so jih našli. Odgovore in rešitve nalog so sproti zapisovali na pripravljene liste, ki so jih na koncu oddali učiteljici. Učenci so raziskovali, se aktivno vključevali, spoznali, kako pomembno je sodelovanje z vrstniki za zadovoljstvo ob doseženem cilju. Za učitelje je pouk v naravi tudi metodološki izziv. Učiteljica mora v fazi priprave dobro načrtovati, poskrbeti za dodatno spremstvo, se s starši pogovoriti o smiselnosti uporabe telefonov pri pouku, med izvedbo usmerjati in po opravljenih dejavnostih opraviti še evalvacijo. Ponovno se je izkazalo, da se pri pouku v naravi srečamo z navdušenjem, zanimanjem in sodelovanjem učencev. Ugoden vpliv na motivacijo ima tudi ustrezna uporaba tehnologije IKT. Učenci gozd kot prostor potrebujejo. Vsako drevo, mravljišče, list, kamen in vejice niso pomembni samo za gozd, ampak tudi za otroke.

Ključne besede: digitalno opismenjevanje, koda QR, medpredmetno povezovanje, orientacijske igre, 3. razred osnovne šole

The paper presents an example of the activities carried out in the third class - pupils participated in orientation games using smartphones. The homogeneous team, which was compiled by themselves, initially received a description of the path only to the first control point, where it was necessary to find a "hidden letter" with the QR code and a description of the path to the next control point. The teams started in intervals from 5 to 6 minutes. At the control point, the QR code was scanned with the smartphone to find the tasks. They helped them to learn forest, its animals and plants by measuring, observing, sorting, guessing, listening, touching and creating them. In individual stations, teaching accessories were prepared in boxes, on wooden panels and leaves of trees, which had to be carefully stored in the same place where they were found. Pupils wrote answers and solutions of the tasks on the prepared worksheets, which were finally submitted to the teacher. The pupils explored, actively participated and realized how important it is to work with peers for the satisfaction with the achieved goal. For teachers, the lessons in nature are also a methodological challenge. The teacher has to plan very well during the preparation phase, provide additional company, talk with parents about the use of telephones during the lessons, guide the activities and carry out an evaluation after the completed activities. Again, it turned out that when we carry out the lessons in nature, we meet with enthusiasm, interest and participation of pupils. The adequate use of ICT technology has a favourable impact on motivation. Pupils need

forest as space. Every tree, anthill, leaf, stone and twigs are important not only for the forest, but also for children.

Key words: digital literacy, QR code, cross-curricular learning, orientation games, class 3 of a primary school.

I. UVOD

Vsako učenje si lahko na nek način razlagamo kot aktivno učenje. Vendar je resnično aktivno učenje tisto, ki izhaja iz konkretnih otrokovih izkušenj in ki otroka celostno aktivira ter mu omogoča praktično udeležbo v aktivnostih.

Opažam, da navdušenje učencev, njihova motivacija in aktivnost za delo hitro upade pri nezanimivih predstavitvah brez konkretnih ponazoril, pripomočkov in aktivnega sodelovanja. V pouk vnašam vedno nove in drugačne metode ter oblike dela.

Tokrat sem se odločila, da gibalne aktivnosti v bližnjem gozdu, kamor se večkrat preselimo iz telovadnice, povežemo z naravoslovnimi vsebinami in moderno tehnologijo (pametnimi telefoni).

Gozd otrokovo vlogo, ki je v razredu pogosto pasivna, sedeča, spremeni v aktivno, otroku pisano na kožo. V gozdu ne postanejo samo aktivni in soudeleženi raziskovalci gozda, marveč tudi lastnih dejanj in občutkov. Gozd, kot nenehno spreminjajoč prostor, otroka vseskozi izziva in ga obenem uči odgovornosti do sebe ter drugih, kar jim je v današnjem času v precejšnji meri onemogočeno. Je idealen vzgojno-učni prostor, ki spodbuja razvoj otrok na več področjih [1].

Eden od ciljev, ki naj bi jih uresničevala šola, je navajanje na uporabo IKT ter razvijanje spretnosti in znanj, ki omogočajo uporabo IKT pri pouku. Ob pomoči IKT naj bi se učenje poenostavilo, postalo zanimivejše, učinkovitejše ter samostojnejše. V večji meri naj bi se odgovornost za dosežene rezultate prenesla na učence same [2].

V prispevku bom predstavila primer izvedenih dejavnosti, kjer so učenci v skupinah sodelovali v orientacijskih igrah in pri tem uporabljali pametne telefone.

Cilj je bil, da se učenci v naravi razgibajo in da skupine obiščejo čim več postaj z nalogami ter se z rešitvami na listu ob določenem času zberejo na določenem mestu, kjer opravimo evalvacijo.

II. PREDPRIPRAVA

Uspešno izvedene dejavnosti je potrebno dobro načrtovati, izvesti dela v fazi predpriprave, usmerjati dejavnosti med izvedbo, po opravljenih dejavnostih pa izvedeno in načrtovano še evalvirati.

Načrtovanje učnega procesa:

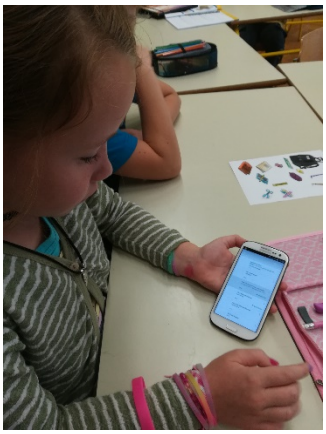
- Povprašati učence o posedovanju telefonov.
- Pripraviti fotomaterial za orientacijo – v bližnjem gozdu, ki ga večkrat obiščemo, je bilo potrebno posneti fotografije, ki so služile kot orientacijske točke.
- Fotografije je bilo potrebno obdelati, natisniti, plastificirati, obrezati in ustrezno razvrstiti na koščke lubja, ki so služili kot orientacijske točke, ki so jih obiskale posamezne skupine.
- Pripraviti delovne liste za zapisovanje odgovorov.

- Pripraviti telefone učencev za branje kod QR, namestiti je bilo potrebno ustrezno aplikacijo.
- Zapisati navodila, jih pretvoriti v kode QR in jih natisniti.
- V jutranjem času pred poukom namestiti koščke lubja s sličicami (orientacijske točke), škatle, lesene ploščice s pripomočki.
- Pripraviti trde podlage (za lažje pisanje) in pisala.

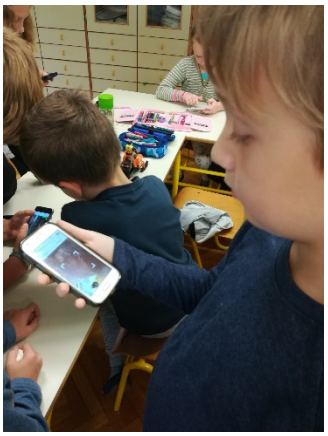
a) Nameščanje kod QR na učenčeve telefone.

Fotografija
(nameščanje QR kod)1
(Simona Senica,2017)

Fotografija
(nameščanje QR kod)2
(Simona Senica,2017)

Fotografija
(nameščanje QR kod)3
(Simona Senica,2017)

b) Priprava gesel po postajah.

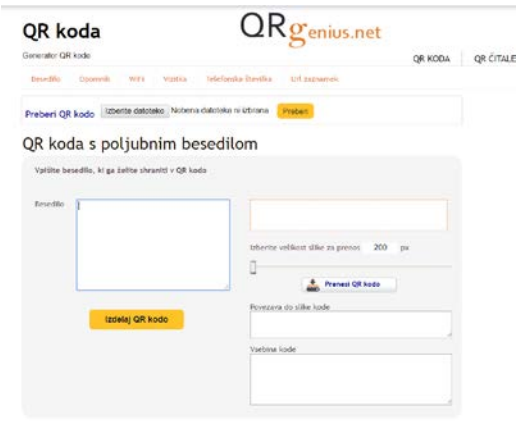

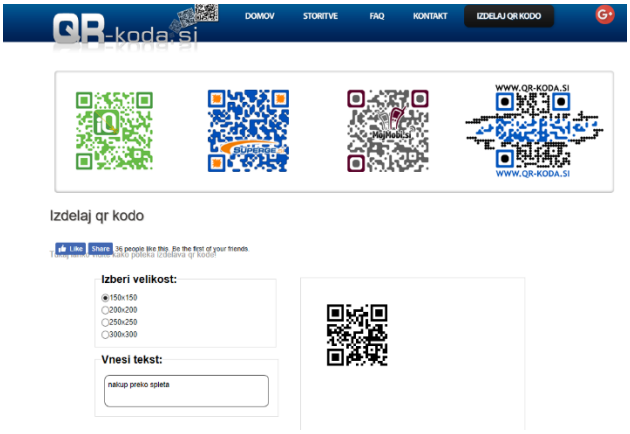
Fotografija (priprava gesel) 4
(Simona Senica,2017)

Fotografija (priprava gesel) 5
(Simona Senica,2017)

c) Priprava QR kod z besedilom.

d) Priprava delovnega lista za zapisovanje odgovorov.

III. NAČRTOVANJE Z UČENCI

Z učenci smo oblikovali skupine po njihovi izbiri. Znotraj skupine je moral imeti vsaj en učenec telefon. Dogovorili smo se, da morajo biti primerno obuti, oblečeni, s seboj naj imajo tršo podlago za pisanje, pisalo, škarje in voščenke. Pogovorili smo se tudi o bontonu v gozdu.

IV. PRAKTIČNE DEJAVNOSTI

Ob prihodu na rob gozda so učenci dobili podrobnejša navodila. Orientacijske točke so odkrivali v poljubnem vrstnem redu. Tako smo preprečili, da bi bilo več skupin hkrati na enem mestu. Razporejene so bile tako, da se z ene ni videlo do druge. Najti so morali čim več teh točk in rešiti čim več nalog, katerih rešitve so sproti zapisovali na pripravljene liste. Naloge so bile zapisane na listih ali skrite s pomočjo kode QR, ki so jo prebrali s pametnim telefonom. Pripomočke, ki so jih potrebovali pri delu, so bili pripravljeni na postajah. Po opravljenih nalogah so ob evalvaciji liste oddali učiteljici.

Po poti, ki je vodila v gozd, so zagledali prvo postajo in zapisano nalogo.

1. POSTAJA – IGRE V GOZDU

Tekanje okoli podrtega hloda, sonožni preskoki čez podrti hlod, lovljenje ravnotežja na podrtem hlodu.

Fotografija (igre v naravi) 6
(Simona Senica,2017)

2. POSTAJA – V GOZDU SEM GOST
   Po sprehodu od postaje do postaje opazuj gozd in zapiši, kaj ne spada vanj.

3. POSTAJA – LUBJE
   Na pripravljene lističe z voščenko naredi odtis lubja.
   List položi na lubje, pobarvaj.

   LISTE SHRANITE V MAPICO.

Fotografija (risanje odtisa lubja) 7
(Simona Senica,2017)

4. POSTAJA – STAROST DREVESA

   Po številu branik ali letnic lahko ugotovimo starost drevesa.
   Preštej branike na štoru. Koliko let je bilo staro drevo?

   ODGOVOR ZAPIŠI NA LIST.

5. POSTAJA

   OBSEG DREVESA

Fotografija (meritev obsega drevesa) 8,9
(Simona Senica,2017)

   Obseg drevesa meri_____.

   ZAPIŠI NA LIST.

   Vzemi vrvico. Ovij jo okrog debla drevesa. Odreži jo. Izmeri, kako dolga je vrvica. Tolikšen je obseg drevesa.

6. POSTAJA – DŽUNGLA POD LUPO
7.

   V gozdu ali na travniku lezite na tla in poglejte skozi lupo,
   odkrili boste celo vrsto drobnih živali. Jih boste vse prepoznali?
   Lahko preštejete, koliko nog ima mravlja? Pod lupo je prava mala džungla – raziščite jo.
   NA LIST ZAPIŠITE ALI NARIŠITE, KAJ STE OPAZILI.

8. POSTAJA – RAZIŠČI SMREKOV GOZD

Nariši, kaj raste pod smrekami, in naberi plodove, ki jih najdeš.

9. POSTAJA

2. UGANKE

Reši uganke.

REŠITEV UGANK ZAPIŠITE NA LIST.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

10. POSTAJA

Ustavi se, počasi trikrat vdihni in trikrat izdihni. Sedaj prisluhni.

Kaj slišiš?

NAPIŠI.

Fotografija (zapisovanje na delovni list) 10
(Simona Senica,2017)

V. ZAKLJUČNA EVALVACIJA

Učenci so, zbrani v krogu, predstavili naloge, ki so jih uspešno rešili, in tiste, pri katerih so imeli težave. Liste z rešitvami so oddali učiteljici. Dogovor je bil, da se o nalogah podrobneje pogovorimo v šoli.

Povedali so, da jim je bilo zelo všeč, ker so lahko uporabljali telefone. Večina skupin je našla vse postaje, ena je rešila manj nalog. Ti so izrazili željo, da bi naslednjič reševali vsi skupaj.

Ugotovili so tudi, da so bili uspešnejši, če so sodelovali vsi (tekli, iskali postaje, pomagali pri branju, merjenju, se dopolnjevali pri odgovorih).

Po izvedenih dejavnostih sva s knjižničarko, ki je bila spremljevalka, ugotovili, da so bile vse faze načrtovanja in izvajanja uspešno izvedene. Uporaba pametnih telefonov jim ni delala težav, delovali so zelo motivacijsko. Vsi učenci so si prizadevali za skupen cilj in spodbujali drug drugega. Dogovorili smo se, da se v gozd vrnemo, pa četudi samo po zrele robide, ki smo jih našli.

VI. ZAKLJUČEK

Učenci so spoznali primer orientacijskih iger, kjer niso bili natančno vodeni. Poleg tega so uporabili še telefone in aplikacije za branje kod QR. Izvedli so še vrsto drugih aktivnosti. Takšne dejavnosti omogočajo medpredmetno povezovanje.

Uporabljene dejavnosti so primerne za pridobivanje novih znanj, vzdrževanje interesa za šolsko delo, prenašanje odgovornosti za učenje na učence same ter odpiranje novih možnosti za uporabo tehnologije IKT pri pouku v naravi. Pouk zunaj učilnice je namreč z drugimi besedami metoda učenja in poučevanja, ki poudarja neposredno multisenzorno doživljanje in dviguje posameznikovo fizično, psihično, kognitivno in duševno raven. Učenje zunaj učilnice omogoča polnejše učenje od učenja v učilnici [3]. Takšne dejavnosti bi morali izvajati čim večkrat.

Literatura in viri:

[1] PRIROČNIK za učenje in igro v gozdu / [ilustracije Samo Jenčič]. - 1. izd. - Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica, 2016. - (Zbirka Gozd eksperimentov) 15–17

[2] Krnel, D. (2008). Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) pri pouku v nižjih razredih osnovne šole. Naravoslovna solnica 13 (1): (8): 6–9

[3] Majcen, D. (2014). Didaktične igre pri pouku spoznavanja okolja zunaj učilnice. Magistrsko delo.

[4] QR koda s poljubnim besedilom (http://www.qrgenius.net/sl/QRCode-Text)sept. 2017

Kratka predstavitev avtorice

Sem Simona Senica, prof. razrednega pouka. Poučujem že 25 let in sicer v različnih razredih, tudi v kombinaciji. Kot vsi učitelj praktiki, tudi sama želim opraviti čim več dela izven razreda, v naravi. Ves čas iščem različne pristope, metode in načine za približanje vsebin učencem in jih tako za daljši čas tudi navdušiti za preživljanje prostega časa v naravi, na opazovanje, poslušanje, eksperimentiranje v naravi, pa tudi na prijetna doživetja s svojimi sovrstniki. Tudi sama sem ljubiteljica narave in vsak prosti čas namenim obisku kateregakoli življenjskega okolja.

GOZDNE RAZISKOVALNICE DRUŠTVA PREPLET - Preživljanje prostega časa v naravi

ASSOCIOATION'S PREPLET FOREST EXPLORATIONS – Spending free time outdoors

Kristina Sever, mag. inž. gozdarstva, društvo Preplet, kristina.sever1a@gmail.com

Eva Zupančič, društvo Preplet, ivezupancic@gmail.com

POVZETEK

V društvu Preplet iz Grosuplja smo želeli otrokom ponuditi aktiven način preživljanja prostega časa v naravi, ki omogoča učenje o gozdu skozi igro in vključuje načela gozdne pedagogike. S šolskim letom 2016/17 smo pričeli izvajati Gozdne raziskovalnice, tedenska srečanja osnovnošolcev od 1. do 5. razreda. Dvourna aktivnost se odvija po koncu pouka v mestnem gozdu. Otroci si v času raziskovalnic izmislijo veliko svojih iger, mentorji pa jih opazujemo in sledimo njihovi motivaciji, da jim predstavimo vsebine o gozdu, ki jih zanimajo. V prispevku je predstavljenih nekaj aktivnosti, ki smo jih na raziskovalnicah že izvedli. Otrokom omogočamo, da preizkušajo lastne meje fizičnih zmogljivosti in se učijo uporabljati orodja, kot je npr. žaga ali nož. Naš namen je, da preko pozitivnih izkušenj v gozdu izgradimo spoštljiv in odgovoren odnos do narave in ljudi. Izziv je, kako lahko učitelji tekom pouka peljejo razred v gozd, ker pogosto ni na voljo dodatnega spremljevalca. Predlagana rešitev je ureditev šolske okolice na način, da se lahko učitelj samostojno odpravi ven in izvaja pouk na prostem v skladu z zastavljenimi učnimi cilji.

Ključne besede: Društvo Preplet, gozdna pedagogika, gozdne raziskovalnice, igra v gozdu, obšolska dejavnost, pouk na prostem.

SUMMARY

Association Preplet is an NGO from Grosuplje that wished to offer children active means of spending free time outdoors based on nature play and forest pedagogy. In school year 2016/17 we began implementing Forest Exploration's, weekly activity for pupils between 1st and 5th class of primary school. Activity lasts for 2 hours and is taking place in the urban forest. During the Forest Exploration's children come up with many games, while educators are carefully observing them to recognise what motivates them in order to introduce relevant content about the forest that is currently interesting to them. Children are allowed to test own physical limits and learn to use tools such as saw or knife. Our intention is that through positive experiences respectful and responsible attitude toward nature and people is built. The challenge is how teachers could take children more often to the forest during regular classes as very often additional person to take pupils off the school ground is not available. A possible solution is designing the outdoor learning area on the school ground in a way that enables teachers to spend time with children outdoor, and be able to deliver content and meet the goals of curricula.

Key words: Association Preplet, forest explorations, forest pedagogy, forest play, outdoor lessons, out-of-school activities

1. UVOD

Otroci danes vse preveč prostega časa preživijo pred ekrani ter v sedečem položaju. Poleg šole, obiskujejo še vrsto obšolskih dejavnosti. Vedno manj se gibajo, še tiste obšolske dejavnosti, ki jim to zagotavljajo, se velikokrat odvijajo v zaprtih prostorih in so usmerjene k doseganju rezultatov. V teh hitrih časih, ko se vsem odraslim mudi, se zdaj mudi še otrokom, smo pozabili na naravno in preprosto igro. V časih, ko tehnologija še ni bila napredna kot danes, so se otroci igrali zunaj, v naravnem okolju, ker druge izbire niso imeli. Predvsem tisti iz ruralnega okolja, so obiskovali bližnje gozdove, travnike, potoke in gradili zaklonišča, skrivališča, jezove, izdelovali orodja, itd. Sama verjamem, da so ti otroci imeli veliko bolj srečno otroštvo, kot današnji. Verjamem tudi, da ti, danes odrasli otroci, znajo ceniti naravo in imajo do nje pozitiven odnos. V vsej tej poplavi tehnologije smo se nekje izgubili. Na srečo se je v tujini že močno uveljavila gozdna pedagogika, ki pa se v Sloveniji še razvija. Definicij gozdne pedagogike je več, povzemam definicijo Inštituta za gozdno pedagogiko (2017): »Gozdna pedagogika je metoda okoljskega vzgajanja in izobraževanja, ki ne ponuja samo spoznavanja gozda oziroma narave kot ekosistema, ampak bistveno posega tudi v vzgojo in celostni razvoj otrok ter odraslih.« Gozdno pedagogiko pri nas že vrsto let izvaja Zavod za gozdove Slovenije s pomočjo gozdnih učnih poti in izobraževalnih dogodkov. Mi pa želimo iti še korak naprej in otrokom ponuditi učenje skozi igro. Kar pomeni, da se preko igre in zabave, nehote še izobražujejo, spoznavajo okolje, izboljšujejo motorične spretnosti, gradijo na samozavesti, se učijo svojih sposobnosti in navezujejo socialne stike s sovrstniki. Young in sod. (2010) takšen pristop imenujejo nevidna šola (»the invisible school«) – otroke vključiš v proces učenja, brez da se tega zavedajo.

Namen prispevka je prikazati izvajanje aktivnosti gozdne pedagogike v praksi, opredeliti probleme s katerimi se soočamo pri izvajanju in spodbuditi pedagoge in gozdarje za izvajanje tovrstne aktivnosti.

2. GOZDNA PEDAGOGIKA V PRAKSI - GOZDNE RAZISKOVALNICE

Gozdne raziskovalnice društva Preplet so vodena in nadzorovana aktivnost izvajanja gozdne pedagogike na prostem. Trenutno so namenjene šolskim otrokom od prvega razreda dalje. Izvajamo jih, kot dvourno obšolsko dejavnost enkrat krat na teden, celo šolsko leto. Potekajo v mestnem gozdu sredi Grosuplja, ki se imenuje Koščakov hrib, izvajamo jih v vsakem vremenu in naš moto se glasi: »Ni slabega vremena, je samo slaba oprema.«

Namen raziskovalnic je otrokom približati naravo (predvsem gozd), kot okolje za preživljanje prostega časa, rekreacijo in druženje. Želimo si, da spoznajo naravo kot nekaj prijetnega, da pridobijo do nje pozitiven odnos in spoštovanje ter da se k njej vračajo tudi kot odrasli, za namen sprostitve in rekreacije ter da svoje znanje in odnos predajajo naprej svojim potomcem.

Idejo za raziskovalnice je v društvo prinesla članica Lara Kastelic, ki pravi, da se je ideja oblikovala iz želje, da bi v lokalnem okolju otrokom ponudili kvalitetne aktivnosti v gozdu. Za navdih so ji bile gozdne aktivnosti s poudarkom na prosti igri, ki jih v Ljubljani izvaja Urša Plešnar in v Kranju društvo Naturo. Leta 2015 je pričela sodelovati v mednarodnem projektu Otroci v permakulturi (Children in Permaculture), kjer razvijajo metode in pedagoške pristope, ki učiteljem omogočajo, da izvajajo pouk na prostem in hkrati sledijo učnemu načrtu (Lara Kastelic, 2017). Del vsebin v projektu se nanaša tudi na gozdno pedagogiko in jih izvajamo tudi na naših raziskovalnicah.

Raziskovalnice se začnejo že na parkirišču, s katerega se z otroki odpravimo v gozd na Koščakovem hribu. Običajno imamo v gozdu stalen prostor, do katerega rabimo približno 10

minut hoje. Že med hojo raziskujemo – spoznavamo gobe, živali, zvoke, stopinje, drevesa in ostale rastline. Ko prispemo na naše stalno mesto, se najprej posedemo v krog, saj je prvih nekaj minut namenjenih vodeni aktivnosti. Vsakič znova se predstavimo in povemo nekaj v zvezi z gozdom (npr. najljubšo gozdno žival, rastlino, gobo…), nato skupaj ponovimo tri etike. Etike so osnova na katerih gradimo naš odnos do narave in drug do drugega. S slikami so upodobljene na kosih lesa, postavimo jih na sredino kroga za vizualno predstavo. Etike podrobno razložimo, da si otroci znajo predstavljati njihov pomen. V razlago vključimo tudi otroke in jih spodbudimo z vprašanji.

1. Etika: Skrb za naravo (narave ne uničujemo, ne trgamo rastlin, ne brcamo gob, ne poškodujemo dreves…).
2. Etika: Skrb za ljudi (skrbimo zase, da se nam kaj ne zgodi, skrbimo za druge, tako, da se ne prepiramo in se ne pretepamo, delujemo kot skupina in si med seboj pomagamo).
3. Etika: Pravična delitev (orodje, pripomočke in hrano si delimo).

Etike tekom aktivnosti večkrat poudarimo in razložimo, če je za to priložnost in pravi čas. Vsakič znova tudi poudarimo kje je meja našega gozdnega »prostora« - do kje otroci lahko gredo brez spremstva. Imamo namreč pravilo, da smemo samo tako daleč, da se še lahko vidimo.

V vodeno aktivnost večkrat dodamo krajšo igro ali uganko, da spodbudimo razmišljanje. Pri tem si pomagamo s Priročnikom za učenje in igro v gozdu (2016).

Vodeni aktivnosti sledi prosta igra. Stremimo k temu, da se otroci ponovno naučijo igrati sami, brez vodenja in nadziranja kaj morajo in česa ne smejo. Njihovo igro spremljamo z varne razdalje in se jim občasno približamo, da nam pokažejo kaj počnejo, ali pa jih prosimo, da naučijo še nas. Na ta način se jim poskušamo približati, brez da bi dobili občutek, da jih nadzorujemo. Spodbujamo njihove ideje in jih pomagamo uresničiti. Kadar opazimo, da potrebujejo vodenje (se še niso pripravljeni sami igrati, ne vedo kako bi začeli), jim damo idejo za igro ali izdelek in jim pri tem pomagamo. Vedno smo na voljo, če potrebujejo pomoč ali različne pripomočke. V sklopu igre lahko uporabljajo debelejšo plezalno vrv, tanjšo konopljino vrv, nož in žago. Vedno znova jim pokažemo pravilno in varno uporabo noža in žage in jih pri tem tudi spremljamo.

Otroke poskušamo čim manj omejevati. Spodbujamo raziskovanje, učenje in igro, zato so pogosto umazani in mokri. Večini otrok to ne predstavlja problema in uživajo v mokrem vremenu, nekateri pa se morajo na neprijazne vremenske razmere ter dež in blato, še navaditi. Nikogar ne silimo početi nekaj, kar mu ne odgovarja. Otrokom je pomembno zaupati in jim pomagati, da se zavejo svojih sposobnosti. Pomembno je pustiti, da si sami postavijo meje zmogljivosti, če pri tem ne ogrožajo sebe ali drugih. Npr. uporaba žage/noža – še čisto vsak se ju je naučil uporabljati, brez težav in brez poškodb. Nekateri starši so bili zelo presenečeni nad sposobnostjo svojih otrok.

Občasno gremo tudi izven meja našega gozdnega »prostora« in se podamo po še neznanih poteh Koščakovega hriba. Takrat tudi obiščemo gozdno učno pot, ki se nahaja v bližini. Sestavljena je iz različnih aktivnosti in miselnih izzivov. Razdeljena je na štiri sklope; naravoslovna in glasbena, prostorska in notranje osebna, medosebna in gibalna ter matematična. Na njej ne pridobivajo zgolj naravoslovnega znanja, ampak jim prikaže in vzbudi zanimanje za različna področja (Gozdna učna pot, 2017). Tekom sprehoda ugotavljamo imena rastlin, gob, živali, večkrat si tudi pomagamo s priročnikom, ki otroke zelo motivira. Uživajo namreč v izzivu, ko morajo sami ugotoviti za katero vrsto gre.

V sklopu raziskovalnic nudimo tudi zdravo malico. Običajno so to jabolka slovenskega izvora in otroci so nad jabolki navdušeni, včasih komaj čakajo malico.

Odzivi otrok so različni, še posebej v začetni fazi. Nekateri so na gozd in naravo navajeni (npr. otroci iz Waldorfske šole), nekateri pa se z gozdom kot prostorom za igro, srečajo prvič. Pričakujejo vodenje, ne upajo se umazati ali zmočiti. Ti otroci potrebujejo več časa, da se sprostijo in privadijo na okolje. V času privajanja, jim je potrebno zagotoviti več pozornosti in jih voditi in usmerjati pri igri. Iz naših izkušenj večina otrok hitro osvoji novo okolje in sistem, drugačen šolskemu. Trudimo se, da jih čim manj omejujemo pri igri in aktivnosti, vendar smo jim kljub temu vedno na voljo. Vključimo jih v proces oblikovanja pravil in upoštevamo njihovo mnenje. Naš cilj je, da delujejo kot skupina in se naučijo sodelovanja in ne tekmovanja.

Kot mentorji si želimo biti otrokovi prijatelji, vzgojitelji in vodniki, kar pa ni vedno enostavno. Znati moramo najti razmerje med navedenimi vlogami. Naš glavni problem je pomanjkanje strokovne podlage s pedagoškega vidika. Zato je pomembno, da naravoslovci sodelujemo s pedagogi in se z njimi tudi večkrat povežemo. Poseben izziv nam predstavlja učenje zaupanja otrokom. Otroci so sposobni mladi ljudje, ki jih velikokrat podcenjujemo. Z ustreznim vodenjem in nadzorom jim pustimo, da sami odkrivajo kje so njihove omejitve.

Mentorji se ravnamo po načelih nenasilne komunikacije (Rossenberg, 2003), ki sledi načelu povezovanja in razumevanja. Za uspešno nenasilno komunikacijo je potrebno uporabljati opazovanje, čustva, izraziti potrebe, želje in prošnjo na način, ki poskrbi da se oba (govornik in sogovornik) popolnoma izrazita in čutita sprejeta, slišana in varna. Bistvo je, da komunikacija ni za nikogar ogrožajoča. Pri tem se je pomembno naučiti postaviti osebne meje in se zavedati, da imajo tudi drugi ljudje svoje osebne meje, katere moramo upoštevati.

V praksi to pomeni, da kadar pride do konflikta, se z otroki pogovorimo na način, da se ne počutijo ogrožene. Pustimo jim, da izrazijo svoje mnenje, želje in potrebe, hkrati pa tudi mi povemo kako se počutimo in jim razložimo nastalo situacijo. Z vprašanji jih spodbudimo k razmišljanju, da se sami zavejo posledic svojega obnašanja.

3. PRIMERI IZ PRAKSE

3.1 Gradnja zip-line

Zip line je pri otrocih zelo popularen. Kot pripomoček jim je na voljo debelejša plezalna vrv. Najprej otroke spodbudimo, da poiščejo primerna drevesa – zdrava in stabilna drevesa, ki bodo držala težo vrvi in otroka. Prav tako jih spodbudimo k razmišljanju o pomembnosti naklona terena. Nato izvedbo prepustimo njim. Vrv lahko navežejo na dve ali več dreves. Pred uporabo morajo poiskati palico primerno za spust, najboljša je v obliki frače. Palico lahko tudi predelajo s pomočjo noža in žage. Ko je zip line pripravljen, najprej preverimo ali je dovolj stabilen. Potem pa je čas za spust. Pri tej dejavnosti se otroci naučijo opazovati okolico in ugotavljati, kaj vse morajo upoštevati, da bo zip-line čim bolj stabilen in varen.

3.2 Igrana predstava za starše: Jazbec Lojze in živali rešijo gozd pred sušo

Igrano predstavo v gozdu smo pripravili v času eno-tedenskih aktivnosti, ki so potekale v mesecu avgustu. V sklopu ustvarjalnih delavnic so si otroci iz različnih materialov izdelali kostume in glasbila, ki so bili skladni z zgodbo, ki so jo pripravili mentorji. Vsak se je odločil za eno gozdno žival. Ker se je predstava odvijala v gozdu, smo morali v gozdu postaviti sceno, kar je vključevalo gradnjo bivakov, šotorov in drugih zatočišč. Med gradnjo pa smo seveda počeli še marsikaj drugega - lovili žabe, opazovali mravlje, skupaj prenašali palice in se posvetovali o naslednjih korakih gradnje.

Namen predstave je bil, da je bila zelo enostavna in da otrok, nismo preveč obremenjevali s ponavljanjem dialogov in javnim nastopanjem. Mentor je pripovedoval zgodbo, otroci pa so skladno s pripovedovanjem odigrali svoj del. Vendarle pa je bila predstava za starše motivacija, da so cel teden sodelovali v aktivnostih.

3.3 Katapult

Katapulta so se otroci spomnili sami. Pravokotno na hlod so postavili daljšo palico. Na spuščeno stran palice so položili manjši predmet (npr. krajšo palico, storž) in stopili na palico, ki je bila v zraku, da je predmet na drugi strani zalučalo v zrak. Pri izvedbi katapulta je potrebna previdnost, da zalučani predmet ne pade na otroka. Pri tej dejavnosti se otroci učijo fizikalnih zakonitosti.

3.4 Gradnja bivaka

Gradnja bivaka je najlažja aktivnost, ki se jo otroci večinoma spomnijo sami. Otroci raziskujejo okolico in pri tem uporabljajo vsa čutila. Bivak se lahko zgradi na več načinov:

- okoli drevesa se v obliki šotora naloži daljše veje in pusti prostor za vhod,
- luknjo ali jarek se prekrije z vejami,
- med drevesi, ki rastejo blizu skupaj, zataknemo palice in streho prekrijemo s praprotjo.

3.5 Gradnja zavetišča pred dežjem

Dež nas običajno ne moti. Včasih pa si vseeno zaželimo strehe nad glavo. Takrat lahko uporabimo ponjavo, ki jo s pomočjo vrvi navežemo na drevesa, da tvori streho. Lahko jo tudi obesimo čez poševno rastoče drevo in vse štiri vogale pritrdimo na drevesa.

3.6 Uporaba priročnika za določanje

S pomočjo priročnika za določanje otroke najlažje motiviramo za učenje o rastlinah, živalih in glivah. Najbolj so primerni priročniki z nazornimi slikami in opisi. Tekom sprehoda lahko ugotavljamo vrste, ki jih ne poznamo in ponavljamo že poznane. Aktivnost lahko vodimo mentorji ali pa določanje prepustimo otrokom. Na naših raziskovalnicah je najbolj popularen priročnik za določanje gob. Najbolj jih zanimajo mušnice in ostale strupene gobe. S to dejavnostjo spodbudimo raziskovanje in samostojnost otroka.

3.7 Varna uporaba noža in žage

Pred vsako uporabo ponovimo in prikažemo varno uporabo noža in žage. Ves čas spremljamo otroka, ki uporablja nož ali žago. Otrokom ne pustimo, da sami odpirajo in zapirajo orodje, to naredimo mentorji. Po končani uporabi nož ali žago odložijo na tla. Žagajo in lupijo lahko palice različnih velikosti in oblik, ne pa živih dreves. Otroci se pri tej aktivnosti zavejo svojih sposobnosti, pomena varnosti in se naučijo uporabljati različna orodja. Naslednji korak je t.i. »tool talk« (op. p. govor o orodju), ko otroci sami predstavijo pravilno in varno uporabo orodja, mi pa jih pri tem lahko spodbujamo z vprašanji.

3.8 Blatni tobogan

Blatni tobogan je strma steza v času dežja, po kateri se spuščajo kot po toboganu. Otroci naj bodo primerno oblečeni (nepremočljiva oblačila), ker je umazanija zagotovljena. Pri tej aktivnosti je najbolj pomembna zabava, krepijo pa tudi motorične spretnosti in ravnotežje.

3.9 Bodimo drevo

To igro smo povzeli iz Priročnika za učenje in igro v gozdu (2016). Z otroki se najprej pogovorimo o drevesih – ali se drevesa premikajo, podoba dreves med različnimi letnimi časi, kako rastejo… Nato vsak otrok objame drevo in ga poskuša čim bolj začutiti. Otroci nato začnejo posnemati svoje najljubše drevo (npr. mlada jelka, mogočen hrast, odrasla smreka…), mi pa jim dajemo naloge, ki jih morajo izvajati:

- cel dan že piha burja,
- dež lije, grmi in se bliska
- zapadel je sneg in močno obtežil veje dreves,
- prišla je pomlad in drevesa veselo odganjajo,
- piha orkanski veter in drevesa so izruvana iz tal.

Preko te igre otroke spodbudimo k razmišljanju in zavedanju o spremembah v gozdu med različnimi letnimi časi.

3.10 Izziv spomin

Na podlago (lahko je večji kos blaga, ponjava) razvrstimo različne predmete. Nekateri predmeti naj bodo povezani z gozdom, npr. leseni predmeti, gozdni plodovi, ostali predmeti pa naj z gozdom nimajo povezave. Otrokom damo 1 minuto časa, da si predmete ogledajo in si jih zapomnijo. Lahko jih razdelimo v skupine po dva. Predmete pokrijemo in začnemo z vprašanji:

- Koliko predmetov ste našteli?
- Kateri so predmeti povezani z gozdom?

Vprašanja lahko prilagajamo. Prav tako lahko nekaj predmetov odstranimo in vprašamo, kateri predmeti manjkajo. Na tak način bomo otroke spodbudili k razmišljanju in urili njihov spomin.

3.113.11 Naloga iskanje gozdnih predmetov

Otroci dobijo nalogo, da morajo poiskati različne predmete v gozdu. To so lahko predmeti različne velikosti, oblike in barve, npr.:

- 5 listov različnih oblik ali barv,
- nekaj belega in rjavega,
- 5 različnih plodov.

S to aktivnostjo jih spodbudimo k raziskovanju in opazovanju okolice.

4. ZAKLJUČEK

Princip gozdne pedagogike in dejavnosti učenja in igre na prostem je v Sloveniji že prisoten in se izvaja tako v šolah in vrtcih kot v okviru obšolskih dejavnosti. Ni pa čisto jasno v kakšnem obsegu se izvaja. Obstajajo učitelji in vzgojitelji, ki so gozdni pedagogiki naklonjeni in otroke občasno odpeljejo v gozd v okviru pouka. Kar nekaj vrtcev in šol je vključenih v »Mrežo gozdnih vrtcev in šol Slovenije«, poleg tega smo eni izmed redkih v Evropi, ki

imamo program »šole v naravi« vključen v učni načrt. Pri izvajanju gozdne pedagogike imajo prednost predšolske skupine in prvi razredi, saj skupino vodita vsaj dva pedagoga, kar omogoča lažje izvajanje aktivnosti na prostem. Skupine z enim učiteljem si težje privoščijo odhod v gozd ali naravo, saj morata za skupino skrbeti vsaj dva usposobljena pedagoga, kar pa šolam predstavlja dodatni strošek. Ena izmed rešitev bi lahko bila naravna ureditev šolskega dvorišča in bližnje okolice šole. Saj lahko tudi na šolskem dvorišču izvajamo aktivnosti in približamo otrokom naravo. Zasadimo lahko drevesne in grmovne vrste in ustvarimo gozdiček, permakulturni vrt in kompostnik, drevo prepustimo naravnemu razvoju in se iz njega učimo o razkroju…

Veliko je tudi društev in skupin, ki izvajajo aktivnosti gozdne pedagogike v popoldanskem času ali ob vikendih, organizirajo razne delavnice in praznovanja rojstnih dni v gozdu. Sem spada tudi društvo Preplet, ki izvaja celoletne gozdne raziskovalnice. Pomembno je, da začnemo gozd, kot prostor za igro in učenje, približevati že najmlajšim. Da jim omogočimo vzpostavitev stika z gozdom, jim ga predstavimo kot prostor v katerem lahko uživajo in se izrazijo. Šele potem gremo na naslednjo stopnjo v kateri v igro vključimo elemente učenja na način, da je otrokom še vedno prijetno in zabavno. Z napredovanjem v višje starostne razrede vključimo vse več učnih aktivnosti in bolj kompleksne teme, kot so; razumevanje procesov v naravi, povezava med človekom in naravo, odgovornost in skrb za okolje… Bjørnstad (2014) navaja šest pedagoških stopenj, ki opisujejo študentov razvoj odnosa do narave:

1. Narava kot užitek.
2. Doživljanje in opazovanje narave.
3. Razumevanje ekoloških procesov.
4. Razumevanje povezave človek-narava.
5. Razumevanje okoljske problematike.
6. Zavedanje odgovornosti do narave.

Člani društva Preplet trenutno aktivno spodbujamo prve tri točke. Preko igre in zabave otrokom približujemo gozd, poleg tega pa počasi vključujemo posamezne izobraževalne momente in stremimo k temu, da v prihodnje dosežemo šesto stopnjo lestvice, kjer se otroci zavejo svoje odgovornosti do narave.

5. VIRI

Bjørnstad B. H. 2014. Learning with the Forests, Education for sustainable development in schools. NFG – Norwegian Forestry Group, http://www.nfg.no/userfiles/file/Fact%20Sheets/Learning_with_the%20Forests_2_%202014.pdf (22. 10. 2017)

Gozdna učna pot. 2017. OŠ Brinje Grosuplje, 2017, http://os-brinje-grosuplje.splet.arnes.si/gozdna-ucna-pot/ (1. 10. 2017)

Inštitut za gozdno pedagogiko. Kaj je gozdna pedagogika?, http://gozdna-pedagogika.si/ (30. 9. 2017)

Lara Kastelic. 2017. Ideja o gozdnih raziskovalnicah. (ustni vir, 30. 9. 2017)

Priročnik za učenje in igro v gozdu. 2016. Zbirka Gozd eksperimentov. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica

Rossenberg M. B. 2013. Nonviolent Communication: A Language of Life. 2. izdaja. California, PuddleDancer Press

Young J., Haas E., McGown E. 2010. Coyotes guide to connecting with nature. 2. izdaja. Washington: Owlink media corporation.

Kristina Sever mag. inž. gozdarstva - zaposlena na Gozdarskem inštitutu Slovenije in del skupine Gozd eksperimentov ter članica društva Preplet in mentorica na gozdnih raziskovalnicah. Svoje gozdarsko znanje in ljubezen do narave želi predati otrokom in jim na tak način približati naravo in gozd.

Eva Zupančič - dijakinja Srednje vzgojiteljske šole v Ljubljani, deluje v Društvu Preplet in je mentorica na gozdnih raziskovalnicah. Je navdušena nad prosto igro in ustvarjalnostjo, ki jo ta prinese. Otrokom bi rada približala naravo kot okolje za preživljanje prostega časa, druženje in rekreacijo.

KAKO SLOVENIJA PODPIRA POUK NA PROSTEM

HOW SLOVENIA SUPPORTS OUTDOOR EDUCATION

doc. dr. Darja Skribe Dimec, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani,
darja.skribe-dimec@pef.uni-lj.si

Povzetek

Lahko rečemo, da je slovenski šolski sistem na organizacijski ravni pouku na prostem v zelo veliko podporo. Na eni strani so v predmetniku, ki je bil narejen leta 1998, v okviru obveznega programa opredeljeni tako dnevi dejavnosti kot šola v naravi. Vsak učenec mora imeti vsako leto 15 dni dejavnosti (kulturne, športne, naravoslovne in tehniške dneve) in v devetletnem obveznem o šolanju tudi najmanj dve šoli v naravi. Na drugi strani pa Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport financira 24 Centrov šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD), ki šolam nudijo vso podporo pri izvajanju teh dveh oblik dela (tako z vsebinami kot z namestitvijo). Šele primerjava z drugimi državami nas praviloma ozavesti, kako dober šolski sistem imamo. Mednarodni projekti so tako priložnost, da se učimo od drugih in da jim pokažemo primere dobrih praks. In prav učenje drug od drugega je izjemno pomembno za vzpodbujanje profesionalnega razvoja vsakega učitelja. V Sloveniji še relativno redka, v svetu pa zadnjih 20 let vedno bolj uveljavljena je narativna metoda, ki je zelo primerna za razumevanje vsakdanjih praks, tudi na področju vzgoje in izobraževanja. V nadaljevanju prispevka je opisana zgodba, ki je lahko nekomu navdih, drugemu opomin, lahko »odpre oči«, lahko »daje misliti« …. Danes so pred nas postavljeni veliki izzivi sodobne družbe: vedno več ljudi živi v mestih, odtujeni od narave, in preko pametnih telefonov, tablic in računalnikov vedno bolj živijo v virtualnem svetu. Če bomo želeli, da bo človeštvo preživelo, se moramo tega zavedati in narediti vse, da bomo mi in naši učenci/otroci ohranili stik z naravo.

Ključne besede: dnevi dejavnosti, narativna metoda, osnovna šola, pouk na prostem, predmetnik, slovenski šolski sistem, šola v naravi

Abstract

We can say that the Slovene school system at the organizational level strongly supports outdoor education. On the one hand, in the curriculum, which was created in 1998, the days of activities and the outdoor school are defined in the mandatory program. Each pupil must have 15 days of activities (cultural, sports, natural and technical days) each year and at least two outdoor schools in the nine-year compulsory schooling. On the other hand, the Ministry of Education, Science and Sports finances 24 Centres for Schools and Outdoor Education (CŠOD), which provide schools with all the support in implementing these two forms of work (regarding both, the content and accommodation). Only by comparison with other countries, we usually learn the real quality of our school system. International projects are both an opportunity to learn from others and to show them examples of our good practices. And learning from one another is extremely important for fostering the professional development of teachers. Still relatively rare in Slovenia, but increasingly popular elsewhere in the last 20 years, the narrative method is very suitable for understanding everyday practices, including those in the field of education. Following in the paper is a personal story that can be inspiring for somebody, reminding for another one, it can "open eyes", "give somebody a thought" .... Today, the great challenges of modern society are facing us: more and more people live in cities, alienated from nature, and increasingly immersed in the virtual world through

excessive use of smartphones, tablets and computers. If we want the mankind to survive, we must be aware of the situation and do everything to keep us and our pupils / children in contact with nature.

Key words: days of activities, narrative method, primary school, outdoor education, curriculum, Slovenian school system, outdoor school

Vprašanje, kako Slovenija podpira pouk na prostem, ni zastavljeno le kot retorično vprašanje, ampak je namen tega prispevka, da poskuša na to vprašanje tudi odgovoriti. Pravzaprav je bilo na to vprašanje že odgovorjeno pred kratkim, septembra 2017 v Vancouvru v Kanadi, na 9. Svetovnem kongresu okoljske vzgoje in izobraževanja (9th World Environmental Education Congress), s prispevkom (interaktivnim posterjem) z naslovom: Outdoor education in Slovenian school system supports cultural and environmental education (Skribe Dimec, 2017). V nadaljevanju je predstavljenih nekaj glavnih poudarkov iz tega prispevka.

1. Slovenski šolski sistem in pouk na prostem

Leta 1996 je Slovenija sprejela Zakon o osnovni šoli, leta 1998 pa predmetnik za osnovno šolo. V skladu s tem dokumentom lahko rečemo, da je pouk na prostem dobro vključen v nacionalni program celotne devetletne osnovne šole. Predmetnik v okviru obveznega programa namreč določa 15 dni dejavnosti na leto (kulturne, športne, naravoslovne in tehniške dneve) in šolo v naravi. Poseben dokument, ki opredeljuje dneve dejavnosti, pravi: »Dnevi dejavnosti so tisti del obveznega programa osnovne šole, ki medpredmetno povezujejo discipline in predmetna področja, vključena v predmetnik osnovne šole.« (Dnevi dejavnosti, 1998, p. 1). Za naravoslovne in tehniške dneve dejavnosti se predvideva, da večinoma potekajo izven šolskih učilnic. Čeprav šola v naravi v predmetniku ni opredeljena s konkretnim številom ur/dni, saj je organizirana znotraj števila ur osnovnošolskega izobraževanja, pa je v dokumentu Šola v naravi za devetletno osnovno šolo – koncept (Gros, et al. 2001) napisano, da naj bi se vsak učenec v času devetletnega šolanja udeležil najmanj dveh šol v naravi, priporoča pa se izvedba vsaj ene šole v naravi ob koncu vsakega triletnega obdobja. Šola v naravi je na spletni strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport opredeljena kot »organizirana oblika vzgojno-izobraževalnega dela, ki poteka strnjeno tri ali več dni izven prostora šole.« (Šola v naravi, s. a.). Za udejanjanje teh dejavnosti ima Slovenija 24 centrov šolskih in obšolskih dejavnosti (v nadaljevanju CŠOD), kjer lahko učenci bivajo. Centre v celoti financira država, saj organizacijsko pripadajo Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport. V CŠOD se izvajajo programi, ki izkoriščajo okolico centra, in spodbujajo učenje na prostem, predvsem v naravnem okolju. Mnogi centri so namreč nastali iz opuščenih in obnovljenih vojaških zgradb, ki so postale na voljo kot posledica osamosvojitve Slovenije. Skoraj vsi centri so odmaknjeni od urbanih naselij ali turističnih centrov, kar brez težav omogoča izpeljavo dejavnosti na prostem. To pa je še posebej pomembno, saj ima Slovenija izjemno raznoliko in relativno dobro ohranjeno naravo. Vsi programi v CŠOD so močno povezani z lokalnim okoljem in lokalno kulturno tradicijo. Dandanes globalizacija povečuje tveganje zanemarjanja zgodovinske tradicije in izgubo kulturne identitete, zato je izjemno pomembno, da pouk na prostem poudarja lokalnost, kar omogoča ohranjanje povezanosti s tradicijo, naravno in kulturno dediščino in uspešnim prepletanjem kulture in okolja.

Vzpodbuda za pripravo tega prispevka je posledica aktivne udeležbe na 15. seminarju organizacije Institute of Outdoor Adventure Education and Experiental Learning (EOE) leta 2016 v Salzburgu (Skribe Dimec, 2016). Izjemna odmevnost prispevka, ki je pokazala, da

imamo v Sloveniji odlično tako zakonodajo (morda celo edinstveno na svetu), kot možnosti za izvajanje pouka na prostem, je sprožila razmišljanje, da se v Sloveniji verjetno sploh ne zavedamo, kaj imamo. In prav mednarodne izmenjave, seminarji, konference, kongresi, … so priložnost, da svetu pokažemo, kaj imamo in tudi kaj znamo. Verjetno je pregovorna slovenska skromnost tu odveč.

2. Projekt PRISMA

Ena takih priložnosti, povezanih s poukom na prostem, je bil projekt PRISMA (Outdoor Education in European Preschools brought into the Islandic Light). V projektu, ki je potekal v okviru programa ERASMUS+, so poleg Islandije (Nature School, Reykjavik City – Department of Education and Youth in 13 predšolskih vzgojno-izobraževalnih zavodov) sodelovale še naslednje države: Norveška (Bergen University College in 3 predšolski vzgojno-izobraževalni zavodi), Švedska (Naturskolan Umeå in 2 predšolska vzgojno-izobraževalna zavoda), Škotska (University of Edinburg in 4 predšolski vzgojno-izobraževalni zavodi), Belgija (University College Leuven) in Slovenija (Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in 3 predšolski vzgojno-izobraževalni zavodi). Od slovenskih predšolskih vzgojno-izobraževalnih zavodov so sodelovali tisti vrtci, za katere se je vedelo, da imajo dobro organizirane dejavnosti na prostem. V projektu so tako sodelovali Vrtec Antona Medveda Kamnik, OŠ Matije Valjevca Preddvor – vrtec Čriček in Kranjski vrtci – enota Čirče. Ideja projekta je bila: »vi nam, mi vam« (angl. job shadowing), kar pomeni, da so islandske vzgojiteljice več dni v tujini opazovale primere dobrih praks, hkrati pa tudi same pokazale nekaj dejavnosti, ki jih izvajajo na Islandiji. Vpogled v vsakodnevno prakso slovenskih vrtcev je bil navdušujoč. Otroci v Kamniku so v škornjih in pelerinah, ker je rahlo deževalo, a ni nikogar motilo, odšli v bližnji gozd. Tam preživljajo cele dopoldneve, tudi malico imajo na travniku ob gozdu. Vzgojiteljice in vodstvo šole poroča, da odkar imajo tako prakso, otroci bistveno manj izostajajo zaradi bolezni. Njihov glavni pristop je prosta igra otrok v naravnem okolju, ki jo dopolnjujejo z različnimi dejavnostmi (npr. pripovedovanjem zgodb). Tudi vrtec Čirče ima svojo posebnost: v bližnjem gozdu so uredili prostor, kjer imajo stole ali klopce, postavljene v krogu. Pravzaprav je nekakšna »vstopnica« za v vrtec (in v gozd) doma narejen stol ali klopca iz naravnih materialov. A med našim obiskom otroci niso sedeli, ampak so bili ves čas zaposleni z različnimi dejavnostmi, kot na primer luščenjem koruze ali izdelovanjem obraza na deblo drevesa z uporabo slanega testa in materialov, nabranih v gozdu. Povsem unikatno in navdušujoče pa imajo vrtec na prostem urejen v vrtcu Čriček. Del gozda v bližini vrtca je urejen v Micino igralnico. V igralnici imajo urejene naravne kotičke, ki so namenjeni prosti domišljijski igri, pa tudi dejavnostim, ki jih načrtno izvedejo v gozdu in jih tako preselijo iz vrtca na prosto. Otroci ob prihodu v Micino igralnico ob petju »himne« razvijejo Micino zastavo, potem pa se zaposlijo v kotičkih, ko so na primer kotiček dom, kotiček na štoru, gledališče, kjer se odvijajo nastopi in predstave, okrogli kotiček, pleteni kotiček, kotiček z mlinčki, kotiček glasbeno drevo,… Vse, kar potrebujejo v gozdu (npr. malico, grablje, lopate, …) pripeljejo s seboj v lesenem vozičku. Ta del gozda je v lasti pomočnice vzgojiteljice, zato jim za dovoljenje pri preurejanju ni treba skrbeti. Nekateri od teh vrtcev, vključenih v projekt PRISMA, so vključeni tudi v Mrežo gozdnih vrtcev in šol Slovenije, ki jo vodi Natalija Györek v okviru Inštituta za gozdno pedagogiko. Na njihovi spletni strani je mogoče videti, da v mreži sodelujejo še druge predšolske in osnovnošolske vzgojno-izobraževalne organizacije. Seveda pa se postavlja vprašanje, ali so to le »osamljeni eksperimenti« ali pa imamo v Sloveniji pouk na prostem res na zavidljivo visoki ravni.

Zanimivo je, da so bili pobudniki projekta PRISMA prav Islandci, saj imajo na Islandiji, gledano z našega zornega kota, za izvajanje pouka na prostem povsem neprimerne pogoje. Prva težava je vreme. Na Islandiji je celo leto bolj ali manj mraz, neprestano močno piha in pogosto tudi dežuje ali sneži. Ko sem bila pred leti sama tam, sem v enem tednu le za 5 minut

videla sonce, pa še to je bilo precej zakrito z oblaki. Kljub dežju smo udeleženci seminarja na prostem pred šolo kuhali in pekli. Učenci v osnovni šoli imajo en dan na teden obvezno pouk na prostem. Učenci vedo, da se morajo za ta dan primerno obuti in obleči. Tako jih vreme prav nič ne moti. Druga težava, s katero se srečujejo Islandci pri izvajanju pouka na prostem, pa je narava. Ta je sicer čudovita, neokrnjena, dostopna vsem, a pravega gozda tam sploh nimajo. Obstaja pregovor, ki pravi, da moraš, če na Islandiji izgubiš v gozdu, le vstati in pogledati, kje si. Ostra klima namreč drevesom ne dopušča visoke rasti. In za primerjavo je na tem mestu treba ponosno povedati, da je Slovenija na 3. mestu v Evropi po gozdnatosti (za Švedsko in Finsko), saj po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije kar 58,4% površine pokriva gozd.

3. Moja zgodba

»Zanimanje za učenje v vsakdanjem življenju ali učenje in situ se je stopnjevalo v zadnjih 20 letih in postaja pomembno področje andragoških raziskav. To implicira uporabo novih raziskovalnih metod.« (Ličen, 2013, p. 32). V svetu že dalj časa uveljavljena, v Sloveniji pa še relativno redka, je uporaba narativne metode ali pripovedovanje življenjskih zgodb. Kot navaja Ličen (2013), narativna metoda omogoča preiskovanje izkušenj in refleksivno ustvarjanje pomenov in dodaja, da je narativna metoda zelo primerna za razumevanje vsakdanjih praks. Ličen (2013, p. 32) pojasni potrebo po uporabi narativne metode pri raziskovanju učenja in situ: »S prepletanjem znanosti v interdisciplinarna področja in z novimi odkritji v delovanju človeškega uma, predvsem v nevroznanostih in kognitivnih znanostih, se ne razvijajo le nove prakse, temveč tudi novi koncepti, med katerimi je »učenje v vsakdanjem življenju«, ki poudarja pomen prakse, delovanja in utelešenega (spo)znanja.«. V vzgoji in izobraževanju sta izraz narativni pristop (angl. narative inquiry) leta 1990 prva uporabila Connelly in Clandinin in ga definirala kot »način razmišljanja o izkušnjah« (Lutovac in Kaasila, 2010). Bleakley (2005) navaja, da narativna metoda raziskuje človekove izkušnje ter v njih raziskuje pomen. Narativna metoda je po njegovo v primerjavi z ostalimi kvalitativnimi tehnikami bolj celostna in daje poglobljeno razumevanje.

Izkušnje starejših so torej lahko nekomu navdih, drugemu v opomin, lahko »odprejo oči«, lahko »dajo misliti« …, zato bom v nadaljevanju na kratko predstavila nekatere za pouk na prostem, po moji oceni, pomembne vidike svojega življenja.

3.1 Zgodnje otroštvo

Osebnost človeka določajo geni in pridobljene izkušnje. Pozitiven odnos do živali je verjetno povezano z dedkom, ki je bil velik ljubitelj »malih živali« (gojil je med drugim golobe) in celo urednik revije z naslovom »Živalca«, glasila Društva rejcev malih živali za Dravsko banovino v Ljubljani. Predšolsko obdobje sem preživela na deželi, v bližini gozda, pomagala sem stari mami na vrtu, imeli smo psa, mačke, kure in zajce. Poleg tega so bili moji straši veliki ljubitelji gora (oče je bil ustanovni član Planinskega društva PTT in je s prostovoljnim delom pomagal zgraditi planinsko kočo na Vršiču). Skoraj vsak konec tedna smo šli v hribe.

Mnoge raziskave dokazujejo, da se prav v zgodnjem otroštvu postavljajo temelji za človekov značaj, takrat se tudi oblikujejo izhodišča za stališča, ki jih potem ima odrasla oseba. Ključne življenjske izkušnje, ki odločajo o okoljski ozaveščenosti, so: a) pogosta interakcija z naravo in kmečkim okoljem; b) pomembne izkušnje iz zgodnjega otroštva, vključno z dogodki, povezanimi z naravo in podeželjem; c) zgledi, predvsem družinskih članov in učiteljev in d) tisto, kar posebej poudarja vzgoja in izobraževanje (Tanner, 1980; Palmer, 1993; Palmer, et al. 1998; Chawla, 1998; Chawla, 1999, po Torkar, 2014). Do podobnih rezultatov je prišel Torkar (2014), ko je ugotavljal, katere pomembne življenjske izkušnje slovenskih učiteljev so vplivale na njihov odnos do okolja in skrb za naravo. Ugotovil je, da so izkušnje na prostem v

zgodnjem otroštvu in starši po mnenju slovenskih učiteljev najpomembnejši dejavniki. Tudi Maria Montessori je poudarjala, da je zaradi srkajočega uma in občutljivih obdobij, dveh značilnosti zgodnjega otroštva, ki ju je odkrila, najpomembnejše obdobje v človekovem življenju prav obdobje do 6. leta starosti.

3.2 Osnovna šola

Najbolj mi je ostal na nižji stopnji v spominu pouk spoznavanja narave, kjer smo urejali svoj zvezek tako, da smo vanj lepili, stisnjene in posušene, liste, cvetove, lišaje, lubje, prst,… Ta zvezek še sedaj hranim, saj ga nikakor nisem mogla vreči stran. Pri pouku biologije smo zelo pogosto delali poskuse, mikroskopirali, … V spominu pa mi ostaja tudi dejavnost, ko smo posamezni učenci svojim sošolcem »vrteli« film (v resnici smo na roko premikali filmski trak skozi diaprojektor) in ob vsaki sliki povedali kratko besedilo. Ker je bilo v učilnici temno, smo se morali besedilo seveda prej naučiti na pamet. Sama sem predstavila živalstvo polarnih krajev. Ko sem začela delati na Pedagoški fakulteti in sem pospravljala omare, sem naletela na ta film in pripadajočo knjižico. Odprla sem besedilo za prvo fotografijo, jo prebrala in od takrat ga nisem več pozabila, čeprav je bilo besedilo precej zapleteno: »Kot hranijo hladna morja številne tjulnje, mrože in različne kite, tako so ribe glavna hrana številnim ptičjim množicam, ki gnezdijo na osamljenih otokih …«.

3.3 Srednja šola

Žal iz obdobja srednje šole (gimnazije) nimam nobenih takih spominov, ki bi kakorkoli (pozitivno ali negativno) vplivali na moj odnos do narave. Morda tudi zato, ker v 4. letniku nismo imeli biologije, po maturi sploh nisem vedela, na katero fakulteto naj se vpišem.

3.4 Fakulteta

Najprivlačnejši del študija na Biotehniški fakulteti, Oddelku za biologijo so bile za mene laboratorijske in terenske vaje, ter večdnevne ekskurzije/tabori. Na srečo je bilo tega v okviru mojega študija zelo veliko.

3.5 Služba

Po enoletni izkušnji poučevanja na osnovni šoli in osemletni izkušnji poučevanja na srednji šoli, sem dobila službo na Pedagoški fakulteti, na Oddelku za razredni pouk. Tam se že vsa leta ukvarjam z didaktiko naravoslovja. Kmalu po začetku poučevanja prihodnjih učiteljev razrednega pouka pa sem spoznala, da sem imela o nečem povsem zgrešeno mnenje. Prepričana sem bila, da prav vsi študenti cenijo naravo, da imajo radi živali, rastline, da radi poučujejo na prostem,…, saj sem sklepe naredila na osnovi svojega odnosa do narave, živali, rastlin, pouka, ... Zelo me je presunilo spoznanje, da imajo pravzaprav le redki prihodnji učitelji razrednega pouka radi naravoslovje. In do tega spoznanja tudi nisem prišla takoj, zato sem se na začetku ukvarjala predvsem s spodbujanjem aktivnega pouka (na srečo sem sodelovala v odličnem mednarodnem projektu TEMPUS Razvoj začetnega naravoslovja, ki ga je vodil, žal že dolgo pokojni, dr. Janez Ferbar). Ko sem ugotovila, da veliko pouka na razredni stopnji že poteka z uporabo konkretnih predmetov, delom v skupinah – torej na aktiven način - sem spoznala, da je v naših šolah treba spremeniti način preverjanja (in ocenjevanja) znanja. Izkazalo se je namreč, da obstaja neskladje med načinom poučevanja/učenja in načinom preverjanja znanja. To je večinoma temeljilo le na preverjanju dejstev, torej faktografskem znanju. Odkrito povedano, sem na tem področju sčasoma obupala. In potem sem se udeležila seminarja o pouku na prostem na Islandiji. Ta izkušnja je močno spremenila moj pogled na poučevanje/učenje. Od takrat naprej se trudim svoje znanje in energijo vložiti predvsem v spodbujanje pouka na prostem. Ko spremljam svoje študente na pedagoški praksi, in se vživljam v njihov vsakdan, vidim, kako zelo narobe je, da imamo

učence cele dopoldneve »zaprte« v učilnicah. Vsaj med odmori bi morali iti za nekaj časa na šolsko dvorišče. Žal tega v slovenskih šolah, za razliko od šol drugod po Evropi, skoraj ne vidimo. Seveda je treba tu stvari spremeniti na sistemski ravni. Sama pa se trudim študentom predstaviti pomembnost in čar poučevanja naravoslovja na prostem/v naravi in jim omogočiti, da v okviru majhnega števila ur, ki mi je za to na voljo, spoznajo zanimive metode dela. Del truda pa namenjam tudi Centru šolskih in obšolskih dejavnosti pri vpeljevanju izjemno zanimivega programa Varuhi Zemlje (Earthkeepers), katerega namen je spremeniti ravnanja učencev v odnosu do okolja/Zemlje.

4. Zaključek

Svojo življenjsko zgodbo bom zaključila v Kanadi. Generalno spoznanje, do katerega sem na konferenci o okoljski vzgoji in izobraževanju prišla, je, kako pomembno je spoštovanje domorodcev in njihovih navad, ki temeljijo na pristnem stiku z naravo/zemljo. Na konferenci so me vprašali, kakšen odnos imamo Slovenci do narave. Povedala sem, da mislim, da precej dobrega in to verjetno zato, ker imamo skoraj vsi še vedno nek stik za naravo, vrtom, podeželjem (vikend hiše, starši ali stari starši). Potrditev svojega argumenta pa sem dobila še v zgodbi, ki jo je povedal odličen predavatelj dr. David Suzuki. Povedal je, da je njegov prijatelj poslovnež, ki živi v klimatiziranem stanovanju. Z dvigalom se zjutraj odpelje v klet, kjer se usede v klimatizirani avtomobil in odpelje v službo. Tam v garaži izstopi iz avtomobila in se z dvigalom odpelje v svojo pisarno, ki je klimatizirana. Po službi se odpravi nazaj v klimatiziran avto in se odpelje v trgovski center, ki je prav tako klimatiziran. Ko pride s klimatiziranim avtom domov, se z dvigalom vrne v svoje klimatizirano stanovanje. In tako dan za dnem. Na koncu pa se pohvali, da mu kar 14 dni ni bilo treba iti ven.

Ob tem se je treba zavedati, da vedno več ljudi živi v mestih in zgublja stik z naravo. Poleg tega smo priče izjemnemu tehnološkemu razvoju računalnikov, tablic in pametnih telefonov, ki današnjo mladino povsem potegnejo v virtualni svet. Pravzaprav še nič ne vemo, kam bo šlo človeštvo z uporabo virtualnega sveta. Mislim, da se moramo čim prej ozavestiti, da bo človeštvo preživelo le, če bomo ohranili stik z naravo.

Literatura in viri

Bleakley, A. 2005. Stories as data, data as stories: making sense of narrative inquiry in clinical education. *Medical Education*, 39(5), 534-540.

Dnevi dejavnosti. 1998. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Dnevi_dejavnosti.pdf [25. 10. 2017].

Gros J., Marinčič, M. in Komljanc, N. 2001. Šola v naravi za devetletno osnovno šolo – koncept. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Sola__v__naravi.pdf [25. 10. 2017].

Ličen, N. 2013. Paradoksi narativne metode pri raziskovanju učenja in situ. *Andragoška spoznanja*, 19(3), 32-45.

Lutovac, S. in Kaasila R. 2010. How to apply the process of employment using the narrative approach in mathematics education. *Didactica Slovenica*, 25(3-4), 92-109.

Micina igralnica v gozdu. Dostopno na: http://www.gozdnivrtec.si/_files/userfiles/file/gozdnivrtec/Vrtec%20%C4%8Cri%C4%8Dek%20nova.pdf [25. 10. 2017].

Projekt PRISMA. Outdoor Education in European Preschools brought into the Islandic Light Dostopno na: https://prismapreschool.weebly.com/ [25. 10. 2017].

Skribe Dimec, D. 2016. Government recommendations and teachers' implementation of outdoor education in Slovenian primary schools. V: Amesberger, G., et al. Changing horizons challenges to outdoor education in Europe. Salzburg: University of Salzburg. 34-35.

Skribe Dimec, D., 2017. Outdoor education in Slovenian school system supports cultural and environmental education. Dostopno na: http://weec2017.eco-learning.org/wp-content/uploads/2017/09/Onsite-Program.pdf [25. 10. 2017].

Šola v naravi. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/sola_v_naravi/ [25. 10. 2017].

Torkar, G. 2014. Learning experiences that produce environmentally active and informed minds. NJAS – *Wageningen Journal of Life Sciences*, 69(junij), 49-55.

Zavod za gozdove Slovenije. Dostopno na: http://www.zgs.si/slo/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/gozdnatost_in_pestrost/index.html [25. 10. 2017].

Darja Skribe Dimec

Je docentka za didaktiko naravoslovja. Ima doktorat s področja poučevanja biologije in diplomo za vzgojitelja montessori. Ukvarja se s predvsem z aktivnim poukom, preverjanjem znanja, konstruktivističnim pristopom, poukom na prostem in VITR. Je avtorica mnogih učbenikov in delovnih zvezkov in nagrajenega e-gradiva za pouk naravoslovja na razredni stopnji. Bila je članica skupine, ki je naredila učni načrt za predmet naravoslovje in tehnika. Leta 1998 je prejela nagrado Republike Slovenije na področju šolstva za najvišje dosežke v znanstveno-pedagoškem delu v vzgoji in izobraževanju na področju visokega šolstva. Od zgodnjega otroštva občuduje in spoštuje naravo, rada potuje in jadra.

SKOZI PRAVLJIČNO IGRO DOŽIVLJAMO GOZD

EXPERIENCING THE FOREST THROUGH FAIRY TALE PLAY

Irena Stergar, OŠ Simona Gregorčiča Kobarid, irena.stergar@guest.arnes.si

POVZETEK

V referatu so predstavljene izkustvene pravljične igre, izvedene v gozdu – učitelji se za učenje v naravnem okolju radi odločajo, saj tako učencem kot učiteljem omogoča lažje in trajnejše pridobivanje vsebin ter doseganje učnih in vzgojnih ciljev naravoslovja.

Predstavljene so dejavnosti otrok iz 1. razreda, ki sledijo metodam gozdne pedagogike, kjer se otrok s pomočjo le-teh lahko celostno razvija. Najnaravnejše učenje otrok je namreč učenje in doživljanje skozi igro. Ker je otrokom igra blizu, najlažje doživlja in spoznava naravo izkustveno, s pravljičnimi igrami.

Ugotovljeno je, da se otrokom s pomočjo *pravljične igre v gozdu*, inovativne didaktične oblike dejavnosti, v gozdu omogočijo: nezavedno pridobivanje znanja, sodelovanje v skupinah, ustvarjalnost, zaznavanje in občutenje novega, poudarjanje otrokovih močnih področij, urjenje fizičnih in socialnih veščin, potovanje v fantazijska doživljanja in spontano prehajanje iz domišljijskega v realni svet, spoznavanje in doživljanje sebe kot del narave ter odgovornost do obnašanja in ohranjanja narave.

Izbrane so bile predvsem doživljajske igre, kjer se je otrok svobodno in ustvarjalno izražal z izraznimi gibi in plesom, s pravljično jogo, z besedami, uporabljal vsa čutila in raziskoval, spoznaval naravno okolje in doživljal čarobnost in občutke narave. Najbolj so uspele igre iz lastne zakladnice domišljije.

Izvajanje gozdnih doživljajskih iger s pomočjo pravljic z vsemi čutili zaznavanja, je povzročilo nešteto novih dejavnosti, saj so se otrokom in učiteljem porajale nove ideje in vrstile želje po ponovnem doživljanju že doživetega. Po doživljajih v gozdu so ustvarjali še v razredu s kvizi, igro spomin, izštevankami in z izmišljevanjem ugank ter kratkih pesmic.

Skozi prakso so se pokazali pozitivni učinki in rezultati doživljanja gozda s pravljično igro, ki so celostno vplivali in preoblikovali otroke.

Ključne besede: otrok, doživljanje, pravljična igra, gozd, ustvarjalnost.

ABSTRACT

The topic of this presentation is experiential fairy tale play, enacted in the forest – teachers often decide to teach in the natural environment, as it facilitates sustainable content learning and reaching the teaching and educational goals of natural science for both teachers and students.

The activities of children from the first grade are presented, which follow the methods of forest pedagogics that help children develop holistically. The most natural way for children to learn is namely learning and gaining experience through play. As children have an affinity for play, they experience and learn about nature more easily in an experiential manner, with fairy tale games.

It has been found that the innovative didactic form of activity *fairy tale games in the forest* enables children visiting the forest to: unconsciously gain knowledge, work together in groups, be creative, new sensations and feelings, foreground their strengths, exercise their physical and social skills, travel to the fantasy world and spontaneously cross over from the fantasy to the real world, learn about and experience themselves as part of nature and be responsible in their behaviour and protecting nature.

Especially those experiential games were chosen, where children expressed themselves freely and creatively with expressive body movement, dance, fairy tale yoga and words, used all their senses and explored, learned about the natural environment and experienced the magical sensations of nature. Games from our own fantasy treasure chest were the most successful.

Performing the experiential games with the help of fairy tales with all perceptual senses sparked countless new activities, as children and teachers had new ideas and wished to relive the experience. The experience in the forest was followed by creative activities in the classroom, with quizzes, memory games, counting rhymes and making up riddles and short poems.

In practice, the positive effects and results of experiencing the forest through fairy tale play proved to holistically affect and reform children.

Key words: child, experiencing, fairy tale play, forest, creativity.

1 UVOD

Odpira se vprašanje: »Zakaj bi se sploh posluževali doživljanja in učenja v naravnem okolju ob vsej ponujeni moderni tehnologiji v šolah?«

Lahko dostopna elektronska tabla in internet v šoli je olajšal podajanje vsebin in doseganje ciljev tako pri učencih, kot učiteljih, a je okrnil pristno občutenje, srečanje in doživljanje z naravo. Zato ni nobenega dvoma, zakaj se učitelji odločajo za učenje v naravnem okolju, saj tako učencem, kot učiteljem omogoča lažje in trajnejše učenje vsebin in doseganje učnih ciljev naravoslovja in vzgoje otrok. Učitelji v šoli lahko imajo pomisleke o izvajanju in zahajanju v gozd z otroki. Tu je mišljeno na število učencev z enim spremljevalcem, oddaljenost do primernega naravnega okolja, na čas izvajanja pouka, na zdravje otrok. Vendar ne smemo zanemariti dejstva, da z učenjem v gozdu pridobimo veliko več v zelo kratkem času, kot pa, če se otroci učijo in pridobivajo znanje v razredu. Učenje izven učilnice ali igralnice od učitelja ali vzgojitelja zahteva nekaj več načrtovanja, priprav in organizacije dela preden gre prvič na teren, saj je naslednjič že pripravljen in načrta za izvedbo pouka v naravi, ne potrebuje več.

2 IGRA IN IZKUSTVENO UČENJE

Najnaravnejše otrokovo spoznavanje sveta je igra. Otrok se igra praktično že od rojstva. Skozi igro se otrok izkustveno uči, torej pridobiva znanja in veščine z doživljanjem, opazovanjem, raziskovanjem in eksperimentiranjem. Otrok bo lažje razvijal svoje kognitivne in socialne veščine takrat, ko mu ponudiš možnost sprejemanja in reševanja problemov skozi lastno praktično izkustvo. Znano je, da so otroci v skupinah bolj kreativni, svobodni, radoživi in se aktivno učijo.

Ko se otrok igra v naravnem okolju, zlahka in bolje dojema in doživlja naravo kot del sebe in se s tem nezavedno uči. V prvi triadi se z otroki ni težko učiti skozi igro. Saj igra usmerja otroke, jih polno zaposli, zato jih motivira, umiri in jim nudi okrilje zaupanja.

Z igro v gozdu, se otrokom podaljša koncentracija in veselje do ponavljanja iger. Otroci sodelujejo drug z drugim in v skupinah, radi spoznavajo nove prostore, z veseljem in zagnanostjo raziskujejo, razlagajo in opisujejo, gledajo, poslušajo tipajo in vohajo. Z vnetostjo uporabljajo predhodno znanje, se svobodno izražajo in burijo svojo in domišljijo drugih.

Najboljše odkrivanje gozda je igra z uporabo čutil, kot so opazovanje, poslušanje, pripovedovanje, vohanje in tipanje in je skupinsko vodena. Gozdni prostor daje otrokom samo po sebi željo po raziskovanju in opravljeni nalogi. Imajo možnost gibanja, sproščanja in zdravega življenja. (Zapisala po lastnih dognanjih in po Korbar Črnjavič Hus, 2009 in Golob 2001)

3 O GOZDNI PEDAGOGIKI

Gozdna pedagogika je celostna metoda okoljskega vzgajanja in izobraževanja. Na Inštitutu za gozdno pedagogiko zatrjujejo, da je zahajanje v naravno okolje recept za zdrav, umirjen in optimalen razvoj otrok. Gozd oblikuje vrednote, ki se ne odražajo samo v pozitivnem odnosu do narave in okolja. (http://gozdna-pedagogika.si/)

Ustanoviteljica gozdne pedagogike gospa Natalija Györek, predstavlja metode gozdne pedagogike in pravi, da so otroci, ki so deležni tovrstnega poučevanja v naravi, bolj ustvarjalni, svobodneje razmišljajo in so manj obremenjeni. V gozdu se otroci lažje umirijo, ker so sproščeni in lažje gradijo medsebojne odnose. Učijo se svobodnega gibanja, kar pozitivno vpliva na njihov razvoj. Pridobijo si raznolike veščine in izkušnje tudi za vsakdanje življenje. Z gozdno pedagogiko otrokom in odraslim omogočamo varno in sproščeno raziskovanje narave, prepoznavanje lastnih občutkov in potreb ter pravilno odzivanje nanje.

»*Otroci imajo gozd radi, ker stvari prenašajo, kombinirajo, preoblikujejo, premeščajo, odvzemajo in sestavljajo na različne načine. Pri tem uporabljajo domišljijo, so kreativni in neverjetno inovativni.*« (Györek, 2012 str. 9)

4 PRAVLJIČNE IGRE V GOZDU

Ugotovljeno je, da se otrokom s pomočjo *pravljične igre v gozdu*, inovativne didaktične oblike dejavnosti, v gozdu omogočijo: nezavedno pridobivanje znanja, sodelovanje v skupinah, ustvarjalnost, zaznavanje in občutenje novega, poudarjanje otrokovih močnih področij, urjenje fizičnih in socialnih veščin, potovanje v fantazijska doživljanja in spontano prehajanje iz domišljijskega v realni svet, spoznavanje in doživljanje sebe kot del narave ter odgovornost do obnašanja in ohranjanja narave.

Izbrane so bile predvsem doživljajske igre, kjer se je otrok svobodno in ustvarjalno izražal z izraznimi gibi in plesom, s pravljično jogo, z besedami in petjem, uporabljal vsa čutila in raziskoval, spoznaval naravno okolje in doživljal čarobnost in občutke narave. Najbolj so uspele igre iz lastne zakladnice domišljije.

V nadaljevanju so predstavljene igre v gozdu. Vsaka igra je bila pred izvajanjem podkrepljena s kratkimi motivacijskimi navodili ali s pravljico. Vse igre so bile izvedene v gozdu.

Pri igri »Foto joga« so učenci predhodno poznali imena in položaje »gozdnih asan«, zato, da so se igro v gozdu sploh lahko igrali. Asane so vadili telovadnici in zunaj na travi. Ideje in asane so pridobljene iz knjige: Pravljična joga avtorice Urške Božič.

Vse dejavnosti *pravljične igre v gozdu* povezuje izmišljena gozdna pravljica, v kateri nastopajo mitološka bitja naših krajev, to so Krivopete in vila Soška deklica.

1. POSLUŠAMO IN ZAZNAVAMO

   Cilj: Pozorno poslušanje, umirjanje, koncentracija, doživljanje in zaznavanje okolja.
   Dejavnost

   Otroci se uležejo na tla ali počepnejo, si zakrijejo oči in poslušajo zvoke gozda. Za zaznavanje dobijo zastirke za oči in poskušajo zaznati še druga občutenja. S poslušanjem zvokov iz narave usmerijo pozornost na poslušanje.

2. SREČANJE Z DREVESOM

   (Cornell, 1994)

   Cilj: Krepitev socialnih veščin, zaznavanje s čutili, orientacija, koordinacija.
   Dejavnost:

   Razdeljeni so v pare. Enemu otroku zavežemo oči in ta si pod vodstvom drugega, poišče svoje drevo.

   Drevo doživljajo s tipom, vohom in sluhom.

3. GOZDNI DETEKTIVI

   Cilj: Raziskovanje, spoznavanje in zaznavanje nežive in žive narave, sodelovanje.
   Dejavnost:

   V dvojicah z lupami raziskujejo gozdna tla. Pri tej igri opazujejo, razlagajo in poimenujejo, raziskujejo.

4. GOZDNI NAPOJ

   (Cornell, 1994)

   Cilj: Pozorno poslušanje, spoznavanje nežive in žive narave, odzivnost.
   Dejavnost:

   Otroci po navodilu igre prinašajo predmete za gozdni napoj Krivopete in Soške deklice. Urijo se v opazovanju, prepoznavanju, poimenovanju predmetov, iznajdljivosti in natančnosti.

5. GOZDNA MANDALA

   Cilj: Spoznavanje nežive in žive narave, fina motorika, ustvarjalno nizanje predmetov
   Dejavnost;

   Predmete razvrstimo v krogu in jih zapolnimo, da nastane mandala. Otroci razvrščajo, oblikujejo in ustvarjajo izdelek in spoznavajo predmete v gozdu.

6. FOTO JOGA

   Cilj: Pozorno opazovanje, koordinacija, motorika, natančnost in pravilnost vadbe, usmerjanje pozornosti na dihanje.
   Dejavnost:

   Igra v dvojicah: fotograf daje ukaze položajev, drugi je izvajalec asan. Nato vlogi zamenjata. Otroci pokažejo »gozdne asane« in jih po lastni domišljiji in kreativnosti preoblikujejo v plesno kretnjo. Otrok se zaveda povezanosti narave in svojega telesa.

»Gozdne asane«, ki jih otroci poznajo s pravljične joge v telovadnici: drevo, čebela, pajek, volk, ris (divja mačka), lisica, zajec, ptica, divji petelin, metulj, kača, miška, medved zaspanec.

7. GOZDNE ŽIVALI

   Cilj: Pozorno poslušanje, koordinacija, motorika, ustvarjalnost giba in doživljanje lastnih fizičnih zmožnosti.

   Dejavnost:

   Po navodilu se otrok spreminja v različne živali, tako da tipa, voha, posluša, doživlja sebe in okolico. Pri tem si izmišlja kreativne živalske figure. Če je možno, naj bo otrok bos.

8. PRAVLJIČNE PESMI

   Cilj: bogatenje besednega zaklada, petje, pravilno dihanje

   Ko si otroci kreativno izmišljajo pesmice iz danih besed, jo pojejo in v ponavljanju kratkih pesmic pravilno dihajo, ker posnemajo zvoke iz narave.

9. GOZDNI PLES

   Cilj: Pozorno poslušanje, umirjanje, sproščanje, vizualizacija, kreativno umetniško in doživljajsko izražanje.
   Dejavnost

   Plešejo v dveh skupinah. Prva skupina so gledalci, druga izrazno pleše z zaprtimi očmi, po glasbi gozda. Otroci se sproščajo in prepuščajo umetniškim izrazom.

10. SVETLOBNI UTRINKI

    Cilj: Pozorno poslušanje, umirjanje, doživljanje in odkrivanje novih pogledov na naravo, zaznavanje in opazovanje, domišljijsko oblikovanje besed.
    Dejavnost:

    Najprej se otroci uležejo na tla in gledajo svetlobo skozi krošnje dreves. Po opazovanju in domišljiji poimenujejo kar so videli. Svetlobne oblike v krošnji nato vodeno predstavijo z gibi.

Najbolje so uspele igre iz lastne zakladnice domišljije, to so igre »Foto joga«, »Gozdni ples« , »Pravljične pesmi« in »Svetlobni utrinki«. Igram so skupni cilji, kako gozd doživljati, odkrivati, uporabljati senzomotorične prijeme, se kreativno izražati in sprejemati sebe kot del narave.

Potrdila so se dognanja, ki jih je zapisala avtorica Györek v svoji knjigi. Navaja namreč, da otroci pridobijo z učenjem v gozdu dovolj zaupanja, socialnih in fizičnih veščin, komunikacije, znanje in razumevanje in novih perspektiv.

Kaj so povedali otroci po igri Srečanje z drevesom, poslušanje in zaznavanje gozda

- Tipala sem trdo, hrapavo in spodaj na tleh mehko. Ko sem stegnila roke je bilo zelo visoko deblo. Mehak je bil mah. Prepričala sem se potem, ker nisem kukala.
- Tipal sem nekaj gladkega in trdega. Dišalo je po novem, to je po gozdu.

- Nič nisem videl. Bilo je hecno in čudno, ker sem imel prvič zavezane oči.
- Vodniku sem zaupal, čeprav me je peljal zelo daleč, da sem moral hoditi po vseh štirih.
- Najprej sem bil vodnik in sem komaj čakal, da mi zavežejo oči.
- Ko smo se premikali, sem občutil toploto na sebi, nato hlad.
- Lepo mi je bilo, ko smo bili »gosenice« in smo se plazili po tleh.

Komentarji otrok iger: Gozdni ples, mandala, svetlobni utrinki

- Všeč mi je bilo oponašati liste, ker smo lahko plesali, se zvijali, vrteli in ležali na tleh.
- Všeč so mi bili plesi, ker smo plesali brez navodil in po svoje. Imeli smo veliko prostora.
- Najboljši je bil »gozdni napoj«, ker sem nabirala nekaj dišečega – rožico in smo nato naredili »mandalo«.
- Najbolj všeč so mi bili »svetlobni utrinki«, ker sem gledala listke, ki padajo in je bila vmes sončna svetloba.
- Najboljše mi je bilo delati mandalo, ker smo vse dobili v gozdu. Pa še za Krivopeto je bila.
- Raziskovala sem tla in nabirala za napoj ter delala mandalo – vsak je dal svojo stvar v krog

Po doživljajih v gozdu so ustvarjali še v razredu s kvizi, igro spomin, izštevankami in z izmišljevanjem ugank ter kratkih pesmic. Igro spomin so sestavili otroci iz naravnega materiala, iz katerega so prej naredili mandalo.

Z dejavnostmi v gozdu se bomo ukvarjali tudi pozimi oziroma v vseh letnih časih.

5 SKLEP

Gozdni prostor pozitivno vpliva na otroke, saj jim vzbudi željo po raziskovanju in dejavnosti s čutili, okrepi se jim je pozornost opazovanja, postanejo bolj radovedni in zvedavi, hitreje dojemajo pojme in vsebino dela, z veseljem se učijo in utrjujejo snov ter so nenazadnje srečni.

Izvajanje gozdnih doživljajskih iger s pomočjo pravljic z vsemi čutili zaznavanja, je torej povzročilo nešteto novih dejavnosti, saj so se otrokom in učiteljem porajale nove ideje in vrstile želje po ponovnem doživljanju že doživetega. Skozi prakso so se pokazali pozitivni učinki in rezultati doživljanja gozda s pravljično igro, ki so celostno vplivali in preoblikovali otroke.

To je cilj in bistvo tako vzgoje kot učenja ne samo vsakega pedagoga, temveč vsakega človeka na našem planetu.

Zato sem sklenila, da bom v pouk vključevala in se držala načel gozdne pedagogike še veliko več kot do sedaj.

5 VIRI IN LITERATURA

Božič, U. *Pravljična joga*, Mladinska knjiga, Ljubljana 2012

Danks, F., Schofield J. *Igrišča narave: igre, ročne spretnosti in dejavnosti, ki bodo otroke zvabile ven*, Didakta, Radovljica, 2007

Cornell,J. *Približajmo naravo otrokom*, Mohorjeva družba, Celje, 1994

Golob, N. *Naravoslovne dejavnosti otrok v prostem času – vir izkustvenega znanja*. Revija za elementarno izobraževanje, 1 (3 -4), 23 – 32, 2008

Györek, Povabilo v gozd srečnih otrok, Samozaložba, Kamnik, 2012. http://gozdna-pedagogika.si/

Korban Črnjavič, M. in Hus, V. *Stališče učiteljev do izkustvenega učenja in poučevanja predmeta spoznavanje okolja.* Revija za elementarno izobraževanje, 2 (1), 73 – 81, 2009

Zagorc, M., Vihtelič, A., Kralj N., Jeram N. Ples v vrtcu, Zavod Republike Slovenije, Ljubljana, 2013

ODKRIVANJE SKRIVNOSTI KRIVOPET

DISCOVERING THE SECRETS OF THE KRIVOPETE

Matjaž Stergar, CŠOD Kavka, matjaz.stergar@gmail.si

POVZETEK

Krivopete so pravljične vile narave iz Benečije, Livškega in Breginjskega kota. Dejavne so na vseh področjih, ki so povezana z naravo. Ljudsko izročilo pravi: »Vse kar znamo, so nas naučile Krivopete. Vse kar raste, so posadile Krivopete.«.

V referatu je predstavljeno učenje v gozdu s pomočjo lika Krivopete, saj je Krivopeta vedno živela z naravo, jo poznala, čutila, pazila nanjo in bila del nje. V CŠOD domu Kavka jo otroci doživljajo, se poistovetijo z njo in jo imajo za vzgled. Področja dejavnosti so vezana na Krivopeto Zeliščarko, Zdravilko, Glasbenico, Likovnico, Rokodelko, Ustvarjalko zgodb, Pesnico, Gozdarko, Ekologinjo. Otroci v gozdu z uporabo vseh čutil poglobljeno doživljajo, ustvarjajo in raziskujejo. Praktične dejavnosti so raznovrstne: izdelava nakita iz vejic različnih dreves ter določanje vrste lesa in ugotavljanje njihovih mehanskih lastnosti, izdelava venčkov iz dišavnic z iskanjem in določanjem rastlin, izdelava lokov in puščic iz različnih vrst lesa, kamišibaj – likovna izdelava scenografije iz različnih vrst prsti ter interpretacija literarne zgodbe, zbiranje vtisov v pesniško obliko haiku.

Spontana doživetja v naravnem okolju jim dajejo prijeten občutek, sproščenost in povezanost z naravo ter pozitiven in odgovoren odnos do okolja. Pridobljene socialne in fizične veščine in znanja postanejo trajna. Otroci imajo različna zanimanja, talente, želje in potrebe, zato so aktivnosti primerno prilagojene. Učne ure v gozdu so skrbno pripravljene in načrtovane, vseeno pa pri vsaki skupini drugače izpeljane.

Praksa je pokazala, da v vseh » gozdnih« dejavnostih radi sodelujejo in se učijo iz naravnega okolja.

Otroci se v naravi lažje prepuščajo domišljiji, ustvarjalnosti in senzibilnosti, ko sodelujejo in delajo v skupini. Delo in ustvarjanje jih poveže in kuje nova prijateljstva.

Omogočanje preživljanja časa, ustvarjanja in raziskovanja v gozdu je naloga učitelja v CŠOD-ju.

Ključne besede: Krivopeta, haiku, kamišibaj, izkušnja, ustvarjalnost, gozd

ABSTRACT

Krivopete, the wild women with backward-facing feet of the Slovenian folk tradition, are fairy tale creatures of nature from Benečija (the Veneto region), Livški kot and Breginjski kot. They are active in all areas related to nature. According to folk tradition, “everything we know has been taught to us by the Krivopete. Everything that grows has been planted by the Krivopete.”

The topic of the presentation is the learning experience in the forest through the Krivopeta character, as Krivopeta has always lived with nature, knew and felt it intimately, took care of and was part of it. In the CEAC (Curricular and Extracurricular Activities Centre) home

Kavka, children experience Krivopeta, identify with her and adopt her as a role model. The areas of activity are tied to the Krivopeta as Herbalist, Healer, Musician, Artist, Handcrafter, Storyteller, Poet, Forester, Ecologist. Using all their senses, children visiting the forest deeply experience, create and explore. The practical activities are diverse: making jewellery from twigs of different trees and determining the types of wood and their mechanical properties, creating wreaths from aromatic plants with searching for and specifying plants, making bows and arrows from different types of wood, kamishibai – creating scenographic images from different types of soil and interpreting the literary story, collecting impressions into a haiku poetry collection.

Spontaneous experiences in a natural environment give children a pleasant feeling of relaxation and connection with nature, as well as a positive and responsible attitude towards the environment. The acquired social and physical skills and knowledge become permanent. Children have different interests, talents, wants and needs, therefore the activities are adapted accordingly. The lessons in the forest are meticulously prepared and planned, and yet they are implemented in a different way for each group.

Practice has proved that children like to participate in all “forest” activities and learn from the natural environment.

In nature, children release their imagination, creativity and sensibility much more easily, as they cooperate and work in a group. Working and creating together connects them and helps form new friendships.

Facilitating the spending of time, creating and exploring in the forest is the role of the CEAC teacher.

Key words: Krivopeta, haiku, kamishibai, experience, creativity, forest

Pouk na Centrih šolskih in obšolskih dejavnostih se izvaja v naravi. Upoštevajo se cilji učnih načrtov posameznih predmetov in naravne danosti okolja posameznih domov. Prednost našega poučevanja šole v naravi je ravno ta, da učimo v naravnih okoljih. Spontana spoznavanja in doživetja v naravnem okolju dajejo otrokom in učiteljem gostujočih šol prijeten občutek, sproščenost in povezanost z naravo ter pozitiven in odgovoren odnos do okolja.

1 GOZD JE ČAROBEN

Gozd je čaroben prostor. Krivopete ga naredijo še bolj čarobnega.

Krivopeta je gozdna žena. Je mitološko bitje Beneške Slovenije, Livka, Breginja in nekaterih drugih odročnih krajev ob meji med Slovenijo in Italijo. Za livško krivopeto naših dni so značilne nadnaravne telesne sposobnosti, bistroumnost, plemenitost in človekoljubje. Krivopete so del zgodovine livškega. Vse kar znamo, so nas naučile Krivopete. Botrujejo srečnim razpletom različnih dogodkov. (Roš, K., 2015)

Zgodbe o krivopetah so vtkane v gozdne dejavnosti z otroki z namenom ohranjanja ljudskega izročila pravljic, mitov in legend. S pripovedovanjem o teh ženah, otroci postanejo radovedni in motivirani za nadaljnje dejavnosti. Otroci so radi v gozdu. Skozi zgodbe izpeljemo naravoslovne in tehniške ter družboslovne in športne dejavnosti. Gozd spoznavajo iz različnih vidikov. Prepleta se ekologija, biologija, fizika, tehnika, matematika, šport. Gozd je tudi

prostor umetniškega navdiha za glasbeno, likovno in literarno ustvarjanje, tako da so prepleteni učni predmeti kot so slovenščina, glasbena in likovna umetnost.

2. Dejavnosti ob spoznavanju življenja krivopet

2. 1 Kje živijo krivopete?

Glavni cilj: določanje vrst in lastnosti dreves in grmov, doživljanje s tipom, opazovanjem, s sluhom.

Dejavnost:

Živijo v gozdu, v jamah, proč od vasi. Živijo v tišini. Najrajši se zadržujejo pod brezami. Zakaj? Odgovori zakaj ravno pod brezami, so zelo različni. Ker so bele, lepe, vitke, so kot gozdne princese, ker najlepše šumijo.

Sprehodimo se po gozdu in postojimo pod krošnjami različnih dreves. Zvoki krošenj se ob pozornem poslušanju zelo razlikujejo. Ugotovijo, da je šumenje listov breze res prijetno. S tipanjem in primerjanjem listov in vejic različnih dreves ugotovijo, čemu breze najlepše šelestijo.

Primerjajo breze z drugimi drevesi, opazujejo gozdne sloje, ugotavljajo lastnosti in razlike, določajo drevesne vrste.

2. 2 Kako se krivopete ogrejejo?

Glavni cilj: določanje vrst in lastnosti različnih netiv in lesa, uporaba čutil: tip, opazovanje , vohanje.

Dejavnost:

Z opazovanjem in tipanjem listov različnih vrst ugotovijo katerimi listi so najbolj puhasti in primerni za polnjenje odej. Poleg odej se grejejo ob ognju. Naberejo različne vrste netiv in drv. Na kurišču postavijo različne ognje in skozi izkustvo ugotovijo, katere vrste netiv in drv najbolj pogrejejo.

2. 3 Kako se krivopete pokličejo?

Glavni cilj: določanje vrst in lastnosti lesa in kamna, doživljanje, s sluhom, s tipom, preizkušanjem.

Dejavnost:

Živijo v tišini, vsaka pa ima svoj zvočni signal, svoj ritem, ki ga ustvari s kosom lesa in soškim prodnikom.

Različni lesovi dajo različen zvok. Vsaka skupina otrok ustvari svoj ritem, ki ga nauči vse druge skupine, tako da se potem lahko kličejo. Razen vrst lesov in njihovih lastnosti, ugotavljamo tudi zakonitosti širjenja zvoka.

2. 4 Kaj Krivopete darujejo?

Glavni cilj: tehnično in likovno ustvarjanje, umetniška ustvarjalnost, uporaba čutil, določanje vrst in uporabnosti zdravilnih rastlin.

Dejavnost:

Zelo rade se obiskujejo med sabo in s Soškimi deklicami. Podarjajo jim nakit, venčke iz dišavnic, zdravilne čaje. Soške deklice jim podarjajo prodnike.

Nakit izdelajo z nizanjem palčk in drugega gozdnega » materiala« na vrvico.

Iščejo dišeče rastline in izdelajo venčke.

Spoznajo in naberejo zdravilne rastline, jih posušijo, izdelajo papirne vrečke in jih napolnijo s čajnimi mešanicami.

2. 5 Krivopete lokostrelke

Glavni cilj: ugotavljanje mehanskih lastnosti dreves in grmov.

Dejavnost:

Spoznajo športno panogo lokostrelstvo in to panogo osvojijo. Ker pa si krivopete izdelujejo loke same, si jih tudi otroci izdelajo. V gozdu narežemo palice različnih vrst dreves in grmov. Preizkusijo različne lesove, ugotavljajo mehanske lastnosti, izdelajo loke in streljajo. Praktično ugotovijo iz katerega lesa je najboljši lok in kako se ga izdela.

2. 6 S čim se krivopete prehranjujejo?

Glavni cilji: določanje vrst in uporabnost rastlin. Uporaba čutil: tip, opazovanje, vohanje, okušanje.

Dejavnost:

Nabirajo maline, robide, orehe, lešnike, kostanj, trobentice, sladke koreninice, planinski šetraj, rman, dobro misel, materino dušico, šipek in druge rastline. Pripravijo ogenj in v žerjavici pečejo krompir in jabolka. Izdelajo zeliščne namaze, bombone, pripravijo začimbe.

2. 7 Ali se krivopete tudi zaljubijo?

Glavni cilji: literarna in likovna ustvarjanja, domišljija, opazovanje, ročne spretnosti.

Dejavnost:

Iz pravljice in pesmi spoznajo, kako fant pokaže Krivopeti, da mu je pri srcu. V naravi imajo nalogo poiskati rdeči cvet ali nekaj rdečega. Po skupinah naredijo šopek, ki se imenuje »Rudeči cvet«. Pozimi lahko rdeči cvet izdelajo tako, da pobarvajo naravni material z rdečo barvo.

2. 8 Poustvarjanje

Vtise in znanja na obravnavano tematiko, vpletemo v umetniški delavnici.

Ustvarjanje haikujev.

Glavni cilji: literarno ustvarjanje, zbiranje vtisov, spoznavanje pesniške oblike haiku, ročne spretnosti, interpretacija.

Haiku je ena najbolj jedrnatih pesniških oblik. Vsebuje le tri verze. Prvi in tretji verz imata po pet zlogov, drugi verz ima sedem zlogov. Haiku upesnjuje trenutek iz življenja narave. (Novak A., B., 2016)

Dejavnost:

V skupinah, parih ali posamezno napišejo enega ali več Haikujev in jih preberejo sošolcem. Haikuje prepišejo na posebne liste in jih zvežejo v knjižico, ki jo razstavijo.

Ustvarjanje in uprizoritev Kamišibaj gledališke predstave.

Glavni cilji: literarno in likovno ustvarjanje, zbiranje vtisov, spoznavanje Kamišibaj gledališke oblike, interpretacija, ročne spretnosti, spoznavanje in uporaba barvil iz narave.

Kamišibaj v prevodu pomeni papirno gledališče. To gledališko zvrst lahko imenujemo tudi predhodnica televizije. Prihaja iz Japonske. Imamo lesen oder, ki je okvir. Otroci ustvarijo literarno zgodbo, jo likovno upodobijo v več slikah in odigrajo gledališko predstavo. Ko zgodba teče, se menjavajo slike oziroma prizori. Za likovno upodabljanje uporabijo tudi barve različnih gozdnih prsti, plodov, listov. Po skupinah izdelajo in uprizorijo Kamišibaj predstavo.

3 SKLEP

Otroci takoj začutijo, da je gozd poseben prostor, ki pomirja, navdihuje in je čaroben. V vseh skupinah gostujočih šol so tako otroci, kot učitelji dobro sprejeli legende o krivopetah in se v naravi nezavedno učili. Prijetne izkušnje in spoštljiv odnos do okolja otroci trajno ponotranjijo. Otroci so bili ob vseh izpeljanih gozdnih dejavnosti veseli in zadovoljni.

4 VIRI IN LITERATURA

Novak A., B. *Oblike duha,* Mladinska knjiga, Ljubljana, 2016

Roš, K. *Krivopete so med nami*, Livek, 2015

Povasnica, M. *Pravce iz Benečije,* Revija Galeb, Zadruga Novi Matajur, Trst 2001

http://www.kamisibaj.si/kamisibaj/

GOZD – INOVATIVNO UČNO OKOLJE

FOREST – INOVATIVE LEARNING ENVIRONMENT

Simona Šarec, Vrtec Antona Medveda Kamnik, simona.sarec@gmail.com

Cilj: Vključevanje simbolne igre v naravi

Objective: The integration of symbolic games in nature

Otroci so izvedli dramatizacijo zgodbe v dveh različnih okoljih, v igralnici in v gozdu. Pri njihovih aktivnostih so bile opažene razlike.

Children dramatized a story in two different environments, their playroom and the forest. We noticed some differences in their activity.

1. DRAMATIZACIJA V IGRALNICI

V igralnici so imeli otroci na voljo različne pripomočke in sredstva za izdelavo kostumov. Potrebovali so veliko navodil odraslih, težave jim je povzročalo dogovarjanje in niso imeli konkretnih idej. Ob pomoči in motivaciji odraslih, je otrokom uspelo zaigrati igrico. Spremljal jih je skupinski duh, lastna kreativnost pa je bila šibka. Vpliv okolja na izkustveno učenje se je kazalo na vseh ravneh izvedbe dejavnosti.

1. DRAMATIZATION IN THE PLAYROOM

In the playroom, children had access to different accessories and mediums for creating costumes. They needed a lot of instruction, had problems with agreeing and did not have many ideas. With help and motivation from their teachers, they were able to carry out the play. They did cooperate, but did not show much creativity. The effect that the environment has on experiential learning, was evident on all levels of the performance.

2. DRAMATIZACIJA V GOZDU

Ob iskanju primernih »nadomestil« kostumov, je otrokom domišljija in kreativnost segala do neba. Otroci so bili izredno motivirani za iskanje rešitev in so porabili veliko več časa, kot za samo izvedbi zgodbe. Uživali so med raziskovanjem vsakega lista in vejice, razmišljali so, ali jim bo storžek koristil pri njihovi vlogi ali ne. Prav nihče ni pogrešal dodatnih pripomočkov, ki so jih uporabljali v igralnici. Otroci niso potrebovali nobenih dodatnih navodil in koordinacije odrasle osebe. Vse kar so potrebovali, je bilo delo njihovega uma. Imeli so svojo lastno predstavo o izvedbi dejavnosti in jo tako tudi interpretirali.

2. DRAMATIZATION ON THE FOREST

During the search for appropriate costume replacements, the childrens imogination and creativity were limitless. They were incredibly motivated to find solutions and spent much more time preparing the costumes, than later carrying out the play. They enjoyed looking

through every leaf and branch and carefully thought about the possibility of using for their part. Children did not miss the extra props, that were available in the playroom. They did not need any additional instructions or help with coordination. All they used was a creation of their minds. They had their own idea of the performance and interpreted it in accordance that.

Ključne besede: domišljija, kreativnost, primerjava, sodelovanje, učno okolje.

Keywords: imagination, creativity, comparison, collaboration, learning environment.

3. PREDSTAVITEV AVTORJA

Sem Simona Šarec, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. Študij sem nadaljevala tudi na podiplomski stopnji. S predšolskimi otroki delam že 25 let. Z Vrtcem Antona Medveda Kamnik smo vključeni v Mrežo gozdnih vrtcev in šol Slovenije in, kot pionirski vrtec, v inovativni projekt Otroci potrebujemo gozd. Svoje znanje in primere dobre prakse širim po vrtcih v Sloveniji in tujini že deveto leto.

3. PRESENTATION OF THE AUTHOR

I'm Simona Šarec, graduate teacher of preschool children. I am finish my master's degree. With the children I work already 25 years old in kindergarten Vrtec Antona Medveda. In Kamnik we have included in the Network of forest kindergartens and schools in Slovenia and as a pioneering kindergarten, in an innovative project for the Kids we need the forest. My knowledge and examples of good practice I teach in others kindergartens in Slovenia and abroad for the ninth year.

SLEDI ŽIVALI V GOZDU – TRACES OF ANIMALS IN THE FOREST

Dragica Šegula, učiteljica biologije, kemije in naravoslovja, OŠ Podlehnik

POVZETEK

V okviru projekta Popestrimo šolo so se na OŠ Podlehnik zvrstile različne ustvarjalno-poučne delavnice za učence, prilagojene interesom in starosti učencev. Dejavnosti smo medpredmetno povezali ter tako poskrbeli za višjo kvaliteto znanja.

Z učenci smo odkrivali značilnosti evropskega listopadnega gozda, spoznali najznačilnejše gozdne prebivalci ter prilagoditve njihovih gibal in prebavil. V gozdu smo iskali sledi živali in naredili mavčne odlitke odtisov njihovih nog. Našli smo tudi rogovja, okostja sesalcev, ptic ter hišice polžev. Zanimive najdbe smo likovno upodobili.

Po vrnitvi v šolo smo pripravili razstavo in na ogled povabili tudi ostale učence šole.

Učenci so pri takem načinu dela uporabili znanje biologije, naravoslovja, tehnike in tehnologije ter likovne umetnosti.

ABSTRACT

Different creative and educational workshops were organised during the project at our school Elementary School Podlehnik, called Diversify the school (POŠ). Workshops were adjusted to the interests and age of the children. Activities were cross-curricular and by being so we ensured a higher level knowledge.

We learned about the characteristics of the European deciduous forest with the pupils. We noted the most representative inhabitants and adaptations of their legs and eating- digestion. Later we went to the forest, where we looked for the footprints of the animals and we made some plaster casts of their legs. We also found the antlers, skeletons of the mammals, birds and snails` homes. Interesting findings were artistically depicted.

After returning to school, we have prepared the exhibition and invited all other pupils to see what we discovered.

The pupils have used their knowledge of Biology, Science, Technology and Art in this approach towards school work.

Ključne besede: Gozd, medpredmetna povezava, raziskovanje, Popestrimo šolo, sledi živali.

UVOD

V osnovnih šolah se izvajajo različni projekti. Njihov namen je, v večji meri se posvetiti vzgojno-izobraževalnim potrebam učencev. Dejavnosti prispevajo k višjemu standardu dela v osnovni šoli in niso del rednega izobraževalnega programa.

Hkrati pa so takšni projekti tudi priložnost, da v delo z učenci vključujemo nove in sodobne metode dela. Na tak način postane delo učencem bolj zanimivo, pridobljeno znanje pa kvalitetnejše in trajnejše.

Med sodobne načine vzgojno-izobraževalnega dela štejemo tudi medpredmetno poučevanje. Takšno poučevanje temelji na povezovanju med večimi predmetnimi področji. Šole ga velikokrat izvajajo pri načrtovanju projektnih tednov ali ob izvedbi naravoslovnih, kulturnih in tehniških dni dejavnosti (Novak, 2005). Vse pogosteje pa to metodo vključujejo tudi v redno vzgojno-izobraževalno delo.

V OŠ Podlehnik smo izvajali projekt Popestrimo šolo (POŠ). V okviru projekta so se na šoli zvrstile različne ustvarjalno-poučne delavnice za učence, prilagojene interesom in starosti učencev.

V projektno delo »Izdelava odtisov sledi živali« sem povabila učence od 6. do 9. razreda. Ti učenci že imajo potrebna znanja in obvladajo veščine samostojnega in praktičnega dela.

Slika 1: Vabilo na delavnice (vir: lasten, 2015)

1. DELO Z LITERATURO

Učenci so v uvodu ponovili že usvojena znanja in ob delu z različnimi pisnimi in elektronskimi viri pridobili nova znanja o življenjskih razmerah v evropskem listopadnem gozdu, ki prevladuje tudi v okolici naše šole.

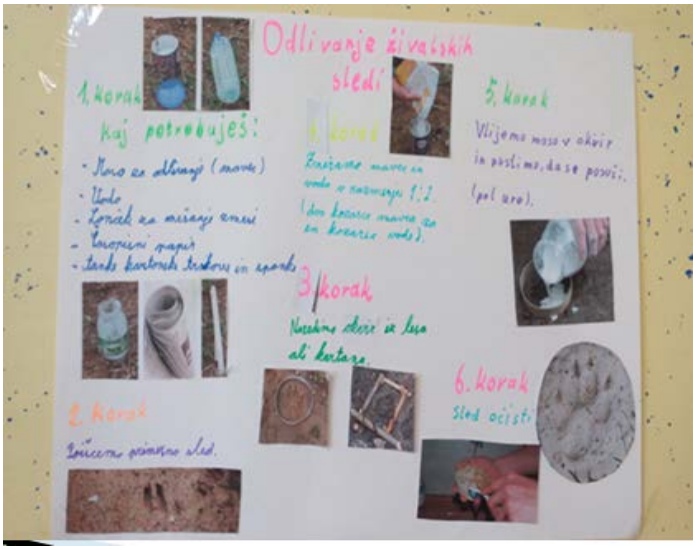
Seznanili so se z najpogostejšimi prebivalci tega gozda, značilnostmi njihovih gibal in prebavil, ki so posledica prilagoditve teh živali na življenje v gozdu. V literaturi so poiskali podatke o načinu življenja živali, zgradbi zobovja, rogovja in okončin, ter o tem, kakšne sledi puščajo te živali pri premikanju po snegu ali gozdnih tleh. Podatke, ki so jih zbrali, so pripravili za kasnejšo razstavo.

Slika 2: Najpogostejše gozdne živali, njihove okončine in sledi (vir: lasten, 2015)

2. METODA PRIPRAVE MAVČNIH SLEDI

Če smo kasneje želeli pripraviti mavčne odlitke sledi živali, smo morali preučiti metodo izdelave takšnih odlitkov. Učenci so se ob pomoči učitelja tehnike in tehnologije seznanili z metodo izdelave ter spoznali vse korake, ki so potrebni za uspešno delo. Načrt dela so predstavili na plakatu, ki so ga kasneje uporabili na razstavi.

Slika 3: Načrt za izdelavo mavčnih odlitkov (vir: lasten, 2015)

3. DELO NA TERENU

Po teoretičnem uvodu smo se z učenci z vsem potrebnim materialom za delo odpravili v gozd. Ker je nekaj dni pred tem deževalo, smo domnevali, da bomo pri iskanju odtisov nog na gozdnih tleh uspešni.

Slika 4: Pripomočki za delo (vir: lasten, 2015)

Že po nekajminutnem sprehodu po gozdu smo našli sledi srnjadi in divje svinje. Izdelali smo odlitke njihovih nog ter jih po nekaj minutah previdno odstranili od podlage. Z odlitki smo se vrnili do šole. Odlitke smo očistili ter jih pripravili za razstavo.

Slika 5 in 6: Čiščenje odlitkov in priprava za razstavo (vir: lasten, 2015)

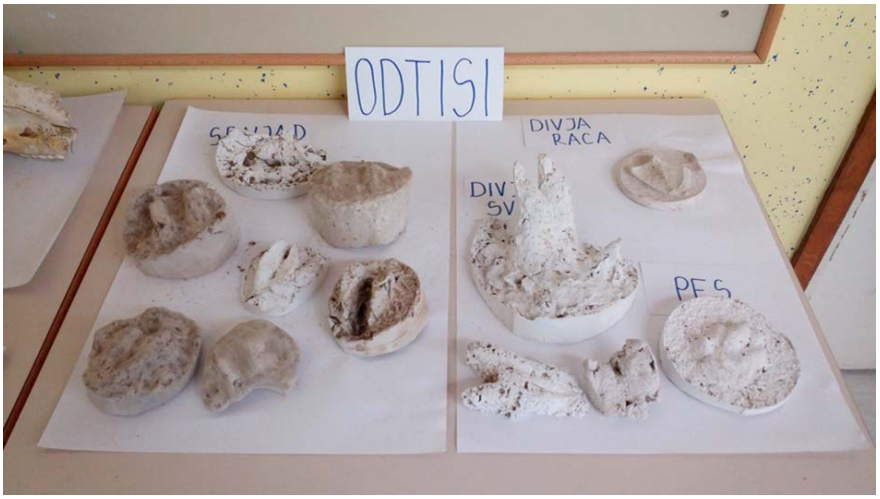
Na sprehodu po gozdu smo našli tudi rogovja, okostja sesalcev in ptic ter hišice polžev. Ves material smo prinesli v šolo in kasneje pripravili za razstavo.

Slika 7: Nabrani material (vir: lasten, 2015)

4. PRIPRAVA RAZSTAVE

V učilnici za naravoslovje smo nabrani material uredili po sklopih ter ga poimenovali. Ker smo želeli rezultate svojega dela predstaviti tudi drugim učencem naše šole, smo jih povabili na razstavo. Nabrani material je kasneje pri svojem delu uporabila tudi učiteljica likovne umetnosti.

Slika 8: Mavčni odlitki odtisov živali (vir: lasten, 2015)

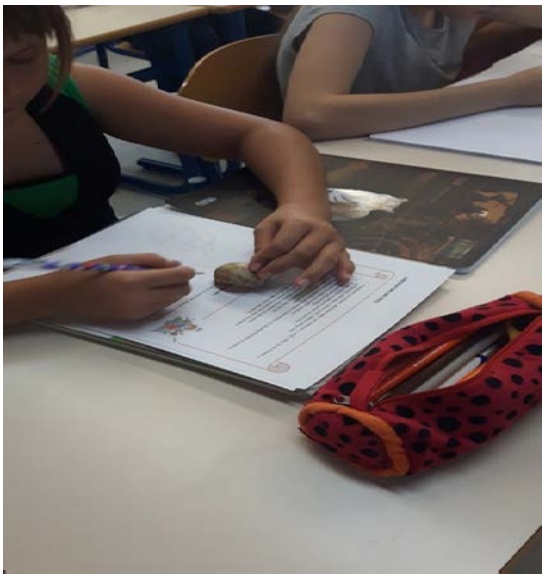

Slika 9 in 10: Okostja in rogovja živali (vir: lasten, 2015)

5. RISANJE SKIC

Cilj dejavnosti je, da pridobljen material in znanje uporabimo tudi pri poznejšem delu in drugih predmetih. Učenci so hišice polžev uporabili pri likovni umetnosti in se naučili, kako pravilno narisati skice.

Slika 11 in 12: Risanje skic pri likovni umetnosti (vir: lasten, 2015)

ZAKLJUČEK

Čas, v katerem živimo, vse več znanstvenih dejstev, ki jih je potrebno osvojiti, ter spretnosti, ki jih je potrebno obvladati, zahtevajo od učencev tudi več medpredmetnega povezovanja. Tak način dela resda zahteva nekoliko več načrtovanja in usklajevanja dela v vzgojno-

izobraževalni organizaciji, končni rezultat pa je celostno razumevanje sveta. Metoda je uporabna pri rednem delu v razredu, pa tudi pri raznih projektih, kjer je delo nekoliko bolj sproščeno, učenci se vanje vključujejo prostovoljno in se sploh ne zavedajo, da ob takem delu usvajajo številna nova znanja.

Predstavitev avtorice

Avtorica prispevka Dragica Šegula sem učiteljica naravoslovnih predmetov – naravoslovja, kemije in biologije na OŠ Podlehnik. Poučujem učence od 6. do 9. razreda. V vseh svojih 30. letih poučevanja se trudim učencem približati naravo in vzbuditi vedoželjnost.

LITERATURA

Novak, M., 2005. *Vloga učitelja v devetletni šoli*. Nova Gorica: Educa

Sever, M.,2015. Medpredmetna povezava likovne umetnosti, državljanske vzgoje in etike. *Didakta*, 25, 32 – 36)

https://www.google.si/search?q=medpredmetno+povezovanje+v+osnovni+%C5%A1oli&oq=medpredmetno&gs_l=psy-ab.1.1.0l3j0i30k1.1965.7066.0.8827.18.15.2.0.0.0.379.2209.0j4j2j3.9.0....0...1.1.64.psy-ab..7.11.2239...0i67k1j0i131k1j0i13k1j0i13i30k1.FU1Pj1aV7BA (pridobljeno 11. 9. 2017))

STRATEGIJA INOVATIVNEGA UČNEGA OKOLJA (GOZD)

THE STRATEGY OF AN INNOVATIVE LEARNING ENVIRONMENT (FOREST)

Helena Šlebir Lekan, OŠ 27.Julij, Kamnik, helenaslebir@gmail.com

Povzetek

Na podlagi dejavnikov zunanjega okolja (socialno in kulturno okolje, zdravstveno okolje, tehnološko okolje) ugotavljam, da se spopadamo z negativnimi vplivi globalizacije, predvsem so ti vplivi vidni na otrocih. Kot protiutež sodobnim anomalijam in šolskemu sistemu želim tako imenovani »school mainstream« preusmeriti v »mainstream« inovativnega učnega okolje (narava). Skupaj z otroki smo v oblikovali načrt oziroma strategijo, ki dopušča udeležencem (učiteljem, otrokom, staršem), da so kreativni, spontani, usmerjeni v rešitve in doseganje ciljev, kar je po mojem mnenju ključnega pomena (vsakega posameznika), da je uspešen. Ključni dejavnik in vodilo načrta je iniciativa (pobuda) in interes udeležencev.

Ključne besede: gozd, iniciativa, načrt, okolje, strategija.

Abstract

Based on outside factors (social and cultural background, health environment, technological environment), I find that we have to deal with the negative effects of globalisation. This concerns younger generations especially. As a counterbalance to modern anomalies and the school system, I want to turn the so called “school mainstream” to “mainstream” of innovative learning environment (nature). We have created a plan or a strategy together with children that allows the participants (teachers, children, parents) to be creative, spontaneous, focused on finding solutions and achieving goals. In my opinion, this is of crucial importance (for every individual) to be successful. The key factor and principle of the plan is initiative and self-interest.

Key words: environment, forest, initiative, plan, strategy.

1 UVOD

Tehnologija je ena najmočnejših silnic, ki vpliva na življenje človeka. Z njo smo našli velika odkritja, po drugi strani pa grozljive izume. Namreč hitrost in sunkovitost sprememb na področju tehnologije je neizmerna, moč interneta pospešeno narašča, kar močno vpliva na način življenja ljudi (Vukasović, 2012, str. 70). Pa vendar se razvite države po drugi strani ukvarjajo predvsem s problemi premajhne rodnosti, z zmanjševanjem števila prebivalstva in staranjem prebivalstva. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS, 2017) je povprečna starost Slovencev 43 let.

Prebivalstvo razvitega sveta teži k zdravemu načinu življenja, prisotna je potreba po gibanju in zahteva po vse bolj kakovostnemu življenju. Ljudem je vedno bolj pomemben učinkovit in kakovostno porabljen prosti čas in tudi v Sloveniji delež športno aktivnega prebivalstva narašča. Vendar je človekov »mainstream« usmerjen v zgubljanje stika z naravo in strmenje k

razvoju materializma in podpori potrošništva. Zato namesto narave omogočajo sprostitev, zabavo in šport veliki trgovski centri, za občutek zadovoljstva oziroma prijetna čustva, skrbijo velike oglaševalske kampanje z informacijami, popusti ter akcijami, nakupovalni čas pa najpogosteje postane življenjski slog.

Zdravstveno stanje ljudi kaže na to, da so se v zadnjih letih zgodili nekateri pozitivni premiki, ki kažejo dobro zdravstveno stanje prebivalstva. Manj spodbudne za prebivalstvo so ugotovitve o spremembah prehranjevalnih navad ljudi, predvsem porasta debelosti in velik upad motoričnih sposobnosti otrok. Pomembno je dejstvo, da je zaradi razvoja in spremenjenega načina življenja opažen porast vnaprej pripravljene hrane, ki posledično pomeni nezdrav način življenja. Ljudje dnevno vnašajo več (zdravih in tudi nezdravih) kalorij, obroki se po številu zmanjšujejo, po količini pa zvišujejo, kar dolgoročno povzroča negativne posledice na zdravje in dodatno povzroča debelost.

Kot ugotavlja Jaklič (2005, str. 289), so se spremembe okolja dogajale pod vplivom naravnih dejavnikov, brez vpliva človeka. S tehnološkim razvojem pa je človek postal tisti pomembni dejavnik (predvsem v razvitejših državah), ki spreminja naravno okolje. Klimatske spremembe so eden navečjih ekoloških problemov nasploh. Posledice podnebnih sprememb (na primer taljenje polarnih morij, umikanje ledenikov, dvigovanje gladine morja, skrajne vremenske razmere) prekinjajo delovanje naravnega okolja ter otežujejo zagotavljanje hrane in druge vire za življenje in delovanje.

Napredek in posledično oblikovanje družbe povzroča veliko sprememb in spoznanj. Le te spremembe se prenašajo na vsa področja človekovega življenja in delovanja tudi na področje izobraževanja. Če je v preteklosti veljalo, da je za izobraževalno delo zadostovalo znanje pridobljeno na fakultetah, je po mojem mnenju, omenjeno znanje temelj oziroma osnova. Za uspešno obvladovanje delovnega in miselnega procesa so nujno potrebne lastnosti in sposobnosti (kot recimo miselna samostojnost in miselna iznajdljivosti, prepoznavanje in sposobnost reševanja problemov, fleksibilnost, svobodomiselnost, samoiniciativa in drugo).

Spopadamo se z negativnimi vplivi globalizacije, predvsem vplivi sodobnih tehnologij (internet, socialni mediji, mobilni telefoni in drugo), ki še posebno vplivajo na mlajše generacije. Kot protiutež sodobnim anomalijam tudi šolskemu sistemu, nenehno iščem rešitve in stalnim preusmerjam tako imenovani »school mainstream« v »mainstream« naravnega učnega okolja iz razloga, da postane vsak posameznik (otrok) uspešen, če se mu takšno okolje omogočimo (saj narava ponuja zdrav fiziološki in psihološki razvoj otrok, občutek varnosti in gotovosti, sproščenost in umirjenost, dopušča kreativno, spontanost, usmerjenost v rešitve in doseganje ciljev).

2 STRATEGIJA UČNEGA OKOLJA V GOZDU

Na osnovi različnih dejavnikov (opisani v uvodu), je možno sklepati, da imajo otroci vedno manj stika z naravo (bližnji parki, grički in gozdički so prazni). Posledično otroci ne poznajo življenja v naravi (živali, rastline), niti nimajo razumevanja za varovanje in spoštovanje le te.

Stik z naravo je eden pomembnejših dejavnikov za zdrav (psihološki in fiziološki) razvoj otroka, kajti naravno okolje (gozd), lahko nudi protiutež divjemu in kompleksnemu načinu življenja.

Na osnovi različnih opažanj skozi delo (otroci postajajo vse bolj, izčrpani, apatični, nejevoljni), je moja vizija »živi z naravo v tišini, kreativi in ustvarjalnosti«. Menim, da naravno okolje (gozd) ponuja otrokom idealne naravne pogoje (predvsem tišina), ki je predpogoj za razvoj nujno potrebnih človekovih sposobnosti in lastnosti (pozornost, koncentracija, vizualizacija ter razvoj domišljije in ustvarjalnosti). Ravno domišljija in

posledično ustvarjalnost vodita v vsestransko zanimanje za različne stvari in pojave ter sposobnost spoštovanja različnih življenjskih pogledov in zornih kotov.

Moč domišljije vsebuje številne aktivnosti in miselne procese, zato je za otroke zelo dobro orodje v njihovem razvoju (domišljija otrokom daje neomejeno svobodo, da delajo na uresničevanju svojih idej, želja in sanj na način, ki je blizu njim samim). Iz omenjenega razloga smo skupaj z otroki ustvarili različne predstave in jasen načrt oziroma strategijo z vizijo, cilji, iniciativami, načrtovanjem ter izvajanjem z rešitvami zastavljenega problema. Namen takšnega načina dela je vsestranski razvoj otrokove osebnosti (kreativnost, smisel za reševanje situacij), sproščenost (spontanost) pri poučevanju ter zanimivost pri podajanju velike količine informacij.

Delo poteka na različnih nivojih (na pobudo otrok, na pobudo učitelja ali pa situacije v kateri se nahajamo). Upoštevati je potrebno razvojne značilnosti in potrebe otrok ter načela vzgojnosti in sistematičnosti. Projekt je usmerjen (rezultat dela), k načrtovanju določenega izdelka (slika, plakat, rekviziti) ali izvedbi določene akcije (tekma, pogovor, tek, hoja, sproščanje). Lahko je usmerjen k spoznavanju in vrednotenju določenega pojava, metode, dogodka ali določenega problema (konflikt).

Potrebna je ciljna usmerjenost in načrtnost. Zajeti je potrebno vsa področja otrokovega razvoja (čustveno, socialno, ustvarjalno, iniciativno, gibalno). Sodelujejo vsi otroci (ne glede na sposobnosti otroka in sicer tisti, ki zmorejo manj, in tisti, ki zmorejo več, vsi sodelujejo pri isti stvari, vsak lahko pride do svojega cilja ali vsi pridejo do istega cilja). Učiteljeva naloga je, da med projektom otroke opazuje, spoznava (zagate in težave), vsakega otroka spodbuja k dajanju in razvijanju pobud in ne dopušča negativnih situacij (izločanja posameznika, avtoritarnosti, konformističnega obnašanja in drugo).

Pomembno je medsebojno sodelovanje in pomoč pri skupnem delu. Otroci se med seboj povezujejo v različne skupine, rešujejo nalogo pri čemer se morajo zavedati, da samo s sodelovanjem bo leta uspešno rešena. Otroci sprejemajo odgovornost za svoje delo, razvijajo socialne spretnosti, spodbujajo drug drugega, so ustvarjalni, odkrivajo nove sposobnosti (pri sebi in drugih). Oblikuje se drugačen odnos med učiteljem in učencem (fleksibilen, dinamičen), medsebojno spoštovanje naraste in osebni odnosi se dvignejo na višjo ravan

Vsebine za projekt se izbirajo glede na otroka (iz njegovega življenja, okolice), katerega pozna in je vanj vključen. Otrok se spopada z problemi, spoznava ovire, jih razume in se z njimi poistoveti. Potrebno je aktivno učenje, s praktičnimi nalogami, ki omogočajo neposredno izkušnjo, znanje in spoznanje. Lotevamo se jih problemsko, otrok mora temo čutiti kot svoj problem, kot zanimanje za iskanje rešitve. Otrok se nauči reševati probleme, spoznavati stvari okrog sebe, razumeti ljudi, jih spoštovati, upoštevati.

Ključni dejavnik (pri iskanju iniciative ali pobude) je upoštevanje interesov učencev. Interes je pomemben prav zato, da do projekta pride in da ga udeleženci (otroci) usklajujejo ter s tem gradijo projekt. Vsak nov rezultat (informacija, dogodek, aktivnost in drugo) zbudi v otroku nov interes, ki ga skozi proces lahko spoznava in razvije ter širi. V tem se razlikuje od drugih načinov podajanja znanja.

Iniciativa ali pobuda ni nujno, da bo realizirana, potrebno pa jo je spodbujati in nadgrajevati (z postavljanjem vprašanj, izkušnjami in lastnim doživljanjem teme, brainstormingom, vizualizacijo, fotografiranjem in drugo). Otroci se sami povezujejo v različne forme (skupine), skupno rešujejo naloge, pri tem je vloga učitelja, da jih pripravi na sodelovanje in reševanje nalog. Učijo se življenjskosti (odgovornega vedenja za svoje delo, razvoj socialnih spretnosti in miselnih procesov, ter občutek za delovanje v skupini in spodbujanje drugih).

Otroci se sami povezujejo v različne forme (skupine), skupno rešujejo naloge, pri tem je vloga učitelja**,** da jih pripravi na sodelovanje in reševanje nalog. Zajete so razvojne (čustvene, socialne, ustvarjalne, gibalne) stopnje otroka, cilj je enak vsem udeležencem, vsi sodelujejo pri načrtovanju, učitelj otroke opazuje, spoznava (njihove probleme, zagate, težave) in jim ponuja vprašanja ter jih vodi in spodbuja do odgovorov. Učijo se življenjskosti (odgovornega vedenja za svoje delo, razvijajo socialne spretnosti in miselne procese, ter občutek za delovanje v skupini in spodbujanje drugih). Odnos med učiteljem in učencem je dinamičen in fleksibilen, otroci sami ugotavljajo, iščejo informacije in ustvarjajo (brez prisile).

Vsebine za projekt se izbirajo glede na otroka (iz njegovega življenja, okolice), katerega pozna in je vanj vključen. Otrok se spopada z problemi, spoznava ovire, jih razume in se z njimi poistoveti. Potrebno je aktivno učenje, s praktičnimi nalogami, ki omogočajo neposredno izkušnjo, znanje in spoznanje. Lotevamo se jih problemsko, otrok mora temo čutiti kot svoj problem, kot zanimanje za iskanje rešitve.

Tema mora biti predvsem takšna, da jo je možno razčlenjevati in nato spet združevati. Teme skušamo razdeliti na čim več vsebin, da problem obdelujemo iz različnih vidikov. Ob koncu projekta vsebine zopet povežemo v celovitost (iz vidika preteklosti, v sedanjost in zaključimo s prihodnostjo).

3 PRIMER PROJEKTA

3.1 OKVIRNA TEMA: GIBANJE V GOZDU

Želela sem teoretične in praktične izkušnje povezati v dogodek, ki bo zanimiv (da si ga bodo otroci zapomnili). Tema projekta je gibanje v gozdu, uporaba naravnih materialov in druženje.

3.2 CILJNA USMERJENOST:

- spoznati gozdne živali in rastline,
- spoznati gozd kot prostor za sproščanje in šport,
- uporabiti naravne materiale (za gibanje, za socialne in družabne igre, za ustvarjanje),
- ustvarjalnost v gibanju,
- ustvarjalnost pri kreiranju novih idej,
- upoštevanje navodil,
- kreiranje novih pravil,
- konstruktivno reševanje težav.

3.3 NAČRTNOST:

Primernost področja v gozdu za izvajanje projekta. Primerna označitev področja.

3.4 INICIATIVA:

Z otroki smo se na poti v gozd pogovarjali o različnih pojmih, rastlinah in živalih v gozdu. Srečevali smo najrazličnejše ljudi na poti v gozd in se dotaknili športnih aktivnosti, ki jih izvajamo v gozdu (hoje, teka in sproščanja). V gozdu smo se pogovarjali o različnih materialih (veje, koli, hlodi, plodovi, mah, listi) in materiale nabirali ter našli različna mnenja. Dotaknili smo se pravil v gozdu (kot recimo ne kurimo, ne mečemo odpadkov, se ne oddaljujemo od skupine, ne tulimo in drugo).

3.5 IZVAJANJE:

Na začetku smo našli primerno področje v gozdu in določili ter označili prostor v katerem smo se gibali (vidik varnosti). Nabrali smo različne naravne (gozdne) materiale (veje, palice, kole, lažje hlode, plodove, mah, listje, želode) in vsako posebej zložili na kup. Z vejami smo označili primerno področje, (da so otroci točno vedeli, kje se lahko gibajo). Drevesa so bila postavljena eden za drugim zato so se (na mojo pobudo) otroci odločili, da bodo tekli slalom. V nadaljevanju smo (na mojo pobudo), »slalomiranje« nadgradili (otroci so našli primeren hlod in ugotovili, da je uporaben za hojo). Našli so še druge naravne materiale (štor in predlagali, da ga preoblikujejo v skakalnico, veje, ki so ležale nedaleč stran so postavili tako, da so po njih plezali, palice so polagali, da so lahko skakali čez njih, v potok, ki je tekel mimo so metali plodove) in jih primerno umestili v zaključeno celoto, (da je začel nastajati poligon). Otroci so na poligonu gibali (hodili, tekli, skakali).

Sledil je pogovor o tem (na mojo pobudo), kako lahko v gozdu preživimo in kaj za to potrebujemo. Sledile so različne ideje (naberemo si maline, gobe, ulovimo žival, naredimo si hiško). Predlagali so, da si v gozdu naredimo prebivališče (iz palic in vej). Nastajale so različne oblike (večje, manjše, pokrite z vejami ali listjem, zagrajene z vejami, označene s številkami in drugo). Nastajala so različna pravila (potrkaj preden vstopiš, vprašaj če lahko vstopiš, ne preklinjaj). Nastale so tudi konfliktne situacije, (ki so jih otroci spontano reševali sami) ter postavljanje novih pravil (vsi si med seboj pomagamo, nikogar ne odrivamo stran, sodelujemo vsi). Z ostalim naravnim materialom so nastajale različne igre (skakanje po listju, obmetavanje, metanje listja v zrak, skrivalnice in drugo).

Rezultati z takšnim načinom dela so po mojem mnenju nadpovprečni (velika pripadnost skupini, motiviranost za veliko količino informacij, praktičnost in iznajdljivost v različnih okoljih, sposobnost izražanja svojega mnenja, prepoznavnost posameznika v projektu, odmevnost dogodka, občutek za reševanje težav in konfliktov,veselje, sreča in zadovoljstvo).

4 ZAKLJUČEK

Opisan način dela zahteva veliko znanja (poznavanja teorije in prakse) in sposobnost kombiniranja in nadgrajevanja različnih učnih vsebin ter predstavitve življenjskih tematik (na način, ki je otrokom zanimiv in poznan). Pomembno je neprestano prežanje za novimi idejami in željami predvsem iz razloga, ker »popredalčkan« šolski sitem ne dopušča veliko časa za iskanje in učenje omenjenega, ampak producira ozkost, togost in drugo.

Navdušenje otrok, (nad opisanim načinom dela), potrjuje realnost izbranih ciljev ter dejstvo, da se lahko lotevamo različnih učnih vsebin tako, da so blizu otroku. Verjamem, da bodo vsi, ki se ukvarjajo z otroki nedvomno našli nekaj novih in uporabnih informacij, še posebno tisti, ki se ukvarjajo z mlajšimi otroci. Menim da, če je spoznavni proces ustrezen in zanimiv otrokom, potem so otroci veseli, zadovoljni in srečni. In namen je namen dosežen.

5 LITERATURA

1. Divjak, Zalokar, L. (2008). *Pomen gozdne pedagogike pri oblikovanju odnosa do gozda* (diplomsko delo). Ljubljana: Biotehniška fakulteta. Oddelek za gozdarstvo.
2. Jaklič, M. (2005). *Poslovno okolje podjetja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. Kotler, F. (2003). *Management trženja*. Ljubljana: GV Založba.
4. Novak, H. (1990). *Projektno učno delo*. Ljubljana: državna založba.

5. SURS (2017). Število in sestava prebivalstva. Najdeno 15.9.2017 na spletnem naslovu: http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/104.
6. Šuperger, B. (2015). *Gozd kot učilnica: učenje o drevesih v predšolskem obdobju* (diplomsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
7. Turk, S. (2016). *Športne aktivnosti v naravi kot sredstvo terapije* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za šport.
8. Vukasović, T. (2012). *Trženje*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.

Kratka predstavitev avtorja

Na Fakulteti za šport sem diplomirala in nadaljevala podiplomski študij na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Tako diplomska naloga kot tudi magistrska naloga sta plod raziskovanja na področje kreative in inovativnosti. V nadaljevanju želim združiti vsa svoja znanja, kreativo in inovativo, predvsem pri iskanju novih in predvsem uspešnejših produktih, kot jih ponuja trg (predvsem ponudba osnovnošolskih programov). Slediti želim poslanstvu,viziji in ciljem, ki sem si jih zastavila.

GOZD – OKOLJE, KI VZPODBUJA INOVATIVNOST IN USTVARJALNOST

FOREST – ENVIRONMENT WHICH ENCOURAGE INOVATIVENESS AND CREATIVITY

Jerca Šolar, prof. RP, OŠ Gorje, jerca.solar@guest.arnes.si

POVZETEK

Zakaj sprememba okolja? Iz razreda, kjer je ura, kjer so stene, kjer slišimo zvonec? V naravo, v gozd. Ker gozd pozitivno vpliva na vse nas, ker je gozd blizu, ker se v gozdu doživijo zanimive stvari, ker je poln rastlin in živali, ker se tam lahko skače, ker imamo gozd radi.

Vplivi narave na razvoj otroka so pozitivni. Otroci se več gibljejo, bolj so zdravi, imajo boljšo motoriko. Večkratni obiski gozda izboljšajo pozornost, koncentracijo in motivacijo za učenje. Otroci pridobijo več domišljije, bolje opazujejo. Imajo boljše socialne odnose. Doživljajo manj stresa in nenazadnje so bolj samozavestni.

Gozd kot življenjski prostor, nam omogoča nešteto možnosti poučevanja in učenja. Gozd kot inovativno učno okolje spodbuja učenje znotraj otrokovih interesov, omogoča učenje po meri otroka, omogoča gibanje, nudi prostor in čas, dopušča učenje z vrstniki in ob njih, omogoča izbiro za način dela in nenazadnje je odlično izhodišče za interdisciplinarni pristop.

Interdisciplinarni pristop poučevanja na prostem, kjer vključimo različna znanja in veščine ter jih povežemo v globlja znanja. To za učitelja pomeni izziv.

Učitelji se pri medpredmetnem povezovanju večinoma odločijo za povezovanje na osnovi vsebin. Določeno vsebino obravnavajo čimbolj celostno, torej na gibalni, intelektualni in duševni ravni.

Izvajanje medpredmetnega poučevanja na prostem, v gozdu, se povezuje z gozdno pedagogiko, kjer so didaktične enote zasnovane aktivno in spodbujajo otrokov raziskovalni duh. Učenci večinoma sami raziskujejo, zapisujejo, iščejo, poslušajo, doživljajo gozd. Oblikovanje različnih dejavnosti spodbuja inovativnost in kreativnost otrok.

Povezovanje gozdne pedagogike in interdisciplinarni pristop poučevanja na prostem v gozdu sta avtorico vodila k razmišljanju, načrtovanju, izvedbi in vrednotenju pouka v gozdu.

Ključne besede: sprememba okolja, gozd – inovativno učno okolje, medpredmetno poučevanje, celostni pristop, gozdna pedagogika

ABSTRACT

Why change the environment? From the classroom with the clock and walls, with the school bell to nature, into the forest. The forests influence us all, they are nearby, they provide interesting experience, they are home for many plants and animals. They help us unleash ourselves. That is why. And because we love the forests.

The nature has positive influence on child's development. Children exercise more, are healthier, have better developed motoric. Numerous visits to the forest improve focus, concentration and learning motivation. More imagination, better observation ability and better

social skills as well as less stress and greater self-confidence are among positive forests' effect too.

Forest as habitat enables numerous possibilities for teaching and learning. As innovative learning environment the forest enables learning as pupil's interest, enables child costumed learning and physical activity, provides space and time, enables learning with and by the class mates, provides wide choice of teaching methods and last but not least, a perfect starting point for the interdisciplinary approach.

Interdisciplinary approach outside where different knowledge and skills are merged into deeper knowledge represents a challenge for the teacher.

Most teachers which use the cross curricular teaching define the cross curricular subject on the basis of related contents of individual subjects. Chosen cross curricular subject is dealt with as holistic as possible on physical, intellectual and spiritual/mental level.

Performing the cross curricular teaching outside in the forest is closely connected to forest pedagogics. Didactical units are shaped actively. They encourage pupil's experimental spirit. Pupils are independent in research, taking notes, exploring, listening and experiencing the forest. Different activities encourage innovation capability and creativity of children.

Forest pedagogics and interdisciplinary approach in teaching outside in the forest together have inspired the author to design, perform and evaluate the teaching lessons in the forest.

Key words: change of the environment, forest – innovative learning environments, cross-curricular teaching, holistic approach, forest pedagogics

UVOD

Medpredmetno poučevanje na prostem/interdisciplinarni pristopi poučevanja na prostem

V naravi, v gozdu smo bolj sproščeni, pripravljeni na učenje skozi igro, na dejavnosti, ki učence motivira in vodi v raziskovanje. Gozd je novo torej inovativno okolje, ki omogoča učenje po meri otroka. Znanje, ki ga pridobijo v gozdu, je trajnejše in globje.

Navdušenje in pozitivna naravnanost učencev in učiteljice, da gremo v gozd, združi razred in ga poveže v enotno skupino.

Prva naloga za izvedbo dejavnosti na prostem je dobro poznavanje ciljev posameznih predmetov. Natančno moramo načrtovati izvedbo in čas pouka. Izbrati moramo primeren prostor v naravi. Poznati je treba razvojno stopnjo otrok in temu primerno organizirati dejavnosti.

Pri prenovi kurikula devetletne osnovne šole, so bili avtorji, snovalci, močno naravnani na medpredmetno povezavo oziroma interdisciplinarni pristop poučevana. Kasneje so založniki le ta pristop vpletli v učbenike in delovne zvezke.

V učno pripravo sem neposredno ali posredno vključila vse dejavnike, ki so pomembni pri poučevanju na prostem.

1. GOZD – NOVO UČNO OKOLJE

Gozd v Sloveniji pokriva 60% površine. V Sloveniji je na gozd vezanih 950 rastlinskih vrst, 95 vrst ptic, 70 vrst sesalcev, 17 vrst dvoživk in 10 vrst plazilcev ter mnogo manjših organizmov.

Spoznavanje, razumevanje, doživljanje in ohranjanje gozda nam mora biti prva skrb in vrednota. Gozd je odprt učni prostor, ki ga z učenci radi obiščemo. Spodbuja učenje znotraj otrokovih interesov, omogoča učenje po meri otroka, omogoča gibanje, nudi prostor in čas, dopušča učenje z vrstniki in ob njih, omogoča izbiro za način dela in nenazadnje, je odlično izhodišče za interdisciplinarni pristop.

2. UČENJE PO MERI OTROKA – RAZVOJNA STOPNJA

Otroci v drugem triletju so stari od 9 do 11 let. V tem obdobju so še v fazi konkretnih operacij. Le počasi prehajajo na abstrakten način razmišljanja. Na stvari gledajo iz različnih zornih kotov. Razmišljajo lahko o več vidikih problema istočasno. Pojavijo se miselne operacije pri katerih lahko kombinirajo, razvrščajo po več lastnostih, poznajo tudi že reverzibilnost. Počasi ne gledajo na svet le iz svoje perspektive, ampak so zmožni empatije, torej presoditi nekaj iz vidika nekoga drugega. Otroci kljub omenjenim miselnim operacijam še vedno potrebuje nazorno razlago, ogled stvari v okolici oziroma naravi.

Predvsem pa otroci v tem obdobju potrebujejo veliko gibanja, veliko različnih aktivnosti, ki ga vsaka po svoje vabi in motivira za delo in učenje. Gibalni razvoj je v tesni povezanosti s čustvenim, socialnim in intelektualnim razvojem. Gibanje pri tej starosti otrok pomeni, da je otrok zdrav in celostno razvit.

Naravne oblike gibanja, kot so hoja, tek, preskoki, visenje, plezanje, guganja, lazenje, skakanje, metanje, lovljenje so tiste, ki nam jih ponuja sprehod in obisk gozda. V naravi ne potrebujemo nobenih pripomočkov.

Konkretnost in gibanje sta najbolj pomembni za otroka starega od 9 do 11 let.

3. SPLOŠNI CILJI PREDMETA NIT V 4. RAZREDU

NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA

Učenci imajo priložnosti, da izkustveno doživljajo naravo, naravne procese in pojave. Učenci se učijo okolje preudarno spreminjati. Spoznajo, da moramo varčevati z naravnimi viri, torej ohranjati različnost in pestrost v naravi. Oblikujejo pozitiven odnos do narave in tehnike ter kritičen odnos do posegov v naravo. (Učni načrt Naravoslovje in tehnika, 2013)

Pri različnih predmetih imamo splošne cilje, ki so med seboj močno povezani. Izpisala oziroma omejila sem se na tiste, ki omenjajo naravo, okolje in izkustveno učenje. Kot izhodiščni predmet sem si izbrala naravoslovje in tehniko.

4. INTERDISCIPLINARNI PRISTOP POUČEVANJA

Interdisciplinarni pristop pomeni vključiti različna znanja in veščine ter jih povezati, sintetizirati v globje znanje. To znanje je velikokrat vseživljenjsko znanje, saj ima povezavo z različnimi predmeti.

V učnih načrtih je posebej omenjeno medpredmetno povezovanje. Poudarjeno je, da medpredmetno povezovanje ni samo povezava pojmov, ampak je tudi razvijanje spretnosti, kot so kritično mišljenje, obdelava podatkov, reševanje problemskih nalog idr.

Tudi v učbenikih in delovnih zvezkih določenega predmeta je vsebina večkrat povezana z ostalimi predmeti razreda. Določene teme oziroma enote so povezane, tako da le-te prehajajo iz enega predmeta v drugega. Učitelju ni treba veliko, da poveže določeno vsebino enega predmeta z vsebino drugega. Treba pa je dobro premisliti, na kakšen način bomo vzpostavili povezavo, saj bo le-ta ostala učencu kot osnovna vez med vsebino enega in drugega predmeta.

Za učenje je nujno potrebna motivacija. Znanje, ki ga učenci pridobivajo v šoli, mora biti v veliki meri uporabno za vsakdanje življenje. Interdisciplinarni pristop poučevanja omogoča uporabo znanja, ki smo ga pridobili v nekem kontekstu, kot osnovo za učenje na drugih področjih v šoli in izven nje. Na ta način lahko teme/vsebine celovito predstavimo in aktiviramo več učenčevih čutil.

5. DIDAKTIKA – OBLIKE DEJAVNOSTI

Didaktika oziroma tehnike in spretnost poučevanja se v naravi, v gozdu spremenijo. Dejavnosti so zasnovane aktivno. Usmerjene so v raziskovanje, odkrivanje, občutenje in doživljanje.

6. POVEZOVANJE GOZDNE PEDAGOGIKE Z INTERDISCIPLINARNIM PRISTOPOM POUČEVANJA NA PROSTEM

Gozdna pedagogika vključuje didaktične enote, ki so zasnovane aktivno. Učenci večinoma sami raziskujejo, zapisujejo, iščejo, poslušajo, doživljajo gozd. Z oblikovanjem različnih dejavnosti spodbujamo kreativnost in inovativnost učencev. Ob teh otroci krepijo medsebojno sodelovanje, se spodbujajo in spoštujejo drug drugega. Učenci pri pouku v gozdu oblikujejo tudi vrednote, kot so spoštovanje narave in ohranjanje narave take, kot je. Razvijajo skrb za naravo in njen trajnostni razvoj. (Inštitut za gozdno pedagogiko).

Vplivi narave na razvoj otroka so večinoma pozitivni. Otroci se več gibljejo, bolj so zdravi, imajo boljšo motoriko. Večkratni obiski gozda izboljšajo pozornost, koncentracijo in motivacijo za delo, učenje. Otroci pridobijo več domišljije, njihove igre so bolj kreativne, bolje opazujejo. Imajo boljše socialne odnose. Doživljajo manj stresa in nenazadnje so bolj samozavestni. Učenec popeljemo v naravo po znanje in izkušnje.

»Gozd je odličen prostor za doživljajsko pedagogiko in okoljsko vzgojo, saj je neskončen vir tako otipljivih reči kot tudi manj otipljivih idej. Gozdna pedagogika ponuja nešteto priložnosti za celostno učenje v naravi, saj otroci nabirajo nove izkušnje, jih urejajo, povezujejo, nadgrajujejo, širijo svoja zanimanja in razvijajo pozitiven odnos do narave.« (https://www.gozd-eksperimentov.gozdis.si/aktivnosti)

V gozdu lahko izvedemo različne dejavnosti, ki jih navezujemo na enake ali podobne vsebine različnih predmetov. Najpomembnejša naloga nas učiteljev je, da si izberemo temo, vsebino, ki jo imamo v učnem načrtu, opredelimo cilje in seveda nanizamo ob glavni cilj še cilje drugih predmetov. Interdisciplinarno poučevanje je v tem primeru vsebinsko povezano. Lahko razvijamo razne spretnosti, kot so razvrščanje podatkov, analiza, kritično mišljenje.

7. CELOSTNI RAZVOJ

Celostni razvoj obsega gibalno, intelektualno in duševno raven. Vedno moramo gledati na človeka kot celoto. Razvijamo vse ravni človekove osebnosti in razvijamo vse zmožnosti, ki jih ima. Holistična vzgoja nas že od antične Grčije uči, da človek deluje na večih ravneh. Dandanašnji pa v šoli, pri frontalnem pouku zanemarjamo fizično in duševno raven. V naravi, v gozdu, pa lahko doživljamo, zaznavamo s čutili, ponotranjimo občutke, ki jih občutimo v gozdu, gradimo sebe kot celoto. Seveda se v naravi kar samo ponuja gibanje, torej skrb za zdrav telesni razvoj. Učenci z opazovanjem, merjenjem in iskanjem pridobivajo znanje.

8. PRIPRAVA – PRAKTIČNA DEJAVNOST

Za opis medpredmetnega poučevanja na prostem, v gozdu sem si izbrala 4. razred devetletke.

Izvedbo pouka na prostem sem prilagodila na dan, ko sem imela v razredu učno pomoč specialne pedagoginje. To je bil četrtek enkrat mesečno. Združili sva dve, včasih tri ure pouka, da smo lahko izvedli različne dejavnosti v naravi, v gozdu. Pri izvajanju pouka na prostem se namreč pojavi problem spremstva določenega delavca oziroma učitelja. Velikokrat nam je odhod v naravo onemogočen, saj nihče ne more z nami.

V bližini šole imamo travnik, hrib, reko, dolino in gozd. Čas, ki ga potrebujemo, da pridemo do gozda je pribl. od 15 do 20 minut. Sprehod nam vedno ogreje telo in nas motivira za nadaljnje učenje.

Prostor, kjer z učenci delamo, je relativno varen. Vedno se dogovorimo, do kod smejo raziskovati. To je vidno polje od njih do mene.

Pri pouku sem vedno predvidevala čas za hojo do gozda, čas za igro, čas za počitek, čas za delo – aktivnosti in čas za refleksijo ter čas za vrednotenje.

Pri načrtovanju je vedno pomembno, da vemo, kaj morajo učenci znati, kako in katere dejavnosti bomo izvedli, katere predmete bomo povezali v medpredmetno poučevanje, kako bomo dosegli trdnejše znanje, zanje za vse življenje.

Učna vsebina in cilji – kaj morajo znati in katere predmete bomo povezali

VSEBINA-SNOVI

NIT – graditi primere zgradb na podlagi skice in jih primerjati z zgradbo iz ožjega in širšega okolja; presojati ustreznost končnega izdelka

LUM – kiparstvo, maketa

SLJ – opis predmeta (makete)

ŠPO – pomen gibanja na svežem zraku: naravne oblike gibanja hoja in tek

OKOLJSKA VZGOJA – posledica širjenja človeških bivališč in krčenja živalskih

Minimalni standard–zna zgraditi model preproste stavbe iz sestavljank in različnih gradiv in ob tem varno uporabljati orodje (Učni načrt NIT, 2013, p. 30,31)

Pri poučevanju na prostem se prepleta individualna oblika dela, delo v paru in seveda skupinska oblika. Največkrat so prisotne vse tri. Metode dela so metoda razlage, metoda razgovora, praktična metoda, metoda raziskovanja in metoda demonstracije.

Potek in dejavnosti

Ob 8.20 odhod izpred šole. Sprehod do gozda. Prihod v gozd, na gozdno jaso.

Ob 8.40 navodila za gibanje, omejimo prostor, določimo središče, kjer se bomo ponovno zbrali.

Prvo aktivnost sem poimenovala Moj kotiček ob …….. Učenci si v gozdu, na jasi poiščejo kotiček oziroma prostor ob drevesu, skali, rastlini, ki jim je všeč. Tam naj se ustavijo in zaprejo oči. Poslušajo zvoke narave, vohajo bližnje rastline, potipajo tla. Odprejo oči in si zastavijo vprašanje, zakaj jim je ta prostor všeč, zakaj so se tam ustavili. Si odgovorijo, prostor označijo in se vrnejo na središče. Individualna oblika dela. Čas za igro.

Cilji prve aktivnosti so naravne oblike gibanja hoja in tek – ŠPO. Aktivnost učence motivira, da si po svojem občutju poiščejo prostor, kjer so zadovoljni in bodo lahko delali. Pri iskanju

so samostojni, ustvarjalni in inovativni. Upoštevali smo telesno raven – gibanje in duševno raven – moj prostor mi je všeč zato, ker.

Druga aktivnost je Gradnja preproste makete iz suhih vej, kamnov in listja. Učenci pridobijo iz narave material za gradnjo in na podlagi preproste skice naredijo maketo. Delo v paru. Čas za delo.

Cilj druge aktivnosti je graditi primere zgradb na podlagi skice in jih primerjati z zgradbo iz ožjega in širšega okolja; presojati ustreznost končnega izdelka–NIT. Aktivnost učence vodi, da gradijo iz naravnih materialov in jih le-tako spoznavajo (trdnost, lomljivost, upogljivost..). Upoštevali smo intelektualno raven – brati skico in zgraditi maketo.

Tretja aktivnost je Moje bivališče – moja hiša. Iz narave naberejo poljubne materiale. Prinesejo si jih na prostor, ki so si ga izbrali na začetku. Gradijo in ustvarjajo maketo svojega bivališča. Hkrati že v svojih mislih ustvarjajo opis hiše, ki jo gradijo. Delo poteka individualno. Čas za delo.

Cilj tretje aktivnosti je kiparstvo, maketa–LUM in opis predmeta, makete–SLJ. Aktivnost je popolnoma ustvarjalna in inovativna. Bivališča, hiše bodo nenavadnih oblik, enoprostorske in zelo inovativne. Paziti morajo le na izbiro materiala. Tudi pri tej aktivnosti spoznavajo lastnosti naravnih materialov. Upoštevali smo intelektualno raven – gradnja makete, duševno raven – zadovoljstvo z lastno maketo.

Po gradnji si vzamemo čas za počitek in malico.

Četrta aktivnost je Predstavitev maket. Pred predstavitvijo imajo učenci na voljo nekaj minut, ko sami pregledajo svoje delo. Ne premikajo in ne gradijo, ampak premislijo, kako so delali, kaj je bilo dobro, kaj jim je nagajalo, kaj bi lahko popravili. Čas za refleksijo. Delo poteka frontalno.

Pri predstavitvi ima vsak učenec na voljo le tri povedi. Izrazijo naj najpomembnejše dele maket oziroma najzanimivejše dele maket. Vsem za delo in gradnjo čestitamo in jih fotografiramo. Upoštevali smo intelektualno raven – analizo in vrednotenje svojega dela, gibalno raven – iskanje materiala, finomotoriko in duševno raven – zadovoljstvo s svojim delom in ponos, da so ustvarili svojo maketo hiše.

Ob zaključku pogledamo našo novo vas in ob razgovoru ugotovimo, da so naše makete zasedle kar veliko prostora v gozdu, na jasi. S tem dosežemo cilj okoljske vzgoje, da človeška bivališča pomnijo tudi krčenje gozda in živalskih bivališč. Čas za vrednotenje.

Ob 12.15 se odpravimo nazaj v šolo.

AKTIVNOST	DEJAVNOST	OBLIKE DELA	GOZDNA PEDAGOGIKA	CELOSTNI RAZVOJ
Prva aktivnost	Moj kotiček ob ……..	individualna	igra	telesna duševna
Druga aktivnost	Gradnja preproste makete	delo v parih	delo	intelektualna
Tretja aktivnost	Moje bivališče – moja hiša.	individualna	delo	intelektualna duševna
Odmor		skupinska	počitek	

malica				
Četrta aktivnost	Predstavitev maket	individualna frontalna	refleksija	duševna telesna ravan
Zaključek	razgovor	skupinska, frontalna	vrednotenje	intelektualna

9. VSEŽIVLJENJSKO ZNANJE

Ob delu, ki smo ga izvedli v gozdu, na jasi so učenci spoznali materiale, iz katerih lahko zgradimo makete. Materiali so uporabni za prave hiše (kamen, les, zemlja..).

Pri gradnji makete so spoznali, da je treba graditi iz osnove, torej najprej zgraditi temelje in nato stene in nazadnje streho. Spoznali so, da je treba izbrati pravi in primeren prostor za gradnjo. Spoznali so, da je treba svoje zamisli in ideje načrtovati in jih nato udejanjiti.

10. VREDNOTENJE

Pri pouku na prostem, v gozdu, sem delo dobro organizirala in jih vodila od ene aktivnosti do druge. Vsi so zavzeto delali, gradili in izdelovali svoje makete. Nekaj maket se je tudi med delom podrlo, tako da smo nekaterim tudi malo pomagali. Učenci so imeli čas za igro, čas za delo, čas za ustvarjanje, čas za počitek in čas za refleksijo.

Radi so delali. Pohvalili so predvsem to, da so lahko gradili po svoje in to nekaj novega.

Swot analiza

PREDNOSTI	SLABOSTI
Interdisciplinarno načrtovanje, več ciljev	Več časa za načrtovanje
Več učiteljev, razdeljeno delo	Ni učiteljev za spremstvo
Vključitev več oblik dela in metod dela	Poškodbe ob uporabi inovati. pripomočkov
Večji prostor za gibanje	Strmo pobočje, vremenske neprilike
Uporaba inovativnih naravnih pripomočkov	Oddaljenost, pot
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Novi načini dela, moj kotiček, skrivni zaklad, ustvarjalnost	Nove aktivnosti zahtevajo več časa
Vključevanje učenčevih interesov, sposobnosti, občutkov	Razkropljenost po gozdu
Razvoj finomotorike,	Padci
Pozornost pri poslušanju navodil	Poslušanje in slišanje
Spoznavanje novih, naravnih materialov	Živali – ose, komarji
Razvijanje raziskovalnega duha	

ZAKLJUČEK

Ob razmišljanju o pouku na prostem, natančneje v gozdu, sem se vedno bolj zavedala, da ne moremo z razredom obiskati gozda kar tako. Lahko gremo na sprehod ali na planinski pohod, ampak za doseganje ciljev posameznih predmetov, za medpredmetno poučevanje, je treba poznati nekaj zakonitosti, ki jih ima pouk na prostem.

Ugotovila sem, da se na tem področju v Sloveniji že veliko dela. Vodilni so na Gozdarskem inštitutu, na Inštitutu za gozdno pedagogiko in nenazadnje na Centrih šolskih in obšolskih dejavnosti. Poznamo tudi Mrežo gozdnih vrtcev in šol. Tam so učiteljice in vzgojiteljice praktičarke naredile že zelo veliko.

Pouk na prostem zahteva novo znanje, nove pristope, nove aktivnosti in novo oziroma drugačno organizacijo. Vsa ta znanja, aktivnosti, pristope in organizacijo je treba povezati v učno pripravo.

Gozd kot nov inovativen prostor nam nudi nešteto možnosti za delo in učenje ter igro. Tudi sama sem presenečena, kako se nam vsakokrat, ko pridemo iz gozda, zazdi, da smo naredili tam v gozdu mnogo več, mnogo bolj zanimivo in mnogo bolj sproščeno. Učenci so vedno bolj ustvarjalni tudi pri drugih izzivih in delu v razredu. Gradijo in večajo svojo samozavest. Novega okolja, gozda, so vedno bolj navajeni, tako da postaja gozd del nas.

Z modernimi, novimi pristopi lahko dosegamo učne, fizične, čustvene, intelektualne in socialne cilje. V gozdu učencem na inovativen in ustvarjalen način nudimo vseživljenjsko znanje. Gradimo učenca v celostno osebnost.

Ključne besede: sprememba okolja, gozd – inovativno učno okolje, medpredmetno poučevanje, celostni pristop, gozdna pedagogika

LITERATURA

Vodopivec, I., Papotnik, A., Gostinčar Blagotinšek, A., Skribe Dimec, D. in Balon, A., 2011. Učni načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje in tehnika. [elektronski vir]. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: (25. 9. 2017).

Žakelj, A., Skribe Dimec, D., Mršnik, S., Novak, L., [et al.], 2014. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Naravoslovje [elektronski vir] Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.zrss.si/pdf/pos-pouka-os-spozn-okolja.pdf (25. 9. 2017).

Jesenek Mori, M. Medpredmetno povezovanje v SVN (online). (uporabljeno 22. 9. 2017). Dostopno na spletnem naslovu: http://www.csod.si/uploads/file/SVN_CLANKI/Medpredm_povezovanje_v_SVN_mirjana_jesenek_mori.pdf

Györek, N. Gozdna pedagogika (online). (uprabljeno 23. 9. 2017). Dostopno na spletnem naslovu: http://gozdna-pedagogika.si/

Gozdarski inštitut Slovenije. (online). (uporabljeno 17. 9.2017). Dostopno na spletnem naslovu: https://www.gozd-eksperimentov.gozdis.si/kdo-smo

https://www.gozd-eksperimentov.gozdis.si/prirocnik-za-ucenje-in-igro-v-gozdu

Rifel, T. Inovativno učno okolje z vidika celostne vzgoje. (online). (uporabljeno 19. 9. 2017). Dostopno na elektronske naslovu: file:///C:/Users/uporabnik2/Downloads/Inovativno_URN-NBN-SI-DOC-ESBZ2E8P.pdf

OŠ Šmarje. (online). (uporabljeno dne 24. 9. 2017). Dostopno na spletnem naslovu: http://www.akademija-dosezkov.si/blog/79-stopnje-razvija-misljenja-po-piagetuna-preprost-nacin

Predstavitev avtorja:

Jerca Šolar, profesorica razrednega pouka. V osnovni šoli delam 23 let. Večinoma poučujem v drugi triadi. Na začetku delovne dobe sem delala tudi kot računalničarka. Vodila sem računalniške seminarje v okviru RO – računalniškega opismenjevanja. Vodila in sodelovala sem v dveh Comenius šolskih projektih. Kasneje sem se izobraževala na področju športa (alpsko smučanje, planinstvo, tek na smučeh, plavanje) in učenja na prostem. Sem mentorica planinskega krožka na šoli. Udeležila sem se Erasmus + programa stalnega strokovnega izobraževanja o učenju na prostem na Islandiji. Od takrat veliko aktivnosti izvajam na prostem, na igrišču, na travniku ali v gozdu. Moj moto je šport, zdravje, narava, razvoj.

GOZD – NAJBOLJŠA UČILNICA Z NEŠTETO OVIRAMI

FOREST IS THE BEST CLASSROOM WITH NUMEROUS ABSTRUCTION

Simona Štempihar, prof. defektologije, OŠ Helene Puhar Kranj,
stempihar7@gmail.com

POVZETEK

Prednost vključevanja otrok v igre na prostem se kaže v večji samostojnosti, samozavesti, spretnosti otrok ter predstavlja nenehno gibanje na svežem zraku. Najbolj bogat prostor na prostem predstavlja gozd. Gozd nudi konkretne materiale za manipulacijo, obdelavo in uporabo. Prav tako predstavlja idealen naravni poligon za trening vseh gibalnih veščin. Učencem posebnega programa in gibalno oviranim predstavlja gozd učilnico štirih letnih časov.

Ključne besede: igra na prostem, učenci z zmerno motnjo v razvoju in gibalno ovirani učenci, gozd kot učni sprehod, medpredmetno učenje v gozdu.

ABSTRACT

Advantage of inclusion of children into outdoor activities is reflected into greater independence, self-confidence, skills of children and represents constant movements on fresh air. Forest represents the richest place offering actual materials for manipulation, prosessing and their use. It also represents an ideal natural range for training all motoric skills. A forest gives pupils included in special programmes and motorically disabled ones a unique classroom of four seasons.

Key words: outdoor activities, pupils with moderate disability in development and motorically disabled pupils, a forest as learning stroll, interdisciplinary learning in forest.

1. UVOD

Tonček in Maja v gozdu

Tonček in Maja gresta v gozd po kostanj. Maja se ustavi kar pod smreko. Išče po tleh kostanj.» Tu ga ne boš dobila, Maja! To je smreka. Na smreki so storži. Poglej veverico, ki drži enega! Poiskati morava kostanj. To je drevo z listi. Na njem pa so ježice. V ježicah so kostanji.« Maja in Tonček gresta naprej. Listje jima šumi pod nogami. Nenadoma zakliče Maja: Poglej, na tem drevesu so ježice!« Tonček spleza na drevo in potrese. Kostanj kar dežuje na tla. Hitro ga nabereta polno košarico.

Ta kratka zgodbica nam predstavi gozd kot neomejen prostor za otroško igro, za raziskovanje in samostojno dejavno učenje. Pri tem otok razvija motorične, komunikacijske in socialne veščine. Kaj je igra?

Igra je prijetna. Otrok je za igro motiviran. Pri igri otrok nikoli ne naredi napake. Pri igri nihče ne govori, kaj naj dela. Pri igri otrok razvija motorične, percepcijske, čustvene, socializacijske in druge sposobnosti. Igra otroka uči, kako naj se uči, in ga vodi do novih spoznanj. Med igro otrok raziskuje in tako rešuje nastale probleme. Igra se lahko ponavlja in se odvija v neskončnost. Igra je namenjena vsem otrokom. Otrok je pri igri zbran, vztrajen,

miren, zadovoljen, ima neskončno idej, izmišlja si različne igre z istimi predmeti ter uporabi različne predmete.

Igra na prostem, posebej v gozdu izgublja na pomenu. Anica prvič zagleda kostanj v ježici. Pokaže ga mami in jo vpraša:« Mami, ali se iz tega izvali jež?« Maria Montessori (po Herrmann 2015) pravi: »Otroci živijo zelo oddaljeni od narave in le redko se jim ponudi priložnost, da vstopijo v intimen stik z njo in iz nje črpajo neposredne izkušnje. »

Večina otrok se zadržuje v notranjih prostorih in je podrejena igračam iz plastike, računalniku ali telefonu. Klasičnih iger na prostem skoraj ni več videti (zemljo krast, igre z žogo, lovljenje, skrivanje, kolesarjenje…). Otrok je preobremenjen s šolo, z interesnimi dejavnostmi, treningi, glasbeno šolo in telefonom. Staršem je pomembno, da otok pridobi čim več znanja na vseh področjih in da je na vseh področjih najboljši. Otroku se premalo zaupa in uči samostojnosti. Kar pomeni, da bi se moral otrok vključiti med vrstnike in raziskovat vrt, sadovnjak, različne materiale (glino, pesek, kamenje, prst, les) in se igrat z naravnimi materiali. Tudi starši smo zgled otroku. Pokazati moramo, da so dejavnosti na svežem zraku nujne za telo in duha. Z njimi organizirajmo popoldanske sprehode v gozd, na travnik.

Slika 1*: Rad zakurim ogenj*

Slika 2: *Družinsko raziskovanje*

Tudi igra v vrtcu in šoli izgublja na pomenu. Večina otrok se igra s plastičnimi igračami in ustvarja z materiali, ki jih prinese učitelj. Učna snov se obravnava preko slik, učbenikov, diaprojekcije. V prvi triadi primanjkuje raziskovanja in ustvarjanja v konkretnem okolju (gozd, vrt, sadovnjak). Organizacijsko je to bolj naporno za učitelja, a učenci pridobijo več uporabnega znanja in praktičnih spretnosti. Poleg tega se stalno gibljejo na svežem zraku. Učenje na prostem je tako bolj kvalitetno, saj otrok bolj zbrano doživljanja naravo, raziskuje in se druži s prijatelji.

Tudi jaz se poslužujem poučevanja na prostem. Poučujem učence z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju in gibalno oviranostjo. Posebnosti teh učencev so: znižane intelektualne sposobnosti, nižje razvite govorne, gibalne, socialne, emocionalne sposobnosti. Se počasneje učijo, potrebujejo veliko ponazoril, konkretni material, hitro pozabljajo, so nemirni, nezbrani, niso motivirani za učenje, igro, ne vejo kaj bi počeli s predmeti, izberejo en predmet za igro ali celo nobenega. Gibalno ovirani pa potrebujejo veliko prilagoditev pripomočkov in prostora. Najbolj uspešna metoda za naše učence je učni sprehod glede na obravnavano temo.

Učenca bogatijo, saj vsak trenutek prejme nešteto informacij prek čutil. Najbolj bogat vir informacij za naše učence je gozd.

Slika 3: Druženje ob ognju, učenci OŠ Helene Puhar Kranj

V gozdu obravnavamo različna področja, ki se med sabo prepletajo:

1.1 SPOZNAVANJE OKOLJA

Gozd obiščemo v vseh letnih časih in spoznavamo osnove značilnosti letnega časa (vremenske pojave, gravitacijo, spremembe narave, drevje, koristi gozda, plodove, skrb za ptice, gozdne živali, žuželke, pravila primernega obnašanja, nevarnosti…). Spoznavanje narave poteka z *učnimi orodji* z vsemi čutili: tip, voh, vid, sluh, okus. Učna orodja so:

- *Nameščanje* (pobira predmete in jih prestavlja na določeno mesto)
- *Udarjanje z materiali* (prime in drži predmet v roki*)*
- *Postavljanje v pare ali vzporejanje* (išče podobnosti in razlike - išče par, enake predmete)
- P*rimerjanje* (poišče podoben predmet kot ga drži v roki)
- *Razvrščanje v skupine, nizanje* (predvidevanje kaj bo sledilo)
- *Gradnja* iz naravnih materialov (ima že predstavo kaj bo zgradil)

Igrica: LOV NA ŽUŽELKE

Namig: žuželke imajo šest nog in dvoje tipalk, pajki pa osem nog in niso žuželke. Otrok naj skuša poiskati čim več žuželk npr. s privzdigovanjem kamenja in nekaj primerkov položi v kozarec. V kozarcu naj jih opazuje, nato pa izpusti. Nato sledi delo s karticami. Otrok razdeli živali v dve kategoriji: žuželke in ne žuželke.

Rokovanje z naravnimi materiali razvija grobo in fino motoriko, razumevanje in mišljenje.

1. 2 RAZUMEVANJE, SPORAZUMEVANJE IN RAZVIJANJE GOVORNIH SPOSOBNOSTI Razumevanje in izvajanje navodil, iskanje nasprotij, sopomenk, nadpomenk, dokončanje povedi, tvorjenje povedi, igrice glasov, poimenovanje pojavov, živali, plodov…

1. 3 BRANJE IN PISANJE Izvaja se grafomotorične vaje: risanje črt po tleh s palico, risanje z obema rokama, sestavljanje besed iz želodov, branje ugank in iskanje rešitev uganke v gozdu, branje besed in konkretno povezovanje s plodovi, drevesi…

1. 4 KOLIČINE IN ŠTEVILA Konkretno se obravnava: lastnosti predmetov visok-nizek, najvišji-najnižji, prvi- zadnji, debel- tanek, gladek-hrapav, velik- majhen, štetje dreves-listov-plodov, zapis števil in računov na gozdnih tleh, risanje likov, sestavi se računsko zgodbo z naravnimi materiali, učenje oz. urjenje orientacijskih pojmov: pod, nad, med…

1. 5 GIBANJE Hoja čez ovire med drevesi, okrog drevesa, sklonjeni pod vejo; prestopanje ovire čez podrto drevo, pobiranje gozdnih plodov, stegovanje k veji in trganje kostanja, nabiranje užitnih gob, skakanje čez potok, metanje plodov v tarčo, nabiranje borovnic, hoja po ravnem, po vzpetini, po različnih površinah suho-mokro-blatno, po ozki- široki poti, po visoki travi, hoja po kamnih čez potok in blato (vaja ravnotežja), dvigovanje na veji (vaja za moč), dvigovanje različno debelih drv in prelaganje, plezanje na drevo, doživljanje naravnega tunela - pod vejami, drevesom; orientacijski tek (levo - desno- naravnost-nazaj), brcanje naravnih materialov na gozdni jasi, podajanje s storži.

1.6 GLASBA Poslušanje in oponašanje gozdnih živali, ptic, izdelava instrumentov iz naravnih materialov in udarjanje z njimi, lesene piščali, poslušanje šumenja krošenj ter listja.

Igrica: SLUŠNI KVIZ

Snemanje zvokov narave (šelestenje listja, ptičji glasovi, žabje kvakanje, pokanje suhih vej, šumenje drevja v vetru). Učenci ugotovijo, kaj je ta zvok.

1.7 LIKOVNA DEJAVNOST Mozaik iz naravnih materialov, risanje in barvanje gozdnih plodov in živali, barvanje vej…

Slika 4: *Risanje užitnih in neužitnih gob*

DELOVNE ZAPOSLITVE Rezanje vej, žaganje debla in izdelava palčkov, nabiranje vej - izdelava butar, jesenske lučke iz listov, hiška iz vej, sestavljanje mize in stolov iz debla, priprava ognjišča in peka kostanja ob potoku oz. gozdni jasi.

Slika 5: Gradnja zavetišča iz vej

Slika 6: Božični aranžmaji

Slika 7: Izdelali smo svečnik

Slika 8: Nabrali veje in preoblikovali

Slika 9: Nabrali in izdelali venčke

Gozd je odličen naravni poligon, ki omogoča razvoj gibalnih spretnosti in sposobnosti. Žal pa za gibalno ovirane predstavlja velik problem. Nujna je pomoč enega oz. dveh spremljevalcev. Če imamo gibalno oviranega učenca v skupini moramo vedno preučiti ustreznost terena. Možne prilagoditve so široka gozdna pot, suha gozdna pot, bolj raven teren, neporaščen podrast brez pretiranih korenin. Spremljevalec mora poskrbeti za pripomočke, ki bodo gibalno ovirani osebi v pomoč (vrv za vlečenje vozička, prilagojeni pripomočki za nabiranje listov in plodov, povečevalno steklo, steklena posoda za opazovanje žuželk, košarica). Zelo privlačne so učne poti, ki pa žal niso primerne za gibalno ovirane učence. Gibalno ovirane osebe so srečne, da so lahko s svojimi vrstniki, ne pa v šoli ali doma.

2. ZAKLJUČEK

Gozd nudi dejavno učenje, ker ima širok spekter materialov za učno delo, igro in raziskovanje. Gozd pa nam ponuja tudi mir, delo, sprostitev, gibanje, svež zrak in gozdne sadeže.

3. LITERATURA

Herrmann, E. (2015). 100 dejavnosti za odkrivanje sveta po metodi Marie Montessori. Ljubljana, Mladinska knjiga Založba, 107.

Kratka predstavitev avtorice

Po izobrazbi sem profesor defektologije. Poučujem učence z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju in gibalno oviranostjo. Pri poučevanju uporabljam konkretni material, ki ga dobimo v gozdu, sadovnjaku in na vrtu. Na učnih sprehodih se učimo, delamo in igramo.

SPREMEMBE V SLOVENSKIH GOZDOVIH IN GENERACIJA Z

Metka Tajzel, CŠOD Peca, metka.tajzel@csod.si

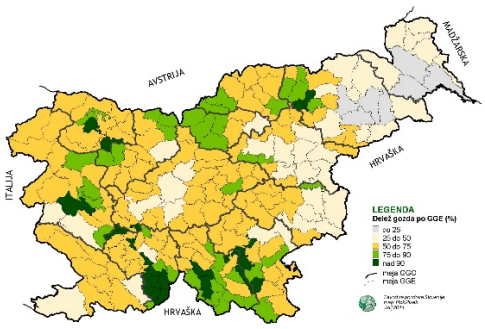
» Ko zapiha veter sprememb, nekateri zgradijo zid, drugi pa mlin na veter.«
(iz avstrijske Bele knjige o razvoju in preverjanju kakovosti v šolah)

1. UVOD

V prispevku je predstavljen slovenski gozd v številkah (gozdnatost, delež drevesnih vrst v lesni zalogi,…). Živimo v zelo razburljivem obdobju človeške zgodovine, v primežu vseh vrst sprememb. Ena največjih groženj človeštvu so podnebne spremembe, ki vplivajo tudi na spremembe slovenskih gozdov. V slovenskih gozdovih se v prihodnosti predvideva sprememba deleža drevesnih vrst. Poleg ujm (sneg, veter, žled) gozdove ogrožajo predvsem insekti (v glavnem smrekovi podlubniki). V obdobju človeške zgodovine se ne spreminjajo samo podnebje, gozdovi,… spreminjajo se tudi človeške generacije (generacija veteranov, baby boom, generacija x, y, z). Na CŠOD Peca smo s pomočjo anketnega vprašalnika dobili odgovore predstavnikov generacije Z, kako poznajo slovenske gozdove, kako zaznavajo spremembe v slovenskih gozdovih in kako bi radi pridobili več informacij o slovenskih gozdovih. Na CŠOD Peca se zavedamo, da moramo pri generaciji Z, ki odrašča v svetu hipnih informacij interneta in lista knjige le še v šoli, prilagoditi metode in oblike dela pri podajanju učnih vsebin tudi pri vsebinah povezanih z gozdom.

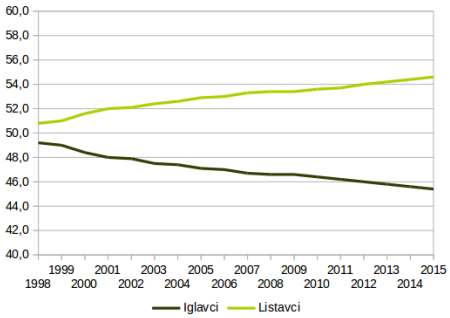
2. SLOVENSKI GOZDOVI

Gozdovi prekrivajo 58,4 % Slovenije (1.184.526 ha). Slovenija spada med najbolj gozdnate države v Evropi (smo na tretjem mestu Evropske unije za Švedsko in Finsko). Pretežni del slovenskih gozdov je bukovih, jelovo-bukovih in bukovo-hrastovih (70%). (ZGS,2012)

Karta 1: Gozdnatost Slovenije (ZGS, 2011)

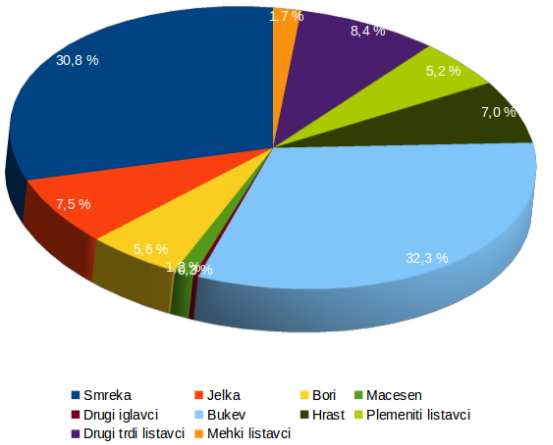
Podatki o slovenskih gozdovih: površina gozdov 1.184.526 ha, gozdnatost 58,4%, letni prirastek 8.419.974 m3, lesna zaloga 337.816.717 m3.V Slovenskih gozdovih prevladujejo listavci s 54,6 % deležem v lesni masi, iglavci predstavljajo 45,4 % delež v lesni masi.(ZGS, 2012)

Slika 1: Delež lesne zaloge iglavcev in listavcev v %, 2015 (ZGS,2015)

Od leta 1998 je jasen trend zniževanja deleža iglavcev v lesni zalogi in povečevanja deleža listavcev. Ta trend lahko pripišemo številnim dejavnikom, velik pomen pa imajo težave zaradi ujm in podlubnikov in posledično načrtnega zmanjševanja deleža smreke, predvsem v obliki monokultur. (ZGS, 2015)

Po podatkih za leto 2015 imata v celotni lesni zalogi največji delež smreka (30,8 %) in bukev (32,3 %). Sledijo drugi trdi listavci (8,4 %), jelka (7,5 %) in hrast (7,0 %). (ZGS, 2015).

Slika 2: Deleži v lesni zalogi po drevesnih vrstah, 2015 (ZGS, 2015)

3. SPREMEMBE SLOVENSKIH GOZDOV ZARADI PODNEBNIH SPREMEMB

»Na toliko načinov uničujemo planet. In ko enkrat razumemo, ko nam je mar, takrat moramo nekaj ukreniti«. Jane Goodall

3.1. Podnebne spremembe

Živimo v zelo razburljivem obdobju človeške zgodovine, v primežu vseh vrst problemov, ki jih bo potrebno nekako rešiti. Ena največjih groženj človeštvu so tudi podnebne spremembe. Na zemlji je vse več ljudi in naš planet vse hitreje izrablja in uničuje.

Podnebne spremembe so posledica tudi ne trajnostne rabe naravnih virov:

- emisije toplogrednih plinov,
- zmanjšanje biotske pestrosti,
- aerosoli v atmosferi,
- kislost oceanov,

- dušik v tleh,….

Vse to vpliva na spremembe podnebja v Sloveniji. V prihodnosti so pričakovane naslednje spremembe podnebja v Sloveniji:

- dvig povprečne dnevne temperature za 2-3 °C,
- spremembe padavinskega režima-več padavin pozimi, manj poleti,
- podaljševanje sušnih obdobij v vegetacijski dobi,
- več vročinskih valov,
- krajšanje obdobja s snežno odejo,…

Posledica podnebnih sprememb predstavlja pet glavnih nevarnosti za družbo:

1. zmanjšana kmetijska pridelava
2. zmanjšana preskrba z vodo
3. povečana izpostavljenost ekstremnemu vremenu
4. labilnost ekosistemov
5. povečana zdravstvena tveganja.

Zaradi podnebnih sprememb so ogroženi tudi gozdovi:

- zviševanja povprečne temperature,
- večja sušnost v vegetacijskem obdobju,
- drugačna razporeditev padavin-več pozimi, manj poleti,
- spremembe v zmesi drevesnih vrst,
- več CO2 v ozračju-hitrejša rast,
- razmah bolezni ter škodljivcev v okolju, tujerodne drevesne vrste, bolj pogoste ujme (požari, vetrolomi, snegolomi, plazovi).
  (EKSRP,PRP in ZGS, 2015)

3.2 Razmah bolezni in škodljivcev

V Sloveniji je okoli 90 vrst podlubnikov. Prisotni so na celem področju Slovenije. Živijo pod lubjem, več jih je na iglavcih kot na listavcih. Ustrezajo jim tople, južne in jugozahodne lege. Namnožijo se v gozdovih, poškodovanih po ujmah, in v sestojih po sečnjah, kadar ni pravočasno izveden sečni red (iglavci in brest). V Sloveniji največ škode med podlubniki povzročajo smrekovi podlubniki (osmerozobi smrekov lubadar in šesterozobi smrekov lubadar). (EKSRP,PRP in ZGS, 2015)

Slika 3: Osmerozobi smrekov lubadar (EKSRP,PRP in ZGS, 2015)

4. SPREMEMBE ČLOVEŠKE GENERACIJE

V obdobju človeške zgodovine se ne spreminjajo samo podnebje, gozdovi,… spreminjajo se tudi človeške generacije:

GENERACIJA VETERANOV – *tradicionalisti (rojeni pod 1945)*
Na to generacijo je zelo vplivala druga svetovna vojna. Po vojni je bilo treba na novo izgraditi gospodarstvo. V tem okolju se je oblikovala tradicionalna vzgoja, pri kateri ni bilo pohval, temveč več kritike in veliko zadolžitev. Popolnoma so zaupali v državo in njene institucije.

OTROCI IZOBILJA – *baby boom generacija (rojeni 1945-1960)*
Veterani so zgradili stavbe in šole s pripadajočo infrastrukturo, ki so jih lahko uporabljali njihovi otroci. Ker je bilo vse zgrajeno, je družba začela spodbujati učenje. Vse pomembnejša je postajala izobrazba, ki je bila temelj razvoja družbe.

GENERACIJA X (*rojeni 1961-1980)*
X-generacija je prva generacija, ki je začela delati z računalniki. Po značaju so zelo črnogleda generacija, saj so doživeli brezposelnost, veliko kriminala, ekološke katastrofe, različne sodobne bolezni (npr. aids), igre politike, ….

GENERACIJA Y, *y-gen (rojeni 1981-1995)*
Y-gen je doživela razpade sistemov in zamenjave vrednot družbe in družine. Zavedajo se, da je življenje kratko in ga je treba preprosto uživati.

GENERACIJA Z *(mavrični otroci, indigo otroci …) (rojeni po letu 1995)*
Generacija Z so otroci, ki še vedno obiskujejo fakultete, šole in vrtce. Tiha generacija, net generacija, e-generacija in iGeneracija. Gre za generacijo, ki je na internet priklopljena praktično od otroštva, ki ves dan gleda v zaslon telefona, tablice ali prenosnika, piše stavke brez ločil, išče odgovore na Googlu in lista knjige le še v šoli. Gre za iznajdljive posameznike, ki odraščajo v svetu hipnih informacij in katerih edini otroški kanal, ki ga poznajo, je YouTube. So strokovnjaki za internet, raje se sporazumevajo s sporočili, kot govorijo v živo, njihovi idoli so YouTube zvezdniki, generacija Z je aktivna generacija (so aktivni državljani, aktivisti s pristnim namenom reševanja sveta pred pogubo. Vidijo širšo sliko in imajo čut za okolje, predvsem pa vest.) in so bolj odprti do drugačnosti. Tehnologija jim je položena v zibelko. (IZZA, s.a.)

5. KAKO GENERACIJA Z ZAZNAVA GOZD IN SPREMEMBE V SLOVENSKEM GOZDU (ANALIZA ANKETE)

Na CŠOD Peca smo med učenci, ki obiskujejo naš dom, opravili anketo kako generacija Z zaznava gozd in spremembe v slovenskem gozdu. Anketo je izpolnilo 160 učencev 7. in 8. razreda osnovne šole. Odgovarjali so na tri sklope vprašanj:

a. Splošno znanje o gozdu
b. Pridobivanje novega znanja o gozdu
c. Zaznavanje sprememb v gozdu

	št. pravilnih odgovorov	št. nepravilnih odgovorov
Koliko % gozda prekriva Slovenijo?	80%	20%
Katero drevo prevladuje v slovenskem gozdu?	94%	6%
Katero drevo ogroža smrekov lubadar?	100%	0%

Kako pogosto obiščeš gozd?	enkrat/leto	enkrat/teden	enkrat/mesec	nikoli	drugo
	5%	16%	23%	0%	56%
Zakaj obiščeš (ne obiščeš) gozd? Najpogostejši odgovori.	nabiram plodove, sprehajam psa, sprehod, gozd mi da energijo, tišina, svež zrak, kolesarjenje, rekreacija				
Kje si pridobil največ znanja o gozdu?	v šoli	iz medijev	od staršev	internet	drugo
	57%	18%	15%	4%	6%
Kako bi najraje pridobil znanje o gozdu?	doma s pomočjo IKT	v gozdu z IKT	učna pot	v šoli od učitelja	drugo
	15%	15%	40%	20%	10%

	da	ne
Ali si opazil/a kakšne spremembe v slovenskih gozdovih?	39%	61%
Kakšne spremembe si opazil/a? Najpogostejši odgovori.	sečnja, manj dreves, lubadarji	

Preglednica 1: Anketa zaznavanje gozda in sprememb v slovenskih gozdovih (CŠOD Peca, 2017)

Pri anketiranih učencih je znanje o gozdu dobro. Zelo pogosto obiščejo gozd in največ znanja o gozdu so pridobili v šoli. V prihodnosti bi najraje pridobili znanje o gozdu na učni poti opremljeni z interaktivnimi tablami (40%) in s pomočjo IKT tehnologije (30 %=15 % doma s pomočjo IKT tehnologije, 15 % v gozdu s pomočjo IKT tehnologije). V slovenskih gozdovih več kot polovica anketirancev ne opaža sprememb (61 %). Če pa so opazili spremembe, so te spremembe sečnja, manj dreves in škodljivec lubadar.

6. METODE IN OBLIKE DELA NA CŠOD PECA PRI PREDSTAVITVI VSEBIN POVEZANIH Z GOZDOM

CŠOD dom Peca leži sredi Geoparka Karavanke. Okolica doma je zaznamovana z bogato etnološko, kulturno, tehnološko in naravno dediščino. Obdaja ga gozdna krajina, strnjeni gozdovi bora, macesna, smreke in bukve. Učne vsebine, ki jih izvajamo na domu, se direktno ali indirektno prepletajo in so vezane na gozdno krajino. Naši »gostje« so pripadniki generacije Z, vseskozi priklopljeni na splet in najdejo odgovore na vprašanja, kot bi trenil. Namesto odprtih knjig imajo ob sebi raje ”odprtih” več zaslonov. Njihovo sporazumevanje je najraje digitalno. Učne vsebine, ki jih izvajamo, prilagajamo karakteristikam nove generacije. Kombiniramo učenje z razumevanjem, učenje z izkušnjo in učenje z uporabo IKT tehnologije. Nekaj primerov učnih vsebin, kjer uporabljamo IKT tehnologijo in učenje z izkušnjo:

- Gozdna druščina; pri vsebini uporabljamo mikroskope s kamero, infrardečo kamero za snemanje gozdnih živali, digitalne ključe,..
- Kdor išče ta najde-»Pecakečing« orientacija v gozdu; je igra lova na zaklade, ki z uporabo orientacijskih tehničnih pripomočkov zemljevida, kompasa in GPS naprave hkrati vodi udeležence do zanimivih ugank, preizkušenj in skritih predmetov v okolici CŠOD Peca. Je nepozabna pustolovščina, ki s timskim reševanjem atraktivnih orientacijskih nalog krepi človeka in duha, spodbuja občutek solidarnosti in pripadnosti skupini.
- Geološka učna pot, CŠOD Misija; CŠOD Misija je nova interaktivna mobilna aplikacija, zabavna in poučna. Je mobilni vodič za samostojno učenje na prostem. Z mobilnimi telefoni ali tablicami se podamo na Geološko pohodno učno pot Mežica. Kot na vsaki poti vas tudi na tej čakajo zanimivi izzivi.
- Gorništvo; na pohod se odpravimo z GPS napravo, ki nam na cilju poda zanimive podatke (dolžino prehojene poti, čas hoje s postanki in brez, ….)
- Disk golf je igra, podobna tradicionalnemu golfu, pri kateri namesto udarjanja žogice s palico v luknjo mečemo disk v posebej oblikovano košaro ali koš. Cilj igre je končati progo s čim manj meti. Disk golf je pustolovščina aktivnega raziskovanja narave skozi neprestano prilagajanje in iskanje najboljših poti za dosego istega cilja – koša
- Pustolovski park Kralja Matjaža; v sklopu Pustolovskega parka v gozdu ob domu Peca učence popeljemo na gozdno avanturo, edinstven in vznemirljiv sprehod med drevesnimi krošnjami, kjer preizkusijo svojo spretnost in iznajdljivost pri premagovanju ovir, mrež in vrvi.
- Rudnik Mežica; v rudniku Mežica se podamo s pravim rudarskim vlakom. Opremljeni s čeladami in naglavnimi svetilkami, se popeljemo po sledeh rudarjenja v osrčje Pece, kjer so rudarji od leta 1665 do danes izkopali skoraj 1000 km rovov. V neposredni bližini doma je vhodno-izhodni rov za edinstveno kolesarjenje po rudniku v Evropi.

Pogosto med nami kroži kamera, ki posname utrinke doživljanja narave generacije Z.

7. ZAKLJUČEK

To, da živimo v zelo razburljivem obdobju človeške zgodovine, v primežu vseh vrst sprememb, je za nas izziv. Izziv nam je kaj spremeniti in kako se prilagoditi. Upamo, da nam bo uspelo, kot se je uspelo prilagoditi drevesni vrsti dvokrpi ginko (Ginko biloba). **Dvokrpi ginko je daleč najstarejša še živeča drevesna vrsta na planetu, katere zgodovina sega preko 200 milijonov let v preteklost.** To je drevo, ki je preživelo vse katastrofe skozi zgodovino, kljubovalo vsem klimatskim spremembam, spremljalo razvoj in izumrtje dinozavrov, nastanek človeškega rodu, doživelo razmik kontinentov, rojevanje gorstev in preživelo vse ledene dobe.

8. VIRI

1. POMPE,A.2016. Generacija Z: Značilnosti generacij rojene med letoma 1995 in 2010. Dostopno na: http://citymagazine.si/clanek/generacije-z-znacilnosti-generacije-rojene-med-leti-1995-in-2010/
2. SCHIRRMACHER, F.2007. *Zarota metuzalemov*. Ljubljana. Vale-Novak.
3. IZZA.2017.Medgeneracijsko vodenje:Generacija X, GeneracijaY, Generacija Z…Dostopno na: https://www.izza.si/medgeneracijsko-vodenje-generacija-x-generacija-y-generacija-z.html

4. ZGS.2015.Splošni podatki in dejstva o gozdovih v Sloveniji. Dostopno na:http://www.zgs.si/slo/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/gozdnatost_in_pestrost/index.html
5. VIDMAR,K.2017. Generacija Z:oprosti mi, mama. Ljubljana. Alba 2000.
6. EKSRP,PRP in ZGS. 2015. Ogroženost gozda zaradi podnebnih sprememb in povečano pojavljanje podlubnikov.PowerPoint.

NARAVOSLOVNI DAN DREVESNE VRSTE V OKOLICI ŠOLE
FOREST FIELD DAY TREE SPECIES AROUND THE SCHOOL

mag. Klavdija Turk Suka, Osnovna šola Log - Dragomer

POVZETEK

Živimo v državi Sloveniji, v kateri je velik del površja prekritega z gozdom. Skoraj vsak kraj je v bližini gozda. Učitelji vse premalokrat izkoristijo naravni prostor in se ne odpravijo iz učilnice v okolico zaradi več razlogov. Osnovna šola Log – Dragomer je v neposredni bližini gozda. Učitelji v 4. razredu vsako leto izkoristijo to prednost in v okolici šole izvedejo naravoslovni dan o drevesnih vrstah. V učilnici učencem predstavijo zanimivosti o gozdu, ogledajo si nekaj zanimivih video posnetkov, se igrajo poučne igre na temo gozda in dobijo navodila za delo v gozdu. Sledi delo v okolici šole z različnimi konkretnimi dejavnostmi in učnimi listi. Izkušnje so pokazale, da učenci radi delajo v naravnem okolju, da so bolj motivirani za delo, da so izdelki kvalitetni, znanje učencev o gozdu pa poglobljeno.

ABSTRACT

Slovenia is a land of forests. Almost every town or village is close to a forest. This natural place is not used often enough by teachers for different reasons. Log - Dragomer Primary School is very close to a forest. Every year the fourth grade teachers seize this advantage and prepare a field day about tree species. In the classroom pupils are presented with interesting facts about the forest, they watch video clips, play educational games and get instructions for work in the forest. Outside pupils actively explore and learn with concrete activities and worksheets. Experience has shown that pupils enjoy and are highly motivated for work in natural environments. Furthermore, their products are better and they have deeper knowledge about the forest.

1. Uvod

Prednost, ki jo ima Osnovna šola Log-Dragomer je, da je v njeni neposredni bližini gozd. Učitelji jo izkoristimo, kadar se le da, vendar nas pri tem dostikrat omejujejo določeni normativi. Na naši šoli se na razredni stopnji najbolj poglobljeno, aktivno in konkretno lotevajo »gozdne tematike« v 4. razredu. Učiteljica Janja Zadnikar je avtorica naravoslovnega dne Drevesne vrste v okolici šole, ki sem ga uporabila za osnovo, podkrepila s teorijo in dodala nekaj dejavnosti, ki bi jih še lahko vključili v omenjeni dan dejavnosti.

2. Kako nastane les?

Drevo je živo bitje in kot vsa živa bitja na zemlji, je tudi drevo iz celic. Drevo les naredi tik pod drevesno skorjo. Tam se nahaja posebna, zelo tanka plast mehkega tkiva , ki pod lubjem ovija drevo od korenin do najtanjše vejice. Tej plasti rečemo kambij. Kambij je plast živih celic, ki se množijo in tako na eni strani tvorijo les na drugi pa ličje ali živi del drevesne skorje. V kambiju poteka preobrazba sladkorjev, ki so nastali v listu drevesa v celulozna vlakna, ki gradijo stene celic lesa.

Les je torej iz celic. Celice, ki so na začetku še žive, pa kmalu umrejo, olesenijo in se trdno sprimejo z ostalimi celicami, ki jih je drevo že odložilo v svoji notranjosti.

Notranjost drevesa je torej sestavljena iz mrtvih olesenelih celic.

3. Gozd

Gozdovi pokrivajo 56 % celotnega ozemlja Slovenije (kar znaša kar nekaj več kot milijon hektarjev), to pa nas uvršča v sam vrh med evropskimi državami; večji delež gozdov imata samo še Finska in Švedska. (Leban) Na podatek, ki Slovenijo uvršča na tretje mesto, bi morali biti ponosni in ta ponos prenesti tudi na slovenske učence. (Skribe-Dimec, 2009)

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je zapisano, da je gozd z drevjem strnjeno porasel svet, ki pa običajno ne raste samo, ampak skupaj z ostalimi, prizemnimi rastlinami ali podrastjo (mahovi, lišaji, praprotnice, zelnate rastline, grmičevje). Tvori torej življenjsko združbo (skupnost) rastlin, kjer najdejo dom tudi številne živali. (SSKJ)

4. Drevesne vrste

V Sloveniji raste 71 avtohtonih drevesnih vrst. Od tega je 10 iglavcev in 61 listavcev. Najpogostejše drevo je smreka. Njen delež je približno ena tretjina (32 %) vseh dreves. Malo manj pogosta je bukev (31 %). Po pogostosti si nato sledijo: jelka (8 %), hrasti (7 %), bori (6 %) … V Sloveniji sta zavarovani dve drevesni vrsti: tisa in bodika. (Skribe-Dimec, 2009)

Iglavce prepoznamo po iglicah, ki imajo isto vlogo kot list pri listavcih. Rastejo vse od morske gladine (bori) pa do gozdne meje visoko v gorah (macesen, ruševje), kar listavcem ne uspeva. V glavnem so zimzeleni, le macesen pozimi odvrže iglice. V skupino iglavcev prištevamo mnoge drevesne vrste: smreka, jelka, več vrst borov, dulgazija, macesen, tisa, cedra.

Tudi med listavce prištevamo mnoge drevesne vrste. Njihovo izkoriščanje določajo njihova razširjenost in njihove lastnosti. Najpogosteje srečamo naslednje listavce: bukev, hrast, jesen, brest, javor, hruška, češnja, oreh, jelša, beli in črni gaber, pravi in divji kostanj, lipa, breza, topol.

V okolici šole, kjer se izvaja naravoslovni dan rastejo: platana, jesen, gaber, breza, javor, trepetlika, octovec, hrast, lipa, jablana, vrba, češnja, tulipanovec, kostanj, robinija, jelka, smreka, črni bor, tisa, macesen in grmovnice liguster ali kalina, španski bezeg, forzicija, šipek, bezeg, leska in še nekatere druge.

5. Cilji iz Učnega načrta za naravoslovje in tehniko v 4. razredu

Na naravoslovnem dnevu želimo, da učenci dosegajo naslednje cilje:

- Znajo ovrednoti pomen dreves za človeka.
- Znajo razlikovati drevesa in grme iz domače okolice po lubju,

  listih, cvetovih, plodovih.
- Znajo izbrati, urediti in predstaviti urejeno gradivo. Ključ za prerazporeditev si določijo sami.
- Znajo razlikovati les domačih dreves; smreke, bukve, hrasta in lipe.
- Aktivno sodelujejo pri zbiranju papirja in se zavedajo pomena ohranjanja dreves.

6. Izvedba naravoslovnega dne

Spoznavanje dreves na prijeten in zanimiv način je pomembno, če želimo, da se bodo učenci z veseljem učili. (Skribe-Dimec)

6.1 Delo v razredu

1. Učencem se predstavi potek naravoslovnega dne:
    - pogovor o sekanju dreves, predelavi papirja;
    - skrivnosti o drevesih, zanimivosti, slovenski drevesni rekordi;
    - UL prepoznavanje drevesnih vrst;
    - ogled filma drevesne vrste;
    - orientacija in predstavitev načrta okolice šole;
    - prepoznavanje in vrisovanje drevesnih vrst v okolici šole v načrt;
    - odtis skorje iglavcev in listavcev;
    - igra Gozdni poštar;
    - izdelava plakata;
    - poročanje;
    - zaključek s pogovorom.
2. Z učenci se pogovori o sekanju dreves za pridelavo papirja in se ogleda kratek film o poteku predelave papirja. http://www.youtube.com/watch?v=8P0hvsGHezU Sledi pogovor o prednostih reciklaže.
3. Predstavitev nekaj skrivnosti o drevesih.

Drevo je zrelo za posek med 50-100 let starosti.

Les je sestavljen iz cevk- žil (drevo ima tudi do 1.000.000 žil)

Žile so zlepljene med seboj.

Zakaj je drevo okroglo?

Narava je zelo ekonomična. Če je drevo okroglo, laže kljubuje vetru. S čim manj materiala želi doseči najvišjo višino.

Predstavitev nekaj zanimivosti**:**

Drevo, ki je visoko 115 m je primerljivo z dolžino nogometnega igrišča.

Najstarejše drevo je staro 4500 let.

Drevo je največje živo bitje na Zemlji.

Sinji kit v morju.

Slon na kopnem.

Tu bi vključili še predstavitev slovenskih drevesnih rekordov.

Slovenski drevesni rekordi:

Najvišje drevo je smreka, ki raste na Pohorju. Visoka je 62 metrov. To je toliko, kot če bi postavili približno 38 odraslih ljudi drugega nad drugega.

Najdebelejše drevo je lipa, ki raste na Koroškem. Obseg debla je malo več kot 10 metrov. Da bi tako drevo lahko objeli, bi potrebovali 6 odraslih oseb.

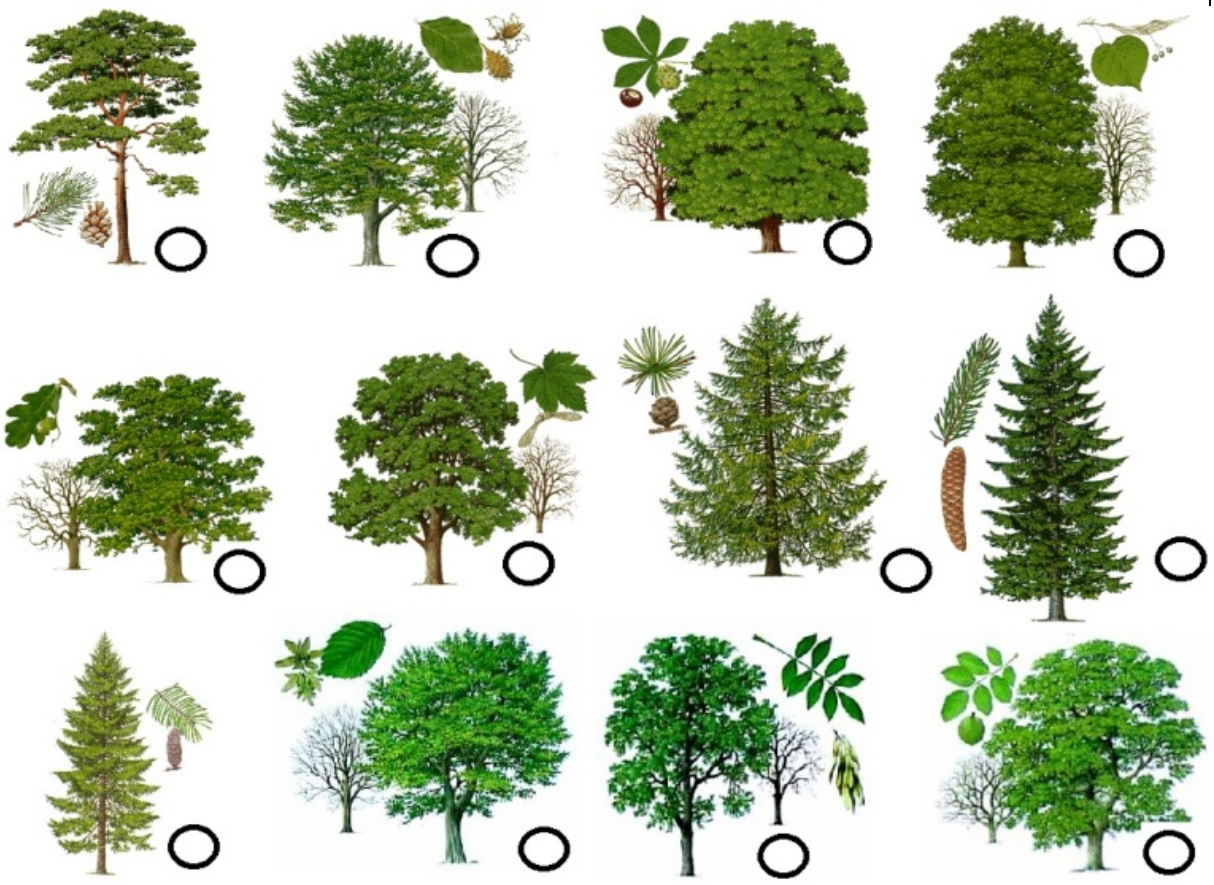
Najstarejše drevo je macesen, ki raste na Gorenjskem. Star naj bi bil okoli 800 let. To je kar 32 človeških generacij. (Skribe-Dimec, 2009)

4. Prepoznavanje drevesnih vrst

Rešijo učni list Prepoznaj drevesa.

Smreka - 1, bor - 2, oreh - 3, javor - 4, hrast - 5, divji kostanj - 6,

bukev - 7, lipa - 8, macesen - 9, jelka - 10,jesen -11, gaber - 12

Slika 1: Učni list *Prepoznaj drevesa.*

Ogled filma – ali poznaš te drevesne vrste https://www.youtube.com/watch?v=jJjtPwnsuwA

Po končanem delu v učilnici, se z učenci odpravimo v okolico šole. Sledi opazovanje ter spoznavanje listnatih in iglastih dreves, spoznavanje drevesnih vrst, nabiranje listja, plodov.

6.3 Delo v okolici šole

1. Pred šolo učenci prejmejo načrt okolice šole. Ogledajo si legendo, smeri neba, lego vrisane šole in prepoznajo znaka za iglavce in listavce. Mesto posameznega drevesa, ki ga iščejo je označeno z roza krogcem in s številko. Sledi orientacija po načrtu, nato delo v manjših skupinah. Učenci se gibljejo okoli šole in v načrt označujejo in vpisujejo drevesne vrste, ki jih prepoznajo. Imena dreves vpišejo v polja s številkami.

Slika 2: *Načrt okolice šole.*

Ko se otrok nauči opazovati spremembe v naravi in jih tudi doživlja se po Pogačnik-Toličič (1983) postopno uči vzpostavljati odnos do vsega v svojem okolju. Spozna, da so stvari med seboj soodvisne in povezane. Tako se razvija na kognitivnem, čustvenem, socialnem in psihomotoričnem področju. V teoriji o vplivu okolja je poudarek na vlogi izkušenj. Izkušnje otroku pomagajo, da ustvarja podrobne in bolj zapletene percepcije s pomočjo ločenih čutilnih podatkov.

2. Učenci na trdo podlago položijo list velikosti A4 in z voščenko odtiskujejo skorjo in poiščejo list iste drevesne vrste, katerega lubje so odtisnili. To naredijo za 1 iglavca in 1 listavca.

Aktivno učenje po Maretič Požarnikovi (2000) je tisto učenje, ki učenca miselno, celostno in čustveno motivira, je zanj osebno pomembno in vpeto v resnične življenjske okoliščine.

3. Za malo sprostitve in zaključek dela v okolici šole se doda Igra Gozdni poštar. Navodilo je, da v vrečko damo nekaj stvari, ki smo jih predhodno nabrali v gozdu. Učenci se razvrstijo v krog, gozdni poštar pa hodi okoli kroga in govori: "Gozdni poštar k vam hiti in vam pošto razdeli." Tam kjer se izštevanje konča, se poštar ustavi

in ponudi vrečo, da si izbrani vzame nekaj iz vreče in pove, kaj je to. Če zna poimenovati, je njegovo, drugače mora prevzeti vlogo poštarja in raznašati naprej. (učna priprava, DZS)

4. Pripravljena je tudi dodatna naloga, za skupino učencev, ki so zelo uspešni in hitri pri svojem delu.

Odrasli v spodbudnem okolju za aktivno učenje dokazujemo svojo zavezanost otroški igri tako, da opazujemo kompleksnost otroške igre, jo skušamo razumeti, in tako, da smo z otroki igrivi, saj je učenje preko igre najbolj aktivno in s tem spodbujamo otrokovo spontano željo po učenju. (Marentič- Požarnik, 2000)

Igra Srečanje z drevesom se igra v parih. Izberemo del gozda, ki ni strm, ki ni preveč gosto poraščen s podrastjem. Učencu zavežemo oči in ga odpeljemo do drevesa, da ga z obema rokama otipa. Tako čim bolj spoznava »svoje« drevo. Lahko mu postavljamo vprašanja, ki so mu v pomoč. Ko učenec drevo spozna, ga odpeljemo nazaj na izhodiščno točko, lahko po drugi poti. Tam mu odvežemo oči in zdaj ugotavlja, katero drevo je spoznal. Ko ga najde, gre ponovno k njemu in z zaprtimi očmi preveri, če je pravo. (Kos, 2013)

6.3 Zaključek naravoslovnega dne

1. Izdelava plakata

V naravoslovnih skupinah na plakat lepijo slike listov, dreves, lesa, plodov in posamezne drevesne vrste med seboj primerjajo (smreka-jelka; bukev – gaber). Med slike oziroma fotografije, ki jih učenci dobijo, so vključeni tudi plodovi, saj učenci velikokrat prepoznajo drevesno vrsto prav po njenem plodu. Učenci na plakate lepijo material iz gozda. Le tam, kjer nimajo konkretnega materiala, lepijo fotografije.

Na koncu na plakat ob fotografije, nabrane liste, odtisnjeno lubje in nabrane plodove zapišejo še osnovne podatke o drevesnih vrstah.

2. Poročanje

Skupine predstavijo svoje izdelke.

3. Pogovor o fotografiji po izpeljavi naravoslovnega dne.

Učence se povpraša, koliko novega so se naučili na naravoslovnem dnevu in koliko novega se naučijo, ko izvajajo dejavnost na fotografiji. Primerjajo obe dejavnosti in evalvirajo delo na naravoslovnem dnevu. Lahko pa povežemo eno z drugim in uporabijo sodobno tehnologijo za spoznavanje naravoslovja.

Slika 3: *Fotografija pasivnih otrok.*

7. Zaključek

Medpredmetno se snov povezuje s slovenščino, matematiko, družbo in likovno umetnostjo.

Učenci radi raziskujejo, radi imajo intelektualne aktivnosti, radi iščejo informacije in delajo samostojno, radi delajo v okolici šole. Z osvojenim znanjem, novimi spretnostmi in ustvarjalnostjo poglabljajo zanimanje za naravoslovne vede.

8. Viri in literatura

Cornell, J. (1994). *Približajmo naravo otrokom.* Celje. Mohorjeva založba.

Kako nastane les. Pridobljeno s: http://www2.arnes.si/~evelik1/les/kako_nastane_les.htm

Kos, M. (2013). Začetno naravoslovje ob didaktičnih igrah v naravnem okolju. V M. Duh (ur.). *Okoljsko izobraževanje za 21. stoletje.* Rakičan. Univerza v Mariboru in RIS Dvorec Rakičan.

Leban, I. *Osnove lesarstva.* Pridobljeno s: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Lesarstvo_tapetnistvo/1-GOZD.pdf

Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka.* Ljubljana. DZS.

Pogačnik Toličič, S. (1966). *Otrok in igra.* Ljubljana. Cankarjeva založba.

Skribe-Dimec, D. (2009). *Gozd v Sloveniji 1.* V Naravoslovna solnica, let. 14, št. 1, jesen 2009

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Pridobljeno s: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=gozd

Turk, N. (2014). *Gozdna pedagogika*. V Vzgoja.

Učna priprava DZS. Pridobljeno s: vedez.dzs.si/datoteke/sn13up.doc

Železnik, P. *Gozdna pedagogika – metoda za spodbujanje gibanja v šolskem okolju.* Pridobljeno s http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/gozdarski_institut_gozda_pedagogika.pdf

Vsa slikovna gradiva so bila uporabljena izključno v nekomercialne namene in niso moja last.

Kratka predstavitev avtorja

Klavdija Turk Suka je magistrica znanosti. Podiplomski študij je zaključila na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Zaposlena je kot učiteljica razrednega pouka na Osnovni šoli Log - Dragomer. Njeno raziskovalno področje je spodbujanje bralne pismenosti pri matematiki, inovativni pristopi poučevanja in druga področja glede na aktualno problematiko v 1. in 2. vzgojno-izobraževalnem obdobju devetletne osnovne šole.

UČENJE V RAGOVEM LOGU IN ISKANJE SKRITEGA ZAKLADA

LEARNING IN RAGOV LOG AND »TREASURE HUNT«

Katarina Udovč, prof. matematike in tehnike, Ekonomska šola Novo mesto, katarina.udovc@guest.arnes.si

Povzetek

V okviru projekta UNESCO je leta 2003 Ekonomska šola Novo mesto, na pobudo profesorice geografije Cvetke Vodnik, začela z urejanjem Ragovega loga. Najprej so ga očistili, nato pa v njem uredili gozdno učno pot, uredili trim stezo in pripravili nekaj učilnic. Dijaki v učilnice niso zahajali le pri urah biologije in geografije, ampak tudi pri drugih predmetih, saj se ob učenju v naravi hkrati razgibajo in nadihajo svežega zraka.

Tako obliko učenja in prelepo naravo smo želeli pokazati tudi drugim, zato so profesorji skupaj z dijaki ponudili okoliškim osnovnim šolam, da naravoslovni dan preživijo skupaj z njimi.

Za osnovnošolce so pripravili različne delavnice, kjer so spoznavali in reševali probleme iz področja biologije, geografije, matematike, slovenščine, angleščine, nemščine in tudi podjetništva, ter se preizkusili v svoji telesni vzdržljivosti. Vse teme so bile povezane z Ragovim logom, zdravim načinom življenja in naravo. Sledil je orientacijski pohod, kjer so učenci iskali skriti zaklad, za zaključek pa so posadili spominsko drevo in se poveselili ob peki kostanja ali pa jabolk.

Cilj vzgoje in vsega izobraževanja je vedno bolj le vzgoja za trajnostni razvoj. Sodelovanje šol je zato nujno.

Ključne besede: učilnice na prostem, medpredmetno povezovanje, avtentično učenje, medgeneracijsko sodelovanje, ohranjanje naravne dediščine

Abstract

On the initiative of Mrs. Cvetka Vodnik, geography teacher at the Ekonomska šola Novo mesto, the school has started with the landscaping of the Ragov log forest within the UNESCO project. First the forest was cleaned and some bushes and weed were removed and some trees needed to be cut down. Students prepared an educational path, a fitness track and some classrooms were set up in the forest.

Students go to forest classrooms not only within their biology and geography classes but also during other subjects too, since they do not only sit and learn but they are also active in the fresh forest air.

At the beginning the classrooms and the fitness track in Ragov log were used only by the students from Ekonomska šola Novo mesto but later on the school had the need to show this different way of learning and the beautiful forest surroundings to other people too, so the teachers of Ekonomska šola Novo mesto invited some local elementary schools on a natural science day in Ragov log.

For their guests, the elementary pupils, the students of Ekonomska šola Novo mesto organized different workshops, during which Biology, Geography, Mathematics, Slovene, German and

English language and enterpreneurship problems and exercises were solved. Pupils could also try their endurance during PE classes. All the themes were connected to Ragov log, healthy living and nature. Later on the pupils also had an orientation hike, during which they had a »treasure hunt«. At the end of the day the pupils planted a tree, baked some chesnuts and apples and had some free fun time.

The main goal of education is more and more becoming the education for a sustainable development. For that reason the cooperation of many different schools is necessary.

Key words: outdoor classrooms, cros-curricular cooperation, avtentic learning, intergenerational colaboration, preservation of natural legacy

1. Uvod

Ragov log je park sredi Novega mesta. V okviru Unescovega projekta DEDIŠČINA V ROKAH MLADIH – MLADI POSVOJIJO SPOMENIK se je Ekonomska šola Novo mesto, pod vodstvom gospe Cvetke Vodnik, lotila urejanja tega gozda. Dijaki in profesorji so skupaj zavihali rokave in uredili Ragov log. Treba je bilo odstraniti nekaj dreves, posekati veje, urediti poti in pobrati vse smeti v gozdu, ki so se tam nabirale skozi leta.

Ragov log je bil očiščen in urejen, opremljen s koši za smeti, iz starih hlodov pa so bile narejene klopi.

V naslednjem koraku je bila urejena gozdna učno pot, na kateri so označena drevesa in označeni kraški pojavi. Poleg tega je bila urejena tudi trim steza.

Pozneje so profesorji želeli to naravo, ki je tako blizu, izkoristiti, tako da so z učenci večkrat zahajati tja in imeli tam pouk ter tudi druge dejavnosti. Cilj, povezati mladino z okoljem, gozdno dediščino in jo varovati za prihodnje rodove, je bil pri dijakih, ki so aktivno sodelovali pri tem, zagotovo dosežen.

To izkušnjo povezanosti z naravo, razmišljanje o pozitivnih stvareh so želeli deliti tudi z drugimi.

Osnovnim šolam in tudi vrtcem so pripravili ponudbo naravoslovnega dne, ki je poleg glavnih ciljev, ki smo si jih zastavili, sledil tudi ciljem iz njihovega učnega načrta.

Glavni cilji, ki smo jim sledili:

- Omogočiti učencem uživanje na prostem, izkusiti in opazovati naravo.
- Spodbujati pozitivne izkušnje na prostem in vzbuditi zanimanje za naravo.
- Razvijati pozitiven odnos do okolja in gozdov. Razvijanje sposobnosti za zaznavanje in razumevanje ekoloških problemov ter vrednotenje vplivov človeka na gozd. V stiku z gozdom se zavedati njegove vrednosti in ranljivosti.
- Omogočiti učencem razumevanje medsebojnega delovanja človeka in narave na vseh področjih: kulturnem, ekološkem, ekonomskem in socialnem.
- Pokazati učencem, z zgledom naših dijakov, kako prevzeti odgovornost za svojo prihodnost, za naravno in kulturno dediščino, za okolje. Razvijati odgovoren odnos do okolja in narave ter spodbuditi interes za njegovo aktivno varovanje.
- Učiti se z lastnim iskanjem in preučevanjem na terenu. Razvijati sposobnosti za opazovanje ter spretnosti za učinkovito in varno raziskovanje.
- Razvijati občutke za lepo v okolju.

- Razvijati sposobnosti za posploševanje in uporabo pridobljenih spoznanj.
- Razvijati spoštovanje do vseh oblik življenja ter razumevanje o medsebojni povezanosti žive in nežive narave.
- Zaupanje v lastne sposobnosti in razvijanje pozitivne samopodobe.

Poleg tega, da je naravoslovni dan namenjen zunanjim udeležencem in je ciljno usmerjen nanje, je prinesel tudi pozitivne rezultate na drugih področjih:

- promocija in obuditev Ragovega loga,
- promocija naše šole.

Zelo pomemben člen pri pripravi in izvedbi naravoslovnega dne so bili naši dijaki. S sodelovanjem pri tem projektu razvijajo naslednje kompetence:

- zaupanje v lastne sposobnosti in razvijanje pozitivne samopodobe;
- zmožnost za načrtovanje in organiziranje delovnih postopkov;
- zmožnost za zbiranje, organiziranje in analiziranje podatkov;
- zmožnost za sodelovanje in delo v skupini.

2. Potek naravoslovnih dni

Na Ekonomski šoli se v vzgojno-izobraževalnem procesu spodbujata kreativnost in inovativnost. Pri izvedbi naravoslovnega dne je bilo uporabljeno medpredmetno povezovanje, ki je eno od privilegiranih poti za doseganje vseživljenjskega učenja. Združene moči profesorjev ekonomije, matematike, angleščine, geografije, biologije in slovenščine ter naših dijakov so pripravile šest zanimivih delavnic (podjetništvo, biologija, šport, matematika, slovenščina, angleščina).

Poleg naštetih delavnic so se učenci lahko udeležili naslednjih aktivnosti:

- sprejem učencev in predstavitev šole,
- ogled gozdne učne poti,
- iskanje skritega zaklada,
- druženje na jasi ob Krki.

Učence je pred šolo pričakala naša maskota Ekonomček, ki jih je spremljala cel dan. Skupina dijakov predstavi našo šolo in projekt, v okviru katerega je bil Ragov log urejen ter pokaže film o urejanju Ragovega loga.

Sledijo navodila za naravoslovni dan.

Učenci so seznanjeni z bontonom obnašanja v gozdu, ki ga je pripravil Zavod za gozdove. Preberejo se točke, ki so pomembne za ta dan, in se o njih pogovori.

- Voda je dragocena, gozd jo čisti, zadržuje in jo pomaga ohranjati pitno. Ne spuščaj v vodo ali gozdna tla škodljivih snovi.
- Smeti in odpadki ne spadajo v gozd, zato odpadke meči v zato predvidena mesta.
- Pešpoti v gozdu nas vodijo ter odkrivajo zanimivosti in zakladnice narave. Uporabljaj jih in hodi po brezpotjih.
- Kažipote, klopi, ograje in mostove ohrani nepoškodovane za vse obiskovalce gozda.
- Majhna in velika drevesa ter grmi so živa bitja, zato jih ne poškoduj.
- Gozdne živali so zelo plašne in se pred človekom skrijejo. Ne vznemirjaj jih s hrupom.
- Ne uničuj rastja gob in mahu.

Učenci se razdelijo v skupine z vlečenjem listkov, na katerih so naslikana imena skupin. Imena skupin so izbrana glede na starost učencev oziroma otrok. Ob imenih skupin teče pogovor o asociacijah na ta imena, o tem zakaj so skupine tako poimenovane …

1. možnost: BOR – pinus, BREZA – betula, HRAST – qarcus, LIPA – tilia, JELKA – abies, VRBA – salix;
2. možnost: ALGE IN MAHOVI, PRAPROTNICE, GOLOSEMENKE, ENOKALIČNICE, DVOKALIČNICE;
3. možnost: ZAJČKI, SRNICE, VEVERICE, JEŽKI …

3. Opis delavnic za osnovnošolce

3.1. Podjetništvo

Cilji delavnice:

- Učenci spoznajo pojme podjetje, dejavnost, logotip, obrat, sedež, lokacija.
- Zavejo se, kako pomembno je, da si podjetje izbere ime glede na svojo dejavnost.
- V skladu z dejavnostjo in imenom mora podjetje oblikovati tudi svoj logotip.

Potek dela:

Po uvodni predstavitvi delavnice dijaki s primeri podjetij iz okolice razložijo pojme podjetje, dejavnost, logotip, sedež … Poudarijo pomembnost povezave med dejavnostjo, imenom in logotipom podjetja. To razložijo s pomočjo delovnih listov z navodili.

V prvi nalogi morajo pojme o podjetju povezati z definicijami. V drugi nalogi prepoznavajo posamezne pojme o podjetju na podlagi danega primera (zeliščarska kmetija). V tretji nalogi glede na podana navodila določijo dejavnost, ime, sedež in lokacijo namišljenega podjetja (eko pridelava in prodaja hrane, ekologija) ter ustvarijo logotip. Pri tej nalogi pride najbolj do izraza ustvarjalnost učencev.

3.2. Biologija

Cilji delavnice:

- Spoznati pomen gozda in vzroke za propadanje gozdov.
- Spoznati vpliv gozda na sestavo zraka in mikroklimo.
- Spoznati tipe gozdov, značilnosti mešanih, listnatih in iglastih gozdov.
- Spoznati vrste dreves, s poudarkom na vrstah hrasta.
- Spoznati značilnosti posameznih gozdnih plasti.
- Prepoznavati tipične predstavnike živih bitij v gozdnih plasteh.
- Spoznati vrste hrasta.
- Spoznati najpogostejše vrste gozdnih grmov v svoji bližnji okolici.
- Poiskati značilno podrast, praproti, lišaje in glive.
- Spoznati rastline, ki rastejo v gozdu.
- Spoznati organizme, ki pomagajo pri preperevanju gozda.
- Spoznati najpogostejšo gozdno podrast.
- Razlikovati med mahovi, praprotmi in lišaji.
- Spoznati nekaj užitnih in strupenih gob ter se zavedati nevarnosti pri uživanju strupenih gob.

- Seznaniti se z zakonodajo o nabiranju gob.
- Poznati temeljne plasti (horizonte) gozdnih tal in jih primerjati med seboj.
- Seznaniti se z nastajanjem humusa v gozdu.
- Raziskovati gozdno steljo.
- Spoznati značilne živalske predstavnike gozdnih tal.
- Seznaniti se s posledicami steljarjenja za rastline in živali.
- Spoznati najpogostejše živali gozdne podrasti.
- Spoznati živalske vrste, ki živijo v krošnjah dreves in na deblih.
- Znati oceniti pomen drevesnih krošenj kot vir hrane in bivališče za številne ptice.
- Ugotoviti pomen in značilnosti gozdnega roba.
- Seznaniti se z zaraščanjem travnatih površin (prehajanje travnika in pašnika v gozd).
- Seznaniti se s posledicami krčenja gozdnih površin za človeka, živali in rastline.

Učenci ne dosežejo vseh ciljev v celoti, vsekakor pa dosežejo tiste elemente, ki so povezani z Ragovim logom in jih tam najdemo.

Potek dela:

Razlaga v biološki delavnici je frontalna. Za učence je pripravljen učni list, ki ga ob razlagi dopolnjujejo. Gozd ponuja veliko pestrost živalskih in rastlinskih vrst, ki jih učenci v naravnem okolju spoznajo in »doživijo«.

Profesor pripravi na koncu delavnice vprašanja, na osnovi katerih so skupine ocenjene.

Druga možnost za izvedbo delavnice je raziskovanje lišajev v Ragovem logu. Učenci iščejo lišaje, ki so bioindikatorji.

3.3. Matematika

Cilji delavnice:

- Učenci znajo s pomočjo metra, palice in žepnega računala izračunati višino poljubnega drevesa.
- Spoznajo pomen tehnologije pri izračunu.
- Pretvarjajo dolžinske enote.

Potek dela:

Po uvodni predstavitvi delavnice sledijo navodila, kako uporabljati žepna računala, saj jih osnovnošolci še ne znajo uporabljati.

Dijakinja razloži plakat in praktično pokaže, kako izračunati višino prave smreke, ki raste v bližini »matematične« učilnice. Nato po znanem postopku izračunajo njeno velikost. Na rezultat skupine vpliva natančnost meritve in rezultat, ki ga dobijo.

3.4. Slovenščina

Cilji delavnice:

- Učenec poveže videno in občuteno ter to ubesedi.
- Učenec spozna, kaj je haiku.
- Učenec razvija zmožnost za uspešno sprejemanje in tvorjenje besedil v slovenskem knjižnem jeziku.
- Učenec napiše haiku.

- Učenec vrednoti besedila in nato utemeljuje svoje mnenje.

Potek dela:

Profesorica najprej pripravi dijake, da znajo opazovati naravo, ji prisluhniti in sprejemati občutke okrog sebe.

Učenci spoznajo, kaj je haiku.

Vsak zapiše svoj haiku, ki ga nato prebere. Skupina izbere najboljšega.

KORENINE DREVES SO KOT ROKE, KI JIH POVEZUJE LJUBEZEN. (Domen)	HRAST MOČAN, STAR, PA ŠE VEDNO JE MOŽAT. (Domen K.)	REKA POČASI ŽUBORI IN SE IZTEKA V NEZNANO KOT ŽIVLJENJE. (Špela)

3.5. Šport:

Cilji delavnice:

- Učenci čim dlje visijo na drogu.
- Učenci izračunajo povprečen čas visenja na drogu.
- Učenci določijo modus in mediano.

Potek dela:

1. DEL: Dijaki pomagajo učencem, da se obesijo na drog. Za vsakega učenca merijo čas visenja na drogu.

2. DEL: Dijak razloži, kako izračunamo povprečno vrednost. To pokaže na primeru ocene. Učenci izračunajo, kakšen je povprečni čas visenja na drogu za njihovo skupino.

   Dijaki razložijo še pojma modus in mediana ter ju pokažejo na primeru. Oboje določijo tudi za visenje na drogu za njihovo skupino.

2.6. Angleščina

Potek dela:

Učenci rešujejo plakat, na katerem je osrednja tema drevo oziroma življenje v gozdu. Naloge so razdeljene v štiri kotičke: slovnični, drevesni, kotiček za izgovorjavo, kotiček z ugankami.

Pri reševanju plakata si učenci pomagajo s slovarjem, saj poimenujejo različne vrste in dele drevesa.

4. Ogled gozdne učne poti in iskanje skritega zaklada

Ko učenci končajo z delom v delavnicah, se zberejo na jasi ob Krki. Vsaka skupina dobi svoja navodila za iskanje skritega zaklada.

Za uspešno opravljeno nalogo pri iskanju skritega zaklada mora učenec brati karto, se z njo, kompasom in pojavi v naravi orientirati. Poznati mora osnovne značilnosti površja in rastlinstva v gozdu.

Po želji sledi ogled gozdne učne poti, na kateri si ogledajo rastlinstvo ter kraške značilnosti pokrajine.

Med tem časom učitelji pregledajo rezultate dela v skupinah.

Naši dijaki v tem času pripravijo pogostitev, ki je odvisna od letnega časa. Pečejo jabolka, hruške ali kostanj.

5. Druženje na jasi

Po orientacijskem pohodu oziroma iskanju skritega zaklada sledi pregled rezultatov, evalvacija in prijetno druženje. Učenci posadijo tudi svoje drevo.

Nekaj misli, ki so jih učenci in učitelji zapisali v evalvaciji:

- Super, ker smo v gozdu. Lažje diham in naloge so super. (Simon)
- Uživam v polno. Uživam v naravi. (Sara)
- Super, zanimivo, poučno. (Klara)
- Krasno, čudovito. V Ragovem logu bi preživela cel dan in učila učence. (profesorica)

6. Naši dijaki

Naravoslovni dan je poleg učnih in vzgojnih ciljev, ki so jih osvojili osnovnošolci, prinesel tudi veliko našim dijakom. Dijaki so sodelovali pri pripravi in izvedbi delavnic, pri pripravi lova na skriti zaklad, pripravili so druženje na jasi in nagrade za učence, dogodek so fotografirali in uredili bilten za udeležence. S tem so pridobili veliko novih izkušenj, ki jih bodo lahko uporabili v življenju.

7. Zaključek

Otroci, učenci in dijaki so iz igralnic in učilnic prišli v gozd, se nadihali svežega zraka in uživali. Ob učenju v avtentičnih situacijah si vse tudi lažje predstavljajo in doživljajo.

Iskali so skriti zaklad in ga našli. Na koncu pa smo vendarle ugotovili, da je zaklad v vsakem drevesu, v vsakem listku, ki je tovarna kisika in požigalec ogljikovega dioksida. V vsaki luknjici nas lahko čaka presenečenje, zaklad je vsako živo bitje, pa tudi kamenček na poti. Vsak haiku, ki smo ga zapisali, misel, ki smo jo izrekli, je zaklad. Tudi mi, ki smo se srečali, smo lahko drug drugemu skriti zaklad.

Upam, da bomo z delom v Ragovem logu in njegovo promocijo nadaljevali in ohranjali to dediščino za prihodnje generacije.

Literatura

http://www.ekosola.si/2016-2017/projekti/program-leaf/ (25. 9. 2017)

portal.mss.edus.si/msswww/programi2012/programi/SPI/.../spi_kz_naravoslovje.doc (25. 9. 2017)

https://docs.wixstatic.com/ugd/e26f5a_65264bd2f6a447c8bd7a042a30e86bc9.pdf (25. 9. 2017)

www.zrss.si/.../medpredmetno%20povezovanje%20–%20prispevek%20k%20vseživlj... (25. 9. 2017)

http://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/predlog-un-slo-os-junij2015.pdf (25. 9. 2017)

Andreja Čuk, Sonja Kukman, Nataša Malnar-Bregar, Zdenka Škrbec, Katarina Udovč: Dokumentacija o izvedbi delavnic, shranjena pri vodji naravoslovnega dne

Kratka predstavitev avtorja

Katarina Udovč je profesorica matematike. Zaposlena je na Ekonomski šoli Novo mesto. Matematiko poučuje v programih ekonomski tehnik, medijski tehnik in trgovec.

GOZDNI MARKETING – FOREST MARKETING

Ksenija Ulaga, mag., Vrtec Dobrna, ksenija.ulaga@t-1.si

Povzetek

V Vrtcu Dobrna se dobro zavedamo posledic, ki jih v življenju otrok in staršev pušča sodoben način življenja. Kazalci, ki potrjujejo to dejstvo, so bili zaznani tudi v zadnji raziskavi Zdravje v občini. In sicer imajo otroci in mladostniki v Občini Dobrna povečano telesno težo. Odstopanje je močno tudi v primerjavi s slovenskim povprečjem. V vrtcu Dobrna že nekaj let v svoje delo z veseljem vpeljujemo gozdno pedagogiko. Ker bi želeli, da se dobra navada preživljanja prostega časa v naravi prenese z otrok na celo družino, smo povezali dejavnosti v gozdni marketing. Gozdni marketing smo opredelili kot del socialnega marketinga z vsemi njegovimi zakonitostmi. Ena izmed uspešnih dejavnosti gozdnega marketinga je bila tudi izvedba lutkovne predstave v gozdu v sodelovanju strokovnih delavcev in staršev. Preko vseh faz priprave, izvedbe in evalvacije predstave so se starši in zaposleni redno srečevali drug z drugim v gozdu. Kar je tudi za njih predstavljalo novost, gozdno okolje pa je pustilo močan pozitiven pečat na sodelujoče. Predstava v živem okolju z naravno kuliso je tudi gledalce močno prevzela. Marketinška poteza je obrodila sadove in med občane prinesla željeno spremembo. Zaznali smo jo na več ravneh. V vrtcu kot navdušenje otrok in staršev nad gozdno igralnico, tolerantnost pri dogovorih in obvestilih o obiskih gozda, pripravljenosti staršev na sodelovanje z vrtcem, preživljanje prostega časa v gozdu tudi popoldan in obilico predlogov staršev za oblike druženja v gozdu. Gozdna predstava je dober primer gozdnega marketinga z dolgotrajnimi učinki na udeležence.

Ključne besede: gozdni marketing, gozdna pedagogika, predstava v gozdu, prosti čas, vrtec

Abstract

In the Kindergarten Dobrna, we are well aware of the consequences that a modern way of life leaves in the lives of children and their parents. Indicators that confirm this fact were also detected in the latest survey of Health in the municipality. Children and adolescents in the Municipality of Dobrna have increased body weight. The deviation is also strongly compared to the Slovenian average. In the Kindergarten Dobrna, we are proud and happy to mention that forest pedagogy has been a part of our work for several years. Since we would like to transfer the good habit of spending spare time in nature from children to the whole family, we have joined activities in the forest marketing. Forest marketing is defined as a part of social marketing with all its characteristics. One of the successful forest marketing activities was also the performance of a puppet show in the forest in cooperation with educators and parents. Through all the stages of preparation, performance and evaluation of the performance, parents and employees regularly met in the forest. That was also a novelty for them, and the forest environment left a strong positive effect on the participants. The performance in a forest with a natural backdrop also took over the audience. This marketing move brought the desired change among the citizens. We detected it on several levels: in the kindergarten as the enthusiasm of children and parents over the forest playroom, tolerance and understanding with children's visits to the forest in any weather, the parent's willingness to work with the kindergarten, spending free time in the forest also in the afternoon and the abundance of parent's proposals for forms of socializing in the forest. Forest performance is a good example of forest marketing with long lasting effects on participants.

Key words: forest marketing, forest pedagogy, performance in the forest, spare time, kindergarten

Uvod

Dobrna je manjši zdraviliški kraj, umeščen v prekrasno, gričevnato okolje, bogato z vsemi naravnimi okolji. V kraju je osnovna šola z osmimi oddelki vrtca. Zaposleni v vrtcu in šoli se že kar nekaj let zavedamo, da je potrebno te danosti kar se da v največji meri (tako kvantitativno kot kvalitativno) vključiti v vsakdanjik otrok, učencev, staršev, zaposlenih, občanov, turistov in krajanov. Zato smo pred nekaj leti v Vrtcu Dobrna pričeli s sistematičnim vnašanjem gozdnih vsebin v redno delo. V letu 2017 smo dobili dodaten razlog za kontinuirano delo v naravi še z rezultati raziskave Zdravje v občini, ki so le še potrdili opažanja o prekomerni prehranjenosti otrok v starosti od šest do petnajst let v naši občini. Ker rezultati močno odstopajo od povprečja v Sloveniji na opazovanem področju, smo se odločili za ukrepe gozdnega marketinga, s katerim smo poimenujemo paleto dejavnosti, s pomočjo katerih skušamo vplivati na spremembe stališč in vrednot ciljne skupine z namenom, da bi spremenili vedenjske vzorce preživljanja prostega časa družin v gozdu. Ena izmed uspešnih oblik gozdnega marketinga je tudi gozdna predstava v skupni izvedbi staršev in strokovnih delavcev Vrtca Dobrna.

Gozdna pedagogika v Vrtcu Dobrna

Vrtec Dobrna je zaradi svoje lege zelo dobro vpet v okolje, ki ga obdaja. Relativna bližina večjih krajev (Celje, Velenje) in naravno, neokrnjeno okolje, nudita ugodno in kvalitetno možnost naselitve tudi družinam z mlajšimi otroki.

V Vrtcu Dobrna se že kar nekaj let trudimo z vpeljavo gozdne pedagogike v vse sfere vrtčevskega življenja in delovanja, pri čemer v bivanje in igranje v naravi, učenje v gozdu in o gozdu vključujemo večje in manjše skupine. Ob pričetku uvajanja gozdne pedagogike v naš vrtec smo z načrtnim in temeljitim izobraževanjem ozavestili strokovne delavce o pomenu gozda za vse, ki svoj čas preživljajo v gozdu. Lahko je to čas v okviru delovnega dne ali prosti čas. Gozd ima vedno vpliv. Skupaj s starši smo poiskali možnosti za preživljanje načrtovanega vsakdana vrtčevskih otrok v gozdni igralnici v dopoldanskem času. Starši so nam tu priskočili v pomoč in nam zagotovili nekaj potrebnih gozdnih rekvizitov. Tako v gozd odhajajo skupine otrok v starosti od treh let do vstopa v šolo vsak teden, v izbranem dnevu, ne glede na vreme. Seveda brez pomislekov ni šlo. Še vedno se tu in tam najde kdo, ki ga gozd, kot prostor za učenje in igro, ne prepriča. Med strokovnimi delavkami je v večini čutiti naklonjenost gozdu kot okolju za učenje, igro in sprostitev. Če pa katera od strokovnih delavk gozda ni sprejela kot svoje delovno okolje, ima pri tem prosto izbiro. Mnenja smo namreč, da je tudi v gozd potrebno odhajati s srcem, saj lahko le navdušen, odprt vzgojitelj navduši otroke in posledično vse vpletene za uspešno prenašanje vsebin gozdne pedagogike.

Zakaj v gozd?

Kot drugod v sodobnem svetu je tudi na Dobrno hiter tempo življenja, obremenjenost in dolg delavnik s seboj prinesel tudi manj zdrav življenjski slog in s tem prekomerno telesno težo otrok, ki po raziskavah kar dobro odstopa od slovenskega povprečja. Raziskava Zdravje v občini je namreč razkrila dejstva o prekomerni prehranjenosti otrok v starosti od šest do petnajst let v naši občini. Kazalnik Prekomerna prehranjenost otrok in mladostnikov opisuje, kakšen delež otrok in mladostnikov ima indeks telesne mase nad mejno vrednostjo prekomerne prehranjenosti za ustrezno starost in torej zajame vse predebele in debele. Delež osnovnošolskih otrok in mladostnikov med šestim in petnajstim letom starosti, katerih indeks telesne mase (ITM) presega mejno vrednost prekomerne prehranjenosti je v občini Dobrna, v letu 2017 34,23 odstotka. Delež le–teh se je sicer znižal glede na leto 2016, v katerem je znašal 39,79 odstotka. A žal oba rezultata močno odstopata od slovenskega povprečja, ki je znašalo v letu 2016 24,64 odstotka otrok s preseženim indeksom telesne mase in v letu 2017

23,91 odstotka otrok. Če rezultate primerjamo z rezultati enega izmed bližnjih mest (Celje) so odstopanja še večja v dobro otrok in mladostnikov, ki živijo v mestu Celje. (NIJZ, 2017)

Za zdrav življenjski slog lahko v veliki meri največ naredimo sami z zdravimi navadami in kvalitetno preživetim prostim časom, najbolje aktivno v naravi. Lokalna skupnost, ki je tudi ustanoviteljica Vrtca Dobrna, ima pomembno vlogo pri omogočanju prostočasnih rekreativnih dejavnosti otrok in zmanjševanju neenakih možnosti za vključevanje v športne dejavnosti, ki zmanjšujejo tveganje za debelost. Res pa je, da je gozd prostor, ki nam omogoča paleto brezplačnih dejavnosti, zato nujno potrebuje marketing.

Socialni marketing – pot do sprememb

Socialni marketing v zadnjih letih postaja temelj, s pomočjo katerega skušamo vplivati na spremembe stališč in vrednot ciljnih skupin z namenom spremembe vedenjskih vzorcev. Spremembe so seveda različne od posameznika do širše družbene osveščenosti. Vsaka sprememba posameznika še ni družbeno pomembna, če pa spremembo sprejme in ohranja več posameznikov, so spremembe družbeno pomembne. Tako postane socialni marketing tvorec družbenih sprememb. (Demšar Pečak, 2004)

Socialni marketing skuša vplivati na vedenje ciljne skupine, vendar ne zaradi zadovoljevanja ciljev organizacij, ki program izvajajo, pač pa z namenom koristiti skupini in družbi. Torej je bistvo socialnega marketinga pospeševanje družbenega napredka z izboljšanjem kakovosti življenja posameznika. Pri tem upošteva vse elemente marketinškega spleta. Le–ta je splet kontroliranih marketinških spremenljivk, ki jih neko podjetje uporablja, da bi doseglo željene cilje trženja. To so: izdelek, promocija, kraj oziroma distribucija in cena. Izdelek predstavlja socialno idejo, ki za skupino predstavlja korist. Naloga promocije je, da neko sporočilo o določenem izdelku doseže ciljno skupino, ki to skupino motivira za poizkus. Kraj oziroma distribucija s stališča potrošnika predstavlja možnost dostopa do socialnega izdelka. Cena predstavlja tisti strošek, ki obremeni posameznika, če se odloči za nov način vedenja. Za akcijo je ciljna skupina pripravljena, če strošek ne presega koristi. (Demšar Pečak, 2004)

Socialni marketing lahko akcije učinkoviteje oblikuje, če dobro ve, kateri dejavniki vplivajo na odločanje posameznikov in kako poteka proces odločanja.

Gozdni marketing – pot v gozd

Ker je v današnjem času pomemben vidik kakovosti predšolske vzgoje tudi sodelovanje družine in vrtca, smo želeli, da spreminjajoče vrtčevsko okolje sproži spremembe tudi v domačem okolju in vedenju.

Družine naših otrok so izredno odzivne, pripravljene na sodelovanje in odprte za vse oblike sodelovanja, vključevanja in dela. Zato lahko zaposleni v vrtcu z usmerjenimi in premišljenimi aktivnostmi dodobra predstavimo načela, cilje in dejavnosti svojega dela. Seveda z željo, da se za podobne aktivnosti navdušijo tudi starši in jih izvajajo v svojem prostem času ob prisotnosti otrok.

Gozdni marketing smo poimenovali paleto dejavnosti s pomočjo katerih skušamo vplivati na spremembe stališč in vrednot ciljnih skupin z namenom spremembe vedenjskih vzorcev v preživljanju prostega časa družin. V ta namen smo v Vrtcu Dobrna pripravili kar nekaj srečanj otrok, strokovnih delavcev in staršev v popoldanskem času, ki so se odvijala v naravi. Vsa srečanja so bila dobro sprejeta in tudi dobro obiskana.

Z akcijami gozdnega marketinga skušamo vplivati na vedenje družine, z namenom koristiti družini pri zdravem preživljanju prostega časa v naravi tudi z preventivnega pogleda in

korekcije na prekomerno prehranjenost tako otrok kot tudi vseh ostalih družinskih članov. Torej je bistvo gozdnega marketinga pogosto obiskovanje narave in s tem posledično izboljšanje kakovosti življenja posameznika.

Gozdni marketing se s svojimi akcijami osredotoča predvsem na visoko vključenost posameznika in na kontinuirano spremembo vedenja.

Gozdna predstava – od ideje do predstave

Pobuda za gozdno predstavo se je porodila enemu izmed strokovnih delavcev zaposlenih v našem vrtcu. Starše smo z njo seznanili na roditeljskih sestankih skupin in jih povabili k sodelovanju. Prostovoljno so se lahko vpisali na pripravljene sezname za vsako izmed skupin. Sodelovanje smo omogočili vsem, ki so pokazali interes.

Ideja za predstavo v gozdu je bila odlična predvsem s stališča predhodnih izkušenj o dobrem obisku vseh predstav v popoldanskem času. Nekateri izmed staršev niti s svojimi otroki niti sami še nikoli niso obiskali gozdne igralnice. Prav tako tudi starši sami ne zahajajo v gozd v svojem prostem času. Tako smo zajeli več ciljev. Starši so ob obisku predstave doživeli gozd in videli prostor, ki ga uporabljamo kot gozdno igralnico.

Psihologi pravijo, da ima gozd poleg vpliva na našo telesno in duševno življenje, temelje tudi v nezavedni sferi možganov in je del nas, našega genetskega ustroja. Današnji simboli gozda sprožijo v človeku različne občutke do gozda. Ne znamo ga namreč brati, tako kot nam je to uspevalo včasih, ko nam je gozd nudil preživetje in razvoj. (Gyorek, 2016).

Za sodelovanje se je odločilo petnajst staršev, kar predstavlja več kot deset odstotkov staršev vpisanih otrok. Na prvem srečanju so se skupaj dogovorili za obliko sodelovanja, saj je bilo potrebnega veliko dela. Starši so lahko sodelovali na več področjih. Lahko so izdelovali sceno, lutke ali pa animirali lutke. Iz vrtca so bili v pripravo in izvedbo predstave vključeni trije strokovni delavci. Le-ti so predvsem delovali v vlogah koordinatorjev, podpornikov, zagotavljali so prostor, material in posredovali dogovore.

Ker je Dobrna majhen kraj, kjer se vsi tako ali drugače poznajo, so bila srečanja prežeta s smehom, pozitivno energijo in delovnim elanom. Naloge režiserja je prevzel eden od staršev. Starši so na začetku imeli pomisleke glede izvedbe predstave v gozdu. Predvsem so jih skrbeli vreme, glasnost in scena. Sami so bili bolj naklonjeni dramatizaciji kot lutkovni predstavi. Kljub vsemu smo uspeli slediti osnovni ideji.

Za pripravo predstave smo imeli devet srečanj. Od tega so se sodelujoči štirikrat sestali v gozdu. Želeli smo si, da bi tudi starši doživljali gozd, vsak na svoj način. Predvsem naj bi se v gozdu dobro počutili.

Iz teorije namreč vemo, da gozd sam po sebi obnovi pozornost, zmanjšuje jezo, stres, duševno utrujenost, okrepi pozitivno razpoloženje, duševno zdravje in dobro počutje, omogoča sprostitev, spodbuja čute, izboljša počutje in zadovoljstvo z življenjem. (Györek, 2016)

Prizoriščni prostor v gozdu smo skrbno izbrali. Urediti nam ga je pomagal eden izmed staršev, ki ima kmetijo. S traktorjem nam je pripeljal bale sena, ki so služile za sedišča gledalcev. Oder nam je izdelal mizar, ki je prav tako oče otroka v našem vrtcu.

Na vajah v gozdu so starši izbrali prostor za oder, ki ga je okrog pete ure popoldan obsijalo sonce. Tako je oder dobil svojo naravno osvetlitev. Poleg urejene scene smo strokovni delavci imeli v mislih tudi druge učinke gozda na vse udeležene, ko smo za mesto predstave izbrali gozd.

Z zeleno barvo gozda smo želeli spodbuditi pomirjajoče, harmonične občutke, umiriti srčni ritem, odpočiti utrujene oči, zmanjšati napetost v telesu in vzpostaviti dotok pozitivnega razmišljanja in energije. Uporabili smo tudi gozdno zvočno kuliso: petje ptic, šelestenje listja, pokanje lesa, žuborenje potoka. (Györek, 2016).

Starši so skupaj z otroki predstavo množično obiskali. Verjetno je k obisku pripomoglo tudi odlično vreme. Ob prihodu staršev in otrok na prizorišče predstave smo z veseljem opazovali kako so otroci hiteli s pripovedovanjem svojih izkušenj o gozdu. To navdušenje je bilo nalezljivo. Ni boljših gozdnih ambasadorjev, kot so nasmejani, navdušeni, razigrani, zadovoljni otroci v gozdu.

Tudi predstava sama je požela veliko pohval, pozornosti in predvsem željo po nadaljevanju v podobni smeri, željo po druženju v naravi, željo po sodelovanju vseh.

Zaključek

Nekoč je bilo delovanje družbe spontano, danes na družbo lahko vplivamo preko načrtovanih sprememb. Četudi spremembo vpeljemo v manjšem krogu ljudi, lahko akcijo opredelimo kot uspešno. Ena izmed uspešnih dejavnosti gozdnega marketinga je bila tudi izvedba lutkovne predstave v gozdu v sodelovanju strokovnih delavcev in staršev. Preko vseh faz priprave, izvedbe in evalvacije predstave so se starši in zaposleni redno srečevali drug z drugim v gozdu. Kar je tudi za njih predstavljalo novost, gozdno okolje pa je pustilo močan pozitiven pečat na sodelujoče. Predstava v živem okolju z naravno kuliso je tudi gledalce močno prevzela. Marketinška poteza je obrodila sadove in med občane prinesla željeno spremembo. Zaznali smo jo na več ravneh. V vrtcu kot navdušenje otrok in staršev nad gozdno igralnico, tolerantnost pri dogovorih in obvestilih o obiskih gozda, pripravljenosti staršev na sodelovanje z vrtcem, preživljanje prostega časa v gozdu tudi popoldan in obilico predlogov staršev za oblike druženja v gozdu. Gozdna predstava je dober primer gozdnega marketinga z dolgotrajnimi učinki na udeležence.

Literatura

Demšar Pečak, N., 2004. Socialni marketing – dejavnik družbenih sprememb. *Socialna pedagogika, 1, 29-64.*

Györek, N., 2016. *Gremo mi v gozd*. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.

Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2017. *Zdravje v občini.* (online) Dostopna na:

http://obcine.nijz.si/Default.aspx?leto=2017 (8.9.2017).

Kratka predstavitev avtorja

Ksenija Ulaga je diplomirala na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani, in sicer smer Vzgojitelj predšolskih otrok ter magistrirala na Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije. Od leta 2010 je kot pomočnica ravnatelja zaposlena v JVIZ OŠ Dobrna, kjer z inovativnimi pristopi bogati predšolsko in osnovnošolsko vzgojo in izobraževanje.

SMREKOVI VRŠIČKI – SPRUCE BUDS

Helena Virant, Vrtec Antona Medveda Kamnik, info@vrtec-kamnik.si

POVZETEK

Človek je že od nekdaj delal, da si je omogočil preživetje in to velja še danes. Kot je omenjeno že v pregovoru »delo človeka krepi.«

Delo in ustvarjalnost sta med osnovnimi človekovimi potrebami, ki oblikujejo človekov značaj in osebnost. Ustvarjalnost velikokrat povezujemo z umetniškim in znanstvenim ustvarjanjem, a se ustvarjalnost pogosto pojavlja tudi v našem vsakdanjem življenju. Pri delu naletimo na problem, ki ga moramo rešiti, zaradi česar začnemo kritično razmišljati, vključimo radovednost in iščemo najboljše rešitve, da bi bilo delo najbolj učinkovito opravljeno.

Pri predšolskemu otroku izkustveno učenje obrodi najboljše sadove pri sprejemanju novih vsebin. Otrok si bo dejavnost najbolje zapomnil, če bo vključil vsa svoja čutila (tip, vonj, vid, okus, sluh). Otrok je po naravi delaven in želi početi nekaj, kar se mu zdi smiselno, učinkovito in koristno zanj in za družbo.

Ključne besede: Smrekovi vršički, sirup iz vršičkov, delo, ustvarjalnost, podjetništvo

ABSTRACT

Man has always worked to survive and the same is today. As the proverb says: “Work strengthens the man.”

Work and creativity are two of the basic human needs that are important in creating his character and personality. Creativity is often connected with art and science, but creativity is also important part of our everyday life. A problem occurs in our work and we have to solve it. It is necessary to think critically, to include curiosity and try to find the best solutions to finish our work successfully.

Preschool children learn most effectively from their own experiences. The child will remember the activity, when there all his senses are included (smell, sight, hearing, taste). The child is usually active and he wants to do something meaningful, effective and useful for him or the society.

Key words: spruce buds, syrup from buds, work, creativity, managing

UVOD

V vrtcu Antona Medveda Kamnik že nekaj let vključujemo gozdno pedagogiko v svoje delo z otroki, hkrati pa upoštevamo različne module etike in vrednote. Eden izmed modulov, s katerim smo se ukvarjali v spomladanskem času. je bil »Delo in ustvarjalnost«, ki se povezuje s podjetništvom.

REZULTATI

Cilji, ki jim sledimo:

- razvijanje pozitivnega odnosa do narave,
- razvijanje čutil (vonj, okus, sluh, vid, dotik),

- poimenovanje delov rastlin: smrekovi vršički in pripravek iz njih - sirup iz vršičkov,
- seznanitev z delom, ustvarjalnostjo, vztrajnostjo,
- seznanitev s pripravo naravnih zdravilnih napitkov,
- vzbujanje interesa za kontinuirano opazovanje (od vršičkov do končnega trženja izdelka),
- seznanitev s prodajo izdelkov – podjetništvom,
- seznanitev z dobrodelnostjo,
- spodbujanje staršev s pomočjo zgleda iz vrtca k pripravljanju naravnih zdravilnih napitkov v domačem okolju,
- omogočanje doživljanja zadovoljstva ob izdelkih in uživanja zdravilnih napitkov.

METODE:

- Metoda pogovora,
- metoda opazovanja,
- metoda praktičnega dela,
- metoda pridobivanja spoznanj ob lastni dejavnosti.

OSREDNJI DEL

Z otroki, ki so stari med 3 in 6 let, vsak teden zahajamo v gozd, kjer ustvarjamo z naravnimi materiali, se razgibavamo po naravnem poligonu, spoznavamo rastline in živali … V mesecu maju sva s sodelavko otrokom ponudili, da bodo v gozdu nabirali smrekove vršičke. Vsak otrok je imel svojo papirnato vrečko, kamor je nabiral vršičke. Pridne otroške roke so polnilne vrečke, ob čemer so se otroci veselili, koliko so že nabrali. Po približno pol ure sva s sodelavko otrokom ponudili prosto igro. Nekaj otrok se je odločilo, da so z delom zaključili in so se vključili v prosto igro. Otroci, ki so sicer v vrtcu najbolj nemirni, ki težko sedijo za mizo oz. v jutranjem krogu, so z delom nadaljevali toliko časa, da smo morali zapustiti gozd zaradi kosila v vrtcu. Otroci so vztrajali v nabiranju uro in pol, zagotovo bi še nabirali, če bi imeli možnost, saj so se pritoževali, zakaj se že vračamo v vrtec. Otroke je barva, otip in vonj vršičkov popolnoma prevzel, umiril, sprostil in jim dajal moč in energijo za vztrajnost.

Slika1 Nabiranje vršičkov

Slika 2 Nabiranje vršičkov

Ponosni na taka kakovostno opravljeno delo smo v vrtcu spraznili nahrbtnik in vršičke stresli v veliko posodo. Naslednji dan sva otrokom v jutranjem krogu zastavili vprašanje, kaj bi po njihovem mnenju lahko naredili z vršički. Otroci bi vršičke delili z drugimi skupinami otrok v enoti. Nato sva jim zastavljali še vprašanje, kaj bi z vršički še lahko naredili. Skupaj smo našli odgovor, da pripravimo sirup. Ob tem sva jih spodbudili k razmišljanju o tem, kaj pa lahko dobimo s sirupom, kaj odrasli dobimo, ko hodimo v službo… Trženje je otrokom še povsem

tuje, veliko podvprašanj in namigov nas je pripeljalo do ugotovitve, da bomo sirup iz vršičkov prodajali na novoletnem bazarju in z njim zaslužili denar. Denar, ki ga bomo zaslužili, bomo namenili v humanitarne namene, v sklad vrtca, ki se bo porabil za otroke, ki se zaradi finančne stiske v družini, ne bi mogli udeležiti taborov, ki jih organizira vrtec.

Slike 3 Strategija v jutranjem krogu

Strategijo je bila tako pripravljena. Začeli smo s polnjenjem steklenih kozarcev, ki smo jih napolnili s plastjo vršičkov ter plastjo rjavega sladkorja. Vršičke smo močno potlačili, zaprli s pokrovčkom in dali na sonce, da se je sladkor stopil in naredil sirup. Po približno treh tednih smo vršičke precedili in iz njih dobili 4 litre sirupa.

Sliko 4…. Polnjenje kozarcev

Slika 5 …. Precejanje vršičkov

V vrtcu smo organizirali delavnico s starši in otroki, na kateri smo pripravljali izdelke za novoletni bazar. Otroci so s pomočjo staršev polnili stekleničke s sirupom, ki so se potem prodajale na novoletnem bazarju. Na stojnici naše enote so bili vršički »top« izdelki poleg mil, kopeli in zelišč, »ki so šli kot za med«.

Slika 6 …. Sirup vršički

Zima je čas, v katerem je pogostost dihalnih obolenj izrazita, zato so starši segali po naravnem pripravku za preprečevanje kašlja, zagotavljanje boljše prekrvavitve dihal in povečanje odpornosti.

Otroci so vršičke povezovali z denarjem. Starši tudi doma pripravljajo sirup iz vršičkov in deček iz skupine je mamici rekel: »Mami, vršički so denar.« Staršem ni bilo povsem jasno, zakaj otrok povezuje vršičke z denarjem. Popolno razlago so starši dobili v vrtcu in bili navdušeni nad dejavnostjo, ki otroke sprošča, jih navaja na delo in jih seznanja s podjetništvom.

ZAKLJUČEK

Predšolski otroci so po naravi ustvarjalni in delovni, le spodbudno okolje morajo imeti in priložnosti, da delajo in ustvarjajo, se počutijo koristni, zadovoljni, veseli, srečni…. Vemo pa tudi, da kar smo mi radi počeli v predšolskem obdobju, te stvari še danes radi počnemo, zato v vrtcu otrokom ponudimo različne vsebine za trajnostni razvoj otrok in družbe.

Literatura

Hojs, R., Gyorek, N.,(2014) Otroci potrebujejo gozd. Kamnik Vrtec A. Medveda Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko

Katalanič, D., Tratnjek. L. ,Anželj, B.,(2007) Sejemo, sadimo in raziskujemo že v vrtcu, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport

Kroflič, R., Marjanovič Umek, L. Japelj Pavešič, B in drugi (2008). Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulu za vrtce. Maribor: Obzorje

Kurikulum za vrtce. (2007): Ministrstvo za šolstvo in šport

Predstavitev avtorja

Helena Virant, po izobrazbi sem diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok in velika ljubiteljica narave. Narava je naša najboljša učiteljica, zato z otroki hodimo vsak teden v gozd, kjer se otroci celostno razvijajo. V vrtcu sem koordinatorica vrtčevskih ekovrtičkov, kjer pridelujemo hrano od semena do ponovne osemenitve rastlin. Hrano, ki jo pridelamo skupaj z otroki jo tudi z veseljem pojemo in namenimo v humanitarne namene (sirupi, zelišča).

V prostem času uživam v različnih športih; hodim v hribe, smučam, kolesarim, plavam …, rada tudi potujem in preberem dobro knjigo.

RAGOV LOG, NAŠ SKRITI ZAKLAD – PRIMESTNI GOZD V NOVEM MESTU

RAGOV LOG, OUR SECRET TREASURE – SUBURBAN FOREST IN NOVO MESTO

Cvetka Vodnik, prof. geog. in pedag., Ekonomska šola Novo mesto, cvodnik@gmail.com

Povzetek

Ekonomska šola Novo mesto se je leta 2002 vključila v državni projekt »Skriti zaklad« in sočasno v Unescov projekt Dediščina v rokah mladih, mladi posvojijo spomenik.

Naša šola je »posvojila« bližnji gozd Ragov log, ki je primer degradacije gozdnega okolja pred našimi vrati. Gozd, naš up ali ob-up? Prostor ekumene najbolj sovpada prav z gozdom, mi pa, kot da se tega ne zavedamo. Ragov log smo videli bolj kot obup (zaradi naših dijakov), zato smo zanj začeli trajno skrbeti. Preizkusili smo nenapisano pravilo: kar sam narediš, bolj ceniš**.**

Naš moto je bil: Očistimo umazani biser! Odkrijmo skriti zaklad!

Uspelo nam je! Opažamo, da je gozd čistejši. V gozdu, naši naravni dediščini, smo tako odkrili skriti zaklad, zase, za Novomeščane, rezultate pa želimo predstaviti tudi širši skupnosti in na mednarodni ravni. Pridobili smo tudi partnerje. Pri uresničevanju idej sodelujejo Mestna občina (ki je gozd leta 2000 z odlokom proglasila za gozd posebnega pomena), Zavod za gozdove, Gozdno gospodarstvo, itd.

Cilji in realizacija: Gozd čistiti, uporabljati kot učilnico v naravi ter izboljševati uporabnost prostora: postavitev oziroma obnova **gozdne učne in rekreacijske poti**, tri lokacije s sedali, rekreacijski kotiček, kurišče na Ragovski loki itd. Letos smo zaščitili drevesa pred bobri, nameravamo urediti poti za invalide in otroške vozičke. Naš projekt je živ kot je živ sam gozd.

Ragov log je pojem za Novomeščane. Opis tega gozda na internetni strani je prav idiličen: »Ragov log je gozdiček na desni strani reke Krke. Gozdič je svojevrstna oaza miru in priljubljeno sprehajališče tako starejših kot mlajših prebivalcev Novega mesta. Njegova odlika je nevsakdanje sožitje reke, gozda in mesta, kar nam omogoči doživljanje vse redkejšega vzorca pokrajine pred samimi mestnimi vrati. V Ragov log vodi več poti, najbolj mikavna pot pelje preko Ragovskega mostu.«

Veseli smo, da smo z našim projektom pripomogli, da je zgornji opis ponovno bližje resnici**.**

Ključne besede: primestni gozd, učilnica, skriti zaklad, gozdna učna pot, učno-vzgojna funkcija

ABSTRACT

In the year 2002 the students of Secondary School of Economics joined in the national project »Secret treasure« and at the same time the UNESCO project »Heritage in the Hands of the Young – The Young Adopt a Monument«.

Our school decided to »adopt« a nearby forest **Ragov log** and change it into an outdoor classroom in different ways. Our activities have been directed towards taking care of the woods on a permanent level, and the project **Ragov log – our Secret Treasure** is the result of these endeavours.

We have discovered our secret treasure in the forest, our natural heritage for ourselves and others: for the forest's neighbours, for the inhabitants of Novo mesto and all Unesco schools around the globe. We tried to get support from our partners: MO NM, Zavod za gozdove, Gozdno gospodarstvo, Zavod za varstvo narave and some other institutions with similar ideas.

We have set our goals rather ambitiously. From the beginning of the project, the forest has been used as an outdoor classroom. We have been seeking ideas for the improvements of the use of this area. In accordance with the Act 2000, Ragov log became an urban forest of a special purpose. Ideas and wishes are numerous. However, currently not much is happening in the woods.

The description of the woods is quite idyllic: Ragov log is a small forest on the right bank of the river Krka and it stretches between the Kandija bridge and the village Ragovo. The forest is a unique oasis of peace and beauty and a popular walk of senior and younger inhabitants of Novo mesto. Its distinction is an extraordinary coexistance of the river, forest and town, which offers anyone a rare experience of the countryside at the city gate. Several paths lead to the forest of Ragov log, the most beautiful one is over a wooden bridge. With our project we wish this beautiful path to remain as such.

Our motto: Let us clean this dirty pearl! Let us discover the hidden treasure!

Uvod

15-letna zgodovina projekta Ragov log – naš skriti zaklad

Dijaki Ekonomske šole Novo mesto smo se v šolskem letu 2002/03 vključili v Unescov projekt DEDIŠČINA V ROKAH MLADIH – MLADI POSVOJIJO SPOMENIK. Razlogi, ki so nas spodbudili k projektu Ragov log – naš skriti zaklad so: razpis Ministrstva za šolstvo, znanost in šport »Skriti zaklad«, povezava z Unesco projektom: Dediščina v rokah mladih – mladi posvojijo spomenik ter aktualni in boleči problem onesnaženja gozda v neposredni bližini naše šole.

Naša šola je tako »posvojila« bližnji gozd Ragov log. Prostor ekumene najbolj sovpada z gozdom, mi pa, kot da se tega ne zavedamo. **Gozd, naš up ali ob-up?** Tedaj smo Ragov log videli bolj kot obup, zato smo skušali spremeniti naš odnos do njega. Za to okolje trajno skrbimo. V gozdu, naši naravni dediščini, odkrivamo skriti zaklad zase, za Novomeščane, pa tudi za svetovno mrežo Unesco šol. Zato smo skušali pridobiti čimveč partnerjev. Pri uresničevanju idej nam tako pomagajo MO NM, Zavod za gozdove, Gozdno gospodarstvo, Zavod za varstvo narave, SŠGT Nm ter občasno ustanove in društva, ki imajo sorodne cilje.

Tudi naši konkretni cilji so bili obsežni. Gozd že od začetka projekta uporabljamo kot učilnico v naravi in ob tem iščemo ideje za izboljšanje uporabnosti prostora. Ragov log je namreč z odlokom leta 2000 postal primestni gozd s posebnim namenom. Idej in želja za uporabo je bilo veliko, vendar se v gozdu razen redkih izjem ni nič dogajalo oz. se je dogajalo onesnaževanje in zlorabe.

Ragov log pa je še vedno pojem za Novomeščane. Opis tega gozda je lahko prav idiličen: »Ragov log je gozdiček na desni strani reke Krke, ki se začne za Kandijskim mostom in konča pri vasici Ragovo. Gozdič je svojevrstna oaza miru in priljubljeno sprehajališče tako starejših kot mlajših prebivalcev Novega mesta. Njegova odlika je nevsakdanje sožitje reke, gozda in mesta, kar nam omogoči doživljanje vse redkejšega vzorca pokrajine pred samimi mestnimi vrati.

V Ragov log vodi več poti, najbolj mikavna pot pelje preko Ragovskega mostu.«

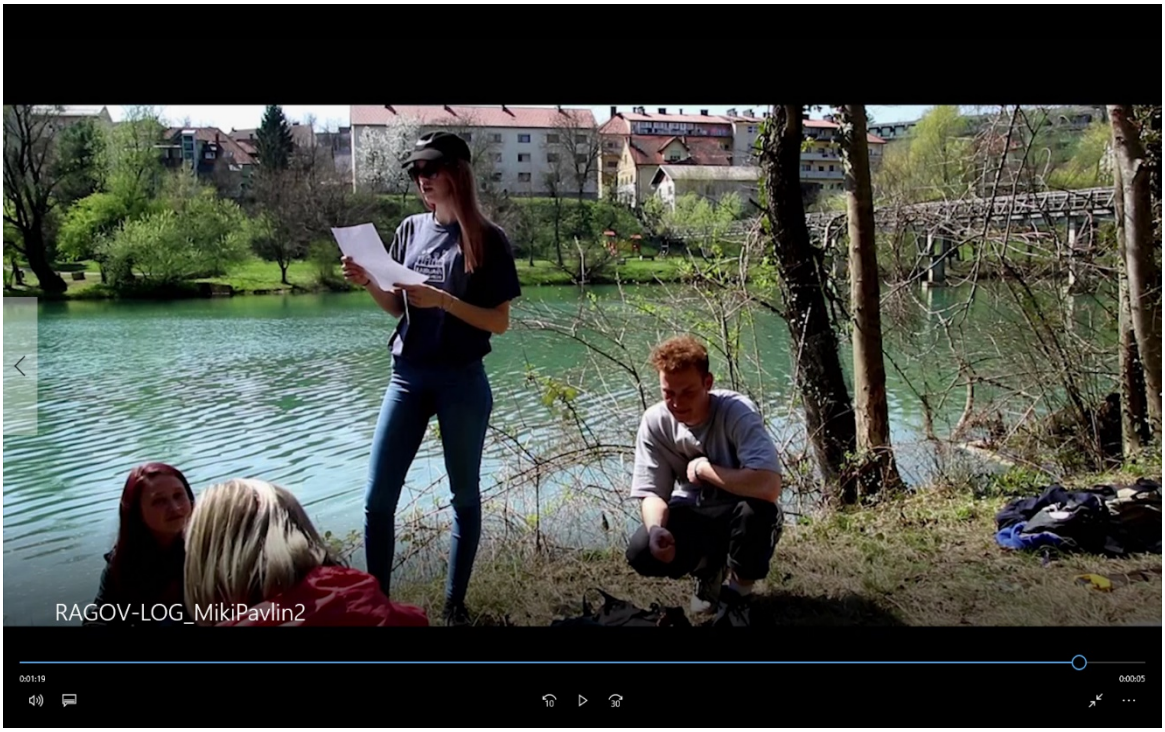
**Z našim projektom si želimo,
da bi ta »najbolj mikavna« pot v gozd
to tudi zares spet postala.**

**Očistimo umazani biser!
Odkrijmo skriti zaklad!**

1 Vsebine projekta

- Geografija Ragovega loga (v skladu z učnim načrtom dijaki 1. letnika v gozdu vadijo orientacijo, opazujejo reliefne oblike, kraške pojave, rečno površje, vrsto rastja in posamezne drevesne in grmovne vrste; dijaki 2. letnika pa ugotavljajo soodvisnost oz. vpliv prebivalstva na naravne razmere v gozdu ter obenem čistijo gozd)
- Zgodovina Ragovega loga (ugotavljajo izvor imena, saj se je včasih menda imenoval Vragov log, pomen nekoč, posebno za prebivalce Ragovega, ugotavljajo z intervjuji in anketo, uporabijo vse dostopne vire v knjižnici, izdelajo strip, plakate)
- Dolenjski literati in Ragov log (pri slovenskem jeziku ob branju dolenjskih književnikov odkrivajo njihovo povezanost z Ragovim logom; sodelujejo pri okrogli mizi)
- Ragov log – navdih za umetnike nekoč in danes (umetnostni zgodovinar bo s pomočjo muzeja in knjižnice z dijaki iskal slike in fotografije Ragovega loga, priprava razstave in/ali albuma, pri umetnosti in v okviru izbirnih vsebin imajo ure risanja izbranih motivov gozda z mostom in pisanja pesmi s pesnikom)
- Ragov log v matematiki (uporaba matematike v povezavi z dendrometrijo; dijaki pri matematiki izmerijo debla dreves v prsni višini, kar je osnova za izračunavanje prostornine dreves, aplicirali bodo uporabo kotnih funkcij itd.; pomoč in sodelovanje bo nudil ZGS)
- Ragov log v zemljiški knjigi (pri pouku upravnega poslovanja ugotovljajo v instituciji lastništvo parcel, razmišljajo o problematiki in rešitvah, se povezujejo z ekonomisti)
- Funkcije Ragovega loga; ekonomska funkcija Ragovega loga v primerjavi z ostalimi funkcijami (ugotovijo vrednost lesa v gozdu, primerjajo privatni in državni sektor po ekonomski vrednosti, ocenijo ostale funkcije v povezavi z drugimi predmeti; uporabijo rezultate anketiranj; skušajo izločiti parcele, ki so najbolj potrebne odkupa od privatnih lastnikov)
- Varnost v Ragovem logu (dijaki izvedejo anketiranje uporabnikov in sosedov gozda ter po možnosti dobijo podatke od pristojnih organov – policije in socialne službe)
- Sociološki vidiki (z anketiranjem in intervjuji ugotovijo odnos ljudi do gozda, pričakovanja različnih skupin ljudi, mnenje uporabnikov, pripravljenost za pomoč pri reševanju gozda)
- Bioindikatorji onesnaženosti okolja (pri biologiji ugotavljajo pojav različnih vrst lišajev kot bioindikatorjev onesnaženosti zraka)
- Črna odlagališča smeti (poiščejo in kartirajo črna odlagališča smeti – ekološki dan za druge letnike; dijaki čistijo gozd mesečno in po potrebi)
- Natečaj - predlogi za smetnjake v Ragovem logu (dijaki iščejo izvirne predloge, jih opišejo in narišejo)
- Kemične analize vode reke Krke in tal v Ragovem logu (vzamejo vzorce vode in prsti ter jih analizirajo s pomočjo Zavoda za higieno ter rezultate interpretirajo)
- Glasilo Ekonomske šole NM bo spomladi objavilo literarne prispevke dijakov na temo Ragov log (literarni natečaj objavi in pripravi novinarski krožek)

- Učilnica v naravi (poiščejo prostor za postavitev okolju prijaznih sedišč, ki jih z dovoljenjem pristojnih organov postavijo delavci GG Novo mesto, sicer pa je kot učilnica vzet celoten gozd, za katerega naj bi trajno skrbeli)
- Ptički v gozdu (postavitev krmilnic za ptice)
- Organizacija okrogle mize za javnost (dijaški parlament)
- Gozdna učna pot (ogled objektov, ki so pomembni: različne drevesne vrste, grmovnice, podrast, priprava tekstov z opisom, vžiganje v hrastove deske in postavitev tabel na izbrana mesta; pomoč Zavoda za gozdove in GG Novo mesto; sodelovanje biologa in geografa)
- Zloženka gozdne učne poti Ragov log (pripravijo načrt, oblikujejo in nesejo v tisk)
- Zbornik Ragov log
- Zaključna prireditev za javnost v Ragovem logu (pripravijo vsi sodelujoči)

Vsebine triletnega projekta smo potem še nadgrajevali**.**

Ko so se letos pojavili na obrežju Krke bobri, smo nekatera drevesa zaščitili z mrežo.

V gozdu še vedno čistimo, pišemo pesmi, obnavljamo tablice gozdne učne poti, rišemo, snemamo, telovadimo itd. Gozd smo napolnili s pozitivnimi dejavnostmi. Tudi sosednje šole povabimo na obisk gozdne učne poti in na druženje. Tako je pridobila na pomenu vzgojno-učna funkcija gozda. Prevrednotili smo pomen gozda. Morda najbolje ponazori pomen tega dela recenzija Zavoda za gozdove Slovenije, ki jo zato navajam v celoti.

2 Recenzija projekta "Ragov log – naš skriti zaklad"

Podpisani Andrej Pečavar, zaposlen na Zavodu za gozdove Slovenije kot Vodja Območne enote Novo mesto, sem recenzent Unescovega projekta DEDIŠČINA V ROKAH MLADIH – MLADI POSVOJIJO SPOMENIK, ki ga izvaja Ekonomska šola Novo mesto in ga poimenovala "Ragov log – naš skriti zaklad".

Ragov log je gozdiček sredi Novega mesta in je zaradi izjemnega socialnega in tudi ekološkega pomena s strani Mestne občine Novo mesto razglašen kot gozd s posebnim namenom. Ob razglastivi je bila jasno izražena zahteva za nadaljnje urejanje tega gozda z namenom oblikovanja ljudem prijetnega prostora za preživljanje prostega časa v obliki sprehodov, počitka, spoznavanja narave,… Prvi, ki so spoznali nujnost te zahteve, so bili profesorji in dijaki Ekonomske šole Novo mesto. V okviru Unescovega projekta so posvojili Ragov log z namenom njegovega spoznavanja in urejanja. Tako so postali edini, ki so Ragovemu logu dali vsebino. Če naštejemo le nekaj vidnih rezultatov: ponovno so uredili nekoč redno vzdrževano, v zadnjih letih pa zanemarjeno, loko ob Ragovskem mostu, popestrili Ragovski most s pesmimi o reki Krki in Ragovemu logu, vzpostavili letno učilnico sredi gozda, uredili učno pot, jo opremili s pojasnevalnimi tablicami in ji dodali pridih trim poti, itd. Vse do sedaj narejeno je v skladu z usmeritvami Strokovnih osnov za razglasitev mestnih gozdov Novega mesta za gozd s posebnim namenom, ki jih je leta 1998 izdelal Zavod za gozdove, Območna enota Novo mesto, in v skladu z Odlokom o razglasitvi gozdov s posebnim namenom v Mestni občini Novo mesto iz leta 2000.

Velika vrednost projekta je v njegovi interdisciplinarnosti, saj je vključenih dvaindvajset profesorjev v okviru trinajstih predmetov vseh smeri. Dijaki spoznavajo zgodovinski in geografski pomen Ragovega loga, njegovo biologijo (rastlinstvo in živalstvo), pomen za prebivalce Novega mesta skozi pojavljanje v medijih, navdihu za umetnike ter skozi anketiranje z namenom spoznavanja obiskovanja in pogleda ljudi na ta gozd. Skozi dendrološke meritve spoznavajo praktično uporabo matematike, s kemičnimi analizami proučujejo vodo reke Krke in tla v gozdu, s spremljanjem pojavljanja lišajev ugotavljajo onesnaženost zraka, spoznavajo se s pravnimi akti in zemljiško knjigo, sodelovanjem z javnostjo v okviru okroglih miz. Pomen jezikovnim predmetom so dali z oblikovanjem zbornika v treh jezikih, pomen računalništvu pa z oblikovanjem spletne strani. Kot ekonomisti so se lotili zahtevnega projekta ovrednotenja splošnokoristnih funkcij gozdov, kar do sedaj gozdarjem še ni optimalno in povsem objektivno uspelo. Ne glede na rezultat tega poskusa je ideja koristna, saj tako prihodnji ekonomisti razmišljajo in se poglabljajo v težave vrednotenja težko merljivih stvari.

Verjetno največji pomen projekta pa se kaže v vključevanju mladih v aktivno delo in razmišljanje o tako plemenitih stvareh, kot je skrb za naravno in kulturno dediščino. Pogled na Ragov log, kot žal prepogosto zbirališče mladine z nečednimi nameni, se je v očeh dijakov, ki sodelujejo v projektu, povsem spremenil. Vzdrževanje urejenosti in čistoče (tako čiščenje za drugimi kot samodisciplina) ter uporaba gozda kot učilnice in ne kot zbirališča za zabave in druga neprimerna dejanja je velik pozitiven korak v vzgoji mladine. Hkrati je projekt v delu povezal dijake različnih oddelkov in preko sodelovanja z drugimi inštitucijami odprl nova poznanstva. Profesorji in dijaki drugih šol spoznavajo vrednost tega projekta in učinkovitega učenja v naravi ter že kažejo interes za uporabo nove učilnice v naravi. Sodelovanje Ekonomske šole v tem projektu naj bo spodbuda za druge novomeške šole, da tudi same posvojijo spomenik in s tem prispevajo k prijaznejšemu Novemu mestu ter lepo vzgojeni in sposobni mladini.

Viri in literatura:

Zbornik Ragov log, EŠNM, Novo mesto, 2003

Recenzija projekta Ragov log, Zavod za gozdove, OE Novo mesto, 2003

Odlok o razglasitvi gozdov s posebnim namenom v MO Novo mesto, Novo mesto, 2000

O avtorju

Cvetka Vodnik, profesor geografije in pedagogike na Ekonomski šoli Novo mesto, se poleg poučevanja geografije in svetovalnega dela zelo zanimam za okoljske izzive in se glede tega trudim tudi kaj konkretnega storiti. Bila sem Unesco koordinator na šoli in se v sklopu projekta Dediščina v rokah mladih – mladi posvojijo spomenik udeležila širjenja mreže v

Namibiji. Med večje “uspehe” lahko navedem še vključitev cele šole v 1. akcijo “Očistimo Slovenijo” leta 2010 že zato, ker je bila v soboto.

Projekt Ragov log – naš skriti zaklad živi že 15 let in upam, da bo po tej konferenci skrb za gozd in povezovanje dijakov z gozdom postopoma prevzela mlajša sodelavka.

Ob vsem delu me vodijo **4 Delorsovi stebri izobraževanja (Unesco): učimo se učiti, učimo se delati, učimo se sodelovati in učimo se biti. Projekt Ragov log – naš Skriti zaklad nam vse te cilje spontano omogoča.**

POBEG IZ GOZDA– ESCAPE FROM THE FOREST

Greta Vončina, prof. biol. in gosp., CŠOD Vojsko, greta.voncina@gmail.com

Povzetek

Strokovni prispevek predstavlja zanimiv didaktični pristop k spoznavanju in doživljanju gozda, ki temelji na pustolovščini. Povod za nastanek strokovnega prispevka so osebna opažanja, da se otroci raje učijo v naravi, kot v učilnici in da zelo radi opravljajo raznolike izzive.

Namen opisane dejavnosti je skozi pustolovščino učencem približati gozd. Ob tem, da se v manjših skupinah trudijo z opravljanjem različnih nalog najti pravo pot iz gozda, tudi uporabljajo vse svoje znanje, ki so ga pridobili v šoli pri različnih predmetih. Hkrati uporabljajo tudi vse svoje čute, se urijo v logičnem mišljenju, sklepanju in sodelovanju. Naloge so povezane z gozdom in od učencev zahtevajo različne spretnosti. Učenci se na ta način učijo samostojno, učitelj le pasivno spremlja njihovo pot in napredek pri pobegu iz gozda. Predhodno pa mora pripraviti in postaviti naloge na terenu.

Aktivnost je primerna za uporabo v šoli v naravi, pri naravoslovnih dnevih in na različnih taborih. Možno ga je tudi prilagajati glede na starost in sposobnosti učencev.

Izkušnje ob uporabi tega pristopa kažejo, da se otroci skozi zasledovanje skupnega cilja – najti pravo pot iz gozda, povežejo, se zabavajo in so izredno motivirani za opravljanje nalog na poti. Na cilju pa so nagrajeni z občutkom zadovoljstva ob uspešnem pobegu iz gozda.

Ključne besede: gozd, motivacija, pustolovščina, učenci, učenje

Abstract

The professional paper presents an interesting didactic approach to learning about and experiencing the forest, all based on an adventure. The reason for the creation of the professional paper is a personal observation that children prefer learning in nature more than in a classroom, and they very much like to perform a variety of challenges.

The purpose of the described activity is to bring the forest closer to the pupils through an adventure. Apart from the fact that they try to find the right way out of the forest in smaller groups by performing various tasks, they also use all their knowledge that they gained at school in various subjects. At the same time, they use all their senses, they are training in logical thinking, reasoning, and cooperation. The tasks are related to forests and require different skills from pupils. In this way pupils learn independently, the teacher only passively monitors their path and progress in escaping from the forest. Prior to that, he has to prepare and set up tasks on the ground.

The activity is suitable for use in school in nature, science days and in different camps. It is also possible to adjust it according to the age and abilities of the pupils.

Experience with using this approach shows that children through the pursuit of a common goal - to find the right path from the forest, connect, have fun and are highly motivated to perform tasks on the go. At the finish, they are rewarded with a sense of satisfaction at the successful escape from the forest.

Key words: adventure, forest, motivation, pupils, teaching

1. Uvod

Narava nam ponuja bogato učilnico z nešteto brezplačnimi pripomočki. Učitelji pa smo tisti, ki se odločimo, v kolikšni meri jo bomo izkoristili. Vsakič, ko se učitelji in vzgojitelji odločimo, da bomo učni proces izpeljali v naravi, damo učencem mnogo več, kot le znanje. Ponudimo jim doživetje, možnost samostojnega odkrivanja novih stvari, pogoje za medsebojno sodelovanje… Na tak način ostane na novo naučena snov trajnejša, učenci pa se zaradi prijetnih občutkov tudi raje vračajo v naravo.

Na podlagi svojih večletnih izkušenj s poučevanjem v naravi z zagotovostjo trdim, da se učenci v naravi raje učijo kot v razredu in da ne marajo preveč reševanja delovnih listov. Izziv pri oblikovanju dejavnosti POBEG IZ GOZDA je bil pripraviti za učence tako dejavnost, ki bi jih motivirala k samostojnemu učenju o gozdu brez delovnih listov, samo učenje pa bi potekalo v gozdu. Cilj je bil učence pripraviti tudi do tega, da bi z z veseljem prehodili daljšo pot skozi gozd.

2. Izvedba dejavnosti POBEG IZ GOZDA

Učitelj si pred izvedbo dejavnosti izbere pot skozi gozd in pripravi različne naloge – odvisno od ciljev, ki jih želi doseči. Naloge naj zastavi tako, da bodo učenci lahko z gozdom povezali znanje iz različnih področij, da bodo uporabili vse čute, delali skupinsko in pri izvajanju uživali.

V križiščih gozdnih poti naj bodo postavljene take naloge, pri katerih vsaka rešitev zapelje po drugi poti. V primeru, da učenci nalogo rešijo prav, jih pot pelje do naslednje točke. Če pa odgovor ni pravilen, jih pot pelje v napačno smer – nekje na tej poti jih v bližini čaka listek, da rešitev ni prava. Naredijo naj 20 počepov in se vrnejo nazaj na reševanje naloge.

Primeri nalog:

- GOZDNI SPOMIN

  Na lesene kolobarje nalepimo po 3 enake drevesne liste. Pripravimo vsaj 5 kompletov različnih listov. Da se listi ne poškodujejo in jih lahko večkrat uporabimo, jih predhodno posušimo in plastificiramo. Učenci naj igrajo spomin tako, da vsak odpre tri kolobarje. Ko najdejo 3 enake liste, jih postavijo skupaj. Člani skupine se pri odkrivanju izmenjujejo enakomerno. Ko odkrijejo vse trojice, jih s pomočjo določevalnega ključa določijo.

- DOLOČANJE DREVESNIH VRST PO POPKIH

  Naloga je primerna za postavitev v križišče. Postavimo toliko vejic s popki, kot je možnih poti. Učenci morajo s pomočjo ključa določiti drevesne vrste. Pot naj nadaljujejo tja, kamor je usmerjena določena vejica (npr. od bukve).

- ŽIVALI V GOZDU

  Učenci naj v gozdu poiščejo žival in jo fotografirajo. Fotoaparat in npr. matematično nalogo jim skrijemo v podrast, zraven pa damo rastlino, ki ne spada v gozd (npr. kaktus). Navodilo učencem je, naj najdejo rastlino, ki ne spade v gozd, rešijo matematično nalogo, ki je skrita v bližini in poslikajo toliko živali, kot je rezultat naloge.

- DOLOČANJE DREVESNIH VRST PO LUBJU

  Tudi ta naloga je primerna za postavitev v križišče, Vsaka veja, z značilnim lubjem, kaže v svojo smer. S pomočjo slikovnega ključa za določanje po lubju določimo vse in sledimo npr. smreki.

- RAZLIKE MED SMREKO IN JELKO

  Na jasi položimo na tla vejici smreke in jelke. Navodilo naj bo, da sledijo smeri, kamor je obrnjena npr. vejica smreke. V primeru vsake izbire jih čakata na vsaki strani dva storža. Spet sledijo smrekovemu storžu itd. Če so vse njihove izbire pravilne, jih pripeljo do kuverte z nalogo – povedati morajo ime in pokazati sliko tiste žuželke, ki je naredila značilne rove na smrekovem lubju. Če njihove izbire niso pravilne, pa jih čaka enaka kuverta, v kateri je namesto naloge določevalni ključ. Tako se morajo naloge znova lotiti.

- KAKO SO SLIŠATI PLODOVI, SEMENA

  V tri škatlice zapremo različne plodove, semena… Učenci morajo samo s tresenjem škatlice ugotoviti, kateri drevesni vrsti pripada vsebina škatlice. V škatle damo npr. javorjeva semena, žir, smrekove storže. Listke z napisanimi imeni drevesnih vrst razvrstijo po škatlicah. Če so vse razvrstili pravilno, dobijo navodila za naprej.

- DOLOČANJE DREVESNIH VRST PO LISTIH

  Učencem postavimo v križišče dva drevesna lista in ključ, lahko tudi uganko, katere rešitev je drevesna vrsta, ki ji pripada list. Pot naj nadaljujejo v smer, ki jo kaže list iz rešitve uganke.

- MERJENJE VIŠINE DREVESA

  Pod drevesom učenci dobijo pisna navodila za merjenje višine drevesa in meter.

Med križišči naj bodo postavljene razne naloge, katerih rešitve pokažejo smer za nadaljevanje poti. Za listkom s pravilno rešitvijo naj se pri nalogah skriva navodilo o nadaljevanju poti, ali pa sporočilo, da je odgovor napačen.

Dejavnost je primerna za večjo skupino otrok, ki jih razdelimo v manjše skupine (npr. Po 4 otroke). V uvodu, ki ga izvedemo na začetku poti, učencem doživeto pripovedujemo zgodbo, kako jih je ugrabila čarovnica in jih je zaprla v čarobni gozd. Iz gozda se lahko rešijo le, če sledijo nalogam. Pravilne rešitve nalog jih vodijo po pravi poti, v nasprotnem primeru pa bodo zašli.

Skupine spuščamo na pot s časovnim zamikom, da se ne dohitevajo. Vsako skupino spremlja učitelj – predvsem zato, da skupina po rešitvi naloge stvari postavi nazaj na svoje mesto, kjer bodo na voljo drugi skupini. Učitelj skupine ne vodi, ji ne pomaga. Je zgolj spremljevalec.

Ko učenci uspešno opravijo vse naloge, naj v gozdu poiščejo skriti lonec, v katerem so črke, iz katerih lahko sestavijo ime čarovnice. To ime je geslo, ki jih spusti iz gozda.

3. Zaključek

Nad dejavnostjo POBEG IZ GOZDA so učenci in učitelji, ki so jo izvedli, navdušeni. Pustolovščina, ki jih s pomočjo domišljije vleče skoz gozd, jih motivira za reševanje nalog. To se je kaže tudi tako, da hočejo skupine čim hitreje z ene točke na drugo, čeprav se čas ne meri. Dejavnost je ob prilagoditvah primerna za različne starosti, različne sposobnosti otrok, v okviru šole ali na taborih. Uporabimo pa jo lahko za učenje nove snovi, utrjevanje ali pa naravoslovni dan.

Viri in literatura

Bajd, B. 2015. Moje prve pozimi zelene rastline. Ljubljana: Hart

Bajd, B. 1997. Moje prve zimske vejice. Ljubljana: DZS

Bajd, B. 2012. Moji prvi listavci Celovec: Mohorjeva družba

Kratka predstavitev avtorja

Sem Greta Vončina, prof. biol. in gosp., zaposlena sem v CŠOD, v domu Vojsko. V naravi me najbolj od vsega privlači gozd, zanimajo pa me predvsem rastline – njihova zdravilnost in strupenost. Moj cilj pri delu z učenci je oblikovati take dejavnosti, ki jim bodo nadvse privlačne, jim bodo nudile samostojnost pri učenju in doživetja v naravi.